Pre-Linnean
R126
.D68
1552
c.1

PEDANII DIOSCORIDIS ANAzarbei, de Medicinali materia Libri sex, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

*

Cuilibet capiti huius secundæ editionis additæ Annotationes, eruditæ & compendiariæ, è selectiori Medicorum promptuario: cum triginta Iconibus stirpium nõdum delineatarũ, quæs huiusce libri finis dabit.

LVGDVNI,
Apud Balthazarem Arnolletum.
M. D. LII.

Mo. Bot. Garden.
1893

Cum Priuilegio Regis ad quinquennium.

Il eſt permis à Balthazar Arnoullet, maiſtre Imprimeur de la ville de Lyon, d'Imprimer ou faire imprimer, expoſer & mettre en vente, Dioſcoride tranſlaté de grec en latin, & de latin en françois, auec les Annotatiõs adiouſtees de nouueau. Et ce en vertu du Priuilege obtenu du Roy noſtre ſire, tant pour ledit Dioſcoride que pour pluſieurs autres liures mentionnez en iceluy, Auec inhibitions & deffences à tous autres Libraires & Imprimeurs, de n'imprimer ou faire imprimer, & expoſer en vente ledit Liure cy deſſus mentionné, Iuſques à cinq ans prochainement venans, à compter du iour & datte de l'impreſsion dudit Liure. Et ce ſur peine d'amende arbitraire, de confiſcation deſdits Liures, & des dommages & intereſts dudit Arnoullet, Et autrement: comme plus amplement eſt contenu audict Priuilege, Donné à Fontainebleau le dixieſme iour de Feburier. Lan mil cinq cens quarante neuf. Par le Roy,

L'Eueſque de Bayonne Maiſtre des Requeſtes ordinaire de ſon hoſtel preſent.

Hurault.

Et ſeellé de Cire iaune à ſimple queue.

PRAESTANTISSIMO ET peræquè eruditiſsimo viro, D. Franciſco Sangelaſio, Engoliſmeæ eccle/ ſiæ Decano.

H. B. P. *Medicus. S. D.*

VANDO QVIDEM Id actutum apud me ſtatuerim, uir ornatiſsime, præ oĩbus expe tendũ, ut ablegata protẽſis machinis ignauia, eo memet induſtriæ dedere, quatenus & genius et tẽporũ ratio præbuerint, futurũ ut admouenti manũ, nõnuſquã θεὸϛ illud in ſubſidium accurrat: & perinde id iamdiu non uulgaribus indicijs cõceperim ad iatricẽ probè natum & effectum, nec ſecus decreui, uni me ſtudio & operæ permittere, quo & natura propellerer, & diutius ingenium exercuiſſem. Atenim quo mei amiciſsimis, huius rei nihil arte diſsimulans, quin & exerta & breui manu argumentum præberem, uiſum eſt rudiori initio in auras prorũpere, quo paulatim ad editiora ſubueherer. Nec ignoras quantum id ego hominum genus pro nihilo ducam, qui ſublata lampade, necdum permeante prætoriæ buccinæ ſonitu, uires ſuas omnes in arenam ipſumq; diſcrimen proijciunt, cumque ſufferendo æſtui impares ſint, aut nondum præbito de ſe ſpecimine, aut non expectata præconia uoce, ſeſe è carceribus ingenti ſuo dedecore ſubducunt, ac tum deſperabundi doctorum diligentiã nullo delectu perſequuntur, & quod aperto marte non audent, id occulta obtrectatione & ſubdolis machinamẽtis quà poſſunt, ſubruũt, nõ robuſtos quoſque, at delicatulos quoſque impetentes, donec per tẽpus peruerſitate propalata, unà & à propoſito & ab exiſtimatione

concidunt. Et ſane ea mihi cauſa fuit ſuſtinendæ æditionis ſcholiorum, quæ Angoliſmæ in ædibus tuis in ſyluam congeſſeram. Ea Lugduni ſcholiaſten in Dioſcoridem agens, in compendium redegi, depreſſo ex induſtria ſtylo, quo imperitiores, quibus hæc ſcribebam, & medicinam facilitant, ad ſtudiosè legendum Dioſcoridem accenderem, quo ab indiligentiæ quo ſummè premuntur ueterno excitati, ſciant dum hæc rudiora legunt, quæ ſimplicia cuius exprompta, quæ ignota, aut alia quauis ratione non ſatis perſpecta, quaque, & quo loci perquirenda. Porro hoc in negocio non extemporarium dicaſtem egi, uerum in exprimendis ſimplicium facultatibus & forma, Galenum ſecutus ſum: in priuata uerò ſimplicium cenſura, eximium illum & eruditione & perſpecta diligentia Matthiolum reddidi, præcipuè cum in cenſendo Dioſcoride hic & operã nauarit ſingularem, atque adeò Colophonem addiderit. Verum enimuero, uir dotibus ingenij omnibus præcellentiſsime, cum te ut totius philoſophiæ, ita Medicinæ ſtudioſum penitius pſenſerim, ac candoris tui memor, quo me, ὥσπερ ἤρως ἐν ἀσπίδι, exceperis, id omnino commit tendum duxi, ut hæc induſtriæ initia tibi dedicarem, quo te mihi manum porrigente, chordæ uice, uel ſine cortice, in ampliſsimo hoc iatrices ſinu, pernatem ἀνανδρυάτι, ad ipſius portus angustias. Iamiam enim Deo duce ad reddendos Latinitate Arabes accingor, quos à barbarie & mendis queis ſcatent aſſertos, id appungam diſcerniculi quà cum Græcis uaria aut diuerſa ſcripſere, totiſque & uelis & remis enitar, ut doctis illorum Lectio à Galenica & Hippocratica minimũ diſſideat. Tu interim præcellentiſ. V. Hæc initia boni conſule, ab eo nimirum profecta, qui in literis per te ſupramodum promouiſſe teſtatur, quãtum quantunque eſt hoc Dioſcoridis ſcholion & tuere, & lege. Vale Lugduni, ſexto à Liberalibus die. 1550.

Et Horæ & genio.

Index

INDEX OMNIVM QVAE in Dioscoride continentur. Prior numeri librum, Posterior caput indicat.

Abrotonum. 3.25
Absinthium. 3.23
Absinthiũ marinum. 3.24
Absinthiũ Santonicum. 3.24
Acacalis. 1.100
Acacia. 1.114
Acanthus. 3.17
Acanthus sylvestris. 3.17
Acanthium. 3.16
Acetum. 5.11
Acetum Mulsum. 5.12
Acetum Scilinum. 5.15
Acetum è Stœchade. 5.36
Achillea. 4.28
Achras. 1.131
Acida muria. 5.13
Acinos. 3.41
Acorum. 1.2
Aconitum. 4.66.77
Adarces. 5.84
Adeps omnis. 2.68
Adeps Sampsuchi. 2.68
Adianton. 4.120
Agilops. 4.123
Aeris squamma. 5.44
Aeris flos. 5.43
Aerugo rasa. 5.45
Aerugo Scolecia. 5.45
Aes ustum. 5.42
Aethiopis. 4.90
Aëtites lapis. 5.93
Agallochon. 1.21
Agaricum. 3.1
Ageraton. 4.49
Agnus. 1.115
Aiuga. 3.150
Alabrastites. 5.93
Alcea. 3.140
Alcibiadion. 4.22
Alcyonium. 5.83
Alysma. 3.144
Allium. 2.145
Aloe. 3.22
Alsine. 4.75
Althaea. 3.139
Alumen. 5.72
Alumen scißile. 5.72
Alysson. 3.87
Amaracum. 3.38
Ambrosia. 3.109

Amiantus lapis. 5.93
Ammi. 3.59
Ammoniacum. 3.80
Amomum. 1.14
Ampelitis terra. 5.94
Ampelopraſon. 2.143
Amphisbanæ ictus, nota, curatio. 6.38.40
Amurca. 1.119
Amygdalæ amaræ. 1.138
Amilum. 2.93
Anagallis. 2.171
Anayris. 3.142
Anchuſa. 4.21
Androſaces. 3.127
Androſæmon. 3.148
Anemone. 2.169
Anethum. 3.56
Anguium ſenectus. 2.16
Aniſum. 3.54
Anonis. 3.18
Anſerinus adeps. 2.68
Anthemis. 3.131
Anthyllis. 3.130
Antipathes. 5.86
Anturrhinon. 4.117
Antiſpoda. 5.41
Aparine. 3.86
Aphaca. 2.142
Apiaſtrum. 3.99
Apios. 4.157
Apium. 3.62
Apocynon. 4.69
Apollinaris. 4.59
Apri iecur. 2.39
Apum ictus curatio. 6.40
Aqua. 5.9
Aqua frigida. 6.33
Aqua marina. 5.9
Aqua mulſa. 5.8
Arabicus lapis. 5.93
Araneus. 2.55
Arbutus. 1.137
Arction. 4.91
Arcion. 4.92
Arcturon. 4.91
Arena. 5.93
Argemone. 2.170
Argenti recrementum. 5.51
Argenti ſcoria. 5.51
Argenti ſpuma. 5.52
Argentū uiuum. 5.60.6.28
Ariſarum. 2.160
Ariſtolochia. 3.4
Armeniaca mala. 1.130
Armenius lapis. 5.55
Aron. 2.159
Arrhenogonon. 3.120
Artemiſia. 3.108
Arundo. 1.96
Aſarum. 1.9
Aſclepias. 3.88

Ascyron. 3.147
Asius lapis. 5.88
Aspalatus. 1.19
Asparagus. 2.118
Asplenon. 3.128
Aspidis ictus notæ & curatio. 6.38.48
Aster Atticus. 4.105
Astragalus. 4.52
Athamanticum. 1.3
Athera. 2.84
Atractylis. 3.89
Atramentū librarium. 5.96
Atramentum sutoriū. 5.64
Atriplex. 2.112
Auellana nux. 1.141
Auena. 2.86
Auricula muris. 2.176
Auripigmentum siue Arsenicon. 5.70.6.29

B
Bacca Lauri. 1.89
Baccharis. 3.42
Balaustium. 1.126
Ballote. 3.98
Balsamum. 1.18
Barbula hyrci. 2.137
Basilisci ictus, notæ, & curatio. 6.38.48
Bdellium. 1.68
Beta. 2.116
Betonica. 4.1
Bitumen. 1.82
Blatta pistrinaria. 2.34
Bliton. 2.110
Botrys. 3.110
Brassica. 2.113
Brassica marina. 2.115
Brassica syluestris. 2.114
Britannica. 4.2
Bromus. 4.123
Bryon. 1.20
Buccina. 2.3
Buglossum. 4.112
Bulbus esculentus. 2.162
Bulbus uomitorius. 2.163
Bunion. 2.109.4.112
Buprestis. 2.53.6.3
Buphthalmos. 3.133
Butyrum. 2.64
Butiri fuligo. 2.64

C
Acalia. 4.108
Cadmia. 5.40
Caciliæ ictus, notæ, curatio. 6.38.40
Calamus odoratus. 1.17
Calamintha. 3.34
Calcifraga. 4.162
Calx uiua. 5.80.6.29
Cancamum. 1.23
Cancri. 2.9
Canis rabiosi notæ. 6.35
Canis rabiosi morsus curatio. 6.36

Cane demor. uict. ratio. 6.37
Cannabis. 3.141
Cantharides. 2.52.6.1
Capnos. 4.95
Capparis. 2.166
Cardamomum. 1.5
Cardamina. 2.121
Carduus. 3.14
Carpasi succus. 6.13
Cariotæ. 1.124
Carum. 3.55
Caseus recens. 2.63
Caseus equinus. 2.63
Cassia. 1.12
Castanea. 1.121
Castorium. 2.22
Calanance. 4.118
Caucalis. 2.133
Cedrus. 1.88
Celticum Nardum. 1.7
Cẽchri ict. not. rem. 6.38.40
Centaurium magnum. 3.6
Centaurium minus. 3.7
Cepa. 2.144
Cepæa. 3.143
Cera. 2.75
Cerasia. 1.128
Ceraste ictus, notæ, curatio. 6.38.40
Cerui genitale. 2.36
Ceruinum cornu. 2.50
Ceruinum sæuum. 2.68
Cerussa. 5.53.6.22
Cestron. 4.1
Chalcitis. 5.65
Chamæ. 2.6
Chamæacte. 4.155
Chamæcissos. 4.110
Chamædaphne. 4.132
Chamædrys. 3.94
Chamæleo albus. 3.8
Chamæleo niger. 3.9
Chamæpeuce. 4.111
Chamæpitys. 3.150
Chamæsyce. 4.151
Chamælea. 4.153
Chelidonium maius. 2.173
Chelidonium minus. 2.184
Chia terra. 5.94
Chrysantemon. 4.48
Chrysocolla. 5.54
Chrysocome. 4.45
Chrysogonon. 4.46
Cicadæ. 2.43
Cicer satiuum. 2.96
Cicer Arietinum. 2.96
Cicer syluestre. 2.96
Cichorion. 2.126
Cici. 4.145
Cicuta. 4.67.6.11
Cimices. 2.32
Cimolia. 5.94

Cyparissias. 4.146
Cinis sarmentitius. 5.82
Cinnabaris. 5.59
Cinnamomum. 1.13
Cionia. 2.3
Circæa. 3.114
Circium. 4.104
Cistus. 1.108
Citria mala. 1.130
Clematis. 4.6
Clinopodion. 3.91
Clymenon. 4.11
Cnicus. 4.168
Coagulum. 2.67
Coccum Gnidium. 4.154
Coccum infectorium. 4.39
Cochlea. 2.8
Cæruleus. 5.56
Colchicon. 4.72
Colocasia. 2.98
Colocynthis. 4.158
Colymbades oleæ. 1.100
Conyza. 3.116
Corallium. 5.86
Coriandrum. 3.60.6.9
Coria ueteramentaria. 2.116
Coriarius frutex. 1.123
Coris. 3.149
Coronopus. 2.123
Cornus. 1.133
Corruda. 2.118
Cos Noxia. 5.93
Costus. 1.15
Cotonea mala. 1.130
Crateogonum. 3.119
Crithmum. 2.122
Crocodilion. 3.10
Crocomagma. 1.25
Crocum. 1.25
Croton. 4.145
Cucurbita. 2.127
Cucumis satiuus. 2.128
Cucumis syluestris. 4.136
Cuminum satiuum. 3.57
Cuminum syluestre. 3.58
Cumila. 3.28
Cupressus. 1.85
Curmi. 2.80
Cyclaminus una. 2.156
Cyclaminus altera. 2.157
Cydonomeli. 5.18
Cynia. 4.170
Cynocrambe. 4.170
Cynoglosson. 4.113
Cynosorchis. 3.121
Cyparissias Tithym. 4.346
Cyphi. 1.24
Cyprus. 1.4
Cytinus. 1.126
Cytisus. 4.98

D*Amascena.* 1.136
Damasonium. 3.144

Daphnoides. 4.131
Daucus. 3.67
Delphinium. 3.68
Dēdroides Tithyma. 4.146
Deuteria. 5.5
Dictamnum. 3.31
Dictamnum Cretense. 3.31
Diphryges. 5.69
Dipsacum. 3.11
Dipsadis morsus, notæ, curatio. 6.38.40
Doryenion. 4.64.66
Draba. 2.149
Draco marinus. 2.12
Draconis marini, ictus, remedia. 6.40
Dracunculus. 2.158
Dryini ictus, notæ. 6.38.40
Dryopteris. 4.167
Dulcis radix. 3.5

E
Benus. 1.110
Ebulum. 4.155
Ebur. 2.48
Echinus. 2.1
Echinus terrestris. 2.1
Echium. 4.23
Elaphoboscon. 3.64
Elaterion. 4.136
Elatine. 4.32
Electrum. 1.92
Elæomeli. 1.31
Eleoselinon. 3.62
Elichryson. 4.47
Empetron. 4.161
Ephemeron. 4.73.6.5
Epimedion. 4.17
Epimelis. 1.132
Epipactis. 4.94
Epirotica mala. 1.130
Equisetum. 4.38
Eretria terra. 5.94
Erica. 1.99
Erinaceus. 2.1
Erinei. 1.145
Erinus. 4.25
Eruca. 2.134
Erucæ olerum. 2.51
Erucæ Pinorum. 6.53
Eruum. 2.101
Eryngium. 3.21
Erysimon. 2.150
Eupatorium. 4.33
Euphorbium. 3.78

F
Aba. 2.97
Faba Aegyptia. 2.98
Fax. 5.79
Fagus. 1.120
Farina crassior. 2.82
Fel. 2.70
Ferri rubigo. 5.46
Ferula. 3.73
Festuca. 4.123

Fibrini testes. 2.22
Ficus. 1.144
Ficus syluestris. 1.144
Ficus Lixiuum. 1.145
Filicula. 4.166
Filix mas. 4.165
Filix fœmina. 4.165
Fimum. 2.72
Flos Aeris. 5.43
Flos salis. 5.77
Flos Punicæ. 1.126
Flos syluestris Punici. 1.126
Fœniculum. 3.65
Fœniculum erraticum. 3.66
Fœnum græcum. 2.94
Fraxinus. 1.91
Fuligo è Myrrha, Resina, Styrace. 1.72
Fuligo liquidæ picis. 1.79
Fuligo pictoria. 5.95
Fuligo resinæ. 1.76
Fuligo Thuris. 1.72
Fumaria. 4.95
Fungi. 4.71.6.23

Agates Lapis. 5.92
Galactites lapis. 5.93
Galbanum. 3.79
Galerita. 2.46
Galla. 1.122
Gallina. 2.41
Gallinæ cerebellum. 2.41
Galion. 4.81
Galiopsis. 4.80
Garum. 2.30
Genitale Cerui. 2.36
Gentiana. 3.3
Geranion. 3.111
Geodes Lapis. 5.93
Gingiberis. 2.152
Gingidion. 2.131
Gith. 3.75
Gladiolus. 4.18
Glans. 1.120
Glans Iouis. 1.121
Glans Sardiana. 1.121
Glans unguentaria. 4.141
Glastum satiuum. 2.177
Glastum syluestre. 2.177
Glaucium. 3.82
Glaux. 4.124
Gluten piscium. 3.84
Glutinum. 3.83
Gnaphalion. 3.112
Gobius. 2.28
Gramen. 4.26
Gramẽ arundinaceum. 4.26
Gramen Parnasi. 4.26
Grossi. 1.145
Gypsum. 5.81.6.24
Hæmatites. 5. 90
Hæmorrhoi, nota. 6.38.40
Halica, 2.88

Halicacabum Solanum. 4.61
Halimus. 1.102
Harundo. 1.96
Harundo Cypria. 1.96
Harundo nallatoria. 1.96
Haſtula regia. 2.161
Hedera. 2.172
Helenium. 1. 1.26
Helenium alterum. 1.26
Helioſcopius. 4.146
Heliotropiũ magnum. 4.171
Heliotropium parũ. 4.171
Helleborum album. 4.133
Helleborum nigrum. 4.134
Helxine. 4.31.74
Hemerocallis. 3.117
Hemionitis. 3.129
Herba Sabina. 1.87
Hieracium magnum. 3.61
Hieracium paruum. 3.61
Hippace. 2.63
Hippocampus. 2.2
Hippogloſſon. 4.116
Hippolapathon. 2.107
Hippophaës. 4.143
Hippophaſton. 4.144
Hippopotami teſtes. 3.21
Hipposelinon. 3.62
Hirci barbula. 3.137
Hircinum ſæuum. 2.68
Hirculus. 1.7
Hirundines. 2.47
Hirudo. 6.32
Hordeum. 2.78
Horminum. 3.123
Hyacinthus. 4.53
Hydromeli. 5.8
Hydromelon. 5.19
Hydropiper. 2.153
Hyoſcyamus. 4.59. 6.15
Hypecoon. 4.58
Hypericum. 3.146
Hypociſtis. 1.108
Hyſſopum. 3.26

I

Aſpis. 5.93
Iberis. 1.147
Idæa radix. 4.36
Ilex. 1.120
Indicum. 5.57
Inguinalis. 4.105
Intybus. 2.125
Irio. 2.150
Iris. 1.1
Iſopyrum. 4.106
Iudaicus Lapis. 5.93
Iuncus. 4.42
Iuncus odoratus. 1.16
Iuniperus. 1.86
Ius piſcium. 2.31
Ixia. 3.8. 6.21

L

Abrum Veneris. 3.11
Labruſca. 5.1

Lac. 2.62
Lac coagulatum. 6.26
Lac humanum. 2.62
Lacerta. 2.56
Lactuca satiua. 2.129
Lactuca syluestris. 2.130
Ladanum. 1.109
Lagopus. 4.15
Lampsana. 2.108
Lana. 2.65
Lana cremata. 2.65
Lanaria herba. 2.155
Lappa. 4.122
Lapathum. 2.107
Laser. 3.76
Laserpitium. 3.76
Lathyris. 4.148
Lauer. 2.120
Laurus. 1.89
Laurus Alexãdrina. 4.130
Lauri bacca. 1.89
Lemnia terra. 5.63
Lens. 2.99
Lens palustris. 4.70
Lentiscus. 1.74
Lentiscina resina. 1.76
Leontopetalon. 3.92
Leonum pinguia. 2.68
Leontopodion. 4.115
Lepidium. 2.167
Leptocarya. 1.141
Lepus marinus. 2.17.6.30
Lepus terrestris. 2.17
Leucacantha. 3.19
Leucanthemon. 3.131
Leucas. 3.95
Leucoion. 3.18
Lichen. 4.43
Lignorum marcor. 1.95
Ligusticum. 3.49
Ligustrum. 1.106
Lilium. 3.97
Lilium syluestre. 3.117
Limonium. 4.14
Lingula bubula. 4.112
Linozostis. 4.169
Linum. 2.95
Lithocolla. 5.93
Lithospermon. 3.135
Locusta. 2.44
Lolium. 2.92
Lonchitis. 3.138
Lora. 5.5
Lotus arbor. 1.133
Lotus Aegyptia. 4.99
Lotus syluestris. 4.97
Lotus urbana. 4.96
Lupinus satiuus. 2.102
Lupinus syluestris. 2.102
Lychnis coronaria. 3.96
Lychnis syluestris. 3.96
Lycium. 1.113

Lycopsis. 4.22
Lygos. 4.115
Lyncis urina. 2.73
Lysimachia. 4.3
Macer. 1.93
Mana. 2.37
Magnes. 5.93
Malabathrum. 1.11
Malicorum. 1.126
Malua. 2.111
Malum. 1.130
Malum Armeniacũ. 1.130
Malum Cotoneum. 1.130
Malum dulce. 1.130
Malum Epiroticum. 1.130
Malum Medicum. 1.130
Malum orbiculatum. 1.130
Malum Persicum. 1.130
Malum præcox. 1.130
Malum Punicum. 1.126
Malum sylvestre. 1.130
Mandragora. 4.65.6.16
Manna Thuris. 1.71
Marcor lignorum. 1.95
Maron. 3.40
Marrubium. 3.100
Marrubium nigrum. 3.98
Mastiche. 1.74
Meconium. 6.17
Medica mala. 1.130
Medion. 4.16
Medulla. 2.69
Mel Ponticum. 2.74
Mel. 2.74
Mel Saccharum. 2.74
Mel Sardoum. 2.74
Mel Heraclion. 6.74
Melampsithium. 5.5
Melanteria. 5.67
Melanthium. 3.75
Melaterra. 5.94
Melilotos. 3.39
Melimela. 3.130
Melissophyllon. 3.99
Melitites Lapis. 5.93
Melomeli. 5.18
Memphites. 5.93
Mentha. 3.36
Mentastrum. 3.36
Meon. 1.3
Mercurialis. 4.169
Mespilus. 1.132
Milum. 2.89
Millefolium. 4.100
Millepeda. 2.33
Misy. 5.66
Mitali. 2.4
Moly. 3.45
Molybdæna. 3.50
Molybdoides lapis. 5.48
Morochthus. 5.93
Morus. 1.142

Mullus. 2.20
Mulsum. 5.7
Muralis herba. 4.74
Muria. 5.76
Mures. 2.61
Muris Auricula. 2.176
Mus Araneus. 2.60
Muris Araneiictus, nota, curatio. 6.38.40
Muscus. 1.20
Muscus marinus. 4.84
Mustela. 2.23
Myagron. 4.102
Myosotis. 2.176
Myrica. 1.98
Myrrha. 1.66
Myrrha Bœotica. 1.66
Myrrhis. 4.101
Myrtidanum. 1.127
Myrtus satiua. 1.127
Myrtus syluestris. 4.129

N
Naphtha. 1.84
Napus. 2.104
Narcaphthon. 1.22
Narcissus. 4.142
Nardi genera. 1.6
Nardum Celticum. 1.7
Nardum montanum. 1.8
Nardinum unguentum. 1.63
Nasturtium. 2.147
Natricis ictus. 6.38.40
Nepeta. 3.34
Nitrum. 5.78
Nitri spuma. 5.78
Nux auellana. 1.141
Nux iuglans. 1.140
Nux Pinea. 1.73
Nymphæa. 3.126

O
Ochra. 5.58
Ocimastrum. 4.24
Oenanthe. 3.115.5.3
Oesypum. 2.66
Olea. 1.117
Olea syluestris. 1.117
Oleaster. 1.117
Oleæ æthiopicæ. 1.117
Olei uires. 1.27
Oleum amygdalinum. 1.33
Oleum Balaninum. 1.34
Oleum candidum. 1.28
Oleum Carynum. 1.34
Oleum Cicinum. 1.32
Oleum Gnicinum. 1.35
Oleum commune. 1.27
Oleum è Gnidio grano. 1.35
Oleum Hyoscyamininum. 1.35
Oleum Laurinum. 1.37
Oleum Lentiscinum. 1.38
Oleum Mastichinum. 1.39
Oleum Melanthinum. 1.35
Oleum Myrteum. 1.36
Oleum Olivæ syluestris. 1.18

Oleum

Oleum Omphacinum. 1.27
Oleum Picinum. 1.78
Oleum Raphaninum. 1.35
Oleum Sesamium. 1.34
Oleum Sicyonium. 1.29
Oleum Sinapinum. 1.35
Omphacinum. 1.27
Omphacium. 5.4
Omphacomelites. 5.20
Onagra. 4.103
Ononis. 3.18
Onosma. 3.125
Onyx. 2.7.5.93
Ophioscorodon. 2.145
Ophites. 5.93
Opium. 4.55
Opobalsamum. 1.18
Opopanax. 3.46
Orbiculata mala. 1.130
Oreoselinon. 3.62
Origanon. 3.28
Origanum sylvestre. 3.28
Ornithogalum. 2.138
Orobanche. 2.136
Oriza. 2.87
Ostracites. 5.93
Ostris. 4.126
Othonna. 2.175
Onobrum naturæ. 2.42
Onilium semen. 2.65
Oxalis. 3.134

P

Palmirus. 1.103
Palma. 1.124
Palma Elate. 1.125
Palmæ Thebaicæ. 1.124
Panaces Asclepij. 3.47
Panaces Chironium. 3.48
Panaces Heraclium. 3.46
Pancration. 2.165
Panicum. 2.90
Papaver corniculatum. 4.56.6.18
Papaver erraticum. 4.54
Papaver satiuum. 4.55
Papaver spumeum. 4.57
Papyrus. 1.97
Pardorum pinguia. 2.68
Paronychia. 4.44
Parthenium. 3.132
Pastinaca herba. 3.50
Pastinaca marina. 2.18
Pastinaca marina. 6.33
Peplis. 4.150
Peplos. 4.149
Pepo. 2.128
Periclymenon. 4.12
Persea. 1.146
Persicamala. 1.130
Personata. 4.92
Petasites. 4.93
Petroselinon. 3.62
Peucedanon. 3.74

Phalangium. 3.103
Phalangij ictus, notæ, curatio. 6.38.40
Phalaris. 3.136
Phaſioli. 2.100
Phœnix. 4.35
Phrygius. 5.87
Phu. 1.10
Phycus marinus. 4.85
Phyllon. 3.120
Phyteuma. 4.114
Picea. 1.73
Pinguia. 1.60
Pinorum Eruc. 6.53
Pinus. 1.2
Piper. 2.151
Piſſaſphaltos. 1.83
Piſtacia. 1.139
Pitydes. 1.73
Pityuſa. 4.147
Pix liquida. 1.78
Pix ſicca. 1.80
Plantago. 2.119
Platyphyllos. 4.146
Plumbago. 5.50
Plumbum elotum. 5.47
Plumbum uſtum. 5.48
Pnigitis terra. 5.94
Polemonia. 4.7
Polion. 3.105
Policnemon. 3.90
Polygala. 4.125
Polygonatum. 4.5
Polygonon. 4.4
Polypodion. 4.166
Pompholyx. 5.41
Populus alba. 1.92
Populus nigra. 1.92
Porrum capitatum. 2.143
Portulaca. 2.117
Potamogeton.. 4.86
Poterion. 3.15
Propolis. 2.76
Prunus, pruna. 1.136
Pſeudobunon. 4.109
Pſoricon. 5.65
Pſyllion. 4.60.6.10
Ptarmica. 2.154
Pulegium. 3.30
Rumex. 5.74
Purpura. 2.3
Pycnocomon. 4.156
Pyrethrum. 3.69
Pyrites. 5.89
Pyrorum genera. 1.131
Vercus. 1.120

Q
Quinquefolium 4.34

R
Adicula. 2.155
Radix. 2.105
Rana. 2.24
Rana paluſtris. 6.31
Ranunculum. 2.168

Rapum. 2.103
Recrementum Argenti. 5.51
Resinæuaria. 1.76
Rha. 3.2
Rhamnus. 1.101
Raphanus. 2.105
Rhodia radix. 4.37
Rhododendron. 4.70
Rhus. 1.123
Ricinus. 4.145
Rosa. 1.111
Rosei pastilli. 1.112
Rosmarinus. 3.70
Rosmarinum. 3.71
Rubeta. 6.31
Rubia. 3.137
Rubigo ferri. 3.46
Rubrica fabrilis. 5.62
Rubrica Sinopica. 5.61
Rubus. 4.29
Rubus canis. 1.105
Rubus Idæus. 4.30
Rumex. 2.107
Ruscum. 4.129
Ruta. 3.43
Ruta syluestris. 3.44

Sacra herba. 4.51
Sagapenum. 3.77
Sal. 5.75
Salis flos. 5.77
Salis spuma. 5.75
Salamandra. 2.54.6.4
Salix. 1.116
Saluia. 3.32
Sambucus. 4.155
Samia terra. 5.94
Samius lapis. 5.94
Sampsuchum. 3.38
Sandaracha. 5.61.6.29
Sanguinaria. 4.4
Sanguinaria fœmina. 4.4
Sanguis. 2.61
Sanguis Tauri. 6.61
Sapphirus. 5.92
Sarcocolla. 3.81
Sardianæ glandes. 1.121
Sardonia. 6.14
Sarmentitius cinis. 5.82
Satureia. 3.36
Satyrion. 3.122
Satyrion Erythrionion. 3.122
Scammonia. 4.152
Scandix. 2.132
Schistum lac. 2.62
Schistos lapis. 2.92
Scilla. 2.164
Scolopendra. 2.13
Scolopendræ ictus, notæ, curatio. 6.38.40
Scordion. 3.106
Scorodoprasum. 2.145
Scoria ferri. 5.46

Scoria plumbi. 5.48
Scorpioides. 4.171
Scorpius marinus. 2.11
Scorpius. 2.10
Scorpij ictus, notæ, curatio. 6. 38.40
Securidaca. 3.124
Sedum magnum. 4.77
Selenites lapis. 5.93
Selinusia terra. 5.94
Semperuiuum maius. 4.77
Semperuiuum minus. 4.77
Senecta anguium. 2.16
Senecio. 4.82
Sepia. 2.19
Seps. 2.57
Seris. 2.125
Serpillum. 3.37
Sertula campana. 3.39
Serum Lactis. 2.62
Sesama. 2.91
Sasamoides. 4.135
Seseli. 3.51
Seseli Aethiopicum. 3.51
Seseli Creticum. 3.52
Seseli Peloponnense. 3.51
Sicyonium oleum. 1.29
Sideritis. 4.27
Sidium. 1.126
Siligo. 2.83
Siliquæ. 1.129
Silurus. 2.25
Silybum. 4.140
Sinapi. 2.146
Sion. 2.120
Siser. 2.106
Sison. 3.53
Sisymbrium utrunque. 2.121
Smarides pisces. 2.26
Smilax hortensis. 2.140
Smilax arbor. 4.68. 6.12.68
Smilax aspera. 4.127
Smilax læuis. 4.128
Smyris lapis. 5.93
Smyrnion. 3.63
Solanum hortense. 4.61
Solanum manicum. 4.63
Solanum somniferum. 4.62
Sonchus. 2.124
Sorba. 1.135
Sory. 5.68
Sparganion. 4.19
Spartion. 4.139
Spondylion. 3.72
Spina acuta. 1.104
Spina alba. 3.12
Spina Arabica. 2.13
Spongiæ. 5.85
Spongiarum lapides. 5.93
Spuma Argenti. 5.52. 6.72
Spuma Nitri. 5.78
Spuma Salis. 5.75

Squamma æris. 5.44
Squāma ex acie decussa 5.44
Stachys. 3.101
Staële. 1.61
Staphis agria. 4.137
Stibium. 5.49
Stimmi. 5.49
Stœbe. 4.10
Stœchas. 3.27
Stomoma. 5.44
Stratiotes. 4.87
Stratiotes Millefolium. 4.88
Strigmenta balnearum. 1.30
Strigmēta gymnasiorū. 1.30
Strigmenta palæstrica. 1.30
Strobili. 1.73
Struthion. 2.155
Styrax. 1.67
Suillus adeps. 2.68
Suillus Pulmo. 2.35
Sulphur. 5.73
Sycomorus. 1.43
Symphiton. 4.8

T *Amarix.* 1.98
Taxus. 4.68.6.12
Taurorum pinguia. 2.68
Telephion. 2.178
Tellinæ. 2.5
Terebinthus. 1.75
Terra. 5.94
Terra fornacum. 5.94
Testis. 5.94
Testiculus canis. 3.121
Teucrion. Teucris. 3.93
Thalassomeli. 5.10
Thalictron. 4.83
Thapsia. 4.138
Thlaspi. 2.148
Thracias lapis. 5.93
Thunnus. 2.29
Thus. 1.69
Thuris cortex. 1.70
Thuris fuligo. 1.72
Thuris mamma. 1.71
Thyites Lapis. 5.93
Thymælea. 4.154
Thymoxalme. 5.14
Thymus. 3.35
Tilia. 1.108
Tithymali. 4.146
Torpedo piscis. 2.14
Toxicon. 6.20
Tragacantha. 3.20
Tragium. 4.40
Tragoriganum. 3.29
Tragos. 2.85
Tribulus. 4.13
Trichomanes. 4.121
Triphyllon. 3.104
Tripolion. 4.119
Trissago. 3.94
Triticum. 2.77

Tuber. 2.139
Tussilago. 3.107
Typha. 5.113
Venenata. 6.34
Veneris umbilicus. 4.78
Veratrum album. 4.133
Veratrum nigrum. 4.134
Verbascum. 4.89
Verbenaca. 4.50
Vermes terreni. 2.59
Vesparum ictus curatio. 6.40
Vini natura. 5.5
Vinum Absinthites. 3.23. 5.34
Vinum acorites. 5.39
Vinum adynamon. 5.5
Vinum album. 5.5
Vinum anethinum. 5.39
Vinum apijtes. 5.21
Vinum aromatites. 5.37
Vinum asarites. 5.38
Vinum è Betonica. 5.36
Vinum Bunites. 5.36
Vinum Calaminthites. 5.36
Vinum Catorchites. 5.29
Vinum Cedrinum. 5.32
Vinum Cedrites. 5.32
Vinum Cestrites. 5.36
Vinum Chamædrytes. 5.36
Vinum è Chamælea. 5.39
Vinum Cydonites. 5.18
Vinum Daucites. 5 39
Vinum Dictamnites. 5.56
Vinum ex Faniculo. 5.39
Vinum è Flore Salis. 5.39
Vinum Helleborites. 5.39
Vinum Hyssopites. 5.35
Vinum ex Iride. 5.38
Vinum Iuniperinum. 5.32
Vinum Lentissinum. 3.27
Vinum Mandragorites. 5.39
Vinum Marathrites. 5.39
Vinum marinum. 5.17
Vinum è Marrubio. 5.36
Vinum Melites. 5.18
Vinum Melitites. 5.6
Vinum Melomeli. 5.18
Vinum è Myrrha. 5.38
Vinum Myrsinites. 5.26
Vinum Myrtites. 5.25
Vinum è Nardo sylvestri. 5.38
Vinum Nectarites. 5.38
Vinum Oenanthinum. 5.22
Vinum Omphacites. 5.5
Vinum Origanites. 5.36
Vinum Palmeum. 5.28
Vinum Panacites. 5.39
Vinum Phthorium. 5.39
Vinum Picatum. 5.33
Vinum Pineum. 5.32

Vinum è Pipere. 5.38
Vinum resinatum. 5.30
Vinum Rhodites. 5.24
Vinum Rhoites. 5.23
Vinum Salutiferum. 5.59
Vinum è Satureia. 5.36
Vinum Scammonites. 5.39
Vinum Scillinum. 5.16
Vinum Stachadites. 5.36
Vinum Strobilites. 5.31
Vinum è Sycomoris. 5.29
Vinum è Syriaca Nardo, Celtica, Malabathro. 5.38
Vinum Terebinthinum. 5.27
Vinum Thymites. 5.36
Vinum è Thymelea. 5.39
Vinum Tragoriganites. 5.36
Viola alba. 3.18
Viola purpurea. 4.170
Viperæ ictus, nota, curatio. 6.38.40
Viperina carnes. 2.15
Virulentorum ictuum curatio. 6.39
Viscum. 3.85
Vitex. 1.115
Vitis alba. 4.163
Vitis nigra. 4.164
Vitis sylvestris. 4.162
Vitis vinifera. 5.1
Vlmus. 1.94
Vmbilicus Veneris. 4.78
Vnguentorum ratio. 1.40
Vng. Abrotonitum. 1.48
Vng. Amaracinum. 1.56
Vng. Anethinum. 1.49
Vng. Cinnamominum. 1.62
Vng. Crocinum. 1.52
Vng. Cyprinum. 1.53.106
Vng. Flatinum. 1.42
Vng. Glecinum. 1.55
Vng. Hedycroon. 1.58
Vng. Irinum. 2.54
Vng. Malabathrinum. 1.64
Vng. Megalinum. 1.57
Vng. Melinum. 1.43
Vng. Mendesium. 1.60
Vng. Metopium. 1.59
Vng. Narcissinum. 1.51
Vng. Nardinum. 1.63
Vng. Ocimum. 1.47
Vng. Oenanthinum. 1.44
Vng. Rosaceum. 1.42
Vng. Sampsuchinum. 1.48
Vng. Susinum. 1.50
Vng. Telinum. 1.45
Vngues odorati. 2.7
Vrina. 2.73
Vrsinus adeps. 2.68
Vrtica. 4.79
Vua. 5.2

Fua passa. 5.2
Vulpinus pulmo. 2.35
X *Anthion.* 4.122
Xiris. 4.20
Z *Ea, seu semen.* 2.84
Zopissa. 1.81
Zylum. 2.79

FINIS

INDEX.

Rerum quæ in scholijs continentur, insigniorum, Elenchus.

Abrotani, & Absinthij facultates diuersæ pag. 349
Absinthij discerniculũ. 348
Acaciæ discerniculum. 109
Acanthi discerniculum. 339
Acanthi, à cardno Benedicto differentia. 337
Achillea, à Stratiote Millefolio diuersa. 502
Acinos, ab Ocymo Caryophyllato diuersus. 369
Acorus, à Galanga differt. 9
Acorus, in lituania nascitur. 9
Acorus, quid hodie. 9
Aconiti discerniculum. 541
Aconitum. 3. ab herba Paris diuersum. 541
Adipis omnis discerniculum. 197
Adianti discerniculum. 585
Aegilops, ab Auena differt. 586
Aethiopis, ignota. 90
Agallochi natales. 31
Agarici natales. 319
Agerati natales. 519
Agni facultas. 110
Ainga quid, & quæ falso eius nomen usurpent. 471
Alabastritis discerniculũ 719
Aleæ discerniculum. 463
Alcibiadi facultas. 494
Alcyonij discerniculum. 709
Alismæ notitiæ varietas, eiusq; cũ plantag. aquat. diu. 466
Alöe facultas. 345
Alsines facultas. 550
Althææ facultas. 463
Aluminis discerniculũ. 699
Alyßi dubia notitia. 414
Amaraci discerniculum. 366
Ambrosiæ natales. 434
Ambrosia Of. Polemo. 434
Ammi ignotum. 386
Ammoniaci delectus. 410
Amomi à Rosa D. Mariæ diuersitas. 24
Ampeloprasi natales. 281
Amphibenæ uenũ cura. 730
Amurcæ facultas. 114
Amygdalarũ amar. facu. 133
Amyli discerni. & fac. 222
Anagallis ab auricula muris diuersa. 309
Anagyris pictura, & facultas. 465
Anchusarum discer. 493

Androſaces ignota. 450
Androſemi diſcernicul. 469
Anemone, Papauer ſylueſtre, diuerſa. 307
Anethi facultas. 383
Anguium ſenectus, quid. 155
Anonis, Reſta bouis idē. 340
Anonidis uires. 340
Anthemidis diſcerniculum, & facultas. 454
Anthyllidis dubia notio. 452
Antidotus Theriacalis Matthioli. 733
Anthipathis Coral. not. 712
Antirrhini natales, & facultas. 581
Aparines facultas. 414
Aphaces diſcerniculum. 142
Apiaſtri facultas. 425
Apios ubi naſcatur. 622
Apij diſcerniculum. 390
Apocynon ignota. 543
Aqua quinteſſentialis Matthioli. 732
Aqua ex aro. 297
Aqua è Centiana. 321
Aqua è floribus Myrti. 123
Aqua Flammola Ital. 480
Aqua è floribus Sābuci. 618
Aqua è flore Dictamni Italici. 357
Aqua è floribus Myrti. 123
Aqua è limonibus. 128
Aqua è foliis arbuti. 132
Aqua è ſtercore humano 103
Arabici lapidis notæ. 717
Araneorum genera. 180
Arbuti diſcerniculum. 132
Arcij facultas. 565
Arctij diſcerniculum. 565
Argemone, ab agrimonia diuerſa. 307
Argenti recrementi diſcerniculum. 682
Argenti ſpumæ diſcer. 684
Argēti uiui diſcerniculū. 692
Ariſari natales. 297
Ariſtolochiæ longæ & rotundæ natales. 326
Ariſtolochiæ Clematidis non compertā notio. 325
Armenij lap. notæ. 687
Ari mixtura. 297
Arrhenogonon, Theligonon, Phyllon, Mercurialis, idem. 444
Artemiſiarum diſcerniculū. 433
Aſari diſcerniculum. 18
Aſclepiadis ab Hedera terreſtri, & Pinetoxico diſcerniculum. 425

Ascyri discerniculum. 469
Asij lap. notæ. 713
Aspalathi à Rhodio ligno diuersitas. 29
Asparagorum facultas. 255
Asplenij discerniculum. 451
Aspidis ueneni animaduersio.
Asteris discerniculum. 574
Astragali discerniculum. 521
Astrictio in Dioscoride, pro acrimonia. 197
Atractylidis à Cartamo syluestri diuersitas. 416
Atriplicis facultas. 245
Auellanæ nucis discerni. 156
Auenæ facultas. 216
Auripigmenti ratio. 699
Auripigmenti ueneni animaduersio.

Baccharis ab Asaro & Caprifolio discerni. 369
Balaustij discerniculum. 122
Ballote discerniculum. 424
Balsami discerniculum. 29
Barbulæ Hirci facultas. 274
Basiliscj ueneni animaduersio.
Bdellij discerniculum. 64
Betæ discerniculum. 250
Betonicæ discerniculum. 474
Bituminis, Pissasphalti, Mumiæ, Naphthæ discernicu-
lum. 82
Blattarũ discerniculum. 166
Bliti discerniculum. 243
Botrys discerniculum. 435
Brassicæ discerniculum & facultas. 248
Britannicæ à Bistorta discerniculum. 474
Bugloßi discerniculum. 579
Bulbi esculentus & uomitorius ignoti. 300
Bunij natales. 570
Bupreßis ueneni animaduersio
Buphthalmi discerniculũ. 455
Butyri facultas. 188

Cacalia ignota. 576
Cadmiæ animaduersio. 668
Cæciliæ ueneni cautio. 707
Calaminthæ animaduersio. 361
Calcis uiuæ animaduersio.
Calcanthi discerniculum. 693
Cancami discerniculum. 32
Canis rabidi uenenum et cautio.
Cannabinis semina. 464
Cantharidum ueneni cautio. 738
Capparum facultas. 303
Cardamomi discerniculum. 13

Cardui ũ discerniculum. 336
Carpasi succi cautio. 746
Cari facultas. 383
Casei discerniculum. 182
Cassiæ & Cinnamomi discer
niculum. 23
Castanearum facultas. 116
Castorei discerniculum. 160
Catanance ignota. 582
Caucalis discerniculum. 270
Cedri discerniculum. 88
Celticæ Nardi discerniculum.
16
Cenchri ueneni cautio
Centaurij maioris discernicu-
lum. 327
Centaurij minoris discer. 329
Cepæ discerniculum. 465
Ceræ facultas. 208
Cerasiorũ discerniculum. 124
Ceræstæ ueneni cautio.
Cerui genitalis uires. 167
Cerui cornu, & ossis Cerui-
ni discerniculum. 176
Cerussæ animaduersio. 743
Chalcitis animaduersio. 696
Chamæcissi discerniculum.
577
Chamædaphnes discernicu-
lum. 592
Chamæleonis albi discer. 329
Chamæleonis nigri discernicu
lum. 331
Chamæpeuce discernicu. 578
Chamelææ & Thymelææ di-
scerniculum. 618
Chrysanthemi discerniculum.
518
Chrysocollæ discernicul̃. 686
Chrysocome obscura notitia.
516
Chrysogonon ignota. 516
Cicadarum discernicul̃. 172
Ciceris discerniculum. 225
Cicutæ discerniculum. 542
Cicutæ ueneni cautio. 745
Cimicum facultas. 165
Cinnabaris animaduersio.
689
Circææ ignota. 438
Cirsij discerniculum. 573
Cisti discerniculum. 103
Clematidis utriusque discerni-
culum. 480
Clinopodij facultas. 417
Clymenum ignotum. 485
Cnici discerniculum. 631
Cochlearum discerniculum.
150
Cæruleiaanimaduersio. 687
Colchici discerniculum. 547
Colocynthidis facultas. 623

Cornizæ discerniculum. 439
Coralij animaduersio. 711
Coriandri facultas. 387. 744
Corni discerniculum. 130
Crataegonon ignotum. 443
Cribym discerniculum. 258
Croci facultas. 34
Cucurbitarũ discernicu. 264
Cucumeris syl. discerniculum. 600
Cupressi discerniculum. 84
Cyniæ discerniculum. 633
Cynoglosson, Lycopsis diuersa. 379,
Cypiri discerniculum. 12
Cytisi discerniculum. 569
Dauci discerniculum. 395
Dictamni discerniculum. 357
Dipsadis ueneni cautio. 788
Dorycnij dubia noscitatio. 537
Dorycnij ueneni cautio. 788
Drabæ dubia noscitatio. 286
Draco. mar. discerniculũ. 152
Drac. mar. ue. cautio. 788
Dryopteris discerniculũ. 630
Ebeni discerniculum. 105
Eboris discerniculũ. 175
Echini discerniculum. 144
Echij discerniculum. 495
Elaphoboscí discerniculũ. 339
Elaterij discerniculum. 600
Elæomeli ratio. 40
Electuarium in uenena. 739
Elichrysi discerniculum. 517
Empetri dubia noscita. 622
Emphemeri uenenum cau. 742
Epimedium ignota. 490
Equiseti utriusq; discerni. 512
Ericæ dubia noscitatio. 96
Erui discerniculum. 233
Eryngij discerniculum. 343
Erysimi discerniculum. 287
Eupatorij discerniculum. 506
Euphorbij facultas. 408
Fabarum facultas. 227
Fabæ ægyptiæ nat. 218
Felis discerniculum. 200
Ferri rubig. animaduer. 677
Ferulæ discerniculum. 401
Filicis discerniculum. 629
Filiculæ discerniculum. 630
Fœniculi discerniculum. 394
Fœnugræci facultas. 225
Fraxini discerniculum. 90
Fumariæ discerniculum. 567
Fungorum discerniculũ. 545
Fungorum ue. cautio. 754
Gagatis & Galactidis lapidũ animaduersio.
Gallij discerniculum. 557

Galiopsis discerniculum. 556
Gentianæ discerniculum. 323
Gentianæ spẽs, Cruciata. 323
Geranij discerniculum. 436
Gingiberis discerniculũ. 289
Gingidij à Chærefolio diuersitas. 268
Gith discerniculum. 403
Gladioli discerniculum. 491
Glandis unguentariæ discerniculum. 605
Glaucij facultas. 411
Glaux dubiè noscitatur. 587
Glutinantia metallica. 412
Graminis discerniculũ. 498
HAlicacueterũ rõ. 217
Halimi dubia nosci. 98
Helenij facultas. 35
Heliotropij discerniculũ. 635
Hellebori discerniculum. 596
Helxines utriusque discerniculum. 504
Hemerocallis discerni. 340
Hemionitidis discernic. 452
Herbæ Sabinæ discernicu. 86
Hippocãpi discerniculũ. 145
Hippoglossi discerniculũ. 580
Hippopotami deliniatio. 158
Hirudinis ue. cautio. 761
Hordei discerniculum. 212
Hormini discerniculũ. 447
INdici ratio. 688
Intybi et Condrillæ descriptio. 262
Iridis discerniculum. 7
Iunci discerniculum. 514
Iunci odorati discerniculũ. 26
Iuniperi discerniculum. 85
Ixiæ uen. cautio. 752
LAbri Veneris discerniculum. 333
Lactis ratio. 185
Lactis coagulati uen. cau. 756
Lacertarũ discerniculum. 231
Lagopi discerniculum. 489
Lampsanæ discerniculũ. 108
Lanariæ herbæ à Saponaria discerniculum. 292
Lapathi discerniculum. 241
Laserpitij discerniculum. 405
Laueris discerniculum. 256
Lemniæ terræ animaduersio. 692
Lentis discerniculum. 230
Lentisci descriptio & facultas. 74
Ligusticum à Leuistico differt. 377

Limonij dubia noscita. 488
Lithospermi discerniculū 459
Lolium, Pseudomelanthium diuersa. 221
Lonchitis discerniculum. 461
Lychnidis uaria noscita. 422
Lysimachiæ discernicu. 476

Maceris discerniculū. 91
Malabathri discerniculū. 20
Maluæ discerniculum. 244
Malorū discerniculum. 228
Mandragoræ discernicu. 539
Mādragoræ uen.cautio. 748
Marcoris Guayaci uires. 93
Mari discerniculum. 368
Meconij uen.cautio. 749
Medij dubia noscitatio. 489
Medullarū discerniculū. 198
Mellis discerniculum. 206
Mellis Heraclij cautio. 743
Mellotu discerniculum. 367
Mei discerniculum. 10
Mespili discerniculum. 129
Millefolij discerniculum. 571
Misy, Melanteriæ, Sory discerniculum. 696
Molybdænæ, Stimmi, Plumbi, & ei cognatorum discerniculum. 681
Mori discerniculum. 137
Mustellæ discerniculum. 162
Myricæ discerniculum. 95
Myrrhæ discerniculum. 65
Myrrhis ad Angeli.di. 571
Myrti discerniculum. 123

Narcissi, discerniculum. 606
Nardi discerniculum. 15
Natricis uen.cautio. 789
Nerij discerniculum. 544
Nymphææ discerniculū. 449

Ochræ discernicu. 689
Ocimastri discerniculum. 496
Oenanthe à Filipendula diuersa. 439
Onichis discerniculum. 7
Oleum Theriacale Matthioli. 734
Origani discerniculum. 355
Ornithogali discernicu. 274
Ouorum discerniculum. 171

Paeoniæ discernic. 457
Paluri uaria noscit. 98
Palmæ discerniculum. 120
Panaces discerniculum. 376
Papaueris discerniculum. 527
Papyri arb. facies. 94
Parthenij discerniculum. 455
Pastinacæ discerniculum. 379
Peucedani Off. adult. 402

Phylli

Phyllitidis discerniculũ. 426
Pini discerniculum. 72
Piperis deliniatio. 288
Pithyusæ discerniculum. 613
Plantaginis discerniculũ. 255
Polemoniæ discerniculũ. 481
Polygonati discerniculũ. 479
Polygoni discerniculum. 477
Pompholygis & Thutiæ ratio. 671
Populi discerniculum. 91
Propolis discerniculum. 208
Psylij discerniculũ. 744. 533
Purpurarum descriptio. 146
Pyrethri discerniculum. 397
Pyritis discerniculum. 714

Quinquefolij 4. species. 508
Quinquefolij à Tormentilla diuersitas. 508

Recrementi argenti ratio. 682
Resinarum discerniculum. 77
Rha pōtici discerniculum. 320
Rhammi discerniculum. 97
Rhodiæ rad. discerniculũ. 509
Rubiginis & Aeruginis ratio. 677
Rubi discerniculum. 503
Rubetæ uen. cautio. 760

Sagapeni discernic. 407
Salis floris, spumæ, Nitri ratio. 447
Sambuci discerniculum. 618
Sandarachæ ratio. 699
Sandarachæ uen. cautio. 758
Sardoniæ ueneni cautio. 746
Satyriones uix agnoscuntur. 447
Scyllæ discerniculum. 302
Semperuiui discerniculum. 552
Seseli discerniculum. 381
Sideritis discerniculum. 499
Siliquarum discerniculum. 125
Siseris discerniculum. 239
Sisymbrij discerniculum. 257
Smilax aspera & læuis, quid. 589
Smyrnij discerniculum. 392
Solani discerniculum. 535
Spargamon à Cotula fœtida diuersum. 492
Sphragis ægos & Lemnia terraidem. 692
Spumæ argenti ratio. 684
Squammarum æris & ferri uires. 674
Stœchadis discerniculum. 352
Styracis discerniculum. 66
Sulphuris discerniculum. 702
Symphyti discerniculum. 483

Taxi uen. cautio. 745
Telephium, fabaria diuersa. 316
Terebinthi discerniculum. 75
Testiculorum canis discerniculum. 447
Teucriũ uariè noscitatur. 419
Thapsiæ discerniculum. 603
Thlaspi, Bursa pastoria diuersa. 285
Thracij lapi. Gagatis, & aliorum discerniculum. 719
Thunnorum deliniatio. 164
Thuris animaduersio. 70
Tithymalorum discerniculum. 612
Toxici uene. cautio. 751
Tragacanthæ discerniculum. 341
Tribuli discerniculum. 487
Trifolij discerniculum. 429
Tripolij animaduersio. 583
Trissaginis discerniculũ. 420
Tussilaginis discerniculũ. 432
Typhæ animaduersio. 437
Veneni à cibo diuersitas. 730
Venenorum è quatuor qualitatibus notæ. 731
Venenatorũ aliquot remedia.
Verbasci discerniculum. 563
Veneni à cane rabido cautio.
Vrinarum animaduersio. 203
Vuæ passæ animaduersio. 665
Xiphij discerniculum. 491
Xiridis animaduersio. 492
Zea, Spelta idem. 414
Zopissæ, & Picis ratio. 80

FINIS.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, de medicinali materia Libri primi Præfatio. IOAN. RUELLIO Suessionensi interprete.

Huic præfationi & toto operi appositæ adnotationes & doctæ, & compendiosæ.

QVanquam, *amicissime Aree, complures non ueterum modò, sed recentiorum quoque de medicamentorum compositione, uiribus atque probatione commentati sunt: nobis tamen nec uanum, nec à ratione abhorrētem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus: quòd eorum nonnulli absolutum nihil ædiderūt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant, scriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarētinus, omissa prorsus herbarum tractatione, rem sanè quàm paucis perstrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquam rebus aut odoramētis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uersati uidentur, radices multas apprimè utiles, herbasq;, haud quaquam adnotatas, reliquerunt. Verumtamen priscorum subscribere oportet sententijs: quos, etsi pauca ipsis referantur accepta, magnam tamē impendisse diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum: è quibus Iulius Cassius, & Niceratus, & Petronius Niger, & Diodorus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam*

culam cognitámque uulgò, dignam censuerunt quæ ab ipsis literis exactè mãdaretur: & ut medicamentorum uires probationesq; cursim complexi, sic nullo experimẽto eorum effectus colligentes, inani uerò reddendarum causarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuersiarum extulerũt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, euphorbium, nascentis in Italia chamelææ, succum esse contendit: androsæmonq; eandem herbam cum hyperico esse: quinetiam aloen in Iudæa fossilem nasci, & pleraque his similia exponit, reclamãte euidẽtia, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea non oculata fide, sed narratione potius ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepantes, nullaque cognatione cõiunctas uireis collidentes: partim per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à sua cognitione disiungentes. Nos uerò abieunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi desiderio cognoscendæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim nescis nos militarem uitam exegisse) tuo hortatu commẽtationem in sex libros contulimus, quod opus tibi dicamus, Aree, animi gratitudine obsequentes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cum in omneis eruditione excultos, tum uerò in eos quibus cùm tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, promus ad amicitiam esse soles: in nos etiã aliquantò peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis erga te amicitia: quam unà nobiscũ degentes nouimus, cum mutuam inter uos benenolentiam emulatione dignam intueremur. Admonitum autẽ te uelim, eosq; qui in hosce commentarios incident, ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima usu ipsi exactissimè cognouimus: quædã etiam

ex eã

ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, pertinctationeq́ rerum apud singulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine tradito, genera medicinarum uirésque describantur. Quòd autem necessaria sit medicamentorum ratio, nemo est fermè qui ignoret, q̃ ea & toti coniuncta sit, uniuersisq́ eius partibus efficax administret auxilium. Quare per medicamentorum compositiones atque misturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quàm plurimum conferente singulorum medicaminum cognitione. Quinetiã uernaculam familiaremq́ materiam complectemur, ut perfecta sit, quæ à nobis relinquetur doctrina. Verum imprimis curam impẽdere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur, & recondantur: certè prohorum ratione aut ualent uiribus, aut euanido nulloq́ munere funguntur. Serena igitur cæli constitutione demetanda sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si uel squalores uel imbres infesti sint: quemadmodum si loca, in quibus prodeunt, cluosa, & uentis exposita sint & perflata, frigidáque & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisq́ locis à uento silentibus enascuntur, plerũque degenerãt, & minus uiribus ualent: multoq́ magis, si nõ suo tempore nec oportunè colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neque ignorãdum, sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia, maturius aut serius adolescere. Nonnulla propria ui, hyeme florent, & folia parunt: quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est horum peritiam assequi: necesse est eum prima germinatione solo emergẽtibus, adultis & senescẽtibus adesse. Nã qui pullulanti herbæ dũtaxat adstiterit, adultã cognoscere non potest: neque qui adultam tantũ inspexerit, nuper erumpentem noscet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem,

caulium proceritates, florum seminisq; magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnulli, qui olim has rerum varietates non perspexerunt, magno in errore versentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbis quasdam, verbi gratia, gramen, quinquefolium, & tussilaginem emittere florem, fructum, & caulem, negant. Ergo qui sæpius adhibendas herbas & earum natales se cõtulerit, earum cognitionem maximè consequetur. Scire etiammum conuenit, sola ex herbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum, inquam, & candidum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ verò fruticosa sunt, sicut Stœchas, Trixago, Polium, Abrotonum, Seriphium, Absinthium, Hyssopum, & alia id genus semine prægnantia, demetãtur. Flores quoque antea, quàm sponte sua decidant: fructus autem, ut maturi decerpantur necesse est: & semina, ubi siccari cœperint, prius quàm defluant. Herbarum succus & foliorum elici debet, germinantibus tum primùm cauliculis. Lac & Lachrymæ excipiantur, inciso per summum adolescentiæ vigorem caule. Radices, & liquamenta, corticésue ut recondantur, eximere conuenit, cum herbæ suis foliis exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ imbi, locis aspergine non redolentibus: sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores & omnia quæ iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo situ obductis, reponãtur. Nonnunquã charta aut foliis semina, ut perennent, apiè inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, aurea, aut cornea conuenit. Fictilis etiam, si modò rara non sit, accommodatur: & lignea, præsertim è buxo: sed æneæ nasa ocularijs medicamentis liquidisq;, et omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis nasis recondi conuenit.

Anno

ANNOTATIO IN PRAE-
cedentem Dioscoridis Præfationem.

ENimuero cùm summus ille, & in tractanda plantarum & medicinali materia omnium facilè princeps Dioscorides, *nil in hac præfatione prætereat eorum, quæ generatim in plantis consideranda sunt: hallucinari tamen (si* Theophrasto *aliter sentienti credimus) videtur, qui dicat:* Sola ex herbaceis medicaminibus veratri genera, nigrum & candidum, in multos perdurare annos, reliqua à trimatu inutilia. Longe alia est Theophrasti opinio, qui libro de Plantarum historia ix. in hanc scribit sententiam. Helleborum in triginta annos vtilitatem producit: Aristolochia in quinque, vel sex. Vernilago nigra in quadraginta. Centaurea minor in decem aut duodecim, quòd densa sit & crassa: Peucedanum in quinque aut sex: Vitis syluestris vno perdurat anno, modo non friabilis euadat, ac in vmbra seponatur, aliàs enim putrefiet, & in totum reddetur inutilis. Idem eodem loco Elaterium quò vetustius, eò melius esse scribit. Præterea se à fide digno accepisse, qui asseueraret ducentorum annorum Elaterium apud se habere, quod pretiosi vice monilis aceperat. Quin & efficacis fuisse singularis, causam affert: Ingentem quæ in ipso est humoris copiam, atque ob id cum incidi-tur in cinerem immitti. Huius rei testimonium esse, quòd quinquaginta annorum, lucernæ admotum eam nulla mora extinguat. Hæc nec ignorasse Dioscoridem dicemus, nefas enim: nec ab ipso statim limine voluisse à Theophrasto dissentire, sed quod verosimilius violatum esse à librarijs volumen eius Græcum: res non infrequens etiam in probatissimis authoribus. Quòd si ita, vt vulgò legitur, scripsit, id sane cauit ne prodita à se multorum diuturnitate annorum, herbariorum bona pars (qui vani sunt & nugis vendundis geniti) impostura ansam abriperet. Quod ab extrusis literis factitatum in Pharmacopolijs videmus, quæ nec nomina, nec medicamentorum compositiones, nisi mancas & mutilas, atque adeo conspurcatas reddiderunt. Intantum in his expurgandis tot præclara ingenia desudarunt.*

Iris. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græcè, Ἶρις. *Latinè*, *Iris*. *Italicè*, *la Iride*.
Gallicè, Flambe.

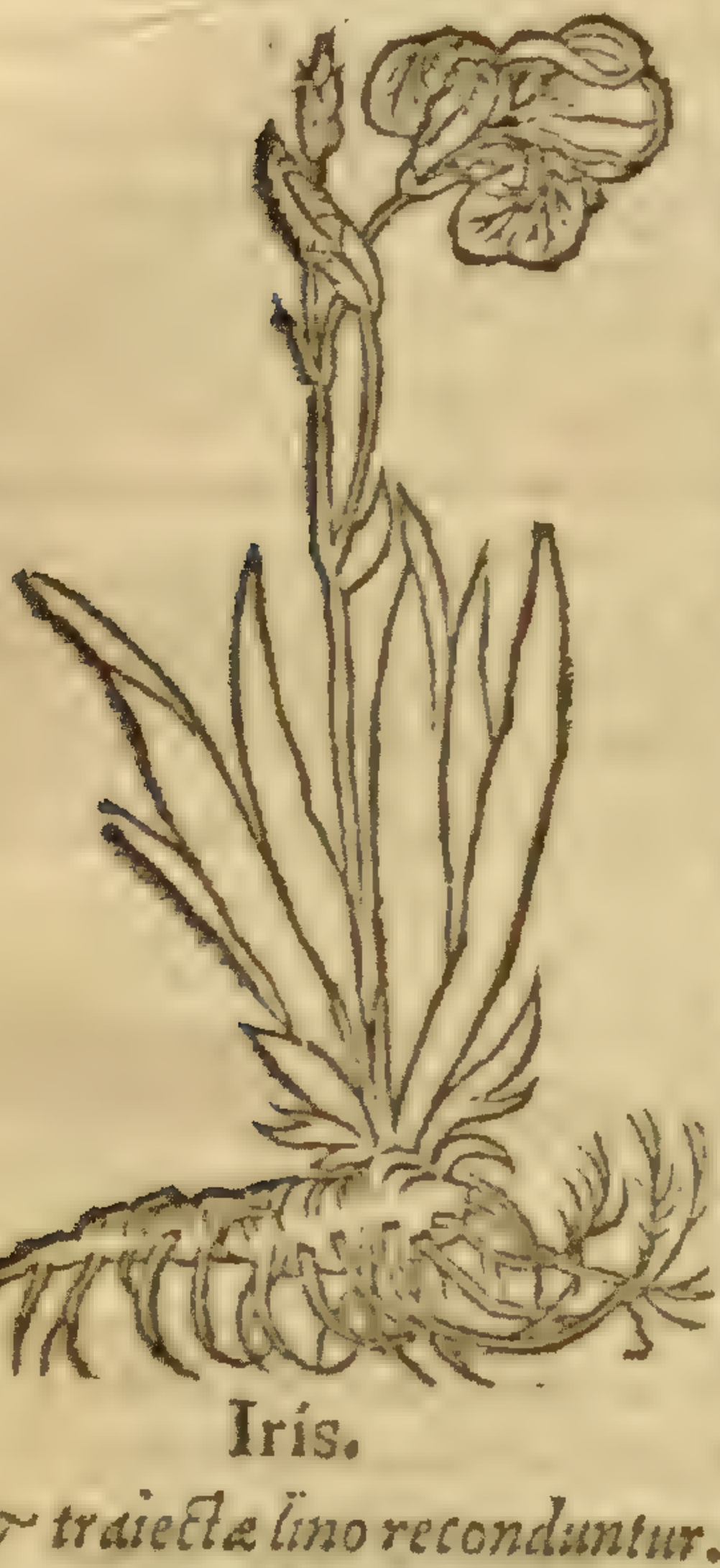

* Iris.

IRIS à cœlestis arcus similitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, sed maiora, latiora, & pinguiora. Flores à caule æqualibus interse spacijs distant incurui, uarij: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cærulei conspicuntur, qua diuersi coloris specie, quædam cœlestis arcus imago repræsentari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ, quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica & Macedonica: & inter has laudatissima, quæ pumila ferè & densa constat radice, frangenti contumax, subruso colore, gustu amaro, odore per quàm syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat: quæ dum tunditur, sternutamenta mouet. Secundum locũ habet Africana, candicans, gustuq; amara. Teredines in uetustate sentiunt, tunc tamen odoratiores reddi solent. Vis omnibus excalfactoria, extenuans, cõtra tussim efficax: humorum

qui

qui ægrè reijciuntur crassitiem digerunt, bilem crassámque pituitam ex hydromelite drachmis septem epôtæ, purgant, somnum cõciliant, lachrymas ciunt, torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto auxiliãtur serpentium ictibus, lienosis, conuulsis, perfrictionibus, horroribus, & quibus genitura effluit, mẽses ex uino potæ pellunt. Decoctum earum fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandáque in eis uenarum spiracula: ischiadicis infunditur, fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahũt: quin etiam coctæ & illitæ, strumas, ueterésque duritias emolliunt. Siccæ quoque ulcera replent, & cum melle purgant, nudata ossa corpore operiunt. Doloribus capitis, cum aceto & rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à sole contracta emaculant: pessis, malagmatis, & acopis inserũtur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

INter Illyricas seu Sclauonicas Irides ea melior est, quæ flauescit, nã quæ in albedine Raphanũ refert, longe inferior est. Ea in Italia prouenit, & ex eius succo hydropicis remedium paratur, quòd non nisi sicca Iris eò asseratur. Venetijs quæ uidetur Sclauonica Iris, spectaculo est, non parũ de medicina. Vera Iridis radix calida & sicca est in secũdi gradus fine, & tertij principio. Habet id dotis præter eas, quas ei assignat Dioscorides, Cõmanducata oris graueolentiã aufert, & si ex eius decocto colluantur dentes, dolorem sedabit. Radix gargarizata fauciũ abscessus discutit. Eadem & eius succus coleram soluunt, flegma, & aqueum, qui in corpore erit flaui habitus humorem. Si cum aceto bibatur, uenenis omnibus aduersatur. Attractus naribus succus, flegma potenter elicit è cerebro. Stomacho nocet, eaq; de causa cum spica offerenda, & hydromelite. Habet hoc Italia, vt nõ pluuioso vere, herbas producat, quæ non inferiores ijs sint, quæ è Candia afferantur. Quod in Iride nõ contingit. Nam imibi non nisi Sclauonica valens est. Quo magis nobis qui ad Septentrionem vergimus danda opera erit, vt è nativo loco Iridem habeamus, siquidem eius facultates aptare medicina volumus. Profert Valerius Cordus homo in annotando Dioscoride diligens

ligens, & acuti, & solertis in perpendendis plantis ingenij, Iridẽ Germanicam: ham & odore & gratia inferiorem Illyrica facit, superiorem acrimonia, vt quæ grani Gnidij modo fauces exurat, atque ideò fieri vt gustu molesta sit. Sed quod ad odorem & saporem aromaticum attinet, Illyricæ cedere, licet aluum vehementius, quàm illa subducat.

Acorum CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ακορον. *Lat. Acorum. Ita. l'Acoro.*
Gal. Grande Galange.

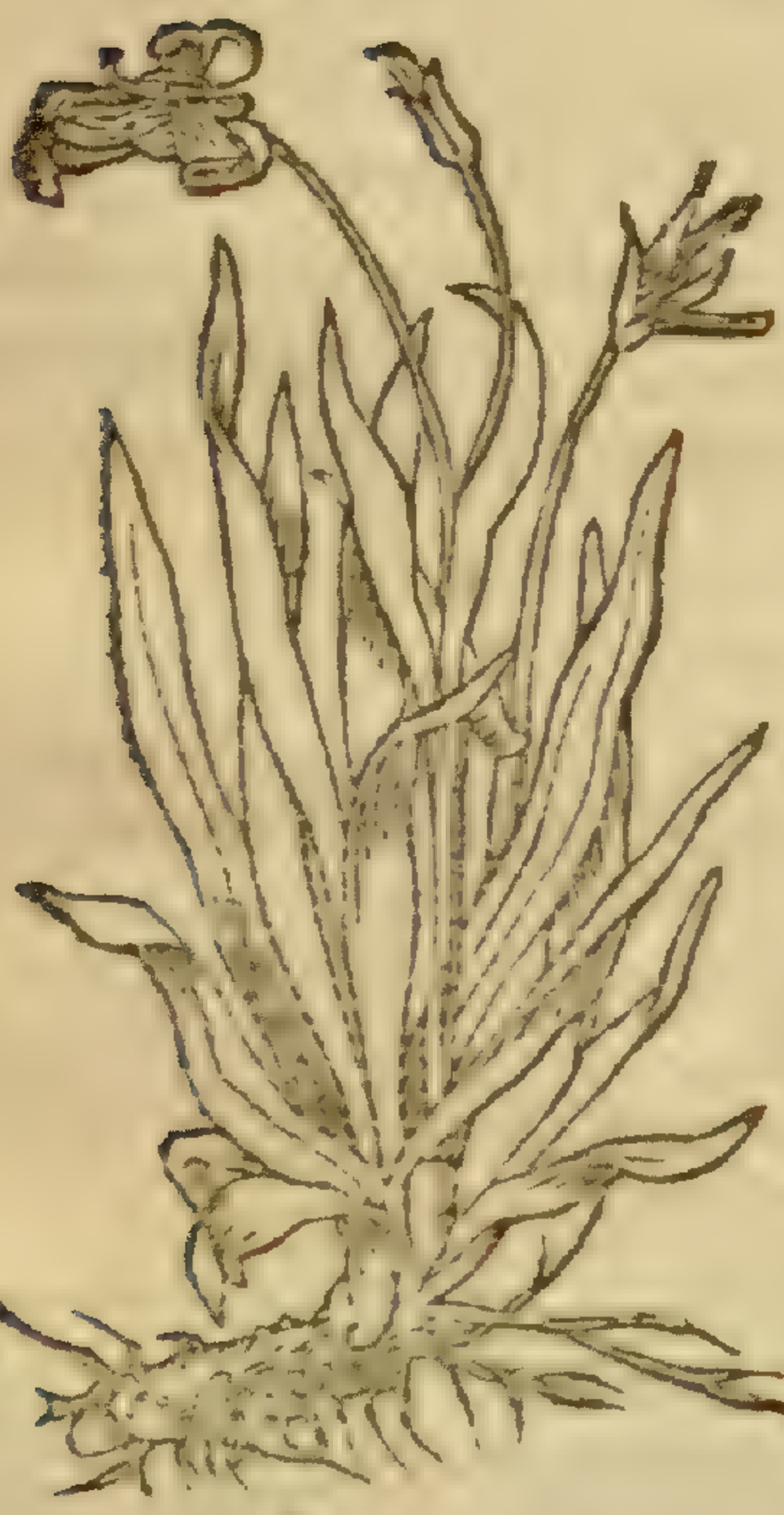

* Acorum.

Acorum folia Iridis habet, angustiora tamen: radices non dissimiles, complicatas, non in rectum, sed obliquum actas, & summo cespite sparsas, geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimum est densum, cãdidum, plenum, carie non exesum, odoratum, cuiusmodi Colchidicum & Galaticum, quod Asphodelion dicunt. Radici vis calfactoria. Decoctũ potui primam cit: prodest lateris doloribus, & iocinoris atque thoracis: item tormínibus, vulsis, ruptis: lienem absumit: urinæ stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur: insidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur: oculorum caligines succo discutit: an

sit: antidotis radix magno vsu commiscetur.

DIoscoridis Acorum non esse Gladiolũ vulgarem hinc patet. Quòd licet cãdicãs sit Gladioli radix, & quadantenus Iridẽ represen-t, nullũ tamen acrẽ, atque adeo nec gratũ, aut ingratũ gustũ præ se fert. Nec Galangã esse hinc claret. E Syria ad nos Galãga affertur sicca adeo & exucca, vt Acori necne sola habeat, dijudicare nõ possis. Nam de radice quam candicantem esse in Acoro scribit Dioscorides, aliam esse in Galanga, quam russam intus & foris non possis dicere. Adde his quòd gustum in Acoro acrem requirit Dioscorides, qui in Galanga acerrimus est. Deinde nullæ amaritudinis partueps Galanga est, quod Acori facultatis esse Galenus ostendit. Postremo si Serapionis hac in re authoritas nõ repudiãda videatur, diuersis & de Acoro & de Galanga capitibus tractauit. Quòd si omnium longè in tractando Dioscoride acutissimo Matthiolo Senensi credimus, cui etiam subscribit Valerius Cordus, veram Acorum esse putabimus, quod Officinis Calamus Aromaticus nominatur. Merlus medicus qui multo tempore mediciam apud Liptuschum Lituaniæ factitauit, Matthiolo constanter asseuerauit, multam apud Lituaniam Acorum gigni, suisq; manibus è terra euulsisse omnibus deprehensis dotibus, quas in Acoro desiderat Dioscorides. Nec aliter Dominicus Semus, qui a est fide & authoritate, referente Cordo, Acorum in Syria nasci vidit, natiuis præditum dotibus. Eò fit vt cum in Calamo aromatico veram Acorum habeamus, Calamus itidem aromaticus nobis barbariæ temporum deperierit.

Meum. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Græce. Μηον Αθαμαντικὸν. *La. Meum. Ita. Il Meo.*
Gal. & Off. Fœniculus tortuosus.

MEum, quod Athamanticum uocant, in Macedonia et Hispania plurimum gignitur, anetho foliis & caule simile, sed eo crassius, binum fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectúmque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Quæ seruefactæ ex aqua, uel trita citra coctionem, præclusorum renum, uesicæq; farctæ

* Meum.

vitia potu leniũt. Vrinæ difficultati medentur. Stomachi inflationes discutiũt. Torminibus, affectæ vuluæ, articulorũ doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. Sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus fomefactæ. Infantibus autẽ illitæ imo ventri, vrinas mouent. Quòd si plus, quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

MEum non esse radiculas illas candidas quæ passim pro eo ostẽtantur, ipsa Dioscoridis descriptio abundè planum facit, nec alias itidem quæ huius nomine ignaris & medicis & spetiarijs à vulgo herbariorum obtruduntur, cum nec vires nec notæ consentiant. Rarum fuisse in Italia Meum suo tempore Plinius testatur, adeò vt medici sercre cogerentur. Nec hodie prouenire in Italia præcellentissimus vir Matthiolus asserit, proinde nec in Gallijs, nec in Germania. Mei loco Galeno authore, Myrobalano, quam etiam Nucem vnguentariam vocamus, & quæ nihil aliud planè est, quàm Ben vnguentariorum, vti possumus. Calida sunt Mei radices tertio ordine & siccæ secundo: si tamen plus iusto admoueantur, capitis dolorem excitant, quòd cum in eis siccitas à caliditate vincatur, certam quampiam humidam cruditatem capiti subinfert, quæ ventosæ caliditati iunctæ, nocumenti causa est.

Cyperus. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græcè. Κυπειρος, *Lat. & offi.* Cyprus, *vel* Cyperus.

IIII. Angoloso odorato gionco.

Gal. Souchet.

Cyperus

CYperus, quem aliqui eryſiſceptrum, ut aſpalathum appellant, folia fert porraceis proxima, ſed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalẽ aut maiorem, anguloſum, in cuius acumine minuta folia cũ ſemine exoriuntur: radices, quarum in medicina eſt uſus, cohærentes inter ſe, oleis oblongis ſimiles, aut rotunde, nigro colore, ſuaui odore, amaro guſtu. In lacunoſis, paluſtribus & cultis enaſcitur. Optima eſt graniſſima, denſa, fracta cortice max, plena & aſpera, odoris cum quadam acrimonia iucundi, qualis eſt Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus inſulis penitur. Huic calida uis inest. Venarum ſpiracula laxat, urinam ciet, ad calculos, aquamq; ſubtercutem utiliſſimè bibitur, aduerſus ſcorpionum ictus remedio eſt: perfrictionibus uuluæ, & præcluſionibus ſotu prodeſt: pellit menſes. Contra ulcera oris, etiam ſi depaſcant uorentq;, farina eius efficax eſt. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum ſpiſſamentis bene adijciſolet. Aliud Cyperi genus tradunt in India naſci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, guſtu amaro ſentitur, & illitum præſentem pſilothri

vim

nim exhibet.

Valerius Cordus cò facit inter se dissidere Cyperidem & Cyperum. Eum inicum Angulosum Cyperidem vocat, cuius radices longæ sunt: Cyperum vero, qui similes Oliuæ habeat, ac sibi inuicem innexas. Syria Cyperus affertur nostro longe odoratior: hic tamen si deficiat, nostrate vti possumus. Radix quæ sub nomine Curcuma ad nos ex India deportatur, Matthiolo putatur esse secũda illa Cyperi species, quam describit Dioscorides eodem è loco transportari, ac gingiberis speciem referre, & cõmiducatam croci odorem reddere cum amaro gustu. Quod verum sane est. Nam omnes respondẽt notæ. Antiqua patrum barbaries Curcuma Chelidoniam esse putauit, falsi Serapionis superscriptione, qui capiti de Chelidonia titulũ imposuerit Curcuma. Cyperi radices calefaciendi & desiccandi virtutem habẽt. Vnde & vlceribus prosunt, quæ, quòd nimium humida sint, coire nõ possunt. Prosunt & orificijs talium vlcerum quòd astrictionis in se quippiam habeant. Nectamen incisoria virtute carent.

Cardamomum. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καρδαμωμον. Lat. & Offi. Cardamomum. Ita. Il Cardamomo. Gal. Graine de Paradis.

Cardamomum optimum est, quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq; deuehitur. In India quoque & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, occlusum, sarctumq; (quod enim huiusmodi non est, exoletum iudicatur) & gustu acre, subamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam vim habet, potumque ex aqua facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, nernorum resolutionem: item ad rupta, vulsa, tormina. latus uentris tineas excutit. Ex uino autem potum, renibus, difficultati urinæ, à scorpione ictis, neque non omnibus uenenum uibrantibus auxilio est. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos communit: partus suffitu enecat: scabiem

biem ex accto illitum adimit: Et ad Unguentorum spissamenta additur.

HOc in loco duo sibi præstantes viri cõpugnant, quorũ vterque in adnotãdo Dioscoride egregiã nauauit operã. Matthiolus emuncto iudicio, Valerius Cordus nitida breuitate. Amborum ego opinionẽ recitabo, tum facile erit non obesa naris hominibus, hac de re sententiã ferre. Valerius Cordus repudiata Manardi & Antonij Musæ sentẽtia qui nos vero Cardamomo carere censuerũt, Dioscoridem ait & Serapionem, integros Cardamomi fructus suis confertos granis descripsisse. At nobis sola grana, quòd saporis & odoris eximij sint, in vsus seruari, cortices vero quòd lignosa, nulloque sapore ac odore prædita sint, abiici. Porrò duo ad nos Cardamomi genera afferri, maius & minus. Maius fructum habere lignosum, uglandis ferè magnitudine, intus angulosis & aromaticis granis, mali punici modo plenũ & confertũ, & fructu contumacem. Minus vero fructum ferre, Auellana multo minorem, triquetrum, & minoribus granis repletũ, eiusdemque saporis & odoris, sed quæ vehementius linguam penetrent. Maius ad nos hodie parcius adferri, propterea in eius locum quosdam grana Paradisi substituisse, & Cardamomum maius appellasse: impropriè tamen & malè. Nam sapore, quo piperi similia sunt, & odore plurimum à Cardamomo differre. Fructum vero figura aliquam habere cognationẽ, qui oui columbini magnitudine cõspiciatur, & Cardamomi modo granis angulosis repletus sit. Grana etiam ipsa Melligette vocantur, quod à regno Melli aduehantur. Totaque errare via qui Nigellæ citrinæ semen Cardamomi nomine dignantur. Hæc pene ad verbum Valerius Cordus. Videamus quid dicat Matthiolus, quem è Thuscis in Latium proferam. Ignotum nostro tempore Cardamomum est, nec verum à mercatoribus qui simplicia alia ad nos aduehunt defertur. Est apud eos Cardamomum maius, Nigella semen, & Melligette, quorum trium nullũ est Cardamomum, vel Græcorum, vel Arabum. Aliud enim pro Cardamomo accipiunt Græci, aliud Arabes. Serapio qui Græcos omnes in simplicibus reddidit, Cardamomum, Cordamomum appellat: & alio itidem capiti quod ex mente Isaach facit, titulũ de Cardamomo imponit, quod sua lingua, Saccolamaim & minus vocat, quod omnino differt a Græcorum Cardamomo; quod sub nomine Cordumeni descripserat, atque ab omnibus illis, quæ in officinis reperiuntur. Hæc vero non esse Dioscoridis semina hinc apparet. Parum densa sunt, facile rumpuntur, nec cõmanducat a in gustu amaritudinem quampiam relinquũt,

Indi

Iudicet æquus lector, ego in Matthioli sententiam accedere malim. Docta siquidem & longa hominis experientia probatam fidem affert.

Nardum. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάρδος. Lat. & Off. Nardum. Ita. Il Nardo.
Gal. du Nard.

Nardum.

Duo nardi genera: unum Indicum, alterũ Syriacũ appellatur, nõ quòd in Syria proueniat, sed quòd mõtis, in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere præcipuũ est recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac Cyperũ redolens, breui spica, amaro sapore linguam succãte, quod diu in sua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem Nardum quoddam Gãgitis uocatur, à flumio Gãge, apud quem enascitur, montem præterfluente. quod genus ob multã loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius est atque procerius adolescit, plures ferens spicas ab unica radice comosas, umáque comoliuas, ac grauiter olentes. Romanũ autem odoratius, spica breui ac mutila, odore Cypero uicino cæteras habẽs Syriacis dotes. Est & genus quoddam cui Samphariticonomen locus

indi

indidit, frutice breui, in magnas se spargens spicas, cãdidiore in terum medio caule, hircorum virus supra modũ redolente, quod improbatur. Madefactũ uendi solet: quod uitium ex eo deprehenditur, quòd candida sit spica, & squalida, nulloq; puluere obsita. Adulteratur sulpicio cum aqua, aut palmeo vino, inspissationis ponderisq; causa inspirato. Intueri autem oportet, si lutum radicibus insideat, & in cerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent, aluum potu sistunt, uulux profluuia, saniemq; apposita supprimunt. Nausea *ex aqua frigida auxiliantur, & stomachi rosionibus, inflationi, iocinori, regio morbo, renũ uitijs. Aquæ autẽ incoctæ fotu ad insessum, uulux inflammationibus medentur: Ad glabras oculorum genas ualent: siquidem eas ad densiorẽ pilum reducunt: perfusis humore corporibus insparguntur. Miscentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in pastillos coacta.*

NArdus non Indica *ad nos, sed* Syriaca *ex* Alexandria *affertur, quam oleratissimam se* Venetijs *vidisse* Matthiolus *scribit. Discant igitur mercatores delectum, ne temerè & suas profundant pecunias, & alijs illudant. Spica Nardi nõ summitas, sed ipsa eius radix est. Quod ei expeditissimè patebit, qui familiarem sibi* Galenum *effecerit.*

Nardum Celticum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græcè. Κελτικὴ Νάρδος. *Lat.* Nardum Celticum.
Ita. Nardo Galico. Gal. Nard Gaulois.

CElticum nardum nascitur *in Liguria Alpibus, salunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Istria. Exiguè fructificat, & cum radicibus in manuales fasciculos componitur. Folia habet oblõga, colore in flauum languido, florem in-*

teum

Nardum Celticum.

teum. Cauliculorum & radicum dumtaxat usus est, & odoris suauitas: unde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra, pauto solo atque humẽti (subtesta charta) reponere, postridie repurgare: siquidem utile, cũ aceroso alienòque propter humoris uim, non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: sed facilis cognitio: nanque herba candidior est, sine cauliculo, minoribus foliis, radice neque amara, neque odorata, uti uerum Nardum *est. Itaque radices atque cauliculi, abiectis foliis triti secernuntur, uino excipiuntur, digeruntur q; in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto asseruari debent. Laudatur maxime recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadẽ qua Syriacum pollet: sed uehementius urinam cit, & stomacho utilius est. Inflãmationibus iocineris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur: item aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in maiagmata, potiones, & calfacientia unguenta.*

CEltica Nardus, *qua & Salmica, ea planè est qua Spica Romana Pharmacopolæ dicitur: nascitur in Liguriæ Alpibus, in Istria, Carnibus, & Pannonia. Lauendulã seu maiorẽ, seu Massiliensem, nõ esse Nardũ Celticã hoc uno argumẽto patet. Sola in Nardo Celtica radices & caules medicãmẽ faciunt, nam flores & folia nullo usui sunt.*

sunt: In Lauendula, soli flores & folia medica vi pollent, cum interim radicum, & caulium nullus sit vsus. Celtica Nardus potentius vrinam ciet, quàm Indica aut Syriaca, cateris in rebus inferior.

Montanum Nardū. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὀρεινὴ νάρδος. Lat Nardum montanum. Ita. Nardo montano. Gallis & Off. incognitum.

Montanum Nardum, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, surculo & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè tamen spinosis asperisq;. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu hastulæ regiæ, sed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neque caulem, neque fructum, neque florem profert. Ad eadem ad quæ Celticum efficax.

Asarum.

Montana Nardus quæ olim è Cilicia coriaceis sacculis adferebatur non in medicinæ tantum vsum, sed quo etiam ob suaueolentiam ignibus injiceretur, hodie ad nos non affertur, nisi (quod casu & raro fit) cum alijs mercibus asportetur. In Cilicia abundè prouenit, vnde & Ouidio, Spica Cylissa vocatur. Montana Nardus non ea herba est, quæ funiculi modo per terram serpit, vt quæ nullo nec sapore nec odore prædita sit.

Asarum.

CAP. IX.

NOMENCLAT.

Gr. Ἄσαρον. Lat. & Off. Asarum. Ital. Asaro.

Gal.du Cabaret.

Asarum, quod & ipsum aliqui sylueſtre Nardum appellant, Hederæ foliis, minoribus multò, rotundioribusq́, floribus cytino Hyoſcyami ſimilibus, purpureis, inter folia proximè radicem emicantibus, odoratis, in quibus ſemen acinoſum radices numeroſas, geniculatas, tenues, obliquas, Gramini non diſſimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalſacientes, & quæ linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet, urinam cit, hydropicis & uetuſto coxendicum dolori prodeſt. Radices ſenis drachmis ex aqua mulſa potæ, menſes trahunt, & ueratri albi modo purgant. In unguẽta additur. Umbroſis mont bus prouenit, ſed plurimum in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iuſtimienſi agro.

Diuerſa ſunt Aſarum, de quo hic ſcribit Dioſcorides, & Baccharis de qua in tertio, maleq; actũ ab eis eſt, qui Baccharis, in Aſari caput retulerũt. Sed reuera Aſarũ, Bacchar vulgare eſt, nõ illa Baccharis.

Phu. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Gr. φῦ. Lat. Phu, & Nardum ſylueſtre. Ital. Phu. Off. Valeriana. Gal.la Valerienne.

Phu, quod & aliqui ſylueſtre Nardum appellãt, naſcitur in Póto, folio Oluſatri, aut Elaphoboſci, caule cubitali, aut altiore, læui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis interceptо, florib. Narciſſo proximis, maioribus teneriоribus, & ex albicante purpureis: radice ſuperius ad digiti minoris craſſitudinẽ, ex obliquo ulloſa in nigri Ueratri aut Iunci odorati modũ: capillamẽtis inuicem contextis, flaueſcentibus, odoratis, cum quadã odoris grauitate Nardum æmulantibus. Excalfacit, urinam mouet, ſi ſicca potui detur. Decoctum eadem præſtare poteſt, ad lateris etiam dolorem efficax, menſes cit, antidotis inſe-

runt

* Phu Valeriana.

ritur. Adulteratur radice Ruſci ammiſta: ſed maleficiũ deprehenditur: quoniam hæc dura eſt, & frangenti contumax, ſine ulla odoris gratia.

PHu Valeriana eſt, non illa quidem minor, ſed maior: & quod ad Narciſſi florem attinet, corruptus hic Ruellio & Matthiolo Dioſcoridis eſt codex. Valeriana minor ſubtiles habet & intricatas radices quæ commendando odori ſcrinijs induntur, Hanc non eſſe Phu nõ abs re cenſuit Cordus.

Malabathrum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μαλάβαθρον. *Lat. & Off. Folium Indum. & folium Malabatri. Ita. folio Indico,*

Gal Fueille d'Inde.

Malabathrum arbitrantur aliqui esse Indici Nardi folium, falsi quadam odoris cognatione: permulta enim Nardum olent quemadmodum Phu Asarum Niris. secus autem res se habet. Nanque Malabathrũ folium sui generis est, quod Indicæ gignunt paludes, lentis palustris modo innatans aquis sine radice. Id collectum statim limo transsuitur: & siccatum reconditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit: ne amplius quidem renasci. Laudatur recens ex candido nigricans: integrum: nec fragile, odore caput feriẽs: quod diu in suaui odore permaneat: & nardum sapore imitetur nullo salis gustu. Infirmũ uerò & minutim contusum præsertim si cariosum uirus olet, uitiosum est. Easdem Nardo sortitur uires: sed efficacius omnia præstat. Vrinam uehementius ciet: ac stomacho magis prodest Malabathri uis. Lippitudinibus inflammationibusq; tritũ & in uino fer uefactum commodè illinitur: subditum linguæ oris halitũ & suauitatem commendat. Vestium quoque odorem interpositum seruat: & ab erosione tuetur.

Malabathrum, quod antiquis Folium, si quidem folium est, & nil præterea, paludibus innascens, Hodie ad nos non affertur. Folia Casiæ huius substituũtur loco, quæ profecto ignotæ arboris sunt. Satius erit, si Galenum secuti, Malabathri vice, nullo periculo Casia vtamur, aut Syriaco vel Indico Nardo.

Cassia. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κασσία. *Lat. & Offi.* Cassia. *Ita.* Casia. Gal. la Casse.

Casia, cuius cõplura sunt genera iuxta odoriferã Arabiam gignitur, crassi corticis sarmẽto, foliis piperis. Eligẽda est fulues cens, pulchri coloris, coralli æmula, perquàm angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens, & cum aliquan

quanto feruore adstringens, aromatica, uinoso odore: cuiusmodi est, quæ ab incolis Achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus Daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricãs, Zigir cognomine, quæ rosam odore imitatur, præcipui in medicina usus. Secundũ locũ tenet antedicta. Tertia, cui Mossylitico blasto, id est, germini cognomen est. Reliquæ uiles, & quæ Aphemum dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, acrimoso & quæ Darca, & Citto uocitatur barbaro nomine. Similior huic est Pseudocasia, quàm ut explicari possit: quæ gustu coarguitur, cum nec acris, nec odorata sit, hærentemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædã fistula, mollis, leuis, surculosa, quæ antedictæ præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum uirus redolẽs, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi urinam ciendi, siccandi, & leuiter astringendi. Conuenit ad medicamẽta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cum melle illita, menses trahit, contra uiperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omneis, & renũ uitia, pota proficit. Fœminis in solio desidẽtibus, aut suffimentis, prodest ad dilationem uuluæ. Ea duplo põdere medicamẽtis mixta, Cinnamomi uicẽ supplet, si ipsum desit: nã eosdem effectus præbet, ad plurima perquàm utilis.

Cinnamomum. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κίνναμομον. *Lat. & Offic.* Cinnamomum.
Ital. Cinamomo. Gal. Cinnamome.

Cinnamomi genera plura, partium sibi nomen uẽdicãtia. Præfertur tamẽ Mossliticum, quod Casiæ, cui Mossliti nomen est, aliquam referat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereũ uergens, læue, tenuibus ramulis,

ac frequentibus nodis cinctum, per quàm iucũdè olens. Optimi ferè indiciũ, iucundi odoris proprietate constat. Inuenitur enim cũ optimo, eoq; quod peculiare est, odor Rutæ aut Cardamomo proximus. Insuper acre, mordens, & cũ calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles uellito ab radice surculũ, facilis est huiuscemodi probatio: namq; fragmẽta miscellanea quædã esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu cùm nares primùm consultantur, olfactũ explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiamnum montanum, crassum: pumilum, fuluescens admodũ. Tertium à Mosylitico: perquàm suauiter olet: nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus geniculis. Quartũ fungosum, candicans, aspectu tuberosum, uile ac friabile, magnam habens radicem: quæ Cassiã planè representat. Quintũ genus, odore nares feriens, subrufum: & cortice fuluæ Cassiæ simile: tangẽti sirmũ, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis quæ Thuris Cassiæ Mirti aut Amomi odorẽ spirãt: minus suauitatis inest. Deligito scabrum album rugosum: at læue, & lignosum circa radicem: ut inutile, reijcito. Est etiamnum simile aliud: cui Pseudocinnamomo cognomen est: uile inualidi odoris solutarumq; uirium. Vocatur id etiã Zingiber, cùm tamen sit Xylocinnamomum, præbens quãdam Cinnamomi faciem. Est autẽ lignosum Cinnamomũ, sarmẽta longa robustaq; ferens, odore lõgè Cinnamomo inferiore. Sũt qui Xylocinnamomũ a Cinnamomo genere differre dicant, quod à natura eius ab horreat. Cinnamomum omne excalfacit, emollit, & concoquit: urinam ciet, tam mẽses quàm partus potũ aut ex myrrha impositũ pellit, contra bestias quæ uirus eiaculantur: uenenaq; conuenit: caligẽ pupillis oculorum obuersantem discutit: crassitiem extenuat, lentigines & uitia cutis in facie ex melle illitum detergit: cõtra tussis

defluxiones

defluxiones aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinæ difficultatem efficax est: unguentis preciosis inseri solet: & in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq; siccatum, quòd diutius eduret, reconditur. Est & quoddam Cinnamomum, quod aliqui Pseudocinnamomum appellant, perquam denso atque crasso sarmento, longè tamen inualidius Cinnamomo, & odore & gustu.

Annotatio in Cap. XII. & XIII.

De Cassia & Cinnamomo.

Cognata adeo plãta sunt Cassia & Cinnamomũ, vt perfectè Cassiæ ramos in totũ Cinnamomo similes Galenus viderit, nec secus Cinnamomi ramos Cassiã pro maxima parte referre. At si quis Canellã vulgo vocatam diligentius expenderit, ac Officinarum qui illã cõtinent saccos euoluerit, omnes reperiet Cassiæ descriptas à Dioscoride species. Ea enim mercatorum natura est, vt bonas merces sibi petere velint, quo peiores diuendãt. Cassia dum cortice vestitur, Xylocassia: nudata cortice, Cassia Syrinx, quòd fistulam repræsentet dicitur, huius vice cortex longo tempore deportata ad nos radicis, quæ amarum, non aromaticũ saporẽ haberet. Nũc sed raro aliqua eius species affertur. Arabum Cassia fistula quam solutiuam vocant, omnino alia est à Græcorum Cassia fistula. Siquidẽ fructus est proceræ arboris qui in India & Egypto nascitur, quæ & Faba Egyptia dicitur. Cinnamomi multam fuisse penuriã Galeni tempore constat. Quòd si imperatoribus ipsis quibus tum omnia parebant chara hæc planta erat, intãtum vt pro thesauro asseruarent, nihil mirum si nostro seculo incognita sit & rarissima.

Amomum. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄμωμον. *Lat. & Offic. Amomum.*
Ital. Amomo. Gal. incognitum.

AMomum exiguè frutificat, ex ligno se conuoluens in racemi modum, flore, ceu candidæ Violæ paruo: foliis uitis albæ similibus. Laudatur quàm maximè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subrufo, ualde odorato. Medicum, quoniam in campestribus & aquosis enascitur, infirmius esse constat. Est

autem magnum, subuiride, tactu tenerum, frutice uenoso, odore origani. Ponticum uerò subrufum, paruum, fragile, racemosum fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens candidũ uel subrubrum, quod nec astrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed solutum diffundatur, seminis plenum, uuis paruis simile, graue, odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore nõ euariante. Vim habet calfaciendi, astringendi, exiccandi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris sensum aufert, inflammationes & meliceridas cõcoquit, discutitq; iuuat quos scorpius percussit, ex Ocimo illitum, & podagricis cõfert, inflammationes oculorum uiscerumq; lenit ex uua passa: ad uuluarum uitia in pessis, aut insessionibus utile est, decoctum iecinori, renibus, podagræ, potu conuenit: Antidotis immiscetur & preciosissimis unguentis. Adulteratur herba Amomo simili, quæ Amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore Origani. Quare in huiusmodi probationibus fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quæ ab una radice integros surculos emittunt.

AMomum cum in Italia, diligẽtissimo Matthiolo authore non nascatur, nec sit ea planta, quam Rosam S. Mariæ Italicæ matronæ vocant, his rationibus (similes Bryoniæ frondes non habet, nullum Origani odorem refert, acrimonia nares non percellit, quin potius nullius est odoris) tantisper dum vero Amomo carebimus (nam Portugalli non ita pridem verum ex India aduehere cœperunt) authore Galeno eius vice Acoro vtemur.

Costus. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κόστος. Lat. Costus. Ital. Costo.

Gal. & Off. Incognitus.

PRæcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi uendicat Indicus, leuis, uber, ut

ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus est recens, albus, abundè plenus, densus, aridus, à teredinibus nõ erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria, urinam ciet menses pellit, uitijs quæ uluam malè habent, tam impositu, quàm fotu & suffitu auxiliatur. Contra uiperarum morsus sextantem bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, cõuulsa, inflationesq́, ex uino & Absinthio, uenerẽ ex mulso stimulat, latasuentris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febriũ accessiones, & nernorũ resolutionibus oblinitur: uitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus emendat. Additur in antidota & malagmata. Sunt qui admistis Helenij Comageni præduris radicibus, adulterent, quod deprehensu facile est, siquidem neque gustu feruet Helenium, neque ualidum odorem ubrat, ut caput tentare possit.

Costus.

Costum vt plurimùm Officinæ habent, amarum, & dulce. Sed de his non loquitur Plinius, aut Dioscorides, at de alio titum. Pauis ab hinc annis verus Venetijs affertur. Inde sibi comparent pharmacopolæ, nec diutius in antiquo errore inucterascant.

Odoratus iuncus. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χῖνος. Lat. Iuncus odoratus & rotundus.

Ital. Gionco odorato. Gal. Pasture à Chameaux.
Off. Squinanthum.

ODoratus iuncus, *in Africa, & Arabia nascitur. Laudatissimus ex* Nabathæa: *proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij Teuchitin: pessimus ex Africa. Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis, qui manibus confricando rosæ odorem emittit, igneæ mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum radicisq; est usus. Vim urinæ ciundæ habet, menses pellit, discutit inflationes, caput agrauat, modicè astringit, comminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Flos eius in potu utilis sanguinem reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iecinoris, & renum, miscetur antidotis. Radix astringentior est, ideo fastidijs stomachi, hydropicis, conuulsis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus utile est.*

IVncus odoratus, *Squinanthum Officinis vocatur, voce corrupta à* Σχοινὸς ἄνθος, *vnde vox integra prodit* Σχοῖνανθον *è qua Squinanthum quasi velint dicere, Florē Iunci odorati. hic ad nos hodie non affertur, sed stipites tantum, & folia, & radices. Iuncus odoratus seligendus est recens, nam à vetere odor omnis & sapor abeunt.*

Calamus odoratus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καλάμος ἄρωματικὸς. *Lat. Calamus odoratus. Ital. Calamo odorato.* Gal. & Off. Calamus aromaticus.

CAlamus odoratus *in India nascitur, melior est fuluus dēsè geniculatus, & qui assulosè frangitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquātaacrimonia amarus. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij semine coctus, in aquæ subtercutem fusæ morbo, re-*

num

num uitijs, ſtillicidio urinæ, ruptisq; cõmodè bibitur: menſes & potu & appoſitu pellit, tußi ſuffitu medetur per ſe, aut ex reſina terebinthina, hauſto per arundinem fumo, ad muliebres inſeſſus decoquitur, & clyſteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatisq; odoris gratia commiſcetur.

CAlamus Aromaticus, canna odoratiſſima, quæ quibuſdam maioris Aſiæ Lacubus (dum ſiccantur) enaſcitur, ad nos hodie non affertur, ſed huius loco acori radix, quæ ſola ex Acoro medicinam faut cum in Calamo odorato vſui ſit arundo, non radix.

Balſamum. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βαλσαμον. *Lat. & Offic. Balſamum,*

Gal. Bauſme.

BAlſamũ, arbor albæ Violæ, Lycij, ſiue Pyracanthæ magnitudine cõſpicitur. Folium rutæ proximum, longè candidius, prepetuò uirens. In Iudæa ſolùm quadam ualle & Aegypto naſcẽs. his differens modis, ſcabritia, proceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma eſt, Theriſtum uocant, quaſi demeßile: fortaßis quoniam ob gracilitatem facile demetatur. Æeſtuis ſub ortu Canis ardoribus: arbos unguibus ferreis inciditur, manatq; è plaga ſuccus, quem Opobalſamum uocant: ſed tam exiguo ſtillatu, ut annis ſingulis, ne plures quidẽ quàm ſe niſi ſeptẽnue cõgij cogantur: inibiq; pondus duplo rependitur argento. Succi probatio eſt, ut ſit recens, ualidi odoris, ſyncerus, non ad acorem uergens, dilui facilis, lauis, aſtringens, ac modicè mordẽs guſtu. Sed uariè uitiatur, miſto ab aliquibus Terebinthi, Cypri, Lentiſci, Balani unguẽto: itẽ ſuſino, metopiomelle, aut Cypria cera liquida, quod maleficium facilè deprehẽditur. Namq; merus in laneam ueſtem fuſus, neque maculã faci,

cit, neque si eluatur, notã relinquit: uitiatus autẽ inhæret: & lac instillatus coagulat, quod adulteratus nõ efficit. Quinetiam syncerus in aqua aut lacte celerrimè liquatur coloreq; lacteſcit, uitiatus uerò olei modo innatat, se conuoluens, aut in stellæ modũ diffundẽs. Syncerus seneſcens crasseſcit, deterioreq; redditur. Hallucinantur qui aqua concretum pessum ire, & ad ima sidere arbitrantur, postea dißipatum supernatare. E ligni genere, quod Xylobalsamũ uocãt, ꝓbatur recẽs, sermẽto tenui, fuluũ, odoratum, quadam tenus Opobalsamum spirans. Necessarius etiam seminis erumpit usus, quare eligatur flauum, plenũ, grãde, ponderoſum, mordens guſtu, feruens in ore, modicè Opobalsamum olens. Adulteratur semine hyperico simili, quod à Fetra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirium ignauia, sapore Piperis. Efficaciſsima uis ineſt succo, & quàm maximè calfaciens, abstergit quæ tenebras oculorũ pupillis effundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cum roſaceo cerato appoſitus, mẽſes quoque secũdas, & partus extrahit, horrores illitu diſcutit, ulcera sordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu ciet, ægrè ſpirantibus prodeſt: datur in lacte contra Aconitum hauſtum, aut serpentiũ ictus, miſcetur acopis malagmatis, & antidotis. In summa, præcipua authoritas succo, secunda semini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris: pulmonũ uitijs, tußi, iſchiadicis, comitialibus uertiginoſis: orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac serpentum morſibus, ad muliebres ſuffitus per quàm utile eſt: uluam apperit in deſeßionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eaſdem habet uires, aliquãtò minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminoſis, uulſis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum ſicca Iri conuenit: ſquammas oßium extrahit, & ad unguentorum ſtiſſamenta additur.

Eal

BAlſamũ Syriaca arbuſcula, in Egypto non ſecus ac olim naſcitur, ſed ſincerus eius liquor ad nos non aſſertur. Carpobalſamum, Balſami fructus: Xilobalſamum, Balſami eſt lignum. Hæc adulterata in Pharmacopolijs vẽduntur. Hæc diluunt incolæ ad medicinam & vnguenta, tũ viribus deſtitutã ligneam ſubſtantiã nobis obtrudũt. Balſami vice, Stacte vti licebit, qui liquoris è Myrrha elicit moſeſt. Loco Xilobalſami violarum radice, quas Cheiri officinæ vocant.

Aſpalatus. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀσπάλαθος. *Lat. Aſpalatus. Ita. Aſpalato.* Gall. & Oſtic. nomen Latinum vſurpant.

ASpalatus, alijs Erysiſceptron, frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrens, naſcitur in Iſtro, Nilo, Syria, & Rhodiorum inſula, quo ad unguentorum ſpiſſamenta pigmentarij utuntur. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubens, aut in purpurã uergens, denſus, odoratus, guſtu amarus. Eſt & alterum genus candidum, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum aſtrictione obtinet: unde decoctũ cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit, ad nomas genitalium, & ſordida ulcera infunditur: ſubiectũ in peſſo, partum extrahit: aluum ſiſtit eius decoctum, & ſanguinis reiectionem potu cohibet: urinæ difficultatem inflationesq; diſcutit.

ASpalatus non illa arbuſcula eſt, quæ Rhodi naſcitur Oliuaſtro ſimilis, patrum memoria pro Agallocho vſurpata, & è qua precarij orbiculi fiunt, nigri aut flaui ſub cortice coloris, non rubri aut purpurſcentis, quod requirit Dioſcorides. Adde his, in re medica Aſpalato radicis cortice tantum vtimur, in Rhodio ligno, ipſum lignum medicamentarem vim & odorem habet.

Muſ

Muſcus. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βρυον. *Lat.* *Muſcus.* *Ital.* *Moſco.*
Gal. Mouſſe Offic. Vſnea.

BRyon, id eſt Muſcus, à quibuſdam ſplãchnon appellatur: in Cedro arbore: populo alba & Quercu inuenitur. Optimum eſt cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præſtat, nigricans improbatur. Aſtringendi uim habet. Decoctum inſidentium uluis utile: unguento balanino, oleiſq; inſpiſſandi gratia inſeritur: thymiamatum, acoporumq; compoſitionibus conueniens.

MVſcus ſeu villoſa illa arborum canities, non pro eo hic accipitur. qui in quauis arbore naſcatur, ſed tãtum qui in cedro, Populo alba, Picea, Quercu, Larice, Abiete proueniat ac ſit odoratus. Muſcus vulgaris, Indici animalis pus eſt. Qui diligentiores ſunt, quo hæc clarius diſtinguant, illum muſcum, moſchum hunc appellant.

Agallochum. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αγάλλοχον. *Lat.* & *Offi.* *Agallochum.* *Ita.* *Agallocho.* Gal. nomen non indiderunt.

AGallochum, lignum eſt quod ex India atq; Arabia deportatur, Thureæ ligno ſimile, maculatũ, odoratum, guſtu aſtringens, cum quadam amaritudine, cute uerius, quã cortice ueſtitur, aliquantulũ uerſicolore. Manditur, aut decocto os collinitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori inſparſum: pro thure ad ſuffimẽta ſubſtituitur: radix epota drachmæ unius põdere, humida ſtomachi uitia & imbecillitatẽ, feruoremq; mulcet: ſi lateris, iecinoris ue dolor excruciat, ſi dyſenteriæ, aut tormina infeſtant, ex aqua bibere prodeſt.

Agallo

A Gallochum, Xiloaloes, seu lignum aloes, referentibus Portugallis in insula Taprobana nascitur, suauissimi odoris etiam si non vratur. Venetijs affertur quod probatissimum est. Agallochum calidũ & siccum est in secundo gradu.

Narcaphthum. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ναρκαφθον. Lat. Gal. Off. Narcaphthum. Ital. Nercaphtho.

NArcaphthum ex India defertur corticosum, simile Sycomori libro, quod iucundi odoris gratia sufficitur. Miscetur thymiamatis compositis: constrictionibus uulnæ suffitu prodest.

NArcaphthum aut hodie ignotum, aut Storax est sicca, aut Corꝛumbrum, aut potius Tigname, quod planè nil aliud est, quàm Thymiama.

Cancamum. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κανκαμον. Lat. Cancamum. Ital. Cancamo. Off. Lacca. nec aliud nomen habet.

CAncamũ Arabici ligni lachrima est, myrrhæ quodãmodo similis, uiroſi gustus, quam ad suffimenta usurpãt. Vestes eo, Styrace & Myrrha additis suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto plusculos dies ebibatur: lienosis datur, comitialibus & suspirioſis: menses cum aqua mulsa pellit, oculorum cicatrices confestim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus, aduersus gingiuas humore prægnantes: doloresq́ dentium, non aliud efficacius.

Can

Cancamum ex Arabia ad nos hodie, nec alijs locis affertur. Nec est gummi illud spissum & transparens, quod Laccam vocãt, nempe nullum gustu, sussitú ve odorem præ se fert, quod in Cancamo reperiri scribit Dioscorides. Etenim in cap. de Cancamo seipsum confundit Serapio, qui dicat: Laccam è cælo super arbores Mannæ in modum decidere, & ex eius face Carmesinum in tinctorijs fieri. Cauẽdum proinde ne pro Cãcamo aut Laccam, & minus Dialaccam accipiamus. Astringit enim Dialacca: Laxat & aperit Cancamum.

Ciphi. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κῦφι. *Lat. Cyphi. Ital. Ciphi.*
Gal. & Off. Cypheos.

Cyphi thimiamatis compositio est dicata dijs, qua abunde Aegyptij sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet, suffitijs datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc est: Sumito cyperi dimidium sextarium, cum pari baccarum Iuniperi adultæ modo: unæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: resinæ repurgatæ minas quinque Calami & Iunci odoratorũ. & Aspalathi singulorum minam: Myrrhæ duodecim: uini ueteris sextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuã passam detractis uinaceis tusam, cum uino & Myrrha subigito: cætera tusa & cribrata adijcito: die uno humorem combibere sinito: dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem: eliquatam resinam accuratè permisceto cum reliquis diligenter contritis, & in sictile uas recondito.

A Dioclitium quibusdam hoc esse caput Dioscoridis videtur, quòd in antiquis exemplaribus non reperiatur. At cum Cyphi amplam Actius mentionem fecerit, id certò statuere non audeo.

Crocum. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρόκος. *Lat. & Off. Crocum. Ital. Zaffarano.*
Gal. Saffran.

Cro

Crocum.

CRocum, optimũ in medendi usu Coryceum, recens & boni coloris, paulum candidi gerẽs in capreolo, oblongum, omnibus suis partibus constans, non fragile, plenum, à quo detractum est nihil, quod madefactum manus inficit, nec situ redolet, aut cariẽ sentit, subacre: sin huius generis non est, aut uetus, aut humore perfusum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Licio è mõte Olympo, dein ex Aetolis gibus Aetoliæ. Cyrenaicum & Centuripinum inter Sicilica omnia uiribus infirmius est. Omniũ natura oleacea. Itali tamen ob succi copiam, & coloris uenustatem, tingendis mortarijs dicauerũt: quibus de causis magno uenditur. Vtilissimum in medicina quod antè descripsimus. Adulteratur immisto Crocomagmate tuso, atq; etiam sæpe sublitu: contrita. quò pondus adjciatur, simul argenti spuma, aut plumbagine. sed maleficium declarat insidens pulus, præsertim si defrutum in odorando subolet. Thessalus ipsum tantum odoratũ esse uoluit. Alij exitiosum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio unum coquendi, emolliendi, atq; substringendi habet: urinam cit, elegãtem colorem præstat: qui ex passo biberint crapulam non sentient: oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet: additur in potiones, quæ interaneorum causa temperãtur: ad uuluæ etiã sedisq; cataplasmata utiliter indutur,

uenerem ſtimulat, uergentes ad ignem ſacrum inflammationes mulcet, auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur in calido fictili ſole ſiccari oportet, celeriterq; uerſari. Primam mouet radix ex paſſo pota. Fit etiam expreſſis unguenti crocini odoramentis, & in formas digeſtis, quod Crocomagma uocãt. Optimum eſt odoratum, modice myrrham olens, graue, nigrũ, ligni expers, læue, ſubamarum, quod madefactum Croci colorem reddit, guſtatumq; uehementer dentes ac linguam inficit, multis durans annis, quale eſt, quod à Syria defertur. Habet ſuas uires ad delenda quæ caliginem oculis obuerſant: urinam cit, calfacit, coquit, & emollit. Vires Croci proportione quadantenus repræſentat, quandoquidem plurimam Croci partem ſibi Crocomagma uendicat.

Crocum quod certis olim in prouincijs tãtum naſcebatur, nũc & in Gallia excellẽtiſſimũ, & in ipſa adeò Germania prouenit in Auſtria maximè & Vienna territorio. Abundè quid ſit Crocomagma & deducet Dioſcorides. Tota Croci ſubſtãtia procedit in ſecundum caliditatis gradum & ſiccitatis primum, eaq; de cauſa vim habet maturandi cui ſubſidiaria eſt aſtringendi qua participat virtus.

Helenium. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελένιον. Lat. *Helenium*. Ital. *Enola*.

Gal. & Off. Enula Campana.

Helenij folia habet Verbaſci anguſtio is folij, aſperiora: bloga: caule qubuſdã in locis non emittit: radicem ſub

alb

Helenium.

albidâ, interdum ſubruſam, odoratâ, ſubacrẽ, uegetam, magnã, ex qua agnata ꝑpagines lilioꝝ aut ari modo ſerũtur. Mõtibus in umbroſis, ſiccoq; ſolo prouenit. Foditur æſtate radix, particulatimq; diſſecta ſiccatur. Potũ radicis decoctum menſes & urinas ciet, ipſaq; in eclegmate ex melle ꝑdeſt tuſsi, orthopnœæ ruptis, cõuulſis, inflationibus & ſerpentium morſibus, In ſumma excalfaciens. Folia ex uino cocta utiliter iſchiadicis illinũtur. Helenium ſtomacho utile in paſſo conditũ ſi quidem ſalgamarij paululum ſiccatam radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in ſapam conjiciunt, & ad uſus recondunt. Trita potaqué ad cruentas excreationes efficax eſt. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Cratemas tradit. Herba eſt cubitalibus ramulis, Serpyllum modo per humũ repentibus, foliis Lenticulæ circa ramos, ſed longioribus crebriſque, radice palida, digiti minoris craſſitudine, ꝑ imam ſenni, ſuperne craſſa, cortice nigro. Naſcitur in maritimis, collibuſque. Radix una in uino epota, contra ſerpentiũ ictus auxiliatur.

INula ſeu Helenium, ex Helenæ lachrimis nata, dum Canopi gubernatoris mortem defleat, duplex. Noſtras nulli non cognita, Aegyptia, quæ humilis & coronaria eſt. Noſtratis radix, non ſtatim à guſtu exci-

excalfacit, vt piper nigrum, & album: superfluè enim humida est. Iure igitur electuarijs inscritur, quæ fiùt ad crassos & viscosos humores è pectore & pulmone educendos.

Omphacinũ, olcũq;. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græcè. Ελαιον ὠμότριβες, καὶ Ελαιον κοινον.

Lat. Omphacinum oleum, & oleum commune.
Ital. Olio Omphacino è uolgare. Gal. Huyle d'Oliue. *Offi. Latino utuntur nomine.*

Omphacinum.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos usus rectè ualentibus accomodatißimũ Omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compositionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat: gingiuas contrahit, dentes firmat: si contineatur in ore, sudores cohibet. Et quò uetustius ac pinguius, eò ad medicamenta aptius est. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit, emollit uentrem, à perfrictionibus corpus tuetur, ipsumq; from

promptius ad obeunda munera reddit, aluum emollit: ulcerãtium uenenorum uires permistum hebetat: contra uenena datur, assiduè potum redditumq́ uomitionibus, soluit aluum heminæ mensura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum: ad tormina calidũ simul decocta ruta tribus sextarijs in potu datur: uentris animalia pellit, idem maximè ilei intestini morbo laborantibus infunditur, uetus magis calfacit & uehementius discutit, oculorum claritati sublitum confert. Si uetusti non sit ocasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem repræsentet.

Oleum syluestris oliuæ.

CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας ἔλαιον. Lat. Oleum syluestris oliuæ. Ital. l' Olio che si fa delle oliue saluatiche.

Gal. & Offi. commune nomen non mutant.

OLeum quod syluestres oliuæ fundunt, uehementer adstringit, & ad sanorum usus secundum sibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro Rosaceo substituitur, sudores arcet, de fluentes capillos inhibet: furfures ulcera capitis manantia, scabiem leprasq́ abstergit, tardius canitiem sentiũt, qui eo quotidie perungũtur. Candidum oleum fit hoc modo. Album colore, nec anniculo uetustius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarũ mẽsura, & sub solem media quaq́ die concha refunditur, ex altoq́ demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq́ agitatum resipiscat, octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum pondere, calida aqua madefactum donec emolleſcat, in supradictum oleum deijcitur, ita ne

extillet aqua. Postea tedæ præpinguis piceæ assulatim cæsæ aqua le pondus adijcitur, & transactis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorẽ contraxerit, in uas nouũ uetere uino affusum recondi debet, substratis sertulæ Cãpanæ corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari Iridis pondere: sin minus rursus soli mãdandum, & idem munus obeundum, usquédum inalbescat.

Annotatio in Cap. xxvij. xxviij.

OLeum cum simpliciter dicimus, illud intelligimus, quod ex sativis Olivis: Omphacinum, quod ex immaturis Olivis exprimitur. Candidi Olei conficiendi rationem docet Dioscorides. Candidum Oleum in Portugallia Vlisbona conficitur.

Cicyonium. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σικυώνιον. Lat. Sicyonium. Ital. Sicionio. Eo Galli & Officinæ carent.

SIcyonij componendi ratio hæc est: in lebetem oris latiss. uno inductum, funditur olei albi quod crudæ oliuæ reddiderunt, cõgius unius: aquæ semicõgius. Leui igne coquitur, leniter mouendo: at ubi bis effervbuit, & subtracto igne refrixit, innatans oleum concha decapulatur, & adiecta noua aqua cõ fervefacit, & reliquis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri consuevit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriã ad quendam usque modũ uim habet. Febri ac nervorum uitijs prodest: fœminæ ad commendandum faciei nitorẽ eo utuntur.

IN Sicyone Peloponensi vrbe è candido oleo, preparabatur oleum eo q̃ oscribit Dioscorides modo. Hodie fieri desijt.

Siri

Strigmẽta balnearũ. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ρύπος βαλανείων, καὶ Ρύπος ἐκ τῆς παλαίστρας.
Lat. Strigmenta balnearum strigmenta paleſtrica.
Ital. Le raſure de i bagni. Le raſure della paleſtra. Hæc antiquorum, non noſtratis uſus.

STrigmenta à balneis calfaciunt, mollunt, diſcutiunt: ad ſedis rimas, & condylomata illinuntur. Illa uerò quæ ex paleſtris puluerem ſibi aſciuerunt, in ſordis ſpeciem redacta, articulorum nodos impoſita adiuuant: iſchiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commode ſufficiuntur. Derafa gymnaſiorum parietibus ſimulacris q; ſordes calfaciunt, tubercula, quæ ægrè ad coctionem perducuntur, diſſipant, deſquammatis & ulceribus ſenum proſunt.

ANtiquitus Oleo corporibus in baineo permictis, ſudorem Oleo mixtum ſerui vel publici vel priuati ſtrigilibus radebant. Id ſtrigmentum vocatum eſt. Luctaturi itidem iuuenes Oleo perungebantur. In paleſtra, dein puluere oblinebant ſeſe. Cæno ſa illa craſſities quæ eis à ludo erádebatur in balneis, in vſus medicinæ cedebat.

Elæomeli. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελαιόμελι. Lat. Elæomeli. Ital. Eleomele.
Res noſtris incognita & officinis.

IN Palmyris Syriæ, quod Elæomeli uocãt, ex quadã candice manat oleũ, melle craſſius, ſapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, ſextario cũ una aquæ hemina dato, ſed q̃ ſumpſere, tor

pescunt, & uiribus deficiũtur: quod minimè uereri oportet, uerùm crebrò excitare, ne ueterno pressi somnos capiant. Fit & oleũ è pinguitudine surculorum Oleæ: optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. Calfacit, primúmq; caliginibus oculorum illitur: lepras, nernorumq; dolores illitum emendat.

ELæomeli ad nos hodie non affertur. Quod è Quercuum & Betularum vetustis truncis fluit, saporẽ habet mellis, pinguitudinem olei, proritat ad nauseam & vomitum Eleomeli, & laxat alvum.

Cicinũ oleum. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κικινον ἔλαιον. Lat. Cicinum oleum. Ital. L'Olio Ricino. hoc Off. non parant: proinde nec apud Gallos nomen habet.

CIcinum oleum hoc modo temperatur: Maturi Ricini, qui uoles quantitate, torrido sole flaccescũt, & ouarum more instrati tantisper insolantur, dum uestiens cortex fiatus decidat: caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur: postea in lebetem stanno illitũ, qui aquam habeat, demittitur, subiectoq; igni feruescunt: & ubi insitum prorsus humorẽ reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur, & reconditur. Sed in Aegypto, ubi largior increbuit usus, longè secus fieri solet. Nam repurgatos Ricinos molæ mandant & accuratè molitos per sportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt Ricini, cùm contimentibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manantia valet, prodest sedis inflammationibus, uuluis conuersis atq; præclusis: item indecoris cicatricibus, & auriũ doloribus emplastra efficaciora reddit additum: potu aquam alvo extrahit, uentris animalia pellit.

HOc oleum hodie fit sub nomine Olei de Karua, seu Catapuciæ maioris Arabum.

Amygdalinum. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αμυγδάλινον ἔλαιον. Lat. Oleum Amygdalinum. Ita. l'Olio delle Mandole. Gal. Huyle d'Amendes. *Off. Oleum amygdalarum.*

AMygdalinum oleum, quod aliqui Metopium uocant, hoc fit modo: Semodius ex amaris nucibus repurgatis siccatisq́, in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit sextarius adjcitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Preßis nucibus rursum hemina aquæ inspergitur, & postquàm ebiberint, idem opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modij. Contra uuluarum dolores, strangulatus, conuersiones, & eorũdem locorum inflammationes efficax est: uitijs renum, calculosis, difficili urinæ, suspirioſis, lienosisq́, proficit: dolores capitis, grauitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq́, discutit: maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice Lilij, & Cypria cera, aut rosaceo cerato: & oculorum hebetudines emendat, ulcera capitis manantia, & furfures cum uino abstergit.

ETsi hodie ex Amygdalis dulcibus & amaris oleum exprimatur, Satius tamen aget, qui hoc in negocio Mesue præscriptionem sequetur.

Balaninum. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βαλάνινον ἔλαίον. Lat. Oleum Balaninum.

Ita. l'Olio di Ben: Gal. Huyle de Ben. *Off. Oleum de Ben.*

Simili modo fit Balaninum Oleum, quod repurgat maculas, lentigines, naros, & cicatrices nigras: aluum soluit, stomacho aduersatur, contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est, cum anserino adipe instillatum. Similis sesamini ratio. Fit etiam è nuce inglande oleum, quod caryinum uocant. Eandem uim habet quam balaninum.

OLeum Balaninum, quod è Glande unguentaria fit, & Oleum Ben dicitur, apud Italos uulgare, nobis penè incognitum quoad bonitatem attinet.

Hyoscyaminum. CAP. XXXV.

NOMENCLATURA.

Ὑοσκυάμινον, κνιδέλαιον, Κνίκινον, ῥάφανελαίον. *Lat. Hyoscianinum, Gnidicum oleum, Cnicinum oleum, Oleum Raphaninum. Ital. l'Olio dello Insquiamo, del Grano Gnidio, del Cartamo, del Rafano.* Officinis, si præparentur, nomina latina habent.

HYoscyaminum sic fit: Semen candidum, recens ac siccum tunditur, & calida aspergitur aqua, ut in amygdalinis diximus: dumq; insolatur, siccatæ, quæ sub manu sunt, partes cæ reliqua massa permisceantur: hoc autem fieri oportet dum ingrescat, & grauiter oleat: mox pressum atque excolatum recondituur. Ad auriū dolores efficax est, pessis miscetur, ad emolliendum utile. Fit & è grano Gnidio purgato & tuso. Vim aluum soluere potu. Non secus Cnicinum oleum temperatur: cui facultas eadem est quæ facto è Gnidio grano, uerùm imbecilior. Rhaphaninum è Rhapbani semine fieri solet, cæterorum more. Phthiriases mala ualetudine contractas tollit. Scabritiem cutis

cutis in facie emendat. Ad obsonia utuntur Aegyptij. Melan thium idem quod Rhaphanmum potest. Tritum Sinapis semẽ, & calida aqua madefactum, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est, transfert humores qui in ali qua parte concreuerunt.

Commodius nostro tempore tritum & calefactum Hyoscyami semen cogitur oleum reddere, quã olim madefactũ aqua. Idem fit in Rhaphanino & Sinapino, & vetustus mos desijt. E Grano Gnidio oleum exprimitur, quo rustici Itali ad se purgandos vtuntur. Olei è Carthamo & Nigella rarus aut nullus est vsus.

Myrteum. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μύρτινελαιον. Lat. Myrteum. It. l'Olio Mirtino. Gal. Huyle de Myrtes.

Off. Oleum Myrtinum.

Myrtei faciẽdi ratio hæc est: E Myrto nigra, siluestri, aut sativa, foliorum mollissima quæque tusa premuntur, succo pares omphacini olei portiones adijciuntur, subiectisque carbonibus inferuescũt donec cõcoquantur, innatans oleum detrahitur. Sed longè facilior hæc compositio: tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij diuersa in oleum folia in sole macerant: alij prius oleum inspissant Malicorio, Cupresso, Cypero, & Iunco odorato. Efficacius est amarũ gustu, & oleosum, viride, translucẽs, & olens Myrtũ. Astringit & indurat: ideò medicamẽtis miscetur, quæ cicatricẽ obducunt, prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni: & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & surfures, sedis rimas, cõdylomata, articulos laxatos, corporis sudores cõpescit, et omnia quæ adstrictionẽ insticationẽq; desiderãt.

Alia ratione parant septasia Myrtinum oleum quàm Dioscorides aut Mesue præscripserunt. Et sanè melius cedet, si parabitur in balneo Mariæ, & cum oleo Omphacino.

Lau

Laurinum. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δαφνέλαιον. *Lat. Laurinum. Ita, l'Olio Laurino.* Gal. Huyle de Laurier.

Offi. nomen latinum in usu.

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cũ maturæ sunt, in aqua coquuntur: siquidẽ ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus subacta, concha excipitur. Alij omphacinũ prius oleum Cypero, Iunco odorato, & Calamo inspissant, deinde tenera Lauri folia concoquunt: alij eum baccas, donec oleum odorem contraxerit, alij Styracẽ & Myrtum addunt. Optima Laurus ad id latifolia & mõtana. Oleum Laurinum utilius quò recentius, quoq; uiridius colore, amarissimũ, & acre. Vis ei ex calfactoria, emolliens, uenarũ spiracula aperit, lassitudines discutit, omnibus nervorum uitijs algoribus, destillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius, attamen potum nauseam parit.

OLeum Laurinũ aliter à Mesue paratur, aliter à Dioscoride, aliter ab Officinis. In quibus qui erugẽ admiscẽt, malè agũt. Enervat enim erugo olei temperamentum. Probè praparatum prater uires quas ei tribuit Dioscorides, valet dolori Hepatis, Hemicraneæ procumentis à causa frigida, dolori stomachi, dolori colico, matricis, & splenis.

Lentiscinum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σχινέλαιον. *Lat. Lentiscinum. Ita. l'Olio del Lentisco.* Gal. Huyle de Lentisque. *Officinæ Galliarum rarum aut nullum Lentiscinum habent.*

SImilis Lentiscini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, fructis prius spissamẽtis, ut in Laurino diximus: hoc scabẽ

rimum

iumentorum canumq; sanat, utilissimum pessis, acopis, & leprarum medicamentis, subdores cohibet. Nec secus Terebinthinum fieri solet, quod refrigerat & astringit.

OLeum Lentiscinum in pluribus hodiè Thusciæ partibus paratur, & in comitatu Senensi, præcipuè in insulis Helba & Giglio, *sic eo pacto: Sumuntur fructus Lentisci, aliquot ante diebus ex arbore decerpti, numero & pondere qui satis esse videtur, immittuntur in aquã, bulliunt lento igni, & cum crepare incipiunt, tum torculari immittuntur, & non addito altero oleo, ex eis oleum exprimitur, nam satis superq; ex sese reddunt. Rustici qui eo vtuntur in cibo, laudant vt valens remedium ad acuendũ visum. Oleum quod è Terebintho fit ad nos non affertur, proindè nec in vsu est.*

Mastichinum. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μαστίχέλαιον. Lat. Mastichinum. Ita. l'Olio di Mastice. Gal. Huyle de Mastic. *Offi. Oleum de Mastice.*

MAstichinum è trita fit Mastiche, quod contra omnia uuluæ mala efficax est, mediocriter calfacit, astringit, & emollit. Aduersus prominẽtes stomachi duritias, cœliacorum, dysentericorumq; cruciatus utile: faciem emaculat, & colorem nitidum facit. Optimum in Chio insula componitur.

RAtio parãdi olei Mastichini, quod fit ex Mastiche quæ Lẽtisci resina est, rectius doctorũ hominũ iudicio cũ alãbico vitreo parabitur.

Vnguentorum compositio. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σύνθεσις μύρων. Lat. Vnguentorum compositio. Ita. la compositione de gli unguenti. Gal. & Officinæ, hæc si præparant, nomina vt lubuit imponunt.

DE ratione Vnguentorum consequẽter tractandũ existimauimus, quandoquidẽ ea in nonnullis corporũ uitijs,

aut

aut medicamentis mista, aut corpori perfusa, aut naribus obiecta, plurimum prosunt. In quorum probationibus considerare mores oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuscemodi iudicium: quod in quibusdam planè obseruari nō potest, propter ea, quæ admiscentur, odore cæteris præualentia: vt in Amaracino & Crocino, Telino, & plerisque alijs, quæ ex bra circa hæc meditatione experiri conuenit.

Dioscorides ab hoc capite xl. ad lx vij. de vnguentis tractat, non illis plagiarijs, sed odoratis, quæ planè nihil aliud sunt quā olea materiæ cuipiam aromaticæ permixta: Olea vero simpliciter cum dicit Oleum è fructibus & seminibus arborum expressum intelligit, sine vllius misture olei.

Rosaceum. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ῥόδινον. Lat. Rosaceum. Ita. l'Vnguento Rosado.

Rosaceum sic fit: Iunci odorati quinque libras & bessem tundito, & subactas aqua in viginti olei libris & quinque subinde mouēdo, coquito: dumq; percolueris, in olei libras viginti, & quincunce, adijcito. Rosas nō madefactas numero mille, & manibus melle perunctis idētidem mouēto: interdiu premēs, sinito nocte tota macerari, postea exprimito: & vbi recrementū pessum ierit, mutato vase, in craterem melle illitum recōdito. Cæterùm Rosas quæ antea pressæ fuerūt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei iterum premito, erit q; secundarium oleum. Quòd si tertias usq; quartasue perfusiones infundens exprimere voles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium vnguentum. Sed quoties id feceris, nasa melle oblini debent. Si verò secūdam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes Rosas, nullo humore imbutas mitto: manibus melle præmadefactis,

agitans premito: & iterum, tertio & quarto, simili modo exprimens facito, totiesq; recentes Rosas detractis unguibus immittito: fiet enim ita oleum multò validius: nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec amplius. Pralum melle perungatur, oleum à succo diligenter secerni oportet, nam si minimum quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, Rosas tantum oleo macerant in sole, hoc modo: Rosæ quæ selibram pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescũt, & usque ad tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum recondunt. Alij Calamo, aut Astalatho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris causa Anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat. Vim astringendi & refrigerandi obtinet, fomentis & cataplasmatibus utile. Potum solut aluum, stomachi ardorem restringit, ulcera cava replet, & mulcet, quæ cacoethe uocantur: ulceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur: caput dolens eo perfunditur: dentes inter initia doloris collui prodest, ad genarum duritias illitum efficax est, ad lacessita interanea & concitatas uulvas utilissimè subijcitur.

VNguentum Rosatum si probè fiat è præscriptione Mesue, nihilum cedet illi, quem Dioscorides ostendit. Nostras è Mesue, inflammationes sistit, congregat, confortat, stipat, & prohibet cursum materiæ ad male affectos locos. Potum valet in dysenteriam. Vulneribus capitis prodest: murum enim in modum caput firmat, & inflammationem inhibet.

Elatinum. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελάτινον. Lat. Elatinum. Ital. l'Vngvento Elatino.

FRacta Elate tusa & scarificata, in labellum dejcitur: omphacinum oleum triduo infunditur, mox per spongiam exprimitur: uerum pares esse debent utriusque portiones, deinde uase ad usus reconditur. Viribus Rosaceo proportione respondet, aluum tamen non mollit.

ELatinum unguentum antiquitus fiebat è carnoso dactylorum cortice, qui Elate Græcis dicitur. Quæ dictio quoniam etiam Abietem sonat, quidam etiam ex Abiete parant Elatinum oleum. sed malè.

Melinum. CAP. XLIII.

NOMENCLATURA.

Gr. Μήλινον. Lat. Melinum. Ital. L'Unguento Melino.

MElinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ sextarijs admiscetur. Adijcitur elatæ palmarum fractæ quadrans, & Iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetusta tegete, Cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi resident, dum malorum uires ad se oleum alliciat. Aliqui Cotonea, decem dierum spacio operimentis inuoluunt, ut contineatur odoris suauitas, nec euanescat: postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & astringentem habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac fursures, perniunculosq; effectum præbet, exulceratis uulnis infunditur, cruentam urinam sistit infusum, sudores cohibet: contra cantharidas, buprestim, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maximè quòd Cotonea mala olet.

MElinum unguentum fit cum Cotoneorum fructu probè maturo, in particulas concisso, tum in oleum omphacinum immisso, ac insolato cum bona succi portione, postremo in balneum Mariæ infuso, iterata ut dictum fuit, infusione.

Oenanthini

Oenanthini compositio. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Οἰναν θίνου. *Lat. Oenanthinum. Ital. l'Vnguento Enanthino.*

OEnanthe è Labrusca, optimè olens postquam emarcuit, delecta in Omphacinum oleum mouetur, uoluturq́, & cùm biduo manserit, exprimitur, & reconditur. Astringit, proximum rosaceo effectum præbens: sed aluum non resolut, aut mollit. Probatissimum est quod odore Oenanthen refert.

ID quamuis non paretur, ipsa tamen verba satis ostendunt, quæ è re, parari debeat. Nam vires non desunt.

Telini componendi ratio. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τήλινου. *Lat. Telinum. Ital. l'Vnguento Telino.*

FOenigraci libras quinq;, calami libras una, cyperi libras duas olei libris nouem, septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro Calamo Cardamomũ substituunt, & Cyperi loci Xylobalsamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato, Fœnumgracũ macerantes exprimunt. Hoc Telinum abscessus emollit, & concoquit, omnibus uluarum duritijs magnoperè conuenit, fœminis difficilè parientibus subijcitur, ubi præ excretis humoribus loci siccitatem contraxerunt, sedis inflammationes lenit, teneſ-

mo ſubditum prodeſt, ulcera capitis manantia furfuresq; expurgat, ambuſtis & pernionibus addita cera proficit, uitia cutis in facie emendat, pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inſeritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer Fœnigræci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, ſapore ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum iudicatur.

TElinum ſeu Fœnugræcinum unguentum vulgò è Fenigræci ſemine Oleo incocto, vel ad ſolem macerato, paratur. Qui fit vt vires eum Dioſcoridis Telino non reſpondeant, Nam aromatum vt in horum pleriſque omnibus ſi retus eſt vſus.

Sampſuchini compoſitio.

CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σαμψύχινον. Lat. Sampſuchinum.
Ital. l'Vnguento del Sanſucco.

SErpylli, Caſiæ, Abrotani, florũ Siſymbrij, frondium Myrti, Sampſuchi, ſingulæ portiones quadam pro uiribus ipſorum conjectatione, tuſa tunduntur, atque is omphacini olei modus adjicitur, qui madentium uires non eumcat. hæc poſt quatriduum exprimuntur: denuò noua alia, ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi ſolet. Eligi oportet Sampſuchum colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet aurem, calfactoriam, extenuantem. Aduerſus uuluæ præcluſiones, conuerſiones q; efficax eſt, menſes & ſecundas & partus extrahit, uulue ſtrangulatus recreat, lumborum inguinumq; dolores lenit, ſed cum melle uti eo præſtat, quandoquidem uehementi aſtrictione locos indurat: laſſitudines illitum diſcutit: in opiſthotonicorum, uulſorumq; cataplaſmata utiliſſime additur.

Am-

AMaracus Galeno, & Paulo, non ille est Amaracus, quem Theophrastus, Dioscorides & Plinius Sampsuchũ vocant, sed Marũ. Quod verò diuersis Dioscorides tractauit capitibus de vnguento Sampsuchino, & de vnguento Amaracino, id duabus rationibus motus effecit. Prima fuit. Si Amaracini & Sampsuchini compositiones conferas, longè pretiosius & odoratius iudicabis Amaracinum: & idcirco vt eius excellentiam separatim notam faceret, separatum etiam assignauit caput, & Amaracinũ vocauit. Secunda fuit Sampsuchum (vt patet è proprio in tertio libro capite) Amaracum dicitur Cizici, vnde selectissimũ hoc vnguentum exportatur, proinde quoniam optimè Ciziceni id suum componunt Amaracinum, nomẽ Dioscorides mutare noluit, cuius descriptionẽ è Cizico retulerat.

Ocimini compositio. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὠκίμινον. Lat. Ocimimum. Ital.

l'Vnguento del Basilico.

OCiminum oleum fit ut Cyprinum. Ocimi folia decerpta librarum undecim & bessis pondo, die noctuq; uiginti olei libris macerato premito, colato: cumque exhauseris quallum, rursus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium, nam tertiæ perfusionis nõ est capax. Deinde recens Ocimum æquali pondere, ut in rosaceo diximus, rursus maceratur, & cùm tanto temporis spacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. Quod si in animo fuerit ter aut quater madefacere, semper Ocimum recẽs addes. Potest ex omphacino confici, sed illo modo melius, Idem quod Sampsuchinum potest, sed inefficacius.

Abrotonini compositio. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀβροτόνινον. Lat. Abrotoninum. Ital.

l'Vnguento dell'Abrotano.

OLei Cyprini odoribus imbutu libris nouē & quincūce, foliorū Abrotoni libras octo die noctuq; madefactus, premito. Quodsi in longum tempus oleum uelis aseruari, eiectis prioribus foliis, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uuluæ duritias præclusiones q; efficax est, menstrua & secundas pellit.

Anethini compositio.

CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ανηθινον. Lat. Anethinum. Ital. Vnguento dell' Anetho.

OLei libris octo & dodrante, florum Anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recondito: quod si iterum persundere uelis, recētes Anethi flores cōsimiliter madefacito. Vuluarum durities emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores febriū circuiture deuntes auxiliatur. Calfacit enim, & lassitudines discutit, prodest articulorum doloribus.

Susinum. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σούσινον. Lat. Susinum. Ital. l'Vnguento de i Gigli.

SVsinum, quod alij Lilinum appellant, sic temperatur: Olei libræ nouem cum quincunce, Calami libræ quinq; & quadrās, Myrrhæ unciæ quinque ℈ mixto odorifero uino decoquātur, & colato oleo, cardamomi tusi & cælesti aqua madefactī libræ tres & semis macerantur premunturq;, tres libræ cum semisse spissati olei assumūtur: mille Lilia decerptis foliis in latū nō

tamen

tamẽ ꝓfundũ, labellũ demittuntur: iectũ oleũ, manibus mel le perunctis agitatur: die noctuq; conquiescũt, & in pyxidẽ matutino exprimũtur, quod defluet oleum, protinus ab aqua: quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet (non enim ut rosaceũ moram tolerat, nam cõcalfactum feruet & computrescit: quare sæpius decapulandum) uasa melle illimenda, tenuis sal instargendus, & si qua sordes colligitur eximenda. Odoramentis iam expressis ex quasilo in labrum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuti, quod primum pondus æquet, & Cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur. Tertio eadem infunduntur, adiectis Cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimũ erit, quod primus exprimitur secundũ quod sequitur: tertiũ locũ sibi uẽdicat quod nouissimũ ꝺdit. Denuò in mille Lilia emulsis foliis expũssum primò oleũ infunditur: tum eadẽ ratione prosequẽdum, idemq; faciendũ ut prius, addito Cardamomo, dein expresso, & quo frequẽtius recẽtia Lilia macerueris, eò unguentũ ualidius efficies. Deniq; cũ factũ abũdè uidebitur, singulis cõpositionibus miscere conuenit Myrrhæ quam optimæ duas & septuaginta drachmas & Croci decẽ, Cardamomi quinque & septuaginta: Croci uerò & Cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutrem cum aqua demittuntur, expressumq; primò unguentum infunditur, & paulò pòst excipiuntur nasculis siccis, Myrrha aut gummi anteà perfusis, & Croco, melle & aqua madefactis. Eadem fiunt in altera aut tertia expressione. Aliqui simplex ex Balanino, alioue oleo, & Lilys componũt. Optimum esse cõstat in Phœnice, mox Ægypto factum. Sed cum primis laudatur quod Lilia redolet. Excalfacit, emollit, uluæ præclusiones, & collectiones aperit, utilissimum ad muliebria mala, ulcera in capite manantia, feruidas eruptiones, maros, fur

furesque emendat, uibices cicatricesque celerrimè ad colorẽ reducit, ita ut sæpe fallant. In summa extenuat, potum bilem per aluum extrahit, urinam ciet: sed stomacho alienum est, & nau scam parit.

Annotatio in cap. xlvij. xlviij. xlviiij. l.

CLara sunt hæ compositiones, nec minus Officinarum parandi modus, licet multo mollior: viderint secreti iudicij medici, vt illis priuatim vtantur.

Narcissinum. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ναρκίσσινον. Lat. Narcissinum.

Ital. L'Vnguento del Narciso.

NArcissini olei spissamenta ita fiunt: sex libræ Asphalati cum sextante tunduntur, olei eloti libræ septuagintà cum uncijs quinque assumuntur. Asphalathus aqua madefactus in tertia olei parte coquitur, quo exẽpto, Calamus quinq; libris & besse adijcitur, cum Myrrhæ gleba contunditur, cribratusq; ac uino ueteri odorato immistus decoquitur: simulac autẽ cum ijs efferbuerit, eximitur: refrigeratũ oleum excolatur, eius portio in labellum mittitur, flores Narcissi quamplurimi conijciuntur, qui bidui spacio, ut in Susino dictum est, permouẽti exprimuntur. Oleum subinde decapulandum, siquidem celerrime putredinem sentit. Valet hoc ad emolliẽdas nulnæ duritias præclusiones q; sed capitis dolores facit.

IN quibusdam Dioscoridis codicibus habetur, Asphalathum solum coquendum cum tertia olei parte. Supernauũ sanè fuerunt septuaginta libras olei sumere, & postea tertiatũ parte vti, nisi dicamus, Asphalathum cũ tertia olei parte concoctum, spissamentũ esse primũ & præcipuũ unguẽti Narcissini: tũ secundà olei partẽ spissari Calamo & Myrrha. Postremo spissamẽtum tertiũ fieri, cũ Narcissi floribus ex tertia itidẽ Olei parte, quod Græca attẽtè legenti satis declarat. Nã ὡς ἐπὶ τὸν σουσινον, non ad speciem tantum illam in labello confusionem referuntur, sed ad totam compositionem.

Croti

Crocinum. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρόκινον. *Lat. Crocinum. Ital. l'Vnguento del Zaffarano.*

CVm Crocinũ cõponere uoles, prius olei (ut in Susino diximus) spissamẽta facies eisdẽ põderibus & mensuris, cuius olei libras tres et semisse, Croci unciã unã assumes, idẽtidẽ quotidie moueto, et sexta die quã hoc assiduo peregeris oleũ à Croco colis incernito: eidẽ Croco parẽ olei modũ adjecto, moue triduo, dein cõtusæ Myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadragenas permisceto, & in pila agitatũ recondito. Aliqui oleo aromatibus ad Cyprinũ imbuto in Crocini cõpositione utuntur. Optimũ est quod abũde Crocũ spirat, in medẽdi usu expetitũ. Proximũ qd Myrrhã refert. Calfacit, somnũ allicit: quare persæpe phreneticis subuenit, perfusum, aut naribus admotũ, aut illitum pus mouet, ulcera purgat, contra uluæ duritias atque præclusiones, & ulcera quæ cacoete uocãtur, põdest, cũ Croco, cera, medulla, duplicato olei põdere: concoquit enim, emollit, humectat & dolorẽ lenit. Ad oculorũ glaucitates ex aqua illinitur. Huic antẽ proportione respõdet Butyrinũ, onychinũ & Styracinũ, quæ & si nominibus distant, uiribus & cõpositione cognata sunt.

Cyprini spissamentũ. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυπρινος ῥύψις. *Lat. Cyprini spissamentum. Ital. l'Vnguento Ligustrino.*

OLei Omphacini cotyli pars una, aquæ cœlestis tantundem cũ semisse, cuius una parte oleũ diluitur, altera adjectis odoramentis admiscetur, dein assumptis Asphalathi libris quatuor & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra una, car-

damomi libris tribus & dodrante, olei libris nouem, & uncijs quinque. Asphalatus tusus & aqua perfusus decoquitur in oleo, donec conferuescat: Myrrha autem uno uetere odorifero subacta contusaq; simul Calamus digeruntur in offulas quæ exempto Asphalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, sublato aheno, oleum percolatur. Cardamomum tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla, dum refrixerit, interpellatione. Post hæc colato oleo, in uiginti octo libras olei, floris Ligustri, quod cyprium uocant, sex & quadraginta libræ cum besse instillantur, quæ sufficiẽter madefactæ per sportulam exprimuntur. Quod si copiosius desideretur, idem recentium florum põdus inijciatur, simili modo prematur, & iterum aut tertio, si quis uelit, madefaciat, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui Cinnamomum addunt. Calfacit, emollit, ora uenarum adaperit, uuluæ neruorumq; uitijs conuenit: pleuriticis, fractisq; per se, uel cerato immistum: malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis: angina laborantibus, inflammationiq; inguinum opitulantur: item in acopa adijcitur.

Irini spissamentum. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ιρίνε πῶλις. Lat. Irini spissamentum.

Ital. Vnguento Irino.

Spathæ quàm minutissimè cõtusæ sex libras cũ besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, adãtis decem aquæ hæminis incoquito, quoad odorẽ acceperit: postea in capulam melle oblitam colato: ex eo aromatibus imbuto oleo, Irinum primo tẽperatur, Iride ex oleo inspissato macerata, ut scripsimus. Sed alia est componẽdi ratio: In olei septuaginta libris & quincunce, x) lebalsami, ut dictum est, con-

tusi

tusi, libras, quinque & sextantem excoquito: postea detracto Xylobalsamo: nouē libras & sextantem adjcito, & Myrrhæ glebam uetere uino odorato perfusam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidem tusæ Iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenuè & uehemēter adstringito. Quòd si uis ualidius fieri, par pōdus iterum ac tertio similiter macera-tum exprimito. Longè optimum est quod solum Irin olet, quale est in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atque emollientem, crustas adimit, sordida ulcera & putrida purgat, cōfert fœminis uuluæ causarijs, item inflammationibus eiusdem atque præclusionibus, partus ejcit, hæmorrhoidas recludit, cōtra aurium sonitus ex aceto, Ruta & amaris nucibus, prodest, diuturnis destillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas oζenas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus, facit ad ilei cruciatus, urinam mouet, difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur, angina etiam illinitur, aut ex aqua mulsa gargarizatur: item contra arteriæ scabritiem datur ijs, qui Cicutam, Coriandrum, aut uenena fungorum hauserunt.

Annotatio in CAP. LII. LIII. LIIII.

Aperta sunt quæ de Crocino & Ligustrino tradit Dioscorides, & hoc modo præparari poterant, ea Pharmacopolæ suo more conficiunt. Cum tamen de Iride præcipit Dioscorides, radicem intelligit, non florem, nempè qui ingratum odorem aspiret, cuius contrarium reperitur in radice. Quod vero optimum Irinum fieri tradit in Elide Achaiæ, non Achaiæ legendum, sed Arcadiæ. Elidem enim cosmographi, non in Achaiam, sed in Arcadiam referunt.

Gleucinum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γλεύκινον. Lat. Gleucinum. Ital. Vngueto Muſco.

Leucinum absolutè constat omphacino oleo, Iunco odorato, Calamo, celtica Nardo, Spatha, Asphalato, Sertula Campana, Costo, & musto: circundatis interim uinaceis uasi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus bis in die mouetur, postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit: horroribus & neruorum uluæq; uitijs auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

Γλευκός, quod Græcis Mustum significat, huic unguento nomen dedit, in cuius tradenda facultate diuersum sapiunt, hinc Columella & Plinius: inde Dioscorides & Galenus. Quorum ij frigus, isti calorem inducere iudicent. Sed Galenus, qui vinacea lento igni decoquit, non amplo fumario, idem sentire quod Dioscorides videtur.

Amaracinum. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀμαράκινον. Lat. Amaracinum. Ital. l'Vnguento Amaricino.

Amaracinum lõgè optimum in Cyzico fieri solet ex omphacino & Balanino, spissamẽtis è Xylobalsamo, Iuncoodorato, & Calamo factis, conditisq; Amaraci, Costi, Amomi, Nardi, Casiæ, Carpobalsami & Myrrhæ odoribus. Aliqui quo precio sius fiat, Cinnamomum addunt. Mel autem & uinũ assumuntur: illud in nasorũ illitionem hoc ad cogendas turis aromatum offas. Amaracinum calfacit, soporem mouet, uenarum spiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinã cit, putrilaginibus ac fistulis per quam utile: nec nõ humentibus hernijs, postquam medica manus operam suam impẽderit: crustas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita sede, cuius & inflammationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitu solut, uuluæ subditum menstruos cursus euocat, duritias, ac uuluæ tumores discutit, uulnerastis neruis, muscolis confert, laneo centunculo modicè madefactũ & impositum

SVpra in sampsuchino diximus quæres Dioscoridem moverit vt seorsim tractaret de Amaracino & Sampsuchino vnguentis. Tradit Galenus sui temporis vnguentarios cum Amaracinam Cyprinorũ compositionem vellent imitari, amaracino loco, Marum quo magis aspiraret immiscuisse, se vero cum Amaraco parasse, in qua vt odoris minus ita virtuti nihil diminutum,

Megalinum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μεγαλεῖον. *Lat. Megalinum. Ital. Vnguento Megalino.*

FAcitabatur olim Megalinum, sed nũc compositio exoleuit & prorsus obliterata est. Cuius ad historiæ complemẽtum meminisse non fuit alienum. Mistura cũ Amaracino eadẽ erat, sed resina exuperabat, hac tantùm ratione differẽs. Quare leuiter emollit. Resina unguẽtis, neque tutelæ neque uoluptatis gratia adscitur, sed coloris crassamẽtique causa. ea tantisper coquitur dum desinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de resina disseremus.

HOc hodiè non conficitur, & desierat fieri Dioscoridis tempore.

Hedychroum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA

Gr. Ηδύχροον. *Lat. Hedychroũ. Ital. Vnguento Hedichroo.*

QVod Hedychroon nocãt, in Co fieri solet: eisdẽ prædictũ uiribus & mistura, quibus Amaracinum, sed suauius spirat.

ESt Hedychroon unguẽtum cuius compositionem hic tacet Dioscorides. Nostro etiã tẽpore nõ præparatur. Sunt etiã Hedychroi pastilli, qui ingrediuntur Ther iacen Andromachi, & quorum conficiendorum rationem tradit Galenus in libro de Antidotis.

Metopium. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ

Gr. Μεσωπιον. *Lat. Metopium. Ita.*

L'Vnguento Metopio.

Fit in Aegypto unguentum, quod Metopion patrio nomine appellatur, propter Galbani mistionem: nam lignũ in quo Galbanum enascitur, Metopion uocãt: constat amaris nucibus omphacino oleo, Cardamomo, odorato Iũco, Calamo, melle, Myrrha, Balsami semine, Galbano & resina probatur pinguę, grau odore, quod magis Cardamomum & Myrrham, quàm Galbanum recipiat: Calfacit uehemẽter, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ulcera purgat, extrahitq; ad præcisos neruos, & musculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax est: ceratis & malagmatis inseritur: horroribus, cõmulsisq; præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum cõtracta est, utile habetur: sudores ciet, uuluæ spiracula recludit, & eiusdem duritias laxat: in summa, molliendi naturam habet.

Mendesium. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μενδήσιον. *Lat. Mendesium. Ita.*

L'Vnguento Mendesio.

Mendesium constat Balanino oleo, Myrrha, Casia, & resina. Aliqui tamen post singulorum põdera, Cinnamomi exiguum addunt, nullo compendio: nam quæ simul excoctã non fuere, uim nullam exhibẽt. Similem Metopio uim obtinet, sed inferiorem multò.

Annotatio in Cap. lix. & lx.

Hæc duo præcedentia capita, satis clara sunt, & in his satisfacit seipsum exponit Dioscorides. Non conficiuntur in Europa.

Stacte. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Gr.

Gr. Στάκτη n. Lat. Stacte. Ita. Statte.
Storace liquida. Off. Styrax liquida.

STacte uocatur pinguitudo recentis Myrrhæ, cũ exigua aqua tusæ, & Origano dein expressæ. Ea perquã odorata, ac preciosa est: atque unguentum per se facit, quod Stacte nomi natur. Maximè probatur quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim calfa ctoriam Myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet.

GRaphicè pingit Dioscorides quid sit Stacte, vt nõ alio opus sit sermone. Differunt tamen Styrax liquida, & Stacte, siquidẽ diuersæ sunt arbores, Styrax & Myrrha. Stacte è recẽti Myrrha in aqua resolu itur. Styrax liquida, è Styrace Calamita antea oleo & resina imbuta exprimitur. Myrrhæ recentis inopia, Stactes itidem penuriã parit. Affertur ex Oriente, sed parum syncera. E selectissima tamen Myrrha fieri potest.

Cinnamominum. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κιννᾰμώμινον. Lat. Cinnamominum.
Ita. Vnguento del Cinnamo.

CInnamominũ confit è Balanino oleo, & Xylobalsami, Iunci odorati spissamẽtis, atque Cinnamomi, & seminis Balsamini suauitate conditur, quadruplâ Myrrhæ ad Cinnamomum portione, mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè Myrrham redolens, crassum, odoratũ, gustu per quàm amaro. Id non à resina, sed Myrrha, crassitudinem obtinuit: resina enim neque amaritudinẽ præbet, neque ullam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrẽ, amaram, & calfacientem. Itaque ora uenarũ aperit, calfacit, discutit, diffundit, humores & spiritus attrahit, caput aggrauat, cõtra uulnæ uitia cũ duplo oleo, cera, & medulla efficax est. Ita enim ferè multũ acrimoniæ exolescit, & quedã emol-

liendi

liendi uis contrahitur, alio qui adurit, & præ omnibus crassis unguentis indurat. Facit mirum in modum ad fistulas & ulcera, quæ putredinis uitium senserunt: item ad hernias humidiores, carbunculos, febrium horrores, tremores, gangrenasq; cum Cardamomo: aduersus serpentium morsus illinitur, scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

Nardinum. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάρδινον μυρον. Lat. Nardinum unguentum. Ita. Vnguento del Nardo.

RAtio Nardini faciundi uariat. Nã aut Malabathrino folio, aut sine eo fit: plerunque autẽ Balanino oleo, aut omphacino. Iuncus odoratus spissamenti gratia adiicitur: sed propter odoris suauitatẽ, Costus, Amomum, Nardũ, Myrrha, Balsamũ. Laudatur tenue, non acre, Nardi aridæ aut Amomi odorem referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, abstergit humores, rarefacit. Hoc liquidum est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi resinam recipiat. Fit etiam simplex ex omphacino oleo, Iunco, Calamo, Costo & Nardo.

Malabathrinum. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μαλαβάθρινον. Lat. Malabathrinum. Ita. Vnguento Malabathrino.

MAlabathrinum spissamẽta Nardini habet, insuper Myrrhæ plusculum additur: qua de causa calfacit, Crocinis aut Amaracino uiribus respondens.

Iasminum. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Hoc caput non est in Græco codice.

Apium

APud Persas fit, quod Iasminum cognominatur, ex albis floribus Violæ: quorum sextans, in Italicum sextarium Sesamini olei demittitur, uiolis, ut in Lilio diximus, uicissim permutatis. Apud Persas inter epulandum usurpatur odoris causa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cùm in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq; desiderant, grauius enim spirat, quàm ut libenter à plerisque recipiatur.

TRium præcedentium capitum confectiones claræ sunt. Porro lxv. cap. cui titulus Iasminum vnguentum, in nouissimè editis exemplaribus græcis non habetur. Quidam cum floribus quos Iosseminos vocant conficiunt. Quod non esse è mente Dioscoridis facilè (siquidem hoc caput non adiectitium est) cum Matthiolo concesserim. Iasminum Græcis, Violatum Latinis redditur. Atenim de his Violis intelligendum, quæ Arabicè Keiri dicuntur. Porro radices, caulis, longitudo, densitas, rami, folia, & pleraque alia partes Iosseminorum longe absunt à Violarum albarum delineatione.

Myrrha. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμύρνα. Lat. & Off. Myrrha. Ital. La Myrrha. Gal. la Myrrhe.

MYrrha lachryma est arboris, quæ in Arabia gignitur, Ægyptiæ spinæ nõ dissimilis: è cuius uulnere defluit lachryma in subiectas tegetes: alia circum caudicem cõcrescit. Dicitur ex his aliqua Pediasimos, præpinguis, qua expressa, Stactè emittitur: alia Gabirea pinguissima, læto & pingui solo nascẽs, ea copiosam sudat Stacten. Omniũ prima est quæ Troglodytica appellatur, accepto cognomine à loco, in quo prouenit, splẽdens, subuiridis, ac mordens. Quinetiã legitur tenuis quædam, quæ à Troglodytica secunda est, Bdelij modo mollis, uerùm odore grauiusculo, apricis nascens. Alia Caucalis cognominatur, præter modum exoleta, nigra, & retorrida. Omnium deterrima quæ

Erga-

Ergasima dicitur: pingui carẽs, cano situ obducta, acris, ad gummi imaginẽ uergẽs, & uiribus eius pxima, improbatur Amylea cognomine. Ex ijs pastilli fiunt, sed è pinguibus, pingues, & odorati: è siccioribus, haud quaquam pingues, & inodoratiores: minus odore pollet, quæ oleum non admisit, cùm in pastillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua Myrtus maduerit. Eligenda est recens, squalore obsita, leuis, undiq; concolor, quæ confracta uenas unguium modo candidas & leues ostendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciẽs: supernacua & inutilis est ponderosa, coloris picei. Calfacit, cohibet, soporem gignit, glutinat, siccat, astringit, uuluam emollit, & præclusam aperit, menses & partus celeriter extrahit, cũ Absinthio, Lupinorum crẽmore, uel succo Rutæ admota: tubercula Fabæ deuoratur in uetere tussi, orthopnœa, in laterũ pectorisq; doloribus, in alui pfluuio, & dysenteria: horrores discutit, duabus horis ante febrium accessiones, fabæ magnitudine pota cum Pipere & aqua: subdita linguæ liquataq; scabritiẽ arteriæ expolit, obtusam uocem expedit, uentris tineas enecat: contra grauem oris halitum mãditur, & aduersus alarum tædia, cum liquido alumine illinitur: gingiuas & dentes stabilit: colluto cum uino & oleo ore: uulnera capitis illitu glutinat: medetur fractis auribus, ac ossibus nudatis, perũcta cum cochleæ carnibus: item purulentis auribus inflammatisq; cum Meconio, Castorio, & Glaucio: ad uaros autem cum casia & melle illinitur: impetigines ex aceto purgat: defluentes capillos cum Ladano & oleo myrteo illita, firmat: diuturnas destillationes lenit, illitis penicillaribus: oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem discutit, scabritiem lenigat. Fit è Myrrha, perinde atq; thure, fulgo, &, ut postea ostendemus, ad eadem conueniens. Bœotica Myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis. Melior est quæ Myrrham odore repræsentat: uis ei calfa-

Floris

floris ineſt: emollit, diſcutitq́, ſuffimẽtis cõmodiſſimè inſeritur.

MYrrha ſelectiſſima pauca adeo quantitate ad nos affertur, vt monilis potius ſit vice, quam aromatis. Vulgata hæc myrrha nõ Bdellium eſt, vt ei patebit qui caput de Bdellio Dioſcoridis diligenter legerit, huicq; vulgarem noſtram Myrrham contulerit. Adulterabatur Myrrha Galeni tempore cum liquore Carpaſi, arboris venenoſæ & mortalis, quam quis ita præparatam (etiam Theriacæ immixtam) ſumpſiſſet, proculdubio moriebatur. Cæterum extrinſecus applicita multis malis vſui erat. Videant pharmacopolæ vt Myrrham ſeligant, Materialiſtaſque quæ poterunt urgeant, vt ſelectiſſimam Myrrham Alexandria comparent, ne inſcientes remedij loco, venenum exhibeant. Arbor Myrrhæ quinum eſt cubitorum altitudinis, non ſine ſpinis caudice duro & intorto, craſſiore quam thuris, cortice læui, ſimiliq; Vnedoni, folio Oliuæ, ſed criſpiore & aculeato. Myrrha excalfacit & deſiccat ſecundo ordine, amara eſt, & abſterſoria. Myrrha vbi deerit, Calamus odoratus ſubſtituetur. Lachrymam eſſe, Myrrham Bœoticam quæ è radice incognitæ nobis arboris diſtillet, ſatis liquet: at ſi plura dicere voluerimus, aut inſomnia, aut mendacia proferenda.

Styrax. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Στύραξ. *Lat. Styrax. Ital. Lo Storace.*

Offic. Storax Calamita.

STyrax lachryma eſt arboris malo Cotoneæ ſimilis. Præfertur ſordeſtens, flauus, reſinoſus, & albicantibus grumis, quàm plurimum in ſua odoris gratia permanens: qui dum mollitur, melleum liquorẽ reddit: qualis è Cataballis, Piſſidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfuroſus, friabilis, canoſúſ ſitu obductus. Cæterùm lachryma inuenitur gummiũ ſimilitudine, perlucida, & Myrrhæ æmula: uerùm ppauca manat. Adulteratur ligni ſcobe, quã uermiculi erodentes excuſſerũt, melle, & triti ſedimento, & quibuſdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutum, flagrãtiſſimis foliis cum Styrace ſubigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua ver-

miculos exprimũt, uenũdantq;. Styracem hũc, quoniã in uermiculorũ ſpeciẽ cõtrahãt, Scolecitẽ cognominãt, quẽ tãquã ſyncerũ imperiti approbãt, nõ animaduertẽtes ad præcipuã odoris fragrantiã, ſiquidẽ acer admodũ eſt, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & cõcoquit, medetur tuſſi, deſtillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præcluſæ duritiaue laborãti cõuenit, cit mẽſes potu appoſituq;, aluũ leuiter mollit: ſi exiguũ cũ reſina terebinthina catapotij modo deuoret. Miſcetur utiliter diſcutiẽtibus malagmatis, acopisq;. Adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadẽ cõueniens ad quæ Thuris fuligo: ex eo etiã in Syria Styracinũ oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit: ueriùm caput dolore afficit, aggrauatq;, & ſoporem adfert.

STyrax *in quibuſdã Aſiæ minoris tractibus prouenit. Calamitæ autẽ nomen duxit è libro Galeni de Antidotis, Vbi ſimplicia recenſens quæ intrant Theriacem, Styracem laudat vt præſtãtiorem, quæ è Pamphilia in iũcis aſſerretur: id anſam præbuit, vt Calamitæ nomen acciperet. Quòd vero iunceæ reliquis præſtaret, deinceps vſitatum medicis, vt Styraci ſemper Calamitæ nomen adiungerẽt, nimirum quò excellentiorẽ deſignarẽt. Quòd verò legitur in textu.* Dioſcoridis (Qualis eſt Cataballis) *legendũ è Plinio eſt* (Qualis eſt Gabalites) *qui dicat* Styracem *naſci in Syria Iudeæ pxima, iuxta Gabala Marathunta, & in Seleucis mõte Caſio. Puluerulẽta ideo Styrax eſt qđ arborẽ exedũt vermiculi.*

Bdellium. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βδέλλιον. Lat. *Bdellium. Ital. Bdellio. Res* Gal. incognita. Off. nomine vtuntur Latino.

BDellium, *alij Bolchõ appellant: alij Madelcon: lachryma eſt Saranicæ arboris. Probatur guſtu amarum, tranſlucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue liqueſcens facile, ligni ac ſordis expers, ſuffitu odoratum, ungui ſimile. Eſt etiam-*

num Bdellij genus ſordidum, nigrũ, uberioribus glebis in offas

conii

conuolutũ, Aſpalathi odore, ex India aduectum. Defertur etiã à Petra oppido ſiccum, reſinoſum, liueſcens, ſed facultate ſecundum. Adulteratur, gũmi: ſed ita uitiatũ nõ perinde guſtui amaritudinem repræſentat, nec uſqueadeò ſuffitionibus odoratum calfacit & emollit duritias, & turgẽtia guttura, humidas hernias diſcutit cũ ieiuna ſalina dilutum, uuluæ ſpiracula laxat appoſitu & ſuffitu, & partus humiditatesq; omneis extrahit: calculos potu cõminuit, urinã mouet: & tuſsiẽtibus, à ſerpẽte percuſsis, utiliſsimè datur: ualet ad rupta, uulſa, laterũ dolores, & diſcurſantes ſpiritus: malagmatis inſeritur, quæ contra duritias & nernorum nodos proſunt: contuſum reſoluitur affuſo uino aut aqua calida.

Bdellij loco haſtenus Myrrha *deprauata uenijt Seplaſijs rarum, & monile habẽti, Siculenſe Bdellũ* (Neapolitanis Cefaglioni) *Palmæ figuram, cubito nõ amplius, altum. Tenerum & ſapidum ſemen, pluribus ſeptum inuolucris, edendo eſt.*

Thus. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λίβανος. Lat. Thus. Ital. Incenſo. Off. Lat. nomine. Gal. Encens.

THus in ea gignitur Arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere maſculum, Stagonias appellatum, ſuapte natura rotũdum: tale autem̃ indiuiduum eſt candidum cum frangitur, intus pingue, in ſuffitu ſtatim ardẽs. Indicum uerò fulueſcit, & colore luuet, ſed rotundum induſtria factitant: nam in quadrangulares formas diſſectum, fictilibus uerſant, donec rotunditatem contrahat. Verum eiuſmodi Thus tempore flaueſcit, quod Atomum, aut Syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & Similo naſcens, quod aliqui Coniſcum uocant, minus multò & fulmins. Eſt & ge-

nus aliud, cui Amomitæ cognomen est alioqui candidum: quod dū mollitur, mastiche more digitis cedit. Adulteratur in itinere Pini resina & gummi, quod facilè deprehendi potest: siquidem suffitum gummi flamam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, thus uerò statim ardet: idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet, oculorum caliginem discutit, cana ulcera complet, & ad cicatricem perducit, cruenta uulnera glutinat, infrenatq; cunctas sanguinis eruptiones, etiamsi cerebri mẽbranis effluat: ulcera quæ cacoethe uocãtur, & sedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum: formicantes uerrucas inter initia impetigineſque ex aceto & pice illitum tollit, ambusta igni, pernioneſq; cum suillo adipe aut anserino, & ulcera in capite manantia cum nitro si infricetur. Sanat: paronychijs cum melle, auribus fractis cũ pice, medetur, ad reliquos auriũ dolores cũ dulci uino infunditur: inflammatæ à partu mammæ cum cimolia & rosaceo magna utilitate perũgitur: additur ad arteriæ uiscerumq; medicamenta: prodest sanguinis excreationi potum: sed in secunda ualetudine haustum, insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mundo Thus crematur, flagrante glebula succesum à lucerna, donec exuratur: post perfectã ustionem operire oportet: usque dum restringatur, sic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circamediũ perforato cingunt ad excipiendam fuliginem, ut in eius mentione mox ostendemus. Alij crudo fictili luto obluto, & in fornacem indito, cremant. Fictili etiam nouo unacibus primis torretur dum nõ amplius bullet, aut pinguitudinẽ uaporémue emittat: facile enim comminuitur quod perustum non est.

Thuris cortex. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ

Gr. φλοιὸς λιβάνου. Lat. & Off. Thuris cortex. Ita. Corteſia dello Incenſo. Gal. l'Eſcorce de l'Encens.

PRæfertur thuris cortex craſſus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minimè ſcaber, ſine mẽbranis. Adulteratur admiſto Pini aut nucis eius cortice, ſed horum index ignis eſt: ſiquidẽ reliqui cortices ſuffiti nequaquam incenduntur, ſed ſine odore fumum eructant: Thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem eiaculatur. Thuris modo uritur, & uis eadẽ quæ Thuri. ſed ualidior aſtringentiorq;. Quare potu cruẽtis excretionibus, uluis fluxione laborantibus, in peſſo cõfert, ad cicatrices oculorũ, & cana ſordesq; efficax eſt: toſtus ſcabris lippitudinibus auxiliatur.

Manna thuris. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μάννα λιβάνου. Lat. Manna Thuris. Ital. Manna dello incenſo.

MAnna Thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & Thus, ſed in ualiduſculam: Sunt qui cribrata Pini reſina, ac polline, aut cortice Thuris contuſi adulterant, ſed hæc igne deprehenduntur. Neq; enim æquè ſuffitu aërium uaporẽ ſed fuliginoſum & impurum expuit, & permiſtum ſuaueolẽtiæ halitus uirus habet.

Thuris fuligo. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αθάλη λιβανοῦ. Lat. Thuris fuligo. Ital. La fuligine dello incenſo.

FVliginẽ Thuris ſic facito: Forcipicula, lucernis accenſas ſingulatim Thuris glebas, in nouã fictilẽ ollã cõcauã imposito, & æreo uaſe in medio pforato, deterſa diligẽter ſorde, obiecto: alterã admouento, ex altera eius parte aut utraq;, ſubiectis

quaternũ digitorũ altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urãtur: & qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & antea quàm prorsus prior gleba restringatur, alia impo-nito: donec sufficientẽ fuliginẽ uidearis coegisse: Cõtinuo tamen externæ æramenti partes spongia, aqua frigida madefacta, ab stergantur: ita enim tẽperato æris feruore, fuligo omnis inhæ bit, quæ alioqui per leuitatẽ decidua. Thuris cineribus admisce-tur. Derasa itaque fuligine, cinis cremati Thuris seorsum sub-strahẽdus est. Idẽ opus, quoad satisfactũ tibi uidebitur, obeũdũ. Oculorũ inflammationes mitigat, fluxiones suspẽdit, ulcera pur gat, caua explet, carcinomata sistit. Simili modo è Myrrha, resi na, styrace reliquisq; lachrymis fuligo excipit ad eadẽ cõueniẽs.

Annotatio in Cap. lxix. lxx. lxxj lxxij.

THus, Thuris cortex Thuris Mãna, & Thuris fuligo ex vna eadẽ q; plãta prodeũt ac ideo nõ alienũ fuerit de his etiã simul tracta re. Ac primo de ipsa Thuris arbore, quæ licet in Arabia sola nascatur, nõ vbiuis tamen, sed in medio ferè regni Sabeorũ, vbi Atramitæ habitãt. Solũ id rubrũ è lacteo traditur, spectãs ortus solis æstiui, vndiq; terræ argillosæ crustaceæq;, raris fontibus ac nitrosis per Mineos proximũ pa-gũ euehitur tramite angusto. Solæ trecẽtæ familiæ ius in Thura habẽt. & ob id sacræ vocãtur, & cũ arborẽ vulnerãt, nec fœminarũ congressu nec funerũ polluũtur. Duplex eius vindemia. Prior naturaliq; cani or tu flagrãtissimis æstibus cortice qui prægnãs et tenuissimus tẽditur, la xato plaga: nõ adẽpto. Indè pstilit spuma pinguis, q̃ cõcreta dẽsatur, vbi loci natura poscit tegete palmea excipiẽte. alubi area circũpauita, pu-rius illo mõ, sed hoc põderosius, Quod hæsit in arbore ferro depectũ iõ cor ticosum. Sancius arbores nemo custodit. Cõtra, Alexãdriæ vbi Thus re de interpollatur renouaturq;, nihil tutũ a fure, Autũno quoq; legitur partu æstiuo, hoc purissimũ & calidũ, Carpheotũ vocãt. Sequẽs vinde-mia verna, nicisis p hyemẽ arboribus rufũ hoc exit, nec cõparãdũ priori dathinatum appellant. Quod ex eo rotũditate guttæ pepẽdit, masculũ vocatur, cũ fere alius nõ vocetur mas, vbi nõ sit fœmina. Religioni tri-butũ, ne alter sexus vsurpetur. Masculũ putãt à specie testũ dictũ. Præ cipua gratia mãmoso, cũ inhærentẽ Lachrymã priore cõsecuta alia se mi-scuit. Singula hac manũ implebãt cũ tardius depectoretur. Græci hoc mõ

sta

Stagoniam & Atomum Thus vocant, minores guttas Orobium appellant. Micas concussu elisas Mannam vocamus. In insulis etiam Thus nasci perhibet Dioscorides, recentiores addunt nebulosas esse insulas ac morbidas, atque adeò in has ablegari sontes, quò citius pereant, nec mercatores à contagio innoxios si propius accesserint. Thuris cortex cum lachryma arefacta depectitur, & cum Thure affertur. Valentius quam Thus ipsum, astringit & desiccat. Quid sit Manna Thuris superius (è Plinio) diximus, si quis rudius malit, pulusculus est & pollem masculi Thuris qui dum inuicem atteruntur grumi, resoluitur. Mamma illa solutiua roscidus est è cœlo feruentissimis vt plurimum, diebus nocte decidens humor, nunc in grumos coactus, nunc in mel eliquatus, vt cognata cum cœlo erunt supra quæ ceciderit. De fuligine Thuris plura dicere superfluum sit, ipse enim sibi interpres est Dioscorides.

Picea & Pinus. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πίτυς. *Lat. Pinus & Picea. Ital. Il Pezzo & il Pino.* Off. Pineæ. Gal. Pin & Pelle.

Pinus & Picea generi eidem ascribuntur, sed quãdam flagitant specierum distinctionem, arbores uulgo cognitæ: quarum cortex astringit, prodest tritus & illitus intertrigini, ulceribus summũ corpus occupãtibus; ambustisq;, cũ spuma argenti & manna. Vlcera delicatulorum acrimoniam recusantium, cerato Myrtino exceptus, ad cicatricẽ perducit: tritus cum sutorio atramento serpentia cohibet, suffitu partus & secundas ejcit, potus aluum sistit, uirinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt, uulnera ab inflãmatione uindicãt: trita autẽ & decocta in aceto, feruẽti collutione dẽtiũ dolores mulcẽt: hepaticis utilia sunt, drachmæ põdere in aqua aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idẽ præstant. Teda earũ particulatim secta si in aceto coquet & decocto dés colluat, dolores leuat. Ex his etiã fit spatha acoporũ pessorũq;, cõpositioni-

bus idonea. Quin etiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionibus efficaciſsimè imponitur, quibus palpebras ornant: coloremq; mentiuntur. Calliblephara Græci uocant. Arroſis oculorum angulis, calloſis glabriſq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum Piceæque fructus, qui in conis inueniuntur. Vim aſtrictoriam habent, & aliquantum excalfacientem, tuſsi & pectoris uitijs auxiliantur, per ſe, aut ex melle ſumpti. Nuces Pineæ cùm repurgatæ manduntur, aut cum paſſo aut cucumeris ſemine bibuntur, urinam cient, acrimonias in renibus & ueſica hebetant, ſtomachi roſiones leniunt, datæ cum portulacæ ſucco, uirium infirmitatem roborãt, corruptorum quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recenter arboribus decerptæ in paſſo franguntur, & decoctæ uetuſtæ tuſsi ac tabitudini conferunt, ſi quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

Picea Græcis Peuce: Pinus, Pytis: ſi ſponte proueniat, Pinaſter, nam Pinus culturam recipit. Coni Piceæ & Pini inter ſe differunt. Longus eſt Piceæ conus, ita craſſus vt manum compleat: ſquamas habet tenues, & à ſeſe reſolutas, ſic vt ſub ſquamis nuces videri queant. At breuior latiorq; eſt Pini conus, & Pyramidalis figuræ, craſsior, ligneſior, & compactior, vt videri non poſsint nuces. Verum ſi in calido æſtuario habeatur, aut ad feruentem ſolem exponatur, diſsilient, ſpargenturq; ingẽti cum fragore nuces. Pini ſylueſtris & Piceæ plures eſſe ſpecies, Italia teſtis eſt & Alpes, nam Picea frigoribus gaudet. His cognatæ ſunt arbores, Larix, Abies, Tæda. E Larice extrahitur liquida & ſummæ virtutis reſina, quæ Terebinthina vocatur, quòd in eius locũ ſucceſſerit quæ olim è Terebintho parabatur. Inciditur Larix ad medullã vſque, vnde poſtea æſtate diſtillat in certa vaſa è Piceæ cortice confecta. Piceæ reſinam edit duram, & intra corticem condenſatam, diſtillat tamẽ aliquando & truncus, liquidam ſimilem Laricinæ. Profert Abies liquorẽ hunc excellentiſsimum, cuius nulla apud veteres fit mentio, vocaturque ab Italis Lachrimo vel Olio d'Auezzo. Errant qui hunc putant Laricinæ reſinæ florem eſſe. Colligitur enim is liquor è cortice tum trũci,

tum ramorum, aperientibus seſe vesicis quibusdam: quæ turgentes indicant hunc eo loci esse liquorem, qui enatus reperitur corticem inter & corticem. Est hic liquor limpidus, clarus, & transparens, odoratus, & amarus. Hic odor & amaritudo in Laricina resina non reperiũtur. Vetus plus anno flauescit ab illa sua transparentia, & induratur aliquantum. Carnem inducit: emundat, discutit, consolidat. Potus ventosos humores discutit, tutissimumq; remedium est laterum doloribus, & ad purgandos aremulis renes, & ad arcendam horum generationem. Ex eibo sumptus, prodest doloribus neruorum, & iunctiurarum. Consolidat nullo negocio plagas, maximè capitis.

Lentiscus. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σχῖνος. Lat. Lentiscus. Ital. Lentisco. Off. res incognita. Gal. Lentisque.

Lentiscus.

Lentiscus nota arbor est, cui uis toti inest astringẽdi: semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ insunt uires. Liquamẽtum autem ita fieri solet: Folia, cortex, et radix in aqua coquuntur, & ubi abunde cocta refrigerataq; sunt, folia abiiciuntur: aqua demùm coquit, donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua adstringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. Item cõtra eruptionem sanguinis è uulua, & eiusdem aut sedis precidentia. In totum Acacia & Hypocistidis

cisthidis uicem repræsentat. Idem facit succus è tritis foliis. Decoctũ fotu caua explet, & fracta ossa ferruminat: uuluæ fluxiones sistit, nomas arcet, urinam pellit, motus dentium collutione stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è semine oleum, quod prodest cùm quid astringi opus est. Lentiscus resinam gignit, quæ Lentiscina cognominatur, & ab aliquibus Mastiche. Pota utilis est sanguinem reijcientibus, & tussi ueteri: stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. Additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. Palpebras oculis incommodas replicat, manducata halitum oris commendat, gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit. Præfertur (nitedulæ modo) resplẽdescẽs, & candore Tyrrhenicæ ceræ similis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, stridorem ædens. Viridis autem inferior est. Adulteratur Thuris, resinæq; pineæ nucis mistura.

LEntiscus resinifera arbor, lentis foliis, in Italia tum alibi, tum in Senæ maritimis nascitur, in ruinarum Romanarum macerijs, & toto illo maris Tyrrhani tractu, Caietam vsque, & circa Neapolim. Ibi & proceræ & humiles nascuntur. Producit Lentiscus in Italia Mastichem, sed non ea abundantia qua in Chio & Creta insulis. Lentiscus desiccat secundo gradu, vel initio tertij: in caliditatẽ & frigiditate propè æquè temperatus. Astringunt omnes eius partes. Itidem succus foliorum viridium astringit. Mastiche alba astringit & emollit, excalfacit & desiccat secundo ordine.

Terebinthus. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τέρμινθος. *Lat. Terebinthus. Ital. Terebintho.* Gal. & Officinæ Terbentinam vocant.

TErebinthus cognita arbor est, cuius folia, & semen, & cortex astringunt, & ad eadem ad quæ Lentiscus cõueniunt, simili parata modo sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stoma-

stomacho aduersatur: excalfacit, urinam mouet, uenerem excitat: contra phalangiorum morsus conuenienter in uino bibitur. Resina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica & Cicladibus insulis. Sed præualet candida, perlucida, uitreo colore, & in cæruleum uergẽte, odorata, Terebinthum olens. Terebinthina resinas omnes antecedit, proxima Lẽtiscina, & è Pinu, & Abiete. Has sequitur è Picea & Pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. Tussi ac tabi cõueniunt per se aut in eclegmate ex melle: iuuat pectoris expurgant, urinam cient, cruda concoquunt, uentrem emolliunt. Palpebras commodissimè replicant, lepras tollunt, cum ærugine ac sutorio atramẽto, nitroq́: auribus saniem emanantibus cum melle & oleo, itẽ in pruritu genitalium utiles, malagmatis, acopisq́ admiscentur, laterum doloribus per se, illitu & appositu auxilio sunt.

TErebinthus, quem Graci Terminthon vocant, arbor in Gracia, Asia minore, Africa, & Iudia nascens, nascitur etiam in Italia, in monte castri Tridentini, vbi Iulius Alexandrinus Medicus, Matthiolo antea non visam ostendit, qui in totum Theophrasti Terebintho respõderet. Vidit & postea Matthiolus in pluribus alijs locis, vt apud Thuscos in monte quem eorum lingua Baldo nominat, & in alio, cui nomen fecit Carso. Venetijs non ita pridem afferri cœpit, sed maiori ex parte cocta, raro liquida. Hæc ideò dixi, vt Terebinthinam resinã sciamus non omnino esse deperditam.

Resinæ aliæ. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πηλίνη ὕγρα, πιτυΐνη. καὶ Πευκίνη. Lat.

Resina alia. It. & Altre ragie.

LIquida resina è pinu et picea, à Gallia et Hetruria cõuehi solet, atq́; olim à Colophone petebat: hinc colophoniæ sibi cognomẽtũ mẽdicauit. A Gallia quoq́ subalpina quã uernaculo nõie latricẽ appellãt ĩcola. Ea in lintiu, et ꝑse, magnopè ꝓdest tussi

Larix.

tussi ueteri. Colore inter se di stat, si quidé alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut Larigna. Cupressus etiam liquidā fundit resinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi ascribuntur, quædam ex Pineis nucibus, aliæ Abiete, aliæ Picea & Pinu exierūt. Elegi debet lōgè omnium odoratissima, translucens, non retorrida, neque diluta, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E Picea & Abiete resinæ cæteras antecedunt: odoratæ enim sunt, atque Thus odore imitātur. Præstātiores à Pityusa insula deferuntur, quæ secundū Hispaniam sita est. Sed quæ è Picea, nucibus Pineis & Cupresso manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quorum & illæ sumi soleni. Lentiscina Terebinthinæ respondet. Vritur resina omnis liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorem qui infunditur. Itaque resinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur: subiectis lenibus prunis: resina assiduè mouetur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & retorrida reddatur, ac digitis cedat. Cæterum ubi refrixit, in fictile non picatū, quod aconitum uocant, id est, non illitum, recōditur. Fiet etiam eximij candoris, si resina omnis eliquata præcoletur, quo faculēta sordes excernatur. Vruntur quoque sine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponi-

tur,

tur, & triduo citra intermißionem diſcoquuntur, uſquedum antedictas naturæ ſuæ notas exuerint, mox ut dictum eſt, reponuntur. Aridas unius diei ſpacio decoxiſſe ſatis eſt. Vſtæ odoratis malagmatibus, & acopis, & unguẽtorum colorationibus magnoperè utiles ſunt. E reſina perinde atque Thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucãt, & colorem mẽtiuntur. Prodeſt glabris genis, collachrymationibus, eroſisq; oculorum angulis, ex ea fit atramentum ſcriptorium.

HAec ſunt Reſinarum nomina. Reſina Terebinthina è Terebintho. In huius locum ſucceßit frigidis in locis Picea reſinã, alijs Larigna, è Larice. Lentiſcina qua & Maſtiche, è Lentiſco. Pinea, è Pino. Abiegna, ex Abiete, Strobilina, è Strobilis, nempè Piniconis. Pix Hiſpana, Pix Græca, & Colophonia officinarum, picis liquidæ & igne duratæ genera ſunt vt paulo poſt tradit Dioſcorides. Color ex eo in pice prodit, vt plus minuſve colorata fuerunt reſinæ. Reſinarum præcipua eſt è Maſtiche, modicè enim aſtringit, & nequicquam pungit, aut acris eſt. Caterarum potentiſſima eſt Terebinthina, aſtringit enim & amara eſt, & ob id plus Maſtiche digerit. Quinetiam aſtergit eius amaritudo. Pini reſina licet Terebinthina ſit acrior, non plus tamẽ attrahit, aut digerit. Media ſunt inter has Picea & Abietis reſina. Vt enim reſina Terebinthina acriores ſunt: ita non perindè acres, Pini & Cupreſſi reſinis. Emollit reſina Terebinthina, ſecundo ab hac loco Lentiſcina: has acrimonia ſuperat Cupreſſina.

Pix liquida. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὑγρὰ πίσσα. Lat. & Offic. Pix liquida. Ita. Pece liquida. Gal. Poix fondue.

Pix liquida, quam alij Conum uocant, è pinguiſſimis Pini Piceæq; lignis cõgregatur. Optima eſt ſplendens, ſyncera, læuis. Contra uenena, phthiſim, purulentam excreationem, tuſſes, ſuſpiria, & pectoris humores, qui difficilè extußiuntur, efficax eſt, eclegmate cyathi menſura cum melle dato. Tonſillarũ

& uuæ

& uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur: purulentis auribus infunditur cum rosaceo, & illimitur cum tritosa le serpentium morsibus: adiecta uerò pari cera scabros ungues extricat, impetiginesq; emendat: uuluæ duritias ac sedis tubercula discutit: cum farinaq; hordeacea & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit. Cohibet ulcera quæ serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut furfuribus illita. Cæterùm cũ Thuris manna & cerato profundos ulcerum sinus conglutinat, rimis sedis & pedum, magno auxilio illinitur, ulcera replet, & cum melle purgat. Quin & cum uua passa & melle carbunculos & putrida ulcera emarginat, disrumpitq;. Erodentibus medicamentis, quas Septas uocant, probè immiscetur.

Picinum oleum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. πισσελαιον. Lat. Picinum oleum. It. L' Olio della Pece. Off. non præparant.

E Pice fit quod Pisselæon appellatur, separato liquore aquoso, qui supernatat Pici, sicut serum lacti. Nam expensa, quandiu Pix coquitur, supra cortinam uellera pura madefacta, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quæ pix liquida, prabet utilitates. Alopecias capillo replet, cum farina hordeacea illitum: quibus & liquida Pix medetur, immẽtorum ulceraq; biemq; emendat.

Fuligo liquidæ picis.

CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. λίγνος τῆς ὑγρᾶς πίσσης. Lat. & Offi. Fuligo liquidæ Picis. Ita. la Fuligine della Pece.

Gal. Suye de poix fondue.

Fit

Fit hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernamq; fictili uase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent: operito, & adoleri sinito, consumptoque liquore nouum infundito, quoad sufficientem usui fuliginem collegeris. Vis ei astringens, acrisq;. Vsui est ad pigmenta quibus palpebras linunt & uenustant, & ad circumlutiones. Item ubi glabris pilos restitui oportet, ad imbecilles lachrymososq; oculos: insuper ad eorundem ulcera non inutilis est.

Pix arida. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ξηρὰ πισσα. Lat. & Off. Pix arida. Ital. la Pece secca. Gal. Poix seche.

Liquida Pix decocta in spissam coit, quam uocant aliqui Palimpissam, quo in genere quædam usci modo lentescit, Boscas cognominata: altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia & Lycia, picis resinæq; simul naturam habentes. Calfactoriam uim habet: dura emollit, pus mouet, tubercula panósque discutit, ulcera replet, uulnerarijs medicaminibus commodè permiscetur.

Zopissa. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ζώπισσα. Lat. & Ital. Zopissa.

Zopissam aliqui aiunt derasam nauibus resinã cum cera, quã alij Apochyma appellant. Ea dissipandi naturã habet

bet: quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam resinam hoc nomine nocauerunt.

COgnata hæc quinque capita sunt, & aperta, ideò priuatim tractari non debent. Liquidæ picis aut nullus, aut rarus hodiè in medicina est vsus. Oleum Picinum nostro tempore non præparatur. E pice tamen & resina per alembicum rectius distillaretur. Fuligo qualiter excipi debeat, satisque superque ostendit Dioscorides in cap. de Thure. Sicca pix nulli non nota est. Vt fiat plures rustici in hyrcinia sylua norunt. Zopissa quæ & Græcis Hypochyma, Latinis, Pix naualis, fiebat Græcis ad illinendas naues è resina & cera: Nunc verò Germani ex liquido Bitumine picem naualem concoquunt, quod etiam in Epiro fit, vbi Pissasphaton, id est, Picibitumen copiosè habetur. Pix sicca excalfacit & desiccat secundo ordine, plus tamen desiccat, quam calefaciat. Contrarium accidit in liquida. Et liquida & sicca pix, astergunt, maturant, digerunt, & cum gustantur, amaræ sunt, & acres. Fuligo picis desiccat, quæ è Terebintho & Myrrha eadem facilitate abstergit, quæ ex quæ è Thure fit. Plus tamen potest, & plus acrimoniæ habet quæ è Styrace, & hac plus quæ è pice liquida, hanc que superat resina Cedrina. Vtiles sunt oculorum morbis.

Bitumen. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀσφαλτος. Lat. *Bitumen.*
Ital. Bitume.

BItumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sitq; ponderosum, ac ualidum odorem uibret. Nigrum autem & sordidum, uitiosum est. Adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina, olei uice. Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

Pissasphaltum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr.

Gr. Πισσασφαλτ & Lat. Pissasphaltum.
Ital. Pissasphalto.

Nascitur in Appolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ Pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstúque in littus expuitur, illic cocta in glebas, mistam Bitumini picem redolet.

Naphta. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάφθα. Lat. Ital. & Offic. Naphta.

Naphtham uocant Babylonij, Bituminis colamen, colore candidum: inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur: uuluarum procidentia, strangulationésque olfactu, suffitu, impositu emendat: comitiales morbos suffitum deprehẽdit, Gagatæ lapidis more, purgationes mulierum cum uino & Castorio potum elicit: tussim ueterem, & anhelitum adiuuat, serpẽtium morsibus, coxendicum lateríumque doloribus auxiliatur, datur cœliacis in catapotio deuorandum cum aceto: potum discutit sanguinem concretum: dysentericis cum ptisana liquatũ infunditur: destillationibus suffitione medetur, mitigat dentium dolores oblitum: cæterùm pilos incõmodos siccum replicat, specillo impositum. Concalfactum au-

tem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagrii articulorum doloribus, lethargicisq; prodest. Pissasphaltos eadem, quæ Pix & Bitumen, si misceantur, potest.

Annotatio in Cap. lxxxij. lxxxiij. lxxxiiij.

Bitumen quod Asphaltos est Græcis, pinguis est ceu terræ adeps, colore & substantia picis, qui sit vt facillimè ignem concipiat. Verum Bitumen est Iudaicum, quod è lacu, cui mari mortuo nomen est eluitur. Est & liquidum è Sicilia bitumen, quod etiam in Gothia & Saxonia prouenit. Hoc Barbari axes vngunt, & iumentorum scabiem: hoc etiam lucernarum lumina accendunt. Pissasphalton Bitumen est Pici permixtum, quod apud Appolloniam nascitur, & nunc in Transyluania fluminum impetu è montibus defertur, quod Germani purgãt, & cum ad cera crassitudinem coxerint, ad faces pro cera vtuntur. Arabes duas Mumiæ species faciunt. Vnam quæ verum est Dioscoridis Pissasphalton: alteram, quæ vera est Mumia. Porrò vera Mumia est, quæ è Myrrha: Aloe, Croco, & ex humiditate quæ ex cadaueribus humanis resudat conficitur. Atenim cum in Asia diuitum tantum & principum corpora ad eum condiantur modum, pauperum verò cum Asphalto & Pice: nec mercatoribus diuitum auferre corpora facultas sit: restat veram nos Mumiam non habere, cum pauperum tãtum cadauera ad nos afferantur. Bitumen verum excalfacit & desiccat secundo gradu. Naphtha olim è Parthia asserebatur, bituminosus liquor, seu vt quidam volunt, eliquatum terræ seu saxi occulta natura, Bitumen, & in oleosam materiam resolutum, vulgo oleum petræ, seu Petroleum vocatur.

Cupressus. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυπαρισσος. *Lat. Cupressus. Ital. Cipresso. Gall. Latino nomine.* Gal. du Ciprez.

Cupressus refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passo & exiguo Myrrhæ pota, uesicæ rheumatismis & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autẽ ex uino tusæ in dysenteria alui

Cupreſſus.

Chamæcypariſſus.

alui fluxione, tuſsi, & orthopnœa, aut ſi reijcitur ſanguis, conuenientiſsimè bibuntur. Earum decoctum eoſdem præbet effectus. Tuſsæ cum fico duritias emolliunt, nariumq́, polypo medentur. In aceto coctæ, & cum lupinis detritæ, ſcabros ungues eijciunt. Hernias inteſtinorum prolapſu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem præſtant. Pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, culices abigere exiſtimantur. Folia trita & impoſita, uulnera conglutinant, ſanguinem ſupprimunt, capillū ex aceto tingūt. Illinuntur per ſe aut cum polenta ignibus ſacris, ulceribus quæ ſerpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus, admota cum cerato ſtomachum corroborant.

CVpressus procera arbor, & fronde semper virescente, fructus (nempè ter in anno) feracissima, vocantur hi globuli pibilæ, & nuces: colliguntur mensibus Ianuario, Maio, Septembri. Semen habet adeo minutum vt etiam visui imponat. Miraculo naturæ est tam exiguo semine, ingentem adeo arborem procreari. Nulla vetustate lignum eius corrumpitur. Cupressi lachrima liquida est, Larignæ similis, dū gustatur, admodum feruens.

Iuniperus CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA

Gr. Αρκευθις. Lat. & Off. Iuniperus. Ital. Ginepro. Gal. Genevre.

Iuniperus.

IVniperi genera duo. Altera maior altera minor. Vtraq; acris est excalfacit & urinā mouet, accēsa serpētes fugat. Baccarū nōnullæ nucis iuglandis magnitudine non nunquā grandescere, aliæ nucem Ponticam æquare inueniuntur, rotūdæ, odoratæ, immandendo dulces, subamaræque Arcenthides etiam id est, baccæ Iuniperi, nominantur. Modice calfaciunt & astringunt, stomacho utiles, contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibus

euntur: urinam cient, unde ruptis, conuulsis, & uulnæ strangulatui subueniunt. Folia acrimoniam habent, ideò tam ipsa quã eorum succus ex uino contra uiperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. Ramenta ligni deuorata interficiunt.

EST Iuniperus proceræ altitudinis: est & humilis, ac parem fructum obseruata proportione referunt, quo etiam in medicina vtimur. Fert Iuniperus gummam similem Masticbe, hanc Sandaracam, & vernicẽ scriptorũ, diuersissimum tamen à Sandaracha quam quinto libro describit Dioscorides. Sandaracha hæc, recens, lucida est, alba, & transparens, sed veteraſcẽdo russescit. E Sãdaracha & ligni semine fit Vernix liquida vtilis est ambustis, & eximij remedij in dolores & tumores hæmorrhoidũ. Sandaracha calida & sicca est in primo gradu. Oleũ quod cum duobus vasis sibi inuicem oppositis vel cum vitreo alembico fit è Iuniperi ligno admòdum sicco, dolorem dentium à frigiditate catarrhi sistit.

Herba Sabina. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βραθυς. *Lat. & Off. Sabina. Ital. Sauina.* Gal. Sauinier.

Sabina duorum generum est: una foliis Cupresso similis, sylvestris horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit, huius foliis nonnulli prosuffitu utũtur. Altera Tamarici folio similis est. Vtriusque folia nomas sistunt, collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritias sordésque repurgant: carbunculos cum uino pota rumpunt: sanguinem per urinam eliciunt: partus ap-

Sabina.

posita extrahunt, & suffitu idem præstant. Vnguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim Gleucino.

SAbina vtraq; & ea quæ Cupressi similitudinẽ refert, & quæ Tamarici, in Italia vulgò planta nota est. Nascitur & in Gallijs, sed nõ adeò vulgata. Sulugo quadantenus foliijs Sabinã refert, non perinde odore vel sapore. Sabina excalfacit & desiccat tertio ordine, & de eorum est medicamentorum numero, quæ subtilissimis constãt partibus. Pota, crassos humores discutit, & concoquit.

Cedrus. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κέδρος. Lat. Cedrus. Ital. Cedro.
Gal. Cedre. Offi. Ignota.

CEdrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ Cedria nocatur, Iuniperi modo baccas parit: baccarum Mirti magnitudine, rotũdas. Cedria optima est crassa, perlucida, grauis odoris, quæ dũ effunditur, guttatim nõ dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defũcta corpora cõseruet et humẽtia corrũpat. Quæ ex causa mortuorũ mitã, aliq appellauere. Vestimẽta quo-

que & pelles eximia calfaciendi & siccãdi dote, corrũpit. Magni ad ocularia medicãmẽta usus. Quippe illita oculis claritatẽ affert, albugines cicatricesq́, detergit: instillata autẽ cum aceto, uermes aurium necat: cũ hyssopi decocto infusa, sonitus sibilosq́ sedat, cauis dentium inuita eos frangit, & dolores leuat: idem facit cum ex aceto colluitur. Perunctio ante coitum genitali, abortiuum fieri constat. Anginæ ea perunguntur. Tonsillarum inflammationibus auxilio est: lendes pediculósque illitu enecat. Ceratæ morsibus cum sale imposita subuenit, contra hausta leporis marini uenena: in passo sumpta, auxiliatur. In elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit: pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat: uermes & timeas subterinduta necat: & partus extrahit. Fit & oleum, à Cedria separatum, dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in Pice, eiusdem ad omnia usus. Priuatim uehementer perunctum, scabiem quadrupedum, canum, boumq́ persanat, inhærentes ricinos enecat, ulcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides Cedri fructus uocantur. Calfactoriam habent, stomacho aduersantur, auxilio sunt tussi, conuulsi-ruptis, stranguriæ, menses ciunt, ex polline Piperis poti. Contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. Serpentes fugantur, perunctio ex adipe cerumo, aut medulla, corpore, in antiqua addunitur. Fuliginem, quomodo ex pice, congeri oportet; quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

CEdra Iunipero in totũ similis. Nec baccæ, baccis Iuniperi dissimiles, purpureæ, leues, odoratæ, esculentæ, & magnitudo eadem. Maturescũt autumno, verum priusquam maturescant recentes baccas producunt. Qfit, vt id temporis in Cedro visantur & noui & veteres fructus. Gaudet Cedrus locis frigidis & saxosis, ac montibus mirum in modum delectatur. Nascuntur Cedri in Istria, at eos habent incolæ pro Iunipeis. Georgius Resslinger Doctor Medicinæ ramum dono dedit Matthiolo, quaquauersum Baccis, onustum, purpureis, leuibus, odoratis, & magnitudine Myrtillorum. Iamiam id notum quòd du-

rissimum est Cedri lignum, & ea causa fuit antiquis ex eo statuas conficiendi, quod perenniores putarent, eis quæ è lapide vel metallo fierent. Nascuntur etiam Cedri in aureis Italiæ hortis, in ripis Tyrrhani maris, lacu Benaco, qui vulgo dicitur Laco di guarda. Cedrus duarum est specierum. Vna qua similis est Iunipero, ramosus est & breuis, Altera, arbor est iustæ altitudinis. Vtraque species calida & sicca est tertio ferè ordine. Cedria quartum ordinem attingit, intantum calida est, & subtilis in suis partibus. Corpora mortua desiccat, & illorum humiditatem absumit, corpora solida non attingit.

Laurus. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δάφνη. Lat. & Off. Laurus. Ital. Lauro.

Gal. Laurier.

Laurus.

Laurus quadã tenui folio constat, altera latiore. Vtraque excalfacit. Floriam naturã habet, & emollientem. Vnde dicitum earum in mulieres infessus additum, uulvæ & uesicæ uitijs conuenit. Virentia folia sensim subsringunt: illita quoque ac trita, uestigiorum apumq; ictibus opitulantur. Eadem cum polenta & pane illita inflammationem omnem mitigant: sed pota stomachum effundunt, & uomitiones mouent. Lauri bacca magis quàm folia calfaciunt. Ergo in eclegmate trita cum melle uetusto prosunt tibi,

tabi, orthopnœæ, & omnibus thoracis rheumatiſmis. Contra ſcorpionum ictus ex uino bibuntur, utiligines emaculant. Succus baccarum utiliſsimè aurium dolori & grauitati inſtillatur, cum uino uetere, & Roſacco. In medicamenta autem adsciuntur, quæ neruorum laſsitudines reſciunt, acopa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & diſcutiunt. Cortex radicis calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodeſt, tribus obolis in uino odorato potus.

LAurus *odoratiſsima arbor, & Apollini dicata, pacem præ ſe ferens quemadmodum oliua, à fulmine non percutitur. Vim habet ex ſeſe producendi ignis. Si enim baculla duo è Lauro ſicca, ſuperpoſito ſulphure inuicem magna agilitate confricueris, confeſtim ignis exiliet. Folia, & fructus* Lauri *potenter deſiccant & excalfaciunt, plus tamen fructus quam folia. Cortex radicis minus in ſe acrimoniæ & caloris habet, ſed amaritudinis magis, & aliquantum aſtringit.*

Platanus. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πλατανος. *Lat. Platanus. Ital. Platano. Arbor officinis incognita.*

Gal. Plan.

TEnerrima *Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluxiones ſiſtunt, tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Viridis pilulæ in uino potæ, ſerpentium morſibus auxiliantur: exceptæ autem adipe, igni ambuſtæ ſanant. Inſidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures offendit.*

PLatanus *Orientalis arbor, gratiam ex umbra, amplitudine, & amœnitate meruit, eamq; ob cauſam olim in Italiam aduecta. Platani non longè à noſtro æuo in Italiam aſportati, non in altam proceritatẽ increuere, attamẽ craſſum corticem gignunt. Media in tẽperamento eſt Platanus inter frigiditatẽ, & humiditatẽ: deſiccãt cortex et fructus.*

Fraxinus. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μελία. Lat. Fraxinus. Ita. Fraßino.
Gal. Fraiſne. Off. Vt latinis.

FRaxinus arbor nota eſt, cuius foliorum ſuccus, & ipſa permixta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ligni ramenta ſcobemq; potu perniciem afferre tradunt.

FRaxinus arbor notiſſima, duas habet ſpecies, proceram, & humilem, vtranque armandis haſtilibus aptiſſimam. Fraxinus ſerpentibus inimica, vt nec eius vmbram ſuſtineant. Compoſita vna ex parte Fraxini frondibus corona, & propter extructo igne, in medio collocatus ſerpens, per ignem potius, quam per Fraxineas frondes pertranſierit. Fructum fert Fraxinus auium linguis ſimilem, huiuſque in medicina eſt vſus, ſub nomine, Lingua auis.

Populus. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αεύκη. Lat. Populus alba. Ital. Popolo bianco.
Gal. Tremble. Officinæ pilulis vtuntur, quas Oculos Populi vocant.

POtus albæ Populi cortex unciæ uniius pondere, iſchiadicis ac urinæ ſtillicidio prodeſt. Abortiuum fieri tradunt, ſi cum mulino rene bibatur: folia quoque cum uino poſt purgationes pota, idem præſtare produntur. Tepens foliorum ſuccus, auriculiter aurium dolori inſtillatur. Pilulæ quæ primo foliorũ partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderũt, corticem albæ Populi & Nigræ, particulatim cæſum, & ſulcis ſtercoratis mandatum, omni tempore auricularis edules fungos proferre. Populi nigræ folia cũ aceto illita, ma-

gna utilitate podagricis doloribus illiuntur. Resinam Populus fundit, quæ in malagmata addıtur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam populorũ commemorant, quæ in Padũ amnem defluat, durari, ac coire in Succinũ, quod Electrum uocant, alij Chrysophorum. Id attritu iucundum odorẽ spirat, & aurum colore imitatur: tritum potumq; stomachi uentris q; fluxiones sistit.

POpulus alba & nigra eò tantũ inter se differunt, quod alba in inferiori parte folia candida habeat. Succinum seu Ambra fulua non è Populo distillat, verũ in certis maris Septentrionalis insulis nascitur. Id antiquitus Germani Glesum vocarunt, quod quidam eorum qui cũ Cæsare Germanico erant, eo temporis quo ijs in regionibus res ageret, Glesariam, eam quæ plus abundaret Succino, insulam vocauerũt. Iis in insulis Succinum nasci certũ est: distillat è certis arboribus quæ Pinis nostratibus multum sunt adsimiles, & in terram decidit. Cumq; inibi congelatum duritiam conceperit, raptum ab vndis quas eò insamẽs vẽtus detulerit, in Germaniam postea defertur.

Macer. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μάκερ. Lat. Macer. Ita. Macero.

Gal. & Off. Macis.

MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu per quàm astringens, qui contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluxiones bibitur.

DVobus præcipuè argumentis patet, Græcorum Macerem, & Macis Arabum inter se distare. Dioscorides, Galenus, & Paulus nus Æginetes Muscatæ nulla habita mentione, corticem (vt verisimile est) non agnorunt. Porro Macer Galeno, cortex est Indicus, modicè acris, odorus, & admodum acerbus. Macis noster, os & guttur potenter vellicat, ab odore desiccat, amarore penè insensibili, secunda classe calidus & siccus: cum suus Galeno frigidum inter & calidum temperetur. Quocirca vt noster Macis, Græcus non est: ita nec illorum, noster est.

Primus

Vlmus. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr.πτελεα. Lat. Vlmus. Ita. Olmo.
Gal. Orme. Off. Inusitata.

VLmi & folia, & cortex, & rami, uim habent sptissandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur: uulnera glutinant, sed multò magis corticis Tilia, si fascis loco intorqueatur. (nam in lori morem flecti potest) crassior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. Fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. Humor in folliculis enascens, prima germinis eruptione, cuti illitus, nitorem inducit, faciemq; splendidiorem præstat: qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formã gerunt. Folia cùm tenerescunt cocta, olerum more ad obsonia usurpantur.

VLmus ingens arbor, & vulgo cognita. Vesicæ Vlmi liquor præter eas quas ei attribuit vires Dioscorides, opem adfert singularem, pueris quibus intestinum est ruptum, si cum limeis fuscis, potentis è bracca ruptura adalligetur.

Lignorum marcor. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σαπρότης ξυλων. Lat. Lignorum marcor. Ita. Tarlatura del legno.

Ex

EX caudicibus ligniſque ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, ſerpentia cohibet. ſi cum pari Amſo & uino ſubacta, linteiſque impoſita, illinatur.

VIlis res arborum caries, exiliens erodentibus vermibus velut farina, & tamen vlceribus mirè vtilis. sed longè præſtantior quæ ex India adfertur, collecta è Guayaco in curã Neapolitani morbi. Deſiccat enim & cicatrice tegit non vlcera tantum mediocria, at ea etiam quæ eo in malo prodeunt in pudendis.

Harundo. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κάλαμος. *Lat. Harundo. Ita. Canna.*
Gal. Roſeau.

IN Harundinum genere quædam Naſtos, id eſt, farctior uocatur, ex qua ſagittæ factitari ſolent. Alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. Alia quòd fiſtulis addicta ſit, Syringias, cui multum ineſt carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum conſcriptionem accommodata. Alia craſſa, concaua, apud omnes naſcens, quæ à quibuſdam Cypria, ab aliis Donax appellatur. Alia phragmites, ſeu uallatoria, gracilis, cãdicans, uulgo cognita: cuius trita radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita, ſpiculas aculeosq; corpore extrahit: luxata, lumborumq; dolores cũ aceto mulcet. Virentia folia tuſa & impoſita ignibus ſacris medentur, & cæteris inflammationibus. Corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ ſanantur, Paniculæ lanugo ſi aures intrauerit, exſurdat. Eundem effectum implet Harundo, quæ Cypria dicitur.

Papyrus. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Gr.

Gre. Πάπυρος. Lat. Papyrus. Ita. Papiro.

Papyrum Officina non norunt.

PApyrus qua charta sunt, nullis non cognita, præcipua in medicina utilitatis ad laxandas fistulas made facta lino inuoluitur, usque dum maruerit: cõstricta enim atque immissa in hiatum, humore completur, & intumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaque Aegyptij eam mandunt, succum tantùm deuorantes, & mansam expuunt: ipsis radicibus pro ligno utuntur. Cremata Papyri cinis, depascentia ulcera cùm omnium partium, tum oris maximè, cohibet: uerũ melius id combusta charta præstat.

Annotatio in cap. xcvj. xcvij.

CAput xcvi. ex sese apertũ est. Papyrus, arbor triquetra, grãdis, nusquam tamẽ decẽ cubitis altior, nascitur certis propè Nilum locis, vbi aquæ post inundationem restagnant. Flores producit, queis amiquitus corollæ texebantur dijs, nullum tamen aut fructum, aut semen producit. Nascitur & in Syria Papyrus, eodẽ quo Calamus odoratus loco, & eo imbi nihil præter sumes sit, prouenit & iuxta Euphratem.

Myrica. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Gre. Μυρίκη. Lat. Myrica uel Tamarix. Ita. Tamarigio.
Gal. Tamaric. Off. Tamariscus.

MYrica seu Tamarix, arbor uulgo cognita est, cum apud nigras & stagnãtes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens, compage muscosum. Aegyptius Syriaq; alteram gignunt mitiorem, syluestri cætera similem. Fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter astringentem gustu, quo comeniũter utimur uice Gallæ in medicaminibus oculorũ oriq; datur cum entæ exercation in potu, & cœliacis, & contra profluuia fe-

minarum.

Myrica.

minarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. Illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorũ cum uino potum, lienem absumit. Ad dolorem dentiũ in collutionibus salutare, & mulieribus, fluxioni uluæ, opportunis in desessionibus. Phthiriasi lẽdibusq; circunfusum prodest. Abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calices è caudice lienosis molumtur, quò datus in his potus proficiat.

DOmesticam habet Aegyptus & Syria Tamaricem: sylvestris est, quæ in hortis Italiæ habetur, cuius rei manifestum dant signum, flos & fructus, quos similes Gallæ non producit, vt domestica. In Neapolitano malo decoctio radicis Tamaricis pro Guayaco substituitur. Tamarix abstergit, incidit, & cum propemodum nil desiccare videatur, aliquantam vim habet astringendi.

Erica. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ερείκη *Lat. Erica. Ita. Erice. Huius usum Off. non habent.* Galli, putant esse, quod dicunt. Bruyere.

ERica fruticosa arbor, Myricæ similis, longè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos quàm coma serpentium ictibus illum medetur.

Erica

Erica.

ERica *arbuscula Asiæ & Græciæ propria, bis in anno floreſcit. Prodidit Hermolaus in Italia naſci, & Cordus in Lunæburgenſi ſolitudine. Hic hæret Matthiolus, tum quòd ea verborũ breuitate à Dioſcoride deſcripta eſt, vt iudicãdi rationem abſtulerit, tum quod non admodum reſpondere videtur.*

Acacalis.

CAP. C.

NOMENCLAT.

Gr. Ἀκάκαλις. *Lat. Acacalis. Ita. Acacalide. Fructus Off. incognitus.*

ACacalis *fructus eſt arboris Aſcentis in Aegypto fruticis, ſeminis Myricæ quadamtenus ſimilis: cuius aqua in qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.*

Rhamnus. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ῥάμνος. *Lat. Rhamnus. Ital. Ramno.* Galli Bourg Eſpine. Off. Vua criſpa.

RHamnus *fruticat in ſepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ ſpinæ modum, foliis paruis, oblongis, ſubpinguibus, teneris. Alterum ei genus cãdidius. Tertium nigrioribus latioribusq; foliis conſtat, & quadamtenus rubentibus.*

cuius

Rhamnus.

cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, ſpinoſiores quidem, ſed infirmioribus minuſq; rigẽtibus aculeis. Fructum edit latũ, candidum, tenuem, folliculari ſpecie, uerticillo ſimilem. Omnium folia igni ſacro, & ſerpẽtibus ulceribus, efficaciter illinũtur. Fama eſt, ramos huius ualuis feneſtriſue impoſitos, uenefica depellere.

RHãnus albus & niger copiosè in Italia apud Thuſcos naſcitur, vocaturq; vulgata eorum lingua Marruchè, nec eſt Spinus melius Thuſcorum, aut Lõgobardorum Spinus cernimus. Quod hic largis ſit foliis, & in baccis fructum nigrum producat, ſimilem Liguſtro, quo pictores vtuntur ad virorem beliſſimum inducendum: quæ res neutiquam cui voles Rhamno conueniunt. Rhamnus deſiccat & digerit ſecundo ordine, & infrigidat in fine primi, aut in initio ſecundi.

Halimus. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλιμος. *Lat. Halimus. Ita. Halimo.* Gal. Blanchepure. Off. in vſu non eſt.

HAlimus frutex eſt ſepimentis idoneus, ſimilis Rhamno, ſine ſpinis, foliis oleæ, ſed latioribus, naſcitur in ſepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. Radix contuſa, rupta, torminaq; mitigat, drachmæ põdere in aqua mul-

ſa pota eadem lactis ubertatem facit.

HAlimus de earum genere plantarum eſt, de qua authores diuerſiſſimè ſentiunt. Quidam arbuſculam cùm Dioſcoride ſentiunt, quidam ſalſi ſaporis herbam quæ in littore maris naſcitur. Crateuas herbarius naſci ſub hedera, nec alibi, longis & hirſutis foliis, odore admodum Cupreſſum referentibus. Solinus naſci in Candia, ac ſolo demerſu famem ſedare. Arabes Molochiam & Atriplicem marinum vocant, ac eo apparet herbam eos putaſſe, non arbuſculam. Ruellius franceputá francicam profert, cuius frondes edendo eſſe poſſint, ea in eis grata ſaliſtudo ineſt: Matthiolus herbam ſalſam quæ in Venetiarum lutore naſcitur, cui nomen vulgo Bidone eſt, neuter tamen affirmare audet, quá producit plantam, Halimum eſſe. Satius igitur fuerit, Halimum nobis incognitum dicere, quàm Halimum neſcio quem proferre, qui & natura non perinde vſitatus, & ſit medicinæ non vtilis.

Paliurus. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Παλίουρος. *Lat. Paliurus. Ital. Paliuro.* Gal. Aubepin. hoc Off. non vtuntur.

PAliurus frutex cognoſcitur aculeatus, durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur, quod potum tùſſi opitulatur, ueſicæ calculos comminuit, ſerpentium ictibus auerſatur. Folia & radix aſtrictoriam uim habent, quorum decoctum potu aluum ſiſtit, urinam trahit, contra uenena & ſerpentium morſus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq; omneis diſcutit, trita & impoſita.

VAriant itidem authores in hiſtoria paliuri, Dioſcoridis paliurus diuerſus eſt ab eo quem diuerſis generibus deſcribit Theophraſtus. Paliuri Theophraſti diuerſi ſunt ab eo quem annotat Agathocles. Agathoclis Paliurus ab eo diſcrepat quem deliniat Plutarchus. Plutarchi itidem Paliurus ab omnibus alijs differt. In hac ſententiarum diuerſitate, certum quid ſtatuere temerarium fuerit, niſi cum Matthiolo dicamus, plantarum ſpinoſarum nomen eſſe, quæ diuerſæ ſint ſecundum regionum.

Alia

Acuta ſpina. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA

Gra. Ὀξυάκανθα. *La. Acuta ſpina. Ita. Oxiacantha.*
Gal. Eſpine vinette. Offi. Berberis.

Acuta ſpina.

ACuta ſpina, quam Pyrinam aut Pithyanthen aliqui uocant, arbor eſt Pyraſto ſimilis, ſpinoſæ ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidã, aliè deſcendentẽ. Huius baccæ potus aut cibo, alui profluuiũ, & abundantiam fœminarum ſiſtunt: radix illita aculeos & ſpicula extrahit: abortũ fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

OXiacantham non eſſe Berberim Arabũ, & multa alia declarant, & quod Pyro ſylueſtri, collatis inuicẽ formis, neutiquã ſit ſimilis. Si Matthiolo credimus, Oxiacãtha erit arbor illa ſpinoſa, quæ apud Thuſcorũ regionẽ maritimã, trunco, cortice, & ramis Pyro ſylueſtri ſimilis eſt, quẽ ſua lingua vocant Bozaia, & in Tridentinis montibus Amperlo, & Pane d'Orſo, & apud forum Iulĩ. Barazzo bizco. Notas enim omnes habet, quas Oxiacanthæ attribuit Dioſcorides. Habet & ſuas vires Creſpinum, ſeu Ribes, vulgo cognitas nec quicquam illi deperĩt, ſi nõ Oxiacãtha ſit, ſicut nec Vuæ ſpina aut Vuæ marinæ, quod Ribes non ſit. Suis quoq; præditæ eſt dotibus, quæ peti ex Arabibus & recentioribus poſſunt. Oxiacantha Galeno Pyri ſylueſtris eſt

ſpecies, paréſque & in ſeſe & in fructibus vires habent, licet Pyri ſyluſtris fructus in totũ ſtipticus & acerbus: cùm Oxyacãt ha fructus, præter id quod ſtipticus eſt, è partium etiam ſubtilitate mitiſorius ſit. At enim quòd ad formam attinet, Oxyacãt ha fructus ad Myrti, non Pyri ſyluestris ſimilitudinem accedit.

Rubus canis. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κυνόσβατος. *Lat. Rubus canis. Ita. Rouo canino.*

Gal. Eglantier ſans odeur. Off.

Roſa ſyluestris.

Frutex eſt arboris inſtar, rubo longè maior: folia ſert multò latiora myrto, firmis circa ramos ſpinis: flore candido, fructu oblogo, nucleo oliuæ ſimili, qui per maturitatẽ ſilueſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus fœcis arefactus, aluum ſiſtit: ſerucfacti enim ij in uino, mox pollent arteriam infeſtant.

Rvbum canis ſeu Cynoſbatum non eſſe Roſam ſyluestrem multis patet argumentis. Folia nõ habet Roſa ſyluestris Myrto ſimilia, fructus habet longè groſſiores Oliua baccis. Theophraſto Rubus caninus fructum fert purpuraſcentem, ſimilem malo punico, & magnitudine medium inter eum quem ſtirpes ferunt, & punica malus: folia vitici ſimilia: id oſtendit quantum Roſa ſyluestris a Rubo canino differat, atque adeò diuerſis capitibus de eis tractatur à Dioſcoride.

Liguſtrum. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κίπρος. *La. Liguſtrum. Ita. Liguſtro.*

Gal. Troeſne.

Liguſtrum arbor eſt Oliuæ ſolijs circum ramos ſimilibus, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muſcoſo, odorato: ſemine ſambuci, nigro. Optimũ naſcitur in Cinope & Aſcalone. Folia aſtringunt, ideoque contrita & manducata ulceribus oris medentur, illita feruidis inflammationi

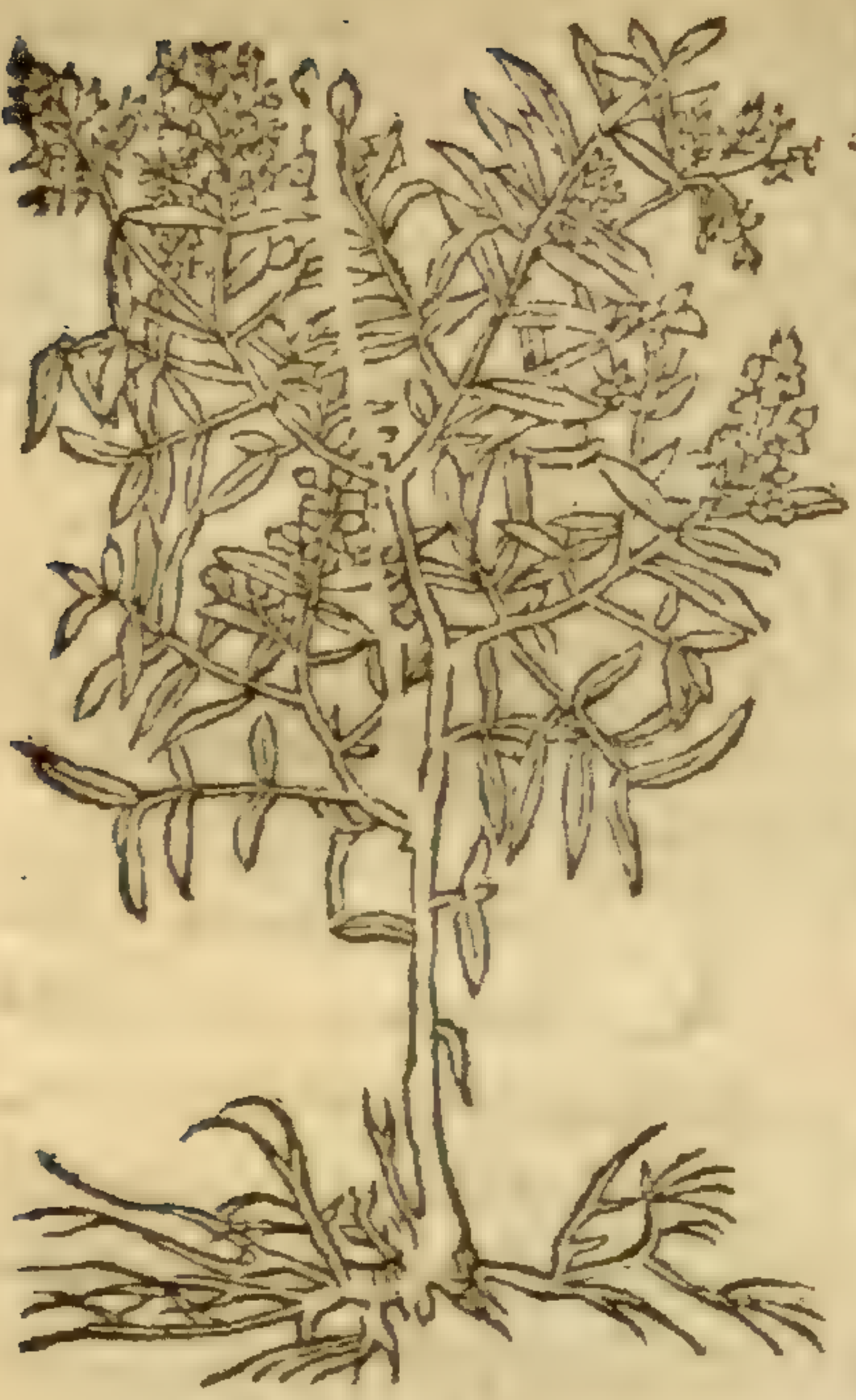

Ligustrum.

Dioscoridis est Pyxacantha, & non Peryclimenon.

tionibus, carbunculisq; prosunt, decocto eorundem igni ambusta fouentur: capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ succo maduerint. Flos ex aceto fronti illitus capitis dolorem sedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit odoratum, excalfacit, mollit neruos: si quæ feruenti natura prædita sint, assumat.

LIgustrum *publicis in* Italia *vijs inter sepes nascitur, floret iniunte vere, & æstatis initio. Seruius* Virgilij *interpres,* Ligustra *malè interpretatus est cõuoluuli flores. Nec minus falsi sunt qui censuerũt* Ligustrum, *Arabum esse caprifolium, quod*

Philyrea. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Hræ. φιλυρία. Lat. Tilia. Ita. Phillerea. Gal. Til. & Troesne.

PHilyrea *arbor est ligustri magnitudine, foliis oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente, asperis nascitur. Huius folia astringunt: ad eadem utilia ad quæ oleaster, cùm astrictione est opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut si decocto colluantur: porrò urinam ac menses cient.*

NVlla est inter Theophrastum & Dioscoridem controuersia, cùm Theophrastus è Phylirę nomine Tiliam (vt est) intelligat: Dioscorides sui generis arborem, quam abundè depingit. Et vt scribit Matthiolus, arbor est à multis cognita, nascitur enim & crescit in multis Italię locis, & præcipuè saxosis & montanis, vnde excellentissimus medicus, D. Maphæus à Maphæo transplantauit eam, quæ hodie Venetijs horto suo nobilissimo virides cit.

Cistus. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κίσθος. Lat. Cistus. Ita. Cisto. Offi. Latinum nomen usurpant.

Cistus.

CIstus, quem aliqui Citharon, aut cissaron uocant, ramosus frutex est, sed improcerus, folioſus, saxosis locis nascens, foliis rotundis, acerbis, hirsutis, flos masculo, ut mali punicæ, fœmineæ albet: Vis astringens, unde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis, & nomas per se illiti cohibent: uetustas ulcerum & igni ambustis cum cerato medentur. Hypocistis, orobethron, aut cytinus nonnullis cognominata, iuxta cisti radices nascitur, floris punici similitudine. Quædam flaua, altera herbacea, tertia cãdida. Liquatur acacia modo. Aliqui tamen exiccant, fractamq; macerant, & incoquũt. reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. Fert acacia habet, uerùm aliquanto

aliquantò magis siccat, & astringit. Prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem exereantibus: fœminarum profluuio & potæ & indita.

NAscũtur Cistus & hypocistis in pluribus Tusciæ locis, quinetiam abundè proueniunt in asperrimis & maximè saxosis Apennini locis. Deberent igitur quorum est munus, inde sibi omni labore & diligentia conquirere, præcipuè cùm sine vero hypociste confici Theriaca non queat, nec alia item medicamenta quibus quotidiè nobis in medicina est opus. Vbi vera hypocistis defuerit, vera Acacia, Aut Balaustiorum succorti possumus. Astringit priuatim Cistus, folia desiccant & astringunt: valentiores sunt flores. Sic frigidus est Cistus, vt etiam quippiam in se tepidi caloris habeat. Plus astringit hypocistis.

Ladanum. CAP. CIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. λήδανον. Lat. & Off. Ladanum. Ita. Ladano.

EST & alterum cisti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus foliis, & nigrioribus, quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. Foliorum uis astringẽs, atq; effectus cisti præbens. Fit ex eo quod Ladanum dicitur: Siquidem cùm cisti frõdes pascuntur capræ, hircíq;, pinguitudinem conspicuè barba carpunt, & suo lentore uilloſis cruribus adhærescentem reportant: quam depectẽtes incolæ, colantesq;, cogunt in offas, & ita recõdunt. Alij uerò attractis funiculis, insidẽtem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantq; in Ladanum. Maximè probatur odoratum, suburide, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squalore obsitum est, resinosum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumq; uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi: ora uenarum patefacit, capillum fluẽtem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo: cicatricibus decorem reddit, cũ uino illitum, medetur aurium doloribus, cum

hydromelite aut rosaceo infusum: suffitu secundas eijcit. Pessi immistum, uuluæ duritiem sanat. In medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt, & malagmata utiliter inseritur. Aluum sistit cum uino uetere potum, & urinam ciet.

SAtis apparet è Dioscoride quid sit Ladanum. Galenus disserre quidem nihilum spetie à Cisto, qui eo vbi tum viuebat nasceretur, dicit: & regionis gratia quæ calida sit, excellentius esse. Id prouidendum vt non adulteratum, sed verum Ladanum habeamus. Venetijs probatissimum, sed paucis in locis habetur, ideo hic sedulo iudicio est opus.

Ebenus. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Εβενος. *Lat. Ebenus. Ital. Ebeno.*

Gal. l'Ebene.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum discursus, facilitj cornus læuore. Cùm frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens. Suffitur iucundo odore supra carbones sine fumi tædio. Recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accẽditur, & trita ad colorem flauescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus & modicè fuluis, item frequentibus maculis: cæterum priori bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut stinea lignã cõsimilia pro Ebeno uæneunt: quod discernitur ex eo, quòd fungosa sunt, & in purpureas assulas resoluũtur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolẽtiæ in suffitu præferentia. Caligmem oculorum abstergit: ad ueteres destillationes, pustulasq; mirum in modum pollet. Si quispiam facta ex eo cotiula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax est, si cortices ramentáue uino Chio die nocluq; macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ipsa excolant, reliquáque eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Teritur in stili nouo, donec in carbones redigatur: lauatur plumbi usti modo,

do, & ita ſiccis ſcabriſq; lippitudinibus conducit.

SOla (vt inquit Plinius) terrarum Indiaſert Ebenum, nec tota, at in modica tantùm ipſius parte naſcitur. Si Heſtoridi tamè & Herodoto credimus, in Ethiopia etiam prouenit. Ebenus ſiccæ notiſſima in Italia eſt, apud eos enim qui pectines conficiunt infiniti trunci reperiuntur, ac in eorum itidem officinis qui orbiculos horarios factitant Ebenus compoſita è ſubtilibus partibus, virtutem habet abſterſoriam & calidam. Quidam Guayacum Ebeni ſpeciem putant, iſtud nec affirmare nec negare auſim, cùm à nullo veterum ſcriptorum prædictum ſit, qualia ſolia, flores, & fructus Ebenus producat.

Roſa. CXI. CAP.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ροδον. *Lat. & Off. Roſa.* Gal. Roſe.

Roſa.

ROſa refrigerat & aſtringit. Sed ſicca multò magis. Succus recentibus foliis exprimitur, deſectis forfice unguibus (ſic appellantur cãdidæ foliorum partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circunlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia roſarum, continuò ineſſata, ne muceant, néue ſitus ijs inſideat. Aridis roſis & in uino decoctis expreſſus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorũ, gingiuarum, ſedis, recti inteſtini, ac uuluæ, penna illitus aut inſeſſus.

Eadem sine expreßione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest: siccis ac tritis femina aspergunturMisceri solent uulnerarijs antidotis, atque compositionibus, quas Antheras uocant. Folia uruntur in Calliblephara. Flos qui in medijs rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones sistunt.

Rosei pastilli. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ροδίδες. *Lat. Rosei pastilli. Ital. Pastilli delle Rose.* Off. Trochisci diarhodon.

Pastilli, quos Rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Rosarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decẽ, myrrhæ drachmæ sex, tritæ digerũtur in pastillos, qui triũ obolorum pondus æquent, siccatiq; in umbra in fictili nõ picato, atque obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium uice collo circundato usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus: tritis etiam utuntur ad illitiones & diapasmata, quæ fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis maresçant corpora, dein frigida aqua abluantur.

Annotatio in Cap. cxj. cxij.

Multæ sunt Rosarum differentiæ, rubris tamen plus in medicinis utimur, decerptis nõdum sese aperientibus calathis. Rosei pastilli, quos trochiscos de Rosis Pharmacopolæ vocant, non eo quo apud Dioscoridem conficiuntur modo.

Lycium. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λύκιον. *Lat. & Off. Lycium. Ital. Licio.*

LYcium, quod aliqui Pyxacanthan uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum aut lōgioribus: foliis buxi, densis: fructu piperis, nigro, leui, amaro, densoq́: cortice pallido non dissimili Lycio madefacto, radicibus multis obliquis ligno sis: Nascitur plurimum in Capadocia, Lycia, & plerisq́ alijs locis, aspera loca amat. Succi extrahendi ratio hæc est: Rami cùm radiculis tusi, & ante per multos dies macerati coquuntur, tum abiectis lignis itidē liquor, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id Lycium, adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatās spuma inter coquēdū excepta, oculorū medicamentis additur, reliquo ad alia utuntur. Simili modo fit Lycium, semine expresso & insolato. Optimū quod uri potest, restinctumq́ rubentē spumam ostendit: glebis extrinsecus nigris, intus cùm fregeris rufis, odore minime uiroso, cū amaritudine astringens, crocino colore, cuiusmodi Indicū est, cæteris præstantius. Lycium astringit, caliginē oculorū discutit, genarū scabiē, pruritus, ueteresq́ fluxiones sanat. Facit ad purulentas aureis. exulceratas gingiuas, tōsillas, labiorū fissuras, sedis rimas, attritusq́ illitū. Cœliacis, dysentericis potū indituq́ cōuenit. Dat sanguinē excreātibus et tussi, ex aqua. Cōtra rabiosi canis morsus in catapotio deuorat, aut in aqua bibit. Flauos facit pilos, reduuijs, ulceribus quæ serpūt aut putrēt, medet, faminarū pfluuia appositū sistit, rabiosorū ictibus ex melle potū, aut uice catapotij deuoratū, auxiliatur. Tradunt Indicū fieri Lycium, ex frutice lonchitide appellato, ea spinarū generi adscribuur, ramos rectos habens ternū cubitorū lōgitudine, maiorésue, rubo crassiores, à radice numerosos, fractus cortex rubescit, folia oleæ similia. Herba in aceto decocta prodit lienis inflāmationibus & regio morbo mederi, & fœminarū purgationes elicere. Asseuerat etiam crudā in potu, eosdē effectus præstare: semē cyatho dimidio potū pituitam expurgare: uenenis quoque auxilio esse.

offi

OFficinarum Lycium adulterinare est è pluribus succis confictum nec ad nos hodie è Lycia affertur. Pyxacanthæ vnde verum extrahi Lycium possit, in Lygurię Alpibus prouenunt, sed adeò modicè curamus quæ ad vsum medicinæ faciunt, vt ignoremus ea etiam, quæ sponte nobis à natura offeruntur. Deficiente Licio Amurca olei quæ in vase æreo cocta sit vtamur, aut Sumacho. Paucis ab hinc annis Pyxacanthæ fructus piperi similes in Italiam ex Alexandria aduehuntur.

Acacia. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ακακία. Lat. Ital. & Offic. Acacia.

Acacia.

ACacia in Aegypto nascitur, spina instar arboris fruticosa, non se in rectum attolens. Florem habet candidum, & semen lupino simile in folliculis, ex quo succus expressus siccatur in umbra, niger ex maturo semine, subrufus ex viridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore esse potest. Aliqui exprimunt ex folijs & semine succum. Manat & gummi ex ea spina. Vis ei ad sistendum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamẽtis utilis, valet ad ignem sacrum, vlcera quæ serpũt, percussiones, pterygia, & oris vlcera: procidentes oculos reprimit, mensium abundantiam sistit: præciduam vuluam cohibet, citò aluum supprimit, aut potus aut subter inditus, capillos denigrat. Lauatur oculorũ medicamẽtis, trito in aqua, mox effuso quod

con

concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in pastillos. Vritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur, torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in uermiculorum speciem cõtrahatur, & utri modo perluceat, ligni expers. Proximum est candidum, sordidum uerò ac resinosum, inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum, quibus admiscetur, acrimoniam hebetat. Ambustis ex eo illitum pustulas non patitur erumpere. Alterum Acaciæ genus in Capadocia Pontoq; prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, longe minus, tenerius, humile, aculeorum nullo munitur, folia habens rutæ, semẽ lenticulæ minus fert autumno, in loculis connexis, ternum quaternúmue capacibus. Succus eius astringit, uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

ACacia succus apud nos non nascentis arboris, hodiè non affertur, sed huius loco succus prunorum syluestrium uulgo succesit. Astius tamen huius uice foliis Rhois utimur, & liquore qui è foliis Lentisci & hypocistidos conficitur. Vocat Serapion Acaciæ gommam, Arabicam gommam quæ è sua descriptione alia est ab officinarum gommæ Arabicæ. Hæc enim nil simile habet cõtractis uermiculis: at arenosa est, quæ res satis coarguit nos arabica gomma, & perinde succo carere. Acacia stiptica est & astricloria. Arabica gomma lenit & aperit, & eam ob causam nec implere aut stringere poros carnis potest, quod in gommæ spinæ Aegyptiæ requirit Dioscorides. Vulgaris hæc arabica gõma Matthiolo è Galeno ea est gomma, quam Græci simpliciter gommã uocant, & mixtio è diuersis arborum gommis, id quod eorum iudicio contrarium est, qui ubi nomen gommæ simpliciter apud Græcos uidentur non aliam, quàm Spinæ Aegyptiæ gommam intelligunt. Tolerabilius duci poterat gumma Tragacanthæ, si ad nos uera Acacia afferretur sed hac destituti, qui gommam habeamus? Veræ Acaciæ succus desiccat tertio ordine, & dicitur frigidus est in secundo, purus in primo.

Vitex. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄγνος. Lat. Vitex. Ital. Agno casto.

Gal

Gal.& Off. Agnus castus.

VItex siue lygos, frutex est in arborē assurgens, nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrētium alueis: ramos gerit prælongos, fractu perunaces: folia oliuæ: sed molliora. Duo genera eius: Vna harum album florem mittit cùm purpureo: altera tantum purpureum, & semen, ut piper. Excalfactorius uires habet, & adstrictorias. Semen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem subijt, lienosisq; auxiliatur, lac euocat, menses ciet, drachmæ pondere in uino potum, genitura exoluit, caput tentat, & soporem affert. Decoctum herbæ & seminis in desessione, mulieribus uulnæ malo opportunis opitulatur: ite inflammantionibus, purgationes mouet semen cū pulegio potū, etiam suffitu uel appositu: capitis dolorē dissoluit illitum: instillatur cū aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. Folia suffitu aut substractu fugant uenenata: illita quoq; serpentium morsibus auxiliantur, testium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. Rimas sedis semen cū aqua illitū mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusq;. Virgam qui manu teneat dū iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnū, quasi dicas castum, uocant Græci, quoniam matronæ in Thesmophoriis Athenienſium castitatem custodientes, foliis huius cubitus sibi sternunt, & lygon quasi uimen, propter, inuctam ferè ramorum flexitatem.

VItex seu Agnus à castitate, arborum prima vere floret, calida & ſicca est tertio ordine, & è multis subtilibus partibus composita. Nigra & alba abundè in Italia prouenunt.

Salix. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἰτέα. Lat. & Off. Salix. Ita. Salice. Gal. Saulx.

SAlix uulgò nota est. Cuius semen, folia, cortex & succus sistendi uim habēt. Trita folia cū [illegible]gno pipere & uino

fœta

Salix.

pota, illiosis subueniũt: sumpta per se & cũ aqua, præstant mulieribus ne concipiant. Salignũ semen in potu sanguinem expuẽtibus prodest. Cortex eosdem præbet effectus: corticis cinis admisto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. Ex foljs & cortice succus cũ rosaceo in calyce punici calfactus, auriũ doloribus auxiliatur. Decocto eorũ podagras foueri utilissimũ: furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex ea, cũ floret, excisо cortice: in plaga enim cõcretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suãum præbet.

SAlix multarum specierũ & cognita arbor, succos è Plinio tres confit. Vnum qui è trunco resudat in modum gommæ: Secundum qui fit incisо cortice: Tertium qui incisis per autumnum truncis. Vulgare est frondes & flores Salicis agris somnum conciliare.

Syluestris olea. CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀγριελαία. *Lat. & Off. Oleaster & Syluestris Olea.*
Ita. Oliuo saluatico. Gal. Oliuier sauuage.

SYluestris oleæ, quam aliqui Oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliuam, folia astringunt: trita autem & imposita ignem sacrũ, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, reumatas, nomasq; cohibent, crustas emarginant cum melle illita

Syluestris olea.

lita. Quinetiam sordida ulcera repurgant: inflammationes panosq; , cùm melle imposita discutiunt: cutem à capite uulsam conglutinant: oris ulceribus & primatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eosdem habent effectus: sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium admotus succus inhibet, uim oculorum, pustulisq; prodest, ulcera & ueteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur, ad genarũ erosiones perquàm utilis. Exprimitur succus tusis foliis, affuso uino aut aqua, siccatusq; solem pastillos digeritur. Sed longè ualidior ad recondendum succus habetur, qui cùm uino, quam cum aqua expressus est. Auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cum bacis cum farina hordeacea illiuntur. Vruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet in cruda olla, oblito ore linteo, usque dum figlinum percoquatur: restinctaq; uino, & rursus subacta, eodem modo uruntur, postremò ceruse modo elota conguntur in pastillos. Huiuscemodi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere, sed eisdem uiribus præditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitus sanat lichenas, furfures & scabiem. Oleaginum semen

semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus, quæ depascunt uorantq́; : quod autem intra nucleum est, ex adipe & farina scabros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambustis illitæ, pustulas gigni prohibent, sordida ulcera purgant. Muriæ succus collutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flaua & recens stomacho utilior est, uentri difficilis: nigra autem & matura corruptioni opportuna est, stomacho aduersatur, oculis non conuenit, capitis dolorem mouet. Arefacta illitu depascentia ulcera sistit, & carbunculos emarginat. Oleum Siluestris Oliuæ gingiuis putri uligine laborantibus colluitur, & dentium mobilitates stabilit, calfacti fotus, gingiuis fluxione laborantibus utilis est: lanam enim speculo circunligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ splendeant.

Lachryma Aethiopicæ oleæ.

CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δάκρυον τῆς ἀιθιοπικῆς ἐλάας. Lat. Lachryma Aethiopica Oleæ. Ital. Gomma dell' Oliuo d'Ethiopia. Off. Gummi Eleni.

Lachryma quam Aethiopica olea stillat, Scammonio similis quadantenus est, fulua, stillis exilibus cõstans, mordax. Quæ autẽ Ammoniaci aut gummi similitudinẽ refert, colore nigricãs, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates Oleæ Oleastriq́, similem lachrymam sudant, quæ cõmodè ad oculorum hebetudines illinitur, cicatrices albugineſq́ illitu emendat, urinam & menses ciet, cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. Inter uenena scribitur, partus pellit, lepras & impeti-

gines sanat. Appellatur autem Aethiopica & agrestis olea.

Amurca. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀμόργη. Lat. & Off. Amurca. Ital. La Morca dell' Olio.

AMurca expressæ oliuæ recrementum est. Decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis astringit, cæteros præbens Lycij effectus: insuper dentium dolori & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso commodè illinitur: additur in medicamenta ocularia, & meatus inductu suo obstruentia: uetustate meliorem fieri constat. Vtiliter infunditur sedis, genitalium, & uuluæ exulcerationi. Si uerò cùm omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, carioſos dentes extrahit. Iumentorum scabiem cũ decocto Lupini & Chamæleonte illitu sanat. Crudæ & recenti Amurca podagras articulariosq; dolores foueri utilissimum: perunctæ in uillosa pelle, & hydropicis impositæ, tumoris molem reprimit.

Annotatio in Cap. cxvij. cxviij. cxix.

NArbonensis Gallia Oleastris itidem vt Oliuis abũdat. Inter Oliuã & Quercũ mortalis est inimicitia. Emoritur Oliua Quercui applantata. Gomma syluestrium aut Aethiopicarum Oliuarum, & ad multa sit vtilis, nostro tamen tempore vsu desijt, nec sane notum colligatur necne. Amurca olei, teste Catone, calci mixta inducendis cementis quæ pannos sericeos contineant vtilis est. Araneas enim aut tineas aut quosuis vermiculos non sustinet, & ab humore muros tuetur.

Quercus, Glans, Fagus, Ilex. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀγῦς. Lat. & Off. Quercus. Ital. Quercia. Gal. Chesne.

Quer

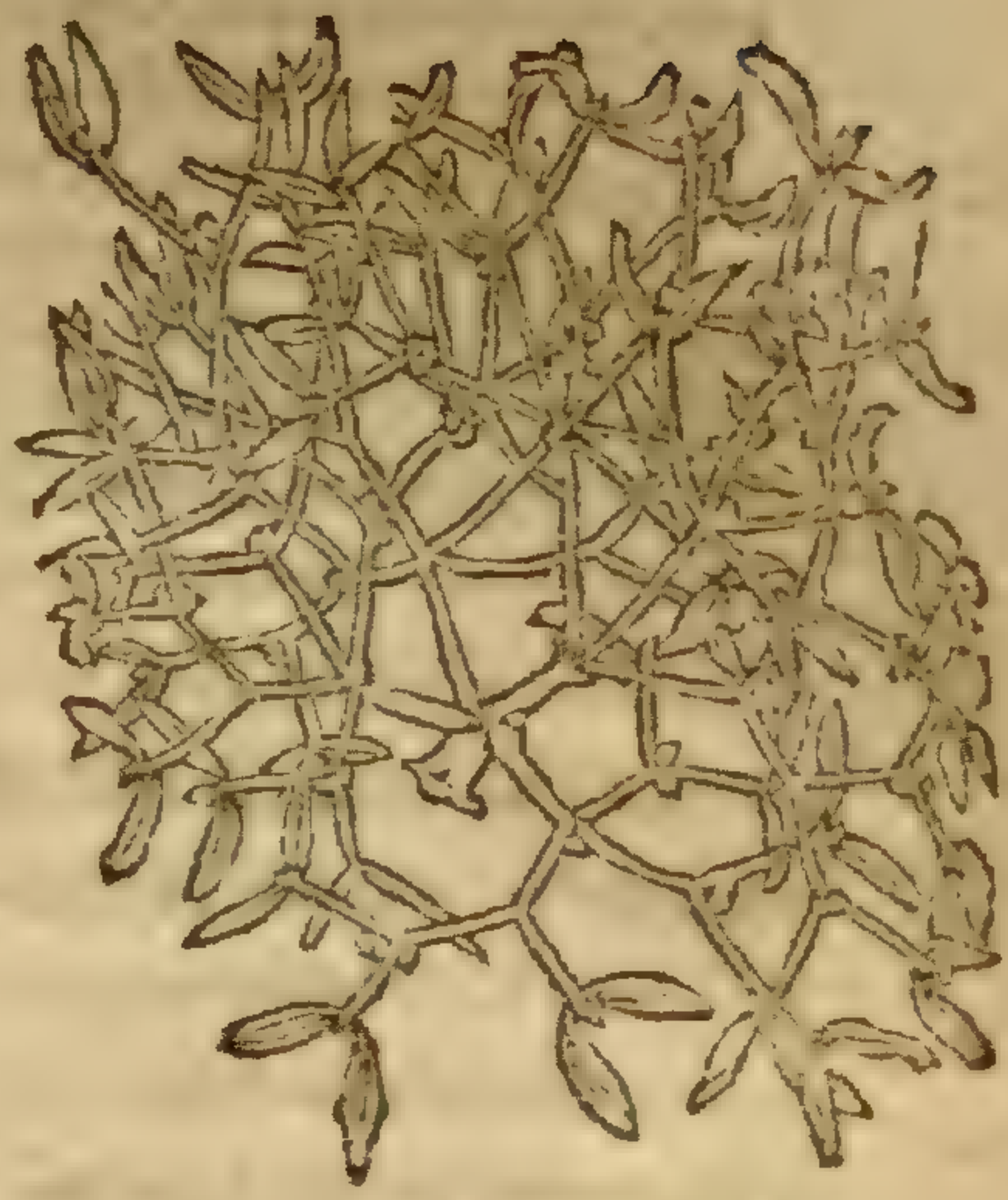

Quercus. Viſcum quercinum.

QVercus omnis adſtrictoriam uim habet, præſertim liber qui cortici & ligno intercedit: quinetiam tunicæ putamini glandis ſubiecta. Decoctum ex ijs datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus. Trita in peſſo fœminis fluxione uuluæ laborantibus ſubijcitur. Glandes eoſdem effectus exhibent, urinam ciunt, capitis dolorem & flatus in cibum ſumpta pariunt, reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. Decoctũ earum & corticis cum lacte uaccino potum prodeſt cõtra toxica. Intritæ crudæ, inflãmationes illitu leniunt: ad duritias quas cacoëthe uocant, & maleſica ulcera cũ ſalſa axũgia cõueniũt. Ilignea glãdes uiribus Quercus antecellũt. Fagus & Ilex, Quercus generi aſſignãtur, & cõſimile munus obeũt. Ilignea radicis cortex cũ aqua coctus dũ molitus intabeſcat, & toti uaſe illius

illitus, denigrat capillos, prius Cimolia terra purgatos. Foliaomniũ tusa & trita tumoribus prosunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

AQua è Quercus frondibus, tum cum primũ prodeũt tenerrimis per Alembicum distillata, potu sanat fluxus hepaticos, lapillorum commouet, & albos mulierum fluxionibus medetur. Fagi foliaũ mãducata, labra & gingiuas agras sanant. Ex adusti Fagi cinere linimentum fit ad extrahẽdos è renibus lapillos. Habet id carbo Iuncus caput non offendat. Quercus Ricini, ejs similes quos syluestres Rosa producunt, sicci & in puluerem redacti potenter astringũt, & ob id omnibus corporis fluxibus commodant, & aliàs vbi restrictione est opus.

Castaneæ. CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καϛανα. Lat. Castaneæ. Ital. Castagne. Gal. Chataigne Off. Nuces Castaneæ.

Castaneæ.

SArdianæ glandes, quas aliqui Castaneas, aut Lopima aut glandes Iouis appellant, adstringũt, simulq; effectus præbent, præsertim tunica quæ carnem & corticem media intercusat. Cum his qui ephemerum bibẽdi conueniens est.

CAstaneæ manducatæ liberalius dolorem capitis inducũt, flatus generant, obstipãt corpus, & agrè digeruntur. Sed quæ torrentur sub cinere, tolluntur quippiã de nocumẽto, si postea cũ Pipere & sale aut cũ Saccharo manducentur. Reuera quamuis nutriant corpus, tamen bonæ non sunt.

Glãs

Galla. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κηνίς. *Lat.* *Galla.*

Gal. Noix de Galle.

GAlla fructus est Quercus. Aliqua Omphacitis appellatæ parua quidem, sed tuberosa, solida, nullo foramine pertusa: altera plana, leuis, perforata. Eligi debet Omphacitis, quæ efficacior est: Virius ijs uehemẽter astringere. Tritæ excrescẽtia in carne fluxiones gingiuarũ & uuæ, atque oris ulcerationem cohibent. Nucleus dentium cauernis, inditus dolorẽ sedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto aut acida muria extinctæ, sanguinem supprimunt. Decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & contra uuluas procidentes, fluxionesque: capillos denigrat, aceto aut aqua maceratæ, dysentericis cœliacisque cũ uino aut aqua tritæ conueniẽter illinuntur, aut bibuntur, obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. In summa, his utendum ad astringenda, aut siccãda quæ opus sunt.

GAlla in pediculis vt glans nascitur. Proueniunt & in foliis glandes, quæ aquosiores, statim vt deciderint, flaccescunt. Galla Omphacites medicamentum est potenter acerbũ, & maiori ex parte terreſtris & frigida, & cũ ea facultate discutit & repercutit fluxus: astringit etiam, & membra luxata & languida in priorem habitum restituit. Grandis Galla desiccat, sanguinem vsta restingit.

Rhus. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ῥοῦς. *Lat.* *Rhus.* *Ital.* *Rhoe.*

Gal. & Off. Sumach.

RHus quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus Erythros appellata, semẽ est coriarij fruticis, sic uocati, quoniã corio-

rũ infectores eo utãtur ad inspissandas pelles. Arbuscula in petris nascens, binum cubitorum altitudine, foliis oblongis, subrubentibus, in ambitu serratis, acino uuarum gracilium denso, magnitudine Terebinthi, quadantenus lato: Cuius corticosa tunica perquàm utilis est. Folia uim habent astringẽdi, & alui ciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dysentericis infunditur, & in potus eorũ inspersque adjicitur. Instillatur auribus purulentis, gangrænas & pterygia cohibent folia, ex aceto aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis foliis, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut Lycium, cõueniens. Semẽ eosdẽ effectus exhibet. Cœliacorũ dysentericorũq; obsonijs inspergitur: fracta, desquãmata, luuidaq; illitũ ex aqua, ab inflãmatione uindicat: linguæ asperitates cum melle abstergit: candida fœminarum profluuia sistit, hæmorrhoidas sanat cum querno carbone intrito admotũ. Aqua in qua semen madit decocta cogitur, contq; efficacior ipso semine. Gummi defert quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

RHus cuius fructum Lẽti similem, Sumach Pharmacopolæ vocãt, nascitur in Italia in pluribus Appennini locis, cum notis omnibus quas ei tribuit Dioscorides. Fructus & succus Rhois plurimum insteri habent, & ideò desiccant tertio, & infrigidant secundo ordine.

Palma. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. φοίνιξ. Lat. Palma.

Gal. Palmier. Off. Dactyli.

PAlma in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis uigore, autũno decerpi solet, Arabici Myrobalani similis, Fomatis cognomine, colore uiridi & odore mali Cotonei, quod si ad maturitatem peruenire sinatur, Phœnicobalanus fiet. Palma acerba est & adstringẽs. Contra alui fœminarum q; profluuia, si uino austero bibatur, hæmorrhoidas sistit, uulnera glutinat illis

Palma.

nat illitu. Phœnicobalani recentes plus ſiccis adſtringunt capitis dolorem afferunt, copioſiores in cibo inebriant: ſicciores ſanguinem excreantibus, ſtomachicis & dyſentericis utiles in cibo: illinuntur cum Cotoneo & cerato œnanthino ueſicæ uitijs. Cariotæ præſertim eſu, faucium aſperitati medentur. Thebaicarũ decoctũ potu æſtuationem ſedat, uires recreat cũ hydromelite ueteri ſumptum, cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniens. Decoctũ per ſe potu & gargarizatione magnoperè aſtringit, & cohibet. Nuclei palmarum, cæterorum more cremati in crudo fictili, & uino reſtincti, cinere loto, Spodij uicem efficiunt, miſcẽturque in Callblephara. Quòd ſi non iuſtam uſtionem acceperint, denuò cremandi. Vim adſtringendi habent, & ſpiracula cutis obductu ſuo claudunt. Contra oculorum uuam & puſtulas, palpebrarum defluuia, cum Nardo effectum præbẽt, corporis excreſcentias cum uino reprimunt, ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex Palmis humilibus Aegyptiæ.

Palma, elate. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. φοίνιξ ἐλάτη. *Lat. Palma. Elate. Ital. Corteccia della Palma.* Gal. l'Eſcorce du Palmier.

Palma, quam aliqui Elaten aut Spatham appellant, fructus Palmarum adhuc florentium, inuolucrum est calix, quo in spissamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, astringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis, uis ei adstringendi inest, sistit ulcera quæ depascunt, laxatos artus committit, tritura miscetur cataplasmatis & malagmatis, prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iocinori affecto musta conferentium cataplasmatis. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat, datur bibendum congruè, renum, uesicæ, & uiscerum uitijs: uuluæ ac uentris fluxiones sistit, scabiem cum resina & cera sanat, si uiginti diebus recens apponatur. Inuolutumq; in ea Elate fructus, quem suo amplexu fouet, Elate etiam uocariscolet, & ab aliquibus Borassus. Adstringit, & spathæ effectum præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ Borassus.

Annotatio in Cap. cxiiij. & cxv.

Palmæ fructus paruuli hodie Carjotæ, & olim Dactyli uocabantur. E Syria, Venetijs afferuntur, & Neapoli ex Africa & Barbaria. Palmam habet Italia, sed fructum non producit. In Hispania fructum procreat, sed perfectam maturitatem non attingit. Ad hanc perueniunt utunque fructus Palmæ Cretensis: at his nihil deest quam Cypro prouenunt, palmulæ quas Nicolaos uocat Plinius quatuor cubitorum longitudinem æquant. Distillat ex Indianarum palmarum trunco & ramis, liquor quo incolæ uice uini utuntur. Hoc ita conficiunt. Arbore mense Augusto ab incolis inciso, liquor statim defluit quem certis suis uasis excipiunt, hunc decoquunt (quippe si non coquatur, ultra tertium diem uigorem non extendit, quin fortissimum fit acetum) eo quo nos mustum, sapa conficiendi modo: deinde fit suauissimum mel, quod postea in aqua dissoluunt, & dierum uiginti spacio certa quadam ipsorum solertia id percolant, quousque probè face purgatum, & benè clarum euadat, ac inde suauissimum euadit in uinum, quod diu asseruatur.

Malum

Malum punicū. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. ῥόα. *Lat. Malum Punicum. Ital. Pomo Granato.* Gal. Grenadier.

MAlum Punicum omne boni ſucci eſt, ſtomacho utile, perexiguum ſufficiens alimentum. Dulcia ſtomacho utiora habentur, ſed aliquantulum in eo calorem gignunt, inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adſtringunt, æſtuanti ſtomacho auxiliantur, & multò magis contrahunt, ac urinam cient, ora ginguasq; lædunt? Vinoſa uerò mediam ſortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi Punici in ſole ſiccati & obſonijs inſparſi, concoctiuè, fluentem aluum ſtomachumq; ſiſtunt: cœleſti aqua madeſcunt, bibunturq; commodè ſanguinem excreantibus: ad deſeſſus dyſentericorum, faminarúmque fluxione uuluæ laborantium utiles ſunt. Expreſſus nucleorum ſuccus coquitur cum melle, ad oris, uuulitatis, & ſedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores & narium uitia, præſertim acidorum. Huius flores Cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent, ſanguinolenta glutinant, quas Punicum, præſtant utilitates. humidæ ginguarum uitia mobilésque dentes decocto colluuntur: herniam prolapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. Memoriæ tradunt, qui tres quàm minimos Cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem paſſurum. Eluquatur Hypociſtidis exemplo. Malicorium, aſperum eſt mali Punici putamen, quod aliqui Sidion appellant. Id ſtyptici uim habet, & quos Cytini, præbet uſus. Decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, & eaſdem euocat. Balauſtium ſyluestris Punici flos eſt, Cytino ſimilis, cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore roſaceo: ſuccus ex eo exprimitur, Hypociſtidis

modo, cui adstrictoria uis ineſt, eadem faciens quæ Hypocistis & Cytinus.

PVnica mala à contentis multis in ſe granis, Granata vocantur. Quæ acida erũt in dulcia vertentur, ſi eorum radici porcinum, humanúmve letamẽ cum vrina multis aſſeruata diebus appoſueris. Squilla arbori applantata, facit ne fructus in arbore diffindantur. Seruãtur mala Punica contorto in arbore pediculo. Pariter ſi creta inducas cum aqua tẽperata. & poſtea ſiccandia ſoli exponas. Idem facies ſi aquæ bulienti immerſeris, & bum per octo aut decem dies deſiccaueris ad ſolem. Cytinus Dioſcoridi, mali Punici domeſtici flos eſt: Balauſtium, flos eſt quem ſylueſtris producit. Cytinus Plinio, Punici mali tam domeſtici quam ſylueſtris flos eſt, modo non ſit apertus: Balauſtium, vtriuſque flos, qui apertus ſit. Optimi domeſticorum flores purpurei, flammei, & viridi coloris. Venetijs hodie ex Oriente, Cypro, & Candia aſſeruntur, viſui admodum grati, & ſingularis in ſua facultate efficacie: at ſuo Itali artificio ſic ea prodire cogunt, vt nihilum cedant extraneis. Sidion Gratis, Malicorium Latinis, mali Punici cortex eſt immaturus.

Myrtus. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μυρσίνη. Lat. Myrtus. Ital. Mirto. *Off. Myrtilli.* Gal. Du Murte.

MYrtus ſatiua nigra utilior eſt medicinæ, quàm candida & in hoc genere multò magis montana, ſemen tamen imbecillius parit. Vis & Myrti & ſeminis adſtringit. Semen uiride aut aridum in cibo datur ſanguinem excreantibus, & ueſicæ eroſionibus. Succus uirentibus baccis expreſſus, eoſdem effectus exhibet, ſtomacho utilis, urinam cit: prodeſt contra phalangij morſum, & ſcorpionis ictus, in mero. Seminis decoctum capillum tingit. Ius decocti in uino ulcera in extremis membris nata ſanat, oculorum inflammationes illitum cum polline polenta lenit, contra ægilopas illinitur, crapulam arcet præſumptum uinum, quod ſeruefacto aliquantum eius ſemine exprimatur, alias

aliàs enim acorem contraheret. Præstat idem seminis effectus, utile procidentiæ uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fæminis fluxione uuluæ laborantibus, purgat furfures, ulcera capitis manãtia, atq; eruptiões papularũ, fluentes capillos cõtinet: additur quoque in medicamenta, quas liparas uocant, uti oleum quod ex folijs eius factum est. Decoctum foliorum addesessiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & male solidescentes: eo fracta ferrumination i repugnantia utilissimè fouentur, uitiliginem emendat, purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eadem efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ulceribus & partibus omnibus fluxione laborantibus, cœliacisq; prosunt: & admisto Omphacino oleo, aut exiguo Rosaceo cum uino, ad ulcera serpentia, ignem sacrũ, testiũ inflãmationes, epinyctidas, & condylomata. Arentium foliorũ farina utiliter inspargitur paronychijs, pterygijs, & cõtra alarum feminumq; perfusiones, cardiacorum sudores cohibet. Folia cruda seu cremata cum cerato, ambustis. paronychijs pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs succus adfuso uetere uino aut aqua cœlesti, cuius recentis usus est: nã exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum æquabile, uerrucosum, intumescensq;, & concolor, quod perinde quasi manus, myrti caudicem amplectitur. Magis quàm Myrtus astringit. Tusum addito austero uino reponitur, coactumq; in pastillos siccatur in umbra: multò efficacius & folio & semine, cerato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistũ, ubi astringendum aliquid est.

MYrti domestica utraque species, & syluestris itidẽ, in tota maris Tyrrheni ripa, in Genuẽsibus, & Romanus finitimis, in omni Neapolitano regno, naturà abũdè prouenit. Omniũ flores albi sunt & odori feri, perplacetque unguẽtarijs aqua ex ijs alẽbico distillata. Alba & nigra Myrti domestica, baccas ferũt oblõgas, ferè similes oliuis syluestribus, sed maiores. Redactis in puluerẽ frondibus & semine baccarũ My-

ti.ijs succurrit qui Fungos maleficos manducarint. Myrtidanum res
nota est, & vulgaris vbi nascuntur Myrti. Fit a mulieribus Italis è
fructibus recentibus & maturis, & exactè molitis conditum, quod
dus aceruatur, ac gustui non mediocriter est, si cum rostis carnibus eda-
tur. Confert etiam fluxionibus dysenteri is & stomachicis, & super
fluis fœminarum mensibus. Myrtus è diuersis composita substantijs, vim
centem in se habet qualitatem frigidam & terrestrem. Quimetiã sub-
stilium est partium, & calida: & ob.d potenter dejiccat.

Cerasia. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κέρασος *uel* κεράσιον. *Lat. Cerasus. Ita.*
Ciregio. Gal. Cerisier.

Cerasia.

CErasia aluo utilia sunt si uiridia sumantur, eadem siccata, iliam sistunt. Gummi quod Cerasi resudarunt, cum uino dilato, tussi uetustæ medetur, colorem commendat, usum exacuit, appetentiam inuitat: idem ex uino potum, calculosis auxilio est.

CErasia è Ponto primum in Italiam aduecta, cum Lucullus victoria contra Mithridatem potitus est, multorum sunt generum, quæ secundum species, usu, itidem ut medicina variant. Nullo alio letamine gaudet Cerasia, quam suorum ramorum putamine, quos circa radicẽ infodere, dein terra operire oportet. Cerasia præcoquos edunt fructum, quibus calx radicis, nondum editis floribus circumpanditur.

Siliquæ

Siliquæ. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κεράτια. *Lat. Siliqua. Ita. Carobe uel Carobole. Gal.* Carouge. *Off.* fructus Xilocaracta.

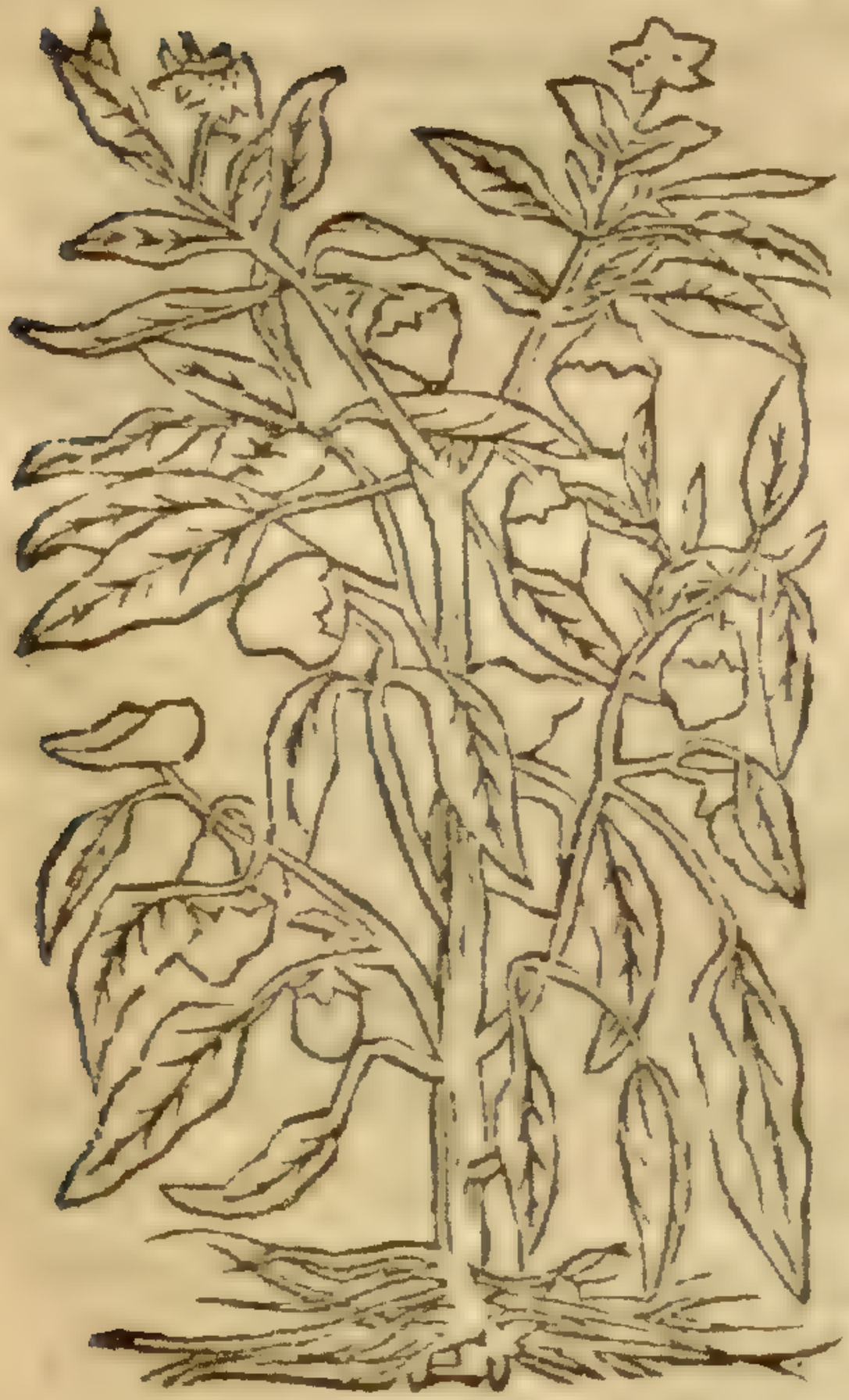

Siliquæ.

Siliquæ recentes stomacho aduersantur, aluum soluunt: eædem siccatæ sistũt, stomachoque uiuores sunt, urinam ciunt: sed præcipuè, quæ uinaceis conduntur.

Siliquæ Latinis, Ceratia Græcis, quod cornibus similia sint, nomen acceperunt. Abundè in regno Neapolitano & tota via Appia visuntur. Florent in ipso statim initio & fine veris, fructum itidem ferunt tota æstate, & per omnem autũnum. Cum primum ex arbore leguntur, prorsus ingrati sunt, & gustui horrifici, at sicci dulces euadunt, & summè grati.

Mala. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μηλεα. Μηλο. *Lat. Malus. Malum. prior dictio arborem, secunda fructum designat. Ita. Mela.* Gal. Pommes.

Folia

Mala Cydonia

Folia, flores & germina cum omnis Mali, tũ maximè Cotonea, adstringunt. Pomis acerbis adstringendi uis ineſt, maturis uero longè ſecus. Ex iis uerna bilẽ gignunt, neruos omneis laedunt, inflationes pariunt. Cotonea ſtomacho utilia, uinam cient, uerùm toſta minatiora habentur: proſunt cœliacis, dyſentericis, puruléta extuſſientibus, cholericis, præſertim cruda. Macerationum liquor, commodè inſtomachi aut uentris fluxionibus potui datur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis ſalutaris eſt. Decocto fouentur uuluæ, & ſedes ſi procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent: mel autem ſibi conſtringentem illorum uim & inſpiſſantem aſciſcit: quæ cum melle coquuntur, ſtomacho atque ori gratiora ſunt, ſed minus inſpiſſant. Cruda cataplaſmatis adijcuntur, ad cohibendam aluum, aut ſi ſtomachus æſtuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflãmationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipſis tuſis expreſſisq́: ſed quò perduret, quindecim ſextarijs ſucci unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat. Prodeſt ad omnia quæ dicta ſunt. Fit & oleum ex iis, quod Melinum uocauimus, quo utimur quoties aſtringenti oleo eſt opus. Eligi oportet uera, quæ ſanè ſunt rotunda, parua, & odorata: quæ uerò Struthia dicuntur, magna quidem ſunt. ſed minus utilia.

Flos

Persica.

Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ astrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibúsque sanguinis, contra citã aluum, & mensium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt, stomacho negotium exhibent, æstuosa. Ea multis dulcia Mala uocantur. Epirotica Mala, quæ Latinè Orbiculata dicuntur, stomacho utilia, sistunt aluum, uri nas euocant, Malis tamen Cotoneis imalidiora. Sylueſtria Mala similia sunt uernis, & adstringunt. Sanè in hunc usum immatura omnia opus sunt. Persica Poma matura tam stomacho quàm uentri utilia sunt: acerba aluum cohibent, sed sicca uehementius: decoctum è siccis alui stomachique fluxiones sistit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora sunt supradictis, & stomacho utiliora. Medica Mala aut Cedromela, quæ Latini Citria uocant, nemini non cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs sulnascentibus. Malum oblongum est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, semen habet Pyri. Idem uino potum uenenis resistit, aluum mouet, oris suauitatem com-

men-

dat, decocto eius colluto, aut succo. Estur in malacia mulieribus, uestiarijs impositum ab erosionis uitio uestes uindicare existimatur.

TAm multa sunt Malorum differentiæ vt nulla non regio, nulla vrbs, nullum oppidum, nullum castellum sit, quod non priuatam quandam suam aut originem, aut insitionem ostentet. Infinitum sit operis, species omnes describere. Nota omnibus Cydonia: Melimela à melleo dulcore nomen sortita sunt. Quid Epirotica mala sint ignoramus. Agrestia Mala & vbinis nascuntur, & suas & diuersas habent species. Persica Mala, & ex earum genere Armeniaca quæ Abricea vocant satis nota sunt. Medica mala, Cedromela, Citria, oualiformia sunt, lata carne, succo acetoso, cortice citrino: hæc ne putrefiant in Hordei acerno sepeliuntur. Virtutem habent in venena omnia & præcipuè illorum semen. Limones, Aurentia in Medicorum Malorum genus cadunt. Aqua quæ per vitreum alembicum è Limonibus educitur, præterid quod fuminarum faciem expolit & erugat, impetiginem sanat: infusa Syrupis, ardorem febrium compescit. Pota pueris, vermes necat.

Pyra. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀπίον. Lat. Pyrus. Ital. Pera.

Gal. Poirier.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia astringunt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata. Decoctum è siccis, & cruda ipsa aluum sistunt, ieiunos estata lædunt. Achras Pyrastri genus est, quod tardissimè maturescit. Vim Pyro astringentiorem habet, & ad eadem conuenit. Stringunt etiam eius folia. Ligni Pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos Fungi strangulant. Aiunt Fungos, si Syluestria Pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

Pyrorum

PYrorum itidem vt malorũ infinitæ differẽtiæ ſunt, quarũ facultates è ſapore & guſtu deprehẽdemus. Pyra ſtomacho grata ſunt, & deſiccãt. Plus aſtringũt ſylueſtria, ideò in fluxibus valẽtiora domeſticis.

Meſpilus. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μέσπιλον. Lat. Meſpilus. Ital. Naſpolo. Gal. Meslier.

MEſpilus, q̃ à nõnullis Aronia uocatur, ſpinoſa arbor eſt, folio Oxiacanthæ, fert pomũ ſuaue, exiguũ, tribus intus oſſiculis quæ ex cauſa id nõnulli Tricoccõ appellauere: tarde maturescit, eſu aſtringit, ſtomacho gratũ eſt, aluũ q; ſupprimit. Alterũ Meſpili genus in Italia naſcit, q̃d alia Setaniũ, alij Epimelida uocãt. Arbor ſolijs mali, ſed minoribus, pomũ fert rotundũ, eſui aptũ, umbilico latiore, quod aſtringit, ſeroq; maturescit.

MEſpilum tricoccum ea eſt arbor quam Itali Azarolo nominãt. Porro Oxiacantha reposuimus, quod Azarolo Apij folia habeat, & Pyxacantha buxi quæ ſibi non conuenire nullus non videt. At Oxiacantha Theophraſti teſtimonio Apij folia habet, proinde conuenientius legetur folio Oxiacanthæ. Epimelis vel Sitanion vulgo notæ ſunt. Epimelides autem nominantur quod iuxta ſylueſtria mala adnaſcãtur: Vnedones, quod niſi vnum nullus deuorare poſſit priuſquam molleſcat, adeò fauces aſtringit. Vnedonis hæc vox efficit Galeno, vt Meſpilo arbuti vitia tribueret, quod ſanè vendicare non poſſumus, niſi dicamus de alio cum Meſpilo quam Dioſcoridem intellexiſſe.

Lotus arbor. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λωτός. Lat. Lotus. Ita. Loto. Gal. Aliſier.

LOtus arbor eſt uaſtæ magnitudinis, ferens baccam Pipere maiorem, dulcẽ, cibis gratam, ſtomacho facilem. Aluũ ſiſtit baccis. Ramentorum ligni decoctum ſiue potu, ſiue infuſione, dyſentericis ac fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxilio eſt, rufat capillos, citam aluum cohibet.

LOtus arbor, quam Latini Celtim & Fabã græcã (vt quidã volũt) nominat, Gallis cũ suo fructu notissima est: nõ multũ astringit, at è subtilibus partibus composita, desiccatoria est, & ob id rasura ligni valet ad fluxus menstruos, ad dysenteriam, & fluxus stomachales. Coquitur ad eum effectum modo in aqua, modo in vino, vt res exiget, & non tantum per clysterem infundetur, sed ipsa etiam decoctio bibetur.

Cornus. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρανία. *Lat. Cornus. Ital. Corniolo.*

Gal. Corneillier.

COrnus dura arbor est, baccas ferens Oliuæ modo oblõgas, quæ primũ uirẽt, dein per maturitatẽ rubescunt, aut cerã colorem repræsentant. In cibo astringunt, profluuio alui atque dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in defruto exhibeantur. Muria, ut oliuæ condiuntur. Sanies quã urẽtia folia torrendo resudarunt, impetigini conuenienter illinitur.

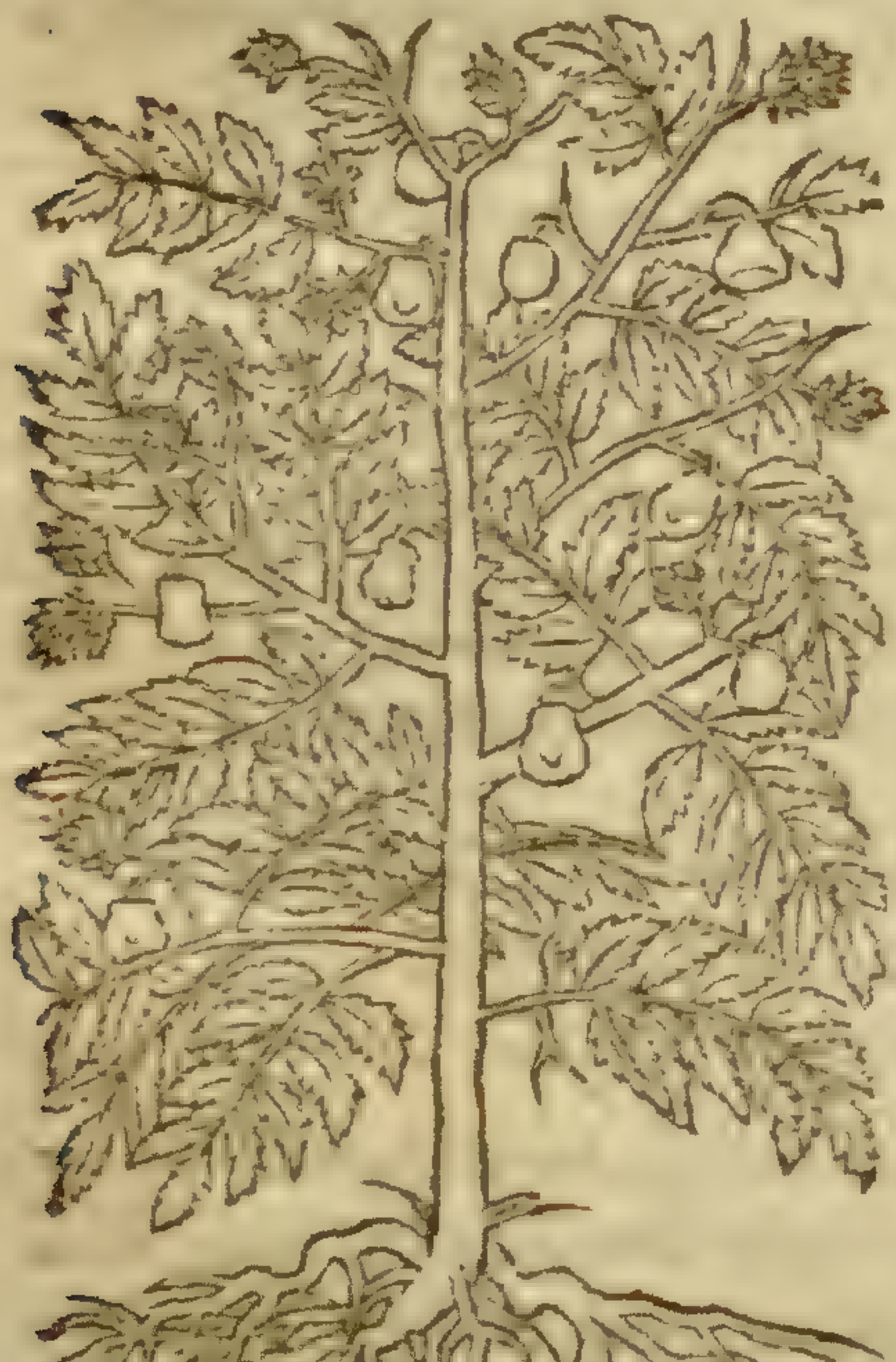

Sorba.

THeophrastus Cornũ marem & fœminã facit, & suas cuique dotes assignat. Cornus uiuas apes nõ sustinet, cum moritur enim statim vt flores illa decerpserint, fit è pulpa fructus eluum, mixtio Cydoniæ similis, & ex eorum decoctione Gelata cum Zuccharo, quæ præterea id quod gratæ sunt gustui, proficiunt etiã fluxionibus dysentericis, & redũdantibus menstruis.

Sorba. CAP. CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οὖα. *Lat.* & *Ital. Sorba.* Gal. Cormes.

Sorba colorẽ luteũ referẽtia prius quã matureſcãt, diſſecta & ſole ſiccata manducãtur, ut aluum ſiſtãt. Eadẽ eſt functio molitorum farinæ: ſi polentæ loco ſumatur quod & decoctum eorum in potu præſtat.

Sorba duorũ ſunt generũ. Nã aut rotũda, & alijs dulciora, & ſapidiora ſunt: aut oblõga paruorũ Pyrorũ in morẽ, prædictis aſperiora & acerbiora. Præter hæc ſunt & ſylueſtria guſtu non ingrata & quæ plus aſtringunt, ſi immatura deſiccentur.

Prunus. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Prunus.

Græ. Κοκκυμηλέα.
Lat. Prunus. Ita.
Suſino.
Gal. Prunier.

Prunus arbor eſt nota, cuius pomum eſtur, ſed ſtomachum male habet, aluum mollit. Syriaca Pruna & præcipuè quæ Damaſci gignuntur, exiccata ſtomacho utilia ſunt, aluũ aſtringunt. Folia Pruni in uino decocta collutione & gargarizatu uuam, gingiuas, & tonſillas fluxione laboranteis reprimunt. Præſtant idem ſylueſtriũ

uestrium Prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. Cum sapa ueró decoctæ, stomacho utiliores reddúntur, aluúmque magis astringunt. Gummi Prunorum agglutinat, potum in uino calculos comminuit, ex aceto quoque illitum, lichenas infantium sanat.

PRunorum itidem vt Malorũ & Pyrorum multæ sunt differentiæ, & varij è qualitate effectus, Sunt Pruna viridia, rubra, alba, crocea, purpurea, crassa, media, parua, dulcia, acida, mediocris saporis, dura, fragilia, longa, rotunda, ouorũ figura. Prum fructus solut corpus: plus tamen recens, quàm siccus. Damascena aluum soluunt, & astringunt. Su enim ventrẽ soluunt, vt & simul retineant, quod idem facũt Tamarindi, & Myrobalani.

Arbutus. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κομαρος. Lat. Arbutus. Ita. Arbuto.
Gal. Arroches.

ARbutus siue Vnedo, arbor est Cotoneæ malo non dissimilis, tenui folio, cuius fructus Pruni magnitudinem implet, nullo intus nucleo: huic Memacylo cognomen est. Maturus aut flauet, aut rubescit, in esu acerosus, stomacho aduersatur, cap-tisq; dolorem mouet.

ARbutus in Italia abũdè prouenit, sed quod Dioscorides dicit, Cotoneæ malo similem esse, id ad proceritatem potius referẽdũ, quã ad frondes aut corticem. Arbuti enim frõdes similes sunt Laurinis & Iligneis, nisi quod è viridi flauescunt. Cortex è nigro rubescit, rudis & squamosus plus tamen rubescit & læuis est in ramis. Floret sub æstatis finẽ, flore albo, calathorum specie, adsabrè in oblongos racemos extẽdo. Foliorum aqua per alembicum extracta cum osse cordis cerui, mirum in modũ in pestem cõducit, præcipuè antequam cõfirmetur.

Amygdalæ. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αμυγδαλη. Lat. Amygdala. Ita. Le Mendole.
Gal. Amendes. Off. Latino nomine.

Amyg

Amygdalæ.

AMygdalæ amaræ radicũ tritarũ decoctũ, uitia cutis in facie corrigit, illitæ nuces idem munus præstãt: mẽses admotæ ciũt, capitis dolori auxiliantur, illitæ fronti aut tẽporibus cũ aceto uel rosaceo, epynictidas sanãt, ex uino itẽ putrescẽtia ulcera, & quæ scrpũt, & morsus canũ cũ melle: earũ autẽ esu dolores sinũtur: Alium emolliũt, somnũ faciunt, urinã ciẽt, cõtra sanguinis reiectiones cũ amylo assumũtur. Renũ uitijs & pulmonũ inflãmationibus ex aqua in potu aut eclegmate cũ resina Terebinthina dãtur. Calculosis difficilique urinæ in passo auxiliãtur, & illinctu cũ melle & lacte hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis Auellanæ magnitudine. Quinis septenisue præsumptis ebrietatẽ nõ sentiũt potores. Vulpes si cũ quadã esca eas uorauerint, emoriũtur. Gummi eius calfacit & astringit: reijciẽtibus sanguinẽ, potũ auxilio est: impetigines quæ summum corpus occuparũt, illitũ cũ aceto tollit, tussi uetustæ cũ diluto uino potũ medetur, calculosis cũ passo bibere ꝑdest. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneæ: sed multò minus ualẽt in remedijs, quã amaræ: attamẽ extenuãt, urinã ciũt. Recentium esu cum suo putamine, stomachi uitia emendantur.

AMygdalæ dulces sunt, aut amaræ. Hæ calidiores sũt & valẽtius desiccãt, Amygdalæ quantum uelu dulces, de amarore tamen occultato dulcore aliquãtũ participãt, quod processu tẽporis agnoscitur.

Piſtacia. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ.Πιςακία.Lat.Piſtacia.Ital.Piſtachi.
Gal.& Olt.Fiſtici.

Piſtacia, quæ cõſtat in Syria gigni pineis nucibus ſimilia ſũt & ſtomacho amica. Trita cum uino contra ſerpentium ictus proſunt ſiue edantur, ſiue bibantur.

Vitellius Cẽſar Syriæ legatus ſub prima Tyberij Cæſaris tẽpora, Piſtacia in Italiã intulit, Piſtaciorũ plãtæ Venetijs viſuntur, Caietæ, & Neapoli. Piſtacia maturãt, leniũt, reſoluũt, cõſerũt putridæ pulmonis humiditati, puri pectoris, & tuſſi. Stomachũ uellicãt, non prius in aquam infuſa.

Nux iuglans. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Gr.Κάρυα βασίλικα. Lat. Nuces iugládes. Ita. Noci.
Gal.Noix.

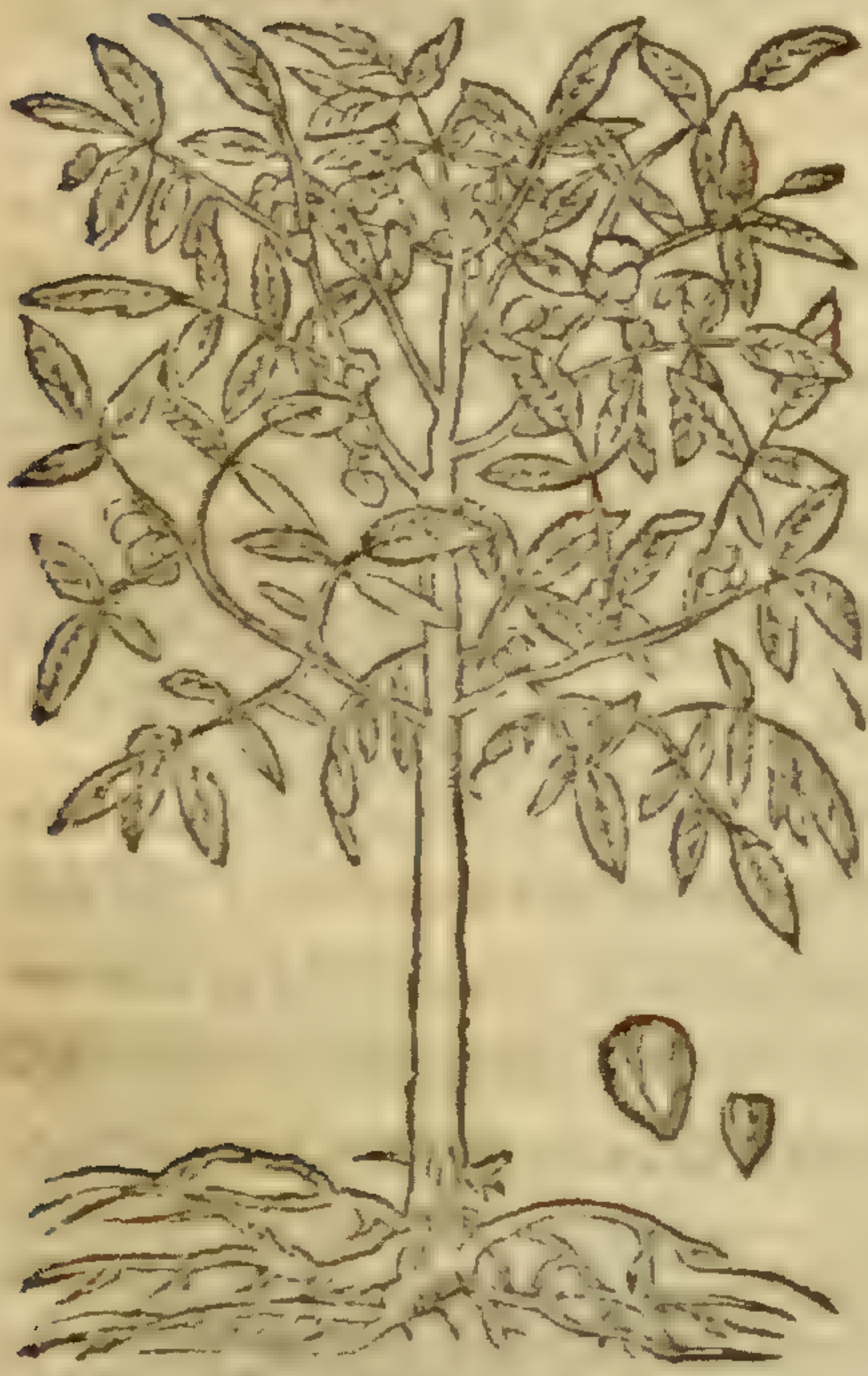

Nux iuglans.

Nvces iuglãdes quas nõ nulli Perſicas uocant, ſunt difficiles cõcoctu, ſtomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorẽ inferẽtes, tuſſiẽtibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, cum Ruta uero & ficis præſumptæ, & à ſummo cibo, uenenis reſiſtũt: nec minus ſi à ueneni hauſtu comedantur: largius eſitatæ tineas latas pellũt. Illinuntur mammarum inflammatiõi, abſceſſibus, luxatiſq; cũ me-

lis exiguo & Ruta: cum Cepa autem, sale & Melle, canis hominis q; morsui proficiunt: tormina, cum calyce suo peruſtæ, & umbilico admotæ, sedant. Putamen combustum tritumq; in oleo & uino, infantium capite perunctο, nutrit capillum, alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur, idemè ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis & ægilopijs medentur, alopecijs commanducati & impositi præsenti sunt remedio. Nucibus tusis Oleum exprimitur. Recẽtes stomacho innocentiores sunt ut pote suauiores, itaque Allio mistæ eximunt acrimoniam, liuores in corpore illitu tollunt.

NVx *simpliciter*, Nux Regia, *Iuglans*, Glans Iouis, Nux Persica, *idem sonant, nempè arborem satis cognitam. Siccæ Nuces astringunt, virides & recentes nullam ostendunt facultatem quæ oleosa sit, & astricloria. Indicæ nuces calidæ sunt secundo ordine, humidæ primo. Sumptæ in cibo stomachum grauant, & prauum alimentum generant.*

Nuces auellanæ. CAP. CLXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λεπτοκάρυα. *Lat. Nuces auellanæ. Ital. Noccinolle.* Gal. Noyssettes.

NVces *auellanæ, quas & Leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt: ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur: tostæ & cum exiguo Piperis potæ, destillationem cõcoquunt. Crematarum cinis cum axungia aut adipe ursi perunctus alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli ustæ earum putamina, & in cineris speciem redacta, cũ oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sinciput.*

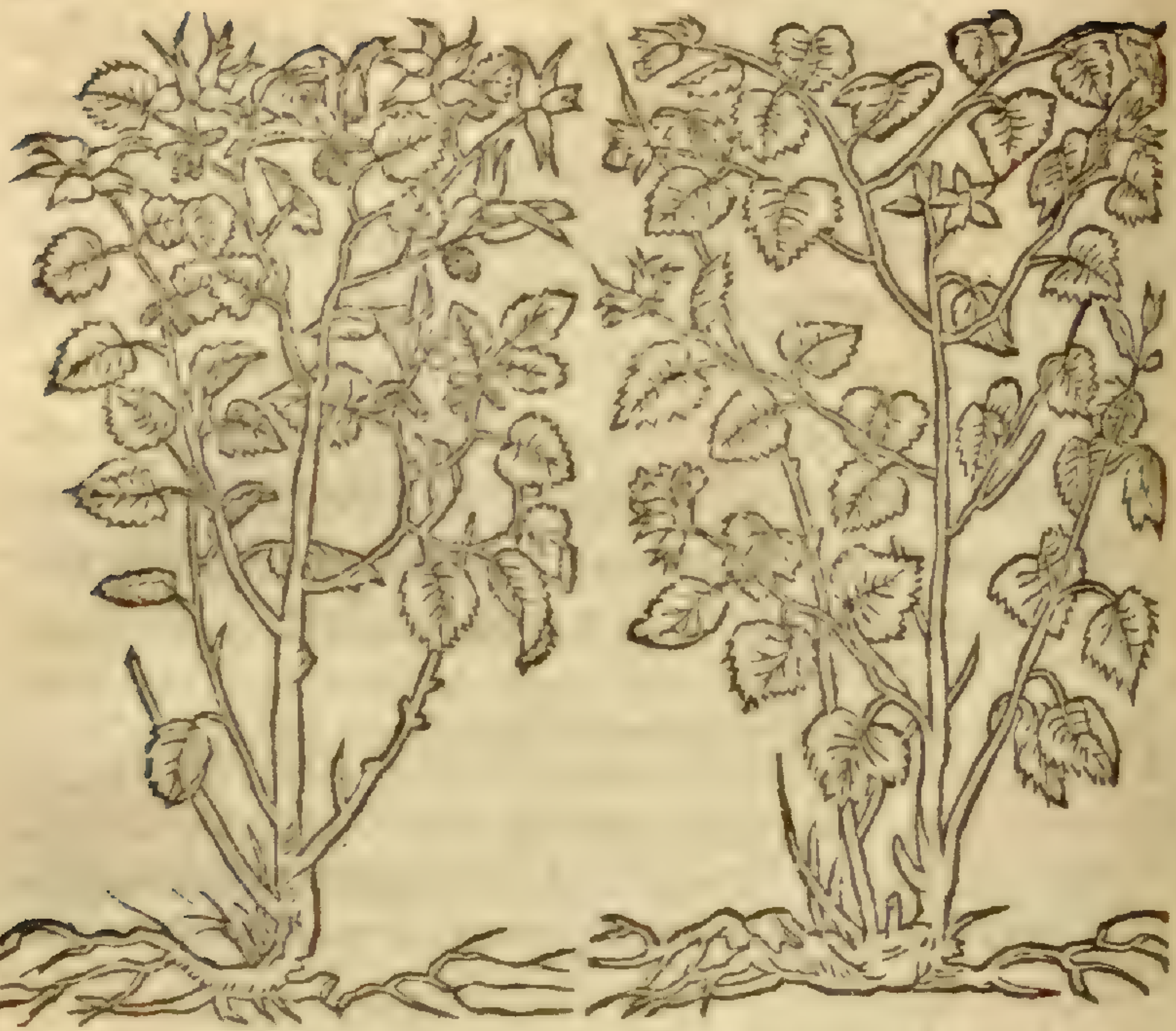

Auellana nux. Auellana syluestris.

NVces, à Ponto, vnde asportatæ, domesticæ sunt & syluestres. Domesticarum aliæ oblongæ sunt, aliæ rotundæ. Oblongæ, suauiores gustu. Eæ tardius quam rotundæ maturescunt.

Morus. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μορέα ἡ Συκαμινέα. Lat. Morus. Ital. Moro. Gal. Meurier. Osf. Latino nomine vsurpatur.

MOrus arbor nota est, cuius fructus aluum soluit, stomacho inutilis est, & facilè corruptionem sentit. Hoc idem præstat Mori succus: decoctus autem æreo vase atque insolatus, adstringentior redditur. Facit ad fluxiones, mouas & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed ingestus eius adiecto sciſsili alumine, Galla, Croco & Myrrha: item myrica

Morus.

myricæ ſemine Iri, & Thure. Immatura Mori poma ſiccantur, tuſaq́ acinorum Rhois iuice, obſonijs miſcentur, ut cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua, & potus aluum reſoluit, latas uentris tineas excutit: his quoque auxiliat̃, qui Aconitum hauſerunt: Folia trita ex aceto illita, ambuſtis igni medentur, tinguntq́ capillum, uitium & Fici nigræ frondibus ſimul coctis in aqua cæleſti. Succus foliorum cyathi menſura potus, contra phalangiorum morſus auxilio eſt. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aptiſſimè in dolore colluuntur. Radix circiter meſſem inciſa, facto in ambitu ſcrobe, ſuccum emittit, qui poſtridie concretus inueniri ſolet. Is in dolore dentium efficax eſt. Tubercula diſcutit, & alium purgat.

MOrus *alba & nigra nunc Gallijs cognita ſunt. Multo minus aſtringunt, Mora alba, quam nigra, nempè admodum & manifeſtè dulcia, quamuis aliquãtum inſipida, Matura Mora ſoluunt corpus, immatura (ſicca) aſtringunt. Manducata ante omnem cibum, ſtatim è ſtomacho deſcendunt, viam cibis qui ea conſequuntur parãt: quòd ſi ab alio cibo edantur, & ſe & alium cibum corrumpent.*

Sycomorus. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Συκάμορος. *Lat. Sycomorum. Ital. Sicomoro.*
Gal. & Off. incognita arbor.

SYcomorum aliqui etiam Sycaminum, id est, Morum, nocant, cuius fructus Sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur: arbor est magna, fico similis, frondosa, multo lacte abundans, foliis Mori. Pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, sed caudice ipso, Caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit, nisi ungue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisq; non multi tritici feracibus, ubi prouentu fecundo restibilique iuuamentum adfert, cùm annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus primo uere tenera arbore, antequàm fructum ferat, eximitur, lapidis ictu summo cortice desquammato: si enim altiore plaga uoletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere, lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta, fictili uase reponitur. Vis succi emollit, uulnera conglutinat, discutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam aut illinitur contra serpentium morsus, duratos tienes, stomachi dolores, & perfrictiones, celerrimè teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quæ cùm sit Vlmus, prædita tamen est foliis Sycomori, fructu Pruni magnitudine, multò dulciore, supradictis cætera similis.

HAbet id proprium Sycomorus (*propria Aegypto arbos*) *vt cùm viridis persistat, nec siccetur, priusquam in aquam immittatur. Hanc Aegyptiam, sed nec Cypream cognoscimus, ac proindè supersedere satius, quam plura dicere.*

Fici. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr.

Græ. Σύκη. *Lat.* Ficus. *Ita* Ficho.

Gal. Figuier.

Ficus.

FIci maturæ recentes stomachum lædunt, aluum soluunt, sed facilè contractæ ab eis fluxio sistitur, sudorẽ euocant papulasq; , sitim sedant, calorem restingunt. Siccis natura excalfaciendi, iures alunt, sed sitim magis stimulant. Aluo utiles, rheumatismis uentris & stomachi contrariæ: gutturi autẽ, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, ambulatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. Feruefactæ cũ Hyssopo & potæ, thoracem purgant: tussi ueteri, diuturnisq; pulmonum uitijs conueniunt: aluum mollunt tusæ cum Nitro & Cnico, dein manducatæ. Decoctum arteriæ & tonsillarũ inflammationibus gargarizatu prodest. Cum hordeacea farina cataplasmatis miscentur, & in muliebres fotus cum Fœnugræco & ptisana. Cæterùm cum Futa coctæ tormínibus infunduntur: eo & illitæ, duritias discutiũt, parotidas & furunculos emolliũt, panos ad maturationẽ perducũt, maximè Nitro, Iri aut calce addita. Crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt: cũ Malicorio, pterygia purgant: cum atramẽto sutorio, deploratis fere tibiarum fluxionibus, & cacoëthicis ulceribus medẽtur. Quin et cũ uino decoctæ addito Absinthio et hordeacea farina utilissi

utiliſsimè hydropycis illiuntur. Crematæ cum cerato ſanãt pernniones, prurigines, ſcabiemq; ſi crudæ terãtur, & Sinapi liquoreq; aliquo exceptæ auribus inſtillẽtur. Tam ſylueſtris quàm ſatiuæ Fici lacteus ſuccus coagulo modo lac contrahit, cõcretumq; diſſoluit, ut acetũ: exulcerat corpora, meatus aperit, ſoluit alſum, uuluam recludit cum detrita Nuce græca potus, mẽſtruaciet cum luteo oui appoſitus, aut Tyrrhenica cera: podagricorũ cataplaſmatis cũ farina Fœnigraci & aceto utilis: lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, pſoras, ulcera in capite manãtia, cum polenta expurgat. Inſtillatus plagæ, percuſſis à ſcorpione, uenenatorũ ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur. Prodeſt dentium dolori lanæ exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circũlita in ambitu carne. Hoc idẽ præſtat ſuccus è teneris ramis ſylueſtris Fici, qui lacte prægnãtes, ſilente adhuc oculo tuſi exprimãtur, & ſiccatus in umbra reponitur. Et lac & ſuccus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus rãmuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis ſoluat, ſi inter coquendum Ficulneo ſurculo, ſpatiæ locus moueatur.

Ficus hodiè trium ſpecierũ ab extraneis afferuntur. Flauæ, ſtarteis corbibus compactæ. Alæ in ciſtis, interſtratis Lauri foliis. Tertia è Maſſilienſi prouincia ueniunt minutis & turbinatis ſparteis corbibus incluſæ. Paruæ hæ ſunt, ſed admodum ſuaues. Caricas peculiare ſuum habere genus cẽſuit Hermolaus *in corollario. Hæc aperta ſunt.*

Groſsi. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὀλυνθοι. Lat. Groſſi. Ita. Fichi groſſi.

Gal. Les Gros.

Groſſi, quæ Erinei nonnullis uocantur, coctæ, illitæ, ſtrumas nodoſq; omneis emollunt. Crudæ formicas, uerru-

cas

eas & thymos, nitro farinaq; additis, tollunt. Folia eadem possunt. Illita cum sale & aceto ulcera in capite manantia, epinyctidas & furfures sanant: ijs ficosæ extuberationes, & genarũ scabritiæ perfricãtur. Nigræ Ficus foliis cauliculisq; candidæ nitiginem perunguntur: faciũt ad Canum morsus, & ulcera quæ cerea, id est, fauos, uocant. Grossi cum syluestris Papaueris foliis ossa extrahunt: furunculos cum cera discutiunt, contra muris araneiq; morsus, & scolopendræ uenena, cum Eruo & uino illitæ auxiliantur. Fit ex cinere Ficus tam syluestris quàm satiuæ lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est & mueterascere: siquidẽ inter caustica intelligitur. Gangræna prodest: nanque expurgat & consumit quæ excrescunt: eoq; sic utendũ est: spongia assiduè hoc lixiuio imbuta superponitur. Interdum dysentericis, & influxiones uetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq; instillari conuenit. Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atque emplastra, quæ cruentis uulneribus injiciuntur: enama uocant. Bibitur ad discutiendum sanguinem concretum, & cõtra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. Cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest, nervorũ nitijs, conuulsionibus. Commodé illinitur ex oleo, utpotè quod sudores moueat. Aduersus Gypsi potum et phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum, omnia tamen adstringunt.

Persea. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Περσέα. Lat. Persea. Ita. Perseo.

Gal. Off. ignota.

PErsea arbor est in Aegypto, fructum ferens cibo idoneũ, stomacho utilem, in quo phalangia cranocolapia nomine

inue

inueniũtur, præsertim in Thebaide. Arida folia in farinam redacta, illinu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamq; in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

PErsea Aegyptia, nõ est nostra Persica. Vtraque tamen è Perside ducta. Persica in frigidis regionibus prouenit. Persea Rhodi ferueti regione vix florem emittit. Perseam scribit Galenus maligna & venenosam in Perside, asportatã in Aegyptum hac malitia defunctã.

Iberis. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰβέρις. Lat. Iberis. Ita. Iberide.

Gal. Chasserage.

Iberis.

IBeris siue Cardamãtica folia habet Nasturtij, minore uirentiora: caulem cubitalem, aut minorem, in inculta nascitur: æstatè laeteum florem promit, quo tẽpore efficacior est. Radices duas Nasturtio similes habet, calfacientes & aurentes. Ipsa enim ischiadicis cũ salsa axungia emplastri modo illeues, quaternis horis allignitas, ut dein in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

CVm clarum sit Iberidem idem esse cũ Lepidio de quo tractat in sequenti libro, adiecit ium hoc caput non inutile esse videtur. Qui enim aeris herba cum arborum serie?

PEDANII DIO-

SCORIDIS ANAZAR-bei, de Medicinali materia, Li-ber secundus. Ioanne Ruel-lio Sucssionensi in-terprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendiosæ.

PRAEFATIO.

IN PRIMO, *charissime Aree, Libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & nascentibus ex eis succis, lachrymis, seminibusq; differuimus. In hoc autem secundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atque oleribus explicabimus, subnexis herbacea, quæ acri prædita sunt facultate, utpote quæ cum ipsis cognatione iuncta sint: qualia Allium, Cepa, Sinapi, intelligantur. Idq; ideo, ne cognatorum uires disiunxisse iudeamur.*

Echinus, siue Erinaceus. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐχῖνος θαλάττιος. *Lat. Echinus marinus. Ital. Riccio marino.* Gal. Herisson de mer. Porc espic.

Marinus

Marinus Echinus stomacho uentriq; utilis est, urinam ciet, huius testa cruda inassata, commodè medicamentis admiscetur, quæ psoras abstergunt, crematæ uerò cinis sordida ulcera expurgat, luxuriãtem carnem reprimit. Terrestris Echinacei corium combustum alopecijs cum Pice liquida aptissimè illinitur. Assiccatum corpus, & aceto mulso potum, renum lienumq; affectis auxilio est, item aquæ quæ cutem subijt, conuulsionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant, uiscerum suppurationes exiccat. Eiusdem iecur fictili solibus excocto aresactum, ad eosdem usus utilissimè reconditur.

Echinus Marinus spinosus est, rotundus, Echino terrestri cæteris similis, nisi quod spinæ nigriores & breuiores sunt. Crustam habet ab aculeis, cochlearum forma, & in huius connexo carnem, partim luteam, partim cæruleã. Cibus est non ingratus gustu, modo ut decet præparetur. Spinis, orbiculatim conuolutus, pedum loco graditur, cæquè ut plerique retrorsus reperiuntur aculeis. Est & aliud maioris generis, quod longius à littore capitur. Hunc Echinometram uocant. Erinaceorum omniũ cinis abstergit, digerit, attrahit. Echinus terrestris animal est satis cognitum, nunc canino, nunc porcino rictu. Noctu tantùm è latebris prodit. Frigida eius natura, multæque huius superfluitates, maximè uentris seruant aculeis. Testes habet renibus animum more astrictos, ideò

ideò velocissimus est in coitu. Perterrefactus pilæ in modum seſe contrahit, at superuncta aqua, distrahitur, & incedit. Caro eius medicinis, quàm cibis aptior, quippè terrestris, & digestioni non parens. Histrix Africanum & Indicum animal, ex Erinaceorum est genere.

Hippocampus. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἱππόκαμπος. Lat. Hippocampus.
Ital. Hippocampo.

HIppocampus marinum animal est exiguum, cuius cremati cinis exceptus, cùm liquida pice aut axungia seu Americino unguento illitus, alopecias replet.

INdicat hæc dictio Hippocampus prægrandem Erucam, quod vulgaribus maior sit, ideoque nihil mirum si hanc exiguum animal vocet Dioscorides. Nam additam (Hippo) dictionem, Græcorum idioma facit. Animalculum est mediocri Gambaro, & corpore & forma simile, præterquam quòd branchias bifidas non habet, collo & capite oblongo, & in totum colore bruchis adsimile, è nigro rubescens, subq; terram in hortis & campis delitescens ac herbarum & frugum radices edens. Itali Cagne & Orsoline: vt Hippocampos, Fallopa vocant. Hippocampi cinis desiccat & resoluit.

Purpura, buccina, eorumq; volutæ.

CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πορφύρα κηρυξ κίονια. Lat. Purpura Buccina. Cionia. Ital. Porpore Buccine Cionie.

PVrpura usta exiccat, dẽtes abstergit, excrescẽtias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem præstant cõcremata Buccina, sed uehemẽtius urunt. Si quis salis fœna, fictili crudo adurat, dẽtifricio cõueniũt, ambustis utiliter liniuntur, quibus solui medicamentũ non oportet: nã posteaquã vulnus cicatricẽ duxerit, ipsum in testæ modũ induratum sponte sua decidet. Fit etiam calx è Buccinis, ut in eius mentione demonstr

monſtrabimus. Cionia uocãtur Purpurarũ Buccinorũq; media partes, circa quas teſtæ uolumen clauiculatim intorquetur, crematæ ſimili modo, maiorẽ purpuris buccinisq; faculatẽ urendi conſequuntur, quoniã apprimẽdi naturam obtinẽt. Buccinorum carnes ori gratæ ſunt & ſtomacho utiles, ſed aluũ nõ mollunt.

Purpuræ duræſunt teſtæ, & in ſe liquorẽ illum continent, è quo ſuperãs illæ veſtes antiquitus fingebatur. Liquorem hunc habẽt in cauidula gutturis vena, quæ in mortuis non reperitur, ſed cum ipſo ſpiritu euaneſcit. Hi quo viuas caperent, eo artificio piſcatores vtebantur. Eſt Purpuris lingua digitali longitudine ea duritia vt cuiuſuis oſtraceorum generis (quorum carne paſcuntur) teſtam perforet. Huius rei gnari piſcatores captis in littore oſtreis, naſſarum formam è iuncis intextis oſtreis, mercebantur, ac longo ſune alligatas in mare proijciebant. Tamen ſiti pene emortuæ, vt ſenſerant aquam, ſtatim aperiebant ſeſe, ad quam accurrentes purpuræ vt inde paſcerentur, duram illam linguam ei inſerebant. Ea pungi ſe ſentientes, occluſa teſta, ac inter duos eius partes linguam Purpurarum oppreſſa, piſcatoribus viuas offerebant. Quinquaginta dies extra aquã viuũt Purpuræ, ſola ſua in nutrimentum ſaliua contẽtæ, ac ſtatim ab attacta dulci aqua moriuntur. Species purpurarum ſunt Buccinæ, ita nuncupatæ, quod cornu militaris imaginem referant. Maiores ſunt purpuræ, cũ longo canalis in medium rotundum vnde linguã exeriũt. Id totũ è ſpinoſis circulis eſt compactũ, & in Buccinis non reperitur. Et purpuræ & Buccinæ tot habent in dorſo circulos quot vixere annis. Buccinæ ſolis affiguntur & reperiuntur in ſcopulis

Mituli. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Gri-

Gr. Μυακες. *Lat. Mituli.*

Mituli Laudatißimi in Ponto. Cremati eundem Buccinis effectum præbent: priuatim plumbi more eloti, oculorũ medicamentis cum melle utiles habentur, generum craßitudines absumũt, albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginẽ offundũt: carnes eorum ad canis morsus utilißimè imponũtur.

Tellinæ. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τελλῖναι. *Lat. Tellinæ. Ita. Telline.*

Recentes Tellinæ aluo utiles, sed maximè ius earum: saliæ uruntur, tritæq; in cinerem & cum cedria instillatæ, euulsos pilos renasci non patiuntur.

Chamæ. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χῆμαι. *Lat. Chamæ. Ita. Chame.*

Chamarum Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet: id cum uino assumitur.

Annotatio. in Cap. iiij. v. vj.

Cvm diuersis in capitibus de Mitulis & Tellinis scripserit hodie loco Dioscorides, & Galenus libro de facultate simpliciũ in cap. De vipera, tractet de Mitulis: & de Tellinis proprio capite, ac peculiares cuiq; & diuersas ab alterutro facultates assignet, nec aliter egerit Paulus Aegineta fidelis vtriusq; imitator, cõstat nõ vnã (vt quidã volũt) sed diuersas esse Ostreorũ species, Mitulos, & Tellinas. Ea notissimæ sũt in Italia & maximè Romæ, vbi magna illarũ probat copia, quod prohè ab arena purgata, gustui gratæ sint. Mitulos nullus est qui deliniet, & proculdubio, aut nõ reperiuntur, aut hoc nomine nobis sunt incognitæ. Hiatulæ ea esse possunt quæ cũ leni testa, apertæ in Adriatici maris ora reperiuntur.

Vnguis odoratus. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄνυξ. *La. Vnguis odoratus. It. Vnghia odorata.* Gal. & Off. Blattæ Biſantiæ.

VNguis ſiue onyx Conchilij tegumentũ eſt, ei ſimile quo purpura integitur: quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur: ſuauem ideo ſpirans odorem, quòd conchylia inibi nardi pabulo ueſcantur. Colligitur poſteaquàm ſtagnantes aquæ æſtiuis ſqualloribus inaruerunt. Laudatiſſimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigreſcit, atque minor conſpicitur. Ambo odoris gratia ſuffiũtur. Sed aliquatenus Caſtoreum olent. Iidem ſuffitu excitant fœminas uuluæ ſtrãgulatu oppreſſas, comitialesq́, poti uentrẽ molliunt, Crematũ conchylium eadem efficit, quæ purpura & Buccinum.

VNguis odoratus, quod vnguis ſpeciem referat, Blatta Biſantia (per Arabes) Officinis, vt plurimum dum vritur, ingratũ odorem ſpirat. Res multum ab illa præſtantia diſſidens, quam ei in confectione thymiamate ſacræ etiam tribuunt literæ. Excellentẽ vidit Matthiolus, ſed rarum: Ideo hic admonendi Pharmacopolæ, vt officinas nõ tam onerent copia, quàm certo & modico ſpecierum delectu.

Cochleæ. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κοχλίας χερσαίους & καὶ θαλάσσ. &. *Lat. Cochles terreſtris & marina. Ita. Chiocciole terreſtri & marine.* Gal. Eſcargots.

TErreſtres Cochleæ ſtomacho utiles ſunt, & nõ facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ Aphricanæ, Aſtypa-

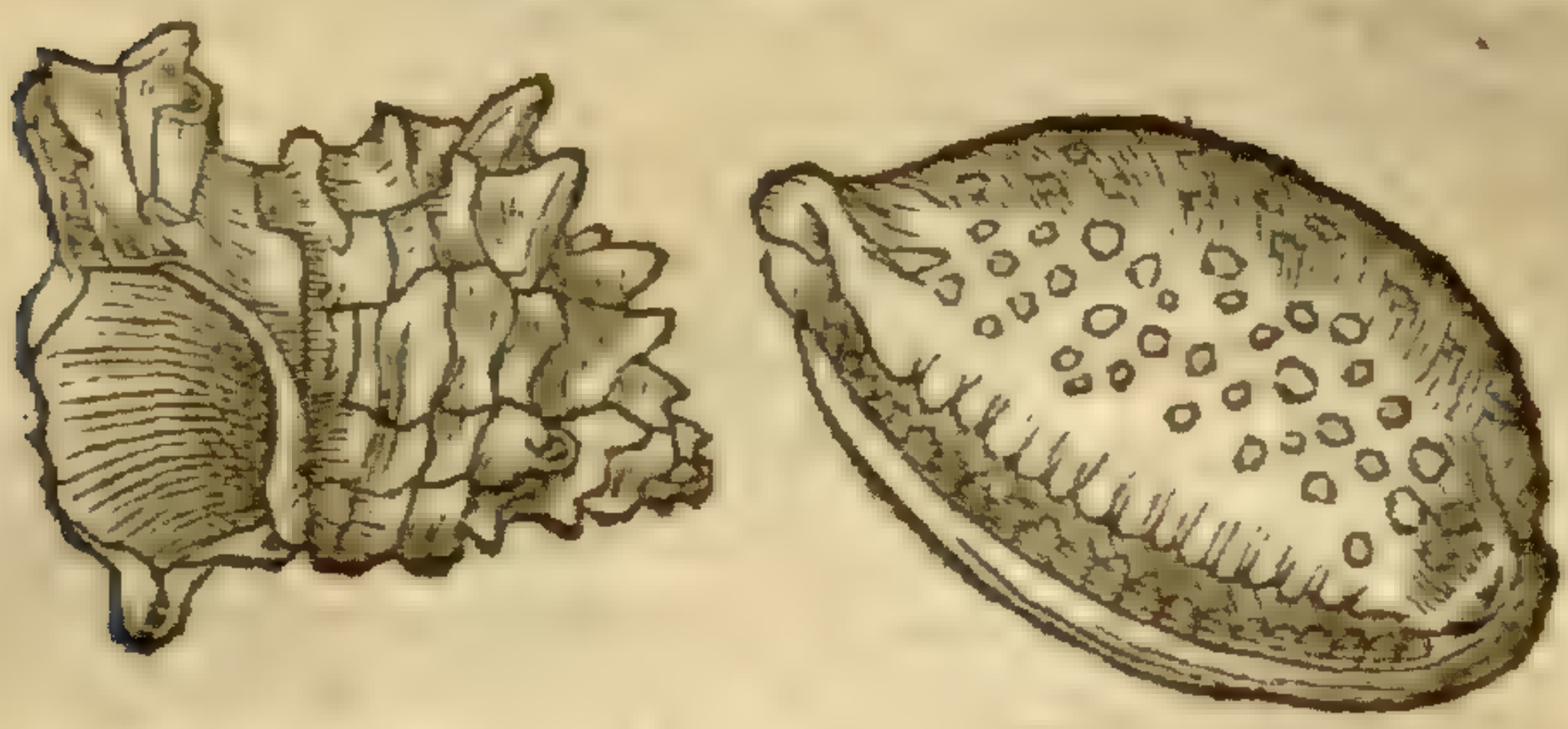

ea, & quæ in Sicilia ac Chio gignuntur & quæ in Liguriæ al pibus. Pomatiæ, id est, operculares, cognominatæ. Marina ſtomacho idoneа, & facilè aluo excernitur: fluuiatilis uirus olet. Quæ uerò uepribus frutetisq; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli Seſilon, uentrem & ſtomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium teſtæ excalfaciendi & urendi naturam ſortiuntur: purgant lepras, uitiligines, dentesq;: emendãt oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uiſus hebetudines, ſi cum carne ſua uſtæ tritæq; ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impoſitæ, aquæ inter cutẽ tumores exugũt: ſed non ante ſoluantur, quàm omnis hauriatur humor: podagricas inflammationes leniũt, impactos corpori aculeos illitæ euocant, menſes tritæ & admotæ ciunt. Carnes earũ cum Thure & Myrrha illitæ, cùm uulnera alia, tũ maximè quæ nerui acceperunt, conglutinant: tritæ in aceto, ſanguinẽ naribus erumpentem infrænant: uiuæ corpus, & præſertim Aphricanæ, cũ aceto deuoratum, ſtomachi dolores mitigat: trita cum teſta, uino & Myrrha, ſi exiguum inde bibatur, coli ueſicæq; cruciatus ſanat. Terreſtris pilos incommodos replicat, ſi quis abraſo acu lentore eius, pilum attingat.

COchlearum apud veteres adeo exquisitus fuit cibus, vt eas vndi quaq; cõquirerent, asseruarẽtq; & nutrirẽt. Terrestres Cochleæ secundum eas quibus pascũtur herbas gustui gratæ, aut ingratæ sunt. Nam quæ Calamentho, Origano, alijsve similibus herbis pascẽtur, eas nemo recusabit. Cõtra quæ in Lacubus, cannũ: quæ in fluuijs, virus redolebũt. Concharum omne genus leniter cõcauas crustas seu testas habẽt, quibus aperiundis & claudendis natura potentes sunt. Rarũ est in quibusdã vnica & latiuscula cõcha tegi. At Cochlearũ species omnes vnica & cõtinua testa cõduntur, quã (domus vice occlusæ) cum incedũt dorso appensam post se trahunt. Spiras habet hæc testa planas, cõnexas, turbinatas, acuminatas. Testas, quæ proprie Limaces sunt, non habent, maculas alioqui nigras aut lutea insignes. Habent ea, vt vulgus opinatur, certum in capite lapillum, qui tertianis remedio est. Viuunt opacis & vdis in locis ex eis per alẽbicũ aqua paratur decorãdæ mulierũ faciei

Cancri. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καρκίνοι ποταμίοι. *Lat. Cancri fluuiatiles, Ita. Granchi di fiumi.* Gal. Cancres de riuiere.

CAn-
cri
fluuiatilũ exustorum cinis, quæ duo cochlearia expleant adiecto dimidio radicis Gentia-

næ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi morsibus: rimas pedum, sedisq; pernunculos, & carcinomata, cũ decocto melle lenit: triti crudi, potiq; ex asinino lacte, auxiliãtur contra serpentiũ phalangiorũq; morsus, atque scor-

pion

pionum ictus: decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt: necant scorpiones triti, & cum Ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerùm inefficacius omnia præstant.

CAncri quos hic describit Dioscorides, Astaci aut gammari, quas Galli (Escreuisses) vocant, non sunt: sed solum ex crustaceorum genere cauda carens, & rotundo corpore, quod locustis & squillis oblongum est. Est inter Astacum tamen, & Gammarum differentia, quòd Astacus marinus sit & trassus piscis: Gammarus vulgaris sit Escreuissa, aut marina, aut fluuiatilis. Errant proinde medici, qui in canis rabiosi morsibus, phthisicis ve curandis: cum Cancrorum vsum Dioscorides & Galenus præscripserint, Gammaris vtuntur. Recentes medici, lapillos qui in Gammarorum capite reperiuntur, in puluerem redigunt, bibendumque offerunt ad purgandos arenulis renes.

Terrestris scorpio. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκορπίος χερσαῖος. Lat. Terrestris Scorpio.

TErrestris Scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remedium est: quin estur assatus, ad eadem.

ICtus Scorpij terestris locis frigidioribus, innoxius, & alidioribus, noxius est. Nullibi gentium venenati magis & mortiferi Scorpij, quàm in Scythia frigidissima regione brutis etiam ad porcos vsque, qui morsum cuiusuis alterius animalis nõ timeant. Nouẽ in Scorpijs colores nẽpe Cedrinũ, rubeum, cineritiũ, ferrugineũ, viridem, sulũ cũ cauda nigra, vinosum, albũ & fumeum. Qui in cauda septimodes, magis alijs venenati. Cinis scorpionũ qui viui ambusti erũt, illis proficiet, quibus vrina ob arenularum oppilationem, aut lapidem qui in vesica sit, retardatur.

Marinus scorpio. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκόρπιος θαλάσσιος. Lat. Marinus scorpius.

MArini Scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines, & hebetudines.

FErtile elemẽtũ mare, exprimẽdis omnibus q̃ in alijs viuũt elemẽtis. Atq; adeò multa habet q̃ in nullo caterorum. Producis & scorpios.

Sed ij non satis noti. Nam quas Itali Scorpenas seu Scarpenas vocant, non esse marinos Scorpios ex Athenæi & Aristotelis descriptione contendit Matthiolus, & dubitans proponit piscem qui Italis Ragno dicitur fieri posse vt sit Scorpius. Habet hic in dorso spinas quasdam quibus transfigit, venenatas, itidem & Scorpena, quos non raro & è puniacis piscatores confecit.

Draco marinus. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δρακον θαλάσσιος. *Lat. Draco marinus. Ital. Draco marino.* Gal. Dragon marin.

DRaco marinus dissectus & apertus impositúsque ictus spinæ suæ quæ ferit, medela est.

DRaconem describunt marinum Plinius & Albertus ingentem piscem, serpentis effigie, alis non amplioribus quàm quæ adtollendum sufficiant, ijs viribus & velocitate, vt paucissimo tempore immensa maris spacia transcurrat. Venenata bestia, quodus piscium seu animalis genus, simul atque dente attigerit, morti condonans. Piscatorum arte capta, statim vt in arenam seſe protrahi senserit, fossam exarat qua occultet seſe. At si exactum illud Matthioli nudum sequutis diligenter verba Dioscoridis expenderimus, alium esse Plinij & Alberti Draconem marinum, aliud Dioscoridis reperiemus, duabus his conjecturis emoti. Prima est, Draco marinus Dioscoridis ferit cum venenata spina, sectus & appositus plagæ suæ remedio est: & illa ingens bellua sola dente noxia est. Secunda est, paucis verbis medium huius animalis negocium explicat Dioscorides. Ipse suo veneno remedio est. Quod difficillimum apparet in pragrandi bellua. Qui fit vt Dioscoridis Draco marinus, a superiore differat, quin & e minutis sit piscibus, quos inter littorales numerat Aristoteles. Poterit esse Draco marinus, quem vir alle eximius a se visum describit, longus in morem pisces, quem Sommerſ. Itali vocant capite & rostro draconis peculiari, pectore arcuato, dorſo spina in gibbi modum subrecta, totus e capite ad caudam per rectus ex utroque latere lineas septenas. Spina per capitis medium ducta, crista speciem præbent. Nec disparibus spinis torques figura cingitur collum, e quibus linea in latum pectoris procedit. Hac duarum media est, quæ sub quaque latere pectus infundunt.

scol

Scolopendra. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκολόπενδρα θαλασσία. *Lat. & Ital.* *Scolopendra marina.*

SColopendra in oleo decocta si illinatur, auellit capillos, sed contactu pruritus facit.

SColopendra marina terrestri (referente Plinio) similis, statim à deuorato hamo intestina omnia euomit, ac inde extracto, rursus ea innocuè reuomit, & sanè bella esset huius animalis anatomia, si quis eo potiri & noscere artificium posset. Scolopendra terrestris, Italis, Centogambe, insectum spadicij coloris, minimi digiti longitudine, cum in humecto solo repit, Cicindulæ in morem micat, digitis attrectata, pruritum vt Scolopendra excitat. Amat humentia adium, & salsas hortorum arcas, & æstuosas paludes.

Torpedo piscis. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάρκη θαλασσία. *Lat. Torpedo marina. Ital.* *Torpedine marina.* Gal. Turpilles.

MArina Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet: eadem apposita euersam sedem prociduamq; coercet.

TOrpedo piscis ab effectu nomen sortita, quòd per medios hamos, setas, & hastam piscatoriam vis eius pertransiens, stupidam reddit manum, tum subinde & totum piscatoris corpus, dorso est in rubedinem vergente, supra quod distinctas habet notas, nigrescentes, oculis non dissimiles, interiori corporis parte albescit. Experientia docuit Galenus, in capitis doloribus, euersa & procidua sede non mortuam, sed viuam Torpedinem admouendam. Hunc piscem Veneti Tremolo vocant, quod à supore membra, tremorem inducat: Romani Batti potta. & fatterigia.

Viperæ. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐχίδνα. Lat. Vipera. Ital. Vipere. Gal. Vipers.

Viperina carnes ſiccatæ edantur, claritatem oculis adferunt, nervorum mitijs auxiliantur, increſcentes ſtrumas reprimunt: detracta autem cute, capite caudaq́, quoniam carnem acant, amputari debent: quippe commentitium eſt, quòd præcipitur, cartam utrinque menſuram præcidi oportere. Reliquum verò corpus exemptis interaneis totum diſſectumq́ diſcoquatur cum oleo, uino, ſalis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas eſitent, pediculos procreari, quod plane à ueritate abhorret. Adjiciunt aliqui longam ſenectutem agere, qui eo cibo neſciuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, ſed meſſicacior eſt. Viuæ autem uipera in ſictile nouum demittitur, adjiciuntur ſalis caricarumq́ tritarum, ſingulatim quinque ſextarij, mellis cyathi ſex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus maſſatur, donec ſal in carbones redigatur, qui poſtea tritus in pulueris ſpeciem, reconditur. Plerumque, ut ori gratior fiat, immiſcetur Nardi ſpica, aut Folium, aut Malabathri momentum.

Male intellectus Ariſtoteles doctiſſimis etiã viris erroris viã ſtruxit: Nõ enim id ita ſenſit, Viperinos fœtus nõ niſi necata matre naſci, ſed eos qui tardius exeunt. Si quidem non plus uno, die naſcuntur) moræ impatientes, rodere quæ cingentur pelliculam, quo citius prodeat in lucem. Itali circumforanei, qui ſerpentibus alendis quæſtum faciunt, uiperas in capſulis oſtentant, ſetibus comitatas, & nequaquam infectas laſas. Nicander & Galenus abunde uiperam delinearunt. Viperata ſicca eſt, anguillarum in morem condita, nempe cum oleo, ſale, anetho, & porris. Viperam cute totum corpus per cutis poros, duram in Aſia & Miſia hominũ experientia approbat Galenus, qui dipſantiaſi, ab hauſto uino, cui immortuus fuerant Viperæ, calentibus fuſulis & renouata, anguium & oſtreorum in morem, pelle, ſani euaſerunt. Viperæ in his qui corrupti abundant humoribus, comeſtæ pediculos creant. Olim ut anguilla mandebantur in Aegypto, & noſtro ſæ-

lo

lo in orbis recenter inuenti multis partibus, conficienda Theriacæ ratio, & trochiscorum è Viperis, non ab alio, quam à Galeno petenda.

Senecta anguium. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γῆρας ὄφεω. *Lat. Senecta anguium. Ita. Spoglia delle serpi.*

SEnectus anguum in uino decocta dolori aurium, infusu, & dentium collutione, auxilio est. Addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè uiperinam.

SEnecta anguium, seu Vernatio nota res, nempè cuticulæ quæ sese angues primo uere è terra prodeũtes exuunt, saxis aut stirpibus affricato & restricto corpore.

Lepus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λαγωὸς θαλάσσιος καὶ χερσαῖος. *Lat. Lepus marinus & terestris. It. Lepre marina & terrestre.*

Gal. Lieure de terre & de mer.

LEpus marinus Loligini paruæ similis est, qui per sese tritus aut cũ urtica marinaillitus, capillos euellit. Terrestris Leporis imaginẽ cere

cerebrum mandatur, tumandus tremoribus qui valetudine contracti sunt: assriktu aut cibo facile infamibus dentitionem patitur: exustum caput & cum adipe ursino aut accto illitum, depectarum mammis medetur. Leporinum coagulum post mandata a concubitu potum, concipiendi facultatem adimere, partumq; semicrepere producitur, malum & abortiones facit, comitiales insultus contra venena ex accto bibitur, præsertim aduersus coagulum lac, & viperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, tollit cutis in facie, nitiliginem, lentigines, & famas.

LEporis marini in Adriatico mari, est quidam velut canis species, I qui ore solo colore simili, sed quem Indicum gignunt, pilos habet & corpus longe maius. Verum Leporis marini piscem præterea habet cætera reliquis piscibus similem præter caput quod Leporis habet, & striam dorsi rubram. Nullum animalium, excepto Leporis terrestri, coagulum habet in ventre. Superfetat item vt cuniculus quod tamen horum capita sunt, non quod hermaphrodita sint, vt quidam existimant. Caro Leporis crassum sanguinem gignit, humores melancolicos, & difficulter digeritur. Prodest tamen dysenteria maxime tosta. Sweatum iecur, recuperatas tussi, si bibatur. Totus exustus in se probè operto, valet ad proritandam vrinam, ad calculos renum, & vesicæ. Fel Leporis cochlearo mistum, flocculos albos quæ nisum offuscant aufert. Stercus Leporis natura mulierum impositum, fluxus muliebres potenter refrenat, & matricem desiccat.

Pastinaca marina. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τρύγων θαλασσία. *Lat.* Pastinaca marina.

Gal. Glorin.

MArinæ Pastinacæ radius, qui eius caudæ innatus admissis squamis reflectitur, dentium dolorem mitigat: item eos frangit & euocat.

PAstinaca piscis est latus & cartilaginosus, vt Raya, Torpedo, & similes. Habet in superiori caudæ parte, radium & aculeum, qui in transigendo præsentaneum affert periculum, atq; adeo mor-

mortiferum, vt Actius teſtatur, ſiquidem viſua nervos vſque penetrans ſpaſmum, & poſt, mortem inducit. Paſtinaca cinis, cum aceto miſtus, ſuæ plagæ remedio eſt. Iccore oleo mcdlo, ſcabies non hominũ, ſed pecorum etiam inungitur, nec moratur effectus. Editur Paſtinaca ſublata è dorſo cum aculeo illo mortifero, parte omni alia ſalua, quæ Croco ſimilis eſt, adempto etiam capite.

Sepia. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σηπία. *Lat. & Ita.* Sepia.

Gal. Seche.

SEpiæ cocta dũ eſtur atramentũ, ægrè cõcoquitur, aluũ mollit collyrijs è teſta factis cõueniẽter genarũ ſcabritiæ perfricantur, uſtũ in ſua teſta donec id quod cruſtoſum eſt abſcedat, poſtea tritũ expurgat nitiligines, furfures, dentes, & untia cutis in facie. Elotũ in medicamenta oculorum addi ſolet, cõtra albugines, oculis iumentorum efficaciter inſpiratur: pterygia oculorum abſumit, cum ſale tritum & iniectum.

SEpia Polipũ nõ abſimiles, præterquã quod ampliori ſunt corpore, & plures habẽt pedes. In Gallys cũ alibi, tum apud Namẽtones cognita. Oſſe albo quod in dorſo reperitur, exterius durũ, laue: interius tenerũ, fungoſum, leuiter rude, ſubtiliſſimis & intortis lineamẽtis plenũ: ad anulorũ furfurẽ vtũtur aurifices, et ex eo medici dẽtifricia faciũt. Vetus eſt illud et iuxta verũ de Sepijs, qd̃ ſe in aquã nigrore protenſo, tãtiſper viſum fruſtratur, dũ ſe premi ſenſerũt. Sed ea nec eſt ho-

minum

minũ solertia, vt nec Sepia, nec atramẽtũ, nec Torpedini torpor nec Iolgini marcor possint, quominus in potestatẽ hominũ veniãt. Valentibus stomachis probè digerũtur Sepiæ alias difficulter permeãt, & crudos humores generãt. Sepiarũ ova cum alliata (quã vocant) àsalsis mandũtur, quo potentiores sint ad coitum.

Mullus piscis. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τρίγλα. Lat. Mullus. Ita. Triglio. Gal. Barbeau.

Mvllorum assiduo cibo aciẽ oculorũ hebetari constat. Is marini Draconis, Araneiac Scorpionis morsibus medetur, si crudus atque dissectus admoueatur.

Mvllũ quẽ tãtopere ob caput amplũ, & sapidũ iecur antiqui expetiuere, vt librã piscis libra argenti pẽderent, hodie Itali pẽ Græco nomine, Triglia vocãt, qui piscis est marinus, colore tabũ exprimẽs, seu eũ quẽ illi, Pauonzano vocant. Sit ne ille quẽ Barbatũ vocãmus, incertum: simili tilis est specie, ille marinus aut in piscinas marinas in colonias abductus. Quod a nostro Barbato alienũ est. Veneti triglias, Sparos vocant.

Hippopotamus. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὁ ἱππόποταμος. Lat. Testes hippopotami. Ita. Testicoli de l'Hippopotamo. Gal. Cheuaus marins.

Hippopotami testes exiccati ac triti, cõtra serpentium morsus bibuntur.

Hippopotamus piscis è Plinio & Aristotele, magis quã à marinis piscatoribus agnitus, corpore asinũ nõ excedit, iuba, dorso, hinnitu equũ exprimit cauda apri. Auersus intrat in segetẽ. Sibi ipsi sangui-

nem

nem, prauis humoribus distentior, acuminatis iunctis elicit. Fluentẽ cum visum est, cano aut alga superpositus sistit. Cute est gladio impenetrabili, ex eáque scuta & thoraces fiunt. Cinis corij illitus cum aqua, panos sanat. A deps rigorem febrium eleuat.

Fiber. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κάστορος & ἔρχις. *Lat. Fibri testiculi. Ital. Testicoli di Castoreo.* Gal. Bieure.

Fiber ancipitis uitæ animal, plerunque cũ piscibus & Cancris ex aqua uictũ capessit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur: sternutamenta mouent, & in uniuersum uarios obtinent usus: siquidẽ menses ac partus ciunt, duabus drachmis cũ pulegio poti: partus secũdasq; ejciunt, contra inflationes, torminа, singultus, uenena, ixiãq; ex aceto bibuntur. Lethargicos, & utcunq; ueterno obdormiscentes excitant infusi: cum aceto aute & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idẽ faciunt: poti & illiti prosunt tremulis, conuulsionibus, & omnibus nernorum uitijs: in summa, calfactoriam uim habent. Eligi debẽt testes qui ex uno ortu cõnexi sunt (fieri enim nõ potest, ut gemini folliculi in una

in una membrana communi reperiantur, liquore intus veluti cæroso, odore grani, & uirus redolente, gustu acri mordente ac friabili, naturalibus tunicis circũdato. Quem fraude aliqui corrumpunt, conjicientes in follem gummi, aut ammoniacum cum sanguine & castorio subactum, & ita exiccantes. Tanum est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abjici, cum uenatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue substricti. Operæ autem pretium est dimissa pelle melleum liquorem cum euentiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

CAstor inferiori Germania & Gallia notum animal, quà Rhodanus Rhenus, & Danubius fluunt, tamen Austria & Vngaria amphibiũ est in terra & in aquis uiuẽs, Lutræ simile, præterquã quòd aliquãtum maior est. Qui fit vt inter medicos quidã, Lutræ testes, pro castoreis usurpent. Ferocissimis & acutissimis est dentibus, quibus truncos arborum dissecat, ad parandã in cauernis tuguria. A demorso membro dentes nõ prius aufert, quam tuforũ ossium crepitũ senserit. Castoreum calidũ est & siccum. Cum in spasmo, tremore, stomachi singultu, paralysi, abundantia humorum excienda, ac desiccandi est, tum Castoreum in potionem, aut exterius impunè applicabitur. Quod fieri non nisi maximo detrimento potest, quibus spasmus è sicca qualitate prouenit ex humorũ & alimenti defectu, mordacitate, vel acrimonia. Huius grauis sapor & odor, corpori nihilum nocent, si probè applicentur.

Mustela. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γαλή. Lat. Mustella. Ital. Domola.

Gal. Hermine.

MVstela quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exẽteratur, & mueratæ sale, in umbra siccatur. Ex huius drachmis cũ uino pota, aduersus omnia serpẽtium uenena præsentaneo est remedio. Toxico, simul sumpta modo, resistit. Eius uentriculus Coriandro farctus mueratusq́, percussis à serpente, & comitialibus potu auxiliatur. Crematam in fictili podagricis cõfert, cinere ex aceto illito: sanguinéue permixtus strumæ im-

nantur, comitialibus etiam prodest.

MVstella Latinis Græca duo nomina repræsentat, νῆστιν & μῦν. Mustelæ Galarũ species sunt, Mustella, quæ licet generis sit nomen, tamẽ id propriè animal significat, quod Galli Hermines vocãt. Vuisella vulgaris est fouinus. Frettæ, & Latinis Viuerræ, est quæ Furonẽ nuncupant. Domesticæ Galæ sunt Vuisellæ: Hermines et Frettæ syluestres. Ichneumonidẽ duo sunt genera. Vnũ quod Madræ seu Mardræ vocat: Alterũ, quod Galli quod puteat, Putoys vocãt. Mustelæ nomẽ, in hac quinq; protẽditur. Dimicaturæ cũ serpẽtibus; Ruta sese ad bellũ mununt. Conficiunt & Basiliscos, licet in ipso etiam certamine è grauedinia comminantur. Mustellæ cinis illitus, capiti prodest, & oculorum suffusioni.

Ranæ. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βάτραχοι. *Lat. Ranæ. Ital. Rane.*

Gal. Grenoille.

CONtra omnium serpentium uenena pro antidoto sunt Ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edãtur, insq; earũ uinẽ sorbeatur: contra inueteratos tendinũ rigores pollent: illitus earum cinis, profluẽtis sanguinis impetus sistit, explẽdis alopeciarũ inunctionibus ex liquida pice illinunt. Viridium Ranarũ cinis aurifossos genis pilos renasci prohibet, in uestigia eiusdem instillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores colluendo leuant.

INter Ranas, marinæ, fluuiatiles, palustres recipiũtur: terrestres venenatæ sunt. Nascuntur nigræ

tantum & minutis carneis portiunculis, è quibus totum deinceps corpus protenditur, cum antea nihil aliud essent, quam oculi & cauda. Vngatum hodie ranarum oleum, expetitum in podagris fructum non asequitur. Quorundam experientia compertum Ranarum sanguinem non eo esse effectu, quem describit Dioscorides.

Silurus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἴλουρος. *Lat. Silurus. Ital. Siluro.*

Gal. Ignotus.

Silurus recens in cibo nutrit, & facilem præbet alvum: sale verò conditus, minimum suppeditat alimentum, arterias expurgat, & nocem expedit. Illita saluti caro, aculeos & infixa corpori spicula extrahit. Muria eius incipientibus dysentericis prodest, si in desidentium fotus adjiciatur: fluxiones sistendi ad summa cutis elicit, ischiadicis infusa medetur.

Silurum non esse Storionem ex Aristotele & Plinio constat, quorum alter robustis adeò dentibus Silurum scribit, vt ferreos etiam hamos comminuat: alter invalentes equos invadere: cum Storiones quamvis prægrandes, edentes tamen sint. Ambo fluviatilem Silurum describunt: at Storio mari, quam fluviis frequentior. Silurus Matthiolo, in Vngaria Danubio nascitur, & ab accolis Acchia nominatur: nec aliter in Germania ab accolis Rheni Bolich. Omnium omne animal immanibus ferocissimis est dentibus, huicque opinioni astipulatur Plinius qui dicat Silurum in Rheno & Danubio nasci.

Smarides. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμάρις. *Lat. Smaris. Ital. Smaride. Non satis de gallico nomine constat.*

Smaridis piscis caput exustum, excrescentes ulcerum oras pulvillosq; reprimit, nomas cohibet, thymos clamosq; abstermit, caro non secus atque salsamentum prodest à scorpione percussis, aut à cane demorsis.

Mænæ. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μάνις. Lat. Mæna. Ital. Mena.
Piscis non satis nobis cognitus.

MAenarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas abolet: eius etiam garum oris putrilagines collutione sedat.

Gobius. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γοβιός. Lat. Gobius Ita. Gobio.
Gal. Gouions.

GObius recens in sullum uentrem coniectus, si consuta rima in duodecim aquæ sextarijs donec duo supersint decoquatur, excolatus & sub diuo refrigeratus, potui detur, aluus sine molestia deijcitur, illitus contra serpentium canumque morsus auxilio est.

SMarides & Mænæ pisces non satis noti. Matthiolus non asseuerãter tamẽ similẽ Mænæ profert piscẽ, qui Italis Menole dicitur. Nec errare censet eos qui Smarides putarint, minutos hosce pisciculos, qui Mænis similes Venetijs vulgo Girolı vocãtur. Gobius frequens in Venetiarum Lacunis prouenit, & fatificat. Quod nõ secus scribit Aristoteles Gobiũ marinis littoralibus, & vbi pauca sit aqua lacunis deiectari. Venetis Go vocitant. Gustu persuaues sunt, facilè digeruntur, probè nutriunt. Præcipuè qui in arenosis & saxosis littoribus & scopulis capiũtur. Quin & in fluuijs & lacubus Gobij reperiuntur, ob iecoris saporẽ in pretio. maximè ouis onusti, hyjq; perfacilè digeruntur.

Thunnus. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Θύννος. Lat. Thunnus. Ital. Tunno. Gal. Thun.

Conditanei Thunni caro, quam Omotarichon uocant. sumpta ijs auxiliatur, quos uipera, nomine Prester, momorderit: sed oportet unũ quamplurimum subinde cogantur haurire, ita ut nomitione reddatur. Contra acrimonias esitatorum maxime ualet: canum morsibus utilissime illinitur.

THunnus crassus & pulposus piscis, porco similis, sub mẽsem Maiũ ex Oceano per columnas Herculis in Thyrrenum & Aegeum mare, in amplissimas partitus turmas fugienti similis procurrit, pulsus ingenti pisce, quem vulgo Spada vocant, quod ori insidentem habeat durissimum & acutissimũ os, ensi persimile, quo demergit & perferat naues. Thunnorum fuga, Gaditanis & spectaculum præbet, & prouẽtum. Piscatum enim totus accurrit populus, cum ingenti strepitu vocum ijm panorum, & scopietariorum. Stolidum & pauidum animal Thunnus, hoc rumore stupefactus, in terræ proxima vada devolvit sese, & imbiti retia præ grandia incidens, præda fit, & quæstus. Diebus canicularibus percellitur a verniculo, è quo in furias abatlus, totas naues pertemulat, nec id temporis gratus est cibus. Thunnorũ pinguitudo gustui satisfacit, stomachum offendit: Contra caro gustui ingrata, non æquè stomacho molesta est. Ingentes ij pisces carne sunt dura, digeruntur ægrè, pessimum nutriunt, superfluos creant humores, obtudque saluti probiores reddentibus, duritia & viscositate à sale consumptis.

Garum CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γάρον. *Lat. Garum. Ital. Garo.*
Gal. & Off. Ignotum.

GArum omne, quod ex piscibus carnibusq; sale maceratis liquamen est, si ex eo fotus fiat, depascentia ulcera sistit: morsus à cane medetur: dysentericis atque ischiadicis infunditur, nonnullis ut exulcerata adurat: alijs autem ad laccssenda quæ ulcera non sentiunt.

Ius piscium. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ζωμὸς παρῶν ἰχθύων. *Lat. Ius recentium piscium.*

Ita.

Ital. Brodo de i pesci freschi. Gal. Le brouet des Poissons frais.

REcentium piscium ius, modò per se, modo ex uinò potum aluũ subducit. Priuatim ad hunc usum conficitur è Phycidibus & Scorpionibus, & Iulide, è Percis, & recẽtibus alijs saxatilibus, nec uirus recipientibus, simpliciter cum aqua oleo & Anetho.

GArum antiqui vocauere, quod ex piscis Gari interaneis, maceratis & dissolutis cũ sale conficerent. Id posteà & ex Scõbro factum est: fuit olim Garum cõplurimorum ciborum condimentum, De isto tamẽ non intellexit Dioscorides, sed generatim de omnibus piscium & carniũ salsamẽtis. Ius piscium esculentũ, satis ab ipso auctore explicatũ est.

Cimices lectularij. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κόρεις. Lati. Cimices. Ital. Cimici. Gal. Punaises.

CImices, qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorẽtur, quartanis auxilio sunt: & citra fabas sumpti, percussis ab aspide pro sunt, uuluarum examinationes olfactu reuocant. Poti cum uino aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. Triti & urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias leuant.

CImex nocturnũ & infestum animal nõ suo priuatur in medicina remedio. Vinas applicant recentes medici, non mortuas, vt prascribit Dioscorides. Matthiolo id magis placet quod è motu illo quem in genitali suscitant, vim vrina expultricem promoueant.

Millepeda. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὄνισκος. Lat. Asellus, Millepeda. Ital. Porcelletti. Gal. Cloporte.

Millepeda quæ sub aquario nasc stabulãtur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ cõtacta manu, conviabũtur in orbem. Hæ exuno potæ difficilli urinæ, & regio morbo auxiliãtur. Millepedas illini angvis cum melle utilissimum: trita & in cortice mali Punici calfacta, doloribus aurium addito Rosaceo, commodiè instillantur.

Blata pistrinaria. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίλφη. Lat. Blatta pistrinaria. Ita. Blatte de i mulini. Gal. Grillons de moulins.

Blattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita aut cum oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

Millepedæ noti animalculi vires apertè describit Dioscorides. Blattæ itidem satis notæ. Verumtamen non sunt vulgares grilli, at pressiore corpore, & subtilioribus penè araneorum in morem pedibus & ob id in cursum velocissimæ. Mirum in modũ lucẽ edere, locos amãt humidos..

Pulmones. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πνεύμων θαλάσσιος. Lat. Pulmo marinus. Ital. Pulmone marino. Gal. Chappeaux de chair.

Podagras pernionesque emendat Pulmo marinus recens, tritus & illitus. Sullus & agninus ursinusque pulmo imposita, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus verò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. Adeps quoque liquefactus, infususq; auris dolorem finit.

Pulmo

PVlmo marinus Zoophyton, vt Vrtica, *Stella, cum super vndas maris fertur, tempestatem denunciat. Si ex eis bacilli attcrantur, lumen tedarum instar reddunt. Reliqua plana sunt.*

Genitale cerui. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἰδοῖον ἐλαφῆ8. *Lat. Genitale cerui. Ital. la Verga del Cerno.* Gal. la Verge d'vn Cerf.

GEnitale Cerui tritum, & in vino potum, à vipera demorsis auxiliatur.

MAris Cerui genitale valet ad retentam vrinam, ad dolores colicos, probè elotum, haustaque lotione. Quidam siccatum & tritum in pulucrem proponunt in dysenteria, asserentes efficacissimum esse remedium.

Vngula asini. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. ονυξὸν8. *Lat. Vngula Asini. Ital. l'Vnghie dell'Asino.* Gal. l'Ongle d'vn Asne.

VNgularum asini cinis per dies multos binis cochlearibus potus, proditur comitiales adiuuare, eadem oleo subacta strumas discutiunt: & illita perniombus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopecias sanantur.

RAsis, & Vaccæ vngulas producit, & mulæ: has ad inhibendum conceptum, illas ad lac pecori prouocandum.

Lichenes equorum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λειχῆνες ἵππων *Lat. Lichenes equorum.*

Ital. Calli delle gambe de i Caualli. Gal. Cal des iambes des Cheuaux.

Ichenes sunt in equorum genibus, & super ungulas in flexu harum partium indurati calli, qui triti & in aceto poti, comitialibus mederi traduntur.

Iocinera. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἧπατα. *Lat. Iecinora. Ital. Fegati.* Gal. les Foyes.

Asini iecur inassatum esu comitialibus prodest, uerumtamen ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inassatum decidua sanie, mungi luscosos prodest, & dum coquitur, apertos oculos halitu eius uaporari: prodest in cibo tostum ad eosdem. Tradunt hircini iocinoris cibo comitiales deprehendi. Aprinum recens si arefactum teratur, ex uino potum contra serpentium uolucrumq; morsus auxilio est. Iecur canis, quia rabie exagitatur tostum & in cibo ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ fauores dente eo, qui caninus dicitur: hunc à cane qui momordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt. Inueteratum autem sale mergi iecur, ex Hydromele binis ligulis potum, secundas pellit.

CAllos in puluerem tritos prodesse dicit Plinius, dolori dentium si in aures infundantur cum Oleo. Galenus & Paulus, ad omnem animalis morsum. Satis sese in iocinoribus explicat Dioscorides.

Coria ueteramentaria.

CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καττυματα. *Lat. Coria ueteramentaria. Ital.* Scarpe uecchie.

ueteris

Veteris coxæ cremati illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calceamentorum attritus sanat.

Veterum calceamentorum corium, carbonibus impositum, hausto fumo, uterum in modum mulieres à matrice suffocatas refocillat. Expellit hic fumus serpentes, non è domibus tantum, at è corporibus etiam, quod expertum in Vipera est.

Gallinæ. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλεκτορίδες. *Lat. Gallinæ. Italnon aliter.* Gal. Gelines.

Dissectæ gallinæ, & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliãtur: sed idemtidem alias sufficere oportet. Earum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus: sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit. Quæ interiore uentriculi galli simu residet membrana, sectis in lamnas cornus specie similis (ea uerò inter coquendum abijci solet) siccatur, trita q; in uino cõmodissimè stomachicis datur in potu. Ius è uetere gallinaceo aluum dejcit. Abiectis itaque interaneis galem conjici oportet, & consuto uentre decoquin aqua fontanis aquæ, donec ad tres heminas redigãtur, totum

id refrigeratum sub dio, datur. Albumen quum oleo Mastichino, Sarcocollam, Cinnamo, aut Filicula. Crudos humores crassos, atram bilem, & frigora emittit: prodest longis tribus, suffusionibus, articularijs morbis, & inflammationibus stomachi.

Ius Gallinarum simplex, frigus calfacit, quos mala ius veterum florum longa tussi cum sale medetur, juvat. Vinum ex his bratum fides Gallinarum, & pleuritidi opitulatur, quod sudorem excitant. Datur & ius Gallinarum lienosis cum Salvia in modum pulpæ, in dolorosas foliorum ad emollitionem loco. Vesicæ gallorum gallinarum adustarum, valenter lippitudines reparant, & ideo lectionis dantur, & longo morbo exhaustis.

Ouorum natura. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Ωὸν. *Lat. Ouum. Ital. Vouo.*

Gal. Oeuf.

Ovum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est: insulsatum sedis inflammationibus prodest, cum Croco & Rosaceo: & condylomatis, cum Melilloto: cum una autem fauilla eius, quem Rhoa dicunt, aut Galla, in patinis frigitur, alvo alvos sistat, per se etiam offerri solet. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta cutis occludit, inflammationes oculorum infusum lenit, ambusta, si statim eo perungantur, pustulas non sentiunt, faciem à solis adustione tuetur, pontium fluxiones cum Thure fluxiones arcet, auertit q: inflammationes oculorum lana exceptum, addito Rosaceo, Melle & uino, mitigat: similiter contra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur: summè tepidum, prodest auricæ fossionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritiæ, reuellionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

Gal.

Gallinarum ouа ſapore & guſtu omnibus aliis præſtant. Ab his Otidum & Phaſianorum. Anatum, anſerum & aliorum aquatilium ouа ſtomachum grauant, craſſos gignunt humores, & diſficulter digeruntur. Calida ſunt columbarum, & plus medicinæ quam cibum reſipiunt. Damnantur in totum pauonis & ſtruthij. Laudantur ouа tremula, quæ preſſi lactis more tremant. Albumine & vitello ſimul cum oleo roſato contritis vtemur ad inflammationes palpebrarum, aurium, mammarum, quauis è ratione prodeant, cubiti, digitorũ, fibrarum, imẽlurarum manuum & pedum. Incocta aceto & manducata, fluxus corporis ſiſtunt, & frixa lento igni ſine fumo, cum ſimplici quopiam aſtrictorio, vt Rhoe, Gallis, ſiore & teſta mali Punici, cochleis cum teſtis exuſtis, aut aliquo ſimilium, iuuant fluxus tum ſtomachales, tum dyſentericos. In medicamis quæ humiditatem dejecant, cocta ſint oportet, frixa, aut toſta: cum in eis qui lętos, & viſcoſos pituitæ & pulmonis humores includunt, aqua incoquenda ſint, quouſque prius calorem conceperint, ijſque non ſecus vtendum in cãma gutturis aſperitudine, è nimio clamore, aut humorum defluxu comitata. Quod ex ouorum vitellis, oleum exprimitur, perfectæ primum in patella torrefactis, perunctu prodeſt cuti ſcabræ, impetigini, ſeſſis labris, manibus, pedibus, & ſedi: Valet ad dolentia iunẽturarum, ac omnium neruoſorũ locorum vlcera: ad auriumque dolores & vlcera. Vnguntur eo vtiliter ambuſti igne, & mirandum in modũ contuſas cerebri membranas, à partibus ſanis ſegregat, quod ſummo ſuo cũ honore & agrorum emolumento expertus eſt diuinus ille Matthiolus. Hipocrates Ariſtoteli cõpugnãs, Creatur (inquit) pullus è vitello, nutritur ex albumine, cũ pullus a ſeminis, ex ouo, extractus, magna corporis parte vitello implicita comperiatur. Teſtudinis ouа et ſi in aqua bulliant, nunquam tamen cõdenſantur, vitello licet duriſſimo, & reperit teſtudinem Matthiolus, cum ſeptem ouis teſta obductis in ventre. Id animalium alio nulli contigit.

Cicadæ CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τέττιγες. *Lat. Cicadæ. Ita. Cicale.*

Gal. Cigalles.

Cicadæ quæ maſſatæ manducantur, veſicæ doloribus proſunt.

Cicada vocale animal, duarum est generum. Sunt maiores, sunt minores Cicadæ. Minores celerius pullulant, tardius finiunt, & non canunt. Maiores tardius nascuntur, vel cum finiunt, & canunt. A messe enim cum terra prodire fœtificant, & in vindemiæ Imbre ad securam almitur. Vt primum à partu è terra prodierunt, vermiculorum speciem referunt, quæ crescendo in animalia crescunt quæ Tettigometra, è quibus circa æstatis solstitium mediis Cicadæ volando prosiliunt. Ore vivunt, & ore carent. Lingulam habent oblongam, qua rorem attrahunt, & quæ hac ratione parcissime illum mixtum & rurandum edunt. Oleum gustant, ut prædocumento arboribus. In fœminis ventribus non generant. Veteres, & alii Orientales Cicadis vescuntur, & Aristoteles fœminas gustatu suave Latum prædicat. Dolores colicos sedant cum pari granorum Piperis pondere, usque usus è paroxismorum ratione variatur.

Locustæ. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀκρίδες. *Lat.* Locustæ. *Ita. itidem.*

Gal. Sauterelles.

Locustæ odoris suffitu urinæ difficultates adimunt, præsertim quæ fœminas male habent: earum carnes non sunt in usu. Est & quoddam genus Locustæ, quæ Asiraces appellantur. Onos ducitur sine pennis, prælongis cruribus. Exiccata autem ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnopere proderit. Hæc

hac abunde uescuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

LOcusta mares, maiores feminis, ha defixa in terram cauda, cui parturiunt, è queis postea nascuntur vermiculi tenui membrana cõditi, qua rupta Locusta procreantur. Calidas amant regiones, nec temerè in frigidis reperiũtur. Ex æstuosis quandoque in Europam transmolant. Quod ætate Plinij contigit, & non ita pridem anno. 1542. Cyrenaici, Lemnij, & Syri, turmatim bis, ter vep annũ ad vastandos Locustarum nidos, & cum edita sunt conficiendas prosiliuntur. Indi ex trium pedum longitudine, mordaces admodum sunt.

Ossifragus. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὀψιφάγος. *Lat. Ossifragus. Ita.* Ossifrago.

VEnter eius auis quam Latini Ossifragum appellãt, particulatim potus, caculos cum lotio pellere proditur.

OSsifragum ex Aquilarum genere esse constat, qui earum pullos seditione in cibo excitata, nido expulsos, foueat ad perfectum volatum. Plinius Alieti (Aquilæ marinæ) pullum, nec propriam esse speciem, sed ex Aquila diuersis maribus admissa procreari. Albertus, aquaticam auem esse contendit, cigno maiorẽ, oblongo rostro, cuius pars inferior faciei speciem præferat, in quam magnum piscium numerum occulit, quos postea paulatim deglutiat. Hos vulgus vocat des Herons. Eruditorum nullus est, qui superiores duos cognouisse constanter asseueret.

Galerita. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κορυσταλὸς. *Lat. Galerita. Ita.* Lodola.
Gal. Alouette huppee.

GAlerita auicula est passa, apicem in uertice, pauonis modo, gestans: quæ assa in cibo sumpta, calculos adiuuat.

Galeri

Galerita & fimi, & cum cruda reperitur. Campestres anes, ibidem vermiculis, & qua de causa aut creduntur terra gemmas Mares arguta canunt, cum ij prima, aut in cantu fragium. Ancipes anes aded verentur, ut Sperwarij & Smerilli serpentem volatu contra ela, in humanis finium, ubi hi loco confugiant.

Hirundines. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Χελιδονες. Lat. Hirundines. Ita. Rondini.

Gal. Arondelles.

Dissectis crescente luna pullis Hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in ventre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore varium, alterum purum eximes: ij priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut cerui na pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt, & sæpe prosus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, atq; in medicamentum præbẽt: tam pullorum quàm matrum in fẽmina crematarum cinis cũ melle oblitus, oculis claritatem affert, anginæ eo commode perunguntur. uuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur: & ipsæ & pulli excocti, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant quibus gina morbo conflẽtur.

Hirundinum una species domibus nostris nidos figit. Altera vetustorum ædificiorum muros, cauernulas, & montium scopulos expetit. Tertia fluuiorum ripas foditat. Vt primo aquoso prodeunt tum vt autumnali secedant, reparandoq; pullis victus Chelidonium inquirant, nulli non incompertum est. Sola autem, non rapacium, carnes edunt.

Ebur. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελεφαντος & οδοντος ῥινισμα. Lat. Eboris scobis. Ita. La Limatura dell' Auorio. Gal.

La scieure de L'yuoire.

Ebur

EBoris scobe illito paronychia sanãtur. Vim adstringendi Ebur obtinet.

EBur Elephantorum sunt dentes, quod vt aliis summoperè, expetitum, ita nostro saculo pretiosissimum. Eò factum vt nullibi penè verum Ebur reperiatur, at quod vulgò huius vice in officinis prostat, marinorum piscium sunt dentes. Cum de Elephantis recentiores qui meridianum orbem lustrarunt, satisq; superque scripserint, supervacaneum mihi visum est hac de re cartam onerare, at stolidam hanc ex hominum mentibus opinionem optarim extirpari, nimirum continuis esse pedibus, cum nostratis etiam temporis homines viderint, inflexis in genua pedibus, & in hac procumbentes, solem & lunam adorare. Eboris, porphyrij (quem vocant) plantie intriti, cinis, valet ad fluxus albos seminarum, potum in lacte seminis lactucæ, cum aqua ferro extincta, extracti.

Suillus talus. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ασράγαλος *vòs. Lat. Suillus talus. Ital. Talone del porco.* Gal. Talon de Pourceau.

SVis talus comburitur, dum è nigro albescat: qui tritus & potus, inflationibus coli, longisq; torminibus medetur.

Ceruinum cornu. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελάφου κέρας. *Lat. Ceruinum cornu. Ital. Corno del Cerno.* Gal. La corne de Cerf.

Cerui

Cervina communia alcina, hunc ligulas operas producit. semen mit, exacerbantibus sanguinem cruentis, regio morbo, & noxiæ doloribus cum tragacantha: feminas fluxiones laborantibus, cum hippocastano vel accommodato. Cervina carnem comestam, crudo fœtidis luto circumdato, & in fumo indito uritur donec albescat. id Calamintæ modo datum, alcedonibus & difficultatibus salutare est, infantum denique exsurgat. Cruda carnem suffitu admodum serpentes fugant: formicas in acetо, sicca gingivas collutione, maxillarum additione dolorem adimit.

Pilosum est alix cap. illud tamen secundum, non omnia animalia os inundatura palam habere, & alvum vocant. Quod ad Cervos attinet, Dictamnum herbam eo modo velim sagittis in Creta delapsum manifesto scire, & recens carnem, quam medicum ejus, asini, mulæ, & pisces, vitulus marinus, & delphinus. Fellis eo vento intestina sparsus habet, in quibus insperso liquore illo, quo in aceto tinctum cæteris sel conficitur, & ea ejus causa amarora, quæ post cibum in carne sentitur. Viridia ejus in cauda humor, moritur, ubi datur. Sanguis Cervi cum oleo attritus, dysteris in medicina valet & antiquos intestinorum fluxus, potus in vino, & sagittas natas prodest. Cerebrum, nervorum & medullarum abstersivum est. Cervi, combustum & potum cum parco melle, vermes è corpore ejicit. Cervorum iuvenum cornua pilo connexa, in pulmentaria jecta, vasi testaceo indita, quod pulvis prolè cooperiam & lutabit formæ reddatur, siccata & in pulverem redacta, mirabili sunt effectu ad dolore calculos, ficum Pyrrhi & Myrrha præbentur. Os cordis Cervini exanimia omnia venena mortifera virtute est: & utilitur iuvantur remediis, quæ in pestem sunt.

Eruca. CAP. LI.

NOMENCLATURA.

Gr. Κάμπη. *Lat. Eruca. Ital. Bruchi.*
Gal. Chenilles.

Fr

ERucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo perunctis, à ne-nenatis bestijs ferirí negantur.

ERucæ ex herbarum & præcipuè Brassicæ foliis nascuntur, has ab hortis eijciet, qui equæ cranium ad palum horti medio suspẽderit, idem efficiet simiatilis cancer. Si arbusculi, quem Sangum vocant, ramusculo herbæ & caules attingantur, non dispar sequetur effectus.

Cantharides. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κανθαρίδες. Lat. Cantharides. Ital. Cantarelle. Gal. Cantarides.

EFrumentis congestæ cantharides ad recondendum idoneæ sunt, quæ fictili uase non picato conduntur, & raro limeo obligato ore, & deorsum conuerso suspendumtur super aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq; corpore crassæ, ac Blattarum modo perpingues: sed inertes ac imbecillæ, quæ unius sunt coloris.

Bupreſtes, & pinorum erucæ. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βούπρηστις καὶ πιτυοκάμπαι. Lat. Bupreſtes & pinorum erucæ. Ital. Bupreſti, & Bruci de Pini.

SImili modo reconduntur Bupreſtes, genera quædam Cantharidum, & pinorum Erucæ: quæ supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. Vis omnium communis erodere, ulcerare, calorem elicere. Quà de causa admiscentur medicamentis, quæ lepras, scabiesque lichenas & carcinomata sanãt: menses ciunt, pessis emollientibus addita. Aliqui Cantharidas antidotis impositas, aquæ subtercutè auxiliari

prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij pẽnas pedesq; contra potarum ueneficia, remedio eſſe tradiderunt.

CAntharides vulgata ſunt animalia, nomenq; à Cantharo dictum, ac ſi diceres, puſillos ſcarabeos. Eligi debent vigentis ætatis, nam veteres tabeſcunt, & in vſum medicinæ ſunt inutiles. Bupreſtes in Italia & Gallijs non perindè vulgares, Animal eſt (Cordo) ſcarabeo ſimile, ſublatis pedibus, vltra cimices fœtidum, eò frondes & fructus, per qua per eos repat, inficit. Tela quæ ſeſe inuoluunt pinorum eruca aſtringendo ſanguini valet. Medicorum vulgus ex Hippocrate (vt putant) in præbendis Cantharidibus caput, alas, & pedes abijcimt, permitio in duobus Hydropicis, quemadmodum narrat Galenus, exemplo, paucis poſt diebus à ſumptis ita Cantharidibus periere. At non ea fuit mens Hippocratis, caput, alas, & pedes auferendos, ſed potui præbendum priuatim corpus, poſt caput, alas, & pedes, & non corpus extremitatibus abiectis, nam ita priuarentur remedio, quod eis ob venenum malitiam, à natura datum eſt. Cerotis & emplaſtris inditæ, ſcabres pigues exerunt. Inſeruntur & medicamentis quæ lepram & ſcabiem ſanant, in queis integræ apponendæ. Præſtantiores ſunt quæ in tritici campis reperiuntur, lineis rubris alas interſectæ. Hæc è Galeno decerpta. Cuius Cantharidum & Bupreſtum, quod omnibus notum ſit, præparandi præſcriptum hic non additum.

Salamandra.

CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σαλάμανδρα. *Lat. & Ital. Salamandra.*
Gal. Salamandre.

SAlamandra lacertæ genus eſt, iners, uarium, quod frigidi creditum eſt ignibus non uri. Vim habet erodentem, caſtigatoriam, exulceratem. Additur, ut Cantharis, in medicamenta, quorum uis eſt exeſſe, & lepras abolere, ſimuliq; modo re-

condita-

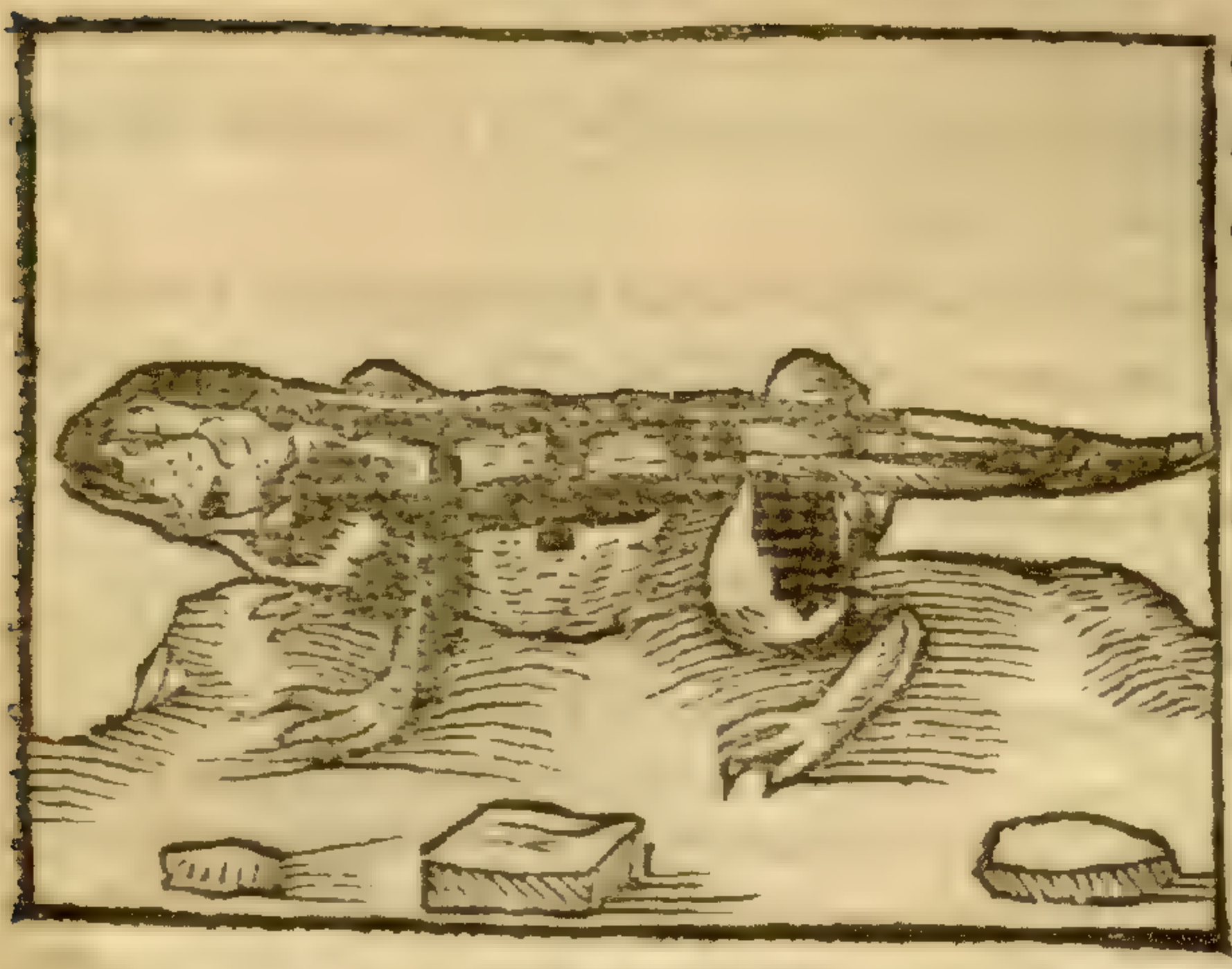

conditur. Liquefacta in oleo pilos euel lit. Exentera ta, detractis pedibus & capite, in mel le ſeruatur ad eundem uſum.

SAlamandra tempore pluuio ſub initium veris & autumno conſpicua eſt, at calente æſtate & frigeſcente admodum vere, raro exit è terra. Animal eſt corpore lacertis ſimili, præterquã quod maiore ſunt capite & corpore, altioribus pedibus, & breuiore cauda, ad curſum tardiſſima. Colore ſunt nigro & ruſſo, virgis adeò ad viuum à natura expreſſis, vt arte fumaria attritũ dixeris. Aliquanto tempore pro ſua frigiditate in igne Salamandra perdurat, ſi diu tamen perſtiterit, abſumitur. Marem aut fœminam Salamandra non habet, ſed è putrefactione generatur. Venenatus eſt harum morſus, & ſi quà fructus aut herbas attigerunt, ſaliuam quampiã relinquunt, quæ proculdubio mortifera eſt, quod multi ſuo damno experti ſunt.

Araneus. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀράχνη. *Lat* Araneus. *It.* Ragno.

Gal. Areigne.

ARaneus, quem bolcum, alij lycon, id eſt, lupum uocant, ſubactus cũ ſplenio, & linteo illitus, prolatusq; utriſq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinem ſiſtit, uulnera quæ ſummam cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Eſt & alterum Aranei genus qui candidam, tenuem, denſamque telam

orditur, quem in aluta ligatum, & lacerto appensum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex rosaceo & infusus aurium doloribus auxiliatur.

SEx Aranearum sub Phalangij nomine genera describit Aetius. Primũ est Rhagius seu acinosus, acino uuæ nigræ similis, & inde nomen sortitus: os habet in uentris medio, & pedes quaquauersum breuissimos. Secundum Lupus, hic in cibum captat & conficit muscas. Largum est illi corpus & volubile, & incisæ partes collo proximæ. Tertiũ Formicarius, quod forma grãdes formicas referat, fuligimj est coloris, stellatis maculis, notato corpore, & præcipuè dorso. Quartum, Cranocolaptis, figura corporis oblonga, colore uiridi, adiacente collo spina qua transfigit. Quintum Scleroceph alus, capite est saxi in moram duro, corporis lineamentis in totum Farfale similibus. Sextum Scoletius, vermi attrito & maximè circà caput adsimile. Phalangios in Italia nasci negat Plinius, Est tamen in Apulia Aranei genus quod Tarentolæ vocant. Idque serè, horrificè, & variè ictos afflictat. Quod è diuersis & varijs tum animantis, tum ictorum naturis prouenit. Animantium horum venenum musicæ sono mitescit. At cessante sono, paulatim redit morbus. Et eã ob causam vsitatum est musicorum instrumentorum sonum non antea cessare, quin pariter cesset etiam morbus. Quod longus somnus & desultans elicito per iocum sudore, vincat tandem veneni malitiam, tãtum sinterim dum somnus hic perdurat, offerãtur ægro Theriaca & Mithridatium, & generatim quæ ad morsus serpentium & aspidum valent.

Lacerta. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαύρα. Lat. Lacerta It. Lucertola.
Gal. Lisarde

LAcertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit, uaros, formicantes uerrucas, & pensiles, quas acrochordonas uocãt, tollit. Iecur exesis dentibus coniectũ, dolores finit. Si dimulsa admoueatur, ictis à Scorpione leuamentum præstat.

Sept.

Seps. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαῦρος. *Lat. Seps. It. Sepa.*

SEps, quam aliqui lacertam Chalcidicam nocarunt, in uino pota morsus suos sanat.

LAcertæ, quas hic describit Dioscorides, *Lacertis vulgaribus vt plurimum similes, oua vt serpẽtes pariũt, cochleis inimicissimæ. In calidis regionibus grandiores quam in nostro orbe reperiuntur,* Nicander *Chalcidicas* Lacertas *nostris similes esse contendit. Græci aliquando* Lacertam *pro* Ceraste *seu* Sepe *vsurpant, & hæc confundunt nomina, aliquando* Sauron. *aliquando* Ceraſten *genus facientes. Romæ* Lacertæ *gignuntur dorso stellis notato, quæ quod sub terra lateant,* Terrantole *vocantur, tam atroci veneno vt* Chalchidicæ *haberi possint, aut saltẽ antiquorum* Stelliones. *Seps sine pedibus serpens, viperæ similis, à* Chalcidica lacerta *diuersa est, sed nomina apud auctores confunduntur.*

Scincus. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκίγκος. *Lat. Scincus. It. Scinco.*

SCincus aut Ægypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris Crocodilus *sui generis, sale inueteratus cum* Nasturtio. *Aiunt carnes, quæ renes amplectantur, id sibi virium uendicasse, vt si drachmæ pondere bibantur, uenerem accẽdant. Verum decocto lentis cum* Melle *aut semine* Lactucæ *cũ aqua poto, veneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.*

MArini Stinci qui è mari rubro & Aegypto Venetias asportantur, licet crocodilorum speciem referant, magnitudine tamẽ ꝓ grandes Lacertas nõ excedũt, squãmis sunt albis in luteũ vergentibus, cum cæsia à capite ad caudam linea. Hanc crocodili non habent, dorso. zum natura sunt liuido. Pausanias in Lybia nasci scribit duum cubi longos, Officinæ fluuiatilibus cùm marini desunt vtuntur, non facile men effectu,

Terreni vermes. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γης ἔντερα. *Lat. Terreni uermes. It. Vermi della terra.*
Gal. Vers de terre.

TErreni uermes impositi, præcisos neruos glutinãt, tertianas discutiũt. Decocti cũ anserino adipe, & infusi, auribus medẽtur: cum oleo autem decocti, si in contrarium aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium: trita in potu, ex passo, urinam ciunt.

ELumbricis fit oleum, ad neruosorum locorum, & indurationum dandos dolores. Verus præparandi modus in balneo Mariæ, tum inde humor & virtus extrahitur, nihilum ambusto aut torrefacto oleo, vel Lumbricis. Id oleum podagris calidis multum prodest, ꝑ

frictionem

primum oleo, loco vbi sentitur dolor, dein suprà illitis vermibus incoctis, tritis & immistis cum æquali pondere ceroti, quod triapharmacum vocant. Lumbrici probè in vino eloti, ac postea in vas vitreum diligenter obturatum, vt in balneo Mariæ bulliant inditi, in viscosum quempiam humorem vertuntur, qui solus neruorum & intestinorũ plagas consolidat. At præstãtius operatur cum oleo gummi Laricis, aut Abietino oleo, quod mirum in modum recentes omnes plagas consolidet, præterquam capitis. Ambusti & in subtilissimum pulucrem reducti Lumbrici, potique cum aquis Marrubij & Absinthij, ictericos iuuant.

Mus araneus. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μυγάλη. Lat. Mus araneus. Ital. Topo ragno. Gal. Rat areigne.

MVs araneus dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

MVs Araneus colore est mustellino, magnitudine muris vulgaris, More vt talpa in acutum desinente, in hoc altrinsecus ordines duos dentium habet, tenues, acutos, cauda quàm mus breuiores. Huius morsus quibusdam in locis innocuus, quemadmodum & scorpij.

Mures. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μύες. Lat. Mures. Ital. Topi. Gal. Ratz.

MVres, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè imponi, in confesso est: si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

DOmestici sunt, syluestres, & montani mures, sunt & terrestres & marini, de domesticis tamen loquitur Dioscorides. Murium ieps retractos neruos & iuncturas remollit.

Lac. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γαλα. Lat. Lac. Ital. Latte. Gal. Laict.

Lac generatim omne boni succi est, corpus alit, alvum emollit, stomachum & intestina inflatione nexat, uerùm tamẽ dilutius æstuo habetur, & è uiridi pabulo alvum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod tenuissimè instillatum cogitur. Alvum minus tẽtat Caprinum, quoniam pecus hoc adstringentibus pabulis, Robore, Lentisco, & oleaginis frondibus, & Terebintho magna parte uescitur, inde stomacho accommodatissimũ reddi solet. Omnium autẽ dulce, crassum, & præpingue, non usquequaquè utile stomacho, Bubulum tamen, Asininum, & Equinum, uentri magis idoneum, sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora Scammoniam, Veratrum, Clematidem, aut Mercurialem pascuntur, lac omne ventrem & stomachum subuertit: quale in Iustinis montibus esse nobis proditum est. Siquidem Capræ quibus candidum uer attulit pabulo fuerit primo foliorum parta euomunt: & eorũ lac haustum nauseam creat, & stomachũ in uomitiones effundit. Ventrem adstringit lac omne decoctum, præcipueq; cãdentibus calculis marinis exustum: & in summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, interaneorum, uesicæ & renum: foris uerò cõtra pruritum cutis, erumptiones papularum, & uitiatos corporis succos: recẽs cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunque semel feruefactum: decoctum cum calculis marinis ad diuidias, ulcerosas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunque serum continet implicitum, quod ubi discessit à lacte, multo potentissimum ad purgationes redditur: datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, communibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod Schistũ, id est, scissile, appellãt. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq; ficulneo recenti mouetur, instarsis, postquam bis aut ter efferbuerit, totidẽ aceti cum sale cyathis,

quæ

quot sunt heminæ lactis. Ita enim sereſcens liquidum ab eo diuiditur quod in caſeum concreuit: ſed cùm feruet, ne ſuperfundatur, conueniet ſpongia ex frigida cõtinuò fictilis labrum detergere, ſextariumq; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla ſingulis, uſque ad gumas, ita ut intercedentibus ſpacijs potantes ambulent. Lac autem recens efficax eſt cõtra roſiones, uſtionesq; ab exitialibus medicamentis factas uti à Cantharidibus, aut Salamandra, Bupreſte, aut pinorum eruca, Hyoſcyamo, dorycnio, Aconito, aut Ephemero: præſertim Bubulum ad id eximiè conſert: gargarizatur autem exulceratis faucibus, tõſillisq;. Aſininum peculiariter collutos dentes gingiuisq; ſtabilit. Fluxiones alui, ſi ulcera ſentiantur, teneſmosq;, ouillum, bubulum aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, ſiſtit: per ſe autem & cum hordeacea Ptiſana, aut Halicaceo cremore infuſum magnoperè inteſtinorum roſiones mitigat: exulceratæ uuluæ immittitur. Humanum Lac dulciſsimum eſt, & maximè alit: mammis autẽ exuctum, prodeſt tabi, & ſtomachi roſionibus: cõtra hauſtum Leporem marinum præſidio eſt: oculis cruore ex ictu ſuffuſis, cum Thuris polline inſtillatur: podagricis utile eſt cum Meconio & cerato illitum. Lac omne reſpuendum ſplenicis, Hepaticis, comitialibus, uertiginoſis, & neruorum uitio laborantibus: febriculoſis, & capite dolentibus: niſi ſi quis interdum purgationis gratia, ut oſtendimus, Schiſtum præbeat. Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabreſcere: potum contra uenena, antidoti uicem obtinet abortus, mortuos expellit.

QVo nunc utimur Lac aut humanum eſt, aut Caprinum, aut Porcinum, aut Vaccinum aut Buſalinum, aut Aſininum antiquitam equino & camellino utebãtur. Eſt Lac humanum omnibus præſtantius, quod in tribus ſuis qualitatibus temperatum ſit. Porro omne Lac eſt ſanguis bis coctus, è caſeo compoſitus, butyro, & ſero. Caprinum ſequitur in omni ſua ſubſtantia temperatum. Septimus eſt porcinum,

& prædijs minus habet seri, plus casei. Vaccinum & Bubalinum tenuis: sanguinem, tum cæteris crassius est. Asininum plus habet seri, minus casei. Lactis bonitas colore, odore, sapore & substantia dignoscitur. Colore summè albo, splendido, claro, & non lurido. Odore sincero, aromatico non horribili. Sapore dulci, non acerbo, non acreso, non amaro, non salso. Substantia media inter spissum & tenuem, sic ut vngu gutta superposita, non spargatur, sed in se cohæra permaneat. Eximium quod ex mediocri est, optimum sanguinem: bis dysenteria datibus, pessimos humores generat, corpus & stomachum sursum deorsum voluit. Optimum lac constantis status hominibus convenit, qui natura frigidi non sunt, colerici, cachectici, extenuati, & in summa vbi stomachus mundus est à prauis humoribus. Vt è diuerso febribus nocet, dolori capitis, maiestati oculis, paralysi, spasmo, defluxionibus, lapillis, oppilationi, lentibus, gingivis, tumulis, segmaticis, & in totum, qui id à calo sumpserint, & eo plus nocet, quo spissius est substantia. Præter hæc quod fit Lac, huic indendum modicum Zucchari aut mellis, quò non coagulet in stomacho. Non offeratur potui aut cibo, cum piscibus, rebus acetosis, nec in tanta quantitate, vt digerere aut euomere stomachus non queat. Ieiuno etiam bibendum, nec alius sumendus cibus hoc non percocto. Sanamentem quietum stare oportet, non dormire, non libere à vino: quique dentibus & gingivis nocent, ab eius potu, vino aut aqua mulsa os colluendum. A cibo sumptum, multis in rebus nocet. Optimum lac cerebrum auget. Humectat & incrassat corpus. Pectus lenit, & antiquam tussim. Venerem excitat, multiplicato sperm ate. Prodest urinæ, corpora macilenta restaurat, generat probum sanguinem, & alimentum. Emollit & colorat corpus. Statim concretitur in sanguinem, & carnem adauget.

Caseus. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τυρὸς. *Lat.* Caseus. *Ital.* Cascio.
Gal. Fourmage.

CAseus recens sine sale sumptus alit, stomacho utilis est, et facilè in membra delegatur, corpus auget, alvum mollit, emollit: alius tamē alio præstatior, pro natura lactis à quo con-

fit

ficitur. Decoctus autem & expressus, deinde massatus, aluum sistit: illitus, oculorum inflammationibus & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est, minus alimenti præbet, corpus aptè nutrit, stomacho aduersatur, negotium uentri interaneisq; exhibet: uetustiore sistitur aluus. Sero quod à caseo manant, quã optimè canes aluntur. Quod Hippacen uocant, Caseus est equinus: ea uirus redolet, magnopere alit, bubuloq; proportione respondet. Nec desunt qui Hippacen, equinum coagulum appellarint.

CAscus laudatur recẽs, non enim nocet stomacho, & alùs citius digeritur. Vetus, quod linguam pungat, quibusdam est gratus: est tamen omnium pessimus, sanguinem incendit, sitim inducit, difficulter digeritur, lapillos in renibus & uesica generat, iecur opillat, restringit corpus, colicam generat, & melancolicos humores, & maximè in corporibus qui superfluo calore abundant. Et quãuis calidatis ratione extenuandis humoribus conueniat, ea tamen postea sequuntur incommoda, vt plus duplo noceat, quàm iuuet. Caseus mediæ ætatis, non probatus ducitur, quamuis minus noceat, quàm uetus. Cæteris præstantior est, pecorinus. Vaccinus crassior, & maioris est nutrimenti, at difficilius digeritur. Caprinus recens, probus: uetus, omnium pessimus.

Butyrum, & eius fuligo.

CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βούτυρον. Lat. Butyrum. Ita. Botiro.
Gal. Beurre.

EX lacte pinguissimo probatum fit Butyrum, quale Ouillũ est: fit & ex Caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum natura oleosum est, & emolliens: unde largius epotum, uentrem resolut: prodest, ubi oleum nõ adfuerit, contra uenena. Cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat: gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat.

dat. illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidas pustulis per summa scatentibus asserit. Contra inflammationes & duritias uulue, quod nec uirus recipit, nec uetustatem sentit, Butyrum efficax est: dysentericis, & coli exulcerationibus infundatur: in medicamenta addi solet quæ pus mouent, præsertim cum nerui, aut cerebri membranæ, uesicæ ceruicis ue ulcera acceperint. Id autē purgat, replet, carnem creat, adhibitum perunctis mulsumè imponitur. Recens obsonijs additum olei uicem pensat, & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est: Butyrum in lucernam nouam infusum accenditur, fictiliq; operculato quod superne in fistulæ speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum suffunditur, dum coacernetur fuliginis modus, quem facere institueris: postea deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis cohibendi, exiccare & adstringere: fluxiones cohibet, & ulcera molliter ad cicatricem perducit.

BVtyrum maturat & digerit in his tantum corporibus, quæ medium inter molle & durum, & ideo non maturat abscessus, qui sunt in corporibus duris. Per os sumptum, confert pulmoni, difficultati anhelitus, & alijs pectoris morbis. Solum manducatum plus maturat, cum melle verò & amygdalis amaris ualentius sputum educit, & excellentius emundat.

Medicina lanarum. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἔρια οἰσυπηρὰ ἔρια πεπάμενα. *Lat.* Succida lana. Lana cremata. *Ita.* Lana succida, lana bruscinata. *Gal.* Laine surge. Laine bruslee.

SVccida lanæ molles è collo fœminibusq; laudatissimæ habentur. Subueniũt inter initia uulneribus, percussis, desquamatis

matis, liuidis, oßibus fractis, aceto, oleo aut uino imbutæ: siquidem facilè succos combibunt quibus immergunt: & ob pecudū sordem, sic enim œsypum uocant, emolliūt: capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus, cum aceto & Rosaceo efficaciter imponuntur, Crematarum lanarum cinis, crustas obducit, excrescentias in carne cohibet, & ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptæ, in fictili crudo, cæterorum more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum Purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemq; modo urūt. Alij in fictili oris patuli uerucula inter se distantia componunt, & conceptas carminatasq; lanas oleo ita suffusas, ut ne stillare quidē possint, assulis tedæ subiectis, & eisdem, lanisq; permutatim interstratis, leuiter succendūt, & ustas tollūt. Quod si è Teda pix, pinguitudóue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamēta. Cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere patiuntur, idq; sæpius, mutantes aquam donec linguam adstringat, nec mordeat.

Oesypum. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Οἴσυπος. Lat. Oesypum. Ita. Sordida grassezza della lana. Gal. La gresse de la laine surge.

OEsypum uocant Græci, succidarum lanarum pinguitudinem: Cuius parādi ratio hæc est. Succidæ molles, radicula non curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscūque sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur. magnoq; impetu ligula, uti respumet, agitatur, aut lignea rude ualiduscule conturbatur, quo largius sordida spuma colligi possit, deinde marina respergitur: & considēte pingui quod supernatabat, collectoq; in altero fictili uase, demuo aqua in labellum

fusa

fusa agitatur. Spuma alterum mari perfunditur, & demum exi-
mitur. Hoc tamen per fieri solet, dum consumpta pinguedine in-
sul prorsus spuma exit. Collectum Oesypum manibus emol-
litur, & si qua insedit spumina, confestim demitur: exclusa fer-
tur omni aqua, recentique affusa, manibus misceatur, donec ad-
modum lingua Oesypum astringat leuiter, nec mordeat, atque
pinguedo candidum fiat, tum in fictile uase condatur. Ver-
um omnia fermodo sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida
qua diluunt, & manibus, non secus atque ceratum mulieres, ob-
fricant ita enim candidius redditur. Alij cloto lanis & sordi-
bus quibusque exemptis, ac lento igni in aheo uase ex aqua
decoctis, pinguedinem quod supernatat collectum, aqua, ut diximus, la-
uant: colatum in fictile patellam, quæ calidam aquam contine-
at, linteo operiunt, atque sole mandant, donec candidum fiat
& satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundunt, nouam
adjciunt. Melius est lane, radicula non curatum, quod succidi-
tum mirus olcat, & si manum in concha fricetur cum aqua fri-
da, albescat, nihil in se duri aut concreti habens, neluti quod ce-
rato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera
& emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cum melilloto & butyro:
in uellere appositum, menses & partus euocat, ulcera non sanat
modo sanat, sed & genitalium cum anserino adipe: contracto-
sos angulos oculorum, scabiososq; genas quæ occalluerunt, &
ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torret, donec redacta
in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiam fuligo colligitur,
uti demostrauimus, q̃ oculorũ medicamẽta comode additur.

LANA Sucida, quæ & Oesypus, & quam hodie, Yspum lanæ
Ysypum uocant, quo ab Hyssopo, quam pari corruptela Yspũ di-
cunt, planissime a Dioscoride descripta, nihil adqu postulat.

Coagulum. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Grꝛ.

Gr. Πιτύα. *Lat. Coagulum. Ital. Caglio.*

Gal. Presseure.

LEporis coagulũ tribus obolis ex uino, uenenatorũ morsibus, caliacis, dysentericis, & famnis fluxione uulnæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur: sanguẽ in grumos concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum uulnæ cũ Butyro, præstat mulieribus ut concipiãt: potũ uerò partus enecat, & à puerperio, pariendi spem adimit. Equi coagulum, quã Hippacẽ aliqui uocãt, priuatim caliacis dysentericisq; cõuenit. Hœdi, Agni, Hinnuli, Capreæ laucornis, et Porci, Apri, Cerui, Vituli, Bubaliq; coagula similes naturas sortiuntur: cõtra aconiti potũ, in uino, et cõcretũ lac, in aceto, cõuenienter assumũtur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotũ, partus spẽ intercipit. Vituli marini, Castorei ures repræsentat, comitialibus, strãgulatis uulnus, potu cõferre existimatẽ. Sed si sit Vituli marini, hoc experimẽtũ est: aqua insperget, quæ paulisper cũ alterius animãtis; tũ præcipue Agni coagulũ, maduerit: nã si erit syncerũ, statim liquescit in aquã: sin minus, cõsimile permanet. Excipitur autẽ catulis, qui nõdum natare possunt. In summa, coagulum omne dissipata cogit, & cõcẽla dissoluit.

Adeps. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Στεαρ. *Lat. Adeps. Ital. Grasso.*

Gal. Gresse.

ADeps Anserinus aut Gallinaceus recens et sine sale conditus, ad uulnæ uitia prosicit: sale inueteratus, & q tempore spacio acrimoniã concepit, uulnæ inimicus est. Reẽs exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur, eliq̃ue

eliqueſcens inde humor in ſictile alterum excolatur, donec adeps omnis abſumatur, mox loco uchementer frigido recondatur, & ad uſus digeritur. Alij ſictile fulcum ſuper aquam calentem, aut tenuẽ & clangudam prunam, quæ ſolis uicem penſet. Eſt & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, cõiectúſq; in ollã eliquatur, adiecto nunti ſalis momento, mox lineo colo transfuſus reponitur. Pulueres in medicamenta additur, quæ laſſitudines & fatigationes leuant. Sullus adeps & Erſinus hoc curãtur modo: Recens, præpinguis, renibus potiſſimum detractus, in largiore aqua cæleſti et quàm frigidiſſima, exemptis tunicis, diligentiſſime manibus confricatur, & exprimendo fermè ſiccatur, ſubindeq; noua aqua abluitur: caterum ſictili capacitatis duplæ indutus, in aquã demergitur, & ſubditis lenibus prunis ſpatha mouetur, eliquatúsq;, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquã emnem exclauſit, in prælotum ſictile demittitur, & infuſa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò faculum faculentum uirus peſſum cat: poſtea in pilam ſpongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit, reſidẽs in imo ſordes eximitur: tertiò citra aquã eliquatur, repurgatúsq;, ſictili bene operculato, perquàm frigidis locis reponitur. Hircinum ſeuum, Oullum, cerumenq; ita curato: Elotum ex his quodcunque, tunicis, (ut in ſullis mentione dictum eſt) exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affuſa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, ſed nitida ſpectetur. Deinde in ollam fictilem conjcito, & adiecta aqua ſuperemineat, leui prima liqueſacito, & mouento, atque inquam colato: cumq; refrixerit, iterũ in loto ſictili eliquato, & quæ antè diximus facito: tertiò ſine aqua liqueſactum, in perfuſam liquore pilam colato, refrigeratumq;, ut in ſullis ratione diximus, recondito. Eubulum autem ſeuum, renibus maximè detractum

tractum, exemptis membranis, aqua marina ex alio pelua eluendum est, mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua: cùm uerò dissolutum fuerit, in fictilem ollam conjiciendum, & marina aqua, quæ non minus dodrante superemineat, proluendum: decoquendum donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas sem Alicas minas, quaternis Tyrrhenicæ cere drachmis excolatúmque, detractis quæ pessum erant sordibus, in nouo fictili reponendum: opertúmque soli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & odoris nitus euanescat. Priuatim Taurorum pingue sic curari debet: Rombus emulsum pingue profluente amnis aqua abluto, detractisq; tunicis, fictili nouo postquam exiguum salem insperseris, liquefacto, dein in nitentem aquam excolato, & ubi concrescere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua sæpius infusa, refusáq; donec quàmoptimè elotum uideatur. Rursus in olla cum pari modo nini odorati decocto, & cum iterum effer buerit, dempto ab igni uase, ibidem sinito pernoctari: postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, nitro odorato perfundatur: eadem quæ prius fiant, dum omne nitus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, quibus sal aduersari solet, sed ita paratum non magnopere albescit. Eodem modo pardorum ac leonum pinguia curari oportet. Taurinum autem & Vrsinum pingue, nec non Cervinum, atque etiam huius animalis medulla, odoramentis imbuitur hac ratione: Pingue quod odoratum reddi debet, demptis, quo diximus modo, membranis, elotum & nitro quàm odoratissimo, nulla maris aqua diluto, fermentatum, pernoctare sinitur: alterum id genus unum eadem mensura insumitur, colliquatur, & exquisitè colatur, nonnunquam eius hemina, hinci Arabici septem drachmæ adiiciantur. Quod si ipsum odoris fragrantioris fieri uoles, quadragena floris eiusdem

drachmæ, cum paribus Palmæ, Calami, & Casiæ modis addantur, & Xylobalsami, Asphalathi singulæ drachmæ, Cinnamomi, Cardamomi, & Nardi, singulæ unciæ: omnia exactum tundantur, & affuso uino odorato, in uase operto, quod supra carbones firmiter collocatum sit. Ter effernescunt, & semoto abigni uase imbi permoliant. Postridie unũ effunditur, aliudq; genens eiusdem adijcitur. Ter simili modo bene conservescat. Deinde matutinis exempto adipe unum effundatur, & abluto uase, si quid imo subsidens hæsit, detergatur: postremo eliquatum pingue & excolatum, ad usus recondítur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur, quod antea curatum est, uerùm anteà dicta prius mistissari solent, quò facilius sibi odoramentorum uires adsciscant. Itaque assumens quodcunque horum uolet, cum uino ferue facito, impositis unà Myrti ramulis, Serpyllo, Cypero, item Asphalatho plenius tuso. Aliqui tamen adhibent usum, uno duntaxat horum contenti sunt: cum autem ter effervbuit, exemptum leniter, & linteo colatum, aromatis, uti expositum est, imbuitur. Adipibus stipsamenta sic fiunt (quemcunq; acceperis, oportet ut recens tundatur) Syncerus & sanguinis expers adeps, reliquas habens notas, quas sæpe retulimus, in olLam nouam demittitur, infuso uino albo, uetere, odorato, quod semipedis altitudinem superet: lento igni ferueat dum hernaculus odor aboleatur, planéque unum redoleat: ac ubi depositum uase refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & seminis Loti eius minam, cuius è ligno lucræ tibiæ faciuntur, tusi minæ quatuor adijciuntur, lento igni subinde miscendo decoquuntur, cúmque odoris uirus emanauerit: excolatúsque adeps refrixerit, una contusi Asphalathi mina, cum Amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur: nocte una hæc odorem rapiunt, combibúntue: postridie in ficilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe inde-

ea

ela, additis sextarijs tribus uini unà ferueſcunt, quouſque & uim & odorem ſtiſſamentorum adeps ipſe contraxerit, qui eliqueſcens collatur, & reponitur. Quod ſi maiorem odoris fragrãtiam efflagites, drachmas octo quam pinguiſſimæ Myrrhæ uino maceratæ, quod multos in annos aſſeruatum eſt, miſceto. Gallinaceus Anſerinus q; ſic odoribus imbui ſolẽt: Cuiuſuis corum percurati ſextarij duo fictili olla excipiuntur, Ery ſiſcepiri, Xylobalſami, Palmæ elatæ, & Calami planè contuſi, ſingulorum ſeſcuncia admiſcetur: uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur, eater efferueſcunt prunis, mox uaſe ſublato ab igne, die noctuq; refrigerantur: poſtridie liquata per linteum craſſum, mundum in uas excolantur. Vbi uerò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo denſius aperto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id inſtituere oportet, æſtate ſiquidem pinguia non coguntur. Nec deſunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adjciant, quò facilius in unum corpus omnia coaleſcant. Eadem ratione Suillus adeps & Vrſinus, cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verùm Sampſuchi odorem adeps ipſe repræſentabit hoc modo: Curati quamoptimè adipis, præſertim Taurini, mina una, tempeſtiuique Sampſuchi exquiſitè confracti ſeſquimina miſcentur, & inſperſo largiore uino digeruntur in offas, quæ in uaſe cooperto nocte queſcunt: matutinis in fictili olla lenuſculo igni, aſſuſa aqua, leuiter coquuntur, dumque ſuum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet: poſtero die deterſa ſorde quæ peſſum ierat, Sampſuchi, ut dictum eſt, contuſi ſeſquimina priori paſtillo adjciatur, eodemque modo in offas cogitur: alijs quæ diximus peractis decoquitur, & colatur, & ſi quæ fundo baſis ſpurcitia, deraditur, & frigido loco recondi-

tur. Si quis tamen incuratū adipem Anserinum, Gallinaceū, aut Vitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciēdum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in umbra super umbrum, per linteа munda manibus uehementer exprimat linoq; consutum umbroso in loco suspendat, & post multos dies nouā charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle inducantur à putredinis metu. Vis omnium est excalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus & uitulinus aliquantum adstringunt. Earundem uirium compos leoninus, nam resistere eum aiunt ijs, qui insidias moliūtur. Cerui no, Elephantinoq; perunctos, serpentes fugiūt. Adstringentior est Caprinus, qua ex causa decoctus cum polenta, Rhoe & Caseo, dysentericis datur, & cum Ptisanæ succo infunditur. Ius decocti phthisicis in sorbitionibus prodest. Datur quoq; utiliter ijs, qui Cantha: idum uenena hauserunt. Hircinus, ut maxime discutiat, podagricis auxiliatur, cū fimo capræ & Croco impositus. Huic proportione respondet Ouillus. Suillus uerò contra uulnus & sedis uitia idoneus est, ambustis igni medetur: è sue uetustissimus quisque sale conditus excalfacit, & emollit, elotus uno pleuriticis & deest: cinere aut calce exceptus inflāmatiōibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. Asininum tradit cicatrices corpori concolores reddere. Anserinus Gallinaceusq; conueniunt mulieribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrsinum constat rapios uno alopeciæ capillos restituere, perunctionibus subuenire. Vulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium piscium pinguia, perūctis oculis claritatem afferunt, si in sole liquescant, & melli admisceantur. Viperæ adeps cōtra oculorum hebetudines suffusionesque efficax est, addita Cedria, Melle Attico, & paulo uetere: pilos alis euulsos perunctis radicibus recens & per se illitus obluerat, atque renasci non patitur.

Adips

ADeps omnis in vniuersum humectat & excalfacit in corporibus humanis (plus aut minus) prout natura est animalium & ob id adeps porci plus humectat, nõ tamẽ excalfacit, vt olei: humano enim in caliditate sua simile est. Taurinus adeps calidior et siccior porcino. Vitellinus inferior est caliditate taurino & capri adeps cedit adipi caprx: caprx adeps, hircino: taurinus, leonino. Potẽtius enim est & validius digerit, quotquot sunt adipibus animalũ quadrupedũ, vt potè admodũ calidus & tenuis, & ideo cõuenit abscessibus, veteribus nodosis, & induratis, & æquè retractis nervis. Taurinus æquidistat à Leonino & porcino, vt enim hũc caliditate supat, ita vicissim ab illo supatur. Et ob id medicamẽtis veterũ absessuũ indi non aliter quã leoninus potest: itã dũ in medicamẽtis tetrapharmacõ, qui fiũt è cera, resina, pice, & adipe. nihil refert, vtrũ taurinũ, vitellinũ, hircinũ, caprinũ, an porcinũ imponas: at porcinus magis cõuenit infantibus, fœminis, & ijs qui molli sũt carne: taurinus rusticis, & quibus dura est caro, aut quod sta nati sint, aut quod è victus ratione id sibi cõquisierint. Omnis adeps quo vetustior, eò calidior, tenuior, & plus desiccat. Hic summopere aduertãdum, cũ dicit Dioscorides caprinũ adipẽ magis astringere porcino, nõ de astrictione pari qua Rhus, intelligendũ, sed fortiorẽ & acutiorẽ porcino. Vocat alias & saporẽ astrictorium, Pyperis, Pyrethri, Euphorbij, Copæ, Aliũ cũ acre dicere debuerit, & astrictorius propriè sit in Gallis, Balaustijs, Rhoe, & Hypocistbe. Effectũ viperini adipis quẽ noster actor profert, in obliterãdis radicibus subalariũ pilorũ, & curãda suffusione, improbat Galenus, experiẽtia affirmans nõ ita esse. Porcinus adeps omnibus alijs humidus, itade plus molit & maturat, & ea causa est cur inferatur fœgmonũ emplastris: in ijs vero qui erodentẽ & mordacẽ dolorem sentiãt in intestino sedis, aut colo, caprino in clysteribus potius quã porcino vtemur: non quod magis repercutiat, & valentius mordacitatem restinguat porcino (è sui enim natura porcinũ) sed ideo quod cũ spissum sit caprinũ, statim cõgelatur, & adglutinatur patienti loco: at porcinũ nempè liquidum, foras prodit, vt olea idq; appliquatur in dysenteria & tenesmo. Atenim quæpiã tenuis substantiæ ratione, plus repercutiãt quã spissa, & vbi malũ altius est infixũ in profundo corporis: liquidũ duro plus penetrat, aptusq; corrodẽdo humori misceatur. Fadere in crofiendibus, quæ erunt in alto corporis, plus repercutiet adeps anserinus quãuis calidior porcino, quos intermediat adeps gallinaceus. Marinum adeps semper fœmineo calidior est: castratorum minus calidus & siccus quod castrati fœminarum naturam referãt. Adeps animalium in cibo sumptus, languidum reddit stomachum, oppilat, augmentat flegma-

paruum nutrit, deprauatum sanguinem generat, infirmat vim nutricẽ stomachi, dysentericos & quosuis alios fluxus in corpore, excitat, satiat non sumpto legitimo cibo, sensus & intellectum obtundit, somnolentiam prouocat, & calidum stomachum in bilem & vapores conuertit.

Medulla. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυελὸς. *Lat. Medula. It. Midola.*

Gal. Moelle.

LAudatissima est Ceruina, mox Vitulina, post hãc Taurina, dein Caprina, & Ouilla. Colligũtur æstatis exitu, tum appetit autumnus: quippe cum alijs anni temporibus concrementum sanguinis, & ueluti caro friabilis, in ossibus inueniatur, nec facile cognosci potest, ni quis eam ossibus extrahat & recondat. Omnes medullæ molliunt, calfaciunt, rarefaciũt, ulcera explent: Ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curãtur recẽtes, adipis modo, aquæ respersu subactæ, selectisq; ossibus tãtisper elotæ, & in linteum expressæ, donec aqua syncera emanet: & detersa sorde penna, si qua innatet, liquatæ in duplicato uase in pilam exprimuntur, & ubi coiere, omni face, quæ ad ima sidit, derasa, fictili nouo reponuntur. Quòd si libet incurtas reponere, facito omnia, quæ de Anserum & Gallinarum adipe demonstrauimus.

MEdulla animalium duritiam omnino emollit, in musculis, tẽdinibus, fibris, & interioribus. Præstãtissima est ceruina, ab hac bouũ iuuenum, & vitulina. Hircina, taurina, robustior est, mordacior, & siccior, Qui fit vt duritias nodosas non emolliat. E ceruina & vitulina pessi fiunt ad emolliendas matricis duritias, vngũtur & muliebres loci ad eundem effectum. Medulla è spina itidẽ vt ex ossibus animaliũ extrahitur, quamuis quæ è spina educitur, durior sit & siccior. Galenus quo è muco & situ integras Medullas asseruaret, subueris initio inter Lauri frõdes siccis in adibus reponebat: Instãte æstate aditis locis, frigidiusculis, & quo Aquilo non peruaderet, feneſtellis in diurnũ & nocturnum euri spiramentum apertis. Calidis enim locis putrescit, &

sitim

situm cõtrahit: in humidis verò & terræ propinquis, mucum. Quæ editur è spina medulla, flegma generat & spissos humores, difficulter digerit, nocet stomacho, nauseam prouocat, si tamẽ valentem digestioni stomachum repererit, nõn improbatè nutriet. Quæ ex ossibus educitur, licet & ipsa in cibo nauseam proritet, & flegma generet, attamen si digeratur probè, nutrit & gustui gratior, quàm spinalis est.

Fel. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. χολὴ. Lat. Fel. Ital. Fiele.
Gal. Fiel.

FEl omne curatur hoc modo: Recens præligato ore folliculi lino tandiu demissum in feruentem aquam, dum quis spatium trium stadiorum percursaret, mox exemptũ siccatur umbroso loco, aspergine non redolente. Sed quod ad oculorum medicamẽta adjci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur, circunuoluto ad os uasis lini principio, & operto uase reconditur. Est enim uis omnium acris & excalfaciens. Intensis tamen & remissis uiribus differunt. Siquidem præstantius in effectu esse uidetur Fel marim Scorpionis, & piscis qui Callionymus appellatur, marinæ Testudinis, Hyænæq;, item Perdicis, Aquillæ, Gallinæ candidæ, & syluestris Capræ, quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, argemas, & genarum scabritias. Ouillo, Suillo, Hircino, atque Vrsino, Taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, præsertim infantibus, deiectionem quis molietur, si intinctũ eo tomẽtũ aut fimbriã sedi subijciat. Priuatim Taurino anginæ cũ melle perungũtur: sedis ulcera sanat, & ad cicatricẽ usq; perducit. Idẽ auribus fractis & puruletis cũ muliebri lacte aut Caprino instillatum medetur, & sibilo earundem ex porri succo. Admisceri insuenit, uulnerarijs emplastris & circun-

limitionibus, quæ contra uenenata parantur, phagedænicis ulceribus, colis & feroti doloribus, ex melle prodest: lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat. Oulam & Ersinum cõtra eadem pollent, uerùm inefficacius hæc præstant. Ersinum collegmate comitiales adiuuat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest: naribus inditum comitiales eriçit. Syluestrium Caprarum fellis peculiariter perunctu luscios sanãtur. Hircinum idem obit munus: lachrymia abolet & luxuriantes elephanticorum exuberationes illitu reprimit. Suillum autem contra aurium ulcera, reliquáque omnia magno usu assumitur.

Fel ipsissima animalium est bilis, & humorum, quos in se continent calidissimum. Cuiusuis animalis natura, fel plus minúsue calidum effecit. Fel quò liquidius, & magis in pallorem declinans, eo minus calidum, illo qui spissus est, & coloratus. Habet taurus in felle lapidem, qui potus uesicæ lapidem frangit. Is tritus & naribus assumptus, rheum expedit, & aquæ in oculos defluxum inhibet, cum dilatantur tunicæ. Is pulueri lentis pondere reductus, & naribus attractus cum succo Fetæ, prodest malo caduco. Fel Auratæ piscis, Lupi, Perdicis, & Gallinæ in Venere fœminas oblectant.

Sanguis. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἷμα. Lat. Sanguis. Ital. Il sangue.

Gal. Le sang.

Sanguis Anseris, Anatis & Hœdi, nullo modo in antidota miscentur. Palumbi autem, Turturis & Columbi, necnon Perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, luscimosis, illinuntur: peculiariter Columbæ sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, Capræ, Cerui & Leporis sanguis maßatus sartagine, dysenterias & calculorum profluuia sistit: in uino potus contra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut reperitur illinus, mira cutis in-

ca-

cie, lentiginésque emaculat. Canum commodè ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit: contra opium toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem opotum tradunt prodesse comitialibus: marinæ autem Testudinis cum vino & Leporis coagulo Cumináque contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, commendatur bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duritias discutit, emollit q. Sanguis equarum quæ admissuram expertæ sunt, in medicamenta additur quæ crodunt, septica uocant. Sanguine Chamæleonis genarum palpebras euelli creditum est. Hoc enim uiridium Ranarum sanguine præstatur. Menstruus sanguis fœminarum, circulum cõceptum inhibere existimatur: aut si omnino mulier menstrua supergrediatur. Leuat podagræ dolores, & ignem sacrum illitus.

IMprobat Galenus totum hoc caput de sanguine, & nil multa morer, dicit se experta nũquam remedia reliquisse, ut ea uereatur, quibus nullus uetur qui se circumuentum non sentiat. Ipsam uidere experta recentem columbæ sanguinem caligini oculorum prodesse, & Tauri sanguine multos in bestiarys legimus fugasse. Martialis & Cælius Dioscoridis caput hoc emendat, & ubi habetur, Ranarum sanguine genarum palpebras euelli, legendum putat, Vnde ranarum sanguine genas, quæ deciderunt palpebras suas rursus. Item, ubi legitur, equarum sanguis, legendum, emissarium sanguis.

Fimum. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀπόπατος. *Lat. Fimum. Ital. Lo sterco.*

Gal. La Fiente.

ARmentaria Bouis fimum si recens admouetur, subueniũ inflammationes mitigat, foliaque mulcentur, & calfactũ cinere ferueni superponitur cõfert crudum fœtum comprescit. Illitum ex aceto duritias, panos & strumas discutit. Privatim sufficiat, quod à masculo Boue redditũ est, procidentes uulnæ reprimuntur, accensi nidore culices abigunt. Fimum

Caprarum, præsertim in montibus degentium, potum in uino regium morbum emendat: menses cit cum odoramentis hausũ & partus euocat. Tritum in farinam, & impositum lanis cum Thure, faminarum profluuia sistit: caterosq; sanguinis impetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exustum, & cum aceto aut oximelite illitum: cum axungia uero impositum, his qui podagra tentãtur, auxilio est. Capillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacro, & parotidibus. Pilum ischiadici ustionem hunc in modum accipiunt: in eo interstitio ubi pollex brachiali cõmittitur, cauo repletur lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim seruentes stercoris Caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per brachium ad coxam sentiatur peruenire, & coxendicis dolorem mitigare: adustio id genus Arabica appellatur. Ouillũ ex aceto illitũ sanat epinyctidas, clauos, pẽsiles, uerrucas, thymos & ambusta igni, rosaceo cerato exceptum. Fimum syluestris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit: uetustum lateris dolorem mulcet: ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur: luxatis cũ cerato rosaceo medetur. Tam Asinorum quam Equorũ fimum siue crudum siue crematũ, adstringit ex aceto, sanguinis eruptiones cohibet. Armentarij, qui herba fascitur, siccum fimum liquatum in uino, mox potum, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur. Columbinum uehementius & excalfacit & urit: cum hordeacea farina mixtum strumas ex aceto discutit, carbunculos emarginat, tritum cum melle, lomi semine & oleo, ambustis igni medetur. Gallinaceum uero omnia eadem, sed efficacius præstat: priuatim tamen contra uena fungorũ, & coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Cuniculi fimum, si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse creditum. Vulturini fimi nidore partus excitari proditur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur: cum Thure

&

& mulso calculos expellit: subditæ infantibus muscerdæ, alui deiectionẽ promouent. Caminũ quod, flagrantissimo canis sydere fuerit exceptum, cum uino aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum, uulnera ab inflãmatione uindicat, & obuter intumescere non patitur, sed ea statim glutinat: sicco ex Melle anginæ perungi cõmodissimè traduntur. Terrestris Crocodilli fimum, Crocodileã uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq; seruat. Optima est candidissima & friabilis, Amyli modo, minimè ponderosa, in humore statim eliquescens, quæ cùm teritur, fermenti acorem quadantenus refert. Adulterant eam Sturnorum fimo, quos captos Oriza pascunt, ipsumque non dissimile uendunt. Alij Amylum aut Cymoliam miscent, & adscito Anchusæ colore per rarum cribrũ paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem: qui siccati pro Crocodilea ueneunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum stercus caninumque gutturi impositum, anginis auxiliari.

INter animantium stercora laudat Galenus bouinum, caprinum, Crocodilinum, caninũ, & huius mirabilẽ effectum recitat, si arte & modo educetur. Aqua è stercore humano per alembicũ extracta, valet ad fistulas, ad erodentia ulcera, & quæ difficulter cõgmentantur, ad ulcera capitis manantia, ad albugines oculorum, ad cancros, extra applicatum. Oleum quod, ab aqua, aucto circa alembicum igni, distillat. ualentior est ad iam dicta.

Vrina. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οὖρον. *Lat.* Vrina. *Ita.* Orina.
Gal. l'Vrine.

HVmanam urinam suã cuique bibere, cõtra Viperæ morsus, ac uenena, incipientemque aquã intercutẽ prodesse.

Scor

Scorpionis, Vipera marinorum, Draconis. ij. morsus ea commentissimè fomentum. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est, prurigo & lepra nitro adulto expurgat: sed uetus, ulcera capitis mamillas, fissuras, pforas, & feruidas eruptiones multò magis abstergit: nomas, & præcipue genitalium, colubet: auribus infusa manãs pus supprimit: decocta que in chalybe malè sanat, cauũ uermiculos abigit. Puerperarum resorptiones, orthopnoicos auxiliatur: decocta in aceto ulcera cũ melle emendat cicatrices, & argema, caligines que ex ea & cuprosomãta ferrumen conficiunt. Quod in urina subsidit, alopecias mitigat: fermefactũ cũ Cyprino, inducũque, ulnæ dolores mulcet, strangulatus lenat, genas detergit, oculorum cicatrices expurgat. Vaccina, si cum Myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina auribus eisdem præsidio est: priuatim communit uesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquã quæ cum tem subijt, cum Nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur: urinamque per aluũ extrahit, auriũ doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinã, quã Lyncurium appellant simulac excernitur, glaciari coitum in calculi duritiam, uulgo creditum est: quare quod de caprino dictum est, idem esse conuincitur. Est enim quod à nonnullis uocatur Succinum Pterygophoron, ideo dictum quòd pẽnas ad se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho aluóq; fluxione laborantibus conuenit.

ANimalĩ urina, ut eorũ natura, plus minus ve calida est. Omnĩ dolibus, & minus calida, est humana, huic proxima porcina. Aprina acris est. Exhibet Ibusti mixta cum oleo, acus sua uestita reducta, ad finem affixum appenderint, quousq; fistulam mollis contrahat. Ad ver mes infantium eiiciuntur, peruigiles etiam ares & carpam. Aduersus ictericos fel taurorũ efficacius. Galenus. Diosc. in his sententia nõ adiquatus. Vrinã infantis à matre abstinentes, & quibus sterilis est pectus. Verã Lyncurium species est succini quæ paleas attrahit & plumas, ab ea urina Lyncis in terra condensata, concretus lapis. Lapis Lyncis quem ali-

nis impostores vendunt, nec est Ignotum Suecani, nec villa via ad provocandam vrinam, nec ad lapides in renibus aut vesica comminuendos, vt stolidè quidam opinantur.

Mel. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μέλι. Lat. Mel. Ita. Mele.

Gal. Miel.

PRincipem locum obtinet Mel, quod Attica regionis est, præque ex Hymetto, mox Cytheladibus insula, & è Sicilia, cognomine Hybleum. Magis probatur dulcius & aure, odoratius, subflauum, nec hamulum, graue, & minime fumosum: quod obsequacè lenitiam non facile abrumpitur, tractumque filat in digitos. Mel abstergendi vim habet, ora nempe aperit, humores euocat: qua ratione in sordida ulcera simulque commodissimè infunditur. Decoctum atque impositum, abjudicatè carnem glutinat. Medetur impetigini coctum cum liquido aluminе, & illitum: item aurium sonitui & dolori, cum fossili sale trito, tepidum instillatur: laudis & fuda capitis animalibus illitum necat: nudâ glandè reuulsis operit, præsentium quæ emissione apertâ nó est, si exulle præputium a balineo inguina diebus emollitur: oculorum caliginẽ discutit, faucibus, tonsillis, anginæ ulcusculis gargarizatúmue medetur, mixtum cicl, auxiliatur tussi, & aspere percussis: contra bombum Aleconium, cum Rosaceo calidum assumitur: aduersus nomina Fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit: eadem tamen aluo inflat, tussim lacessit, & cadere deformata ulcera aptior est. Vetustissimum tenet in mellis genere nomen, deinde optimum, hybleum uero, ut pote quod crassius constet, determinatum reputatur, ceragine halitum expirat. Quotannis gignitur Mel, mirum est, quoniam apes unica alimento nutriantur: quo in-

tia cutis in facie & maculæ aptissimè perunguntur. Heraclea in Ponto quibusdam anni temporibus, propria quorundam florum dote, mel cõficitur, quod qui edere, mente abalienantur, & sudore dissiluunt. Remedio sunt, esitata Ruta, & salsamẽta, aut epotũ mulsum, & sumpta: quoties nomitione rejicũtur, acre ante est, & olfactu fermentameta mouet. Quod cũ costo illuũ, fœminarum cutẽ emẽdat, & cũ sale sugillationes rapit. Est aliud cõcretũ sellis genus, quod Saccharon nominatur. In India uerò & felici Arabia in arundinibus nascitur: salis modo coactũ est, dentibus, ut sal, fragile, aluo idoneũ, & stomacho utile: si aqua dilutũ bibatur: nexas uesicæ renibusque auxiliatur, lapillum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

MEl liquor examinis, dulcoris & notitiæ emulgatissimæ: satisque expressum à Dioscoride. Duo præcipue nocituros Mellis genera veteres retensuere. Vnum Sardoũ, quod mihi ex Absinthio & quapiam Ranunculi specie apes pascantur. Alterum Ponticum primo nocentius, quod Aconito & Nerij floribus eo loci nutriatur. Ingens inter recentes medicos est cõtrouersia, sit ne id Saccarum quod sub nomine Dioscorides & Galenus describũt nasci in India, & Arabia felici eadem cum nostro Saccharo, & ab eadem ne planta prodeant, è quæ nostro seculo è Madera, fortunatis insulis, & alijs multis locis in frusta condensatur, Et sanè antiquorum Saccharum est ipsarummet plantarum liquor extra cannam, ut gummi ex arboribus erumpens, aut per foramen resudans, & postea è sole supra condensatus. Nec enim Dioscorides aut Galenus id mel in ramos uel frondes decidium è cælo faciunt, sed cannis insidens. Accedit ad hæc quod cũ Dioscorides, Galenus & Plinius id Saccharũ albũ salis in modũ, clarum, friabile describant, satis declarant non esse ex rore concretum, sed quod (ut potè uisu est) adhæreret cannis, ubi postea à foliis coagmentaretur, eo artificio quo à nobis ignis datur, ut istud sit Saccharum factum à natura, nostrum arte & igne præparatum. Et quod ad Paulũ Aeginetam & Auicennam attinet, qui sal Indum laudant ad scabriã & siccã linguam in acutissimis febribus: postquam spes lucri quotannis plantas hasce madere desiit, impedita est ab operatione sua natura, & sic periit antiquorũ Saccharum, in cuius locum recentibus medicis successit quod Candidũ uocamus, arte cõfectũ. Scabra enim & siccata lingua multũ prodest, et illud

tudini pectoris, maximè si æstate in vasis inlebi violati conficiatur: Aquæ siquidem, & violarum infusio, vim humectãdi lenicndiq; auget.

Cera. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κηρὸς. *Lat. Cera. Ital. La Cera.*

Gal. Cire.

CEra optima est subsulua, subpinguis, pura, odorata, & halitum quadantenus mellẽ referens, natione Pontica, aut Cretica: secundum locũ obtinet cãdicans, & suapte natura pinguis, Candida fit hoc modo: Ex ea radunt albũ syncerumq;, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, inspersoq; nitri momento decoquunt cumq; iterum tertiõe inferbuit, separatum uas refrigerant, ac Ceræ pastillũ eximunt, detersa sorde, si qua forte adhæsit: tũ demo mdua noua maris aqua feruet, uti retulimus: & uase dempto ex igne, fundum oblulæ nouæ aquæ frigidæ madefactum, in Ceram summã sustẽsa manu intingunt, quo celerius cõcrescat, & quàm minima portio extrahatur: suscepto primo Ceræ orbiculo, iterum uasis imũ aquæ refrigeratũ, tantisper in cerã immitti debet, dum tota excipiatur. Orbiculi lino consuti, internacãte spatio, suspenduntur, & interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna aspergũtur, usq; dum perfectè albescãt: uerum si eximus ille cãdor desideretur, eadẽ facilitari, & identidẽ recoqui operæ pratũ est. Nec desunt qui pro marina, in muria quã acerrima semel aut iterum excoquant, dein lagunicula tenui, rotũda, ansam habente, extrabũt postea orbiculos, substrato assiduè herboso, insolant, donec candorẽ summũ cõtraxerit. Incipit hoc obeundũ munus sere, cũ sol remissa uehemẽtia humorem parat, ut non facile liquetur. Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corpora. Datur in sorbitione dysentericis: ac bilis magnitudine, decem grana Ceræ hausta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

Cera

Cera Galbano media inter calida, frigida, humida, & ficca. Substantia efficitur, & quodlibet vinculum. Et ob id non desunt qui eam fortem quæ ex nauibus aduehitur corporibus vtrum exanimatis illinant, ad nodos & luxata. Alcumen Cera magis vtimur medicamentis calidis & siccantibus, quam ipsa sola, quod medice digerat intus sumpta, quam ullum habet virtutis calida digestiuæ, quæ alia alibi dicta sunt.

Propolis. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πρόπολις. Lat. *Propolis.* Ital. *Propoli.* Gal. & Oll. nomine latino vtuntur.

PRopolis eligi debet flaua, odorata, Styracem referens, in cubendi ariditate mollis, & Masticbes more ductilis. Magnopere calfacit & euocat: aculeos & omnia infixa corpori extrahit: in ulcere insi sistit, impetigines admota tollit: ea in alueariorum foribus cerosa natura inuenitur.

PRopolis Dioscoridi & M. Varroni pro foribus alueariorum refertur, seu vt planius dicam, pro spiraculis è quibus intrat & exeunt apes. Plinius crustam cæstorei iam materia additis floribus, nonnulla Cera, sed fauorum stabilimentum, qua omnes ferè aperturæ alueorum obstruuntur, odore etiamnum grauis, vt quæ pro Gallico vocatur. Propoli furunt in fodys guttam, ex qua ipso Propolim faciunt. Atqui Mezy quam crustam faciunt fagorum amari, primum dempti, in aphis, opere pulcherrimum. Secundum. Hyperoxi quæ cum venit, quamuis mollissima dicitur. Tertium Propolis. Valentia afferri Propolis, quam attrahat. Sulphuris crustæ tenuis, & obliquitas in fine pennis gradibus aut certe primitiis.

Triticum. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πυρὸς. Lat. *Triticum.* Ital. *Grano.* Gal. Froment.

Cer

Trimestre.

Triticum.

Optima è Tritici generibus ad secunda naletudinis usus habentur, quæ recentia & iam perfectè adulta, colorem luteum referunt: deinsequuntur trimestria, quæ nonnullis Sitania nominantur. Itaque cruda in cibis teretes tineas gignũt, canum morsibus prosunt, mãsa & imposita. Confectus eorum similagine panis, plus alit quàm cibarius. E trimestrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facile in membra demandetur. Farina eorum cum Hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant. Item contra interanconum inflationes, lentigines ex aceto mulso tollit. Furfures autem in acri aceto decocti, turgentes mammas sedant: Viperarum ictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Farinaceum fermentum calfaciendi extrabendiq; uim habet:

priuatim callos pedum, clauosq; extenuat, & cætera tubercula furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino commodissime illinitur. Eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationibus, proderit: contra tussim & exasperatas arterias, cum Mentha & butyro decocta, efficax est. Triticum pollen, si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulsa inflammationes omneis illitus mulcet: cum emolliat, & quadantenus refrigeret: sed herbis succisue huic rei accommodatis admisceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet: recens, muria maceratus, illitus uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidum ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

Triticum, quod granum ob excellentiam vocamus & frumentum, omnibus notum est: Id in Lolium pluuia & admodum frigida anni tempestate degenerat. Fit è Tritico inter duas laminas prædicè ignitas stricto oleum, quod fistulis conueniat, cuti asperæ, & frigore quæ ex frigore prouenunt. Triticum extrinsecus applicatum calefacit primo gradu, & quamuis nec desiccet nec infrigidet, quadantenus tamen viscosum est, & opilatorium. Idem si coctum manducetur, stomachum, caput vento & vapore complet.

Hordeum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κριθὴ. Lat. Hordeum. Ital. Orzo.

Gal. Orge.

Hordeum optimum est candidum purumq; id minus frangitur quam triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctione redditum,

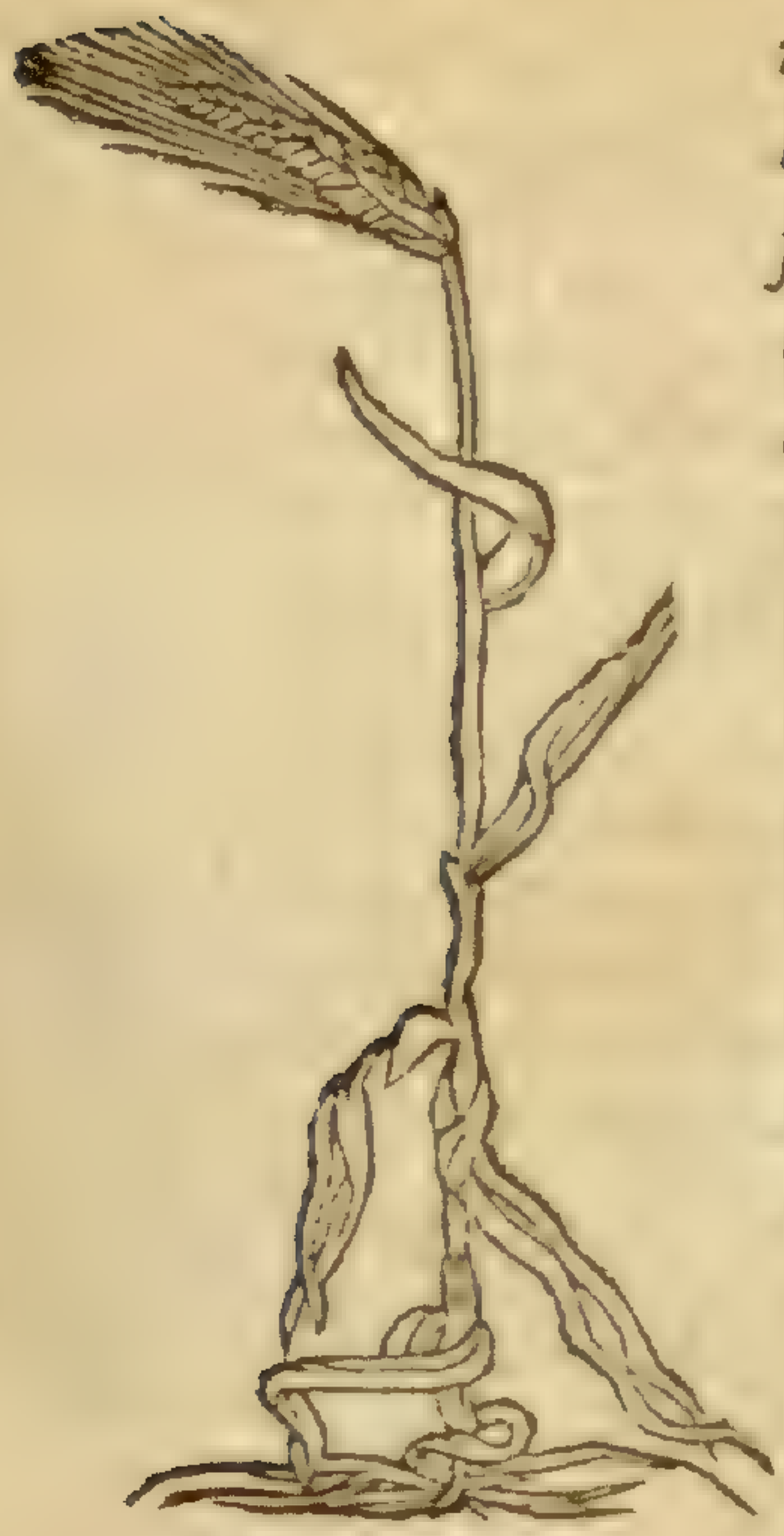

Hordeum.

redditum, plus alimenti præbet, quàm poleta ex Hordeo facta. Contra acrimonias atque gutturis scabrities, exulcerationesque pollet: quibus etiam tritacea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq; urinam mouet: lac abunde suppeditat, si cum Fœniculi semine decocta sorbeatur. Hordeum abstergit, urinam cict, inflationem parit, stomacho aduersatur, tumores concoquit. Farina hordeacea decoquitur in mulsa aqua cum fico, ut inflammationes collectionesq; discutiat: duritias cũ resina & fimo columbarum cõcoquit: cũ Melilloto autẽ & Papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. Aduersus intestinorum inflationes cum Lini semine, Fœnogræco, & Ruta illini iuuat, strumas cũ pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit: & cum Myrto aut uino, aut Malicorio, aut syluestribus Pyris, aut rubo, alui profluuia sistit: podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Cremor uerò farinæ ex aqua, atque cũ pice & oleo decoctus, puri mouendo est: cum aceto subactus itidem, & cum pice: contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq; mitigat.

MVlta Hordei sunt species, vt è grano pauco & sphæ-
rico, Grana qui-
busdam rotunda, parua, & minus distincta, in alijs longa & ma-
iora. Spicarum alia granorum ordines duos habent, alia tres, alia qua-
tuor, & postremum alia quinque, & sex. Ad hæc spicarum quæ-
dam longas suas & rara, quædam breues & grauis referta. quædam ari-
stulis prominentibus, alia humilioribus & minus prominentibus. Est & grani-
discrimen, si quidem alba & rubra sunt, ex quibus maior farinæ copia,
quam ex albis colligatur. In Pannonia habentur Hordei mundi genera,
crebro excussum mundum creat. Vertitur Lolium eadem de causa,
quibus Triticum. Hordeum frigidum & siccum in primo ordine, & ab
quantum abstergerum. Paratum quam pollo Hordeum nihilominus
grauedinem discutit amplius si primum torreatur, ex cuius fa-
rina fiat humidiat cum aqua Vinosa. Recentem maduisse Pannonia è Ga-
lata & antiquorum præscripto rationem tueri non sinit, Hordeum
spissè dolio puro diuere, & duabus vasis lapidibus contritum, fa-
ciunt (vt dicunt) panem tradiuere, sitibolisque suauarum, ac amyg-
dalarum placentas iuuat adiungere. Panis Hordeaceus stomachum re-
tat frigidus & crassi humoris gignit, medicinarum, venum procreat:
sunt tamen qui dicant podagræ prodesse.

Zitum. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ζῦθος. *Lat.* Zytum. *Ita.* Zitho
Gal. Biere.

EX Hordeo potus fit, cui Zytho nomẽ est: is urinam cit, re
nes & neruos tentat membranis, præsertim cerebrum
uestientibus, officit, inflationem parit, nitiosum succũ creat, ele-
phantiasin gignit. Persuasum Zytho ebur, obsequiosum &
operi tractabile redditur.

Carni-

Curmi. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κῦρμι. Lat. Curmi.
Gal. Ceruoise

Fit & ex hordeo potus, quem Curmi nominant, còque sæpè potu pro uino utuntur, uerùm dolore capitis mouet, malum succum gignit, neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex Tritico fieri solent, in Iberia, quæ occidentem spectat, & Britannia.

Zythum & Curmi apud veteres usitata quibusdã regionibus potui fuere, quæ tamen differũt à cerusia & hiera nostra tibus.

Zea, seu semen.

CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

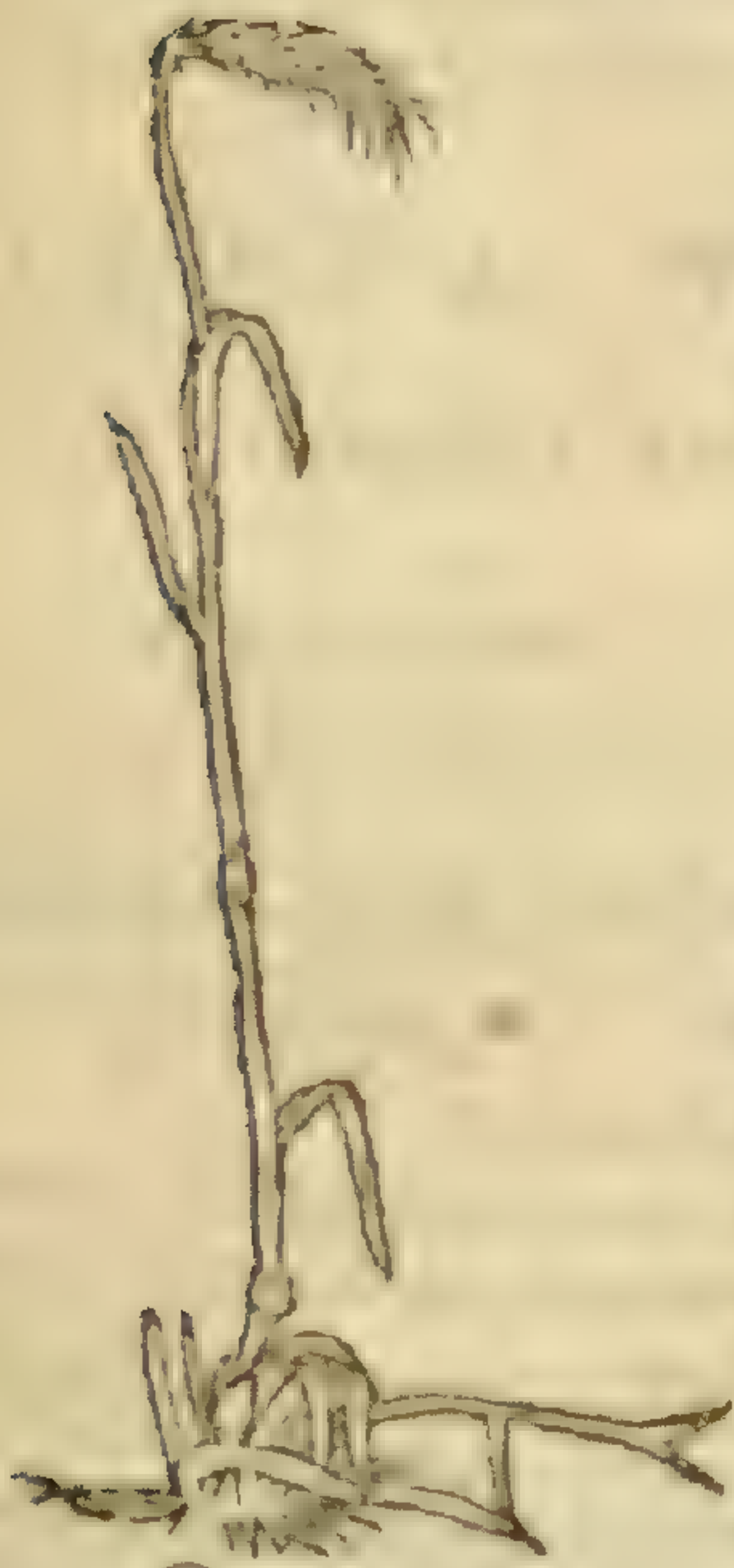

Curmi.

Græ. Ζειά. Lat. Zea, seu semen. Ita. Spelta. Gal
Espeautre.

Zea duorum generum est: una simplex, altera in geminis putaminibus grana bina inclusa gerit, ob id Dicoccos appellatur: plus quàm hordeum alit: ori grata, digeritur in panificia, minus quã triticum alens.

ZEa ipsissima est Spelta, & ex ea in ligneo mortario contusa & trita fiebat antiquis halica. Zea Galeno, medium tenet locum inter Triticum & Hordeum.

Crassior farina.

CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κριμνον. Lat. Crimnon. It. Crimmo.
Gal. Cimoule de froment.

CRimnon crassior est ex zea triticoq; farina, ex qua pulle faciunt. Abundè alit, facilè conficitur: aluum uehementius astringit, si zea, ex qua fit, prius torreatur.

CRimnus crassior Zea, aut Tritici crassior farina est, qua ad pulle conficiendam antiquitus vtebatur, id diu locum panis tenuit.

Siligo. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὄλυρα. Lat. Olyra. Ita. Olira.
Gal. Espece d'Espeautre.

EIdem generi siligo adscribitur, sed minus aliquanto nitrit: in panes, ut zea, cogitur. Fit quoq; è silagine crassior farina, quam Græci Crimnon nocitant.

OLyra zea species medij temperamẽti inter Triticum & Hordeũ, non est nostrum Secale, siquidem ex Olyra dulcissimus fit panis, è Secali amarus & insipidus, & famelicis tantum vtilis: Nec itidem antiquorũ siligo, è qua antiquitus fieret candidissimus & leuissimus panis, & ex Olyra, dulcis. Quin & ipsi Galeno, vox hæc Σιλίγνις, quæ Latinis siligo dicitur, græca non est dictio, nec vllam Græci habent, quæ

Latinum

Latinum nomen exprimant. Quod profectò dicturus nõ fuerat, si Olyra Siliginem reddidisset. Ex his apparet Olyram, Siliginem, Secale, frumenti species esse diuersissimas.

Athera. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀθήρα. *Lat. & Ital. Athera.*

Gal. res ignota.

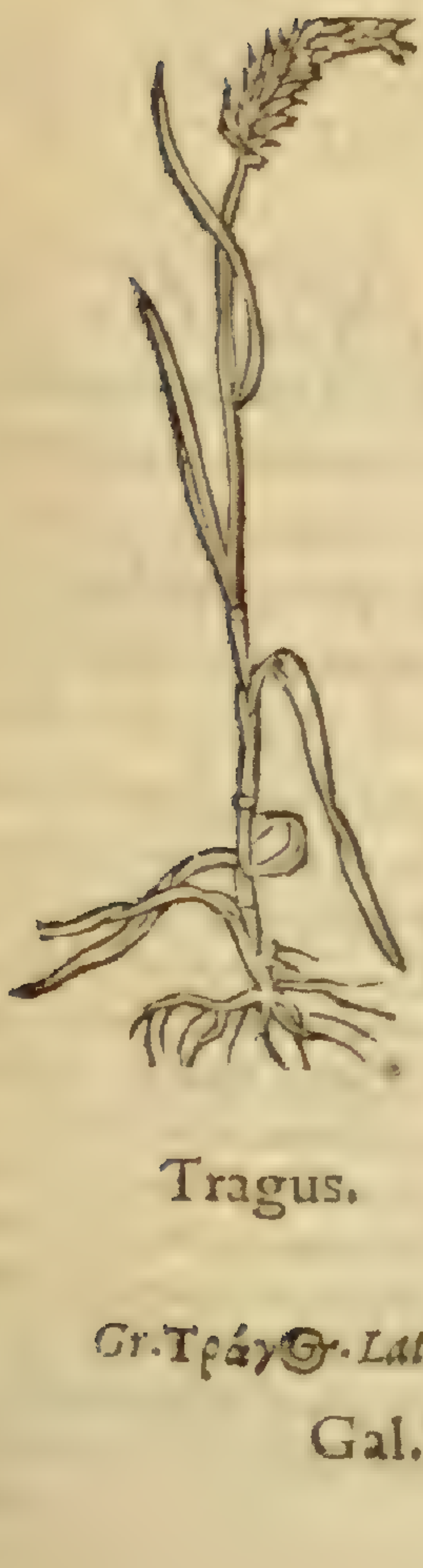

Tragus.

Athera ex Zea fit tenuissimè molita. Est autem sorbitio, quasi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

Athera sorbitiuncula secundum diuersos authores, ex Tritico, Hordeo & Amylo fieri potest. Id pultis genus germani edendum panis vice, non lactantibus tantum apponunt, sed in ipsas etiam mensas euocant. Id ex fit è farina, lacte & butyro: vulgo id dicitur de la bouillie.

Tragos. CAP. LXXXV.

NOMENCLAT.

Gr. Τράγος. *Lat. Tragus cerealis. Ital. Trago.*

Gal. Blé Turguet.

TRagos quandam Halicæ frugis figuram gerit: multò minus quam Zea nutrit, quod multum aceris habeat: quare ægrius conficitur, alvumq; magis emollit.

TRagus peregrinum & Orientale frumentum, nobis edacitate temporum defecit, itidem vt alia multa plantarum genera quæ veteribus Romano florente imperio ex Oriente asserebantur, quæ postliminio quopiam in terras indigenas rediere.

Aucna. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βρώμος. Lat. Aucna. Ital. la Vena.
Gal. Auoine.

Oryza. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὀρύζα. *Lat. Oriza. Ital. Riso.*
Gal. du Ris.

ORyza frugum generis est, in palustribus riguisque nascens. Mediocriter alit, sed alvum supprimit.

ORyza cui temperatum barbaries Rizi nomen indidit, modice corpus astringit maximè si vt Italica coquatur, difficilius tamen digeritur, & minus nutrit, atque adeo ipso gustu insuauior est.

Halica. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χένδρος. *Lat. & Ital. Halica.*
Gal. Cimoule de Speautre.

HAlica fit ex Zea quam Dicoccon appellauimus: plus alit quam Oryza, alvum magis cohibet, stomacho longe utilior. Decocta in aceto illitáque lepras tollit, unguium scabritias extricat, incipientibus agilopijs medetur. Decoctum dysentericis, quos excruciat dolor: infusum, idoneum est.

PLinius quo pacto antiquitus Alica fieret, docuit. Tundebatur in pila lignea donec granum à tunica secerneretur: tundebatur rursus fetusa cribro secernebatur, pars subtilis à media, media à crassiori, atque ad eum modum tres Alicæ species fiebant, atque huic postremum creta alba miscebatur, quæ tenerrimula & candidissima è Puteolis asseebatur, addebatur & gypsum. Nec tamen putandum est non ex purgatam prius à creta & gypso Alicam, aut manducasse veteres aut in vsus medicos sumpsisse. Siquidem manducatum gypsum, vias spiritum opilat & suffocat. Prunde veteres Alicam lauabant, vt hodie fit in Cymbere, quod è terra rubra, qua illitum vt duret, efficitur. Alicæ Galeno frumenti species est validissima, vtpote natura humente, vt aqua cum vino mellato incoquatur, aut cum vino dulci, aut austero, aut oleo, aut sale. Hæc vt decet condita, salsa, & condita, ex prodest quæ fun-

Eliones sentiunt in intestinis, aut ob humores bilioſos, aut quauis alia de causa. Hæc scripsi non inscius Alicam diuersis apud antiquos frumenti speciebus fieri, sed hæc enumerare, cum ea vti desierimus, supervacaneum fuerit, ratus satis ipsam apertius deliniasse, quando apud authores eius frequens sit mentio.

Milium. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κέγχρος. *Lat. Milium. Ital. Miglio.* Gal. Millet. Off. nomine Latino vtuntur.

Sorgi. Milium.

Milium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit, sistit pulte sua alvum. Vrinam cit. Torretur Milium, fervens á in sacco ponitur, ut torminibus, reliquis á doloribus, si fo-

uentur,

ueatur, auxilio sit.

MIlium Harũdineis foliis & iuba, frigidum est primo ordine, & siccum tertio, aut in fine secũdi. Minus nutrit quouis alio frumẽti genere, desiccat & astringit corpus, calidũ extrinsecus in sacculis applicatum, morbos discutit, qui medicamentis non egeant. Desiccat illitũ emplastri modo: etenim adeò detrita & sicca farina, vt difficulter liquoribus misceatur. E Milio panis aridus est & friabilis, arenæ & cineri similis, siquidẽ crassum est Milium, & aliquantũ viscosum. Rustici antiquitus edebãt Milij farinam lacti permixtam, & nostro hoc sæculo carbonarij in valle Anania tantum se (vt faciunt) laborem ferre non posse Matthiolo nullo alio cibo affirmarũt, quàm eo qui è Milij farina & lacte conficitur.

Panicum. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ελυμος. *Lat. Panicum.*
Ita. Panico. Gal. Paniz.

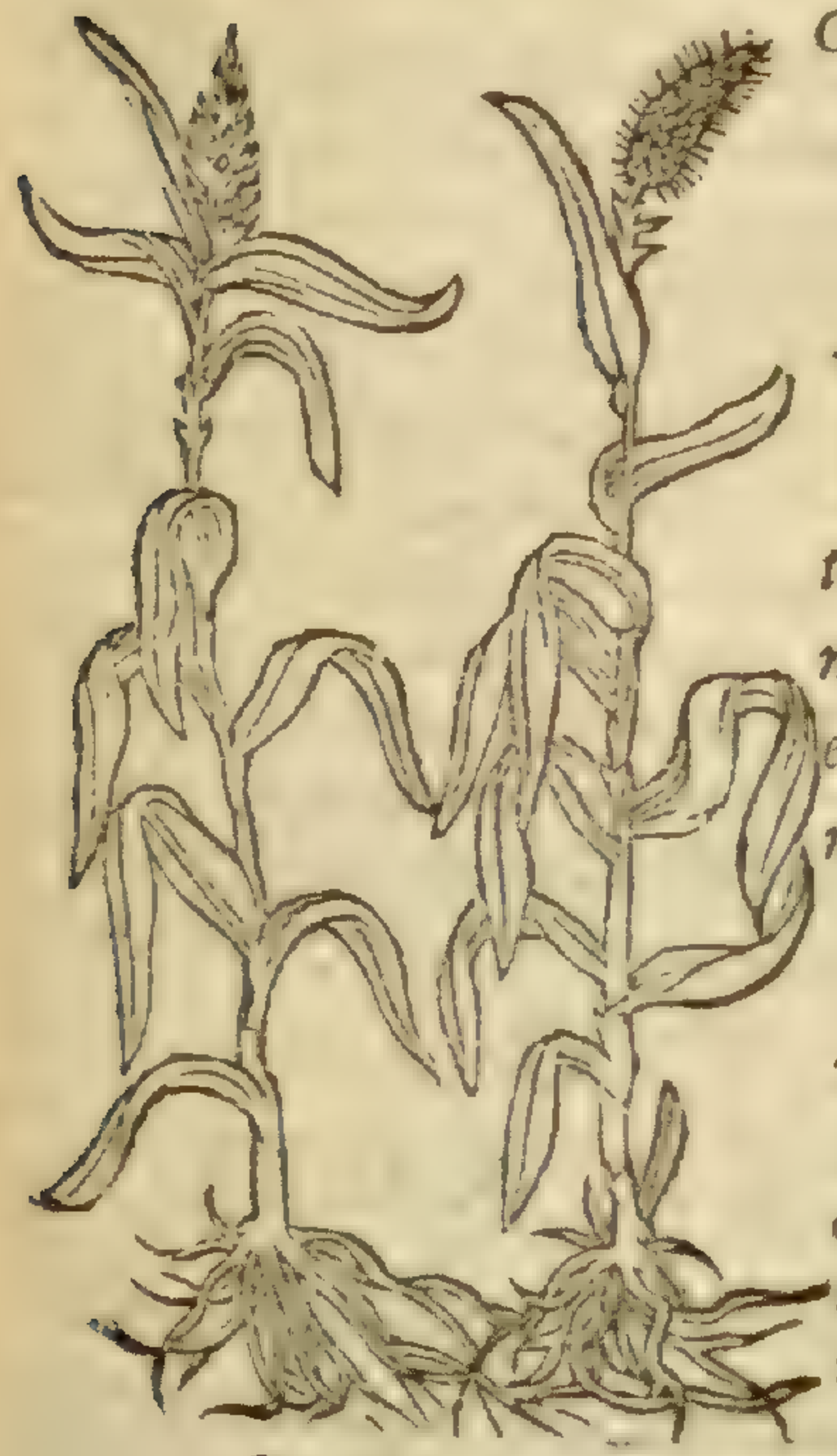

Panicum.

PAnicum frumentaceis seminibus annumerãtur, Milio simile. Eodemque modo in panes subigitur, eosdem habet usus, minus tamen & nutrit, & stringit.

NOn ignotum est Panicum Milio simile, & quod ad eius facultatem attinet, modicè nutrit & desiccat. Fluxus corporis sistit, vt Milium, & extrinsecus applicatum, refrigerat & desiccat.

Ses

Sesama. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σήσαμον. Lat. & Offi. Sesamum. Ita. Sisamo.
Gal. De la Iugliome.

SEsama stomacho inutilis cibus: halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commissuris dentium inhæsit, nernorum crassitiem illitu discutit: medetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraste morsibus: capitis dolores, qui æstuatione concitãtur, ex rosaceo lenit: eadẽ efficit herba decocta in uino: præsertim inflammationibus oculorum doloribusque prodest. Ex ea fit oleum, quo ægri unguntur.

SEsami semen notum est officinis, & non perinde ipsa planta, nec in Italia seritur, quod terras admodum macilẽtiores reddat: è Græcia affertur & Peloponneso. Quidam frumenti, quidam leguminum genere adnumerant, culmo est ferulaceo, foliis sanguinis, semine candido, quod vasculis vt papaver cõtinetur. radice simplici & alba. Æstate sesama quadraginta diebus maturatur à flore. Sesami semẽ præpingue, ideoq; conditum oleosam contrahit naturam, quapropter vescentes cõfestim implet, & redundantiam parit, stomachiq; in vomitiones effundit, tardè concoquitur, pingue ministrans alimentum: nec ventrem firmat, nec roborat, & cum crasso constet succo, nec descendit facile, nec permeat rarus solius vsus. Melli tamen crudo permiscetur, vt in placentas concrescat, quæ Græcis Sesamides appellantur. Calida præditum est natura, quam ob causam siti mandentes excruciat, Epiphoris oculorum & doloribus illinitur decocta in vino herba.

Lolium. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ἄιρα. Lat. Lolium. Ita. Gioglio.
Gal. Yuroye.

Lolium

Lolium quod inter segetes nascitur, molitũ, illitu nomas, putrescentia ulcera, gangrenasq; emargmat. Sanat cũ Raphanis, sale & aceto feros lichenas: & ex aceto & sulfure uuo, lepras: strumas quoque discutit, cum fimo columbino & Lini semine decoctum in uino rumpit quæ ægrius ad coctionem perducuntur. Decoctum ex aqua mulsa utilissimè ischiadicis illinitur: si cum polenta, Thure, Myrrha, aut Croco suffiatur, conceptionem adiuuat.

Lolum, Latinis degenerans frumẽtum, Dioscoridi inter hordeacea & triticea sata nascitur, terra humidiore, aut vere pluuio & frigido. Pseudomelanthium, Lolium non esse ex capite de Phalice quarto libro apparet. Ibi dicit Dioscorides, Phalicem spicam proferre Lolio simile, quo claret Lolium spicam, non caput, aut calycem proferre, vt Pseudomelanthium, Papauer, & similia. Lolum ebrietatem & somnolentiam inducit. Calidum est tertij ordinis initio, & siccum in fine secundi.

Amylum. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄμυλον. Lat. Amydum. Ita. Amydo.
Gal. Amydum.

AMylum ex eo appellatum est, quòd sine mola fiat. Optimum ex trimestri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciendi Amyli hæc est: purgatum trimestre triticum madescit quinquies die, & si fieri potest, nocte: cùm emollitũ fuerit, effunditur sensim, sine agitatione, aqua, quo minus cremor utilis unà excludatur: ubi mollissimum esse uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rursus infusa, teritur: tum demum enatantes ibi furfures incernendo eximendi, reliquum, quallo

ſportiſq; ſartũ tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſ-
mo in ſole: namque ſi paulisper udum maneat: acorem concipit.
Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq; ulcera efficax eſt:
ſanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit, la-
ti atque obſonijs admiſcetur. Fit etiam Amylum ex Zea, quæ
maceratur ac eluitur uno aut altero die, & ſubacta farinæ mo-
do manibus ſubigitur, preſſaq; feruentiſsimo in ſole, ut antè re-
limus, exiccatur: nullius in medicina uſus, ad alia tamen com-
niens.

Electum Amylum (quod Amydum officinæ uocãt) probatur leuis
te, læuore, atque ut recens ſit. Plinius eius inuentionem Chio in-
tribuit. Fit ex omni tritico & ſiligine, & maximè trimeſtri. Amy-
Galenus ex tritico confici tradit, uiribus partes exaſperatas leni
pollere, quod ab arida conſtringente acrique proficiſcitur corpu
quod obeundum opus, diluta quædã facultas quæritur omnis qua
tis expers. Amylum ſimilem elotis panibus naturam ſibi vendi
lendo maiori tenuitate præditum: nec tamẽ apertè calfacit, ſicut
tus panis, quod tamen alijs eſt donatum panificijs! Amylum & ex
fit, macerata aqua die uel biduo, & axungiæ inſtar manibus im
nec non accerrimo in ſole reſiccato. Eſt & placentæ genus Amylum
hoc nihil ad Dioſcoridem. Amylum membrorum aſperitudines la
ſiſtit aluum, & ſanguinolentam excretionem. Datur in doloribus
ce aliquantum calidum, dimidiatæ uncię pondere, cum ouo &
paſſa.

Fœnumgræcũ. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Τηλις. Lat. & Offi. Fœnumgræcum. It.
Fœnogreco. Gal. Senegré.

Foenigræci farina uim habet emolliendi diſcutiendiq; im-
qua mulſa decocta aduerſus tam internas, quàm externas
inflammationes efficaciter illinitur: lienem cum aceto & mi
extenuat. Succus decocti eius fœminarum malis ſubuenit: &

Fœnumgræcum.

sue tumor, sue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insident. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat: locos dilatat & emollit, si cum anserino adipe pessi uice subijciatur. Viride cum aceto utilissimum imbecillibus locis, & ulcera sentientibus. Decoctum eius prodest aduersus tenesmos fœtidamq; dysentericorum proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, & Myrto, capillos & genitalium cicatrices abstergit.

VVlgare & notum officinis Fœnigræci semen. Fœnumgræcum calidum est secundo ordine, & siccum primò, ideoq; abscessibus calidis illitum, amplius incendit. Eò fit vt minus calidis & durioribus conueniat.

Linum CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λίνον. *Lat. Linum. Ital. Lino.*

Gal. Lin.

*Linum uulgo notũ est, cuius semen easdẽ quas Fœnumgræcum uires habet. Discutit & emollit omnem intus foris*q; *inflammationẽ, cũ Melle, oleo, exiguaq; aqua decoctũ, aut Melle*

cocto

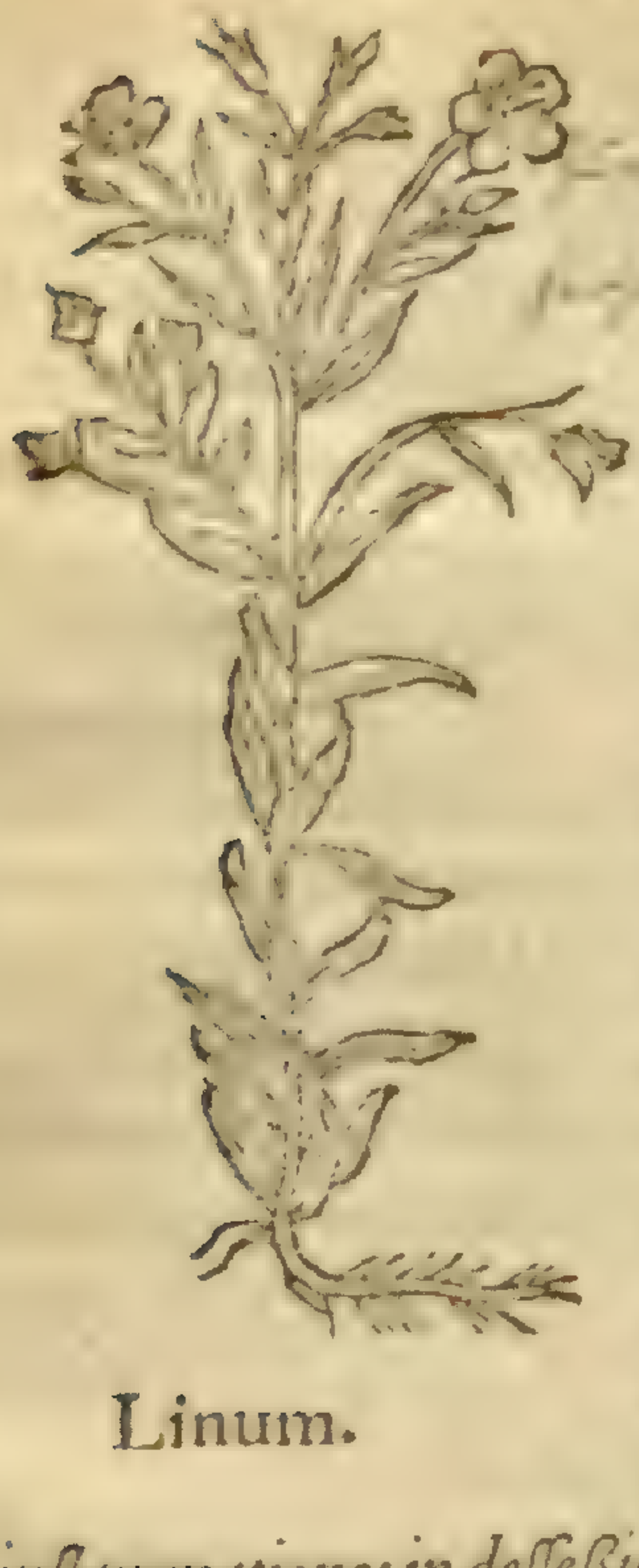

Linum.

coctio exceptum: uitia cutis in facie uarosq; crudum tollit. Illitum cum Nitro & fœnugræco cinere, parotidas discutit: tumores q; discutit: ulcera quæ serpunt, fauosq;, cum mmo decoctum expurgat: ungues scabros eximit, cum pari modo Nasturtij & mellis: mitigat pectoris extrahit, si ex melle in collegmatis uicem subsumatur: tussim lenit, uenerem simulat, si farina Piperis & Melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum tumores q; erosionibus immutitum, alui excrementa euocat: ad uulnæ inflammationes in dessessionibus perquàm utile.

OLeum seminis Lini mirabilis est effectus in spasmum. Valet ad emolliendas neruorum & iunturarum duritias, confert omnibus sedis malis, & duros fœminarum locos mollit. Elotum cum aqua Rosarum aut Nemupharis, admodum prodest ambustis, & adcantis crustas emargunadas. Sunt qui in lateris dolore libendum præbeant drachmarum ponderc, mirabili effectu, præsertim cum recens datur, & meunte morbo. Semen Lini calidum est ferè primo ordine, & medium inter siccum & humidum.

Cicer. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐρέβινθος. *Lat. Cicer. Ital. Ceci.*
Gal. Ciche.

Cicer

Cicer.

CIcer satiuum aluo idoneum est, urinam ciet, inflationem parit, colorem commendat, menses ac partus expellit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes testium, uerrucosas informicationes, ad scabiē, ulcera capitis manantia, impetigines q̄. Cōtra carcinomata, & ulcera quæ cacoēthe uocantur, cū melle & hordeo prodest. Alterum genus Arietinum nominatur: utrunq; ciet urinas, dato, cum Rore marino, hydropicis aut regio morbo laborantibus, eorum decocto. Læduntea exulceratam uesicam, & renes: in uerrucarum formicantium pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangūt, eáque grana linteolo deligata abijci post se præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur. Syluestre Cicer foliis satiuo simile est, odore acri, sed semine discrepat: idem quod satiuum præstat.

ESt Cicer candidum, cui etiam Columbino nomen est. Est russum, quod Venereum dicitur, & ideo exutida veneri quibusdā aptum uidetur. Est nigrum & parum, quod ab Arietini capitis similitudine Arietinum dicitur. Id genus absterseria facultatis sunt, & salsa potentiores, renales lapillos rumpunt & comminuunt. Syluestre Cicer manducatum laxat ventrem, sed ventum procreat, & intestinorum dolorem. Cicer legumen ventosum satis nutrit, & commodat corpori, urinam euocat & menstrua, lac & sperma copiose generat. Orobi attrahunt, discutiunt, incidunt, & abstergunt. Ea propter iecur splenem, re-

nes, scabiem, & impetiginem emundant. Discutiunt qui sub auribus enascuntur abscessus, indurities testium atque adeo in ulcera maligna potentes sunt.

Faba. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κύαμος. Lat. Faba. Ital. La Fava.
Gal. Feues.

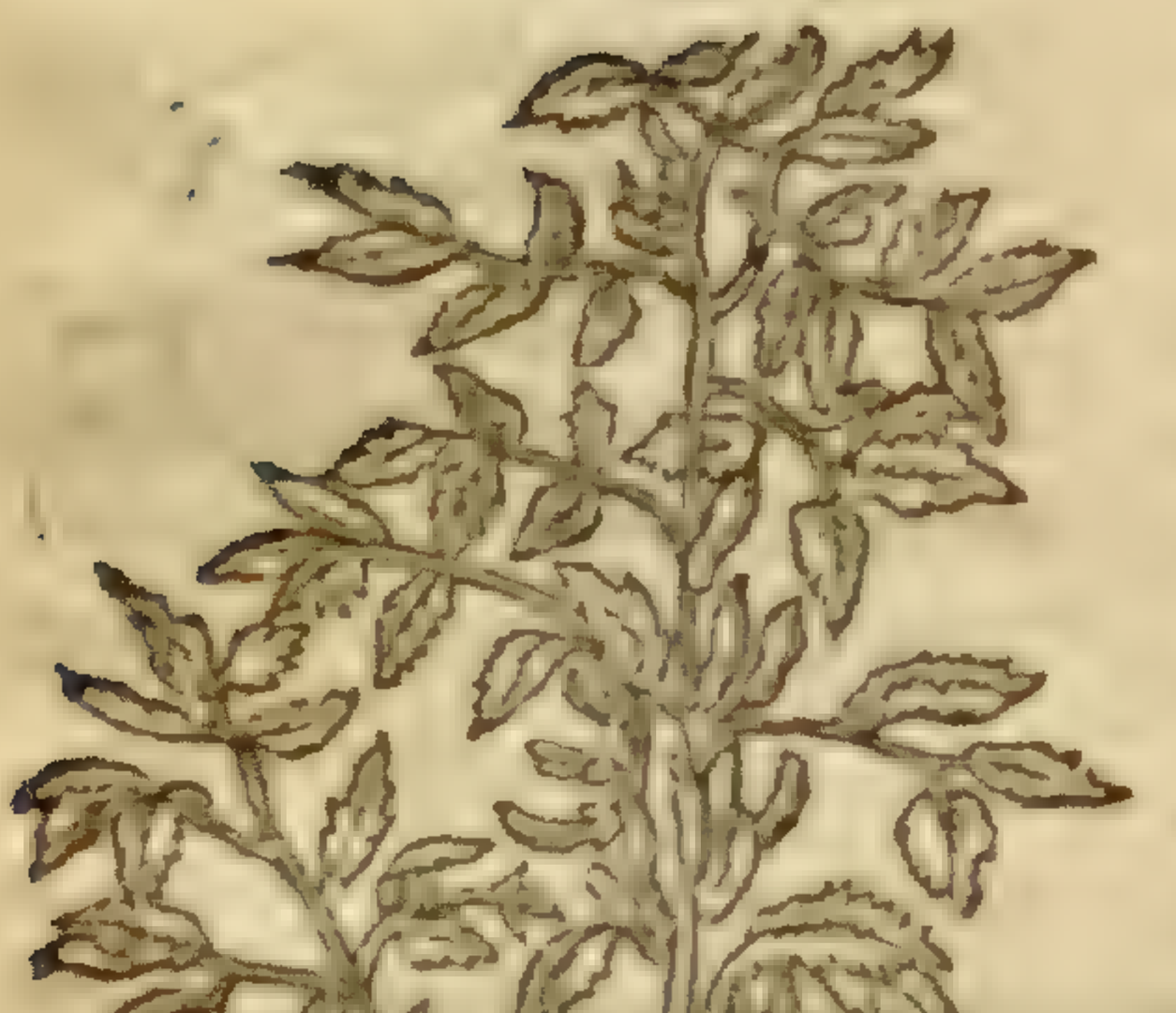

Faba.

FAba inflationem excitat, ægrè concoquitur, insomnia facit, tussim confert, carnem gignit, media calidi frigidique naturæ. Decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorum profluvia sistit: contra vomitiones conuenienter manditur. Inflatio leuior contrahitur, si aqua prior inter coquendum abijciatur, viridis plus negotij stomacho exhibet, maiorem q; flatum parit. Lomentum eius & per se, & cum polenta illitum, inflammationes quas vulnus excitauit mitigat, cicatrices cõcolores facit, turgẽtes grumoso lacte mammas, etiã si inflammatione tententur, adiuuat, lacrę, lingua, ranculos, sugillata, parotidasq; cum Fœnugræci farina & mel-

lis

discutit: cum Rosa autem Thure & ouo candido, procidentes oculos, tumores, uuasq; reprimit: subactum uino, suffusiones & ictus oculorum recreat. Manducata sine cortice Faba, ad auertendas fluxiones fronti illinitur. Decocta in uino testium collectiones sanat, quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur, utiliginem purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascuntur, gracilescunt, & minus alimenti capessunt: cũ polenta, scisso Alumine, & uetere oleo impositi tortices, strumas discutiunt: decocto earum lana inficiuntur. Faba dẽpto cortice in illas parteis diuisa, in quas suapte natura scinditur, imponi solet sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanque eas supprimit, si semisecta apprimatur.

Fabæ non multum absunt à temperamento desiccatorio & insigidante. Pulpa absterſoria quadantenus est facultatis, tunica aliquantum astrictoria sunt participes. Quantumuis Faba coquantur, flatuosam tamẽ (vt ptisana) qualitatem non exuunt. Fabarum substantia nec densa est nec grauis, at fungosa & leuis, & ideo absterſoriam aliquantum vt ptisana, vim habent, sordibusque cutis eluendis, foliendis & mandandis corporibus, seu virorum, seu faminarum, parem vsum & gradum obtinet, quem Nitrum, spuma Nitri, & absterſoria quauis alia res. Illitæ faciei itidem vt ptisana, lentigines, maculas è sole contractas,, & omne genus pustulas tollunt. Tali facultate Fabæ præditæ, tamen vbi nutriendi ratio habetur, nõ tarde transeunt, quod in viscosis & densis contingit, in quibus nihil absterſoriæ virtutis inest. eiusmodi sunt Tragum, Alica, Amylum, & similia. Frixæ Fabæ vt flatum amittunt, non perindè facilè digeruntur. Tarde è stomacho exeunt, & toto corpori grossum nutrimentum gignunt. Quæ recentes & immaturæ edantur, multum humidi nutrimenti procreant, & ob id maiorem superfluitatum copiam non in vijs tantum alimentarium & interiorum membrorum, sed in toto generatim corpore. Eo fit vt minus nutriant, & celerius pertranseant. Verro non ignorandum flatuosos omnes cibos cum his corrigendos rebus quæ excalfactoria & desiccatoria sunt facultatis.

Faba Aegyptia. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἰγύπτιος κύαμος. Lat. Faba Aegyptia. Ital. Fava d'Egitto. Gal. Res satis nota.

AEgyptia faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto plerunque prouenit, in Asia etiam Ciliciæque locis inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes comparentur: caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla Papaueris amplitudine, & ubi flore exuitur, sent folliculos uesparum fauis similes, in quibus Faba supra operculum, bullantis ampullæ modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id est, arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mãdata, & ita in aquam demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctáue estur, ei Colocasiæ nomen est. Faba urens manditur, & exiccata nigrescit, uulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. Dysentericis, cœliacisq; prodest, insperso, polentæue cibo: datur quoque in pulte. Cortices in uino mulso decocti, terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectatur, gustu amarum, stillatum & cum Rosaceo coctum instilletur.

FAba Aegyptia nihil nostratis Fabæ prater nomẽ referens, Collecta sit Aegypti vbi ab inundatione Nili nascitur, & Dioscoridis Asiæ & Ciliciæ locis, prouenit referente Matthiolo in quibusdam apud Venetias, & Neapolitanis hortis, quo loci viuere videtur etiam aqua nõ implantata. Fabæ Aegyptiæ, Galeno, vt nostratibus maiores itidem & humidiores, & magis superfluis humoribus replent corpus.

Lens. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. φάκη. Lat. Lens. Ital. Lenticchie. Gal. Lentilles.

Lens

Lens.

LEns frequenti cibo aciem oculorum obtundit, ægrè concoquitur. Stomachum malè habet, eumq; & intestina inflat, sed alvum cum cortice cocta sistit. Præstat in cibo quæ facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens: vim habet adstringẽdi, qua ex causa alvum cohibet, si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaq; aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem resoluit) somnia tumultuosa excitat: capiti; neruis, ac pulmoni inutilis: melius suo fungetur munere cõtra alui fluxiones, addito cũ aceto Intibo, aut Portulaca, aut Betanigra, aut baccis Myrti, aut putamine Punici, aut aridis Rosis, aut Mespilis, Sorbisue, Pyris Thebanis, aut malis Cotoneis, aut Cichorio aut Plantagine, aut Gallis integris, quæ post decoctionẽ abijciuntur, uel unarum Rhois, quæ obsonijs inspargũtur: uerum acetum cum eo diligenter percoqui debet, alias alvũ cõturbat. Cõtra subuersionem stomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, sinus cum Melle glutinat, crustas rũpit, ulcera purgat. Decocta in aceto durities & strumas discutit. Cum Cotoneo aut Meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq; addito Rosacco: sed in amplo sinu aut inflammationibus sedis, quæ maius remediũ exigũt, cũ putamine punici, ac siccis Rosis, adic

adiecto Melle, decoquitur: nomis quæ in gangrænam euaserũt, adunctã maris aqua, pustulis, & his quæ serpunt, igni sacro perniombusq́, vt antea dictum est: contra mammas in quibus lac in grumos coijt, & præmia sui copia profunditur, cocta in aqua maris, & illita auxiliatur.

LEntes temperamento sunt frigidũ inter & calidum, & desiccant secundo ordine, Hic Dioscoridi Galenus nõ consentit. Cum enim ea Dioscoridis verba sint, vim habet astringendi: qua ex causa aluum cohibet, si detracto arcte cortice discoquatur accuratè primaq; aqua inter coquendũ effundatur, quippè primã illud decoctum ventrem resolvit. At Galenus. Cortex (inquit) Lentis velemẽter astringit, carnem tenuiter substãtia, quæ & crassi succi & terrestris est. Succus porro Lentis astringenti est contrarius. Quocirca si elixa in aqua insulum salgaro, oleoq; condituũ bibatur, aluũ deijciet. Ad quod ex his decocta Lentis ius ferculum apparatur, cõtrariam succo vim obtinet. Nam, quæ ventri obuenunt fluxiones, desiccat, os ventriculi, intestina, & totum denique ventrem corroborãs. Quãobrem caliacis & dysentericis accõmodatus est cibus. Lens vero decorticata, vt illã astringendi vehementiã, cum hac, alia videlicet omnia quæ consequũtur admittit: ita alibilior quam integra illa efficitur, crassum prauumq; succum gignẽs, tardè cõmeans alui tamen fluores haud desiccat, vti ea quæ corticem nõ est spoliata. Hæc sibi ex diametro cum pugnent, tamẽ ex Galeni sententia standum est, quem & doctrina clarum, & experiẽtia eximium reddit. Porro quod ad Lentis cibum attinet, ipsa tantum Galeni verba describam. Solis quibus vitiosa est habitudo, ob aquam in carne diffusam, Lens cibo vtiliter præbetur, ceu aridis & squallentibus admodum damnosè. Eandẽ ob causam visum integrũ & inculpatum habet at, immoderatè excitãs. Ei vero qui contrario modo se habet, humidiori videlicet, opitulatur. Hæc cum scribat Galenus, qui Lentis eduliũ temerè sumpserit, quis non Lenticulæ vnguentum credere dixerit? His enim nemo sanæ mentis virgurmisi cui è mala habitudine competet.

Phasioli CAP. C.

NOMENCLATVRA.

Græ. Φασιόλοι. Lat. Phasioli. Ital. Fagiuoli.
Gal. Phascoles.

Phasio

Phasioli.

PHasioli inflant, spiritus cient, agrè coquuntur, uirides cibo aluum emolliunt, ad uomitiones idonei.

SVnt Phasioli in Italia vulgares, & diuersarum specierum. Sunt enim candidi, rubescentes, fului, & è diuersis coloribus variegati. Candidi quibus granum reliquis pusillus est, seminantur legumunum more. At rubescentes, flaui, & variegati seruntur in hortis, alijsue locis vbi vmbra æstiua amcena est. Nam præter id quod peculiarem suum succum reddunt, suis etiam inuolucris, ac sequaci capreolorum reptatu, cameras, domunculas, pergulas *pacant, ac radios solares inhibent, non aliter quam vites, Lupuli, Bryoniæ, Periclymeni, plantaq; aliæ, quæ arboribus & sepibus sese contorquent & inuoluunt. Id Phaseolorum genus censent. Matthiolus Smilacem esse hortensem, Smilacemq; eandem hortensem, Dolichos esse scriptos à Theophrasto, iij. Cap. vij. Lib. de Plantarum historia, & à Galeno primo de facultate alimentorum, libro, & primo itidem Pauli libro. Non sunt enim Dolichi id Pisellorum, vt ita loquar, genus, quod in Mediolanensi territorio Rouiglione, & aliis, Arabeia, quam sub Ocri nomine describit Galenus, vt claret eo quem modo citauimus loco. Porro hoc capite Dioscorides de candidis Phaselis aut Phaseolis loquitur, qui verè Phaseli sunt. Siquidem alijs distincti coloribus, Dolichi & Smilaces leues siue satiuæ dictis habentur, & eorum siliquæ Lobi.*

Eruum. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὄροβος. Lat. Ervum. Ital. Orobo. Gal. Ers.

Eruum.

ERuum paruis frutex omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, semina in siliculis habens, e quibus farina fit, nomine Ervina, ad medendi usus conducens. Eruum caput onerosum est, alvum eſturbat, sanguinē per urinam extrahit: elixo bouem saginantur. Parandæ farinæ ratio hæc est: Vbertim grana candidaq; detergunter, permiscendóque aquæ respergunter, donec sufficienter cōbibant: postea torrentur, usque dum lenis cortex disrumpatur: molitaq; farinario cribro incernuntur: postremò farina recenditur. Hæc alvo utilis est, urinam ciet, meliorem colorem efficit, sanguinem per uesicam aut alvum cum tormínibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur, ulcera cum melle purgat: lentigines & ulla cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emendat: nomas, gangrænas, durumásque serpere non patitur: mammarum duritias emollit: ærea ulcera quæ Theriomania uocant, famosq; emargināt: carbunculos rumpit: cum uino subactus illum morsibus superantem, canum, hominumq; medetur: urinæ difficultates, tenesmosq; ex acto mitigat. Ervum tabidis, qui alimentum non sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem

mōle

melle exceptum, sumptúmque, conuenit. Eius cremor pernio-nes, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

EX Alexandria Venetias adfertur Orobi semen Vicia simile, sed ut proculdubio non est verum Orobi semen. Frutex non illa est, quæ Italis (vt diximus) Rouiglione dicitur, quam Galenus, Theophrastus, & Paulus Ocrum vocant, nulla nempè in ea sentitur amaritudo, nec quantumuis manducata, sanguinem per vrinam extrahit, quæ in Orobo verò requirunt Dioscorides & Galenus. Orobus inter fruticta nascitur, sed à paucis nascitur. Dioscorides farinam ex Frutu candidos grauis elegit, at Galenus candidos in medicina, rufis & pallidis inferiores facit. Orobus primo ordine excalfacit, & desiccat in fine secundo, & è sua amaritudine abstergit, mundat, & aperit. Sumptus cum melle à flegmate & grossis humoribus pectus & pulmonem emundat.

Lupini. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Θέρμος. *Lat. Ital. & Offic. Lupini.*

Gal. Lupins.

SAtiuus lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinitus, aut potus, uentris animalia expellit: ipsi quoque maceratus, & cum sua amaritudine esitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum Ruta & Pipere potum: quare lienosis prodest. Eodem ulcera tetra, quæ Thymomata uocant, gangrænas, inciptentem scabiem, eruptiones pustularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq; fouere utilissimum: menses & partus extrahit, cum Myrrha & Melle subditum in uulnere. Eorum farina autem luoresq; corrigit: inflammationes cum polenta & aqua mitigat: tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit: strumas in aceto cotta illitaq; dissipat, carbunculos rumpit. Decocta ex ipsa aqua, donec in cremorem lentescant, facies abstergunt: maculæ porrorum scabiei, cum radice magni Chamæleontis, ita ut tepente decocto abluantur.

Lupini.

Cit urinam radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, & aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auditatem faciunt. Gignuntur & syluestres Lupini, satiuis similes, sed omnino minores, quæ eadem quæ satiui possunt.

LVpini notum legumẽ est. à Dioscoride descriptum, nihil amplioris annotationis requirit, præterquam quod eorum farina omnes decoctionis effectus reddit.

Rapum. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γογγύλη. *Lat. Rapum. Ital. Le Rape.* Gal. Rauc.

DEcocta Rapi radix alit, inflationem parit, humorem ac fluxam carnem creat, uenerem stimulat: decocto podagræ, pernionesq; fouentur: contritoq; Rapo atque imposito uulnera: si excauatæ radici Rosaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manducantur, & urinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum est: potum cõtra uenena salutare est. Ventrem concitat. Rapum muria conditum, minus alimenti suffi-

fit,

Rapum ſatiuum. Rapum ſyluestre.

cit, ſed multò magis appetentiã recreat. Syluestre Rapum in aruis naſcitur, fruticoſum, in cubiti altitudinem aſſurgens, ramoſum, læue: in cacumine folia fert leuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in ſiliquis calyculatis: cumq; eorum inuolucra aperiuntur, alia intus ſiliqua ſpectatur, quæ quandam capitis ſpeciem præbet, in qua ſemina parua concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta quibus ad detergendam cutẽ in facie, totoq; corpore utimur, præſertim quæ ex Lupini aut Eruj, Tritici aut Lolij farina, fieri ſolent.

RAPA domeſticæ triũ ſunt generũ, craſſa, lõga, rotũda. Quæ æſtate ſeruntur immunia reddũtur à bruchorũ & erodentiũ animalculorũ iniuria, cõmixta ſationis tẽpore ſemini fuligine, aut macerato per noctẽ in ſucco Aizoi ſemine. Columella idvt rẽ expertã aſſerit: hic obſeruãdũ Rapũ ſylueſtre fructuoſius eſſe Raphano ſylueſtri, & multas alu

ramus

ramulosque ad latera spargere, in queis lutei flores, nasci in arvis pinguibus, radice pollicem crassa: At Raphanum *sylvestrem pallidioribus constare, & parva radice.*

Napum. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Βάπυ. Lat. Napus. Ita. Nagoni.
Gal. Naueau.

Napum. Napum Siluestre.

Cocta Napi radix inflat, modicùm alit. Semen eius potũ venenorum vires hebetat: antidotis admiscetur. Comeditur sale radix.

Raph

NAporum Theophraſtus & Plinius plura faciũt genera, cùm noſtro tempore candidi tantum & crocei reperiãtur. Crocei craſſiores licet, & oculis magis adblandiantur, inſuauiores tamen guſtu ſunt candidis. Aegyptij è Naporum ſemine oleum conficiunt.

Radix. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Gre. ῥάφαν ⊙. La. & Offi. Radix, Rhaphanus.
Gal. Refort.

Rhaphanus. Rhaphanus ſyluestris.

RAdix, quæ Græcis Rhaphanus dicitur, excalfacit, flatus gignit, ori ſuauis eſt, ſed ſtomacho aduerſatur, ructus ciet, urinã pellit, aluo aptior, ſummo tamẽ cibo ſumi debet, quo magis eius diſtributionem adiuuet: cũ autem præſumitur, cibum ſuſpendit, quare nomuturis commodiſsimè datur ante ci-

bum

bum. Semen acetum excitat decoctū contra ueterem tussim, & planta crassitiem in pectore, efficax est. Cortex ex aceto mansus, celerius somnū inducit: hydropicis commodissime linitur, uenosis uulnerib. sagillata cū melle sanat, & nomas emendat: contra serpentium ictus auxiliatur, aloe cruda & palumbedium: lemigines cum Lolio assatum emendat: his qui sanguinem Branchialium, tam cibo quam potu salutaris est. Semen uomitiones facit, urinam mouet, menses ciet, lienē extenuat, cum aceto illitum gangrenas maligne emarginat, cœlum cum aceto mansum, angines perquam utiliter gargarizatur. Cōtra Cerastas mansus, potū cum uino, auxilio est. Syluestris Rhaphanus, quā Romani Armoraciā uocāt folia, fatuo similia sed magis Lanuginosa emittantur, radix gracilis, tenera, subacris. Tam sativum quàm radix in olera recipitur, sed hæc excalfacit, urinam ciet, astuosa est.

RHaphanus qui & radix, & Radicula Latinis, distinguēdus ab herba lanaria radicula, quæ etiam Raduncula simpliciter dicitur, Græcis strychnon, a Rhaphano diuersissima. Est Rhaphanus sativus & syluestris, qui Armoracia Latinis nuncupatur. Rhaphanus sativus calidus est tertio ordine, siccus secundo: Armoracia in his duabus qualitatibus superemineat. Semen tota planta potentius est. Digerit, obstructionibus & contusis conuenit. Acres ne sint Radiculæ è folijs agnoscitur, earū sapor etiam nō gustata radice, minorem eius acrimoniā sentit.

Siser. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σίσαρον. Lat. Siser. Ita. Sisaro.

Gal. Cheruy.

SIser uulgo cognitum, cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis, urinam ciet, & appetentiam mouet.

Siser

Siser satiuum.

Siser syluestre.

Siser omnium radicum quæ edendo sunt saluberrima. Hanc Tyberius princeps flagitabat omnibus annis à Germania: nomulli amaritudinis cum astrictione pauca respit. Radix grata stomacho. Vrinam prouocat. Galeno secundi est excalfacientium ordinis. Paulus in tertium defert. Sentit & semen tenuium esse partium, & discutiendis naturæ congruere, ac ideo singultientibus & torminosis ex vino dari.

Lapathum, siue rumex.

CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λάπαθον. *Lat. Lapathum. Ital. Rombice.*
Gal. Oseille.

EX generibus rumicis, Oxylapathū uocāt, quod in acutum tendit. pradura habēs extrema, nō nisi paluſtribus nascēs.

Ah

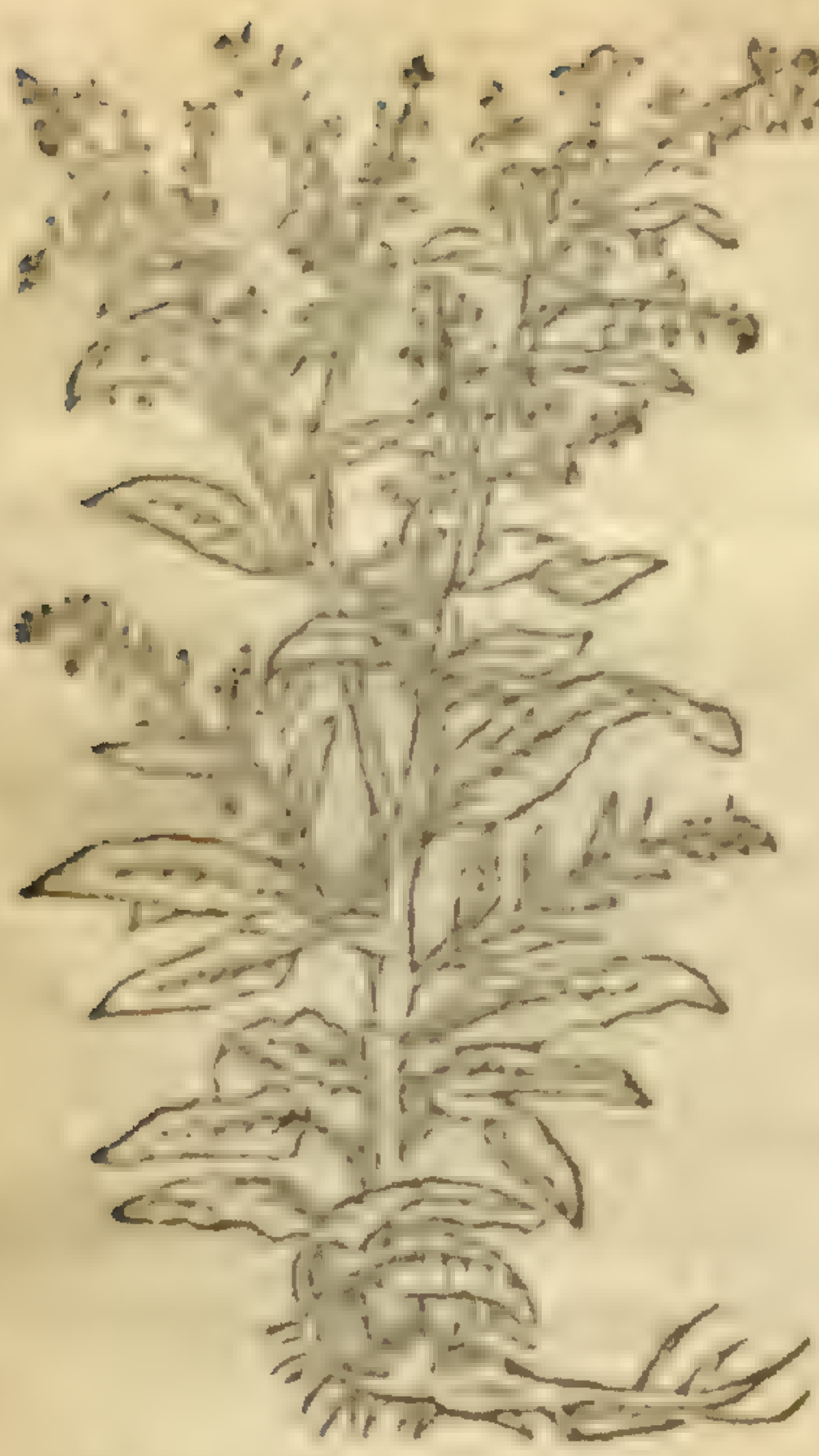

Lapathum acutum.

Alius est sativus, alii silvestris. Sativum genus hujusce parvum, Plantagini proximum, humile & tenerum. Quartum est, quod alij Oxalida, alij Amaxyrida, aut Lapathon vocant. Folia ejus silvestri ac exiguo Rumici similia, caule non magno, semine subacuto, rubente, acris in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere alvus emollitur: cruda illita melicerides, & sacco aut Croco adjecto, aspritudines cutis tollunt. Sylvestris & Oxylapathy, & eius quam Oxalida nominant, semen ex aqua aut vino utiliter bibitur contra dysenterias, & caliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus: quod si quis in potu præsumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & scabros ungues persanant: sed antea locus aceto & Nitro mixto perfricandus est. Pruritus corporis decoctum earum sedat, si foveatur: alvum foliis balneorum constringit. Coctæ in vino & instillatæ, earum dentium dolorem mulcent, strumas parotidesque discutiunt. Ipsum cum aceto extenuant: Aliqui emolliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes: trita & admota fœminarum profluvia sistunt: cum vino autem potæ, regio morbo medentur, calculos vesicæ comminuunt, menses cient, scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathum

olus est magnum, in paludibus nascens: easdem habet vires, quas supradicta rumicis genera.

RVmicis seu Lapati multa produntur genera. Oxylapathum in palustribus nascens, in cacumine acutiora duraq; folia habet, ob id nostrates officina Lapatium acutum nũcupant. Alterum genus hortense, illi dissimile. Tertium sylvestre, parvum, Plantaginis figura, molle, humiliter fruticans, Acidula aut minuta Oxalis vulgo dictum. Quartum genus alij Oxalidem, alij Anaxaridem, alij Rumicem sylvaticum appellant. Hujus folia sylvestri & exiguo similia sunt, caulis teres, sesquicubitum altus, semine rubro in macronem acuminato, quod foliaceo vestitur involucro, sapore acri, è scapo adnascentibus cauliculis erumpente. Id partim seritur, partim sponte in incultis provenit. Omnibus exploratum, quod plerumque turibus incolum valet, & in aceta-rijs crudum singularem habeat gratiam. Quantum, carnibus intingendis succi viridis acrimentum subministrat, nec aliud in obsonijs majorem sibi vendicant authoritatem. Omnes ferè, quod gratum acorem palato repræsentet, Acetosam caperunt appellare. Gallicum vulgus oxalim adhuc imitatione gratiam nancupat, aliqui oxillam, alij rumicem. Hujus semen rubrum in mucronem emissum desinit, cæteraq; Dioscoridis picturæ suffragantur, quare nemo Rumicem acetosum id esse genus, ibit infitias. Est & Hypolapathum olus magnum, officinis grandem oxillam, vulgus parellam vocant, paludibus familiare. Lapathum discussoriæ facultate præditum est. Oxilapathum mixtas sibi vires vendicant. Nanque discutiendi & repellendi natura donatum est. Sed omnium semen, tum maximè Oxylapathi manifeste constringit, ita vt dysenteriæ & alui profluuio medeatur.

Lampsana. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λαμψάνη. *Lat. Lampsana. Ital. Lasana.*

Gal. Sanucs blanches.

LAmpsana sylvestre olus est: plus alit quàm Rumex, & stomacho utilius. Cujus folia caules q; coquuntur in cibo.

LAmpsana, Plinio, olus sylvestre est, foliis alijs nudis, trium foliorum Napi similimorum, nisi candidiora essent flore. Hæc se apud Dyrrachium vidisse milites Iulio Cæsari, in triumpho, locis militaribus

exprobrauerunt. Rura hãc ſaunas albas vocant, quaſi ſyluęſtres napos. Vulgares Lampſana flores amiciſſimos apibus creant, & ſauorum aras exuberant. In cibo noxium humorem creant. Illita detergendi diſcutiendique naturam habent.

Bunium. CAP. CIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βούνιον. *Lat. Bunium. Ital. Bunio.* Gal. Herbe à charpentier.

BVnium caulem emittit quadrangulum, & in eo folioſos ramulos, tenues, prætenuibus foliolis & floſculis ſcatentes, longitudine digitali: folia propter radicem, Apio ſimilia, ſed multò tenuiora, & quæ modo quodam folia Tribuli imitentur: flores Anethi. ſemẽ odoratum, minus Hyoſcyamo. Excalfacit humum, urinam ciet, ſecundas detrahit, lieni, renibus & ueſicæ utile. Eo humenti aridóue utuntur, exemptoranit & caulibus ſucco, ex aqua mulſa.

BVnium vulneraria herba eſt, & vulgò carpentaria dicitur, quod vulneribus è ſecuri & dolabra acceptis ſubitò medeatur.

Blitum. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βλῆτον. *Lat. Blitum. Ital. Biedoni.* Gal. Porree rouge. Off. idem cum beta faciunt.

BLitum eſtur olcris modo, aluo utile eſt: nullius in medicina uſus.

BLitum rubẽs eſt & album, vtrunque notum, iners olus, ac ſine ſapore & acrimonia vlla, nullo in medicina momento, leuiſcula quidem alui deiectionem moliri poteſt, nullum tamen acrementum ni-

troſum

Blitum.

nitrosum ve possidet ingenium, quo valeat intestina ad iustam excretionem lacessere.

Malua. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μαλάχη. *Lat. & It. Malua.* Gal Mauluc.

Malua satiua est ilon ge aptior syluestri, stomacho aduersatur, aluum iuuat: sed multò magis caules, interaneis & uesicæ utilis. Cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant: uerùm cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. Contra aculeatos apium uespariumque ictus, illita efficax est: eadem cruda cùm oleo trita perunctis, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfurèsque cum urina sanat: sacris ignibus & ambustis decocta folia, tritàque, utilissimè ex oleo imponũtur. Eius decoctum uulnus infessione mollit: prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uulnæ, sedisq; clystere infusum. Ius decocta cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus renouatur. Contra Phalangiorum morsus remedio est, lac euocat. Semen in uino

Malua satiua.

Malua vulgaris.

potum, addito Loti syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

MAlua hortensis est & siluestris. Est etiam Rosam referens Malua, nostro tempore in hortis frequentissima. Malua, quam vetres hortensem vocarũt, penè nullibi nostra incuria colitur. Galeno Malue hortenses syluestribus humidioreś, proindé viscosum quiddam in se continent Malua hortenses. Eadem manifesta non infrigidant, mediocri tepida caliditate praditæ. Condita cum oleo & sale citius descendunt, cum alias tamen non tardent.

Atriplex. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ατράφαξις. Lat. Atriplex. Ita. Atriplice. Gal. Arrouches.

Atriplicem

Satiuus.

Syluestris.

A Triplicem aliqui Chrisolachanon uocãt, cognitum olus est. Duo eius genera: syluestre & satiuum. Coctũ estur ut olus. Aliuum mollit, panos discutit, siue crudum, siue coctũ illinatur. Semen cum aqua mulsa potum, regium morbum sanat.

A Triplex vulgatum olus humidũ in secundi ordinis medio, & frigidum in primo, & quod fluidum corpus facit, permeat celeriter. Abstersorium est A triplicis semen, acideò regio morbo conueniet. quem fegmatis oppillatio procrearit, vomitũ euocat, & soluit corpus.

Brassica. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κράμβη. Lat. Brassica. It. Cauolo.

Gal. Choux.

Brassicæ primum genus.

Secundum.

Brassica satiua alui est idonea, si modò leuiter fermefacta edatur (nam percocta alui sistit: sed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur) stomachum autem male habet: acrior est æstiua. In Ægypto propter amaritudinem non æstur. Cacutientibus & tremulis esse prodest: summo cibo sumpta crapulam discutit, & uini noxam restinguit. Melior stomacho cymis: sed acrior, & ad ciendam urinam validior. Et cocta stomacho inimica est, aluũ conturbat. Crudus succus cum Nitro & Iride potus, aluum emollit: cũ uino quoque potus

superarum

Tertium.

Quartum.

viperarum morsibus auxiliatur, cum Fœnigræci farina, podagris & articulorum nitijs illinitur. Prodest & sordidis ulceribus, & uetustis, illitus, caput purgat naribus infusus, menses extrahit, cum Loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita conferunt inflammationibus: tumoribúsque. Epinyctidas, ignem sacrum, lapras que sanant: carbunculos ex sale rumpunt, fluentes capillos retinent, cocta. addito melle, aduersus depascentia ulcera, gangræna que malent: lienosis, ex aceto cruda prosunt. Mansa, deuorato succo, retusam uocem instaurant. Decoctum eius potu, aluum & menses ciet. Flos post conceptionem in posso subditus, partum aborsu uitiat. Semen eius, præsertim quæ in Ae-

gypto nascitur, potum timeas repellit: in antidota theriaca addi-tur, faciei cutem lentiginésque expurgat. Virentes caulículi cum radice cremati, & adipe porci uetusto excepti, diuturnos lau-rum dolores mitigant.

Bralsica sylucstris. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κράμβη ἀγρία. *Lat. Brassica sylueſtris. Ital.* Cauolo saluatico. Gal. Choux sauuages.

SYlueſtris Braſsica, maritimis præruptiſq; locis magnæ ex parte gignitur, ſatiuæ ſimilis, ſed candidior, hirſutiorque, amara. Cuius cyma in lixiuia cocta, ori nõ inſuauis. Folia illius uulnera cõglutinant, & inflammationes tumoresq; diſcutiunt.

Brassica marina. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κράμβη θαλασσία. *Lat. Brassica marina. Ital. Cauolo marino.* Gal. & Off. Soldanella.

MArina Braſsica à ſatiua prorſus abhorret, quòd folia ferat rotundæ Ariſtolochiæ, prælonga, tenuia: ſingula à ramulis rubentibus exeunt, ſingulari, ut Hedera, ſedimento albo ſucco prædita eſt, ſed pauco, ſalſo guſtu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum ſtomacho inimica, acris: uehementiſsimè aluum ciet, in cibo cocta. Coquitur præ-ter acrimoniam cum pingui carne.

BRaſsica quæ & Caulis, Crambe græcis, multorum eſt generum. Eſt vulgaris, eſt criſpa, quæ Appiana Catoni dicitur, eſt capitata & ſeſſilis. Eſt cuius caulis inter folia Rapi in morem ſubinde craſſeſcit, & mundatus edendo eſt vt rapum. Crambe Plinio ſpeciali nomine cyma eſt lam. parua, rotunda, ramis foliiſq; permultis condita, ſatiua candi-dior, ſucco aſpero, & inſtar medicamenti amaro. Braſsica cibo vel exi-

tium

rius applicata quantumuis non admodum acris, desiccat, ac quiddam absterſoriæ facultatis continet. Succus ſua quappiam vi expurgat, nec alia ratione tota eius ſubſtantia è ſiccitate ſua reſtringit, & ob id cum laxandum braſſica corpus, aquæ pauxilium immergenda tum modicè incocta, probè cum oleo & ſale condita, edenda: cum verò fluens aluus reſtringendus, cocta ad ſecundam ebullitionem, proiecta priore aqua, caldam oportet ſuperinijcere, & ad eum decoquere modum vſque dum tenereſcat. Braſſica marina ea eſt, quam Soldanellam officinæ vocant.

Beta. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τεῦτλον. *Lat. Beta. Ital. Bietola.*

Gal. Porrée.

Beta. Beta nigra.

BEta duorum generum eſt, è quibus nigra coquitur cum Lenticula, ut uentrem ſiſtat, quod magis radice eius præ-

statur. Candida aluo utilis est. Vtraque tamen propter nitrosum humorem, quem habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, surfures lendísque detergit, pernones sotu mitigat. Crudis foliis mulligines, nitro autè perfrictas: alopeciarum manitaies, scalpello prius exasperatas, atque depascentia ulcera, illini prodest. Eruptionibus parotidum, igni sacro, ambustisq; cocta medetur.

Est Beta nigricantibus è Purpura foliis. Hæc nigra vocatur Lapathis, eius radices Rapis magnitudine & forma similes sunt. Candida præterquam colore, quem folia eius in candido viridem habent, nigræ similis. Est & quadam rissa radice, Pastinacæ non absimilis. Nitrosæ qualitatis est Beta, & ideo discutit & abstergit, candida magis quàm nigra, sed eo cocta privatur, siquidem nigra astringit, maxime radix. E Liene male affectis, medicina potius est, quàm cibus.

Portulaca. CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀνδράχνη. Lat. Portulaca. Ital. Procacchia.
Gal. Pourpier.

Portulacæ uis astringit: capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisq;, cum polenta imponitur: ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus, auxilio est. Cõmanducata, dentium stupores sedat: stomachi & intestinorũ astutionem, fluxionesq; mulcet: renes & uesicam adiuuat, etiam si erosionem sentiãt: ueneris impetus exolut. Succus eius totus similiter effectu prodest, in febribus ualens. Contra teretes uentris tineas cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoides, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. Item contra sepis morsum. Ocularibus medicamẽtis utilissimè commiscetur: interaneis fluxionibus

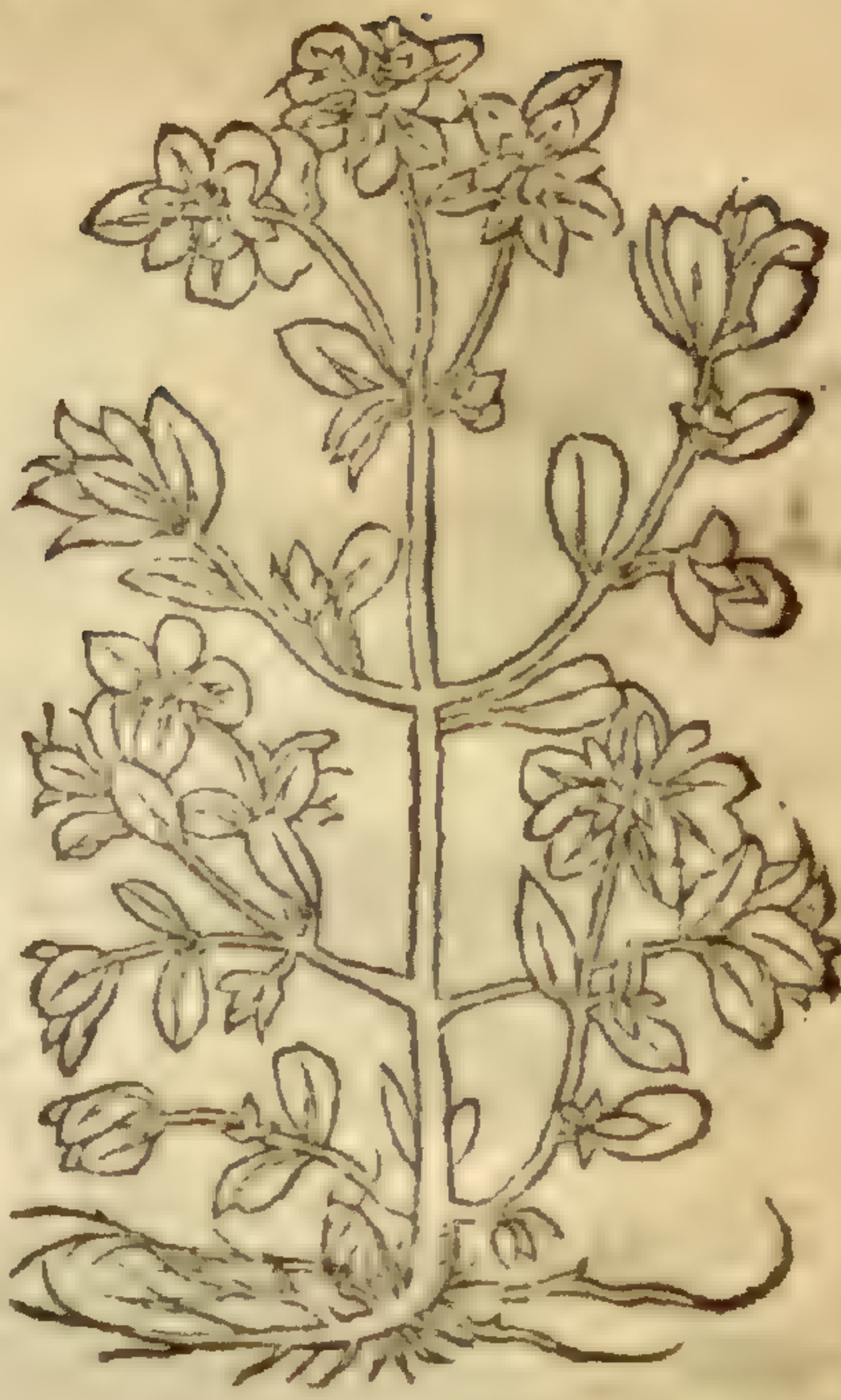

Portulaca syluestris

Portulaca satiua.

xione laborantibus, atque uuluarum crosionibus insunditur. Contra dolores, quos æstus excitant, caput ex Rosaceo & oleo fouetur: eruptiones papularum in capite, cum uino emendat: ulceribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur.

PORTULACA, notæ herbæ, temperamentum, frigidum & aqueum est, pauxillum de austero participas. Fluxus restringit & præsertim bilioso & calido, siquidem tertij est infrigidantium ordinis, & humectantium secundi. Earum nutrit in cibis, vt potè humida, frigida, & viscosa. Stuporem dentium sedat, quòd viscosa, non pungat.

Asparagi. CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀσπάραγος. *Lat. Asparagus. Ital.*

Aspa-

Asparago. Gal. Asparge.

Asparagi.

Corruda siue siluestris Asparagus vulgaris *est notitiæ. Huius caulium cibo cocti ventrem emol-lit, urinam ciet. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit: eiusdem autem, phalangiorum morsibus auxiliatur. Succocti succus super dentem constillatus, eius dolori medetur. Semen potum ad eadem valet. Canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nascentem diderunt, arietis cornibus contusis, atque defossis: quod, quantum equidem sentio, plane a veritate abhorret. Alius autem Asparagus multis ramis fruticat, foliis Fœniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiam habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, eorum dolores sedant. Assus autem coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemq; ac dysenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Decocta cum ficis aut cicerib. sumpta, regium morbum sanat: coxendicis cruciatus strangu-riamq; leuat. Alligata radix, aut haustum eius decoctum, conceptum adimit, & sterilitatem adfert.*

Asparagus hortẽsis, Galeno, *regius dicitur: palustris & siluestris* Helius. *Absergunt Asparagi non protensa tamen manifeste in-*

Mitate aut frigidutate. Grati sunt stomacho, vrinam proritant, & quamuis parum præstent alimentum, plus tamẽ nutriunt, quam quæ alia herbarum cyma.

Plantago. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρνόγλωσσον. *Lat. Plantago. Ita. Piantagine.* Gal. Plantain.

Maior.

Minor.

DVo Plantaginis genera: minor folia habet angustiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora: caule anguloso, interra sessili: floribus pallidis: semine summis caulibus emicans. Altera maior, latior, virentior q̃, latis constans folijs, olera-

cei

Aquatica.

Media.

cei generis: cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad verticem tenui semine circũdatus, radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine aquarum bus. Nascitur in lacunosis sepibus & locis humidis. Multò utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, cõstringentem: quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis elephãticis, sordidis ℈ illita prosunt: prosluuia sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbũculos, nomasq; cohibent: ulcera uicera & inæqualia cicatrice obducunt, dysenteria sanant, stomachum confortat: morsibus canis, ambustis igni, inflammationibus, pannis, parotidibus, strumis, aegilopijs, illita cum sale prosunt. Cum aceto & sale olus, dysenterias, cruentumq; sumptum subuenit. Datur & in lacum Beta cum Lenticula coctum, Et

ad aquam inter cutem, cui leucophlegmatiæ nomen est, datur & herba decoctа post aridas epulas, sic ut media antecedat: comitialibus & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat: cum Cimolia aut Cerussa igni sacro medetur: fistulis infusus prodest, lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. Additur quoque in oculorum collyria. Gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert: clystere dysentericis infunditur, contra tabem datur in potu: aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluxione laboret. Semen ex uino potum alui fluxiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores sedat: eadem cum foliis, ulceribus renum & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

EST Plantago latifolia, quam vulgus herbariorum maiorem vocat. Est angustifolia, quæ minor. Tertia Latifoliæ similis praterquam quod foliis constat longe minoribus & leuiter hirsutis. Plantago mixto conflata est temperamento: aqueum enim quiddam, & frigidum, atque adeò austerum obtinet. Quandoquidem terrestri est, frigida, & sicca substantia, ob idq; infrigidantis & desiccantis natura ordinem tertium vsurpat. Porrò quæ vna infrigidant & astringunt, vlceribus malignis, dysenteriæ, & omnigenis vlceribus & fistulis prosunt. Et in eo primipem locum tenet Plantago. Nam è sui temperamenti proportione, desiccans, non mordicat: infrigidans, non stupefacit.

Lauer, seu Sium. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σίον. *Lat. Lauer. Ital.* Sio.

Gal. Berle.

Sion in aquis nascitur, fruticę pingui, rectō, foliis latis, Oluſatro ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctáque, eſu calculos rumpunt, atque excernunt: urinam cient, menſes & partus extrahunt: dyſentericis in cibo auxiliantur. Dioſcorides tradit, herbam eſſe fruticis ſpecie, ſamæ foliaſerentem, rotunda, maiora quam Menthæ, nigra, & ad Ericam accedentia.

Nascitur Sium ſontibus æſtate frigidis, hyeme calidis: Plinio, Sium Aſpy eſt ſimile malum, glareoſis & perennibus rivis provenit, quibuſque vt Olus atrum magna veſica vtilitate. Creſſionis herbæ (vulgo vocata) folium, cum primum emittit rotundum, & ſimilitudine adhuc in Eruca ſolium laciniatum, quod ab Aſpy folio diſcidet, ſatis indicat, Sium Creſſionem non eſſe. Sium Galeno quatenus nihil aromatis guſtu reſipit, attenuat extenuandi naturam poſſidet. Diſcutit autem, vrinam ciet, renum calculos terit, retardatos menſes pellit.

Sium.

Syſimbrium. CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σισύμβριον. Lat. Siſymbrium. Ital. Menta Romana.
Gal. Mente aquatique.
Offic. Menta rubea.

Siſymbrium, alij Serpyllum ſyluſtre nocant, in ſolo inculto naſcitur, Menthæ hortenſis ſimilitudine, odoratius, lætiore

* Sisymbrium.

tiore folio. Inseritur coronis: calfaciendi nim habet. Contra stillicidia urinæ, calculosq; semen ex uno bibitur: tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore, fronti aut temporibus illinuntur. Item contra uesparum apumq; ictus: nonnullis potu cohibet. Alterum Sisymbrij genus, quòd alii Cardamimam, alij Sion appellant: ea herbarijs gaudet, & eisdem in locis, quibus Sion, prouenit. quæ ideo nonnullis Cardamima nominatur: quod gustu Cardamum, id est, Nasturtium, repræsentet. Folia primùm rotunda prodeunt, adulta Erucæ modo finduntur. Id excalfacit, urinas mouet, crudum estur, purgat lentigines, cutisq; uitia in facie, noctibus impositum, matutinisq; detractum.

SIsymbrium hortense Matthiolo, Balsamita est officinarum, & ea quam Mentham Romanam vocant, tum quòd delineationes respondeant, tum quòd facillimè non artificio exculta in Mentham degeneret: Atque adeo Dioscorides Sisymbrium quod in incultis nascitur producit, & hortense Sisymbrium vnam & eandem esse plantam. Et perinde Dioscoridis Sisymbrium, non eum esse quem pingit Theophrastus. Nam si vna res essent: degenerante, non exculto Sisymbrio in campestribus, non aliter quàm in Mentham permutatum, reperiretur, cum eo loci nullus sit qui colat. Sisymbriumq; aquaticum non aliud esse à Crissione vulgari, acri sapore, qui simul cum Sio in aquis nascitur, foliis primum rotundis, & deinde in Erucæ formam laciniatis, parumq; & sapore & odore à nasturtio dissentiat. Id à Plinij opinione non discrepat.

Sisymbrium tertij est inter desiccantia & excalfacientia ordinis, idque in singultu & tormimbus bibendum prabetur cum vino. Nasturtium, nempe quod Nasturtium referat, calidum est & siccum tertio ordine, & viride etiam secundum non excedit.

Crithmum. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρίθμον. Lat. Crithmum. Ital. Finocchio marino. Gal. Fenoil marin. Offic. Creta marina.

Crithmum, seu potius, ut aliqui, Crithamon, fruticosa & undique foliosa herbula est, cubiti altitudinem fere ferens. Nascitur in maritimis, & petrosis: foliis pinguibus, numerosis, albicantibus, veluti Portulacæ, latioribus & longioribus, salso gustu: flores candidi sunt, & semen, ceu Rorismarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur, habet intus tritici modo nucleum: radices digiti crassitudine, tres aut quatuor: grati odoris & iucundi. Radix, semen & folia incocta uino, potu urinæ difficultati & regio morbo auxiliantur: menses ciet. Estur crudum coctúmue in olere, seruatur etiam in muria.

Crythmon & Latinis Batis, duplex est. Vna marina, quæ fruticosa est herbula, cubitum unum alta. Nascitur in maritimis, & petrosis. Hæc cretha marina vulgo dicitur. Altera Batis hortensis, quam Plinius Asparagum Gallicum quibusdam dici tradit, bacillatoribus ad quotidianos vsus consita nonnusquam spectatur comprehendisse. Vulgus bacillas quasi baticulas ab Italis vocari dicit. Matthiolus apud Italos Finocchio marino nuncupatur. In hortos traducta, Herba di san Pietro. Batis empetron non est, bilem enim aut flegma non deprimit, sed nec hydropicorum aquam, quod in Empetro requirit Dioscorides. Batis herba salso gustu, & quadantenus amaro, quandoquidem desiccatoria & abstersoria est facultatis. Hanc tamen depressiorem habet, quam alia quæ in amararum genus transeunt.

Cor-

Coronopus. CAP.

CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Κορωνόπους. *Lat. Coronopus. Ita. Serpentina.*
Gal. Corne de Cerf.

Coronopus.

Coronopus oblonga herbula est, per terram repens, fissis foliis: coquitur in olere: raducem habet tenuem, adstringentem, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & secus uias.

Coronopus, patrum nostrorum memoria, Ranunculi *species habita est. Nunc verò cognosci in acetarium olus, & seri cœpit. Herba stellata ab Italis nuncupatur. Foliorum figura apud quosdam* Cornu cerui *nomen dedit.*

Sonchus. CAP.

CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σόγχος. *Lat. Sonchus. Ita. Cicerbita.*
Gal. Laceron.

Sonchi duo genera: & luestrior quidam est, & magis spinis horret: alter teneritate quadam mollescit, cibis expetitus, anguloso caule, inani, interdum rubente: foliis in ambitu per interualla dissectis. Vtriusque uis refrigerat, modicè adstrin-

Sonchus aspera.

Sonchus non aspera.

git, unde æstuãti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum stomachi rosiones sorbitione mitigat, lac elicitum uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitulatur. Tam herba quam radix illita uibratis à scorpione ictibus subuenit. Alter Sonchus tenerior, arboris instar, latis constans foliis: cui lem in ramos exeuntem folia distinguunt: sed ad eadem pollet.

Sonchus, Italis acetarium è foliis & radicibus olus, siquidem teneritudo & dulcor gratum gustui prabet.

Seris, siue Intybus. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σέρις. Lat. Seris. Ita. Endiuia.

Gal. Endiue.

Seris

Seris syluestris.

Seris satiua.

SEris duũ generum est: altera syluestris, quæ Picris & Cichorion uocatur: altera satiua, latioribus folijs constat, stomacho quàm hortensis utilior. Quæ iterum in duas species digeritur, una folio latiore prodit, Lactucarũ simillima, altera angustiore est folio, & gustu amara. Vtraque refrigerat, & astringit, stomacho utilissima: aluum sistit coeliaca, si cũ aceto adsumatur. Syluestres stomacho meliores, quandoquidem æstuantem ipsum, & quem imbecillitas uexet, cibo lenunt: cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illinuntur: podagris, & oculorum inflammationibus auxilio sunt. Herba cum radice illita, percussis è scorpione subuenit: igni sacro cum polenta medetur. Succus cum Ceruſa & aceto, ualet ad illitus eorum, quæ refrigerationem desiderant.

EST Intibus satiuus, est sylucstris. Satiuus nostro etiã tẽpore Endiuia dicitur Italis, sylucstri præter folia quæ teneriora & latiora sunt similis. Sylucstris qui Cichoreum, Picris, Amarago Gaze nuncupatur, Cichorea pharmacopolis, floribus est cæruleis, qua sese in solis syderum circum agunt, qua è re Heliotropij apud quosdam nomen accepit, cum Heliotropium diuersum sit herbæ genus.

Condrilla. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κονδρίλλη. *Lat. & Ita.* Condrilla.
Gal. Espece de Cichoree.

COndrilla, quam aliqui Cichorion, alij Serin appellant, caulẽ, flores & folia habet Cichorio similia: qua ex causa nonnulli sylucstris Intubi speciem esse pronuntiarunt, uerùm tenuior tota est: in cuius ramulis, gummi Mastiches simillimũ tuberculo Fabæ inueniri solet: quod cum Myrrha tritum, & linteo appositum, instar oluæ, fœminarum menses trahit. Tusa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui Nitro admisti nitiligines emaculant. Gummi inordinatos pilos replicat: quod item tenera radix efficit, si intincta succo acutis admoueatur. Contra uiperas in uino potu proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per sese potus, aluũ sistit. Aliud habetur Condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumrosum, humi stratum, caulem succo madentem lacteo: radice tenui, rotũda, lenis uegeta, flauescente succosa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. Succus incommodos palpebrarũ pilos reflectit. Nascitur in latis & cultis.

CCondrilla Intybacei generis in solilo & gypsoso solo nascens, Cichoreo tenerior, & minor, flore in aliquibus caruleo, in alijs candido. Altera Condrilla species luteo flore, pinguem & lutosum agrum & præcipuè hordeaceum campum amat.

Cucurbita.

Cucurbita. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κολόκυνθα. *Lat. Cucurbita. Ital. Zucca.*
Gal. Courge. Off. Latinum
nomen habent.

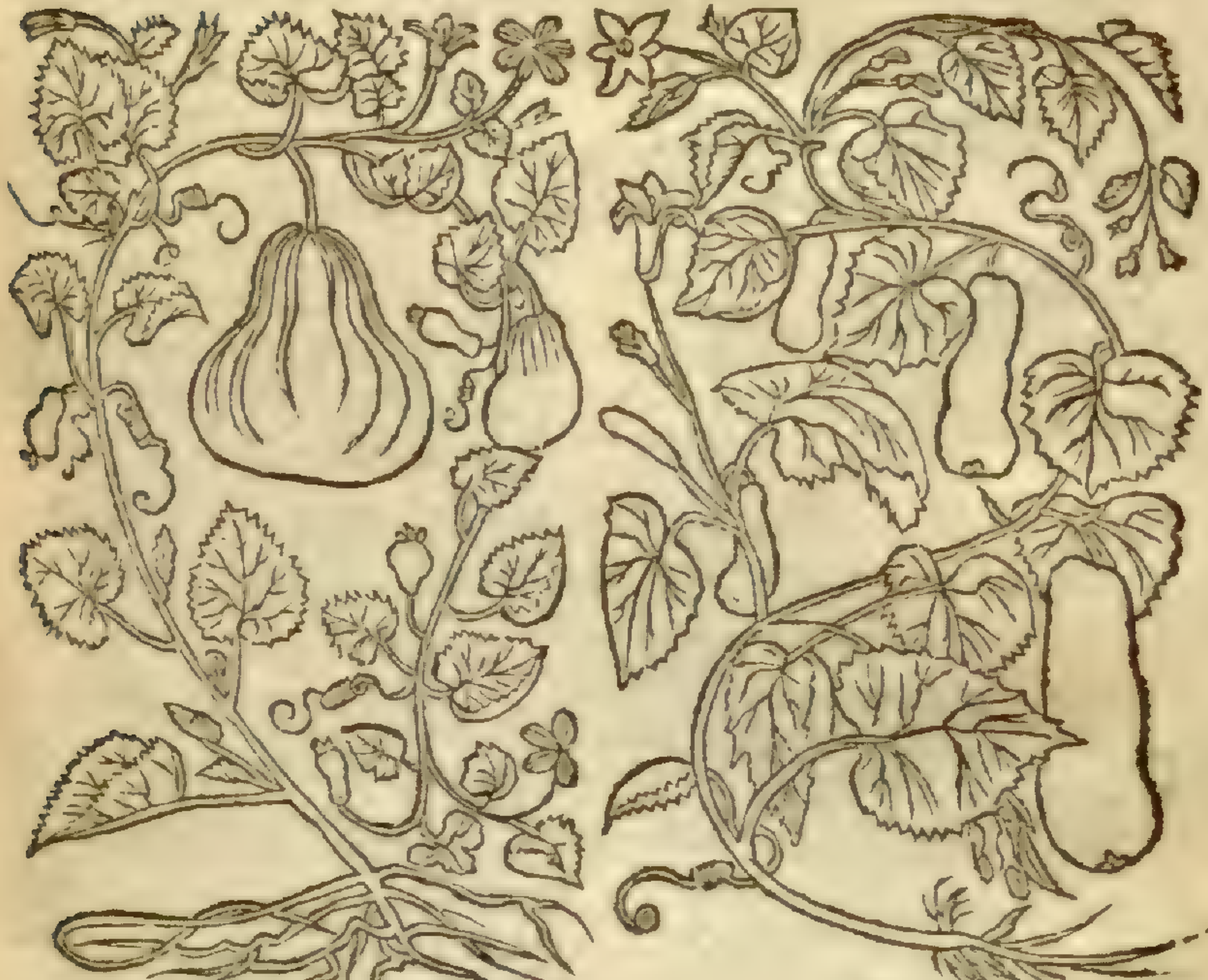

Rotunda. Longa.

CVcurbita esui apta: cruda, trita illitu tumores, & abscessu mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam syriasin uocant, in sincipite illinuntur: oculorum inflammationes podagrasq; refrigerant. Succus è ramentis tusis per se, aut cum Rosacco infusus, aurium doloribus auxiliatur: adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat: totius fermefactæ & expresse succus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in Cucurbitam recentem excauatam infusum, si mistum sub dio teneatur, potu aluum leuigabit.

Cvrbitæ semen medicinale est, fructus quamvis multorum usui sit, non tamen vt plurimum aut longè durat, aut tam cito putrescit. Nascuntur sine semine, quæ serotiùs quam terra mandentur, aut sesamino immaduerint.

Cucumer satiuus. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σίκυος ἥμερος ⊙. *Lat. Cucumer satiuus. Ital. Cocomero domestico.* Gal. Concombre.

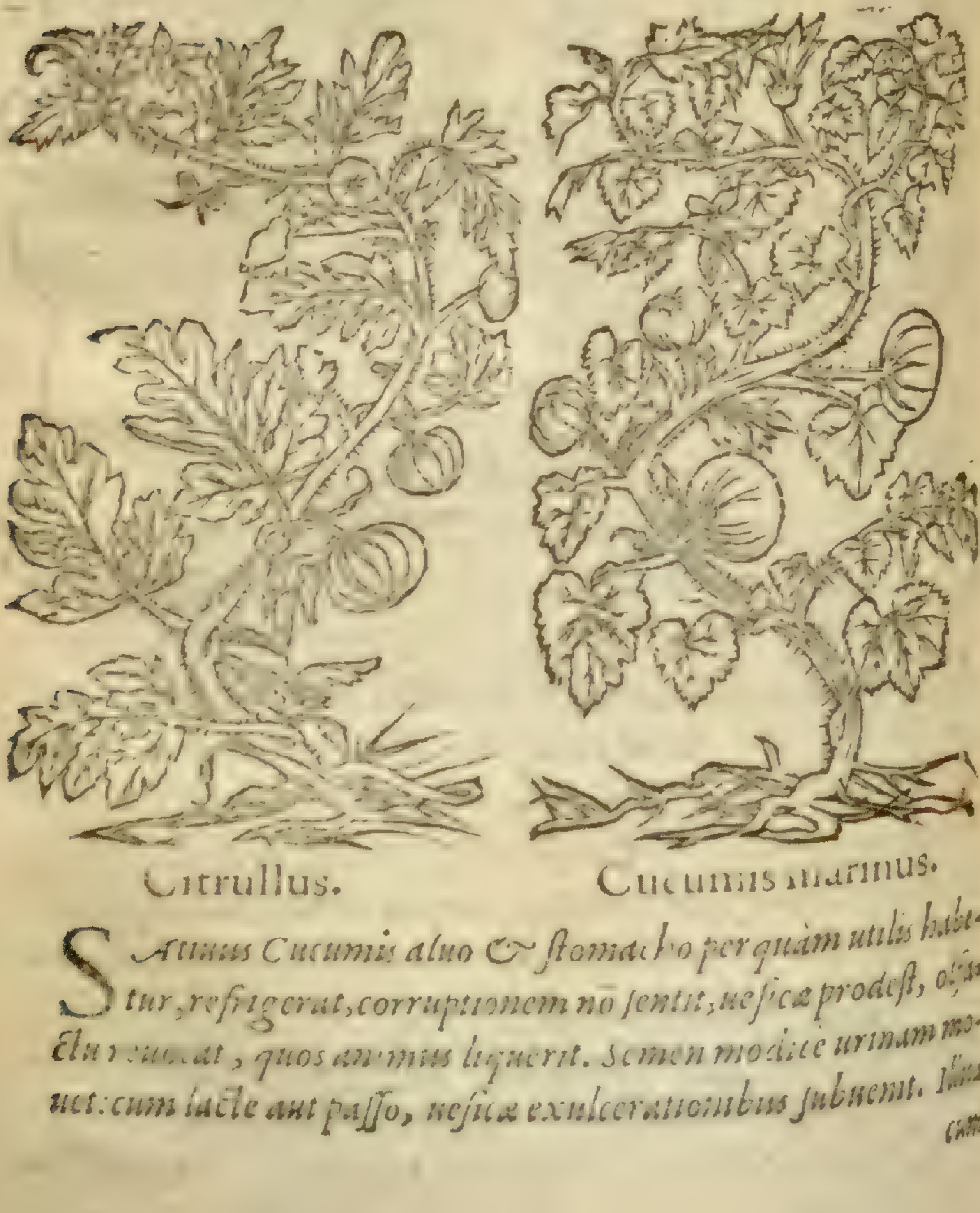

Citrullus. Cucumis marinus.

Sativus Cucumis aluo & stomacho perquàm utilis habetur, refrigerat, corruptionem nō sentit, nescit prodest, oīa eluit, ciet, quos animus liquerit. Semen modice urinam mouet: cum lacte aut passo, nescia exulcerationibus subuenit. Idem

cum

Cucumis sativus. Pepo.

cum uino folia, morsus canum sanant, & epinyctidas, cum melle. Peponis caro in cibis, urinam cit, inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam Bryasin uocant, sinciputi imponuntur: fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in smegmata, quæ faciem repurgant, & nitorem afferunt. Radix sicca, & ex hydromelite pota drachma pondere, uomitionem mouet. Si quisquam moderatè secundum cœnam uomere cupiat, geminis obolis sit contentus. Sanat quoque illita cum melle ulcera concreta in modum fauique cera uocant.

PEponis nomine Græci & Cucumeres & Mellones & Citrios intelligunt. Est Italis Anguria Cucumeris genus, antiquis Græcis (vt Matthiolus putat) incognitum.

Lactucæ. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Θρίδαξ ἥμερος. Lat. Lactuca satiua. Off. Iidem. Ital. Lattuga domestica. Gal. Laictue.

Crispa.

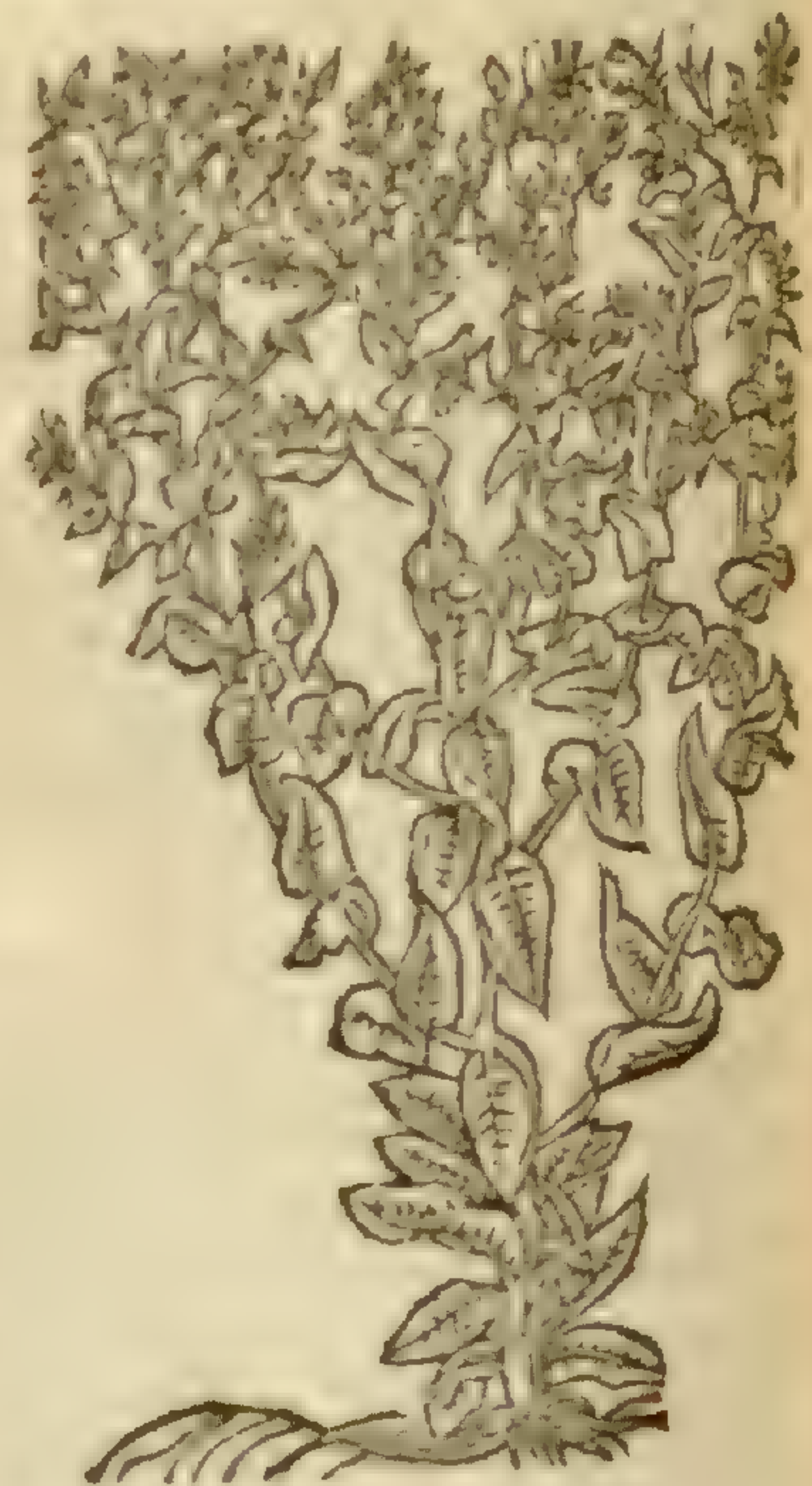

Capitata.

Lactuce satiuæ, quibus natura refrigeratrix ineſt, ſtomacho gratæ habẽtur, ſomnũ cõciliant, aluum emolliũt, lac cuocant: uerum decoctæ magis alunt, ſtomachoq; illotas eſſe prodeſt. Epotum ſemen, aſſiduas libidinum imaginationes ſomno compeſcit, & ueneri refragatur. Ipſæ uerò frequentiores in cibo, claritati oculorum officiũt: inflammationibus & ignibus ſacris opitulantur, muria condiuntur. Cùm in caulem exu-

ſurgũt

runt, uim quandam nanciscuntur succo aut lacti sylvestris Lactucæ similem.

Lactuca sylvestris. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Gra. Θριδακὶς ἀγρία. Lat. Lactuca sylvestris. Ita. Lattuga salvatica. Gal. Laictue sauuage. Off. Endiuia.

Sylvestris Lactuca sativæ similis est, sed longior caule, & candidiora folia, graciliora, & asperiora: amaro gustu est, & uiribus aliquantum Papaueri similis, unde lac leum eius succum aliqui Meconio permiscuerunt. Aquam per alvum elicit, potus in aceto mulso succus ad duos obolos argema caliginemq; repurgat. Cōtra adustiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. In summa somnum allicit, doloris lenamentū præstat, mentes trahit, contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen, non aliter quam sativæ, libidinum imaginationes in somno amolitur, ac uenerē arcet. Succus ad eadem valet, sed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lacteus, antea, ut in aliis liquaminibus moris est, insolutum.

Est

Est sativa, est sylvestris Lactuca, quæ Serriola sive Scariola Itali. Quod folia parte exteriori serrata in morem, asperaque sit. Interiorum, ut reliquarum, lactucæ, & caudore distant.

Gingidium. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γιγίδιον. op. Lat. Gingidium. Ita. Gingidio. Gal. & Off. Cerefolium, sed falso.

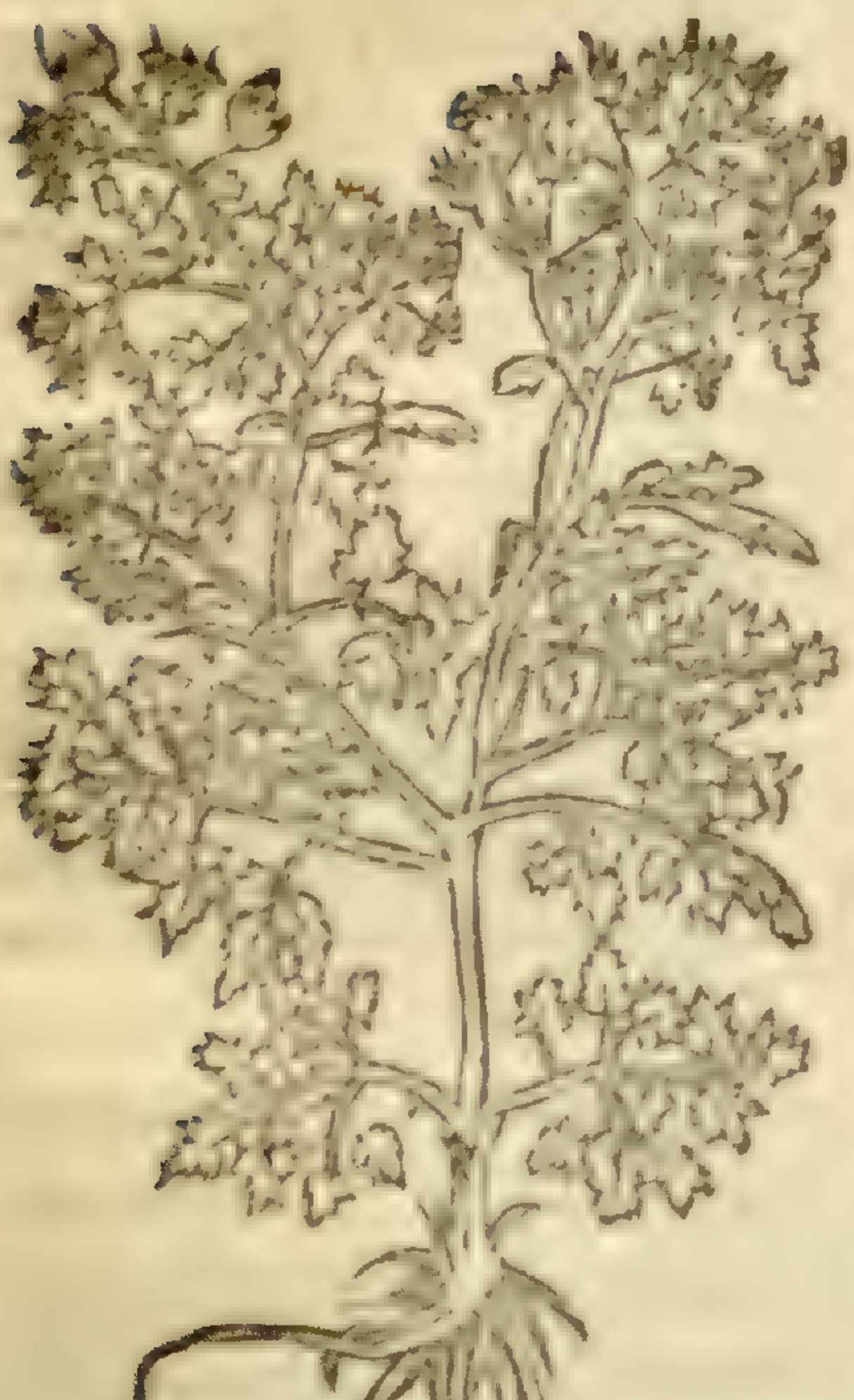

* Gingidium.

Gingidium, aliqui Lapidion, in Syria & Cilicia plerunque nascitur: herbula sylvestri Pastinacæ simile, tenuior & amarior: radice parva, candicante, sub amara. Olus hoc crudum, coctum, condizánue estur magnæ stomachi utilitate, urinæ ciet. Decoctum ex uno potum vesicæ prodest.

Cerefolium in Italia lætis nascens, non est Gingidium, non enim gustu amaritudinem gustui refert cum acrimonia folia, & nitrosum odorem. Ideo & syriæ peculiare hoc herbæ genus esse prædixerunt qui de his scripserunt.

Sint

Scandix. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκάνδιξ. *Lat. Scandix. Ita. Scandice.*
Gal. non perinde nota.
Off. Dauci genus,
sed fallo.

Scandix, syluestre olus est amarum, subacre, quod crudum coctúmue mãditur, stomacho & ventri utile. Decoctum in potu, ueſicæ, renibus, & iecinori confert.

Scandix Galeno, sapore est amaro, & aliquantum acri, vt in fine sit secundi excalfactantium & desiccantium ordinis, aut in tertij principio. At cum talis non sit, quæ pro Scandice profertur, sequitur Scandicem non esse genuinam.

Caucalis. CAP. CXXXIII.

* Scandix.

NOMENCLATVRA.

Græ. Καυκαλὶς. *Lat. Caucalis. Ita. Petrosello Saluatico. Off. Pimpinella hirsuta.*
Gal. Peri l sau
uage.

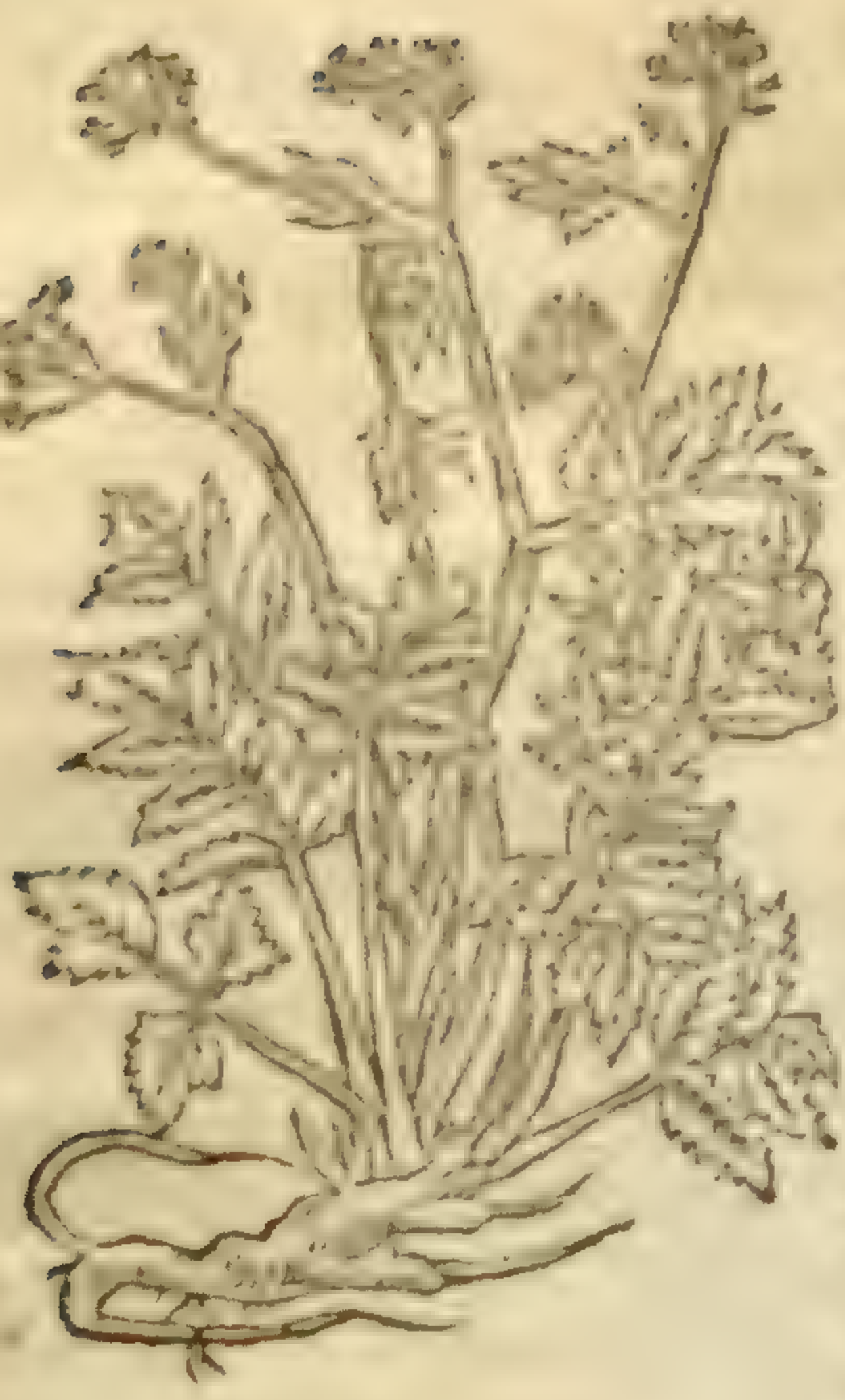

Caucalis.

Caucalis, quã alij Syluestre Daucum uocãt, caulículo est donatalo, ad mãore, subhirsuto, foliis Apio similibus, sed crebrius per extrema multifidis, digitis, candida in cacumine umbella fimbriter oleẽs. Cui dũ coctũmue olus est, uirus nam mouet.

Frequens apud Theophrastum Caucalis, nobilium absinthio admixta, in quam pingit Dioscorides. Huic vernacula dictione, Pertusello syluatico nomina, quod altissima terra solum amet ad Apium hortense, Petroselinum, accedãt, adiectoribus uernum, accedãt, adiectoribus uernum. Eius semen modo incisis. Eius albus & odoratus non minus quam Dauci.

Eruca. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Εὔζωμον. *Lat.* Eruca. *Ital.* Ruchetta.
Gal. Roquette.

Crudæ Eruca uenerem largiore cibo concitat. Semen coctũ efficẽs prodest: urinam ciet, concoctionis prodest, alui fluxiones commodata. Semine ad condimenta utuntur, quod, si in longum tempus asseruetur, adicẽdo lacte aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiam in syluestris Eruca, maxime in horto

Satiua. Sylucſtris.

Iberia, quæ occidentem ſpectat, cuius ſemine pro Sinapi incolæ utuntur. Vrinam uehementius pellit, multò ſatiua acrior.

ERuca acetarijs Italicis, & ſatiua & ſyluestris omnibus notiſſima. Medicinalem eius vſum abundè docet Dioſcorides.

Ocimum. CAP. CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὠκιμον. *Lat. Ocimum. Ital. Baſilico.*

Gal. Baſilic.

OCimum uulgo cognitum. Id coprioſiore cibo oculorum aciem hebetat, aluum mollit, ſpiritū mouet, urinā pellit, lac cuocat, ægrè tamen conficitur. Illitū cū polline polentæ, ace-

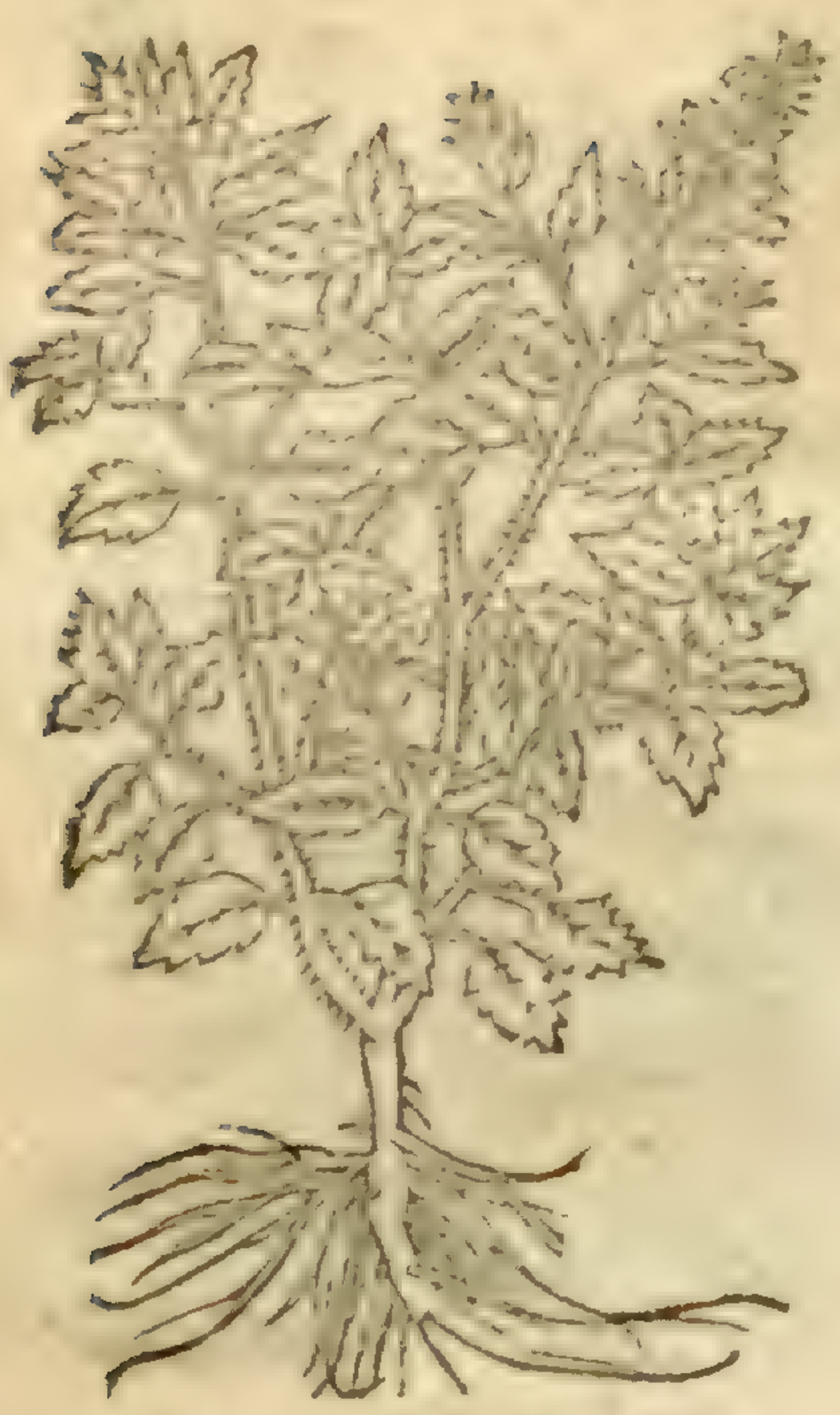

Ocimum mediocre.

Ocimum maius.

to & Rosaceo, pulmonum inflammationibus auxilio est. Dra-
conis marini & scorpionis ictibus per se prodest: & cum mo-
Cito oculorum doloribus. Succus usus caliginem abster-
Destillationes exiccat. Semen potum comitat atram bilem &
gmentibus, difficultatem, inflatusq.: manibus haustum, subla-
mouet sternutamenta: quod idem herba effuit: sed oculos fa-
necessium est, cum sternutamentum ingt. Sunt qui in cibis
dicandum censeant, quandoquidem manducatum, & in-
positum, vermiculos creat. Aphrantem adiecimus, si sermo
à scorpione, qui Ocimum oderit, nullo conflictari dolore.

Est Ocimũ, siue Oximũ, pro ratione foliorũ, maius & minus, et ab
Basilici nomine, satis cognitũ. Herba stomacho inimica, adeo in-
dicatur, cinericius quo maturet, & disrumpat, externis affricatis
Stipti

Siquidem in secundo est excalfacientium ordine, & superfluam, in se continet humiditatem.

Orobanche. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Οροβάγχη. *Lat.* & *Ital. Orobanche.*

Gal. Pain de Lieure.

* Orobanche.

Orobanche caulicu-lus est sesquipeda-lis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis: flore sub-albido, & in luteum ver-gente: radice digiti crassi-tudine, & cùm ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legu-mina nasci constat, & es strangulare, unde Orobanche sibi cognomẽtum usur-paut. Estur, ut olus, cruda, & in patinis, asparagi mo-do, decocta. Legumentis addita, coctionem accele-rare creditur.

Orobanche, *quam quòd Eruum strangulet, Theodorus in Theophrasto, Eruergam nominauit, caulem profert sine foliis, & cymam paulo crassiorem, vt non iniuria Plinio, Cynomorion, quasi simile quiddam genitali canis nominetur.*

Barbula hirci. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τραγοπαγον. Lat. Barbula hirci. Ital. Barba di becco. Gal. Barbe de Bouc.

Barbula hirci, quæ ab aliis Come nocatur, breui est caule: foliis Croci: radice longa, dulci, suprema, magno super cauleni calyce, è cuius summo semen nigrum dependet, unde mentum inditum est. Herba satiua est.

Ornithogalum. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ορνιθόγαλον. Lat. Ornithogalum. Ital. Ornithogalo. Gal. Churles.

Ornithogalum caulículus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus admatis: à quibus flores prodeunt, foris herbacei, & cùm hiantes se pandunt, lácteo nitentur: inter quos dissœlum, cacumis modo, capitulum emicat. Coquitur cum pane, ut Melanthium. Radix bulbosa, cruda & cocta manditur.

Radix Barba Hirci acetarus, quod dulcis sit & gustu grata, manditur. Ipsa herba folia habet Croci, largiora tamen & insuauiora. Aqua per alambicum ex ea cuncta, recentes in carne flagra mirabiliter adglutinat. Ornithogalum pueris etiam egregiè quod Churles vocant, nam huius radicem vernere crudam tam colligunt multo castaneis suauiorem in cibis: cruda & coctis cibis mollitudo est, vt quæ Tuberibus nihil cedat.

Tubera. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὕδνα. Lat. Tubera. Ital. Tartuffi. Gal. Truffes. Off. Cerui boleti.

Tubera rotundæ radices sunt, sine foliis, sanguinei coloris fodiuntur, cruda & cocta eduntur.

Tu

Tvbera secreta quapiam vi terræ agglomerantur in cibum: Galeno, humores generant crassos & melancholicos omni plus alio cibo, atq; adeò paralysim apoplexiam, ægrè digeruntur, & grauant stomachum. Nã de terrestri magis, quã de aquea substantia participant.

Smilax hortensis. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σμίλαξ κηπαία. Lat. Smilax hortensis. Ita. Smilace de gli horti. Gal. Faseoles. Off. Fascoli.

Hortensis Smilax, frutex, cuius semen à nonnullis Lobia nocatur: folia habet Hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fructibus circumuolutos, qui tantũ adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare uideantur: siliquas Fœnugræci profert, longiores & torosiores, in quibus semina reniformia similia, sed inæquali colore recluduntur: quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cũ semine in oleribus, Asparagi modo, estur. Vrinam ciet, & tumultuosa somnia facit.

*Smilacem hortensem iam superius diximus esse Dolichum, eum Ita*lia vocat Fagiuolo Turchesco, nempè qui etiam Phasiolus dicitur, vt differat à Phaseolo.

Medica. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μηδίκη. Lat. & Ita. Medica.
Gal. Foin de bourgoine.

Medica cùm recenter prodijt, foliis & caule Trifolio pratensi similis est: procedens uerò folia contrahit, caules edens Trifolij, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen Lentis magnitudine dependet. Id siccatum, iucundi saporis gratia, cõditaneo sali admiscetur. Viride, quibus refrigeratione opus est, illum suffragatur.

Herba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

MEdia, Persarum in bello è Media in Graciã, & post è Graciis Italiam translata, in iumentorum olim pabulum serebatur, nũ rara est in Italia: in Gallia, per Ruellium frequens, & à rusticis Trifolium maius appellatur.

Aphaca. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ἄφακον. *Lat. Aphaca. Ita. l'Aphaca.*
Gal. Vesse.

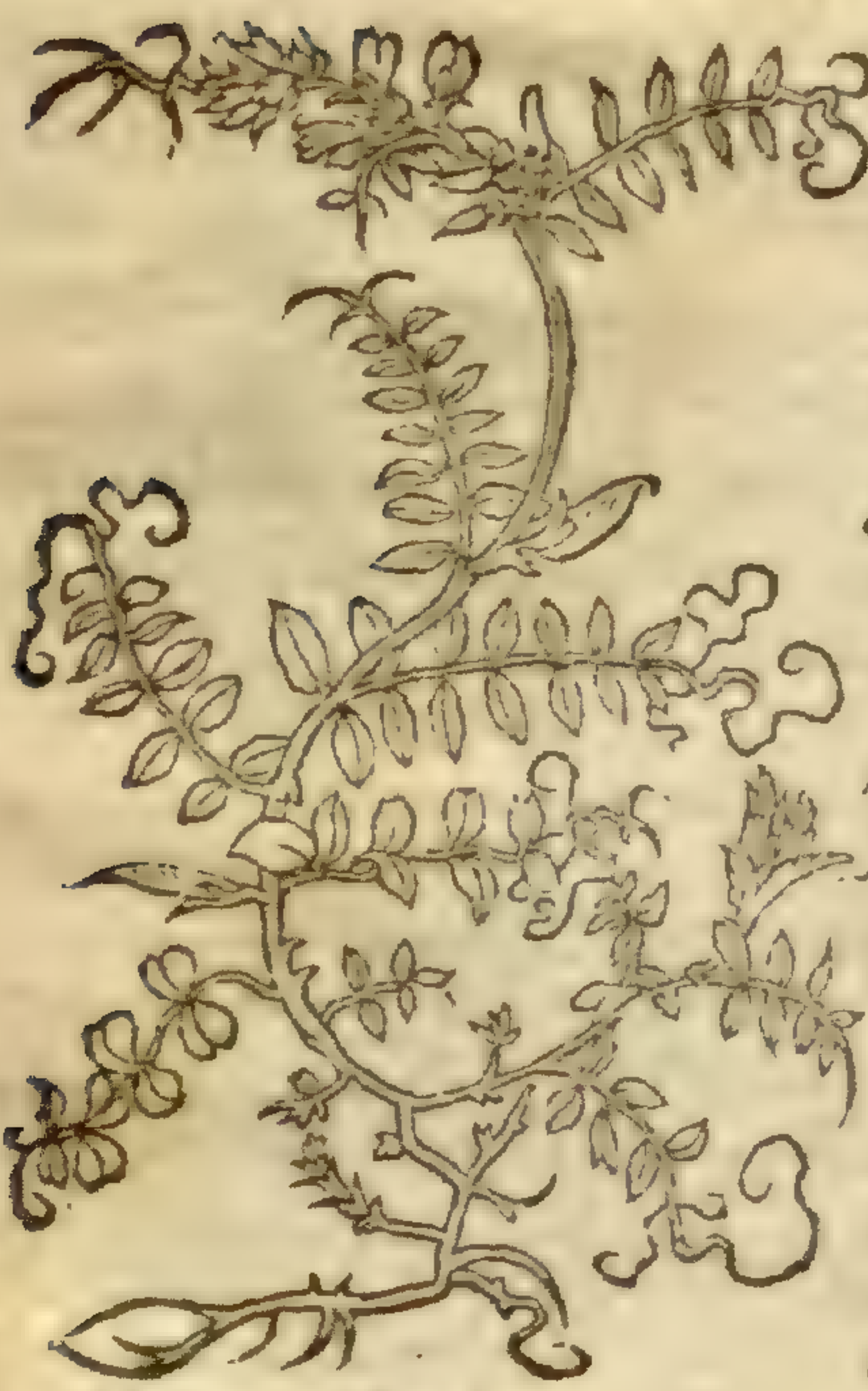

APhaca in arvis nascitur, altior Lente, tenuibus foliis: siliquas Lenticula maiores fert, in quibus terna quaternaue semina gra, Lente minora, continentur: quæ adstringendi vim habent: quare torrefacta stomachi aluiq; fluxiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

APhace Matthiolo non dissimilis Vitia, verum legumen tenuibus Vitia similibus, maioribus tamẽ & crassioribus. Hanc rustici Vitiam sylvestrem vocant. Aphacen inter inyrbaceas Serapheum

* Aphaca.

Aphacen reponit, quæ nihil ad nostram Aphacen.

Porrum capitatum. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Gra.

Gra. Πράσον κεφαλωτόν. *Lat. Porrum capitatum.*
Ita. Porro Capitato.
Gal. Porreau.

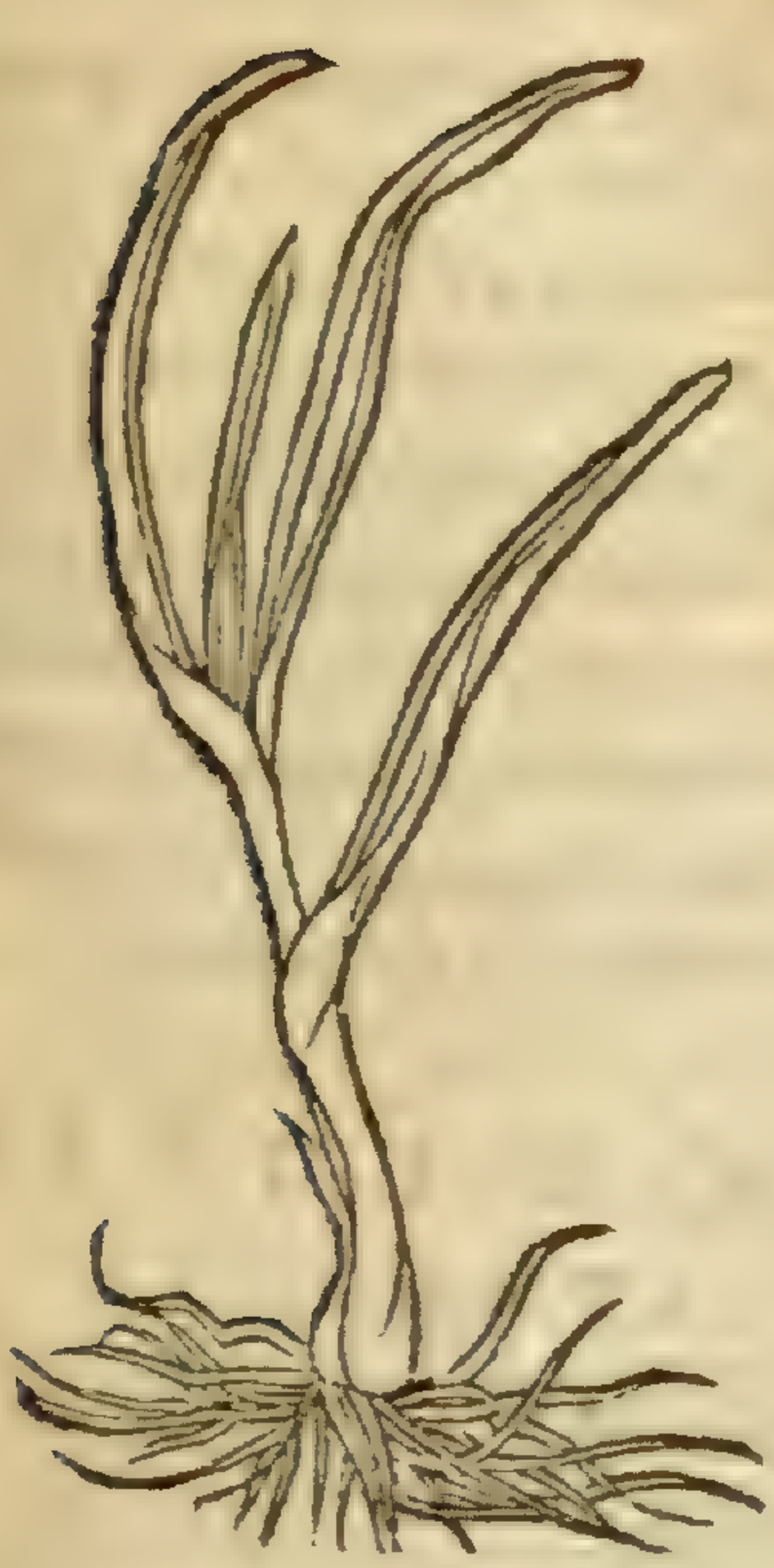

Porrum capitatum.

Porrum sectiuum.

Capitatum Porrum inflationem facit, noxium succum creat, tumultuosum somnum parit, urinam ciet, aluo accommodatur, extenuat, oculorum aciem hebetat, menses pellit, sed lædit exulceratam uesicam, renesq;: cum ptisana uerò coctum, esu pectoris uitia extrahit: coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est,

& quandam adstrictoriam uim habet. Quare succus cum aceto, addito Thure aut Manna: sanguinis profluuia sistit, maximè si naribus crumpat: uenerem stimulat, contra omnia thoracis ulcera tabemá, pro delúctu efficax est, arteriam esu purgat: sed si assidue estur, nisus obscuritatem inducit, stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarũ morsus auxilio est. Ipsum quoque cũ aceto aut Turis polline, lacte, aut Rosaceo, utiliter aurium doloribus, & sonitu instillatur. Vapor tollunt solia illita cum una Rhois, qua ad obsonia utuntur: epymelidi medétur, crustas ex sale illita rumpunt, ueteres fistulas reiectiones cohibẽt, si binis drachmis, & æquali baccarum Myrti pondere bibantur. Ampeloprasum stomacho magis aduersatur, & plus Porro exalfacit. Vrinam & menses uehementius ciet. Id contra serpentium morsus esse conuenit.

Cepa. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Κρόμμυον. *Lat. Cepa. Ita. Le Cipolle.*

Gal. Oignons.

CEpa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, & sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamẽ mordent, flatus gignunt, appetentiam imminant, sitim mouent, & extenuant, fastidium pellunt, & purgant, aluo utiles sunt. Ea detractis purgamentis in oleum conecte, hæmorrhoidas, reliquosq; excreationum exitus referant, subdita pro balanis. Succus cum Melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginæ eodem perunguntur, suppressos menses pellit, caput purgat, naribus infusus, canis morsibus cum aceto, Ruta, & Melle illinitur: cum aceto autem perunctus in fo

in sole utiligines sanat, & cum pari Spodio, scabras lappitudines sedat, uaros cum sale reprimit: contra calce amenicrum attritus, cum gallinacco adipe utilis est, cui alno prodest. In auribus sonitum ac grauitatem emendat: ad purulentas aures, & eluendam earundem aquam, ualet: alopecia earum succo perfricantur, qui celerius quàm Alcionium pilos euocat. Largiore cibo Cepa capitis dolores ciet, coeliaq; uehementius urinam pellit. Eos lethargicos efficit, qui malendinibus aduersis, ea etiam cocta, plus aquo usciantur, elixa, & cum passis unis & Fico data, tubercula concoquit, & celerrimè rumpit.

Allium. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκόροδον. Lat. Allium. Ital. Aglio.

Gal. Ail.

ALlium quoddam satiuum atque horiense habetur, quod in Aegypto, singulari, ut Porrum, capite constat, dulce, in purpureum uergens, parum: reliqua uero magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglias, id est, spicas, Graeci nominant. Aliud est syluestre, quod Ophioscorodon, id est, Anguinum, uocant. Vis Allij acris est, excalfacit, mordet, excernit, aluum turbat, inflationes facit, stomachum exsiccat, sitim gignit, flatum permouet, summam corporis cutem exulcerat, aciem oculorum esu hebetat. Fossilem effectus praebet Anguinum, quod & Elaphoscorodon dicitur, latas uentris tineas in cibo sumptum abigit, urinas detrahit, contra serpentium ictus, & prunam haemorrhoi, prodest, ita ut non aliud magis, si cum uino iugiter assumatur, aut tritum in eodem cibatur: contra rabiosorum morsus & illum & cibo malet: magna &

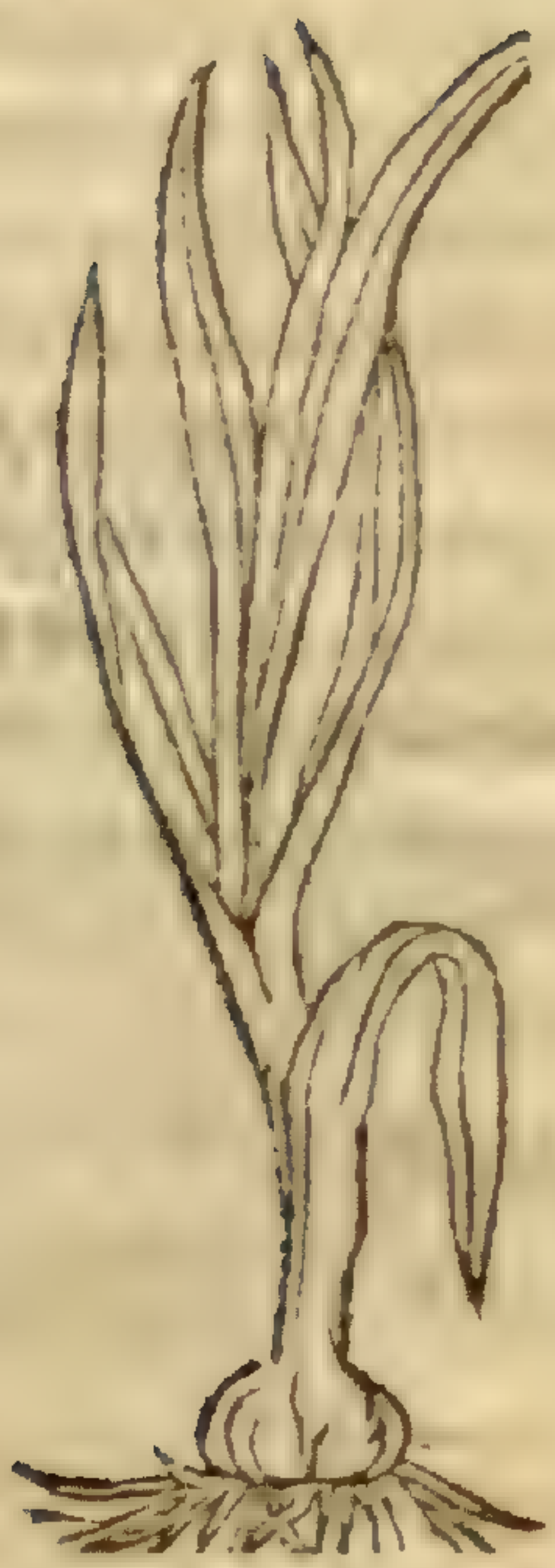

Allium hortense.

Syluestre.

Allio utilitates contra aquarum mutationes, uocem clarificat, ueterem tussim crudum coelúmue lenit, potum autem cum Origani decocto, pediculos & lendes enecat. Cremati cinis illitus sugillationibus cum melle, & alopecijs cum Nardino unguine, medetur: eruptiones papularum cum oleo & sale sanat, uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. Cum Thure & Teda decoctum, dentium dolorem leuat, si in ore contineatur. Contra uenenatos muris aranei morsus, cum ficulneis frondibus & Cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum,

quod

Syluestre. Vrsinum.

quod Myttoton uocant, esu cit urinam, ora uenarum patefacit, hydropicis utile. Scorodoprasum magnitudine Porrum æquat, gustatum Porri & Allij particeps: unde promiscuas sibi uires ex utroque uendicant, effectus Allij & Porri præbens, inefficacius tamen. Coctum, porri modo, dulcescit, & in oleum in cem transit.

Porrum & eius species omnibus nota, nam sub eodem genere continentur, Vlpicum, Scorodoprasum, Ampeloprasum, Allium, Opluscudon, Porrum, Gathyum, & similia, Ampeloprasum coptasi in uineis prouenit, unde & nomen accepit. Cepa nota est. Non ignotum est Allium domesticum. Syluestre spinam non habet, minor est domestico, eiusdem fere & odore simili, asperis foliis, caule subtili, è cuius cyma flos rubens, unde nigrum semen profilit. Scorodoprason non est Scor-

dium (nam id sui generis herba est) at illud ex Allio & Porro latifolio, sic arte & cultura prodijt: Siquidem figura & temperamento inter vtrunque medium est.

Sinapi. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σίναπι. Lat. Sinapi. Ital. Senape.
Gal. Sencue.

Sinapi.

Sinapi hortense, aliqui Napi uocant. Eligi debet adultum, maide rufum, non magnoperè siccum, sed quod fractum interne uirescat, & uelut quodam succo madeat, cæsium colore: siquidem recēs id genus, tempestiuū habetur. Ad calfaciendum, extenuādum, extrahendum, efficax est: ad eliciendam capitis pituitam manditur. Contra fœdauros tonsillarum tumores, ac uetterem callosamq; arteriæ fabritiem, succus ex aqua & Melle conuenienter gargarizatur: sternutamēta ciet, tritum & naribus admotum: comitialibus quoque auxiliatur: fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat. Lethargicis, deraso capite, illinitur, cum ficis admissum, donec rubescat locus: & ad coxendicum cruciatus impositum, ad lienes, & omne genus,

genum dolores confert, cùm permutanda valetudinis causa, ex alto uisa extrahenda sunt. Aloe eius illitum medetur, faciem purgat. Sugillata cum Melle, adipe aut cerato capiti: feras impetigines & lepras, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium ardores aridum bibitur aut potus, polenta modo, inspargitur: ex uiridibus emplastris, scabiem & extenuantibus, utiliter admiscere solet. Tritum, grauitati aurium & sonitus, cum fico imponitur prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabritias magna utilitate illinitur. Expressus recenti semine satus, in sole siccatur.

Sinapi, ut limo, tria est genera. Vnum grande, alterum Rapistri semen exprimit, tertium in Eruca folium latinatur. Est Gallis Senéue vel Senellauit Mustarda blanche & negra. Quod Eruca refert, misto quod nondum elaborauit indusium, dulcedinem in os tempus prorogat.

Nasturtium. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Κάρδαμον. Lat. Nasturtium. Ita. Agretto. Gal. Cressón de iardin. Off. Latino nomine vtuntur.

Nasturtium optimum constat esse Babylonicum. Omnium semen est acre, excalfacit, stomacho aduersatur, aluum turbat, tineas excutit, lienem imminuit, partus exanimat, menses mouet, uenerem stimulat. Sinapi & Eruca simile intelligitur. Lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle, lienē extenuat, fauos expurgat, pulmonum uitia extrahit, sorbitum uentrem mouet. Serpentium uenenis potum resistit, atque eas suffitu fugat: capillorum defluuia cohibet: carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit: ioxendicibus cum polenta

com

Nasturtium hortense.

Syluestre.

cõmodè ex aceto illinitur, tumores collectiones q3 discutit, emittit furunculos, illitum cum muria. Herbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

NAsturtium Cræsio hortensianus seu mauis Alenoyssius satisagnitus, medicinæ patent è Dioscoride, Galeno, & Plinio,

Thlaspi. CAP. CXLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Θλάσπι. *Lat. Thlaspi. Ita. Haud aliter.*

Gal. Rasle. Oft. incognita.

THlaspi, herbula angustis foliis, digitali longitudine, interram uersis, subpinguibus, in cacumine diuisis: binum dodra-

* Latifolium.

Angustifolium.

Cauliculo, tenui, non sine adnascentibus ramis: fructu circa ipsum totum, ab extremo in latus se pandēte: semine Nasturty incluso, lenticulæ nasis effigie, nisi quòd infringitur, inde nomen accepit: flos albicat. Nascitur in sepibus, & sepibus, fossis. Semē asperi gustus, excalfaciēs: bilem utrinque extrahit: potum acetabula mensura: prodest ischiadicis, infusum, sanguinem per vrinam educit: internas suppurationes rumpit, menses ciet: sed partus enecat. Alterum Thlaspi tradit Cratevas, quod aliqui Persicon Sinapi vocāt, latis foliis, radicibus magnis, inde ischiadicorum infusum.

QVi Thlaspi Bursam pastoris existimant perperam iudicasse computantur, tum foliorum habitu, tum gustato primùm, & cum admorsa figura. Hanc herbam Nasturtium tertium, & vulgus Sinapi rusticum vocant.

Item

Draba. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Gra.Δράβη.Ital.Draba.Ita.Draba.

Gal.Drauc.Off.incognita.

Draba herba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroque latere folia ceu Lepidij, sed molliora, & candidiora: in cacumine uerò Sambuci umbellã gerit, candidos flores habentem. Herba hæc cùm ptisana coquitur, in Cappadocia maximè. Semẽ aridum pro Pipere obsonijs admiscetur.

SErapium, Araba, Orientale facit Nasturtium, acris saporis semine, quod nõ reperiens in planitia quam in valle Amania legit Matthiolus similem Arabæ, vt ipse de illa dubitat, sit neene vera Dioscoridis Araba, ita incertos nos esse cogit, vtrum nascatur in Gallijs, vt Rubrius existimat.

Irio. CAP. CL.

NOMENCLATVRA.

Gra.Ἐρύσιμον.Lat. Irio.Ita.Irione.

Cal.Tortelle.Off.proprium nomen non habet.

ERysimon, Latini Irionem uocant, iuxta urbes, rudera, hortosq; nascitur, foliis Erucæ sylvestris: caulículis in lentem modum lentis & obsequiosis: floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, ut Fœnogræco, corniculatis: semine Nasturtij, exiguo, urentis gustus. Contra thoracis fluxiones efficax est, & sputa purulenta extussuntur: regio morbo & coxendicibus prodest: cõtra uenena in delicẽlu cũ melle datur. Illinitur ex aqua aut melle utiliter cacis, carcinomatis, parotidibus, duritijs mammarum, & testium inflammationibus, in totum extenuat, & callum facit. Minus multò ad clysteres facit: si aqua madefiat atq; teratur, uel linteo illigatum pinsita farina oblinum perfletur.

Iri

IRio Theophrasto fumenti est genus, Sesamo simile. Plinius huic opinioni accedit 7. & 10. cap. lib. 28. Et 25. capite. 22. libr. ab historia Dioscoride describit. Nec aliter facit Galenus qui libro de facultate simplicium 6. inter acres herbas vt Nasturtium & Sinapi commemorat. Et de alimentorum facultate primo, huic locum assignat inter fumenta. Attamen fumentarius, non ea est herba, quam Itali Vermentone nuncupant, non enim respondet Plinij in Erysimo descriptio: quod formentene, rubente sit caule, non solis: & cum eo non multum animalium genus pascatur, clarum est nihilum Sisamum referre. Matthiolus Irionem herbam, siquidem apud Italos nascatur, eam esse putat quæ in locis & viis publicis nascitur, Fruticosa solys, floribus pariis & luteis, siliquis in cacumine gracilibus, duris, & cornutulatis, in quibus semen acri superis.

Piper. CAP. CLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πέπερι. Lat. Piper. Ital. Pepe. Gal. Poyure. Offic. Latinum nomen retentum est.

PIper in India nasci, breui arbore traditur: quæ inter mitia, prælongum fructū, veluti siliquam promit, quod longū Piper est: habet intus aliquid tenui Milio simile, quod tandem in perfectum Piper euadit. Id autem suis temporibus dehiscens, pendensq; sese racemos emittit, grana serentes quales uidemus. Ea acerba, candidum Piper faciunt, aptum ocularibus remedijs antidotis & medicamentis, quæ contra uenena parantur: theriaca uocant. Longum uerò uehementius mordet: & quoniam prius quam enatureat decerptū est. Subamarū relinquit antidotis & theriacis medicamentis expetitū. Nigrū uero, ut fere qui tempestiua maturitate collectū sit, odoratū esse constat, candidū suauius, acrius, & ori gratius, nec non ad condimenta utilius. Sed candidum, & adhuc in acerbū uergens, ante dictis in-

firmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrum, sine multis rugis, recens, minime furfuroſum, Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina nutrimento defecta, cassa, inania, minimiq; ponderis, quod uocant Brasma. Vis omnium excalfacit, urinam ciet, concoquit, extrahit, discutit: abstergit caliginem, quæ oculis obseruatur. Piper febrium horroribus circumrepentibus siue potu, siue illitu, subuenit, serpentium morsibus auxiliatur, partus extrahit, conceptum adimere creditur, situm à concubitu suppositum: tussi, omnibusq; pectoris uitijs: siue eclegmate, siue potu, succurrit, anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. Potum cum recentibus Lauri foliis, torminа discutit: cum uua passa manducatum pituitam à capite elicit, ualetudinem tuetur, dolores sinit, appetentiam mouet: concoctionem adiuuat, ad intinctus esculentorum additum: strumas cum pice discutit, utiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut Lenticula, motum torretur. Non est huius arboris radix Gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulo pòst ostendemus. Nanque Piperis radix Costo similis est, ora gustantium accendit, salluam ciet: hæc lienem reprimit, cum aceto illita, aut pota: capitis etiam purgat, mãducata cum semine Pedicularis herbæ, quam Staphidem agriam uocant.

QVi mare Athlanticum, Orientem, & Meridianum enauigarunt, plagas nobis reddidere frutticum Piperis effigies. Vnum, alba uitis quæ sepibus prorepit similem, racemoso fructu, primum uiridi, & ut in ligustro coacernato. Hæc rotundum, quod nigrum, & album est Piper: colliguntur, expansis sub sole palmeis tegetibus, baccæ, antequam plane nigrescant, ubi relictæ donec solis æstu corrugentur. Alterum, qui compactiles callos racematim coeuntes producat, pari cum nucis pontica iulo forma. Sunt Neapoli Piperis frutices, sunt in aliis Italiæ locis. Est & in eadem regione frutex qui Piper racematim ferat, simili plantæ quam uulgus Ribes putat, rempe Venetijs in horto Maphæi à Maphæo Medici clarissimi, fructu Piperis & odorem & saporem exprimente.

Gin

Gingiberis. CAP. CLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γιγγίβερις. *Lat. Gingiber. Ital. Gengeno. Gal. Gingenbre.*

GIngiberis sui generis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens: qua tenere, admodum, perinde atque nos Ruta, nutritur, & primis potibus & edulijs admiscent. Huius radices, Cyperi modo, paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atque Piper sapore mutantur. Phygadeni quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quod celeriter carnem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo commodus est, & suauis condimento assumitur. Excalfacit oriam & exsiccandi habet: stomachum leniter emollit, stomacho utilis est: officit aduersus ea, quæ oculis caliginem offundunt. In antidota addi solet. In summa, Piperis uiribus respondet.

GIngiber radix est gramini in totum adsimilis, geniculatis serpentibus, e quibus nouas subinde radices, & ex nouissimo germen. Aruinaceæ foliæ binæ terna mouet progerminat, exiliate tamen & fatigo breuiori. Adnascitur Arabia & Aegypto adfertur siccus, & condituus uiridis. Conditur & sicum Venetijs, & aliquis Italiæ pretij mutatus.

Hydropiper. CAP. CLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὑδροπίπερι. *Lat. Hydropiper. Ital. Pepe aquatico. Gal.* Poyure de riuiere.

HYdropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut in pigro lapsu sunt: caulem edit geniculatum, pradurum, multis ab cacumine: folia Salicis, maiora, molliora, candidiora

riaque

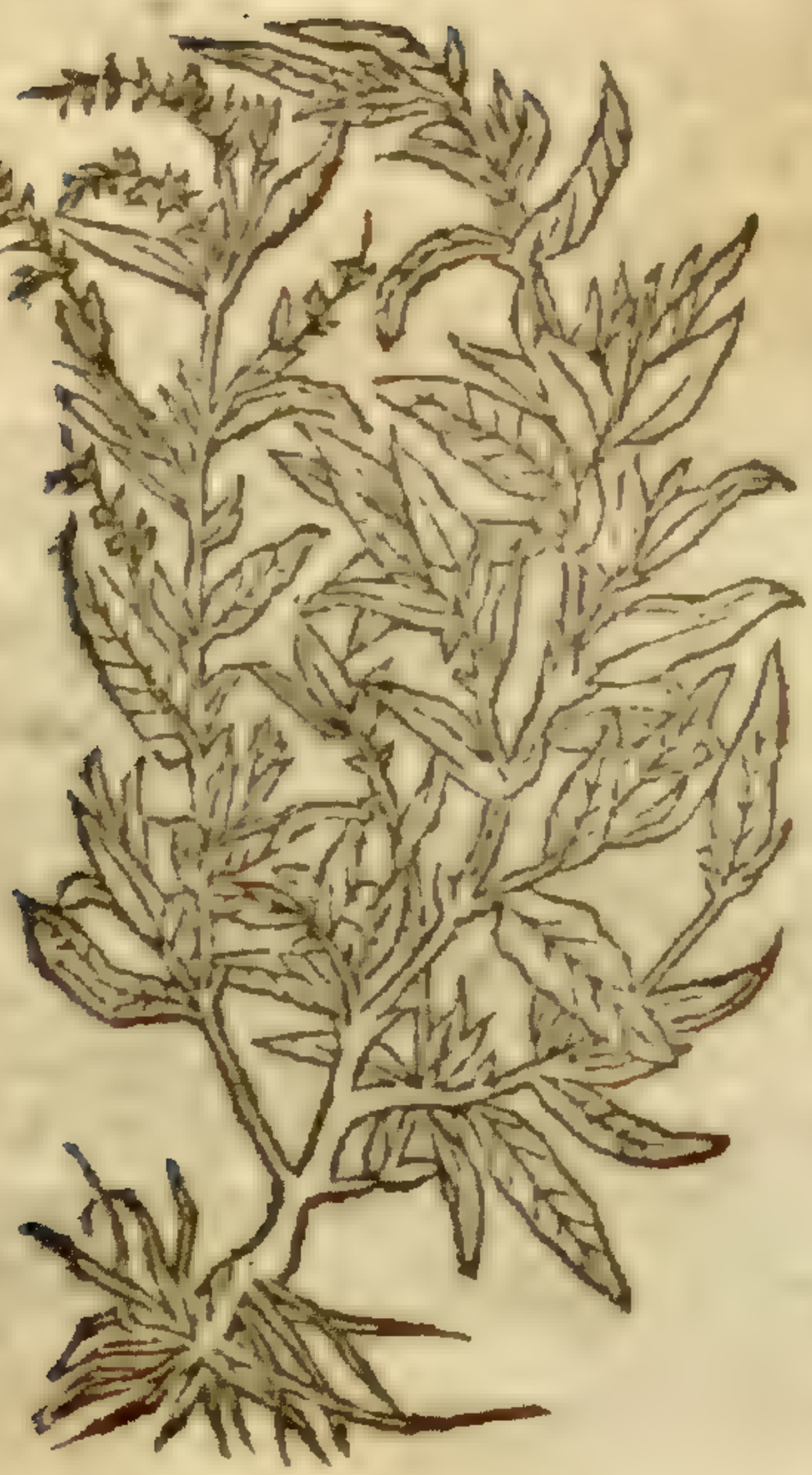

* Hydropiper.

ráque: gustu Piperis, acri, in tra tamẽ nullam odoris gratiam: fructũ acrem, in siliculis paruis, prope foliacematim cohærentem. Folia cum semine illita, tumores ueteres & duritias discutiunt, sugillata delent: quæ postquam inaruerunt, usti pro Pipere in obsonijs admiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

HYdropiper Pseudeupatorium non esse his apparet argumentis. Pseudeupatorium foliis est cannabis, asperis, pilosis, gustu amaris, & naris vt Piperis acribus: Odore est non vulgari, nulla habet quæ appareant internodia, semen non profert racemosum, ipsumq; amarum est, non acre. Hydropiper si vspiam nascatur, illa est Persicariæ species, quæ in alterius discrimen, nigra nota insignitur. Nam foliis est Menthæ, non dissimilibus notis, quas Hydropiperi assignat Dioscorides.

Ptarmica. CAP. CLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πταρμίκη. *Lat. Ptarmica. Ital. Oliuella.*

Gal. Herbe à esternuer.

PTarmica frutex est, surculos habens parvos, multos & rotundos, Abrotono nõ dissimiles: & circa eos folia oliuæ longa,

longa, multa, & in cacumine capitulum, uti Anthemidis, parvum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat, unde nomen accepit. Foliis cum floribus illita, sugillationes rapiunt. Flores sternumenta efficacissimè mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

Eptarmica, quæ Oliuellam Itali vocant scopæ fiunt, nec huius apud eos alius est vsus. Temperamento est calido & sicco. Viridis calida, secundo, & sicca ordine tertio.

Radicula, seu lanaria herba.

CAP. CLV.

Struthium.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρούθιον. La. Struthium. Ita. Radicella.

Gal. Herbe a foulon. Off. Saponaria.

Struthium herba vulgo nota, qua purgandis lanis vtuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris, urinam ciet, prodest tussi, iocinoroſis, orthopnœæ ex melle sumpta, cochlearis mensura, aluum soluit. Eadem cum panace & Capparis radice

calculos frangit, & cum urina exturbat, duritiem lienis absumit, menses imposita trahit, partus efficaciter enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit, tubercula discutit, cum farina hordeacea, & uino decocta. Miscetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis causa. Sternutamẽta mouet, per os purgat, trita cum Melle, & naribus infusa.

HErba Lunaria ob frequentem quis in cluendis Lanis usum antiquis cognitissima, hpcaboluto, & una eius cognoscendi indicum deceßit. Eralium satarij Condiß nominant. Matthiolus hanc in Italia nasci non audet affirmare, sed nec è pharmacopolis promi, cum saepenumero in prescriptiones medicas, quas receptas vocant, addatur. Quin etiam Saponariam non esse: nam haec solia sert plantaginis laeua: Radicula, oleae, caulem laeuem internodijs distinctum, & non langinosum, sapore pene insipido.

Cyclaminus. CAP. CLVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Κυκλάμινος. Lat. Cyclaminus. It. Pan porcino. Gal. Pain de pourceau.

CYclaminus folia habet Hederæ, purpurea, maria, in quibus supra infraq; albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, Rosarũ effigie: radice nigra, & aliquãtũ lata, ut Rapum uideri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamq; detrahit: mẽses potu assumpta uehementer ciet. Tradunt, si prægnãs radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat: contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. Illita cõtra serpentium ictus, remedio est: immista uino inebriat, regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet: ejecti autem sudores fellei colore muniuntur. Succus eius ad purgandum capitis naribus

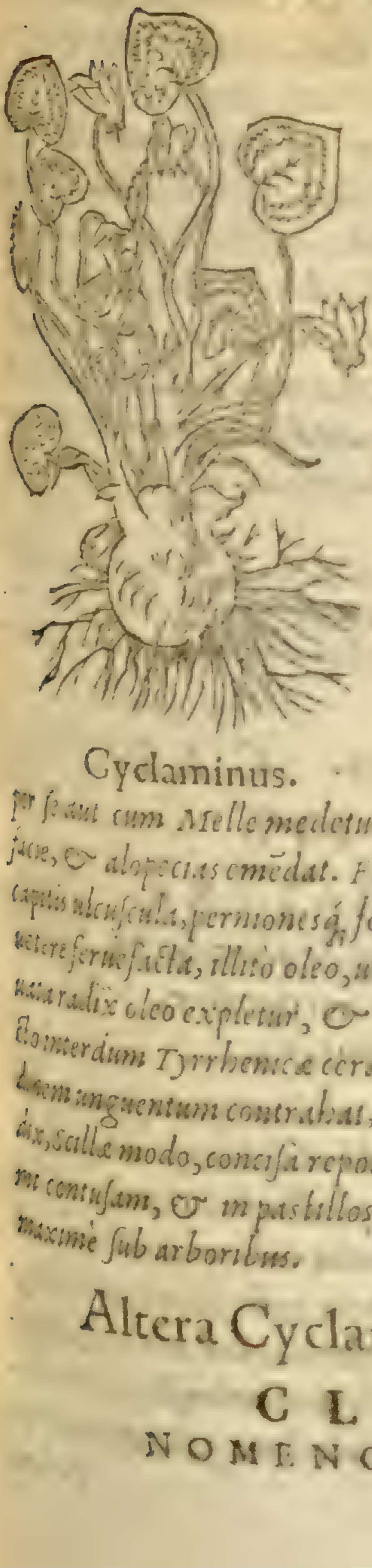

Cyclaminus.

naribus infundatur, ad dejectã da quoque alui excrementa, in uellere sedi subjectum: illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emolit, & abortum efficit: suffusionibus, & rensa oculorum aciem, oblitos cum melle succus prodest: medicamentis abortum inferentibus admiscetur. Succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Expressus ipsa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix autem purgat, eruptiones papularum reprimit, unguibus ex aceto lienem absumit, tutia cutis in

[illegible] se aut cum Melle medetur: iace, & alopecias emẽdat. Eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuscula, pernonesq; foueri congruum est: ipsa in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauitas radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ cæræ momento, ut stigmenti crassitudinem unguentum contrahat, cum primis male pernonibus. Radix, salis modo, concisa reponitur. Narrant ad unguenta assumi contusam, & in pastillos diuisam. Nascitur in umbrosis, maximè sub arboribus.

Altera Cyclaminus. CAP. CLVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Κυκλάμινος ἑτέρα. *La. Cyclaminus altera. Ita. Pan porcino minore.* Gal. Seau de noſtre dame. Off. Sigillum Mariæ.

Est & altera Cyclaminus, quam Cissanthemon aut Cissophyllon uocant: foliis Hederæ, sed minoribus: geniculatis caulibus, crassisq́, circa uicinas arbores, capreolorum modo, se uoluentibus: flore candido, odorato: acinis Hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris: radice superuacua: nascitur in asperis. Huius acini, drachmæ unius pondere poti, cum mulsi albi cyathis duobus, quadraginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. Ad orthopnœam bibitur. Reliquas à parte purgat.

CYclaminus quem Panem porcinum vocant, nota & vulgaris est planta, Alterius Cyclaminis, vsus, & cognosci desijt. Minorem. Mesue, Panem porcinum, vidit Matthiolus copiosum in valle Anania radice Auellanæ.

Dracunculus. CAP. CLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δρακόντιον. *Lat. Dracunculus. Ita. Dragontea.* Gal. Serpentine. Off. Serpentaria.

DRacunculus folio constat Hederaceo, magno, candidis notis insigni: caule recto, bicubitali, uersicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi crassitudine, fructus summo caule racematim cohæret, colore primùm herbaceo, & cùm ematuruit, croceo, gustu feruens, mordax: radice aliquantulum rotunda, bulbosa, Aro non absimili, leui, obducta cortice. Nascitur in sepibus umbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorẽ mitigat, naribus etiam ex lana

Dracunculi. 1. species.

Dracunculi. 2. species.

ex lana impositus, polypũ absumit: carcinomata illitu sistit: trigonia eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. Odorem aiunt postea quàm flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit, orthopnœis, ruptis, vulsis, tussi, destillationibus auxiliatur: humores pectoris excreatu faciles reddit, sive cocta tostaq; cum melle, aut per sese edatur, sive farina eius ex melle delingatur: urinam pellit, venerem excitat, cum vino pota: phagedænas ulcerũ, & quæ cancrhe uocãtur, trita cum melle & Bryonia alba expurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria ex ipsa ad fistulas & ejiciendos partus fieri solent. Qui radice suas manus perfricuerunt, à veneris seriri negantur. Illita ex aceto, mulierum lentigines emaculat.

Folia recentibus vulneribus liamentorum vice, conuenienter imponuntur. Decocta in vino pernionibus apposuisse prodest. Caseus foliis involutus, à putredine defenditur. Succus radicu ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines, conuenit. Radix cruda coctáue, ad sanorum usus pro olere recipitur. In Gymnesijs insulis, quæ Baleares vocantur, coctam radicem cum melle multo, in comitijs placentarum loco offerunt. Radix mensibus effoditur, lotáque frustatim conciditur: ligno traiecta siccatur in umbra, & ita reconditur.

MAior & Minor Dracunculus vulgaris & peritis herbæ notæ sunt, ambasq; species, vidit Matthiolus. Enimuero Bistorta, Dracunculus esse non potest, cum hæc frigido, illa calido constat temperamento.

Arum. CAP. CLIX.

NOMENCLATVRA.

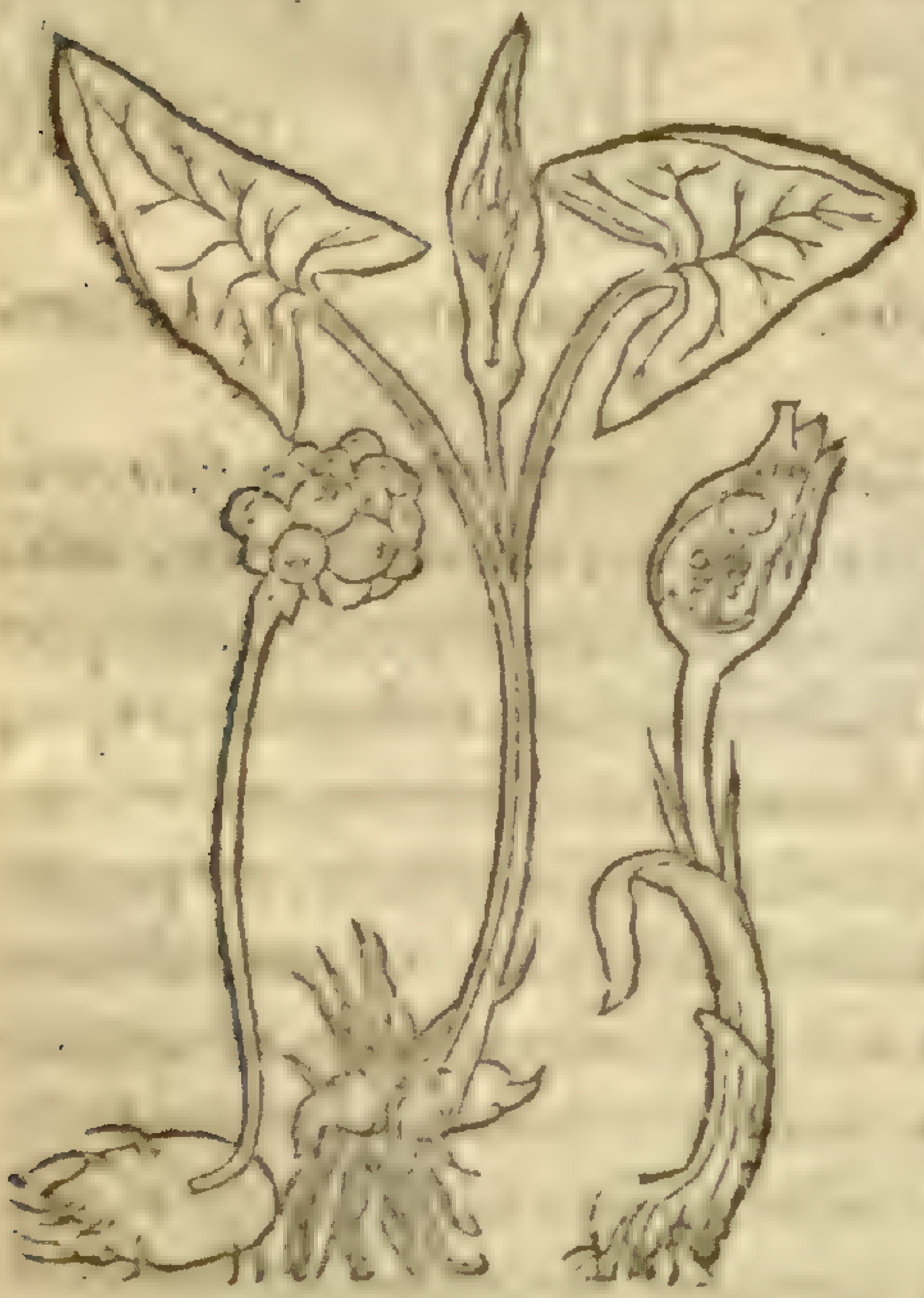

Arum.

Gr. Αρον. *Lat. Arum. Ital. Gigaro.* Gal. Vit de Chien. Offi. Pes Vituli.

ARon, *apud Syros Lupha vocitatus, folia emittit Dracunculi, sed longiora, & paucioribus distincta maculis: caulem subpurpureum, dodrantalem, pistillisteracie, è quo croceum semen exit, radice Dracunculi alba, quæ decocta estur, ut potè cùm minus acris sit. Folia ad esum condiuntur, & arida per se decocta,*

deosta, manduntur. Radix, semen & folia, Dracunculi mires habent. Priuatim radix ex fimo bubulo polagris illinitur, & Dracunculi more reponitur. In totum, ob nitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

Arisarum. CAP. CLX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀρίσαρον. *Lat. Arisarum. Ital. Arisaro. Herba non perinde nota.* Gal. & Offic.

ARisarum exigua herbula est, cuius radix olea magnitudinē implet, longè maioris quàm Aron aut Dracunculus illius nomas sistit. Fiunt collyria ex ea, ad fistulas efficacia. Huius radicis, genitale animalis cuiusmodi, in pernicem agitur.

Flex Aro nota planta mulieribus aqua & humanum magnum assimilata, quis erugatam & candidam faciem reddant. Nigellam mixto quam Itala Cersa vocant, mirum in modum carnis fit lenitatem & candorem concilat. Arisaron Matthiolo ostendit Venetus Pitrameschus Patauinus pharmacopola. Et Aimigus Romanus herbarius haec in negotiosissimus, hunc sapius affirmauit se in cuniculis Romae copiosissime Arisaron reperisse.

Hastula regia. CAP. CLXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀσφόδελος. *Lat. Hastula regia. Ital. Amphodillo.* Gal. Aphrodiles. Offic. Aphrodili.

HAstula regia vulgaris notissima est, foliis maioris Porri: caule laeui, ferente in cacumine florem, quem antherican appellant: radices subiacent oblongae, rotundae, glandibus similes, gustu acres, quae excalfaciunt. Vrinas & menses ciet, lateris doloribus, ruptis, contusis & infusum, draclmae pondere potae ex uino, medentur. Tametsi nonnulli adiungant lubens tali magnitudine commendant: a serpente demorsis datum aptissime, nerium trium drachmarum pondere, foliis fe-

ribus & radice ex uino, morsus illinire oportet. Item ulcera sordida & depascentia, mammarum quoque & testium inflammationes, tubercula, furunculósque decoctis in face uinibulbis: recentibus inflammationibus ex polenta auxiliatur. Radicis succus adiecto uetere uino datus, Myrrha & Croco decoquitur, fugat perquàm mire oculis medicamentum: ad purulentas aures per se, cum Thure, melle, uino & Myrrha tritus, prodest: in contrariam aurem infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in quo maneant radicibus igni decoctum illitis exulceratis, pernionibus, & ambustis igni, conducit: surditati, instillatum in aurem, auxiliatur. Candidam utiliginem, linteo antea prælotam in sole, illita radix emendat. Semen florésque in uino poti, scolopendræ & scorpionum uenenis mirum in modum resistunt: aluum purgant.

VVlgaris Italiæ Asphodelus, & numerosa radice, Lilium consualium seu Græcorum Hemerocallis non est, cum Asphodelus Paoniæ sit radicibus, & Hemerocallis Lilij, quæ nullam cum Paonia affinitatem habent.

Bulbus esculentus.

CAP. CLXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βολβὸς ἐδώδιμος. *Lat. Bulbus esculentus. Ital. Bulbo che si mangia.* Gal. Eschalotte.

ESculentus Bulbus uulgo cognitus, à nobis æstur, stomacho & aluo utilis, rursus, qui & ex Africa defertur: amarus uerò & Scillinus, stomacho aptior est, & cõcoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent, excalfaciunt, uenerem stimulant, linguam tonsillasq; exasperant, multũ alimenti præbent,

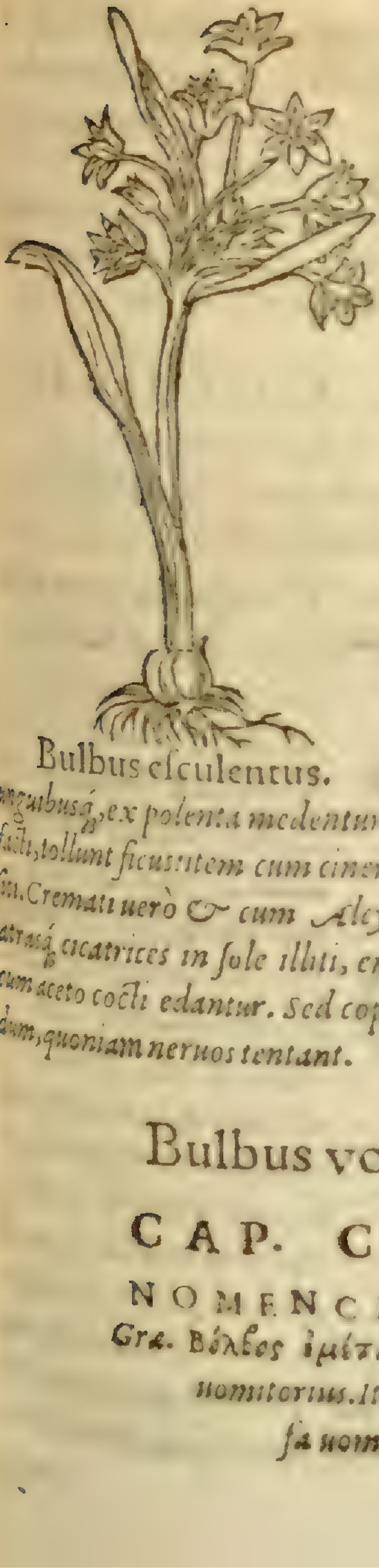

Bulbus esculentus.

bent, carnes cremit, inflationem parunt, luxatis fractis, articulorum doloribus efficaciter illinuntur. Sticula extrahunt, gangranas & podagras ex melle aut per se, hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle & piperis polline illiti cohibent, sudores compescunt, stomachi dolores mitigant, surfuras & ulcera, quæ impetigines mali, cum tosto Nitro abstergit: strigillata mali, per se aut cum uino, & lendigines cum melle mel aceto, emendant: fracta auriculis ungubusq́, ex polenta medentur. Idem calida cineribus torrefacta, tollunt ficus item cum cinere è mamarum capillibus, impositi. Cremati uerò & cum Alcyonio mixti, uitia cutis in facie, cicatrices in sole illiti, emaculant. Faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum, quoniam nervos tentant.

Bulbus vomitorius.

CAP. CLXIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Βόλβος ἐμετικὸς. Lat. Bulbus uomitorius. Ita. Bulbo che fa uomitare.

Bulbus quem nomitorium nocãt, folia habet lentiora multo & longiora, quàm Bulbus esculentus: radicem similem, cortice nigro. Ea radix mansa, aut decoctum eius potum vesicæ malis medetur: vomitiones mouet.

Quemadmodum quæ deinde est Bulbus, & vomitorius Dioscoridi & veteribus fuerit cognitissimi, adeò hodie recentibus medicis & quotquot rem herbariam tractant, sunt ignotissimi.

Scilla. CAP. CLXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκίλλα. Lat. Scilla. Ita. & Offs. Squilla.

Gal. Oignon marin.

Scilla.

Scilla nimium acrem atque feruentem habet, adeò tum ad multa utiliorem esse constat. Polline ad crustam subacto, aut luto oblita, in clibanum conjicitur, aut carbonibus obruitur, donec obdurescens crusta sufficienter intosta fuerit: qua exempta, si nõ emollescat, altero polline simili, aut luto circunlinitur, & eadem quæ prius, fiunt: nam quæ ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla, inducto operculo, quæ in furnum demittatur. Sunt etiam solet, quod maximè est medium, directis nuotenus tunicis: quod statim consectum coquitur, mutata sæpius aqua, donec ipsa nec amari

amaritudinem, nec acrimoniam habeat, tracta, lino frusta siccantur in umbra, ita ut nulla quidem parte se contingant. His Scillæ segminibus ad oleum, unum, aut aceti [illegible] utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ Scillæ in oleo [illegible]-factæ, aut cum resina liquefactæ, imponitur. Decoctum aceto admorsis à vipera cataplasma est: ad singulas ejus partes, adiectis octonis tosti salis: cochlear unum aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam alvum. In potu autem & odoratis medicaminibus, & quibus urinam ciere volumus, hydropicis, & stomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, torminibus, anhelitu molestis, suffocationis, & ore rejicientibus tres obolos, in delirium ex Scillæ sumptisse satis est. Coquitur cum Scilla, & ejus cormus gratus, maximè ut concoctionem adjuvet. Strigmenta per alvum extrahit. Cocta & simili sumpta modo, eosdem præstant effectus. Sed caveda Scillæ usus his, qui inflammationem sentiunt ulceris. Ad pustulas verrucas & pernones, tosta efficaciter illinitur. Virulenta semen, & in Carica aut Scilla devoratum, alvum emollit. Scilla tota in limine januæ suspensa, malis medicamentis noxam arcet.

De Pancratio. CAP. CLXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. παγκράτιον. *Lat. Pancratium. Ita. Squilla minore. Cal.* Squille bastarde. *Off. Scilla minor.*

PAncratium, quod aliqui Scillam appellant, radice est magna Bulbi, subrufo colore aut subpurpureo, gustu amaro acriuente: foliis Lilij, sed longioribus. Scillarum & præparationem habet, eodem fere in modum efficaciter assumitur: cui tamen minor quam Scillæ facultas inest. Radix fortius cum Erui farina digeritur in pastillos, qui hydropicas splenicosq; cum

hydro

hydromelite, commodissimè dantur.

VTilis medicinis Scilla, nempè sine qua bona & vera Theriaca confici nõ possit. Pancratio vti nostro hoc tempore desitum est, atque adeò quidnam sit animaduerti, fieri enim potest vt in Appulia, vbi & Scilla nascatur. Huius plantæ neglectum parit frequens illis in locis Scille prouentus: vt pote quæ candida sit & nigra, quas Pancratij loco substituunt. Nostræ ætatis medici in cerebri & neruorum infirmitatibus frigidis, Scillam crudam, in minuta frusta concisam, in vas vitreum melle plenum injciunt, ac tota æstate vase Soli exposito, tum summa cum diligẽtia percolato, morbi caduci remedium faciunt excellentissimum. Alia fuit Galeno operandi ratio.

Capparis. CAP. CLXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κάππαρις. *Lat. Capparis. Ita. Capparo.* Gal. Cappres.

Capparis aculeatus frutex est, qui in terra stratus, magis in orbem euagatur: spinas, vt Rubus, habet, in hami modum aduncas: folia mali Cotoneæ rotunda: fructum Oleæ simile, qui cùm debiscens panditur, florem candidum promit: quo excusso, nonnihil glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis Punicorum similia ostendit, parua, rubicunda: radices lignosas spargit, grandes numerosasq;. Tenui solo, asperisq; locis, in insulis & iuxta rudera nascitur. Caulis & fructus, cibi gratia condiuntur: aluum turbat, stomacho aduersatur, sitim gignit: cocta tamen stomacho quàm cruda utilior est. Fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta diebus, lienem absumit, & urinam cruẽtumq; excrementum emittit, bibitur utilissimè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item raptis & conuulsis: menses ciet, caput purgat. Dentium dolorem sedat semen ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus

dus radicis cortex ad eadem proficit: ulcera omnia uetera, & sordida: & quæ occalluerunt, expurgat: lienosis cum farina hordei illinitur: dente demorsa, dolori eius auxiliatur: cum aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix foliáque intrita, strumas ac duritias discutiunt. Aurium uermiculos infusus succum enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica Cappari, uehementer inflat. Apula uomitus facit, & quæ à Libyco, & quæ rubro mari defertur, mirum in modum acris est: siquidem acre pustulas excitat, gingiuásque esse tenus exest: quare in cibis non abre damnatur.

Alexandrini Cappares, nostratibus magis oculis adblanduntur, & gustu gratiores sunt. Sale conditi ad nos adferuntur. Elauti sic vt omnis salis sapor abeat, cum paucissimo sint nutrimento, fiunt corporibus cibus & medicina. Siquidem morantem appetitum reuocant, dumque flegma lateribus stomachi impactum eyacuant, obstructionibus hepatis & lienis prosunt, modo præponantur omni cibo acetariorum more, cum oleo & aceto, vel cum oxymelite.

Lepidium. CAP. CLXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λεπίδιον. Lat. Lepidium. Ital. Lepidio.
Gal. & Off. Piperitis.

Lepidium aliqui Gingidium uocant, herbula uulgo nota: muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris & exulcerans: quapropter ischiadicis trita, præsentissimum est auxilium, si cum Heleny radice, quarta parte horæ, illinatur: lienosis simili modo prodest: lepras eximit. Radix appensa collo, dolore dentium liberare existimatur.

Lepidium & Iberis vna & eadem planta sunt, Matthiolo Dioscoridis Lepidium Italia ignota: Plinij Lepidium, Piperitis, quam vocant, & Piperella.

Ramus

Ranunculum. CAP. CLXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βατράχιον. Lat. Ranunculus. Ital. Pie Coruino. Gal. Bacincs. Off. Pescorui.

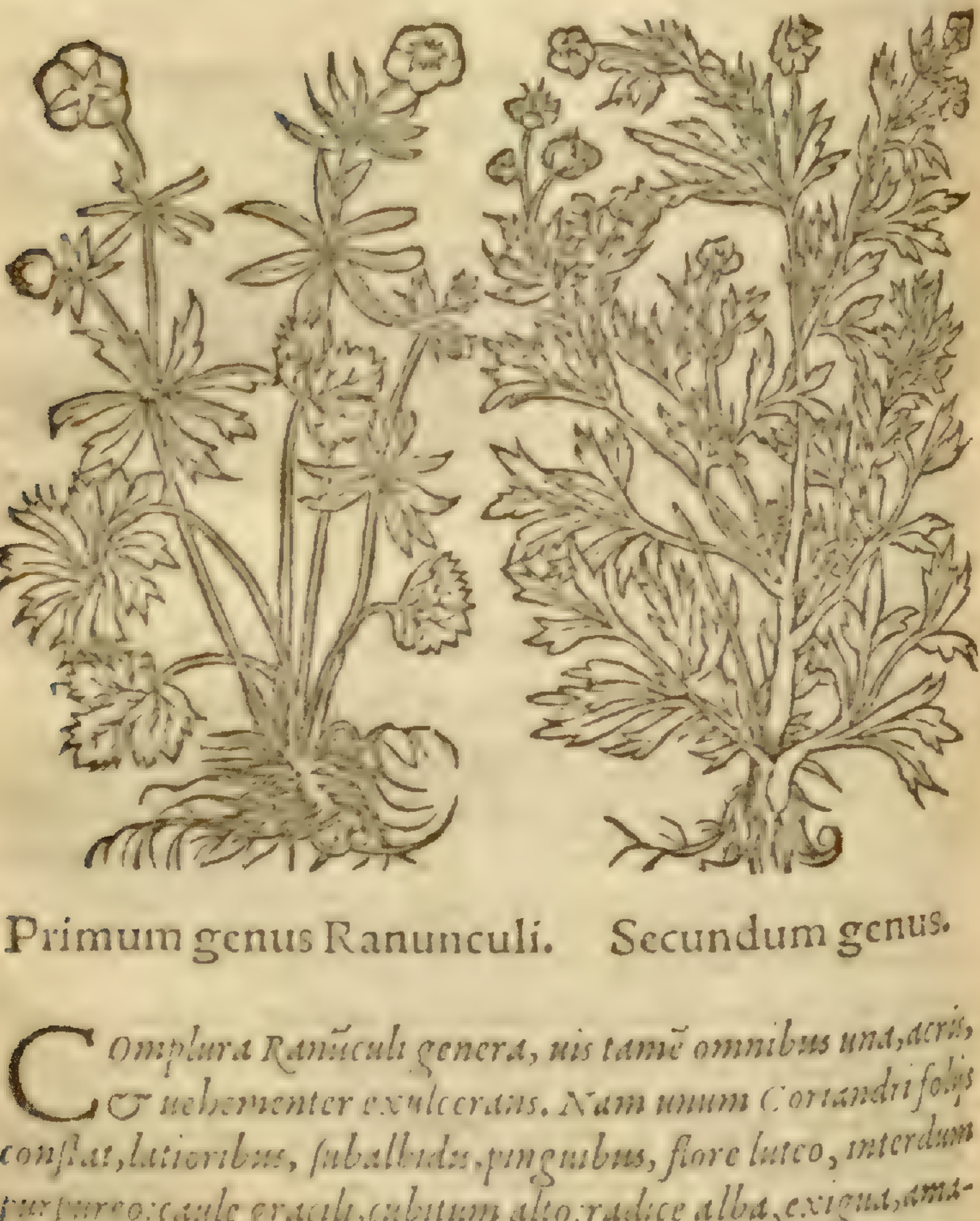

Primum genus Ranunculi. Secundum genus.

Complura Ranũculi genera, nis tamẽ omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum Coriandri folijs confat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo: caule gracili, cubitum alto: radice alba, exigua, amara, quæ uestibus capillamentis, Helleborimodo fibrata: nascitur in humidis locis humidis. Alterum laniginosius, longiori caule, plu-

ribus

* Prima ſpecies.

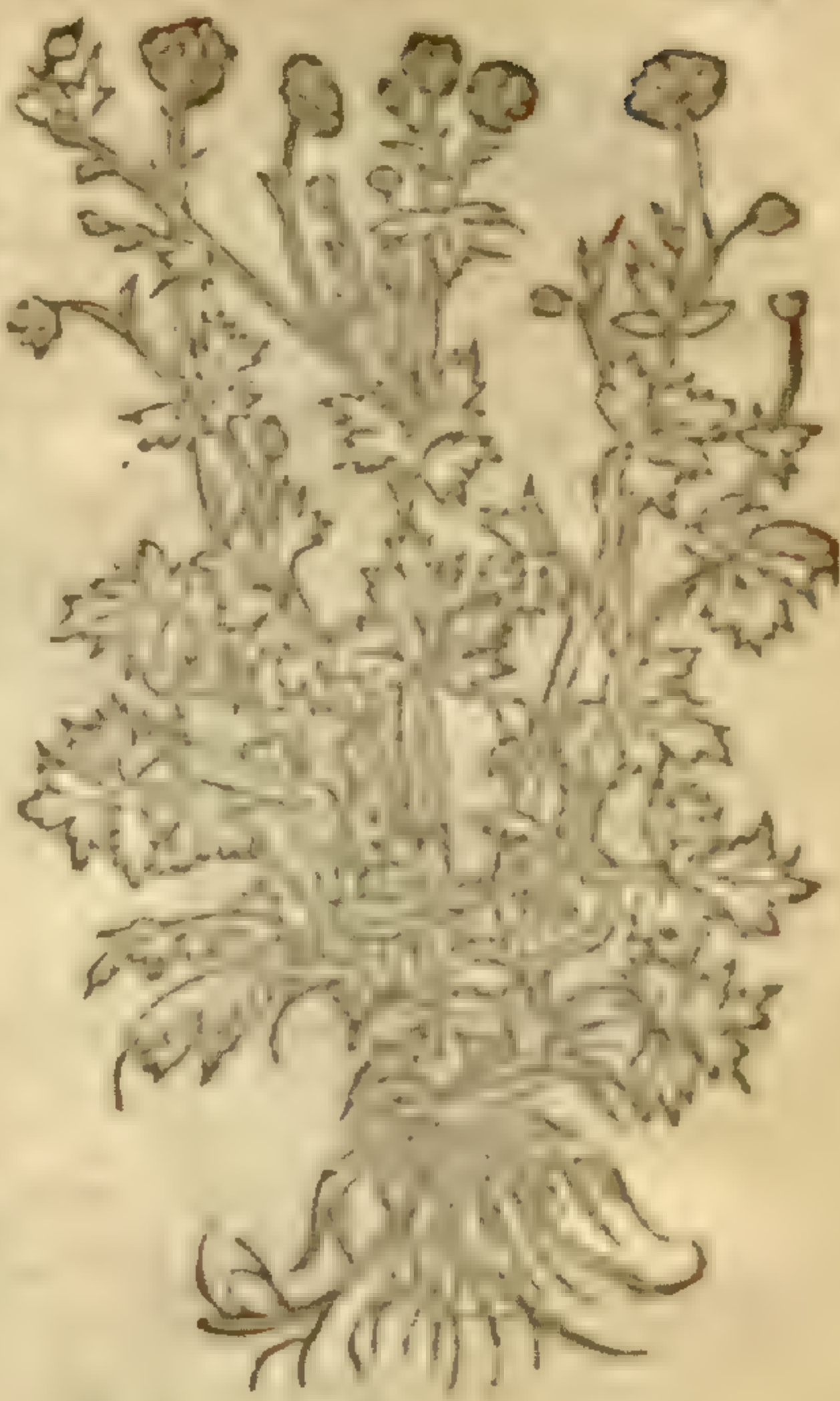

Secunda ſpecies.

ribus foliorum inciſuris, plerumque in Sardinia proueniens, ſalem acerrimum, quod ſyluestre Aſphum appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum hirſutum, flore luteo. Folia, flores & caulículi recentes, illitu exulcerant, & cruſtas non ſine dolore gignunt: quare ungues ſcabros extricant, ſcabiem eximunt, ſtigmata delent, formicas, verrucas, & penſiles alopecias quæ, ſanabiliora, tollunt. Tepente decoctio pernones fomentur. Succus adhibitus, vitia ſ. pterygia cit, maribus admota: dentium dolorem aſſumſa laudat, ipſos tamen frangit.

PLures Ranunculi ſunt ſpecies, quàm hoc capite deſcribat Dioſcorides. Omne ſub ſtaminula ſemen cadunt. Nonnulli ad alios numeros inducti ſpecies, quas cognoſcit, acriumina.

* Anemone.

Anemone. CAP. CLXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνεμώνη. *Lat. & Ital. Anemone.* Gal. Coquelordes. Offic. Herba venti.

DIo Anemones genera, vnũ syluestre, alterum in cultis nascens. Cuius multæ species, una phœniceum florem profert, altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum: harum folia Coriandro similia, tenuioribus prope terram diuisuris: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores ut Papaueris, & in medio capitula nigra, aut cæruleæ: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandescit, fermentis geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo prorsus maior, latioraq; folia, & duriora: oblongus caput: flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis utriusque acris: ea de causa succus naribus infusus, purgat caput. Commanducata radix pituitam trahit: decocta in passo & illita, medetur oculorum inflammationibus: cicatrices eorundem & hebetudines emendat, sordida ulcera abstergit. Folia & caules si cum polenta decocti edantur, copiã lactis præbent, mẽstrua cient, uellere apposita. Illita quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, Argemonem nominant Eupatorium putent: quoniam à syluestri Anemone, Argemonen,

nen, & Papauer, quod Rhœada appellant (de quo inter Papaueris genera referemus) propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt. Verùm Papauer & Argemone colore minus saturato spectantur, & utraque tardius floret. Quinetiam Argemone croceum succum, gustu admodum acrem, reddit: Rhœas uerò candidiorem & acrem. Insuper Anemone & Rhœadi capitula syluestris Papaueris similia sunt: sed in Anemone supernè crassiusculum, in Rhœade subangustius. Anemones genera nec succum remittunt, nec calyces habent, sed quasi Asparagi cacumen. In aruis illa saepius enascuntur.

ANemone Papaueris syluestris formam quampiam refert, sed non ideò eadem plantæ sunt. Diuersis enim capitibus de his à Dioscoride tractatum est.

Argemone. CAP. CLXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀργεμώνη. *Lat.* Argemone. *It.* non aliter. *Gal.* & *Hi.* non bene nota.

ARgemone in totum syluestri Papaueri similis est: folia habet Anemones, diuisa: florem puniceum: caput in caulículo Papaueris Rhœadis, oblongius, & summis partibus latum: radicem rotundam, succum croci colore, acrem, dimittit. Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compescunt.

ARgemone nullo non loco in cãpestribus Thusciæ nascitur, cum his ipsis notis quas ei attribuit Dioscorides. Qua medicorum & speciariorum ignorantia est, qui hactenus Argemones loco Eupatorium sunpsarunt, quod Agrimoniam vocant.

Anagallis. CAP. CLXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνάγαλλις. *Lat. Anagallis. Ita. Anagallide. Gal.* Morgelline. *Off.* Morſus gallinæ.

Anagallis mas. Fœmina.

DVo Anagallidis genera, quæ tantum flore diſtãt. Nam quæ cæruleo flore eſt, fœmina dicitur: mas quæ phœniceo. Frutices ſunt parui, in terra iacentes, foliis in quadrangulo caule puſillis, ſubrotũdis, ad Helxinæ folia accedentibus: ſemine rotundo. Vtraq; mitigandi uim habet, inflammationem arcet, adactos corpori aculeos extrahit, nomas cohibet. Succus capitis gargarizatus purgat, & naribus infuſus, dolorem dentium le-

nit, si in aduersam narem iniciatur: argema cum melle Attico emendat, retusæ oculorum aciei auxiliatur. Contra uiperarum morsus, iocinoris & renum uitia, si ex uino bibatur, prodest. Tradunt eam, quæ cæruleum ædit florem, prociduam sedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

ANagallis qui & Morsus Gallinæ, mas & fœmina notæ sunt, sub classem tamẽ auriculæ muris nõ cadunt, nec tum ea confundenda.

Hedera. CAP. CLXXII.

NOMENCLATVRA.

Hedera nigra. Helix.

Græ. Κισσός. *Lat. Hedera. Itidem It.*

Gal. Lierre.

HEdera differentias multas in specie sortitur, summas autem genere treis. Nam quædam candida est, altera nigra, tertia helix. Candida, fructum fert candidum, Nigra, nigrum, aut Croci æmulum, quam uulgus Dionisiam uocat. Helix fructum non gignit, sed albas habet uiticulas, & folia parua, anguloſa, & concinniora. Hedera omnis acris est, & adstringens, neruos tentat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus: ambustis cum cerato tritus illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum Irino unguento, Melle aut Nitro, naribus infunditur: & contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & Rosaceo perfundi utile est: purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. Nigræ Hederæ succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbant largius sumpti. Acini quinque triti, calfactique in Punici mali cortice cum Rosaceo, si instillentur à contraria aure: dolorem dentium mitigant: denigrant capillum, illiti corymbi. Folia in uino decocta, illinuntur omnium ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint: uitia cutis in facie & ambusta sanant, ut antea diximus, decocta: mouent menses trita & subdita corymbi. Ijdem poti, post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. Pediculus foliorum Melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma Hederæ Psilothrum est: illitus pediculos enecat. Succus radicum in aceto potus, contra phalangia prodest.

Hedera nota est, & eius uires abundè describis Dioscorides.

Chelidonium. CAP. CLXXIII.

Nomenda

NOMENCLATVRA.

Gr. χελιδωνιον μεγα. Lat. Chelidonium maius. Ital. Chelidonia. Id nomen etiam Offic.

Gal. Esclere.

Chelidonium.

CHelidonium maius, caule est gracili, cubitali aut altiore, adnatis folioſis: folijs Ranunculi, multis, molliorib⁹ tamen, & colore cæſijs: flore Violæ albæ, ſecundum ſingula folia prodeunte: in eo ſuccus Croci mordax, acris, & aliquantulum ſubamarus, grauiter olens: radix ſuperne ſingularis, inferne in multa crocea capillamenta fibratur: ſiliqua, ceu corniculati Papaueris, tenuis, in mete figurã longa: in qua ſemen Papauere maius recluditur. Succus in æreo uaſe, cum Melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folijs, caule, radice, ſuccus exprimitur ineunte æſtate, & ſiccatus in umbra digeritur in paſtillos. Radix cum Aniſo & uino albo pota, medetur regio morbo, ulceribus quæ ſerpunt: impoſita cum uino aut manducata, dentium dolorem ſedat. Hoc nomen ſibi uidetur uendicaſſe, quòd aduentu hirundinum exoriatur, & diſceſſu emarceſcat. Sunt qui narrant, hirundines matres excæcatis pullis, admota herba uiſum reſtituere.

Chelidonium minus. CAP. CLXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Χελιδόνιον μικρον. Lat. Chelidonium minus. Ital. Fauescelo. Gal. La petite Esclere. Osti. Scrosularia minor.

CHelidonium minus, quod Triticum syluestre aliqui nuncuparunt, herbula pediculis ab radice pendens, sine caule: foliis Hederæ, multo rotundioribus & minoribus, teneris & subpinguibus: radices habet eodem calio complures, fusillas, in granorum Tritici modum acernatim congestas: quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus nascitur. Vis ei acris, & Anemones modo, summam cutem exulcerat, psoras & scabros ungues eximit. Succus radicibus expressus ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctum eius cum melle gargarizatum, magnifice id præstat, & omnia pectoris mala extrahit.

CHelidonium quod sub aduentum hirundinum erumpat, & quod ea hirundines amissum pullis visum restituant, nomen accepit. Mauis Chelidonium vbique nascitur, & notum est. Minus locis aquatilibus prouenit. Mira huius in sanandis scrofulis virtus, Scrofularie nomen imposuit.

Othonna. CAP. CLXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὀθόννα. Lat. & Ital. Othonna. Res nobis & officinis non comperta.

OThonnam aliqui maioris Chelidonie succum esse aiunt: quidam Clusij. Alij succum floribus corniculati Papaueris

neris expressum. Alij permixtos cauliculæ Anagallidis, Hyoscyami, & Papaveris succos, effe commentum. Alij Tragoriganitæ cuiusdam herbæ succum, quæ Othonna nocatur, natiuique eximio Arabiæ tractu, quod ad Aegyptum spectat. Oritur inter segetes Eruca, perforatis oblongis foliis, squalore obsitis, pauca: fere Crocei, latifolio, quare quidam Anemones speciem effe putarunt. Extractus succus cauliculorum medicamentis adigitur, ubi expungere est opus. Mordet enim & abstergit omnem caliginem, quæ oculis offundatur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, senilis calculus, in pastillos ad eadem digeritur. Alij quidem affirmant, lapidem effe Aegyptium, in Nilo inuentum, exigua magnitudine, arco colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci.

Auricula muris.

OTHONNA non minus antiquis fuit magnifica, quam nunc, & nobis.

Auricula muris. CAP. CLXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Μυὸς ὠτα. *Lat. Auricula muris. Ital. Orecchia di topo. Gal.* Oreille de rat.

Muris auricula, quam Myosotida uocant, herba est caulibus pluribus, ab una radice, aliquatenus ab imo rubentibus, & concauis: foliis angustis, oblongis, dorso acuto, ciato, nigricantibus, per interualla assidue geminatis, atque in mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis ex alarum sinu prodeuntibus: flore, ut anagallidis, cæruleo: radix digiti crassitudine, multis capillamentis fibrata. Radix illita ægilopias sanat. Sunt qui Alsinen, muris auriculam uocitent.

Exemplariorum varietas hic probè à doctis viris distincta est, & nusquam non nascitur Auricula muris, & perindè à peritis noscitatur.

Glastum. CAP. CLXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ισάτις. *Lat. Glastum. Ital. Guado.* Gal. Gueſde. Offic. Indicum.

Satiuum Glastum, quo infectores lanarum utuntur, folium habet Plantagini simile, uerùm pinguius nigriúsque, cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis discutiunt, cruenta uulnera glutinant, sanguinis profluuia sistunt, ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant. Syluestre Glastum satiuo simile est. Folia fert maiora, lactucaceis proxima, caules pratenues, multifidos, quadantenus rubentes: in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus semen, flore tenui, luteo. Eadem quæ & suprà dicta præstat: potu & illitu lienosis auxiliatur.

Ista

Syluestre Glastum. Glastum.

Satis satiua Gallia cognita Narbonensi, & alijs Galliarum tractibus. Nam syluestris sola cultura ab alia differt) vnos in tingendis lanis colores omnes quibus miscetur asseruat. Quid in medicina possit Dioscorides & Galenus tradunt.

Telephium. CAP. CLXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gra Τηλεφιον. Lat. Telephium. Ita. Fava grassa. Gal. La petite ioubarbe. Off. Illecebra minor.

TElephium herba Portulacæ similis et caule & foliis, habens gemina tubercula, à singulis radicum geniculis enascentia: à quibus rami seni septenique pullulant, à radice referis

cæte

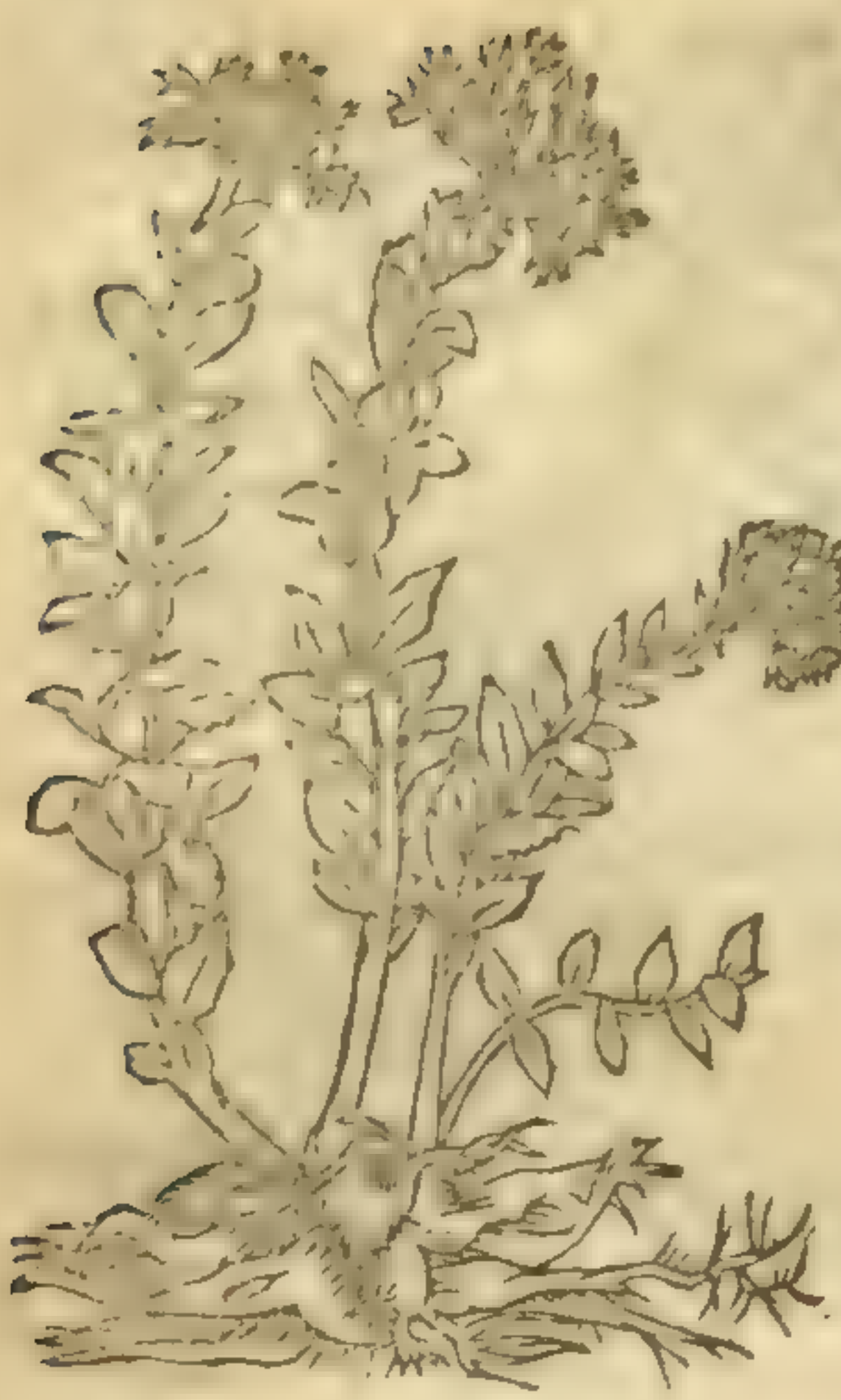

*Telephium album.

Purpuraſcens.

cæruleis folijs, craſſis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido. Naſcitur, & locis cultis uere inter uites. Folia ſenis horis illita albam uituliginem ſanant: ſed poſtea hordacea farina illini debet: perunctam ex aceto etiam in ſole uituliginem tollunt: ſed ubi maruerunt, abſterguntur.

TElephium quidam eſſe putãt, quam fabam inuerſam ſeu fabam craſſam, herbarij vocant, cum tamen guſtu nullam repræſentet qualitatem, qua ſiccum & abſterſorium iudicari poſſit, quòd in Telephio requirit Galenus, & folia Portulaca longè maiora producat, huiusmodi rationibus Fabariam non eſſe Telephium contendunt. Hoc, ſi ita eſt, notum iſtud erit Telephium. Siquidem quod in Aizoi minoris capite lib. 4. recenſet, diuerſum ab iſto eſt.

Finis Libri Secundi.

PEDANII DIO-

SCORIDIS ANAZAR-bei de medicinali materia, Li-ber tertius, Ioanne Ruel-lio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

SUPERIORIBUS, chariſsime Aree, commentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: item de animalibus, cerealibus, olitoreis, & herbis acrimonia præditis. In hoc autem tertio radices, ſuccos, ſemina, herbas, & quæ uernacula & inter ſe cognata cenſentur, quæ ij pluribus ſcatent remedijs, proſequemur.

Agaricum. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αγαρικον. Lat. & Off. *Agaricum.* It. *Agarico.* Gal. *Agaric.*

AGaricum radix fertur Laſerpitij ſimilis, ſed facie ſumma ſolutior, & rariore, fungoſoq; tota contextu. Duo eius genera: fœmina, quæ præfertur, rectiſsimus nemarū diſcurſibus comitas

Agaricum.

constat, mas rotundus est, & undique compactior. Virique gustus in initio dulcis, mox in amaritudinem transit. Gignitur in Sarmatiæ regione, quæ Agaria dicitur. Sunt qui radicem esse plantæ affirment: alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine: Gignitur in Galatia Asiæ, & Cilicia, in Cedris, sed friabile & infirmum. Adstringendi calfaciendi naturam habet. Efficax est contra tormina, cruditates, & rupta: prodest itidem contusis, & ab alto deuolutis: datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus: febriculosis uerò, in aqua mulsa. Arquatis quoq; suspirijosis, iocinoris renumq; uitio laborantibus, dysentericis: item si urina ægrè reddatur, si uulua strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet: si tabes infestat, ex passo: si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. si dissolutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, mandatur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur: simili modo adducta ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. Facit ad coxendicum, & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur: menses ciet. feminis quas inflatio uitiat uexat, utiliter æquali modo datur: horrores solut datum ante febrium accessio

ctiones: alium purgat drachma una aut altera, si cum aqua mulsa bibatur. Venenorum antidotum est denarij pondus, cum dilutæ potione sumptum: si serpentes ictum vibrarunt, morsumq; subfixerunt, trilus obolis ex vino, potum mire auxiliatur. In summa, internis omnibus malis conuenit, pro viribus & ætate datum, nunc ex aqua, nunc ex vino, vt ex accto mulso, aut ex aqua mulsa.

AGaricum Fungi genus, non in Larice tantum prouenit, sed in omnibus etiam glandiferis arboribus. Aerea & Terrea substantia, quam calidita as existere reddiderit.

Rhaponticum. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ῥᾶ Lat. Rhaponticum. Ital. Rhapontico. Offic. & Gal. Ignotum.

RHa, aliqui Rhebum, alij Rhaponticum vocant, prouenit in ijs quæ supra Bosphorum sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno similis, sed minor & rubior, fungosa, aliquantum lutea, sine odore. Optimum habetur, quod leuedines non sensit, si gustatu cum remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorem reddat pallidum, aut ad Crocum inclinantem. Id potum facit ad inflationes, stomachum, debilitatem, & omne genus dolores, ad comitia, liensis, hepaticos, tormina, ad renum, vesicæ, & pectoris vitia, adversus intenta præcordia, & vulnus mala, coxendicum dolores, sanguinis excreationes, suffusa, stranguriam, dysenteria, & cruciatum affectus, contra febrium circuitus, & venenatorum morsus. Datur in singulis malis eadem quo Agaricum fidere, & cum eisdem liquoribus: si febri carentium, in mulso: sin alter, ex aqua mulsa: si bilem exonerat, ex passo: si lienis exercet, in accto mulso: si dysenteria est stomachi, vesicæ, cum cibi

tenax

tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla devoratur: lienteria lubricásque tollit, cum aceto illitum: inflammationes omnes veteres ex aqua oblitum dissipat: summa cum vis adstringens, cum aliquanto calore.

RHapontícum, quod Rhapontícum officinæ vocant, à Rha Ponti fluuio cuius in ripis copiosè nascitur, nomen sortitum est. Paucis ab hinc annis cœpit verum & genuinum superiori siquidem tempore Rhapontico loco, Centaurea maiore vsurpata est, quod etiamnum lædit, melius & plenius quibusdam medicum veri Rhapontici notitia patuit. Alios itidem probata fides & doctrina medicos error insedit, qui putarunt (nempè ob nomen adhuc vsum suo tempore Rhapticum) Rhabarbarum. Dioscoridis esse Rhapontium. Quo vno à prisca discessere sententia. Et quorum numero annumeramus Ic & singulari erudition medicus Matthiolus extitit, qui medium eius effigiem 6. lib. secundæ & 5. vltimæ tessantur. Matthiolus ipse Venetijs non raro verum Rhapontium coemit, nihil à Dioscoride dissidens. Atenim cum Galenus & veteres Græci nullam Rhei barbari notitiam (illis incognitæ) rationem habuerint, Arabes confusanè Rheubarbarum, ipso nomine & viribus cum Rhapontico confundunt. Eo fit vt meis legendis adhibenda sit cautio, nullibique non perpendendum, quadere, & Græcæ perfecta, scribant. Rheubarbarum nostrum Paulus agnoscit, 7. lib. 2. cap. in compositionibus, Dioscoridem, Amidon Aegineta, & Actium Arabes: sed perabsurdam, siquidem adstringere non facit, nec alibi Rhapontico existimat. Nam primi libri. 43. ca. cū dicit Terebinthinam Fabæ magnitudine dormituris exhibitam, corpus soluere, quod sanè plus laxandum est, paucis adiiciendum è radice Pontica, per eam Rheubarbarum solutiuum intelligens. Atenim eorum opinionem qui præstare idem esse Rheubarbarum & Rhapontícum contendunt, nec alio dicere, quam Pontici cultratione, quod Aquilonare, odorum in Rhapontico inesse, quam in Rheubarbaro gratus percipitur, ita inquiunt Matthiolus. Suauem habet, planta natura odoriferæ, quæ in Septentrione fere què vt in Oriente & Meridie proueniunt, minùm Septentrionalibus ipsarum odorem. Quod sanè falsum est. Nam etiam nudi plantæ, quæ in Septentrione nascuntur, odoratus frigidiores & remissius afferunt, & vigent, non tamen minimum suis dotibus à priore nudatur, vt in totum earum & notitia & vsus eadem sint, aliquæ regionum frigiditas vniuersam earum qualitatem alterauerit, immutaret species, nec quæ essent agnoscerentur. Spica Celtica

que

que è Germania adfertur: Acorus, quo hodie pro Calamo odorato vtuntur, & è Lituania, Tartaria, & Ponto exportatur, viuum quidem illum & manifestum odorem, quem Iuncea vel Istrica Spica Celtica, aut Acorus Orientalis non assirant, ab illo tamen quodam suo & naturali odore non deperdunt. Quisit vt Rhapontico non ob regionis frigus, sed quod à Rheubarbaro diuersa planta sit, odore priuetur. Accedit ad hæc radicum istarum dispar facultas. Soluit Rheubarbarum, densum est substantia, colore est admodum croceo, gustu amaro & desiccante, ponderosum. At Rhapontico nullo est odore, corpus frangit, tantum abest vt soluat, nec amarum, nec aridum, at mucilaginosum: graue non est, sed leuissimum. Rhapontico temperatura est mixta è frigido & terrestri, cui quippiam caliditatis admiscetur, & qua de aeres & subtilis substantia participet. Astringendorum esse ostendit vsus præstitum sputo sanguinis, fluxibus stomachicis & dysenterijs. Rheubarbari nota & vires: Mesue patenda, nam hic ea persequi de quibus auctor non tractarit, in animo non est.

Gentiana. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γεντιάνη. Lat. Ital. Gall. Gentiana.

Germ. Enzian.

INuentio Gentiana prima assignatur Gentio Illyriorum regi à quo cognomentum habuit. Folys partim proximè radicem, iuglandi plantaginue similibus, subrubris, partim à medio caule, & præsertim iuxta cacumen, paulum dissectis: caule cauo, & leui, digiti crassitudine, geniculato, & ex internodijs maioribus foliato, binum sæpe cubitorum: semine in calycibus lati sine pondere, aceroso, satis ad sphondylij semen accedente: radice longa Aristolochiæ, crassa, amara. Nascitur in sublimibus montium iugis, umbrosis locis, aquosis. Vis radicis excalfactoria, & adstringens: contra morsus serpentium, duabus drachmis, cum Pipere, Ruta & vino pota, auxiliatur. Extracti sues drachma, lateris dolori bus, & ex sublimis deiurba-

Gentiana.

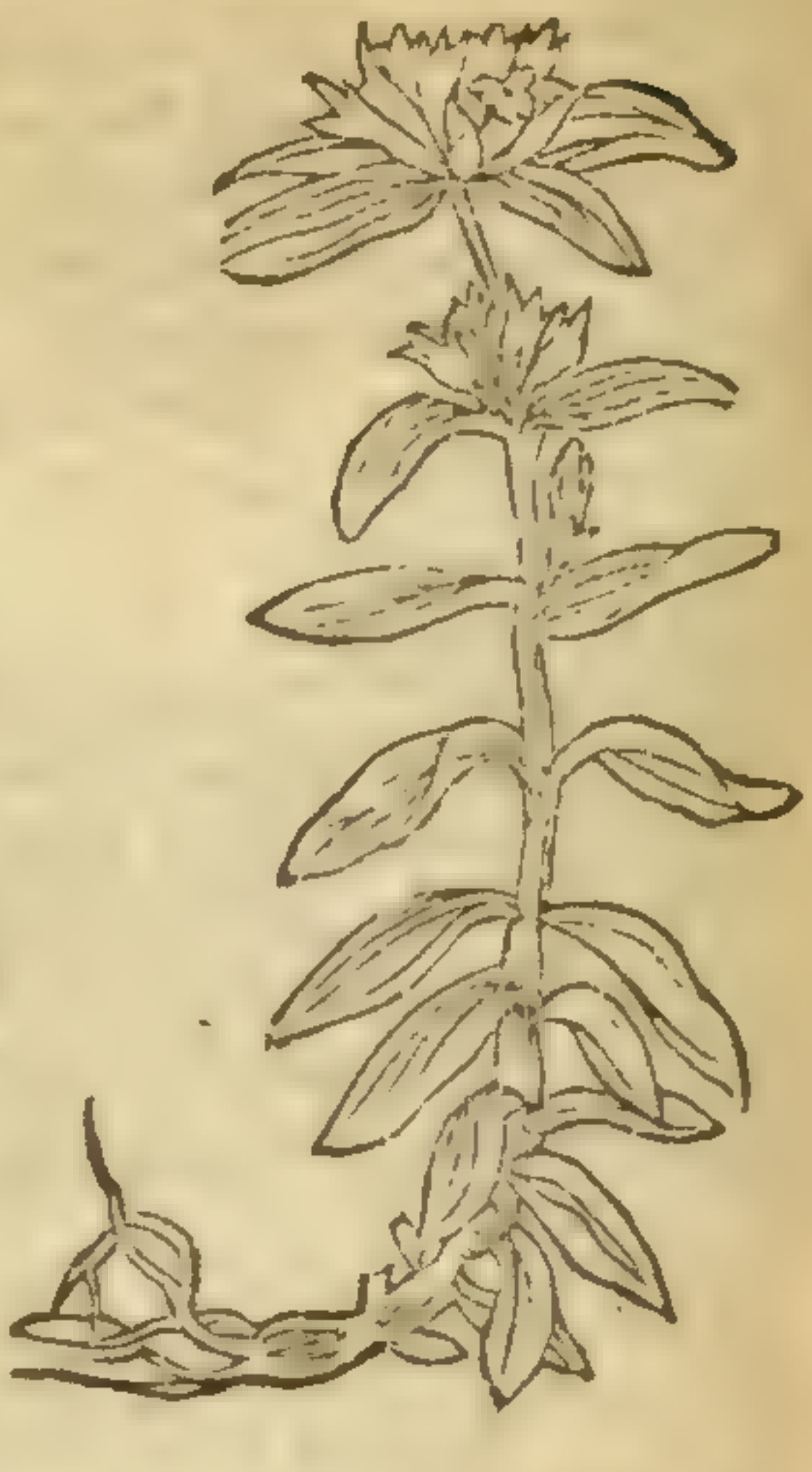

Gentianę ſpecies.

tis, ruptis & conuulſis, prodeſt: hepaticis & ſtomachicis, potus cum aqua ſubuenit. Radix collyrij modo ſubdua, partus eſſectus imposita, ut Lycium, uulneraria eſt, & ulcerum cuniculatim depascentium medela. Succus præcipuè eodem effectu prodest oculis inflammatione laborantibus illinitur: pro Meconio collyrijs acribus immiſcetur. Radix utiliginem absterget. Succi extrahendi ratio hæc eſt: Contuſa radix quinq; diebus aqua macteratur: postea in eadem tantisper decoquitur, dum exterat viscidices: & ubi reſrixit aqua, linteo excolatur: mox diſcoquitur, dum mellis crassitudo ſiat, ſictilique reconditur.

GEntiana planta vulgaris notitiæ. Hæc temperatioribus Galliæ locis naſcitur, & altioribus iuxta Tridentem montibus, è quibus valle Anania adiacentibus radices extrahuntur, homines brachij

Cuiꝰ

uasiores. Ex his radicibus per balneum Mariæ (quod vocant) aqua cocitur, quæ mire quopiam genio febres sanat, quæ ab oppilatione proueniunt, vermes in puerorum corporibus conficit, cunctaq; faciei macula, si ea colluatur, abstergit. Cruciata nonnulla herbarys, altera esse potest Gentiana species. Valet in pestem & venena, demorsus & punctiones venenatorũ animalium. Emplastri modo illita, puerorum corpori vermes occidit, & scrofulas sanat superposita.

Aristolochia. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀριστολοχία. Lat. Aristolochia. Ita. & Offic. Aristologia. Gal. Aristologie.

ARistolochia nomẽ ex eo sibi adoptauit, quòd existimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotunda, quæ fœmina uocatur, foliis hederaceis, præstanti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongis q; palmitibus, floribus candidis, pilei similitudine, in quibus quod rubrum est, grauiter olet. Longa, masculà appellatur, nonnullis Dactylis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marcescens in Pyri similitudinem turbinatur. Radix rotunda, in orbem conglobata, Rapi modo. Longæ uerò radix digiti crassitudinem, & dodrantis longitudinem implet, nonnunquam paulò maiorem. Ambæ colore intus buxeo, gustu amaro & graui. Ist etiammum tertia longa, quæ Clematitis uocatur, ramulos habet tenues, refertos foliis subrotũdis minori semper uno similibus: flores Kui. radices longiores, tenues, crassa cortice odoratoq; uestitas, priuatim unguentorum confectionis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis resistit.

Aristolochia longa.

Aristolochia rotunda vera.

Longa uerò aduersus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur, & illinitur. Pota cum Pipere & Myrrha, menses, partus, & omnia uuluarum onera ejicit: eadem efficit subdita in pessο. Rotunda ad eadem pollet: insuper singultibus, suspiriis, horroribus, lieni, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua, singulariter auxiliatur: aculeos & spicula extrahit: ossium squamas illitu adimit: ulcera putrida exest, & sordida expurgat, caua cum Iri & melle explet: gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior est.

Arist

ARistolochia, longa, & rotunda Matthiolo in Italia notissima, quantumuis copiosior in Goritiano comitatu rotunda reperiatur. Ibidem longa & rotunda à fiore fructum emittunt cauli viridi incumbentem, nuci viridi immaturæ adsimilem, pari in ambabus forma, nisi quod longa, longior est: & rotunda, magis orbiculatus. Clematis Aristolochiæ foliis Semperuiui minoris, & Rutæ floribus, eidem apud recentes medicos non est vsitata, quandoquidem nullus est qui eam in Italia ostendat. Hanc tamen Valerius Cordus simpliciter longam, vocari scribit, nempè radice, sarmenti vitis more, longissima. Mirum si Cordo validum & insolidum pene sententiam è germanicis nominibus asserenti, tres Aristolochiæ species patuerint, & vna (nempè Clematis) Matthiolum perspicacem & sedulum hominem, præterhac & Italum, latuerit.

Dulcis radix. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

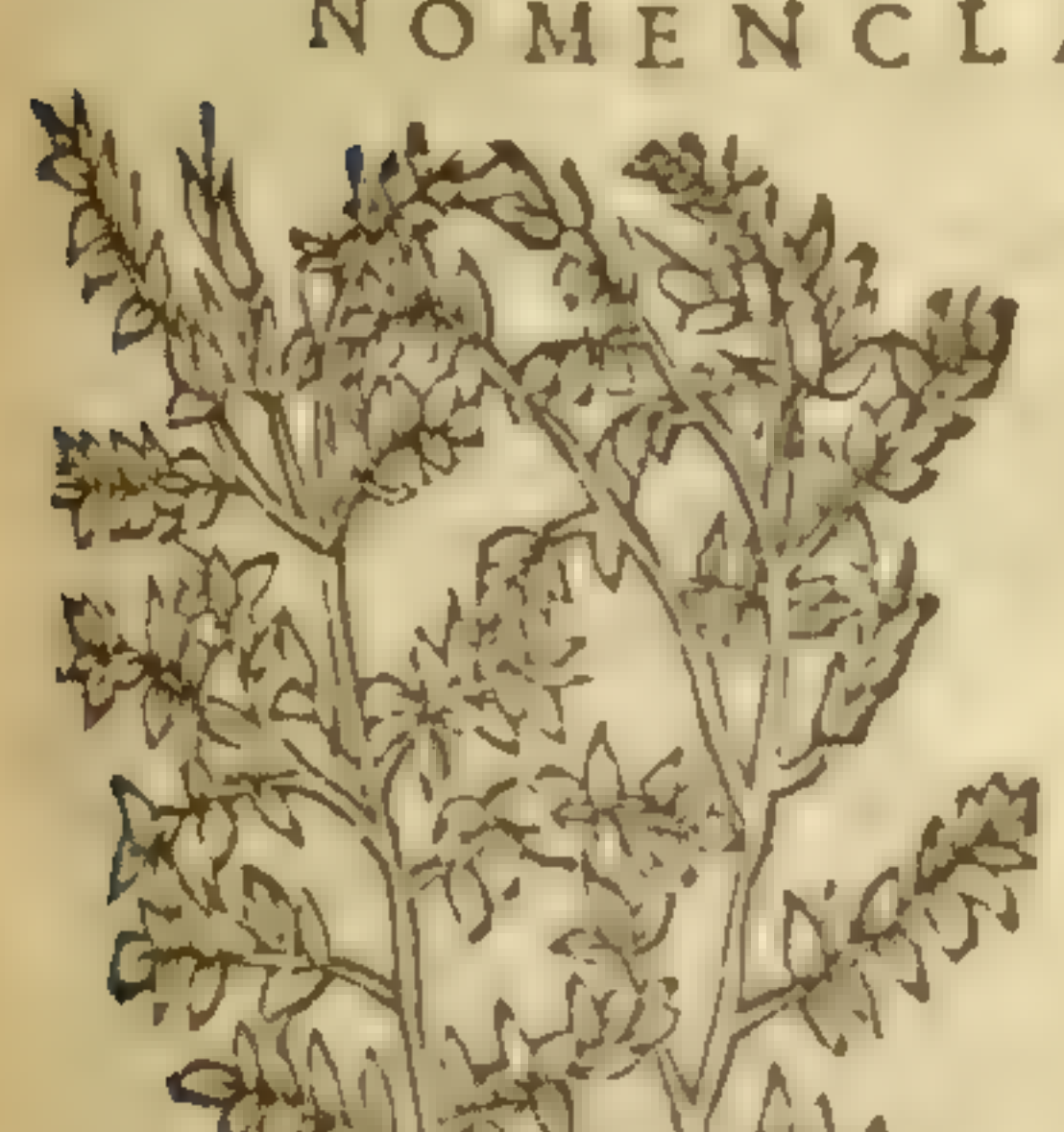

Dulcis radix.

Græ. Γλυκυῤῥίζα.
Lat. *Dulcis radix.*
Ita. *Rogolitia.*

Gal. Rayga-liſſe.

DVlcis radix plurima gignitur in Cappadocia & Ponto: fruticosa est, ramis binum cubitorum altitudine assurgentibus: foliis Lentisci, densis, pinguibus, tactuq; gummosis: flore

Hyacinthi: fructu pilularum Platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas Lentium modo habet rufas & parvas: radicibus longis, ut Gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succum, Lycij exemplo. Is in arteriæ scabritia efficax habetur: verùm oportet ut linguæ subditus eliquescat. Æstuanti stomacho, thoraci, ac tussienti conuenit: sanat uesicæ scabiem, & renum dolores, cum passo potus. Idem eliquatus sumptus sedat. Vulneribus illitus accommodatur: commanducatus oris prodest: recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. Eiusdem farina pterygijs commodissimè inspargitur.

DVbis radicis vna planta, quæ malus in locis hodie seritur, manifestus sit error Plinij, qui Glycyrrhizam, albam atq; asperis foliis prodidit, falsus literarū in corrupto Dioscoridis codice metathesi mutato. σ in ε, qui legerit ἐχίνω, pro σχίνω, quo Lentiscum significauit Dioscorides, cuius foliis similia sunt Glycyrrhizæ folia.

Centaurium magnum.

CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κεντάυριον μέγα. *Lat. Centaurium magnum. Ita. Centaurea maggiore.* Gal. erronee, Rheu pontic. Off. perperam, Rheu ponticum.

CEntaurium magnum folia habet iuglandis, oblonga, viridi Erasicarum colore, serrata in ambitu: caulem, ceu Rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita, ceu Papauerum, in rotunditate oblonga: flos cæruleus: semen Cnico simile, ceu laneis floccis quibusdam inuolutum: radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua & dulcedine acris, & rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac siluas & colles. Copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messe

Messenia, pluribusq; locis circa Pholoen, Lycã, & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulsis, pleuriticis, spirandi difficultate, ueteri tussi: sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur, si febris sit, in aqua: cæteris, in uino. Item ad tormina, & uulnerum dolores. Ramenta eius in collyrij formam uulnera subdita, menses atque partus extrahunt: succus eadem præstat: uulneribus prodest: nam recens tusa, aut arida antè madefacta, ea glutinat & conungit. Carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succum exprimunt, quo pro Lycio utuntur.

CEntaurium maius, nihil plane aliud est, quam illustris illa radix, quam antiqui erroris sectary, Rheupontium uocant. Nascitur Centaurium maius in monte Apuliæ Gargano (S. Angeli uocitant) cum notis omnibus quas ei attribuit Dioscorides. Prouenit & in monte Baldo, supra Lacum quem uulgo Garda uocant, uerum non aquè ut in Apulia matureſcit. Cauendum tamen est, ne huius loco accipiatur, planta caule cubitum alto, è quo bina per ordinem folia proedunt, supra uiridia, subter candicantia, salicinis similia, flore uiuido & rubro, quod totum à Dioscoridis Centaurio maiore alienum est, & Ipsimae conuenientius. Confundunt maius & minus Centaurium Mesue & Auicenna, ideo cum iudicio legendi. Et peraquè Serapion, qui minoris uirtutes maiori attribuit. Plinius uirasque plantas dulces simul & amaras facit, cum amaritudo solius sit Centaury minoris.

Centaurium minus. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κεντάυριον μίκρον. *Lat.* Centaurium minus. *Ital.* Biondella. Gal. Fiel de terre. Off. Latinum nomen seruatur.

CEntaurium, Limnesion aliqui nocauere, quoniam riguas amet loca: herba Origani aut Hyperici similis, caule angulosо, palmum excedente: flore Lichnidis, e puniceo in purpuram uergente: foliis Rutæ, prælongis & paruis: fructu tritico simili: radice pusilla, leui, & superuacua, quæ gustum amaritudinem adfert. Herba recens tusa, suo ilitus

Centaurium minus.

ulnera conglutinat: veterā ulcera purgat, & cicatrice obducit, bilem crassosq; humores per aluum exigit, si decocta deuoretur. ius decocti ischiadicis conuenientissime infunditur: trahit enim sanguinem, & dolorem leuat. Succus oculorum medicamētis perquàm utilis: siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat: in uellere appositus, menses & partus extrahit: epotus peculiariter neruorum uitijs succurrit. Succi extrahendi ratio: Legitur herba semine pregnās, & diebus quinque madefacta, decoquitur donec superemineat aquæ: mox ubi refrixit, linteolo exprimitur, & iecta herba, iterum decoquitur, usque dum mellis crassitudinem habeat. Nonnulli eam recentem grauidamq; contundunt, atque succum fictili non picato exprimunt, & in sole, ligneo rude assiduè mouentes, inspissant: quòd si quid concretum faucibus uasis adhærescat, deradunt, reliquóque humori permiscent: noctu diligenter operiunt, namque ros nocturnus liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis radicibus aut herbis liquamenta exprimuntur, decocta, ut in Centiana mētione retulimus, præparantur, sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis herbis extrahuntur, in sole, uti antè dictum est, coguntur: sicè Thapsia: sicè Mandragora, reliquisq; similibus succus: sic ex acerbis

uuis

uis melligo elicitur. Lycium tamen, & Absynthium, Hypocystis & consimilia, decoctis, eo quo diximus modo, coguntur.

CEntaurium minus, Biondella Italis dicitur, quod eius decoctio crinarum flauescentes reddat capillos. De hac Papias peculiarem tractatum scripsit Galenus. huic corpus laxat, non minus, ut Arabum sectary summant.

Chamæleon albus. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χαμαιλέων λευκός. Lat. & Off. Chamæleon albus. Ital. Carlina. Gal. Carline.

CHamæleon albus Ixia ideo aliquibus nocatur, quòd quibusdam in locis uiscum circa radicem eius inueniatur, quo pro Masticbe utuntur mulieres. Folia habet Silybo aut Cardno similia, asperiora, acutiora, nigro. Chamæleone uiridiora: caulem non promit, uerum ex medio stimas, echini marini, aut Cinaræ modo, erigit: flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit: semen Cnici simile: radicem in latis collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albam aliquatenus aromaticam, grauiodore, dulcem. Quæ potæ accepta mensura, latas interaneorum tineas pellit, Bibitur autem in uino austero, cum Origani seruefacti succo: hydropicis commodissimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum proficiatur. Hausta in uino, serpentium uenenis resistit: occidit canes & sues: mures item necat. Subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

CHamaleontem album Carlinam Itali uocant, quod Carolo magno (ut aiunt) in pestis remedium ostensa sit, quæ causa est, ut quidam

bulidam in id pernitiei summoperè valere creditur. Quidam Mariani Cardium autumant, sed falso. Siquidem destituitur Chamæleon albus, hic sua proceritate hominem non rarò superat, praterea nullo sensu odore, quem Chamæleone grauis est.

Chamæleon niger.

CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χαμαιλέων μελας. Lat. Chamæleon niger. Ital. Chameleone nero. Gal. Chardonnette. Offic. Cardopatium.

Chamæleon niger.

CHamæleon niger, foliis Scolymo similis esset, nisi minora, tenuiora que, ac rubro distincta viderentur: caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum: & in umbella flores spinosos, tenues, Hyacinthi similes, uersicolores, radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ decocta sanescit, commanducata mordet. Prouenit in campestribus, siccis: & cliuosis tralibus, & maritimis. Radix trita, addito atramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigit. Eadem, cùm sibi sulphur & bitumen

lumen assumit, & coctum in aceto illinitur, impetigines absorbet. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cum pane Pyre & cum olla radix, dolenti denti auxiliatur: radice contusa, & in aceto decocta, dentes fouentur: eos quoque qui gingiuis scriptorio stylo feruens admouetur. Illinitur in facie, lentigines cum sulphure emendat: crodentibus medicamentis admiscetur: phagedænas, tetrasque ulcera illita sanat. Quare Chamæleo nocetur, a nonnullis fortasse mouetur: mittant enim cum terra colorem: hic viridia, illic albamia, alibi carnea, nonnusquam rubra inuenimitur.

CHamaleon niger per totam Italiam reperitur, & in montibus & collibus vallis Arnæ, cum in his omnibus quæ ei assignat Dioscorides. Si Galeno credimus, Chamæleon hic niger venenum medicamentorum ferri non debet, siquidem mortiferum quæ plurimus radicem valere existimat. Videmur medicinis quæ dicuntur & emulum. Calidus est secundo ordine, siccus tertio, Arabum scilicet (Chamæleon cum Chamalea (hac Mezzeleon est) confundunt. Laxat non Chamæleonte tantum cibo, sed etiam in nitro preritur, quod medicamentum carnes, vbi plurimum vtro que ad arenam vias colligitur, caterum mortiferum esse venenum.

Crocodilium. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κροκοδείλιον. *Lat.* *Crocodilium. Ital.* *Crocodilio.* Gal. Fallo, Carline.

CRocodilion Chamalconis nigri figuram habet. Nascitur in fluuiis, radice longa, lata, aliquantum latiore, ut lacerta. Herbæ faba magnitudo est radix, sanguine colorem & nares pellit. Datur lumbis, eos cruciat a lumbis. Semen rotundum est, duplex in folium, quod lapidem minuit.

CRocodilum licet aliqui Chamaleontis mundi, domicilium tamen humanum in his plantis est nobis admigneta.

Dissa

Dipsacum, siue Labrum Veneris.

CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δίψαϰος. *Lat. Dipsacus. Ita. Labro di uenere.*
Gal. Chardon à carder.

Dipsacum siue labrum Veneris.

Dipsacum aculeatarum generis est: caulem habet altum, spinis horridum, foliis Lactucæ, spinosis, binis genicula singula complectentibus, prælongis, ceu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorsi medio habentibus, concauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde Dipsaci, quasi sitientis, nomẽ traxit. In cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quæ aresacta, cãdida spectantur, dissectaq; tenus, uermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis, fistulasq; situsa & decocta in uino radix, usq; dum sit crassitudo ceræ, immittatur. Medicamentum area pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produntur quartanis febribus remedio esse.

Nos

NOtum est Labrum Veneris, seu satiuum, quo in vellicandis pannis Fullonum ars vtitur, & syluestre quod passim prouenit. Atrum quamuis seplasijs vocetur, Virga pastoris maior, Scrapion tamen & Auicenna pro Polygonio accipiunt, & ob id non ex Arabibus, sed à sed nuncupationis commenti sunt. Dipsaci radix desiccat secundo ordine, & aliquantum abstersoria est.

Spina alba. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Λευκάνθα λευκη. *Lat. Spina alba. It. Spina bianca.* Gal. Espine blanche. Off. Bedeguar.

Spina alba.

SPina alba nascitur in montibus & syluosis: folia fert albi Chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquãtum hispida, & aculeata: caulem suprà bina cubita altum, pollicari aut ampliore crassitudine, albicantem, intus cauum: in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus semen ceu Cnicum, sed rotundius. Huius radix sola, calculis, stomachum, & ijs qui cruenta exiuscitant, efficax est: urinam ciet: tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in do

in dolore colli prodest. Potum semen conuulsis infantibus, & a serpente demorsis auxiliatur: gestatum pro amuleto, serpentes abigere traditur.

Spinam albam quam Belegar Arabes vocant, quidam Cardum viridulum, alii Cardum album, alij Cardum illum quo ad coagulam lac inuertunt Vsti, alij alium Cardui syluestris speciem putant, quorum nullus est qui impingens non aberret a uera. Sunt qui etiam Cardum illum syluestrem, quem vulgus, Cardum Mariæ, & lac herba del latte, quod crebra macula superiori foliorum parte asperso lucis notas præferat. Fruticosus hic Cardus in planis & campestribus, vt aduertenti videre licet: & Spina alba, Dioscoridi in montibus & syluosis nascitur. Adde his quod folia producit duplo maiora, nedum minora Chamælone alio. Lucem vsurpat præsert Matthioli iudicium, qui in altioribus vallis Amani montibus vidit & legit Spinam albam omnibus insignitam notis, quæ ab ea hoc capite requiruntur. Nunc explosorum numerus erit iam non in planis, sed in montibus Spinam albam studiose perquirere, nempe pari futuro successu. Quod autem Spina alba, Italorum Cardus quem Presuram vocant, non sit hinc patet: Presura seritur in hortis, folia habet albo Chamælon maiora, huiusque capitula Echino longe ampliora sunt. Spina alba radix desiccat & aliquantum adstringit. Semen subtile est substantiæ, & facultate calidum. Potum conuulsis conuenit.

Spina Arabica. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Ακανθα Αραβικη. Lat. Spina Arabica. It. eodem nomine. Gal. & Off. ignota.

ARabicam spinam natura albæ spinæ similem esse constat: ipsa siquidem stringit. Ad sanguinis reiectiones: menstruum abundantiam, cæteros q; fluxiones radix eiusmodi valet. Inuenit in Africa.

Hanc habet Dioscorides vtrũ eandem non satis repetat, nec libenter adiungat eam cum per Spinam Aegyptiã Acaciæ intelligat? Quæ (quamquam arbor) nihil ad spinam albam, quæ herba est, pertinet, quæ cũ sint diuersa de virtq; tradit. Ga. hanc Arabicam hæc spina astringit & desiccat, cũ calore, sed valentiori quã spina

ſpinalba facultate. Enimuero quando hanc ex Orientalibus nobis ſatis non habemus, huius vice ſpinalba ſubſtituenda.

Carduus. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκόλυμος. *Lat. Cardus. Ital. Cardo.*

Gal. Artichault. Officin.

Articocalus.

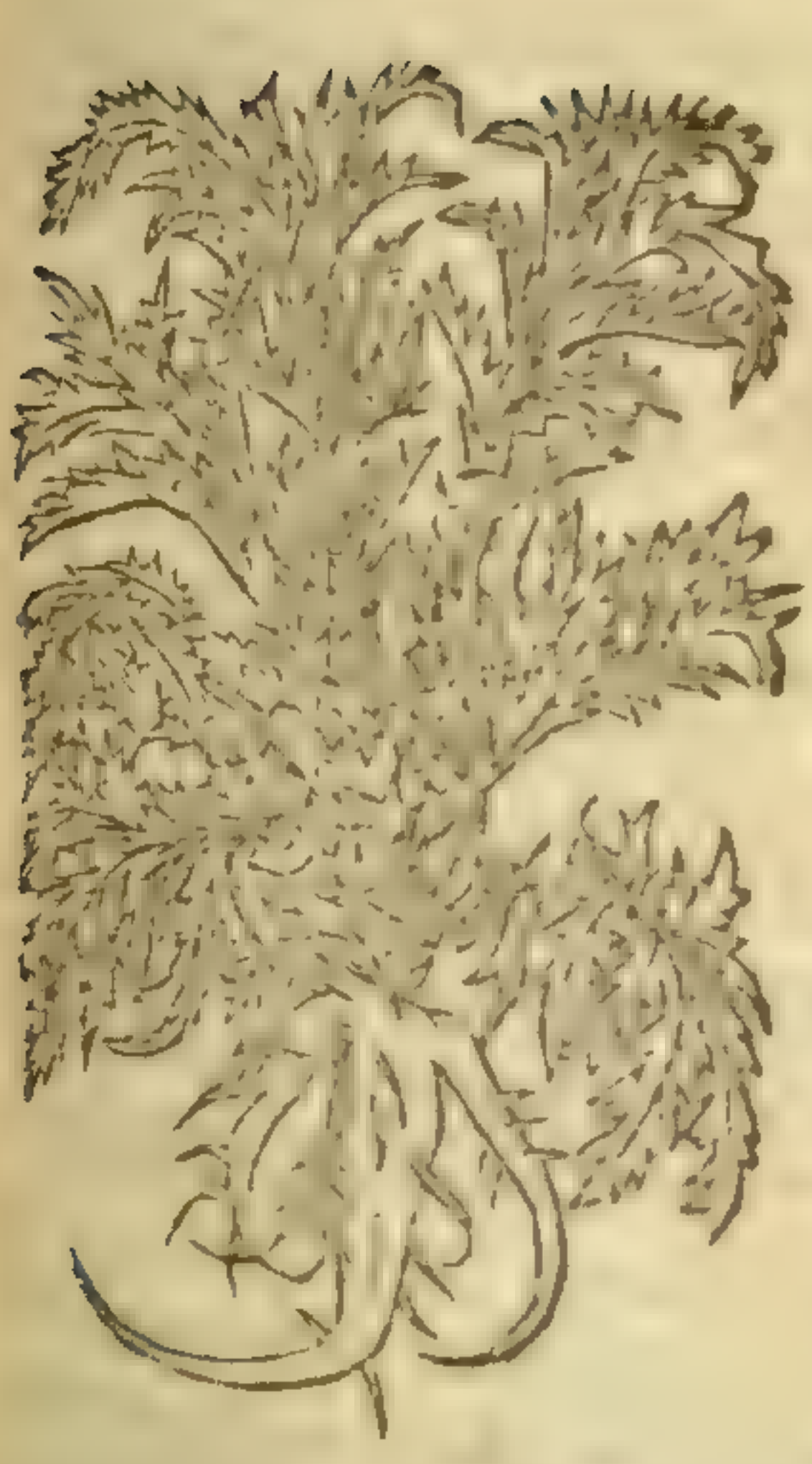

Cardus.

Cardus, Graeci Scolymon nominant, folia Chamaeleontis habet, aut albae ſpinae, nigriora, craſſiora: caulem longũ edit, foliojum, capite ſimoſo: radice nigra et craſſa, quae illita, graueolentium alarum tolit ſi corporis enim halitum ſi decta minuit balbatur: capitulum autem minam pendam, expellit. Herba cum recens conditur, in oleri, Aſiatico modo, tranſit.

Carduus

CArdui *syluestris plures & diuersa sunt species, quamuis Plinius duas tantum enumerat. At domesticorum & hortensium, qui magna hodie diligentia excoluntur, quos Carduos peculiari nomine, & Itali Cardoni vocant, primarium locum tenent. Hi singulari artificio albi & nigri fiunt, & magna ex parte bellarij loco cum Pipere & sale in postremum conarum ferculum offeruntur. Carduus quem Graeci Caelon vocant, hodie ad Thuscos è Neapoli & Sicilia deportatur. Succedunt quos Articocos vocamus, & Itali Carcioffie horum quidam aculeati compressi, & aperti: alij non aculeati, rotundi, longi, aperti, & clausi, sunt inter hos qui pineas nuces referant. Nascuntur sine pinis Scolymi, si seminum acumina priusquam terræ mandentur, lapidis attritu retundantur. Idem fiet, si delibrata radice Lactucæ, & in tenues particulas dissecta, singula semina singulis indita legminibus obruantur. Semine per triduum rosarum succo, aut alio quopiam suauiter olente madefacto eundem odorem adulta planta referet, quem liquor à semine absorbtus. Fimi lucus cinis, suillum stercus, lana radicibus obuoluta, mures à radicum erosione, quas summopere appetunt, excludet. Scolymi sub secundum desinentem ordinem, aut tertij initio excalfaciunt, & secundo desiccant. Alimentum prabent non probum, nempe melancholicum.*

Poterium. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ποτήριον. Lat. Poterium. Ital. Poterio.
Gal. & Off. Ignotum.

POterium, *Ioues Neurada uocant, largè fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, foliis paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris: semine nullius usus, sed gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis, & collibus. Radices demittit linum ternúmue cubitorum, neruosus & firmus: quæ proxime terram recisæ, dant succum gummi similem: usus, præcisis neruis & uulneribus glutinandis inuniuntur, decoctum quoque eius neruorum affectibus prodest.*

Poterium

Poterium.

POterium nullus est qui in me dium producat, ne in Italia quidem, nec nisi a quo iure inter ignotas plantas reponetur, cùm in plana Dioscoridis historia, nullus sit qui non mire implicatus, saltè se ab hoc extricet.

Acãthium. CAP. XVI.

NOMENCLATURA.

Gra. Ακάνθιον. Lat. Acanthium. Ital. Acantho. Gal. Chardon benit. Off. Carduus benedictus.

ACanthium albæ spinæ simile, foliis aculeatis per extremitates, & lanugine aranceosa obductis, ex qua colligta & neta uestes bombycinis similes texunt. Folia uel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

EX Cardui quem Benedictum vocant, lanugine collecta & neta, vestes bombicinis similes vt texi non posse clarum est, & peraquè Acanthum, Cardium Benedictum non esse. Nec secus, cum nostro hoc solo, planta fertili intantum Lanugine nulla obducatur, fatens cogitur ignotum nobis Acanthium.

Acanthus. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ακάνθη. Lat. Acanthus. Ital.

* Acanthus hortensis.

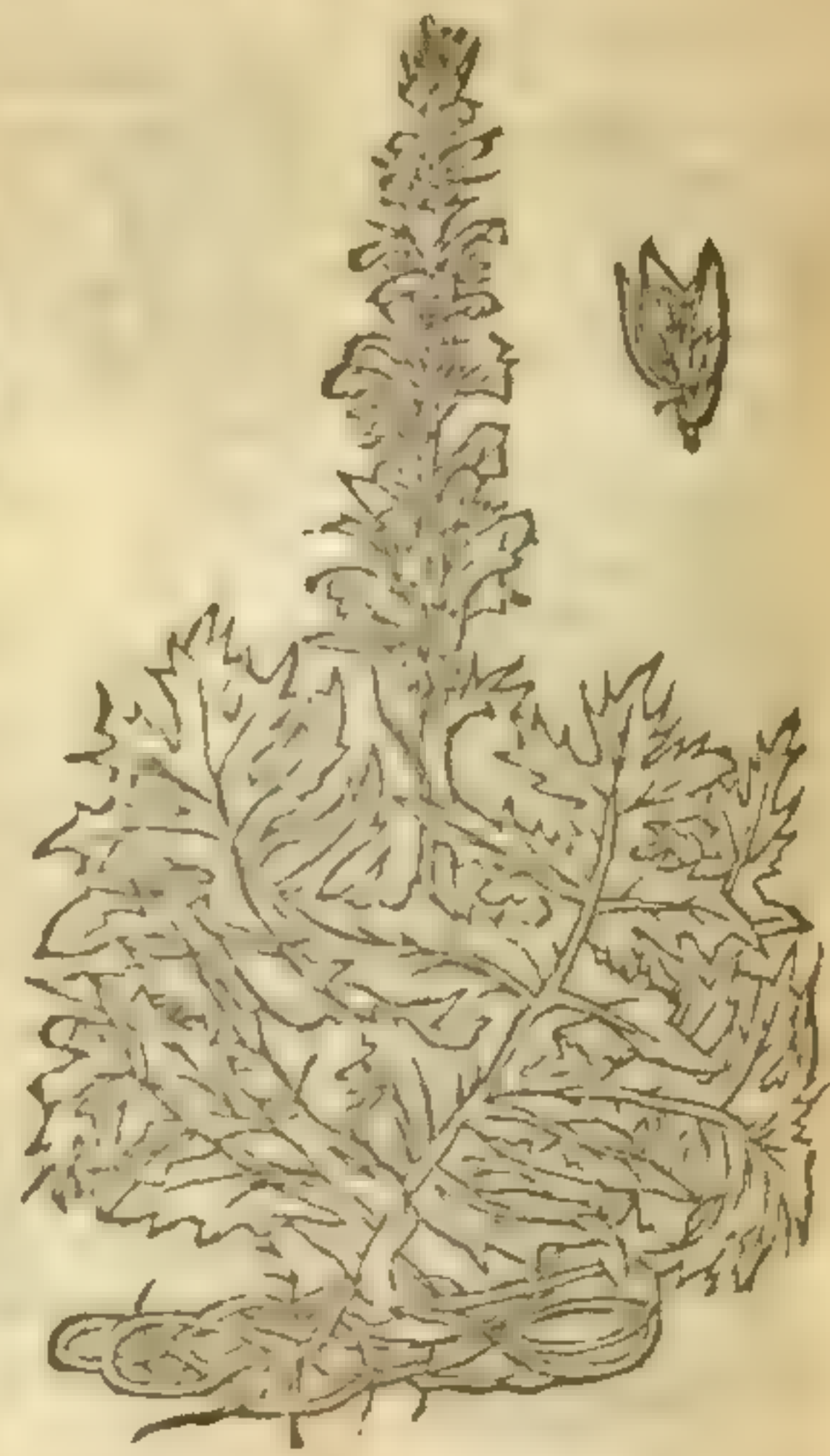

Sylvestris.

Acantho. Gal. Branche vrsine. Off. Brancha vrsina.

Acanthus, Romani Paderotam uocant, nascitur in hortis petrosis, & riguis: folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ dimidiata, nigricantia, lingua, laxia: caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, lævem, prope verticem ex internodiis circumdatum foliolis, cui incumbunt quædam oblonga referentibus, squamosis, è quibus flos prodit albus: semen oblongum, luteum: caput thyrsi specie. Radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis: quæ ustis igni & luxatis artubus

illæ subueniunt. Totæ uriman ciunt, sed aluum cohibent. Ra-
phus, conuulsis, tabem sentientibus, mirè prosunt. Nascitur &
syluestris Acanthus, Scolymo similis, aculeatus, brevior quàm
sativus, & is qui in hortis provenit: cuius radix ad eadem ad
quæ superior efficax.

ACanthum esse Brancam vrsinam cum ex aliis notis apparet, tum
quod quæ humi procumbunt amplissima folia, arearum parietes
vestiunt atque adeo eiusdem facultas omnis quam Acantho attribuit
Dioscorides. Porro de Brancæ vrsinæ intelligendum, quæ Romana dici-
tur, non de umbellifera herba, quam Nicander & Plinius Eruphorion,
veteres Græci Peplium appellarunt. Agrestis Acanthus non perindè
efficax. Folia modicè digerunt, radix desiccatoria & vniuersim ex ter-
restribus partibus composita.

Anonis.

Anonis. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄνωνις. *Lat.* Anonis. *Ita.* Bonaga. Gal. Bugraues. Off. Acutella.

ANonis, quam aliqui Ononida appellant, ramos habet frutticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, canis

Rutæ aut pratensis spon folia accedẽtibus, subhirsutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Muria conditur antè quàm spinosa fiat, cibis gratissima. Rami acutioribus spinis, & uelut spiculis firmioribus horrent. Radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. Huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum crodit. Radix cùm decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

NAscitur Ononis incultis & inculris, aquè ramis & radice sese arctro implicantibus, aculeatisq; spinis, queis boues pungit, Resta bouis dicitur. florem Ononis profert croceum, vt plurimum verò purpureum & candicantem, piselli similem, licet minorem. huius radix arenulas renum per vrinam potenter attrahit, atque adeo comminuit quæ illius vias obstruant. Puluis cum vino epotus par remedium in pleurisque confert. Nec defuit qui ab hernia carnosa magnitudinis non mediocris, desperantibus medicis nisi ferro posse curari, huius ope sanatus sit. Ononidis radix excalfacit tertio ordine, abstergit, incidit, vrinam proritat, renum lapillos effringit. Decoctum colluto inde ore, dolorem dentium sedat.

Leucacantha. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græc. λευκακανθα. Lat. Leucacantha. Ital. Biancha spina.

Gal. Off.

LEucacantha prædita est radice Cyperi, ualida & amara: quæ manducata dolorem dentium sedat: ueteri lasserum dolori, atque ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto. Eadem ruptis conuulsis medetur. Radicis eporus succus eosdem præbet effectus.

Lenti

Leucacantha & Spina alba de qua superius tractatũ, non eadem sunt planta. Nempè praeter id quòd separatim eas Dioscorides & Galenus describunt, secretas etiam ab invicem facultates assignant. Atenim non deliniatis nec à Dioscoride nec à Plinio, folus, caule, flore, semine Leucacanthæ, haud facilè sit iudicare quæ hodie planta sit Leucacantha. Matthiolus luet hæsitans, hanc Carduum Mariæ dici posse existimat: vt cui insidentes pragrandibus solys lacteæ maculæ Leucacanthæ nomen dere potuerunt, & quod radix sit & amara radice. Leucacanthæ radix amara est & incisoria. In desiccantium est ordine tertio, & exsiccantium secundo.

Tragacantha. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τραγάκανθα. Lat. Tragacantha. Ital. Commà draganti. Gal. & Off. Dragantum gummi.

TRagacanthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, unde surculos humiles, robustos, latissimé fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occultant. Est etiam Tragacantha lachryma, quæ vulnerata radice manans concrescit. Præstat pellucens, gracilis, lenis, syncera & subdulcis. Cutis foraminula, ut gummi, obstruit. Hujus increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas voces, exteras destillationes, cũ melle in delinctu: subdita quoque linguæ læsæ sit: & in passo madefacta, drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & vesicæ rosiones, mixto cornu cervi usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

PLanta Hirtissima, è qua ferro incisa gummi distillat, quod Gũmi Draganti vocat, coptosè in Candia, Achaia, Morea, & quibusdam Asiæ partibus nascitur. Quam habemus, è Candia ad nos exportatur & Græca. Tragacantha similem gummi vim habet, & parimodo defficat, licet non eadem acrimonia.

Eryngium. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. πρίγγιον. *Lat. Fryngium. Ita. Tringo.* Gal. Panicault.

* Eryngium.

ERyngion aculeatarum generis est. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur: lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Eryngio, cùm adoleuerit complures ramulorum striæ rubent, in quorum summitatibus globosa capitula, duras rum acutissimarum & spinarum ambitu stellatum circumuallantur, quorum colos aliàs uiridis aliàs albus, interdum cæruleus inuenitur: radix oblonga, lata, foris nigra, interne candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. Potа menses & urinas pellit, tormina inflationesq; discutit: contra rocinorum ustia, serpentium morsus, & hausta uenena: cum uino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis Pastinacæ drachmarum. Appensa illitáue, tubercula discutere

proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus medetur.

ERyngium *speciem foliorum formæ, & capitulorum situ, candida, pallida, & cærulea conspiciuntur, carduorum omnium primum, radices habet quæ siccæ saccharo condiuntur. Admiscetur vna Eryngij species maritimis littoribus, sylvestribus montanis moribus, huius radices teneriores & longiores, ad condiendum magis idoneæ sunt. Hæc idem dico quod maritimi ipsius Eryngij nullam Dioscorides mentionem faciat. Hic submonendi Arabum sectatores, ne Serapionis alterius Mauritanorum Secacul plantam Græcis incognitam) Eryngium esse putent. Nusquam enim Serapio à Dioscoride & Galeno mutatur, vbi non illorum pariter nomen apponat, nec paribus viribus describantur. Proinde non probè agunt qui Eryngij radices cum Saccharo melle conditas, ad venereum stimulandam venerem offerunt, quod Serapio Secacul, suo nobis ignoto, attribuit. Eryngium paululum caliditate à temperatura secedit, subtilis tamen eius substantiæ non paruam facultatem habet.*

Aloë. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλοη. *Lat. & Ital. Aloë.* Gal. Aloës. Perroquet. Offic. Alæ hepaticulum Succotrinum.

ALoës *folium Scillæ similitudinem habet, crassum, lingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum: folia utrinque gerit ex obliquo spinosa, tenuiculè striata, breuia & curta: caulis emittitur non dissimilis Asphodelo: flos albus: fructus hastulæ regiæ cognatus:*

Aloë.

grani tota est odore: & gustu amarissima: radice una, ceu palo, in terrã defacta. Plurima pretinguisq; in India gignitur: ex qua coactus succus affertur. Nascitur etiã in Asia & Arabia, in locis quibusdam maritimis: & in insulis (ut in Andro) non ualde succo extrahendo idonea, sed ad glutinãda uulnera sanè quàm utilis, si detrita illinatur. Duo succi genera: quoddam arenosum, quod sedimentum purissimè esse uidetur. Alterum ad iocinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris, syncera, quæ nihil doli senserit, nitida, calculorum expers, rufi coloris, friabilis ac iecinoris modo cocta, facilè liquescens, eximiæ amaritudinis: improbatur nigra & fractu contumax. Gummi eam adulterant: quod deprehenditur gustu, amaritudine, & ualido odore: eoq; argumento, quòd digitis friata non ad minima usque frusta resolutur. Nec desunt qui Acaciam immiscent, Natura eius est stipticare, exiccare, somnum allicere & corpora densare, aluum resoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida aut egelida potu. Sanguinis reiectiones sistit: regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua uel melle cocto sumpta, aluum soluit.

purgat

Purgationis perfectæ causa, tribus drachmis sumitur, aliis purgatorijs medicaminibus admista, præstat ut minus stomachum infestent. Sicca glutinandis uulneribus insspargitur: ulcera ad cicatricem perducit, cohibétque: eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur: disrupta puerorum præputia iungit: condylomata, rimasq; sedis ex passo sanat: hæmorrhoidum abundantiam & sanguinis eruptiones sistit: pterygia ad cicatricem ducit: liuores & insignia, ex melle tollit: priuatim scabras lippitudines, prurigineſque angulorum permulcet: dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita ex aceto & Rosaceo: capillum fluentem continet, cum uino: tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit, oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennáque subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit arenosissimum, tanquam inutile subsidat, & leue ac pinguissimum assumatur.

IN Aloe diligenda adhibendus est delectus, siquidem magna ex parte adulterata reperitur. Plantæ Aloes nomine, in Italia notissimæ sunt. Aloe desiccantium est ordinis tertij: & sub desinentem excalfactientium primum, aut secundi initio. Repercutit simul & digerit. Aliquantum absterſoria est, sed modicè, vt vulneribus nihilum molesta sit.

Absinthium. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀψίνθιον. Lat. *Absinthium.* Ital. *Assanzo.* Gal. Aluyne, Abſince. Offic. Latino nomine.

Absinthium.

ABſinthiũ, aliqui Ba-thypicrõ, herba uul-gò cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia, in monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciẽdi & astringendi: bilem expurgat, cui & stomacho & uentri inhæsit: urinam ciet, & crapulam præsumptum arcet. Ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest, cum Seseli & Nardo gallico potum: fastidia discutit, & arquatos sanat madefacti diluti, aut decocti uis, quotidie tribus cyathis haustum: mensesq; cit potũ, aut cum melle appositum. Cõtra fungorũ strangulationes conuenienter ex accto bibitur. Aduersatur Ixiæ uenenis cum uino, itẽ Cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & Nitro perungũtur, & epinyctides ex aqua. Ad sugillata & oculorum caligines ex melle illinitur: item auribus, si manat sanies. Dentium aurium q; dolores decoctum uaporis suffitu cõpescit. Decoctũ in passo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs & iocinori, tritũ cum cerato Cyprino: stomacho quoque longa ualetudine laboranti, cum Rosacco: cum sicis autem, accto & lolacea farina, aqueæ inter cutem, lienosisq; subuenit. Vinum ex eo sit, quod Absinthiten uocãt, præsertim in Propontide & Thracia quo ad anicula dicta utuntur, cum febri carent: alioqui in æstate propinãt, & acceptam huic uino incolumitatem referunt. Insaniam arcis

Absinthium,

Absinthium, uestes ab erodentium iniuria uindicat: culices exoleo perunctum abigit, & à corpore arcet: tinamentum librarium diluto eius temperatum, literas à murium erosione tutatur. Existimatur liquamentum eosdem præstare effectus. Attamen potionibus improbatur, quoniam stomachum male habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

Marinum Absinthium.

CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀψίνθιον θαλάσσιον. *Lat. Absinthium marinum. Ita. Assenzo marino. Gal.* Barbotine. *Off. Barbotina. Alors uermium.*

Absinthium marinum, quod aliqui scriphium uocant, copiosissimum in Tauro mõte, iuxta Cappadociam, & in Taphrisi Aegypti gignitur, quo Isaci pro oliue ramo uũtur. Herba est tenuis, Abrotoni paruæ similitudine, reserta minutis seminibus, subamara, stomacho inimica. Fa grauiter olet, et cum quadam calfactione adsumpta: per se aut cum Oryza cocta, interaneorum animalia, teretes, & tineas, adicto melle, necat, adsumpta: cum caldo autem uel lenticula decocta, eadem præstare potest. Pecora maximè pinguescunt hoc pabulo. Tertium genus Absinthio assignatur, quo Galli albus sinutima scatet: ad patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua

qua nascitur cognomẽto, Absinthio non dissimile, uerùm subamarum est, non adeò seminis fœcundum. Eadem quæ Seriphium potest.

TRia Absinthij genera fuit Dioscorides, Vulgare, Seriphium, & Santonicum, quod in Gallia Cisalpina nascitur. Præcipuum est Ponticum, secundum Santonicum, tertium Seriphium. Abrotonum album, non est Ponticum Absinthium: sicut nec Cypressus herba, marinũ est Absinthium. Seriphium siue marinum à Seripho insula nomen accepit. Eius semen apothecarijs Alexandrinum semen vocatur. Semen sanctum, Italis Semenzina, & Seme santo, quòd conditum cum Zucchharo pueris vtendum datur ad confectẽdos vermes, marini Absinthij (nempe exilius) semen non est, sed herbæ quæ in monte Gargano nascitur, & Absinthio nostro vulgari similis est. Marinum Absinthium in Italiæ pluribus maritimis locis prouenit. Absinthium simul amarum est, astringit, & acre, & peræquè excalfacit, abstergit, roborat, & desiccat. Calidum est primo ordine, siccum tertio: & succus herba calidior.

Abrotonum. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀβρότονον. *La. Abrotonum. Ita. Abrotano.* Gal. Auronne. *Offi. Latino nomine.*

ABrotonum duorum est generum. Fœmina quidam arboris specie fruticãs, candicat, circum ramulos foliis, seriphi modo, minutim incisis: floribus referta est, comantibus in summo, fulgore auri, corymbis: quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculũ esse constat. Alterum mas uocatur, sermẽtosum, gracilibus ramulis uti Absinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atque in Syria Hierapoli. Crudum semen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxẽdicibus, urinæ angustys, mensibus suppressis

sis, aut remorantibus. In uino potum exitialium uenenorum antidotum est: horroribus ex oleo illinitur: serpentes & substratu & odore fugat: contra ictus eorũ cum uino potum prodest, prunatim efficax contra scorpionum & phalangiorum uenena: oculorum inflammationibus commode illinitur, cum colonico coëlio, aut pane: tritum cum farina hordacea, decoctumq; tubercula discutit: trimi compositionibus admiscetur.

Abrotonum.

Abrotonum mas vulgaris est notitiæ, & itidem Abrotonum fœmina, id Itali vt nos, Cipresso, & Santolina vocãt. Abrotonum tertij est desiccantium & excalfacientium ordinis. Terrenæ est substantiæ, quæ è multo calore subtilis euasit. Digerit & inuidet plus Absinthio, ob minorem nimirum acerbitatem, quæ gustu deprehenditur & quòd stomacho inimicum est, vt Scriptum: cum è diuerso Absinthium gratum, amicum, & nihil noceat stomacho. Amarus etenim saporis plus stomacho in totum incommodat: Contra amicissimus austerum acerbus, & astrictorius. Porrò in diuersa qualitatis plantæ, ea vtique potentior fuerit.

Hyssopum. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Υσσωπος. *Lat. Hyssopum. Ita. Hissopo. Gal.* Hillope. *Offi. Latino nomine.*

Hysso

Hyssopum.

HYssopum, herba nulli non cognita, duum generum est: montanum & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciēdi. Decoctum cum ficis, aqua, Melle, & Ruta, potum, β, peripneumonicis, diuturnæ tussi, suffitionibus, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur: tineas enecat. Idem facit, si cum melle delingatur. Crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum: & ad subducendam aluum: cum ficis uiridibus detritis manditur: uehementius, addita iri, Cardamomo, aut Irione, deijcit: colorem in corpore fouet: lieni, & aquæ inter cutem, cum Fico Nitro β, inflammationibus quoque ex uino illinitur: cum feruente aqua impositum, sugillata discutit: cum decocto ficorum, optime anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat: inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

NEquicquam dubitandum Hyssopum nostrum vulgarē, Discoridis esse Hyssopum, vt non in Hyssopum montanā traducendae, quem Iberidem Graeca Dei, & Itali, Stoecadem nomināt. Humilis & paludosis nascitur, palmo paruiliam altior, laxis vt in Hyssopo foliis, flore albo aut purpurascente, qui inter folia per totum fere caulem emi

micat. Summa in gustando amaritudinis, quacum sipticum quis-piam sentitur. Manducata aut pota calorem & flegma solvit mirè. Redacta in pulverem, plagas (miserâ) brevi tempore cognomentat. Hyssopus tertio ordine excalfacit & desiccat, & tenuium gl partium.

Stœchas. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Stœchas.

Gr. Στίχας. Ital. stichas. Ital. stecha. Gal. & Offic. Sticha-dos.

STœchas, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Massiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. Herba tenuibus surculis, coma Thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris. Cum decoctum, Hyssopi modo, ad pectoris mala efficax est. Amicis mi-

scetur

*Spica.

Lauendula.

scetur. Viscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat, ab obstructionibus & sarctu liberat.

STœchas in Narbonẽsi puincia, et Stœchadibus insulis quæ ex aduerso Massiliæ sitæ sunt, & in Arabia nascitur, vnde maxima ex parte cum Alexandrinis mercibus Venetias importatur. Nascitur & in Gargano Apuliæ monte, Narbonensi tamen & Arabica inferior. Stichas gustu amara est, & modicè astringit. Terrena substantia, frigida, astrictoriam: alia terrena, subtilis reddita, & densior, amaram efficit.

Origanum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὀριγανον. *Ouĩtis.* Ἀγριοριγανον. *Lat. Origanum. Ouitis. Origanum syluestre. Ital. origano.*

Omitt

Omne. Origano ſalvatico. Gal. Origan. Offic. nomine Latino.

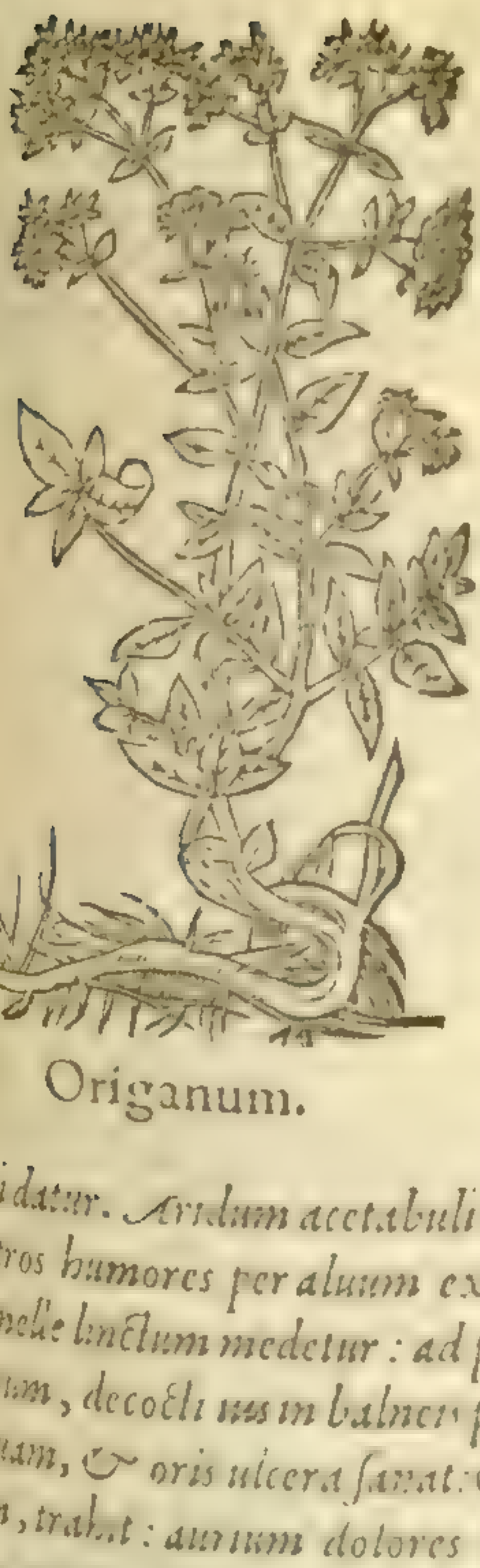

Origanum.

ORiganum Heracleoticum, quod & Cunilam nocant, ſolium habet Hyſſopo non diſimile, umbellamque non in rotæ ſpeciem orbiculatam, ſed veluti multifidam, ſemine in ſummis virgis haud quaquam denſo. Excalfacit: unde decoctum cum uino potũ, demorſis à ſerpente conuenit. Si Cicutam aut Meconion hauſerunt, ex paſſo: ſi Gypſum aut Ephemerum, ex aceto mulſo proprimatur. Ruptis, conuulſis, hydropicis, cum ſinapeſi datur. Aridum acetabuli menſura potum in aqua mulſa, atros humores per alvum extrahit: menſes ciet, & tuſſi cum melle linctum medetur: ad priuiginem, pſoras, regium morbum, decoctum in balneo prodeſt. Succus virentis tonſillarum, & oris ulcera ſanat: & per nares, ex oleo Irino inſuſum, trahit: aurium dolores cum lacte mulcet. Conſtringit exeo, & Cepis, & Iuncis ſimile, quo ad obſoma utuntur, uenitorium medicamentum, & lues omnibus in capite perdurantibus ſi cum oleo ſolutis, dum cauma ſydus ſiagrat. Ver-

bæ autem ſubſtratu ſerpentes fugantur. Quæ Onitis appellatur, candidiore eſt folio, & Hyſſopo ſimilior. Semen ueluti comun-ctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, ſed multò ineffi-cacior. Syluestre Origanum, aliqui Panaces Heraclion, alij Cunilam uocant, ex quibus eſt Nicander Colophonius: Folijs eſt Origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ Anethi inſunt, flores candidi: radix tenuis, ſuperuacua. Peculiariter percuſſis à ſerpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

Tragoriganum. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τραγορίγανον. *Lat. Tragoriganum. Ital. Tragorigano.* Gal. Maſtic. Off. Herba Maſticina.

TRagoriganum tenuis frutex eſt, ſyluestri Serpillo aut Origano ſimilis, folio & ramulis. Quibuſdam in locis latius uirentiúſq; inuenitur, & latioribus folijs, ſatis glutinoſum. Alterum exilibus ſurculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui Praſium uocauere. Optimum eſt Cilicium, & Cretenſe, & Smyrneum, & in Chio Cooq; proueniens. Omnia excalfaciunt, urinam cient, aluo accommodantur, decocto poto bilem deijciunt, lienoſis ex aceto bibere prodeſt, contra potaxie uenena in uino bibuntur, menſes trahunt: peripneumonicis, inſtentibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorum potio eſt: quare cibum faſtidientibus & ſtomacho acida ructanti, imbecilloq; traditur. Item ſi à marina iactatione nauſea, &

æſtus

ctus præcordiorum excitetur: tumores uerò cum polenta illita discutiunt.

ORiganum Heracleoticum & Onite in Italia non nascitur, forsitan nec in alijs Europæ locis. Quod autem vulgo Origanum dicitur syluestre est Origanum, nempe quòd in syluis, non satum, prouenit. E Candia siccum Origanum affertur, flore albo, acerrimi & odorati gustus. Id Tragoriganum dici potest, quamuis pro vero Origano in officijs venundetur. Siquidem scribit Dioscorides Tragoriganum in Cilicia Choo, Chio, Candia, & Smyrna nasci. Quod nõ perinde de Heracleotico dicit. Origani desiccant, incidunt, & excalfaciunt tertio ordine. Præterea Tragoriganum adstrictorium est. Italico Origano, in aliorum omnium vicem, è Matthiolo vti possumus.

Pulegium. CAP. XXX.

Pulegium.

NOMENCLATVRA.

Gr. γλήχων. *Lat. Pulegium. Ita. Pulegio.* Gal. Poulior. Off. Latino nomine.

PVlegium herba vulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit: menstrua, secundas ac partus ejicit, pulmonis vitia ex melle & Aloe potum extrahit, & convulsis auxiliatur, nauseas stomachique

interciſiones, ex poſca permulcet: atram bilem per aluũ exigit. Bibitur in uino utiliſsimè contra ſerpentium morſus. Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum: gingiuas arefactas cinere corroborat: illitum cum polenta inflammationes omnes ſedat: podagris per ſe ſubuenit, impoſitum uſque dum rubeſcat: locus: cum cerato uaros extinguit: lienoſis cum ſale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat, comeſtus uulnus corrigit, contra inflationes duritiaq; uulue, in deſſiones commendatur adjicitur. Vocant aliqui Blechona, quoniam dum floret guſtatum à pecoribus, balatum concitat.

EST Pulegium mas flore albo, ſemine rubeo. Naſcitur in Italia, & Gallijs, ſed præcipua laus ei quæ in Prouincia Romana prouenit. Eſt ubi mas tantum reperitur. In valle Anania, & præſtantiſſimus Germaniæ locis in hortis ſeritur, cum acribus alijs herbis. Folia habet Nepetæ ſimilia: acri guſtu eſt & amariuſculo. Ad hæc potiſſimè excalfacit & deſiccat.

Dictamnum. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δίκταμνος. Lat. Dictamnum. Ita. Ditamo. Gal. Gingembre de iardin. Off. Diptamum.

DIctamnum, aliquibus ſylueſtre Pulegium uocatur. Cretenſis herba eſt, acris, læuis, Pulegio ſimilis, ſed maioribus foliis, quæ tomento quodam ſtriſſo, lanugine pubeſcunt. Florem nullum aut ſemen profert. Præſtat omnia quæ ſatiuum Pulegium, ſed efficacius multò, non potum modò, ſed appoſitum quoque aut ſuffitum, defunctos partus ejicit. Produnt in Creta capras ſagittis percuſſas, hanus herba paſtas eas excutere. Fugandi uim habet ſuccus, illitus, aut cum polenta tritus. Herba impactos

impactos pedibus reliquóue corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur: siquidem ipsum immutat. Mittunt æstate & autumno. Radix eius gustu calfacit, partus accelerat. Succus cum uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. Tanta herbæ facultas est, ut olfactu abigat bestias, quæ uenenato ictu sæuiant, appensáq; contactu exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis morsibus, infusus succus præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur. Quod Pseudodictamnum uocant, multis in terris nascitur, antè dicto simile, sed minus quàm illud acre. Eosdem effectus præbet, sed inefficacius multò. Defertur à Creta alterum Dictamni genus, foliis Sisymbrij, ramis maioribus: in quibus flores sylueſtris Origani, nigri, molles: odor foliorum inter Sisymbrium & Saluiam iucundissimus. Efficax ad eadem, sed minus nares ferit. Miscetur emplastris & medicaminibus, quæ aduersus serpentium iniurias confunguntur, Theriaca uocant.

HAbet vera Dictamnus Pulegij folia, densa vtrinque lanugine vestita, quibus solis medicinam facit, lignosas radices quarũ rarus est vsus. At quæ vulgo in seplasijs Dictamnus habetur, sraxineis similes glabris, solis raducibus medicatur. Quò apparet nos vera Dictamni carere. Cum tamen constet veram Dictamnum è Creta Venetas aduehi, hucusq; summoperè debent pharmacopolæ, vt non ex alterius sermone, sed è propria notitia deprehensam & cognitam, & in suas officinas inuehant. Dictamnus Italica, quam allam vocat, & quidam Fraxinum foliorum similitudine, Trasinello, flores lutei et flagrantissimi odoris, leues & vagos: radicem amaram, & ideò intestinorum vermes pellit. Medetur hæc venenatis & venenatis quorumuis animalium morsibus. Stomacho prodest, & quæ strictum est pectus. Aqua quæ è flore, in Mariæ balneo conficitur, absq; eo quod odoris est exanimi, naribus attracta, anti quæ capitis ægritudini admodum prodest. Dictamnus subterraneus quam vulgum est substantia, cæteris similis. Pseudodictamnus, & alia Cretensis Dictamnus ad nos non aduehitur, licet sint qui dicant hanc postremam, vulgarem nostrum esse Dictamnum.

Saluia. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ελελίσφακος. *Lat.& Ita.Saluia.*
Gal.Saulge.Off.Lati-
no nomine.

Saluia maior.

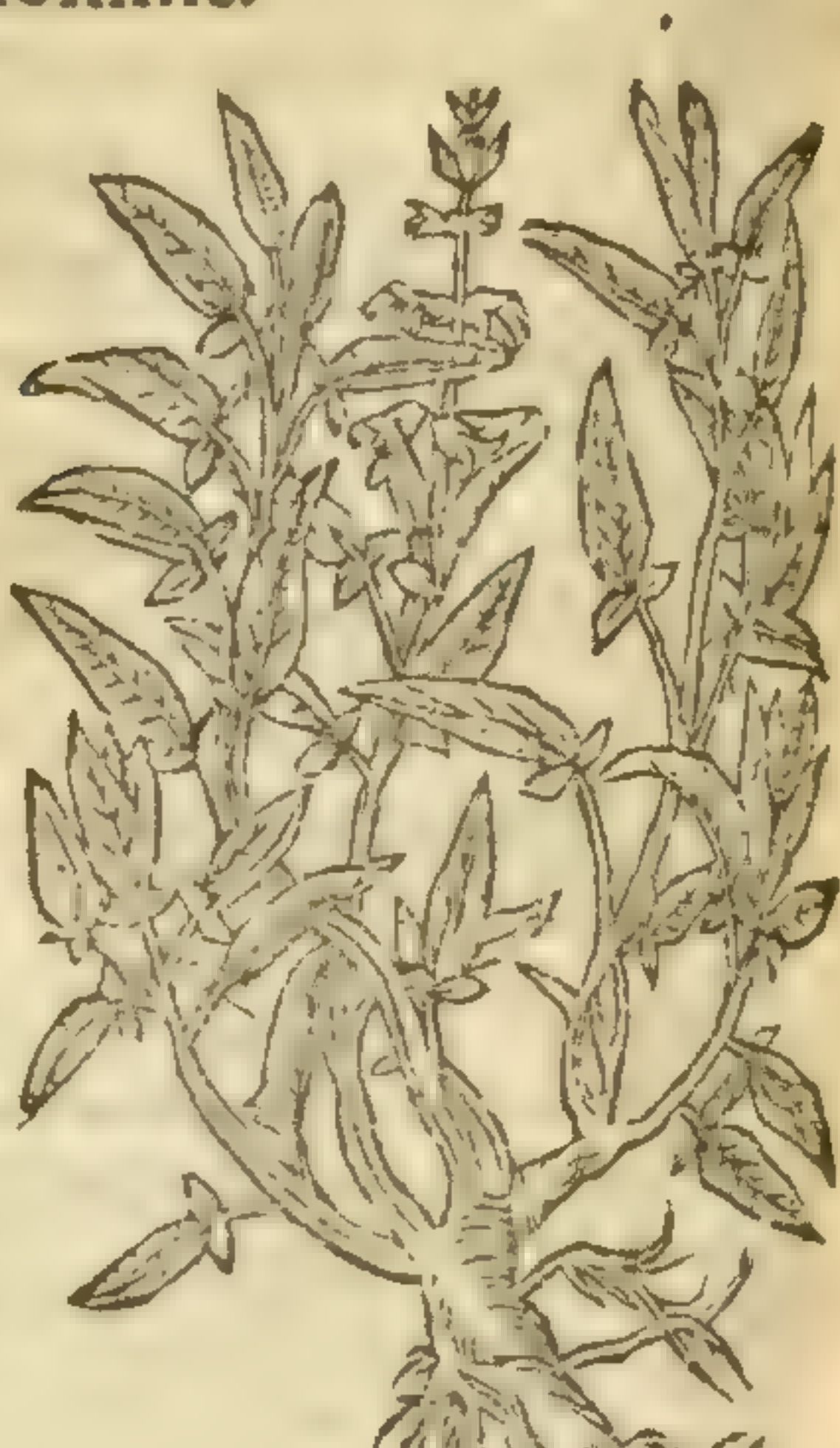

Saluia minor.

Saluia siue Elelisphacon frutex est ramosus: longus, virgas habens quadrangulas, & canas: folia mali Cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & quæ sensim attritarum quasi uestium scabritiem referant, hirsuta, subalbida, perquam iucundo odore, sed graui: semen summis in caulibus Sylueſtri Ormino simile gerit. In asperis nascitur. Menses cit & prima

urinas, decoctum foliorum ramorumq; potum: partus extrahit: Pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat, vulnerum sanguinem cohibet, tetra ulcera purgat. Testium pruritus sedant rami foliáque, si decocto eorum foueantur.

SAluia nota est planta, domestica quam francam vocant, & sylvestris quæ candidior est, & in totum hispidior. Nec tamen illa est, ne quis fallatur, quam officinæ Centrum gallí vocant. In Candia & aliquot regni Neapolitani locis, fructum Saluia producit colore casio, galla quercina similitudine. Saluia manifestè excalfacit, & leniter adstringit.

Mentha. CAP. XXXIII.

Menta satiua. Menta satiua altera.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κήσυμβρον. *Lat. Mentha. Ital. Menta.* Gal. Mente. Off. Latino nomine.

MEntha, cognita herba est. Calfaciendi, adstringendi, atque exiccandi uim habet. Sistit sanguinem, poto ex aceto succo, tineas in uentre teretes enecat, uenerem stimulat, singultus, uomitiones, cholerasq; sedant terni ramuli cum adi granati succo poti. Suppurationes dissipat, si cum polenta illinatur. Imposita fronti, capitis dolores mulcet: mammas, si tendantur, aut lacte turgeant compescit: cum sale canum morsibus illinitur: aurium doloribus cum aqua mulsa subuenit: uuluæ ante coitum admota, conceptioni resistit: linguæ scabritiem confricta leuigat: coire lac densari, in caseum non patitur, si solum potionibus lætis immergantur. In summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Sylueſtris Mentha, Latini Menthastrum uocant, hirſutiore est folio, & prorsus maiore, quàm Sisymbrij, grauiori odore: quare minus ad sanorum usus expetitur.

MEntha & menthastrum notæ sunt plantæ, Galeno & Dioscoridi ad accendendam Venerem valida, Acres & calidæ tertio ordine, quamuis cultura humiliorem domesticam reddat. Mentha amara, & aliquantum acerba, & subtilissimis constat partibus.

Calamintha. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καλαμίνθη. *Lat. Offi. & Ital. Calamintha.* Gal. Calament.

EX Calaminthæ generibus quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens incana, surculos aridos, & caules angulosos, purpureum florem. Altera Pulegio similis est, sed maior: quam sylueſtre Pulegium ideo appellant, quod odore ipsum æmuletur, Nepetam Latini uocitant. Tertia Menthastro

nus non esse contendit, quòd herba cattaria foliis constet in totum Vrtica & Melissophylli, & non, Pulegij sylvestris. Latina vox est Nepeta, Graeca Calamintha. Videant Herbarij & pharmacopolæ vt has Nepetæ vel Calamenthæ species, probè & è Dioscoride discernant. Nepeta subtilis substantiæ, sicca & calida est tertio ordine, gustu acri, & aliquantum amaro. Montana reliquis valentior.

Thymum. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Θύμος. *Lat. & off. Thymus. Ital. Thimo.* Gal. Mariolaine d'Angleterre. Thym.

Thymum.

THymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus foliis multis & angustis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vinum habet hanc, vt cum sale & aceto potum, pituitam per alium detrahat. Decoctum prodest orthopnoicis, & anhelatoribus: lineas uentris exigit: menses, partus, & secundas pellit: urinas ciet: cum melle & eclegmate: faciles facit excreationes: recentes tumores discutit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissoluit: uerrucas Thymi colorem reddentes,

tes, pensilesq; tollit, ischiadicis cum uino & polenta impositum subuenit: hebetibus oculis in cibo prodest. Perquam utile pro condimento, duntaxat ad usus eorum qui recte ualent.

THymum duarum est specierum. Selectum, quod flore est purpureo, sec hoc viribus infirmus, quod album florem profert. Italicum summopere astimant. Candidum spicatis est capitulis, & odore fragrantissimo. Thymum aromaticum sepiasia vocant. Thymum potenter calidum & siccum est.

Saturcia. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Saturcia.

Gra. Θύμβρα. Ital. Satureia. Ita. Coniella. Gal. Sarriete.

SAturcia trivialis notitiæ est: gignitur in asperis locis, & tenui solo, Thymo similis, minor tamen & tenerior. Defert spicam florum plenam, colori herbaceo. Eadem potest quæ Thymum, si modo consimilis sumatur. Apius sanis usus. Est etiammum quædam saturcia, sylvestri prorsus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam, commodius in cibos recepta est.

Quam

QVam Græci Thymbram, Latini Cunilam vocant. hæc domestica est, & sylvestris. Domestica tantum, Satureia dicitur. Sylvestris odoratior est, gustu acrior, Thymoq; proprio effectu validior: Satureia vero imbecillior, sed cibis aptior.

Serpyllum. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἑρπυλλος. *Lat. & Offic. Serpillum. Ita. Serpillo.* Gal. Serpoullet.

Serpyllum.

SErpyllum duorum generum est. Hortense odore sampsuchum imitatur, atque in coronas addi solet, cui a serpendo nomen inditum est: quoniam si qua eius particula terram attingat, mox radices demittit. Folia & ramulos Origani habet, sed tamen hebetiores: in macerijs multò procerius assurgit. Sylvestre, Zygis appellatum, non serpit, sed in altitudinem increscit, ramulos ædens tenues, surculosos, foliis refertos longioribus quàm Rutæ, & duriori

ribus, angustis: flores mundè olent, gustanti acres: radicis nullus usus. Nascitur in petris satuo efficacius, atque magis excalfaciens, & ad medendi usum aptus. Menses trahit, urinam pota ciet, torminibus ruptis, mulsis, & iocinoris inflammationibus auxiliatur, & aduersus serpentes potu illinúe. Capitis dolors mulcet coëlum, adiecto Rosacco, & madefactum in aceto: maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit. Cruentos nomitus sedat succus, drachmis quatuor ex aceto potus.

Ipsa experientia docet satiuum Serpillum non serpere, sed è Plinio in palmi altitudinem sese subrigere. Et si syluestre Serpilli nomen non tamen adserpit. Eò fit vt inuersus Dioscoridis textus ope reformetur. Calidum est & acre Serpyllum. Satiui ingens est apud Thuscos cosus, & ex ea causa errant, qui id Pulegium nostrum esse putant.

Sampsuchum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σάμψυχον. *Lat. Sampsuchum. Ita. & Off. Maiorana.* Gal. Mariolaine.

Sampsuchum in Cypro & Cyziceno laudatissimum: secundum sibi locum uendicant Aegyptium. Amaracum eius Sicula & Cyzicena appellat. Herba est ramosa, per terrā rens, folys eius Calamynthæ, quæ tenui folio constat. Ioptofollos appellatur, hirsutis & rotundis. Suauissimum odorem rat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. Succus decoctus, cōuenit inueteratis hydropis, & ijs quos urina difficilius, aut tormina excruciāt. Illita ex melle uiolæ folia suffusa tollunt. mēses fulcita in pesso trahunt: cōtra scorpiones item ex aceto & sale illinuntur: luxatis tumoribusq; recens excepta

impo-

imponũtur: aduersus oculorum inflammationes, tumoresq́ cum polline polente illum prodest. Acopus malagmatusq́ calfaciendi gratia, commiscetur.

SAmpsuchus & Amaracus idem sunt. Nam quod de diuersis capitibus a Galeno et Paulo tractatur, ea causa est quod per Amaracum Marum mel'igunt, simile quidem Sampsucho, nisi quod amarius est & odoratius: & Cyzici Marum, Amaracus vocabatur. Sampsuchus temperatum est partium, tertiadisse digerit, desiccat, & excalfacit. Porrò Amaracus, Galeno & Paulo, non alium de Marum est, quam è codicum corruptela, (vt doctorum iudicium est) in quels aliquà Amaracus inscriptus vbi Marum esse debuerat.

Melilotos, siue sertula Campana. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μελιλωτος. *Lat. Sertula campana. Ita. Sertola campana.* Gal. Coronne de Roy.

Offi. Melilotus.

SErtula Campana laudatissima in Attica, & Cyzico, & Chalcedone nata: cuius odor iucundus est Croco, boni odoris. Nascitur & in Cãpania circa Nolam, colore in luteum languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam. Inflammationem omnem emollit, præsertim quæ in oculis, vulua, sede, aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autẽ addito oui luteo assato, aut Fœnigræci farina, Lini semine, aut polline, capitulis Papaueris, Intybóue. Recentes melicridas per se cum aqua, & vlcera manantia in capite, illita cum creta Chio, vino aut Gallis sanat. Stomachi dolores et cruda & cocta cum aliquo ex ante dictis leuat: doloribus aurium mitigandis cruda ex

Melilotus.

Melilotus Italica.

ex passo instillatur : in aceto aut rosacco madefacta, capitis dolorem lenit.

OFficinarum **Melilotus**, vera est (*quam quarto libro describit Dioscorides*) *Lotus vrbana*, *Praecens Melilotus in regni Neapolitani Campania multis in locis nascitur*, *indeq; semen & flos in alias regiones coperunt exportari. Mixtæ est facultatis, cum aliquanta adstrictione, digerit tamen & maturat, siquidem calida in eo substantia, fida valentior est. Huius semen Serapioni in vsum medicinæ cedit.*

Marum. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μάρον. *Lat. Marum. Ital. Maro.* Gal. Proprium & certum nomen non habet. Off. Lat. nomine.

Marum

Marum herba cognita multis, sarculosa, flore origani, foliis multo longioribus, flore odoratiore. Vim habet sisymbrio consimilem. Substringit enim & modice calefacit: qua de causa illitum serpentia ulcera sistit, & in caliginis affectiones adhibetur. Iuxta Magnesiam & Tralles copiosissime gignitur.

Marum Galeno & Plinio peregrina herba, huic Aegyptia, illi Asiatica & Creatica. Quidam Maioranam nostram marum esse nouerunt, quam Plinius inter peregrina enumerat, nec in Europa nisi creticum, facit. Verum, Marum, vt iam dixi, Amaraco amarius & odoratius est. Atque Marum vicem, Amaracum nostrum minutum, supplere sine noxa potest.

Acinos.

CAP. XLI.

NOMENCLATURA.

Gr. Ακινος. *Lat. Acinos. Ital. Acino.* Gal. Basilic menu. Off. Ignota.

Acinos aut Acinos a Graecis dicitur, herba, succoque ramulo herba, Ocimo simulis, odoratior, folliculis, quae coronae instar disponuntur: à nonnullis oliuoribus colitur. Mensis & alium potu sistit. Illius

fanos ignémque sacrum sanat.

ACmos Origanum Cariophyllatum esset, ni Plinius diceret. Acinon annuum fore produceret, at nostrum hoc Origanum fieret sub autumnum initium. Adelie, Acinos, ramulis & foliis hirsutior, & odore Cymo inferior est. Matthiolus in illustranda medicina præstantes viri, (siquidem Acinos in Italia nascatur) herbulam esse putant, quæ in agrorum limitibus & semitis nascatur, hirsutam, & aliquantum odoratam, cui a quibusdam Basilici sylvestris nomen inditum est.

Baccharis. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Gre. Βάκχαρις. Lat. Baccharis. Ital. Baccara.
Gal. Gant de nostre Dame.
Off. Ignota.

BAccharis herba frutticosa, quæ in coronas additur: cuius folia asperæ sunt, media viola & verbasci magnitudine: caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis: flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus veratro nigro similibus, quibus odore est Cinnamomo proximus. Asperum squalidumque solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, vulsis, ex alto præcipitatis, grandi difficultati, salutaris. Item diuturnæ tussi, & urinæ difficili: menses pellit: contra serpentium morsus utilissimè datur in vino. Recens radix apposita, partum extrahit. Succus eius decoctum in desessionibus prodest. In diapasmata utiliter inseritur, iucundi odoris gratia. Folia ut potæ quæ adstringunt, capitis doloribus illitu prosunt: oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, aegilopijs incipientibus, ignibusq; sacris auxiliantur. Odor somnum gignit.

BAccharis, vinula & potio, nocet Asarum, cuius baccharis vice Baccharis usus secretus. Ruellius, Dina Maria dixerat (nam herba est

ba est hoc apud Gallos nomine esse putat. Matthiolus eorum opinionem improbat, qui Barbarem Caprifolium eam æstimant, herbam quæ Officinis Matrisylua, & Italis Sarlegna domestica vocatur, nempè radicibus non ea quam requirit Dioscorides similitudine ad Veratrum nigrum accedentibus: & odore nibilum Cinnamomo propinquo. Siquidem radicibus constat rariis, candidis, gracilibus, & inodoris. Et quo pacto dissimile esse, Barbaream in Italia reperiri. Quid de Gallis sentiendum, quæ magis ad septentrionem vergunt, eam ne herbam producere, quam Galenus dicat odore Cinnamomo similem, coronariam, & acrem? Conferant, qui limato sunt iudicio, ac sententiam ferant.

Ruta. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πήγανον. *Lat. Ital. & Offic.* Ruta. Gal. Rue.

Ruta.

Ruta montana sylvestris & satiua, et hortensis acrior est, & in cibis dimana: satiua verò quæ sub Ficu arbore enascitur, magis in cibos admittitur. Vtraque urit, calfacit, exulcerat: illinita, cicatrices, & maculas pellit, alopecias restituit potu cibóue: tabificamentorum antidotum est, si semen ex uino, acetabuli mensura, ebibatur. Eclipses præsumpta, aut cum aceto illita, glandularum scirrhos, strumas discutit: cum melle nebulas & suffusiones oculorum tollit: cum

mere conuenit: genitura eius potúue extinguit: cum aceto decocta, torminibus medetur. Facit ad pectoris laterumq; dolores: dissimulatem; inundantes pi-

uitas

mis inflãmationẽ, coxẽdicũ articulorũq; cruciatus & horro-
res febriũ circuitu repetẽtes, potant antè dictũ est. Item ad infla
tiones coxarũ, uulue, rectiq; intestini, cũ oleo decocta & infusa. Fe
minas uulue strangulatũ lib erat, si à genitali sede tenus cũ mel'
le supponatur. Feruefacta ex oleo, & pota, nentis lineas excutit:
articularijs doloribus ex Melle, aquæ inter cutẽ cũ sicis illinitur.
Eidẽ in potu auxiliatur, decoctam uino ad dimidias partes, &
data. Cruda cõditaq; cibo, nisus aciem excitat: dolores oculorũ
trita cũ polẽta lenit, doloribus capitis cũ Rosaceo & aceto illita
auxiliatur: profluuiẽ naribus sanguinẽ sistit, trita & indurate-
stiũ inflãmationibus cũ laureis foliis imposita, & eruptionibus
papularũ cũ Myrto & cerato prodest. Cũ pipere autẽ, uino &
nitro affricta, albæ uitiligini medet. Cũ eisdẽ illita, formicatio
nes tollit, & uerrucas quæ Thymi florẽ repræsentãt: cõtra impe
tigines cũ alumine et Melle utilissimè imponitur. Succus in mali
Punici calyce calfactus, aurũ dolori efficaciter infundit: hebetu
dinẽ oculi qui sensere, Ruta cũ Fœniculi succo ac Melle perunctã
inuetustigẽ sacrũ, ulcera quæ serpũt, aut in capite manãt cũ ace
to Rosaceo et Ceruſa persanat. Mãsa alliorũ coparũq; acrimoniã
domat. Motana si copiosius estur, interficit. Dũ flore promit, et
adnatas colligitur, cutẽ inflat: & rubore quodã inficit, cũ pru
ritu ac uehemẽti inflãmatione. Oportet itaq; eã mensis ante ma
turos & facie colligere. Traditur succũ gallinaceis pullis instar
lumbricos arcere. Adjuuat eã quæ ĩ Macedonia circa Halicarnũ
dinẽ prodeãt, comedãtes interimere. Montosius autẽ is locus, ui
perosa est. Semẽ eius potũ, cõtra mortiferum uenena efficax est: in an
tidota cõmode additur: cõtra mortiferum uenena tostũ. Semẽ sequentis
diebus potũ datur. Radix huius montanæ Moly uocatur. Syl-
uestris Rutæ sativæ similis est. Prodest comitialibus & coxendu-
doloribus: mẽstrua mouet, partus enecat. Acrior est uiribus quã
hortensis, & ualidior. Syluestris, utpotè noxia, cibis abdicatur.

Siluestris ruta. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πήγαμον ἄγριον. *Lat. Syluestris ruta. Ita. Ruta saluatica.* Gal. Rue sauuage. Off. Harmela.

Vocant etiamnum syluestrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima Moly dicitur. Frutex est qui ab una radice multos emittit cauliculos: foliis multò quam alterius Rutæ longioribus, tenerioribusq́, odore graui: flore candido: capitulis in cacumine paulò maioribus, quàm sativæ Rutæ, quæ tribus maximè partibus constat: in quibus triangulum semen, subrusum, gustu amarum recluditur, cuius est usus. Semen autumno matureſcit: quod cum melle uino, Croco & Fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem. Sunt qui eam Harmalam uocent, Syri, Besasan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quandam cum Moly seruet similitudinem: radice nigra, flore candido. In collibus, & læto solo prouenit.

Moli. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μῶλυ. *Lat. Moly. Ita. Moli.* Gal. Off. & Ger. ignota.

Moly folia habet Graminis latiora, humi sparsa: florem albæ Violæ similem, sed minorem, lætei coloris: caulem

lem candidum, quaternum cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod Allij ſpeciem referat. Radix parua, bulboſa, quæ rurum in modum ualet ad aperiendas uulnus, ſi trita cum Irino unguento, in peſſo ſubijciatur.

RVta & hortenſis & ſylueſtris notæ cuius ſunt plantæ. Sylueſtris (non de hac loquor cui 44. Cap. peculiare ſeut Dioſcorides) in campeſtribus naſcitur, & montibus iuxta Montem Peſſulanum, & aus calidioribus Galliarum locis. Italiæ in montibus Diui Valentini, & Garg̃ano, & Goritiano comitatu. Domeſticæ ſimilis eſt, niſi quod acrior & odoris grauioris. Ruta ſylueſtris in excalſacientium eſt ordine quarto, domeſtica tertio. Herbæ non acres tantum, ſed etiam amaræ. Exerunt, & potenter deſiccant. Rutæ in venena virtutem nouere Muſtelæ, hæ ſiquidem ſe præparant cum ſerpentibus dimicaturæ. At Ruta ſylueſtris de qua ſeparatim tractat Dioſcorides, cuiuſque natales peregrinos facit, differt à Ruta ſylueſtri, cuius præcedenti capite mẽtionem facit. Galeno, radice eſt nigra, flore lacteo. Reperitur in Gallia Narbonenſi cum omnibus notis, quas ab ea Dioſcorides expoſtulat. Præter has tres Rutæ ſpecies, eſt etiam Rutæ capraria, quem Itali Galega vocant, & Thuſci, Lauaneſe. Naſcitur in ipſis foſſarum ſummitatibus, Fœnugræco ſimilis. Huic mirandam vim in peſtem attribuunt, in venena, & maximè ſerpentium, cibo ſumptæ, ſeu illitæ morſui. Potæ ſemiunciæ pondere, pueros ſanat epilepticos, Attamen hæc Ruta capraria, non eſt Polemonia. Moly Homero, ad excutiendas faſcinationes valentiſſimum, à quibuſdam Mercurio tribuitur, radice rotunda nigraq;, magnitudine Cepæ, folio Scyllæ, flore candido, Gratis alijs luteo. Plinius Moly ſibi allati meminit, in Campania agrè inter difficultates ſaxeas effoſi, radice trium aut pedes longa, ac nec ſic quidem ſolida, ſed abrupta. Moly noſtro tempore ignotum. nec eſt, qui è locis vbi naſcitur, proferat.

Panaces. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Παναξες ἡράκλειον. Lat. Panaces heracleum. Ita. Panace heracleo. Gal. & Off. ignotum.

Panaces nonnullis Heracleum dicitur, ex quo Opopanax colligi solet. Plurimũ in Exotia & in Phocide Arcadiæ nascitur: ibiq; compendij & quæstus, qui ex eo liquore fiunt, gratia studiosè colitur. Foliis est asperis: in terra iacentibus, herbacei coloris, malum ad fœnum accedentibus, in ambitum quinque partito dimissis: caule, ut Ferulæ, altissimo, qui lanugine quadam incanescit, foliys etiam minutioribus obsitus, muscarijs, ceu Anethi, in cacumine: flore luteo, & semine odorato feruente: radices habet multas ab origine una, candidas, grauolentes, crassi cortices, & subamari gustus. Nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur succus missa radice, recenti cuiusque pullulantis candidum succum emittit, qui siccatus, in fuscum cito croceum colorem contrahit. Effluentem autem succum excipiunt, foliis excauato solo stratis, quæ siccata tolluntur. Simili modo caule messibus misso, profluentẽ succum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, dulcesq;, siccæ, quæ cariem non sentiant, aromaticæ, feruentes gustu. Fructus ex media ferula oblongus est, sed ex agnatis stolonibus, ab usu cibario abhorret. Maxime in hoc succi genere probatur quàm amarissimus, interne albus, aut subfuluus, foris ad Croci colorem inclinans, lucidus, pinguis, friabilis, tener, statim in aqua eliquescens, grauis odore. Niger improbatur, ac mollis. Adulteratur Ammoniaco aut cera. Sed ignem experimentum est, si digitis in aqua frictus resoluatur, & lactescat. Excalfacit, mollit, extenuat: horroribus febrium circuitibusq;, missis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. Contra uesicæ scabiem, lentiginem, furfures, lichenas, impetigines, lepras, uitiligines, cicatrices, ex aceto illinitur, acopis & capitis medicaminibus admiscetur, carbunculos rumpit, podagricis cum mulsa potus subuenit, lolio & animæ liberat, cum inditus, oculorum aciem

diem illum excitat. Ex eo & pice optimum fit emplastrũ, contra bestiarum morsus, quem rabiem efferantur. Radix in ramenta conscissa, mulsa admota, partus extrahit: ad ueteranulcera efficax est, mudata ossa, corpore operit, si trita cum melle linatur. Semen cum Absinthio sumptum, menses pellit: cum Aristolochia prodest aduersus animalia, quæ uenenum eiaculantur. Et contra mulsa strangulatus in uino bibitur.

Panaces Asclepij. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πάναξ ἀσκληπιὸς. Lat. Panaces Asclepij. Ital. Panace d'Asclepio. Gal. & Off. Ignotum.

PAnaces Asclepij, caulem à solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, circa quem folia Fœniculi funduntur, sed maiora tamen hirsutioraq; odorata: in cacumine umbella, ubi flores emicant aurei, odorati & acres gustu: radix parua est & tenuis. Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, si trita cum Melle imponantur. Aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo linuntur. Aliqui Panaces syluestre Origanum uocant: aly Cunilam: de qua in Origani mentione diximus.

Chironium Panaces. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πάναξ χειρώνιον. Lat. Chironium Panaces. Ital. Panace Chirone. Gal. & Offic. Ignotum.

CHironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. Folium eius Amaraco simile: flos aureus: radix parua, quæ non altè demittitur, gustu acris. Pota radix serpentium veneno resistit. Illita coma, eadem præstat.

PAnaces ab inuentoribus agnomen sortitum, nempè primum ab Hercule, secundum ab Æsculapio, tertium à Chirone, ipso suo nomine morborum omnium remedium pollicetur. Panaces Herculeum spontè *in Italia prouenit, maximè in Apulia, in Apennini iugis, & in monte quem sibi proximum Senenses, Argentaro vocant. Seritur & plantatur in hortis, ostentationis & publici spectaculi gratia. Atenim in nullo Italiæ loco extrahitur is liquor, quem Opopanacem vocant. Hic Venetijs ex Alexandria affertur, magna ex parte aduleratus, reperitur tamen quandoque singularis, nitidus, & sincerus. Semen & radix Panacis ad nos hodiè non afferuntur, quantumuis hæc sanè necessaria. Ideò diligentes Chirurgici ad inducenda quæ carne nudata sunt ossa, radicum fragmenta magna sedulitate inter condensatum gummi perquirunt, queis puluerem in id remedium efficiant. Opopanax quum sit radice, vel caule Panacis Herculei, excalfacit, emollit, & digerit, tertióque excalfacientium est ordine, & desiccantium secundo. Radix cortex calida & ficca est, minus tamen succo, vt quæ aliquantum abstersoria sit. Panaces Asclepium & Chironium nemo est qui ostendat, aut in Europam afferat.*

Ligusticum. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λιγύστικον. Lat. Ligusticum. Ital. Ligustico.
Gal. Liuesche. Off. Leuisticum.

LIgusticum, quod alij Panaceam, alij Panaces vocant, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus contermino, unde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant, quoniam & radice & caule, Heracleotico Panaci simile sit: & viribus eisdem præditum. Gignitur in alijs

*Ligusticum.

altissimis asperis; montibus, ac umbrosis, maximè mixta fuenta. Caulem fert Anethi, geniculatum, tenuem, & marcentia solia sertulæ campanæ, molliora, odorata, reptenericem graciliora, & longè magis dimissa: in cacumine musearum, in quo semen dependet nigrum, solidum & oblongum, faniculo proximum, gustatu acre, & aroma olens: radix candida, Heracleotici Ligustici similis, odorata. Radicis seminisque uis excalfactoria, concoquens. Prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. Item ad inflationes, præsertim quibus stomachus turgeat: & contra serpentium ictus: urinas & menses potu trahit. Eosdem præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquentibus admiscetur: ori perquàm utile: quare pro Pipere nonnulli eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodam fœniculi, quod facilè gustu discernitur: amarum enim est. Aliqui semen Fœniculi aut Seselis admiscentes Ligusticum dolo mixtum.

Ligusticum, à Liguria vbi plurimum nascitur, Galeno Ligysticum, non est Levisticum vulgare. Siquidem Levisticum non nisi in hortis prouenit. Caulem facit altissimum, concauum, & crassum, & non ramosum, vt de suo narrat Dioscorides. Folia nihil ad Sertulam campanam accedunt, at vt Apij missa, crassiora tamen & mansula. Semen

licet Fœniculo proximum, tamen solidum non est, nec aroma olens, sed sibile, & spumosum. Porro cum verum Ligusticum Genus & per totam Ligyriam copiosè nascatur, & inde semen in caborum condimentum veniat, publicè tamen in alias Italiæ partes non exportatur. Eius etiam summa abundantia est in altissimis vallis Anania & Ceritiani comitatus montibus.

Pastinaca. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σταφυλῖνος ἄγρ. *Lat. Pastinaca syluestris. Ital. Pastinaca saluatica.* Gal. Carrotes sauuages. Off. Latino nomine.

Pastinaca domestica.

Syluestris.

Fasti

Pastinaca sylvestris folia Cinaræ habet, latiora, subamara, caulem rectum scabrum medium, similem Anethi, in quo flores insunt candidi, et in medio purpureum quiddam, semine roseum: radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ edi amarudur. Semen potum vel impositum, menstrua movet. Invenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut latera lædor excruciat, aut si aqua citem subjit. Serpentium morsibus cibus ꝑ prodest. Præsumentes id multa assici muria à serpentibus traduntur: conceptus adimat. Radix autem in imam venit, venerem stimulat, partus apposita ejicit. Folia trita, & cum Melle imposita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

Pastinaca domestica & sylvestris, utraq; nostro tempore in hortensi cognita est. Nec tamen Pastinaca domestica Carota est, nunquam pastinacam serpserit, Pastinacam domesticam radice purpurea & sanguinea. Eodem in errore versatur, qui pro Dauco, sylvestris Pastinaca semen accipit, de illa loquor quæ in umbella medio parvum florem & purpureum producit. Et quamvis Dauci & Pastinacæ sylvestres conveniant, ut una pro altera usurpari queat, non ideo propterea idem esse Daucum & Pastinacam sylvestrem. Hæc in unum domesticæ varietatem, præ, nè semen & radix, & abstersorium inquidam continet.

Seseli. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Græc. Σέσελι Μασσαλεώτικον. *Lat.* Seseli Massiliense. *Ital.* eodem nomine. *Gal.* Sermontain. *Offic.* Siler montanum.

SEseli massiliense folia Fœniculi habet, crassiora: caulem ut glaucum umbellam facit, in qua semen oblongum, angulosum, degustatum flammam: radix longa est, jucunda odore. Semen et radix exsiccata sumi habet, potu stranguriæ & ortho

Massilienſe Seſeli.

orthopnœæ medentur: ſuffo-cationibus mulierum, comitialibusq; proſunt: menſes & partus trahunt: ad omnia interna mala pollent, tuſsim uterem ſanant. Semen cum uino potum, concoquit, & tormina diſcutit: epialis febribus utile, & contraperfrictiones in itineribus, cum Pipere & uino bibitur: caprис, cæterisq; pecudibus datur in potu, quò facilius ſuos fœtus enitãtur. Aethiopicum Seſeli, folia habet Hederæ, minora, & ad Periclymeni modum oblonga: ſiutex nigricat. palmitibus in bina cubita extenſis, ramis ſeſquipedalibus, capitulo Anethi, ſemine in tritici morem denſo, nigro, amaro, Maſſilienſi odoratiore, & acriore, multum ſuum. Peloponnenſe folia habet Cicutæ, latiora, & craſſiora: caulem ſupra Maſſilienſis magnitudinem, ſerulaceum, & latam in cacumine umbellam, in qua ſemen latius, odoratum, & carnoſum tendet. Eiſdem uiribus præditum eſt. Naſcitur in aſperis, riguis & collibus, inuenitur etiammum in inſulis.

Creticum ſeſeli. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τορδύλιον. *Lat. Tordilium. It.a. Tordilio.* Gal. & Off. non ſatis cognitum.

Tor

*Creticum seseli.

TOrdylũ, quod aliqui Creticũ Seseli uocant, iuxta Cilicũm Amano mõte nascitur, herbula surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra urinæ difficultatẽ bibitur, potu et mensis. Succo seminis caulis ỹ, virentis, terms obolis ex passo deuẽ diebus hausto, renes sanantur. Efficax est radix ad cięda is pectoris excreationes, in delectu cum melle.

SEsili Massiliense tum in vicinis Massilia locis, tum in omnibus Tridentinis montibus enascitur, & spectaria quamuis quandoque probatum, habet tamen amaritudinem & cimicum odorem sentiatur Sesili Aethiopicum, Peloponesiacum, & Creticum ad nos non asseruntur, ac prorsus eius notitia deperyt. Cerui à partu Sesili se purgant.

Sison. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σίσων. Lat. Sison. Ita. Sisone. Gal. nomen non habet. Off. perperam semen Amomi.

SIson exiguũ semen est, in Syria natũ, Apio simile, nigrum, feruẽs, oblõgũ. Cõtra lienis uitia bibitur, urinæ difficultatẽ potu emẽdat, remoratos mẽses citat. Quo in cõdimẽtis cũ cucurbita, et aceto, indigena utunt. In cacumine granula multa gerit.

QVidã semẽ illud quod pro Amomi semine officinæ ostendut, eadem quæ petroselini vulgaris forma, colore pullo, cũ tunditur odoratum

tum, tritu acri, linguamq; fugrantia vellicante. Si hoc esse cum fuerit. At ignota nobis planta, qui tandem de semine statuere possimus? Nec enim expeditum hi de rebus iudicium, quæ de fructu non sunt.

Anisum. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄνισον. *Lat., Anisum. Ita. Aniso.* Gal. Anis. Off. Latino nomine.

Anisum.

ANisum in summa excalfacit, exiccat: crisbalitū mendiorē facit, doloris leuamentū præstat, urinā ciet: aquā quæ subijt cutē, dissipat. Potum situm cohibet, animalū uenenis aduersatur, malet ad inflationes, aluū & alba fœminarū profluuia sistit, lac ad mammas elicit, uenerem stimulat: dolores capitis leuat, suffitū naribus. Cū rosaceo uertum, instillatū, fractas aurium dolores medetur. Mollis semper recens, plenum, non fugaro sum, odore præstans. Inter prima laudatum est Creticum, proximo loco Ægyptium.

ANisi & planta & semen vulgaris sunt notum. Incidendum est aut, & amarisculum, et natura ad extremum accedit tertiæ calidorum & siccorum classis.

Carum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κάρον. *Lat. Carum. Ita. Caro.* Gal.

Gal. & Offic. Carui.

Carum, semen & radices notitiæ. Excalfacit, vrinam cōmouet, stomacho utile, os commendat, concoctionem adiuuat, vulter mitigatur antiacris & oxypotis, Anisi modo sumit. Radix cocta, Pastinacæ modo mandatur.

Carum Italicis herba cum semine nota est. Id Germani panibus immittunt, eóque in ciborum condimentum vtuntur, vt nos Anet. Tertio fere ordine excalfacit, & desiccat, & modicam acrimoniam respit.

Anethum. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄνηθον. Lat. Anethum. Ital. Aneto. Gal. Anet. Off. Latino nomine.

Anethum.

A Radi Anethi comæ semini q; decoctum, potu lac euocat, inflationes, & tormina sedat, aluum, nominoresq; fœtus mouet, sanguinem restinguit, afsidæ potum, vrinam mouet, & menstrua ciet, fœtum abortiuum tollit.

A Nethi planta semini assimilis, latius tamen fe-
rens. Caliditatis Anethum sub finem secundi gradus attingit tertio. Vsum caldum & ficcum sit tertio ordine.

Cumin

Cuminum sativum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κύμινον ἥμερον. *Lat. Cuminum sativum. Ital. Cimino domestico.* Gal. Cumin. Off. Cuminum romanum.

Cuminum sativum ori gratum est: sed multò magis Aethiopicum quod Hippocrates regium appellavit. Secundum locum tenet Aegyptium, reliqua sequuntur. Provenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Teremia, & plerisq; aliis tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. Alvum inflationesq; comescit, coëlum & cum oleo medium, aut cum hordeacea Farina illitum. Orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in vino. Testium collectionibus auxiliatur, impositum cum una passa, aut Lolij farina cerato. Mensium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluvia sistit. Colorem libentium, aut perunctorum, mutat in pallorem.

Syluestre Cuminum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κύμινον ἄγριον. *Lat. Syluestre Cuminum. Ital. Cimino salvatico.* Gal. Cornuete. Off. Consolida regalis.

Syluestre Cuminū, plurimū efficaciusq; in Lycia, & Galatia Asia, atq; Carthagine Hispania gignit: fruticat ferula dodrantali caule, ac tenui, quatuor aut quinis foliis tenuibus, ac lutè serratis, & Gingidij similibus. In cacumine capitula quinq; aut sena habet, mollia, rotunda, in quibus est semen aceroso, gustu satis acriore. Nascitur in collibus. Bibitur semē ex aqua ad duas drachmas contra venenatas bestias, ex vino. singulum ex aceto sedat: stomacho utile, quē humor vexat, sugillata tollit, si māducatum cū Melle & una passa illinatur. Testiū inflammationibus, adiectis eisdē illatū medetur. Est & aliud Syluestris Cumini genus, satiuo nō dissimile, quod asinus

Ammi.

lis floribus pensilia promit cornicula, in quibus semen est Melanthio simile: quod potum omnium serpentium morsibus praesidio est. Calculosis & ijs qui urinæ stillicidio vexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur: sed Apij semen fermentatum postea bibendum est.

CVminum sativum foliis est seminis, caule vnico, è quo plures ramuli prodeunt: floresci in umbellam, & ex ea copiosissimum semen emittit. Radice est candida, subrotunda, quasi bulbosa. Nascitur in patribus & maximè calidis locis. Ruellius & Valerius Cordus vtrunque Cuminum gluecijs genus in Consolida regali, & Cornuta nascitant. At Matthiolus neutrum in Italia reperiri scribit, quod è Syria, Galatia, & Palæstina vbi sponte nascuntur non asseratur. Cyminum ordinis est tertij.

Ammi. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄμμι. Lat. & Ital. Ammi. Gal. & Offic. Amcos.

AMmi Aethiopicum Cuminum appellant: plerique hoc natura diuersum ab illo existimant. Vulgo notum est se-

men exile, multo minus Cumino, Origanum resipiens. Eligendum est purum, minimè surfuroſum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccans. Facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentium iEtus, cum uino potum: menstrua ciet: miscetur deredentibus cantharidum medicamentis, quæ ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum Melle tollit, colorem potu aut illitu mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa aut resina, uuluas purgat.

AMmi Matthiolo ex authoritate D. Aluigij Romani herbarij, & Simplicium excellentiſimi in Italia non naſcitur, è que tot diuersis seminibus quæ Ammi nomine in ſeplaſijs veneunt, nullum eſt quod verum Ammi ſemen referat. Id natura calidum & ſiccum eſt, & cum ſubtilibus conſtet partibus ſubamarum & acre eſt. Calidum tamen & ſiccum in tertij ordinis fine.

Coriandrum.

Coriandrum.

CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόριον. *Lat. Coriandrum aut Coriandrum. Ital. Coriandro. Gal. Coriandre. Offic. Latino nomine.*

Coriã

Coriandrum aut Corianum, uulgaris est notitiæ, uim refri geratoriam habens. Quare illitum cum pane aut polenta, igenibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, medetur: epimyctidas cum Melle uel uua passa, testium inflammationes, carbunculosq; sanat: cum Faba fresa, strumas & tubercula discutit: tineas interaneorum expellit semen, cum passo potum, & genituram adauget, largius tamen sumptum, mentem non sine periculo mouet: quare continuo, & copiosiore usu abstinendum. Succus cum Cerussa stumáue argenti, necnon aceto & Rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflammationes emendat.

Notum est Coriandrum, & eius semen quod in condita cedit. Herba ipsa essentiæ amaræ habet plurimum, aquei humidi tenuis parum, astrictionis tantillum, vt ab ea refrigeret, quemadmodum ex amarore, excalfacit: detergit, digerit, & tenuium est partium.

Hieracium. CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ιεράκιον μέγα. *Lat. Hieracium magnum. Ita. Hieracio maggiore.* Gal. Cichoreciaune. Off. Cichorea lutea.

Hieracium magnũ, caulem emittit asperũ, subrubrũ, striatum, cauũ: folia ex interualllis ramuscule diuisa, simila

Hieracium.

eadem ad quæ superior impendit.

soncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modice substringendi: unde illitum, stomacho æstuanti, inflammationibus q; prodest. Succus erosionem stomachi sorbitione mitigat. Herba cum radice illita, vibratis à scorpione ictibus auxiliatur. Hieracium parvum, folia ex interuallis habet, dissecta in ambitu: caulículos teneros, virentes, in quibus lutei flores orbem circumantes, emicant. Vim suam ad

Hieracium Plinio ex accipitribus nomen accepit, quod eius succo unguibus elicito, oculos à caligine expediant. Herbæ autem soncho similes, & rusticis notæ: maius Cichoreæ luteæ: minus Intubi syluestris nomine. Harum nullam Galenus aut Paulus mentionem faciunt.

Apium. CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Græc. σέλινον. *Lat.* Apium. *Ital.* Apio. *Gal.*

Gal. Perſil. Offic. Latino no-mine.

Hortenſis Apij herba ad eadem ad quæ Corianum conuenit: inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur: æſtuantem ſtomachum mulcet: mammarum duritiam ex lacte concreto contractam reprimit: urinam ciet, ſiue crudum, ſiue coctum edatur. Decoctum eius radicis & ſemen, urinarum noxæ reſiſtit, quum uomitiones excitet: aluum cohibet. Semen uehementius urinam pellit: contra ſerpentium uenena, aut epotam argenti ſpumam auxiliatur: inflationes diſcutit. Admiſcetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præſtant, thoracis quoque, ac tuſsis remedijs. Peloſelinum in humidis naſcitur, ſatiuo grandius, ad eadem efficax. Oreoſelinum, caule eſt dodrantem alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula Cicutæ, multò tamen tenuiora: ſemine cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Naſcitur in petroſis & montibus. Vrinam ciet, ſemine ac radice in uino potis: menſes trahit. Antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalfactorijs inſeritur. Nec hallucinari nos oportet, exiſtimantes Oreoſelinum eſſe, quod in ſaxis prouenit: aliud enim eſt Petroſelinum. Petroſelinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis, ſemine Ammij, odoratiore, ſapore acri, aroma olente. Vrinam ciet ac menſtrua, contra ſtomachi & coli inflationes, & tormina prodeſt: lateris, renum, & ueſicæ doloribus in potu ſubuenit. Admiſcetur antidotis urinam cientibus. Hippoſelinum, Latini Oluſatrum appellant, aliqui Smyrnion, quamuis aliud ſit quod propriè Smyrnion dicitur,

Apium.

ut paulò pòst referemus. Est autem mauis et satiuo Apio candidus: caule alto, cauo, molli, habente uelut lineas: foliis lauoris uiridis in puniceum uergentibus: coma Rorismarini, florum plena, depẽdentibus in cacumine corymbis, antè quàm defloreſcat. Ea semine surget nigro, oblongo, acri, solido, aromatico. Radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur: olerum generis, ut apium. Radix cruda coctáue estur. Folia cum caulibus decocta mandantur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudáq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino, menses cieat: algentes calfacit potu aut illitu: urinæ stillicidio auxiliatur. Radix eosdem præstat effectus.

MEdicorum bona pars qui lapsam in barbariam medicinam restituere, Apium domesticum antiquorum, vulgare nostrum Petroselinum esse contendunt. Porro Apium quod officinæ pro Apio domestico obtrudunt, Apium est palustre, domestico maius. Attamen non illud est quod Itali Maceronem vocant, vt in sequenti de Smyrnio capite patebit. Nam multum inter se differunt Macerone, Apium palustre, & Hipposelinum. Montanum Apium non semel Matthiolo obtemptum est, cum

nonnotis omnibus quas ei assignant Theophrastus & Plinius, nempè Cicutæfolius, radice grasli, caule & umbella Anethi. Quod ad Petroselinum Macedonicum attinet, eo nos caremus. Et cum Petroselini semen, Ammio candido & minimo semini comparetur, Ostruthrum semen illud grande, & nigrum Oreoselini semen esse non potest. Atenim quod sub huius nomine satiuum in hortis visitur, cultura mansuefactum, similis speciem præ se fert. Hipposelinum Matthiolo cognitum est vulgare, nec est Macerone, quod Hipposelinum radice sit candida, & Macerone nigra. Quod autem in historia Hipposelini non sibi conueniat Theophrastus & Dioscorides, videtur Theophrastus de alio quam Dioscorides Hipposelino intellexisse, nimirum de Smyrnio, maximè cum Galenus dicat, quibusdam nihilum inter se differre Hipposelinum & Smyrnium. Valerius Cordus semen quod pharmacopolæ pro Petroselino Macedonico venditant, Olusatri esse contendit.

Smyrnium. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμύρνιον. *Lat. Smyrnion. Ital. Macerone.*
Gal. Leuche non probè.
Off. Angelica.

SMyrnion, quod in Cilicia Petroselinum notant, passim in Amano monte gignitur. Caulem habet Apij, & folios: multos: folia latiora, subpinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia, iucunda, colore in luteum languescente: capitibus caulium orbiculatis, ut Anethi, semine Brassicæ, rotundo, nigro, acri, Myrrhæ sapore, ita ut alterum alterius loco cedat: radix quoque odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis: cortex eius foris niger, intus viridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis, & collibus, atque squalidis, & limitibus terrenis. Ex radicis, herbæ & seminis excalfacere. Foliis muria maceratis ad obsonia utuntur: alunt stomachum. Radicem contra serpentium ictus bibere commendant, tusses &

& orthopnœas mitigat, urinæ difficultati medetur, recentes tumores, collectiones duritiasq; discutit. Illita, uulnera ad cicatricem perducit, partus abortum uitat, si feruefacta subijciatur. Semen, lienis, renum & uesicæ uitijs prodest: menses & secundas pellit, commode datur ischiadicis in uino: inflationes stomachantes, sudores ciet, & uentos. Peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

Smyrnion Matthiolo ex herba est, quam Thusci Macerone vocant, siquidem caulem habet Apio similem, foliosum multos, solis lata, sed pinguia, in terram inflexa, quadantenus acria, pallida, odore mediocri: caput caulium orbiculatum, vt Anethi: semen Brassicæ. Et reliqua prorsus notæ, & vires Dioscoridis delineationi respondent. Seri Smyrnium caput iam senescente Plinio, hodieque in Italia seritur. Errant qui Hipposelinum, syluestre Smyrnium esse contendunt, nec minus hallucinantur, qui id esse autumant, plantam quæ vulgo Imperatoria vocatur. Valerius Cordus Smyrnium, Angelicam facit, non illam vulgarem, sed quæ in Pomerania & Brigoia nascitur, nigra sons radice. Nam vulgaris, Myrrhis quibusdam videtur, quod impugnat Matthiolus.

Elaphoboscum. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελαφοβοσκον. *Lat.* Elaphoboscum. *Ital.* Elaphoboscho. Gal. & Off. Gratia dei.

Elaphobosco fruticulaceus caulis est, aut Rorimarino similis, geniculatus: foliis duum digitorum latitudine, ut Terebinthi, prælongis, aliquantum a ferè circumfractis: adnata minuta habet, sex circiter Anethi similes, & semina eiusdem

dem fore subiunctum: radice teretium digitorum longitudine, & crassitudine unius, candida, dulci, odorata. Caulis semper protelere mandatur. Contra serpentium ictus, datur semen ex uino. Fama autem est, hoc pabulo cervas serpentium morsibus resistere.

Elaphoboscum hanc nonnulli herbam, quam herbam Gratiam dei vocant, & ea fa nonnulli vinea cum miscetur, hoc commentitur, quod gratia dei similis ipsi posit, & non fallat. Visit Matthiolus in valle Anania & in comitatu Goritiano plantam inuentam Elaphoboscum simillem, vt omnem eo nomine dubitationem excluserit. Vocant Elaphoboscum vt potè e subtilibus partibus compositum, & dejiciat secundo ordine.

Fœniculum. CAP. LXV.

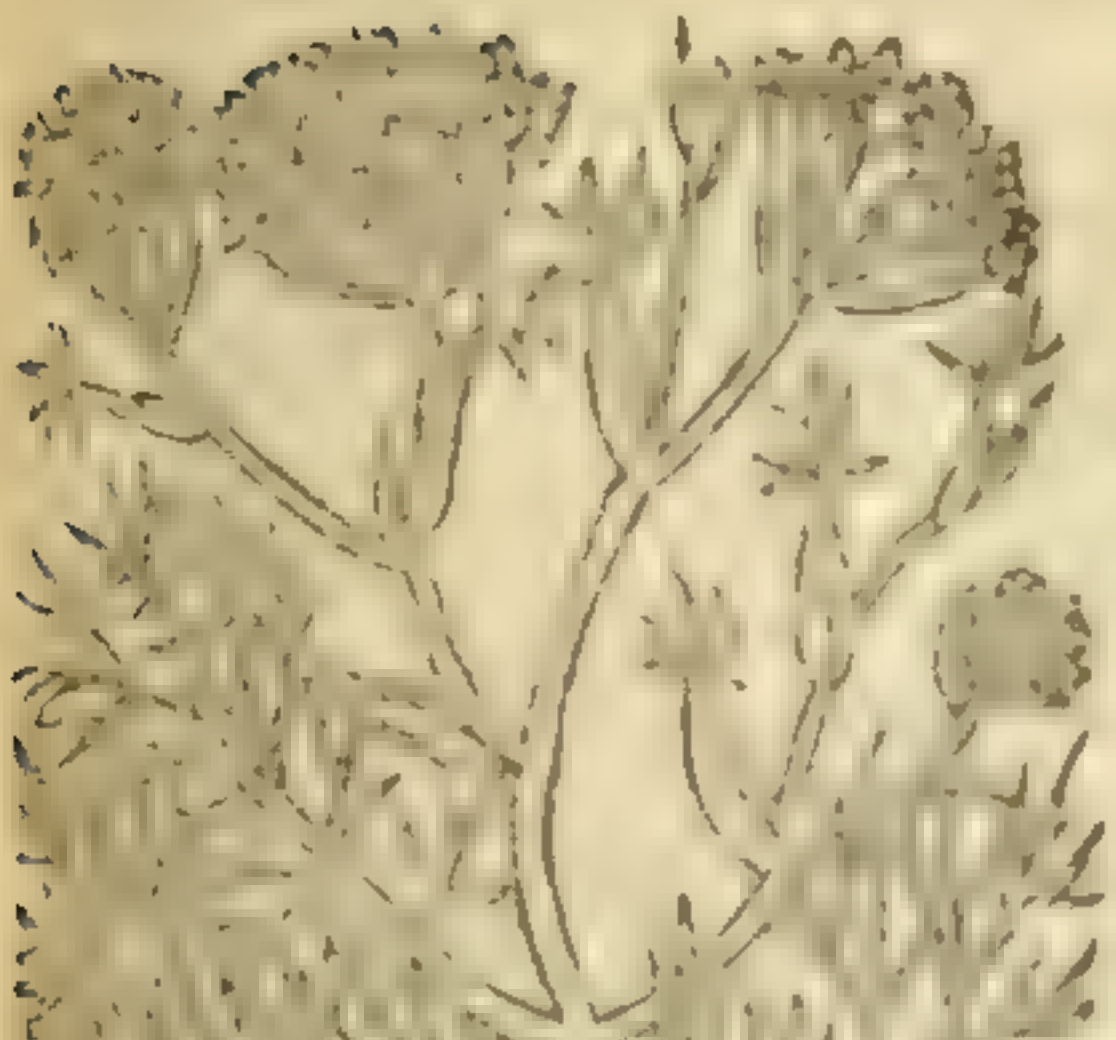

Fœniculum.

NOMENCLATVRA.

Gra. Μαραθρον. Ital. Finocchio. Gal. Fenoil. Off. nomine Latino.

Fœniculum si herba edatur, aut semen cum pulsa libatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum urinam profert, quippe quod urinam excitet. Contra serpentium ictus in uino cõcoctum bibitur

bitur, menses ciet. In febribus nauseam & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum, sedat. Contritæ radices & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caule & folys exprimitur, & in sole siccatus, in medicamenta adijcitur, quæ ad excutandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur succus ad eadem ualens, etiam semine uiridi, ramulis & radicibus primo germinatione incisis. In Iberia quæ ad occidentem spectat, succum reddit gummi similem. Caulem medium, dum herba floret, rustici demetunt, ignique admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat: quod efficacius succo est, ad medicamenta oculorum.

Fœniculum erraticum, siue Hippomarathrum. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἱππομαραθρον. *Lat. Hippomarathrum. Ital. Finocchio saluatico.* Gal. Fenoil sauuage. Off. Ignotum.

Est & syluestre Fœniculum, magnum: fert autem semen Cachryi simile, cuius radix iucunde olet, potique strangurijs medetur, menses imposita ciet, uentrem sistit: radice ad semine poto contra serpentium morsus auxiliatur, calculos comminuit, & regium morbum expurgat, lactis abundantiam facit. Decoctum foliorum haustum, fœminas à partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus, longo, exili, & angusto folio, semine Coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus Fœniculo respondet, sed ad omnia infirmius.

Nulli non notum faniculum satiuum, & syluestre. Seritur substris initium aprico & modicè saxoso loco, mense februario, plantis non minus condiendis cibis quam medicinæ utilis. Faniculum nobilitare serpentes, dum ab eius gustu senectam exuunt, ac oculorum aciem

Acicm

eiusmodi succo reficiunt. Quo perspectum caliginem in hominibus detegit. Potenter excalfacit Tumultum, nempè tertio ordine, & desiccat primo. Hippomarathrum valentius quàm domesticum desiccat. Est & aliud Hippomarathri genus, semine acri & rotundo vt Coriandri, cumalio simile, sed debilioris operæ.

Daucum. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Δαῦκος. Lat. Daucus. Ita. Dauco. Gal. perperam, Carotes sauuages. *Off. Principij errore, Carota syluestris.*

Daucum aliqui Daucium uocant. Creticum foliis Fœniculo simile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbella Coriandri: flore albo: semine atri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo: radix digitali crassitudine & dodrantis longitudine adolescit. In saxosis nascitur, & locis soleillustratis. Aliud eius genus syluestri Apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus foliis Coriandri, floribus albis, capite & semine Anethi, musario Pastinacæ, semine oblongo, ceu Cumini, acri. Omnium semen excalfacit. Potum urinam, menses & partus extrahit, tormínibus liberat, ueterem tussim mitigat. Phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. Tumores illita discutit. Seminis duntaxat in alijs generibus imitant usus: in Cretico, etiam radicis, quæ maxime contra uenenatorum iniurias in uino bibitur.

Etsi Daucum pro Pastinaca syluestri et ueteres & ipse Dioscorides accipiant, atque adeo reuera ipsum Daucum Pastinaca syluestris sit species, non ideo tamen ipsa est Pastinaca syluestris. Siquidem diuersis de us capitibus tractauere Dioscorides et Galenus. Creticum asportatur è Candia. Quod uero simile est Pastinacæ, in Senẽsi territorio & multis in Thuscia locis nascitur. Tertiũ genus Folijs Coriãdri et semine Cumini

a mollibus radicibus prouenit. Daucum excalfacit & desiccat. Radix vrentium pulmonibus habet, & veterum prouocat. Semen ipsa herba vt lapsus. Cordi. Germanorum Dauci species, sub Pimpinella nomine proditur. Insuper, Creticum Daucum esse herbam quam, Carotam Italicam vocant. Nostrum & tertium Dauci genera, Asinum Dauci ab herbarum nomine insignantur.

Delphinium. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δελφίνιον. Lat. Delphinium. Ita. Delphinio.
Gal. non probatè, Rompetiere.
Offi. Encamara.

DElphinium surculos emittit à radice una sesquipedales, aut maiores, a quibus folia exeunt parua, tenua, densa, prælonga, quæ Delphinorũ effigiem repræsentãt: unde tractum nomen est. flos Violæ albæ non dissimilis, parcus: & semẽ in siliquis Milio proximum, quo nõ aliud unquam bibi potest a scorpione percussus. Aiunt enim obiecta herba scorpiones resolui, atq; ignauos torpescere: semota uerò ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis. Alterum est Delphinium, quod Romani Encamam uocant, superiori simile, sed foliis & ramis longè gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non tam efficacibus.

HOc de Delphinio caput. Matthiolo & Cordo adiectum videtur, quod Galenus & Paulus nullam huius arrecensent facultatem, quos Dioscoridem imitasse nullus non commentum est. Adde quod antiqua exemplaria non habent: nec vllam Dioscoridi fuisse causam, cur siliquiferam, umbelliferis herbis immisceret, instituto suo compugnans.

Pirethrum. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Gra. πύρεθρον. Lat. & Offi. Pyrethrum. Gal.
Pied d'Alexandre.

Pyre

*Pyrethrum.

*Pyrethrum ſalinarem nocant, foliaculum a-emittit ut Daucum ſylueſtre et Fœniculum: umbellam ſuccha, aromate rotundi-tatis. Radix longa eſt, pollicis craſſitudine, guſtu ſerundiſſimo. Pituitam eluit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto in ore, auxiliatur. Maſſa pituitam extrahit. Sudores ciet, peruncto ex oleo corpore: duturnis horroribus efficax, contra perfrictiones membrorum, reſolutiones ſi, eximiè conducit.

*Pyrethrum radice tantum pharmacopolis cognitum, ramus in quibuſdam Italiæ montibus naſcitur, non ea tamè eſt acrimonia, quid quod Venetijs ex oriente aſſeratur. Vidit Matthiolus dum apud Germanos ageret, in horto D. Bilgij Shaiger præceptoris medici, radicem & folia quæ Pyrethri deſcriptionem præbent, caule tamen in ſummo Anthemidis more ornato. Nec aliter de Gallico Pyrethro Fuchſius profitetur, quamquam vtrumque ſæpe cum malo prodeat. Exaſtat & floret in tertio, & quibuſdam in quarto abjciſſo.

Roſmarinus. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Διβανωτὶς. *Lat. & Off.* Roſmarinus. Gal. Eſpece de Roſmarin. *Off.* Hoſmarin ſylueſtre.

Duo

De Rorismarino. genera. Vnum secundum frugiferum, cuius semẽ Cachrys uocatur. Folia Fœniculi habet, crassiora & latiora, in rotæ speciem, humi sparsa, iucunde olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum aduncacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum, Sphondylio simile, rotundum, angulosum, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. Radix albis redolet, candida, fragilis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti Sphondylion: odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus si frangatur, alba. Verùm id quod sterile dicitur, folorum plane similitudinem refert: sed neque caulem, neq; florem, neque semen promit. Nascitur in saxosis & asperis. Trita herba succus, adiecto Melle illitus, oculorum aciem exacuit. Totam semen ad eadem pollet: si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est: regio morbo laborantibus cum uino & pipere datur: sudores mouet, cum oleo perunctum: ruptis & conuulsis prodest: podagris, cum lolliacea farina & aceto trita, illinitur: fugat uitiligines, adhibito aceto quàm acerrimo. Semine in potionibus utendum, eius quidem quod Cachrys non ferat, quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cum Iride naso, foliis Lactucæ syluestris amare asperioribus, radicibus ij, radice breui, Theophrastus author est, potus idem ipsum altera parte purgare. Cachrys uim habet exiccandi, & uehementer exiccandi, quare abstergentibus medicamentis inseritur. Contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut

ter

tertio die soluatur.

Rosmarinum coronarium.

CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λιβανωτὶς στεφανωματικὴ. *Lat. Rosmarinum coronarium. Ital. Rosmarino coronario.* Gal. Rosmarin. Offic. Rosmarinus.

Rosmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subterinsana, superne uiridia, graui odore. Excalfactoria in primo gradu est. Regium sanat morbum, si decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur: & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet: accipis, gluciq; unguento admiscere solet.

Rosmarini primùm genus Venetijs uisitur in horto D. Matthæi Mathæo medicæ classium, omnem referens Dioscoridis effigiem, ut e uiuo refert Matthiolus. Et perinde se aliud genus in Italia non uidisse. Huius primum id genus uulgaris uiderim est. Rosmarinus seu Libanotis coronaria, uulgo tandia hortensi mangeno (nempe spuria) percognita. Nascitur sponte quibusdam Italiæ locis, & in Narbonensi Galia. Rosmarini omnes uim habent algefactoriam & uulnerariam.

Spondylium. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σφονδύλιον. *Lat. Spondylium. Ital. Sphondilio.* Gal. l'Austruce. Off. Ostrutium.

spon

Spondylium folia quadantenus Platani & Panacis habet, caules sæniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius, assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, Seseli simile, sed latius, candidum, & magis pleraceum, gravis odoris, flores exalbi, aut pallentes, radice Raphani, candida. Nascitur in paludibus & aquosis. Potum semen pituitam per alvum extrahit: medetur tocinoris vitijs, regio morbo, convulsionibus, orthopnoicis, vulvarum strangulationi. Veternosos suffitu revocat. Cum oleo commodè infunditur capitibus phreneticorum & lethargicorum, item capitis doloribus. Cum Ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & tocinoris vitia: circumrasa eadem & incisa, callos fistularum devorat. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentis q; accommodatur: qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

Spondylium, Matthiolo sequens in pratis Anauis paludosis, nascitur & ea maximè quæ montibus proximiora quàm planitiei sunt. Ruellio Gallis Panaua est sylvestris. Acre est Spondylium & incisivum.

Ferula. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νάρθηξ. *Lat. Ferula. Ital. Ferola.* Gal. & Off. ignota.

Ferulæ medulla pota, ulcus est ad cruentas excretiones, caluacosq; : contra asperarum morsus in uino datur, crumpentémque naribus sanguinem indita sistit. Semen potum tormmosis auxiliatur, sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, si edantur, capitis dolores faciunt: mutua condiuntur. Ferula itaque caulem profert ternum sæpe cubitorum: foliis Fœniculi, longe asperiora & latiora: quæ ab imo caule ulnerata Sagapenum efficitur.

Nasci

NAscitur ferula copiosissimè in Apulia campestribus, & Romano patrimonio, regiones inter, quas vernacula lingua, Cornelo & Thoscanella nominant, & in territorio Senensi. E ferulis cum primum nascuntur, medullam quampiam pastores eliciunt, vitello oui persimilem quæ carta obuoluta, & cineribus incocta, gratissimus profecto est cibus, cum lyere & sale manducata, & in venerem mirè accendit. Ferula semen excalfacit & desiccat: verum medulla astrictoria aliquantulum virtutis est particeps.

Peucedanum. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πευκέδανον. Lat. & Off. Peucedanum. Gal. natiuum nomen non habet.

PEucedanum caulem emittit tenuem, graculentum, Fœniculo similem: comam habet statim à terra foliosam, sesamá; flore luteo: radice nigra, crassa, plena, grauiodore, succosa. Gignitur in mõtibus opacis. Tenera radix culiello cõciditur, profluensq; è plaga succus umbra mandat: in sole siquidem consestim euanescit. Colligitur capite prius et naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiatur. Assationi radix inutilis fit. Tam lac quàm succus radice & caulibus extrahi solet, sicuti è Mandragora: uerùm mefficacior succo lachryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam cõcreta inuenitur lachryma, Thuris similitudine, caulibus radicibusq; adhærens. Præfertur succus è Sardinia & Samothrace, colore rufo, odore graui, feruens gustu. Ex oleo & Rosaceo illitum Peucedanum prodest lethargicis, phreniticis, uertiginosis, comitialibus, & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsionibus in uniuersum uitijs nernorũ, ex oleo & aceto illita, prodest. Eius olfactu reflorãt mulæ strãgulatus, & uetermosi reuocantur. Incensum serpentes abigit. Aurium doloribus

bus conuenienter ex Rosaceo instillatur, cauernis dentium inditum, mitigat dolorem: contra tussim efficacissimè ex ouo assumitur, suspirijs, torminibus & inflationibus subuenit: uentrem leniter emollit, lienem absumit, difficiles partus mirè adiuuat. Facit ad uesicæ cruciatus, & renum distentiones potum, uulnus aperit. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior: eius decoctum bibitur. Farina eius sordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit: squamas ossium extrahit. In cerata & calfacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ carie non senserit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaris nucibus, aut Ruta aut pane calido aut anetho resolutur.

REperit Matthiolus in uallis Anania montibus, quos ipse pulcherrimorum simplicium theatrum posse dicere, Peucedanum radice crassa, grauis odoris, & succosa. At Peucedani pharmacopolarum radices, præter id quòd nigræ ex timo cortice non sunt, odorem vt debuerant grauem non referunt. Adde his quod radix illa sicca, nosci tandi è se Peucedani rationem mire non queat. Qui diligentiores erunt è Sardinia petent, vbi copiosim, & Dioscoridi probatum nascitur, Valentior in Peucedano succus, radice, & liquore, bicque excalfacit, concoquit, incidit, & desiccat. Herba ipsa secunda est excalfacientium dissis, & inuentis tertix.

Gith, seu Melanthiũ. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μελανθιον. *Lat. Melanthium. Ital. Nigella.* Gal. Poiurette. Nielle. Off. Nigella Romana.

Gith exilibus surculis fruticat, sæpe binos dodrantes excedens: foliis ut Senetionis minutis, sed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu Papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis, quibus semẽ includitur nigris, acre, odoratũ, quod panibus inspargit. Capitis doloribus, illitum fronti, subuenit: discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex Irino, et infusum naribus: tollit lepras, lẽtigines, duritias, tu-

mores

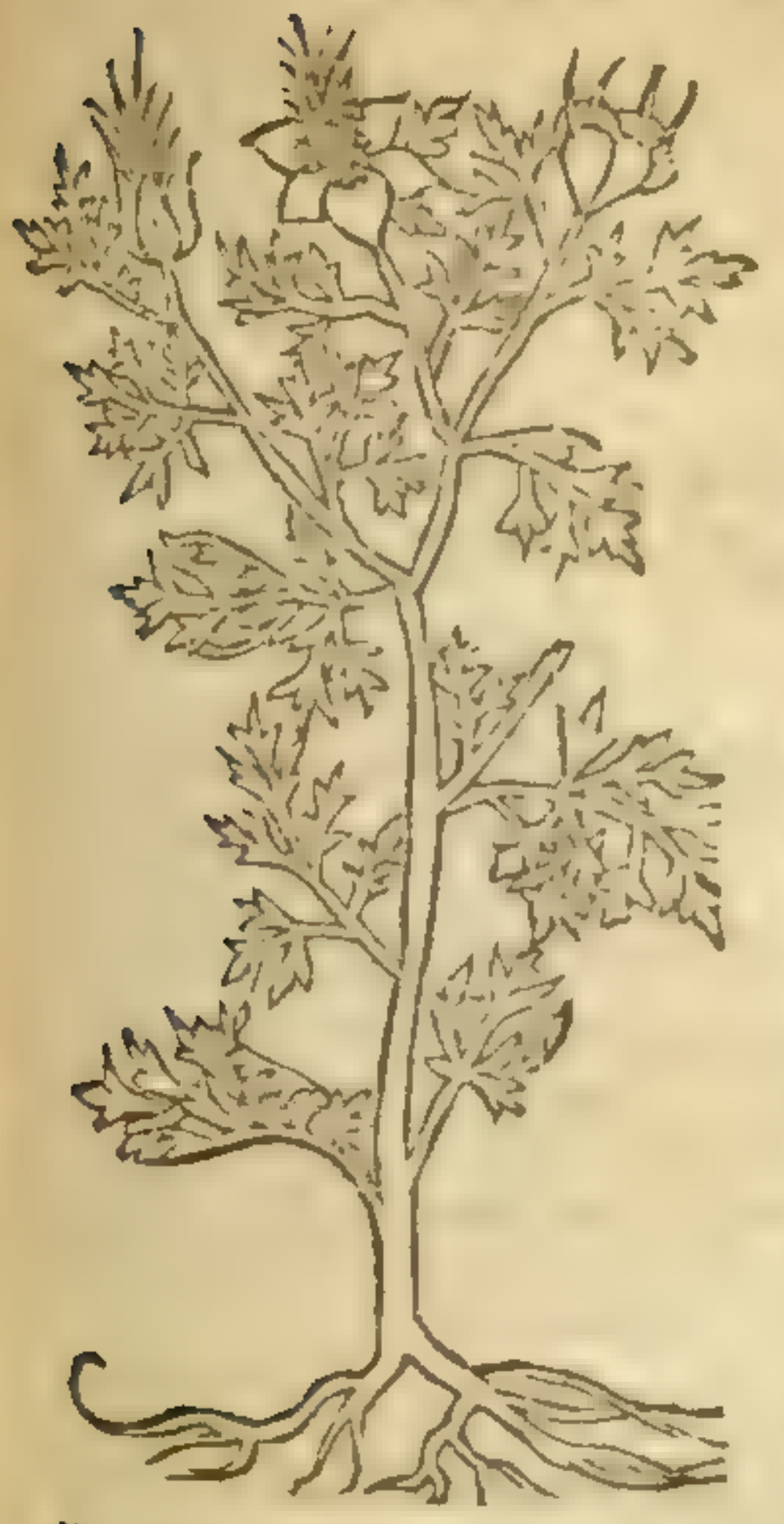

* Melanthium ſatiuum.

Syluestre.

mores uetustos, cum aceto illitum: circumscarificatos clauos excutit, cum uetere urina impositum: dentium doloribus, decoctam cum aceto & Teda, prodest: teretes uentris tineas expellit, feruncto ex aqua umbilico: destillatione laborantes adiuuat: tritum in linteo & olfactum, urinam & menstrua ciet, multis diebus sumptum, & lac extrahit: difficultatem spirandi cum uino potum leuat: phalangiorum morsibus ex aqua drachmæ fundere hausta auxiliatur: incenso serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

MElanthium domestica & hortensis herba, eas non est quæ in segetibus hirsuto & longosolio, & purpureo flore prouenit. Melanthium tertio ordine calidum & desiccatorium est, & è subtilibus partibus compositum esse videtur, potens; remedium vbi incidere opus est, detergere, desiccare, excalfacere.

Laserpitium, & Laser. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. σίλφιον. Lat. Laserpitium. Ita. Laserpitium. Gal. & Off. Benioin. & Assa fœtida.

LAserpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo (quẽ Masperum uocant) folys Apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. in cibis ægrè concoquitur, uesicæ noxia, sugillatis illita cum oleo, & strumis, ac tuberculis cum cerato, medetur: ischiadicis conuenit cũ Irino aut Cyprino cerato: excrescentibus circa sedem tollendis illinitur, cum putamine mali Punici, & aceto decocta: uenenis pota resistit: os commendat, cibis aut sali permista. Laser è radice atque caule scarificatis colligitur. Præfertur autem rufum, translucens, myrrhæ æmulum, no porraceum, odore ualens, suaui gustu, quod dilutum facilè albescit. Cyrenaicum si quis degustarit, humorem toto corpore ciet, blandissimo odore: adeò ut ne os quidem gustanti nisi paululum spiret. Medicum & Syriacum minus uiribus ualent, & magis uirosum reddunt odorẽ. Laser omne antequàm succescat adulteratur Sagapeno, aut Fabæ lomẽto, quod maleficium deprehenditur gustu, odore, usu, & dilutione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Masperon uocauere. Efficacissimum Laser, mox folia, postremò caulis. Acrem unum habet: inflationes facit: perunctas cum aceto, Pipere & uino alopecias sanat, oculorũ aciem exacuit, & incipientes suffusiones, illitum cum melle, dissipat: cauernis dentium in dolore inditur, aut cum Thure in linteo circumligatur, aut cum Hyssopo, ficis coctis in posca, os colluitur. Ijs prodest, quos bestia in rabiẽ efferata momorderit, uulneribus immissum: halet adu-

uersus

uersus uenena telorum, & animalia omnia quæ uirus eiaculantur, potum aut illitum. Scorpionum plagis oleo dilutum circunlinitur. Gangrænis præcoërcitis immittitur: & cum Ruta, Nitro & Melle, uel per se, carbunculis: clauos callosq; prius circũrasos uelut: cerato aut aridorum ficuum carne præmolitum, recentes lichenas ex aceto sanat, & excrescentia in carne, polyposq; si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut ærugine illinatur: extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus fauciũm scabritijs opitulatur, grauem, subitoq; irrauescentem uocem, dilutum aqua, sorbitione cõfestim expellit: uuam illitum cũ melle reprimit: anginis ex aqua mulsa utilissimè gargarizatur: uescẽtes laetiore colore mangonizat: tussi commodè in sorbili ouo datur, & pleuriticis, in sorbitionibus: in fellis suffusione, & aqua inter cutem, cum aridis ficis: horrores discutit cum uino, Pipere, & Thure potum, neruorum contractionibus, opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum: hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit: ad lac intus coagulatum bibitur: comitialibus ex aceto mulso proficit: mẽses ciet, cum Pipere & Myrrha potum: cœliacos adiuuat, in acino uuæ sumptum: cum luxuio autem potui datum, repente conuulsis ruptisq; prodest. Ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut Ruta, aut calido pane. Foliorum succo ad eadem proficitur, sed multò inefficacius. Cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maximè cum uox retunditur. Eo cum Lactuca uiuuntur, exiliq; in uicem Eruca. Fertur & altera Magudaris in Libya nasci: radix Laserpitio similis, sed minus crassa, acris et fungosa, ex qua non profluit succus: eiusdem cum Lasere facultatis.

ARabum sectarij Assam (quæ eis est Laserpitium) in fœtidam, & odoriferam diuidunt. Id ipse etiam Dioscorides indicat, cùm Cyrenaicum blandissimi odoris, Medicum uero & Syriacum uiroſum odorem reddere testatur. Ludouici Romani patricij Aethiopica, Aegyptia, Arabia faluis & deserta, Syriaca, Indica intra uel extra Gangem na-

uigationis historia abundè ostendit sincerum et verum Belzuinum Laserem esse odoriferum, uidem vt Assam fœtidam, fœtidum Laserem. Is sexti libri capite nono, Indicæ vrbis (Tarnasari) mẽtionem faciens, qua ratione defunctorum corpora comburant, Belzuinis verbis mentionẽ facit: Cum comburunt mortuorum corpora, omnifariam odores in rogũ conijciunt, Aloen videlicet, & id genus arboris, cuius gummi elegantissimũ illud vnguentũ gignit, quod vulgo Belzoi nũcupatur, Laserpitium eruditiores ab arbore Laseris dicunt. Idẽ decimo quarto eiusdẽ libri cap. mercatores dicit Christianos Sarnare Indicæ ciuitatis incolas, in vrbe Banzella reperiri, qui præter cætera velut in emporium eò conueniunt, Laserem etiam, è quo gummi quod Belzuinum vocant effluit, important. Et decimo nono eiusdem libri capite, dum Sumatra insulæ mentionem facit. Illic conspicitur (inquit) Laser, gummi producens quod Laserpitium appellant, & vulgò Belzuinum. Eò fit vt selectissimum Belzuinum Matthiolo liquor sit Cyrenaici Laseris, & Assa fœtida, liquor Laseris Medici & Cyriaci. Et quo eis satisfiat qui Silphium ferulaceæ generis herbam & non arborem esse contendunt, Ferula ipsa arborum generi adscribitur, quoniam teneritudo eius processu transit in lignũ. Quod idem in Silphio contingere potest. Vulgaris Angelicæ, vel, Sancti Spiritus radix, Ruellio, Laserpitium est Gallicum.

Sagapenum. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græc. σαγάπηνον. Lat. Sagapenum. Ital. Serapino.

Gal. & Off. Scrapinum.

Sagapenum ferulaceæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est, translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter Laser & Galbanum redolens, gustu acri. Prodest lateri & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis & raptis. Crassam pulmonis pituitam expurgat. Datur conuulsionibus, opisthotonicis, lienosis. Item contra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus, in potu. Inunguenta prolè admittitur: menses pellit, sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. Prodest ex uino haustum, serpentium ictibus. Oleum ex aceto miluarum stridulus excitat, oculorum

oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesque detergit. Resolvitur ut Laser, Ruta, aqua, & amarisnucibus, aut Melle, aut calido pane.

PRostat Venetijs Sagapenum selectissimum, quantumuis imbi & vaneat ingens adulteratu copia. Quæ Sagapenum producit ferula, maliquot Italiæ locis, & præcipuè in Apulia provenit, vnde tum Sagapenum cœpit exportari, sed orientali in bonitate inferius. Sagapenum liquor calidus & tenuibus partibus constans, aliquantum absterssorium est. Ipsa tamen planta in totum est inutilis.

Euphorbium. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Εὐφόρβιον. *Lat. Euphorbium. Ital. Euphorbio. Gal. & Off. Latino nomine.*

EVphorbium Libyca arbor est, Ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam, nascitur. Ea acerrimo succo turget, cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, oculos uentres elutos arbori circumligant, & eminus caulem contis incidunt, confestimq; è plaga, perinde atque uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, multis eiaculatur. Duo succi genera. Vnũ Orobi magnitudine, Sarcocollæ modo emicat. Alterũ in uentriculis concrescit, atque intrinsecus spectatur. Eligendũ est transluens, & acre. Euphorbiũ adulteratur Sarcocollæ & glutini mistione, sed difficile quidem experimentum: quippe cum lenigustu, os ac sensum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè Euphorbium resipiat. Eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illius suffusiones discutit: Potus totà die exurit: quare Mellicollyrijs, pro acrimoniæ ratione admisceri debet. Coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. Squamas ossium cadẽ die eximit, uerùm eo utentes, ne-

ceſſe eſt linamentis aut ceratis communire corpus quo oſſa conueſtiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percuſſos à ſerpente nihil moleſti paſſuros, ſi inciſa oſſe tenus capitis cute, intritus ſuccus infundatur, mulnusq; poſtea conſuatur.

EVphorbium ſeplaſijs notum, ſatisq; perſpecta liquoris acrimonia, ab Euphorbio Iubæ regis Iybiæ medico, & Muſæ Auguſti Cæſaris medici, fratre, nomen accepit. Virtutem illius ſolutiuam ab Aetio & Actuario didicimus, qua phlegma, & aquam maximè per inferiora purgat. Cholicis datur, & corporibus frigefactis. Cum eo tamen, ſemen quodpiam aromaticum apponendum. Noſtres (non amplius) obolum cum hydromelite. Iuuat & in cataplotys in melle coctum. Quarto abſceſſu calidum & ſiccum eſt.

Galbanum. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γαλβάνη. *Lat. Galbanum. Ital. Galbano.* Gal. & Off. Galbanum.

GAlbanum ſuccus eſt naſcentis in Syria Ferulæ, quod nonnulli Metopium uocãt. Maximè laudatur cartilaginoſum, mierum, Thuris effigiem præbẽs, pingue, minimè lignoſum, retinens nonnihil adiecti ſeminis & Ferulæ, grauis odore, neque nimis humidum, neque nimis aridum. Adulteratur Fabaſſa, Reſina et Ammoniaco. Galbanũ excalfacit, urit, extrahit, diſcutit: menſes ac partus trahit appoſitu uel ſuffitu: lentigines aceto & Nitro permiſtas tollit. Deuoratur ad tuſſim ueterem, difficultatem ſpirandi, ſuſpiria, rupta, conuulſa. Aduerſatur toxicis, potum cum uino & Myrrha: ſimili modo ſumptum mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis. Comitiales & uuluæ ſtrangulatus, & uertiginoſos olfactu ſuſcitat. Si uratur, fugat maiore ſerpentes & ſerunclos ferri non patitur: ſerpentes cum oleo & ſpongyto circumpoſitum, necat. Dentium dolorem oluum, aut

caue

cauernis inditum, mitigat, urinæ difficili prodesse existimatur. Resolutur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut Ruta, aut calido pane, mulsáue: alias Meconio, ære vsto, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in seruētem aquam demitto, namq; cum liquefactum fuerit, eius sordes fundabunt: quas hoc modo facile separabis: mundo linteo raróque alligatum in fidili aut aerea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertoq; uase in feruidam aquam demitto: sic enim syncerum, uelut per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

VEnetijs verum & non adulteratum Galbanum Seplasia magis in monile habent, quam vt vaneat. Quod vulgo venditur parū respondet bonitati, quam ex eo requirit Dioscorides, nempè sexcentis mixtionibus oppletum. Diligentis erit pharmacopolæ aut syncerum comparare, aut eo quo Dioscorides docet modo expurgare. Siquidem eo pacto bona corruptionis pars eructur. Excalfacientium tertiæ est classis, aut secundæ desinentis, & desiccantium ineuntis secundæ.

Ammoniacum. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αμμωνιακον. Ital. & Off. Armoniaco.

AMmoniacum ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenam Africa gignit, cuius succum cum radice Agasylum uocant. Probatur bene, coloratum, ligni & calculorum expers, Thuris similitudine, minutis glebis, densum, syncerum, nunq; sorde sfurcatum, castoreum odore mitās, gustu amarum. Hoc genus Thrausma, id est, fractaram appellant: quod uerò terram & calculos collegit, Phyrama. Gignitur in Africa iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit: tubercula durasq; discutit. Potum aluum soluit: partus extrahit, lienem consumit, drachmæ pondere cum aceto hausium. Articulorum coxendicumq; doloribus

bus liberat: auxilio est ambelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Item quibus humor in pectore coit, si cum Melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur: cruentam urinam pellit, albugines oculorum absterget, genarum scabritiam absumit. Tritum autem cum aceto, & impositum, iocinoris lienisq; dimitis sedat: discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum Melle aut cum Pice illitum: lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum Nitro & Cyprino oleo, uice acopi.

IOuis Ammonis in Lybia delubrum, iuxta quòd ingens Metopij copia, vnde is colligitur liquor, Ammoniaco liquori nomen dedit. In loco itidem seligendo iudicium apponendum. Quod habemus terra & lapillis immistum, Physama, non Transma esse videtur.

Sarcocolla. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαρκοκόλλα. *Lat. & Ital. Sarcocolla.*
Gal. & Off. eodem nomine.

SArcocolla, lachryma est arboris in Perside nascentis, foliis Thuris similis, rufa, gustu amara. Vulnera glutinat, oculorum fluxiones inhibet: emplastris inseritur. Adulteratur admisto gummi.

NOn adulterata Sarcocolla nostro tempore affertur, cum gummi Arabico & alijs gummi. A tenim non præsente gustui amarore adulterium deprehendetur. Mesue solutiuam facit Sarcocollam, eamque virtutem augeri, Gingiberi, & Cardamomo permistam. Vires habet è viscosa substantia & pauxillo amarore compositas, & obid sine mordicatione desiccat.

Glaucium. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γλαύκιον. *Lat. Glaucium. Ital. & Off. Memithe.*

Gla

Glaucium, succus est herba quæ ad Hierapolim Syriæ nascitur, foliis ferè cornicularis Papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari: tota croceo succo madet. Foliam olla fictili semifrigidis clibanis calfaciũt indigenæ, usquedum flaccescant, deinde contusis succum exprimunt: cuius est usus ad oculorum medicamenta, utpote cum interimia reseret.

Quod nunc in usu est Glaucium, specie licet diuersum sit, viribus tamen & notis satis respõdet. Vna periens siquidem cõpertum, id oculis esse salutare. Cum vero ex terreæ & aqueæ substantiæ, vtraq; fere, sine excessu tamen, componatur, aquæ fontis conferri potest.

Glutinum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόλλα. Lat. Glutinum seu gluten. Ita. Colla. Gal. Colle. *Off. nomine Latino.*

Glutinum, quod Xylocollan, alij Taurocollan nocãt, præstantissimum Rhodiacum, quod ex bubulis coriis conficitur, id candidum est & transluces. Nigrum uerò minus probatur. Resolutum in aceto, impetigines lepras q; cutis delet, ambustum ex aqua calida dilutum illitum q; pustulas erumpere nõ patitur. Vulneribus prodest, Melle aut aceto madefactum.

Glutinũ piscium. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰχθυοκόλλα. Lat. & Off. Ichthyocolla. Ita. Colla di pesce. Gal. Colle de bouche.

Ichthyocolla, gluten piscium, uĩter est piscis ceracei. Præstat candicans, natione Põticum, subasperum, minimè scabrum, & quod celerrimè liquescit. Vtile emplastris, capitis & leprarum medicamnibus, & tetanoidibus, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

Glutẽ

*Glutinum autem est, itidem & Ichthyocolla, quàm collam Mor-
num, & collam bucca vocat. Enim vero aurum glutinat santeria,
ferrum argilla, aeris micas calamus, lamina alumen, aramenta stagni
argentum fragmina, marmor & plumbum resina, plumbum nigrum
quod album est, plumbum album seipsum.*

Viscum. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰξός. *Lat. Viscum. Ita. Vischio.* Gal. du Guy. *Offic. Viscum quercinum.*

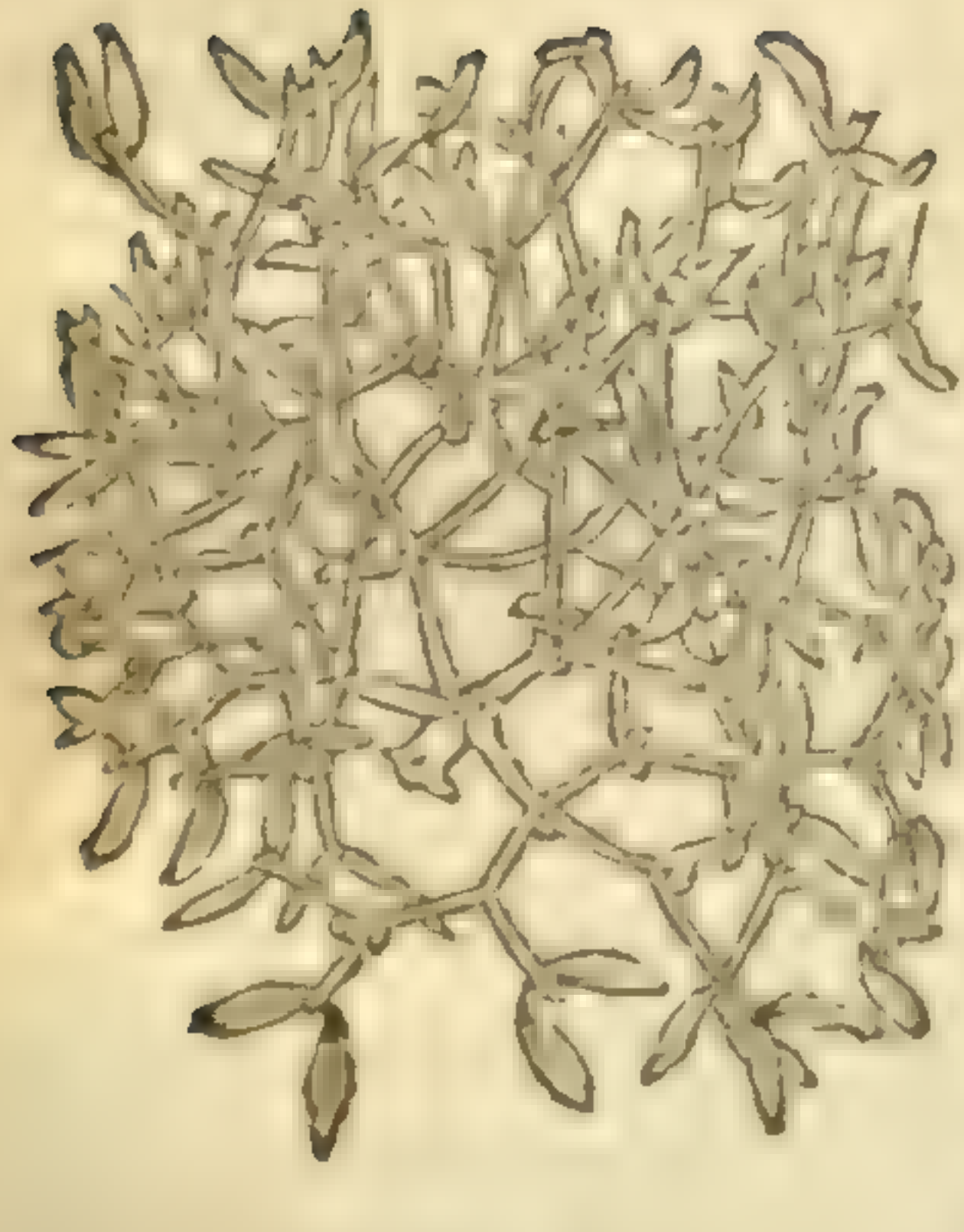

Viscum.

Viscum optimum est recens, intus porraceum, extrà fuluum, quod asperi nihil, aut furfuros cooperit. Fit acinis in Robore nascentibus, buxeo fruticis folio. Contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt: sunt qui commanducando ipsum efficiant. Gignitur quoque in Malo, Pyro, & plerisque alijs arboribus: quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, discutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cateras q; collectiones ad maturationem perducit. Cum Resina autem et Ce-

ras q;

ua pari, epinyctidas in ſplenio ſanat. Veteraulcera abſcedentia, quos cacoëthes uocant, ex Thure molliat: bene cum calce, Cagate, aut Aſio lapide coctum & impoſitum abſumit: cum Sandaracha, aut Auripigmẽto illitum, ungues extrahit. Miſtum cum calce & uni face, ſuam uim incendit.

Viſcum nunquàm in terra naſcens, ſemper in arbore prouenies, præſertim Quercu, Robore, Ilice, Pyro Malogue ſylueſtribus, Salice, Betula, Corylo, Abiete, Caſtanea, atque adeo uite. Fit viſcum præter alia & è cortice radicis plant. quam Itali Agrifolio, & ex arbuſcula quam ĩdem Centana & Ilicem uocant, quæ Theophraſto Eluda eſt. Viſcum è ſubſtantia area & aquea & paucißima terrea componitur, diſcutit, mollit, extrahit, concoquit.

Aparine. CAP. LXXXVI.

Aparine.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀπαρίνη. *Lat. Aparine. Ita. Speronella.* Gal. Glateron. *Off. Aſpergula.*

APARINE ramis multis & parvis pinnata, aſperis, quadrangulis, per internalla orbiculato folio rũ ambitu, ut in Rubia: flos albus: ſemen duum, rotundum, concauum, album, umbilici figura: aſperitate ueſtium tenaci. Fa paſtores colluuie uluntur, ad eximen-

los

dos è lacte pilos. Semmis, caulium, ac foliorum succus, potu cõtra superarum phalangiorum, morsus auxiliatur: infusa aurium dolori medetur. Herba cum Axungia trita strumas discutit.

A Parne asperula vestibus tenacissimè adhærens, nota plantæ alicujus & desiccatoriæ, & tenuium aliquãtum partium.

Alyssum. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλυσσὸν. *Lat. Alyssum. Ita. Rubbia minore.* Gal. Rubea minor. *Off. Materflua.*

ALysson frutticosa herbula est, unicaulis, subasperа, rotundis foliis: fructu duplicium lunarium effigie, in quo est semen quadantenus latum: in montibus & asperis locis enascitur. Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. Idem effectus si quis eam aut teneat, aut oloretur. Cũ Aceto trita, nitra cutis in facie, & lentigines emendat: contusa in edulio, rabiei canis medetur. Herba cum Axungia trita strumas discutit. Semen cum lacte mulierum, aut asinæ, aut capræ, potum, lumbricos necat. Succus cum Aceto, & Rosaceo, aurium dolori medetur. Folia cum Axungia, & Aceto, strumas discutiunt.

ALysson Plinio Rubia est minor: Actio, Sideritis heraclea, quæ herba Robertiana est. Galenus Marrubio similem facit, sine spinis & asperitate in summo caule. Ruellius herbarium rusticam canabim, fusarium. In hac sententiarum discrepantia quid, ro certo statuendum sit non video, nisi (quod certius est) a Galeno stantiam esse dicamus. Nam denominationis huius herba, Matthiolo teste, per totam Italiam vulgaris. Alysson modicè desiccat & concoquit, & aliquantum abstergit.

Asclepias. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασκληπιὰς. *Lat. Asclepias. Ita. Asclepiade.* Gal. non probatè, Le Lierre terrestre. Off. Hirundinaria.

Ascle

* Asclepias.

Asclepias, ramos emittit longos: folia Hederæ, longa: radices numerosas, tenues, odoratas: floris uirus graue: semen Scandicæ. Nascitur in montibus. Radices ex uino potæ tormentis auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uulnus mammarum, ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

Falluntur qui pro Asclepiade, Hederam terrestrem accipiunt. Nam præter, id quod Asclepiadem non dixit per terram serpere: folys Hederæ longioribus, non rotundioribus [illegible] *init. Fuchsio Asclepias Vincetoxicum est, at Matthiolus collatis notis nec satis respondere opinatur, quemadmodum & inuentum in valle Anania vidisset, sæpe summa cura perquisitum.*

Atractylis. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ατραξύλις ἑτέρα. Lat. Atractylis alter. Ital. Atrattile. Gal. non probatè, Chardon benit. Off. Carduus benedictus.

Atractylis, spina est Cnico similis, folia multò longiora ferens in summis turgis, magna parte nuda, asperaque, qua

Atractylis. 1.

Atractylis. 2.

quæ semine pro fusis utuntur: capitula in cacumine seminis horrent: flos luteus: quibusdam in locis purpureus invenitur: radix tenuis, superficialis. Coma, semen & folia cum frigore & ariditate temperatissime contra scorpionum ictus: percussos vulnere quamdiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ijsdem depositis statim recrudescere.

ATractylidem nonnulli antea Cnicum à Theophrasto. 6. Libro 4. de Historia herbarum dictum, vel Paratium & de Carthamo, de quo Atractylide tractat. & singularem illi facultatem tribuit, duabus foliorum spinis, & non Carthamo attributis.

Polycnemum. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Grz.

Gr. Πολύχνημον. Lat. Polycnemon. Ital. Polycnemone. Gal. & Off. Ignota.

Polycnemon, frutex est sarculosus, foliis Origani: caule, ut Pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella: tenui lanugine in cacumine corymbo, lanuginoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur: sed quinto die solui debet: ad urinæ stillicidia ruptisque, cum uino bibitur.

Polycnemon ut duæ præcedentes inter nostro ævo incognitas herbas ponitur, donec exactius quidnam plantarum genus hoc perfectius offeret.

Clinopodium. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κλινοπόδιον. Lat. Clinopodium. Ital. Clinopodio. Gal. Pouliot de montaigne. Off. Polium montanum.

Clinopodium frutex est foliis Serpyllo similis, sarculosus, cubitum dodrantum altitudine. Nascitur in petrosis: flores, Marruby modo, ex internodijs distinctis specium lecti pedum præbent. Bibitur herba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus: menses & partus pellit, & pensiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eximit, aliquot diebus potum. Aliqui sicut decoctum ad tertias, potumq; si sectum sentiunt, ex aqua, alioquin ex uino.

Clinopodium in montosis uallis Arsiæ copiose nascitur, foliis non Serpillo tantum similitudinem Calamento montano. Et subtilibus partibus compositum exalfacit & desiccat tertio absque.

Leontopetalon. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λεοντοπέταλον. Lat. Leontopetalon. Ital. Rapsone. Gal. Pate de Lyon. Off. Pata Leonis.

Leontopetalon caulem emittit dodrantalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine semina parua duo aut tria, in siliquis, Ciceris modo: flores Anemonæ similes, puniceo coloris: folia Brassicæ, sed Papaueris dissecta: radicibus nigris, Rapæ similibus, strumosis. Nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus, ex uino pota, nec alia res celerius dolorem sinit. Miscetur ischiadicorum clysteribus.

Domesticum Leontopodium visitur in multis Italiæ hortis, & ipse Matthiolo multum in Vaschia locis nascitur. Radix coquit, excalfacit, & desiccat tertia classe.

Teucrium. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

* Teucrium. 1

Teucrium. 2

Cre

Gra. Τεύκριον. *Lat. Teucrium. Ita. Teucrio.*

TEucrium, *siue ut alijs placet, Teucris, herba est virgæ referens effigiem, Trissaginis similitudine, tenui folio, non multum à Cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Cissademq; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactæ, potu lienem potenter absumit: lienosis cum aceto & ficis illinitur. Item serpentium morsibus ex aceto solo, sine ficis.*

OFficinarum Germanicarum Chamædrys Cordo Teucrium esse putatur. Tragus Veronicam Teucrium facit. Verum Teucrium in valle Anania deprehendit Matthiolus. Errant qui id. Fabã inuersam. existimant. Incidit, & tertio ordine desiccat, & calfacit secundo.

Trixago. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Χαμαίδρυς. *Lat. Trissago. Ita. Quercinola.* Gal. Germandree. Ott. Chamædreos.

CHamædrys *Græcis, alijs Chamædrops: Latinis Trissago dicitur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quam cum Teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, oblonga & diuisura Quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur, cit menses, partus extrahit. Lienem ex aceto pota consumit. Aduersus serpentium uenena ex uino, potu illitúque effic*

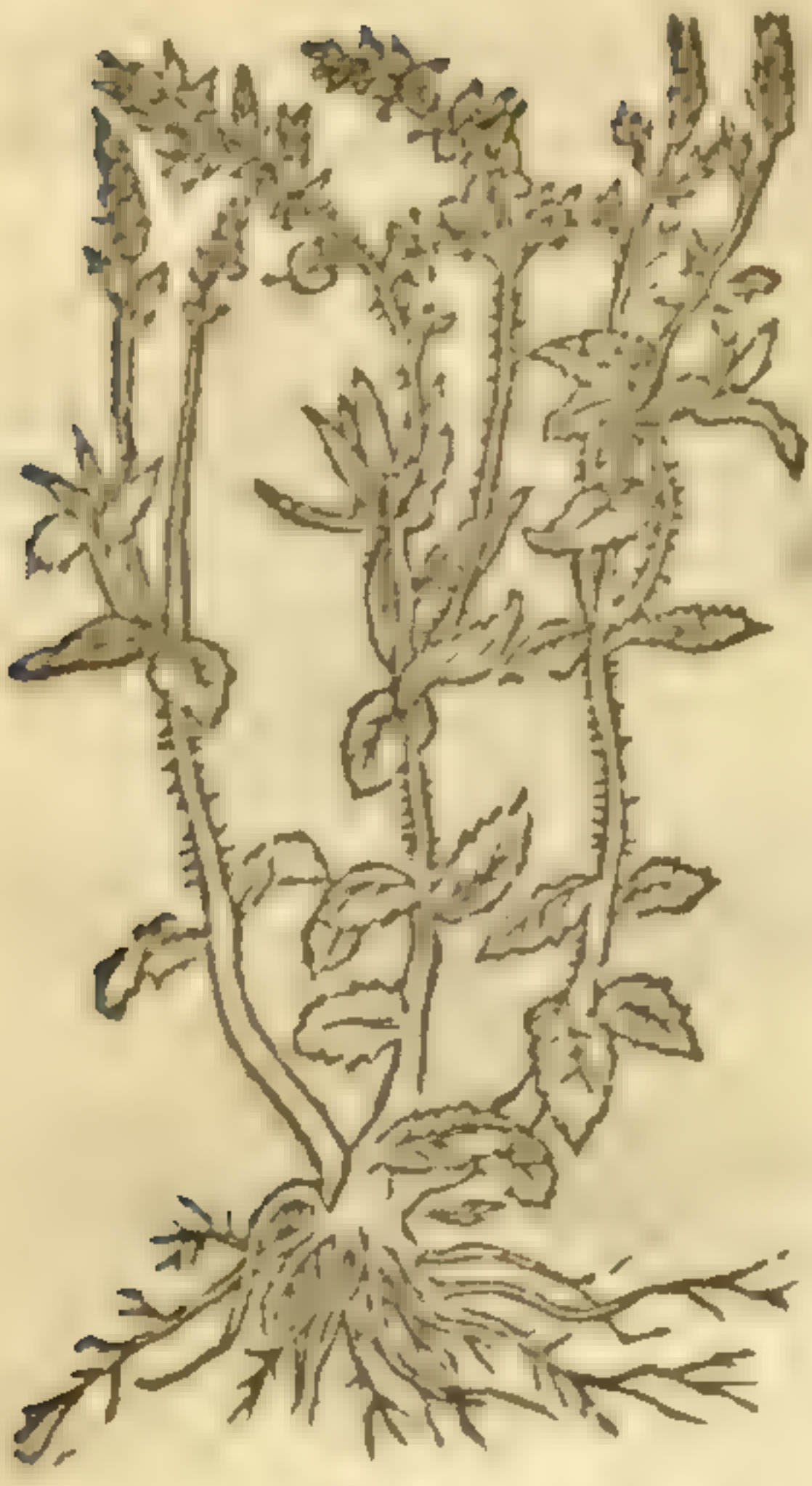

* Trixago. 1

Trixago. 2

efficacissima. Trita digeritur in pastillos ad supradicta. Purgat ulcera, cum Melle: cum oleo illita, caliginem oculorum discutit. Natura eius est calfacere.

TRissago Italis herba febrium dicitur, quòd continuis aliquot mane ta, tertiue potæ decoctio, a tertiana liberet. Thusci acetarij vice comesta, a peste securos reddit. Amara qualitas (quantumuis aliquantum astringat) vincit in Trissagine. Tertij est excalfacientium & desiccantium ordinis.

Leucas. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λευκάς. *Lat. Leucas. Ita. Leuca.* Gal. & Off. ignota.

Leu

Lucas montana, latioribus quàm urbana foliis, semine acriore, amariore, ori ingrato, efficacior tamen quàm sativa habetur. utraque ex uino contra animalium uenena, præcipuè marinorum opitulatur.

Lucas inter herbas nostro sæculo incognitas reponenda. Siquidem nihil habet commune cum Mercuriali vinacea.

Lychnis. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δυχνὶς τετραπωμαλινὴ. Lat. Lychnis coronaria.
Ita. Lychnide coronaria. Gal. Passeroſe.
Off. herba Tunica.

Lychnis sativa.

Syluestris.

Lychnis coronaria, flore est albæ violæ simili, quo corolla fabricantur. Contra scorpionum ictus semen in uino potum auxiliatur. Lychnis syluestris, omnia urbanæ similis: Bilem per aluum detrahit, semine duabus drachmis potorictis à scorpione subuenit. Aiunt huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & mortes prorsus reddi.

Difficile fane est Lychnidem reperire, quamuis Matthiolus se in Italicis hortis herbam effigie Lychnidi persimilem vidisse scribat, quæ etiam syluestrem congenerem habeat. Calida & sicca est ordine secundo à fimente, aut semine tertio.

Lilium. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρίνον. Lat. Lilium. Ital. Giglio. Gal. Lis. Off. Latino nomine.

Lilia coronamentis se dedunt, Liria à quibusdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Susinum appellant, neruos et priuatim uulnæ duritias emollens. Folia herbæ illita contra serpentium ictus auxiliantur: seruefacta, ambustis proficiunt: aceto condita ulceribus opitulantur. Succus adiecto Melle aut aceto, in æreo uase coquitur, comedenti medicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Infusa radix & ex Rosaceo trita, igni ambustas summat, uulnam emollit: menses ciet, ulcera cicatrice obducit: cum Melle detrita neruis præcisis, luxatisque medetur: uitiligines, furfures & lepras emendat, ulcerâque in capite manantia expurgat: alsergit faciem & erugat. Teritur in aceto cum Hyoscyami folijs, & farina tritici, mulcendis testium inflammationibus. Semen potum morsibus serpentium aduersatur: ignibus sacris semen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Lampsacus, efficacissima unguentis miscentur.

Lilia

Lilium.

*Lilia nota sunt, & vt pur-
purea prodeant radiorem
docui Plinius, satis nostro tem-
pore persecutam. Hoc tamen
in loco de albis Dioscorides in-
telligit. Horum radix primæ
detergentium est classis, mo-
dicè emollit, & concoquit, flos
substantiæ constat mista ex te-
nui, terrea, & aquea. Coctus
ex oleo mollit & citra morsum
digerit.*

Ballote.

CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βαλλωτη. *Lat. & Off. Marrubium nigrum. Ita. Marrobio nero.* Gal. le Marrubium noir.

Ballote, nomine alio nigrum Marrubium nocant: caules edit quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ex una radice: foliis maioribus quam Marrubij, hirsutis, mercedente spatio, subrotundis, graueolentibus, Apiastro proximis: unde aliqui Apiastrum eam nominarunt. Candidi flores uniuersi verticillato ambitu caulem coronant. Vis eius efficax aduersus canis morsus, foliis ex sale illitis. Feruentu cinere facescunt folia, ut condylomata reprimant. Purgant & sordida ulcera cum Melle.

Ballote adeò Apiastro similem profert effigiem, vt nisi odor ingratus errorem proderet, attento etiam oculo imponeret. Ballote acris est, & abstersoria. Cum sale valet ad morsus canis rabidi.

Apiastrum. CAP. XCIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μελισσόφυλλον. *Lat. Melissophyllon. Ital. Cedronilla.*
Gal. Melisse. Off. Melissa.

Apiastrum.

Melissophyllon siue Melissiana, id est, Apiastrum, id sibi nomen usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectãtur. caules & folia Ballotæ, de qua paulò antè diximus, similia essent, nisi maiora, tenuioraq́, nec ita hirsuta declararẽtur. Citreum malum olent. Folia cum uino pota aut illita prosunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq́. Item aduersus canis morsum. Decocto eorundem gratia, foueri prodest: desessionibus Iammariũ ad cunctos mensses conuenit. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito Nitro, potu auxiliantur: tormi-

nibus

nibus & orthopnoicis, delinetu. Illita cum sale strumas discutiunt, ulcera purgant, articularios dolores illita sedant.

APiastrum ad passiones cordis multum essicax, Auicennæ calidum & siccum secundo ordine. Mirum in modum latificat & roborat cor, odor siquidem gratus, obstipans facultas. & di gregans deopilatio, item in omnia etiam mmm viscera facium. hæc ni solui, sed quatenus spectat ad exoluendos ab humoribus melancholicis spiritus, qui in sanguine qui circa cor est, versantur. Quod in aliis membris nec in toto corpore conficit. Hæ Melissophylli dotes, Galeno, & cæteris græcis fuerunt ignotæ.

Marrubium. CAP. C.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πράσιον. *Lat. Marrubium. Ital. Marrubio.* Gal. du Marrubin. Off. Marrubium album.

MArrubium, frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangulatibus ramis: folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro: semen in caulibus, & ex internodiis: flores verticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut viridium succus datur cum Melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem reductis. Crassam è pectore pituitam, cum sicca trahunt: mulieribus à partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat, item in difficili partu, & his qui venena hauserunt, aut à serpentibus demorsi sunt. Vesicam renésque ledit. Folia cum Melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis, pterygia nomasq; sistunt, lacrymum dolores mitigant. Succus solijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. Cum uino & Melle illitus, oculorum claritatem adimat. Naribus regium morbum expurgat: aurium doloribus conuenienter instillatur, per se aut cum Rosaceo.

Marrubium notius, quàm vt manifestius quidpiam à Dioscoride, è quo virtutes eius patent, dicendum sit. Calfacientium desiccantiúmque est secundæ classis, & desiccantium mediæ, aut desinentis tertiæ.

Stachys. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σταχυς. *Lat. Stachys. Ital. stachi.* Gal. Saugetendre. Offic. nomen non habent.

Stachys sinitex est Marrubio similis, sed longior: folia serens numerosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris incundi, & complures surgas ab radice exeuntes, Marrubio candidiores. Nascitur in montibus & asperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum, potu pellit menstrua & secundas.

Phyllitis.

Stachys itidem non incognita, & nequicquam in ea controuersia est. Herba Marrubio similis, gustu acris & amara, tertio ordine excalfacit.

Phyllitis. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Φυλλίτις. *Lat. Phyllitis. Ital. phyllitide.* Gal. & Offic. Lingua ceruina.

Phyllitis, folia promit Rumici similia, longiora, & viridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anteriore lania cernuntur, à tergo autem pensiles, quasi vermiculos tenues ostendunt. In umbrosis

trosis & opacis hortorum locis emicat, gustu acerbo: neq; caulem, neq; florem, neq; semen profert. Folia in uino pota serpentiũ morsibus aduersantur: quadrupedibus per os infusa auxilio sunt: & si dysenteria aut resoluta aluus exercet, potui dantur.

QVi sedulo Dioscoridis notitiam deũiandã Phyllitidem animum aduerterit, hanc vt procul dubio eam, quæ vulgò, Lingua cerua dicitur, esse cognoscet: ita hactenus falso, pro Scolopendrio, quod Aratum sectarijs Ceterach nuncupatur, vsurpatam. Et quod ad foliorum numerum attinet, multas videre est plantas, contra Dioscoridis sententiam cum quinquaginta foliis, quem ille sex tantum assignauit: ac extracto è terra Linguæ cerui capite foliorum multitudinem è numero radice prodire manifestum est.

Phalangium. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Φαλάγγιον. Lat. Phalangium. Ita. Phalangio. Herba hodie ignota.

PHalangium à quibusdam phalangites uocatur: ramuli sunt ei duo, aut tres, plurésue, in diuersa tendentes: flos candidus, Lilio similis, multas incisuras habens, semine nigro, Lilio, ad Lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris dum à terra eruitur. Prouenit in collibus. Huius folia, semen, flos cum uino pota, auxiliantur, cõtra scorpionum Phalangiorumq; ictus: tormina quoque discutiunt.

PHalangium è subtilibus & desiccantibus partibus, nõ aliter à Plinio quam a Dioscoride descriptum, inter ignotas plantas refertur. sicut nec in Italia reperitur.

Triso-

Trifolium. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Τριφυλλος. *Lat. Trifolium. Ita. Trifoglio.*
Gal. Treffle. *Off.* inuſitatum.

Trifolium. 1

Trifolium. 2

TRifolium, Græci Triphyllon, alij oxytriphilon, alij meny anthes, alij aphalion uocant. Frutex ſupra cubiti: alij ſublimem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, in quibus terna ſingulis de ramulares enaſcuntur appendicula, in quibus terna ſingulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori ſimilia: ijs recentibus Rutæ odor meſt: ubi autem adoleuerunt, Bitumen olent: florem edit purpureum, ſemen quadrilenus latum, ſubbar-

ſutum,

satum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo cornículum gerens: radix tenuis, longa, nulla. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, communibus, & iis qui aquæ intercutem principia sentiunt, sumnis quoque ulnæ uno opportunis, auxiliantur, menses ciunt: terna drachmæ è semine dari debent, è folijs uerò quaterna. Contra serpentium ictus trifolia, & ex aceto multo pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui, potus succis, radicis, foliorum ꝙ decoctum potu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint. Quemadmodum autem quis fuerit, siue quispiam alius fouendus, quibus balneis, perinde afficitur ut à serpente demorsus. Quidam terna folia aut semina in tertianis, cum uino potui dedere: & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

TRia sunt Trifolij genera. Vnum Menyanthes vocant Græci, alij Asphaltion, Archigenes Asphaltum, maiore folio, quo coronari iuuantur. Alterum acuto, Oxytriphyllon cognomine. Tertium minutissimum ex omnibus. Tria hæc genera Gallia & Italica prata nouere, primum rotundis & magnis, secundum, longis tertium, rotundis & minutis folijs. Hæc mense Maio flore albo, alias purpureo, alias albo vsquantur. Est etiam Trifolij species, quem Trifolium acetosum, & panem cuculi vocant: sesquialtera, Alleluya. Trifolium odoratum, quem Romani Trifolio nuncupant, Dioscoridi est Cytisus. Aralum Andracle, è quo clarum fit ad dolorem & tremorē membrorum. Lotus est syluestris & Aegyptia, cuius in sequenti libro meminit Dioscorides. Viam quæ è Trifolio vulgariter olim confiunt. Tertio absinthia exsiccant & desecat.

Polium. CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πόλιον. Lat. *Polium. Ita. Polio.* Gal. Poliot.

Off. Latino nomine.

DVo genera polij. Montanum, cui Iberitio nomen est, & cuius est usus. Tenuis sinex est, candidus, dodrantalis

talis, semine refertus: capitulo in cacumine quãdam corymborũ speciẽ præ se ferẽte, parvo, cani hominis capillis simili, grauiter olente, non sine quadam suauitate. Alterum fruticosius, non usquequaquè valens odore, & viribus infirmius. Potum, ferucis-Eius auxiliatur serpentium ictibus: hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto: stomachum male habet: caput doloribus afficit: alvum & menses ciet: substratum suffitúmne serpentes abigit: vulnera conglutinat.

VErum Poliũ in Ibusca & Gallia Narbonensis montibus enas-cetur id gustu acre & amarũ est, atque in eo, minus, seu sylue-stre, valẽtius. Nẽpè tertij decimũ ordinis, & excalfacientiũ in fine secũdi.

Scordium. CAP. CVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σκόρδιον. Lat. & Off. Scordium. Ita. Scordio.

Gal. Chamaraz.

* Scordium. Alliaria.

Scordium in montibus & paluſtribus naſcitur, foliis Triſſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum Alliaredolentibus, guſtu amaris & aſtringentibus: quadrangulis caulibus: ſubrubro flore. Herba uim excalfactoriam habet: urinam cit. Cocta recens, aridáue cum uino, aduerſus uenatos ſerpentium morſus bibitur: ad ſtomachi quoque roſiones, dyſenteriam & urinæ difficultatem, binis drachmis cum hydromelite: craſſamen purulentum pectore expellit. Facit arida farina ad ueterem tuſsim: rupta, conuulſa, ſi cum Naſturtio, melle & reſina miſceatur in eclegmate. Inflammata modice præcordia, cerato excepta, recreat. Cum aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur: menſes imposita mouet, uulnera conglutinat, uetera ulcera purgat, & ex melle cicatricem perducit. Sicca excreſcentias in carne cohibet. Succus ad eadem uitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticúmque.

Scordium non ita pridem cœpit agnoſci, & perinde deſit Allium ſylueſtre eius loco uſurpari. Scordium Chamædry ſimile, odore Allium referens, in paluſtribus prouenit, & ea de cauſa Romanis, Triſſago paluſtris dicta eſt. Galeno optimum eſt Scordium Creticum. Amarum eſt Scordium, acerbum, & acrimonia ſatis ad Allium accedens.

Tuſsilago. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βήχιον. Lat. Tuſsilago. Ital. Vnghia di caualło. Gal. Pas d'Aſne. Off. Vngula Caballina.

Tvſsilaginis folia ſunt maiuſcula quã Hederæ, ſex aut ſeptẽ à radice, ſubalbida à terra, ſupnè uirẽtia, in plures angu-

los

los excuntia: caulis palmum altus, flos luteus: in uere, flore & caule confestim exuitur: inde nonnulli his uacare existimauerunt. Radix tenuis est & superuacua. Nascitur in amnis & riguis. Folia ex Melle trita, igni sacro & omnibus inflammationibus illita medentur. Arida sumus per infundibulum hausti raptus, hos sanat qui siccatus sit atque orthopnœa infestatur: pectoris nomicas rumpit. Eundem effectum præbet suffita radix. Decoctam hydromelite, & pota, emortuos partus ejicit.

TVssilago vulgaris & nota est planta, caule & flore fugacissimo ac enatus vigor & longissima mora, ut lilium. Namq; dum loco vmbrosum caule & floribus pubescere, postridie prorsus cõtabuit. frondibus sola virescere, reliquis. Ea causa est vt sine caule & floribus petasi que quæ tũ etiam caules ædũ nõ inspexerunt, existiment. Acris bertique quæ tũ etiam caules ædũ nõ inspexerunt, existiment. Acris bitas, & a pari substantia, minus tamen, viridi etiamnũ & tenera planta. Nã sicca Tussilaginis folia acriora sunt, quam requirant flegmones. E radice lana extrahitur, quæ parata accendendo igni idonea est.

Artemisia. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αρτεμισία. Lat. & Off. Latino nomine.

Gal. Armoise.

ARtemisia magna ex parte in maritimis nascitur, Absinthij modo frutticosa, maioribus & pinguioribus foliis, ramisq; : huius quidem genera duo: unum latius habitum habens, foliis nigris q; latioribus: alterũ tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente: æstate floret. Sunt qui in mediterraneis nascentia nomine appellent, tenuem herbulam, simplici caule & minuto, floribus scatentẽ tenuibus, flauo colore: hæc incũdiorẽ quã præcedẽs effert odore. Vinaq; excalfacit, extenuat. Feruefacta cõuenienter in muliebres desessus adjciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasq; : item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes: calculos comminuũt, remoratam uri-

nam

Artemisia maior.

Minor.

ram cient, menses pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ inditus ex Myrrha, eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

ARtemisiæ tria genera facit Dioscorides, inter quæ prima duo nonnulli ignota, maioris & minoris Artemisiæ nomine sapore & colore tantum dissimilia tantum differunt foliorum & foliorum, floris, & seminis magnitudine. Nec censendum secundam Artemisiæ speciem esse matricariam, quæ verum est Dioscoridis Parthenium: nec tertiæ, eadem cum Athanasia seu Tanaceto ducenda nam vnicaulis, Dioscoridi, Artemisia: Tanacetum, multis ex una radice & valida constat frondibus. Nam inuria tenuifoliæ Artemisiæ caput a doctoribus expunctum, tum quod huius antea mentionem fecerit, tum quòd in antiquis codicibus grata non reperiatur. Matthiolo tertia Artemisiæ species Italiæ nostro tempore ignota.

Ambrosia. CAP. CIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀμβροσία. *Lat.* *Ambrosia. Ital. Latino nomine.* Gal. Rue de vigne. Off. Ruta vinacca.

Ambrosia tenuis frutex est, ramosus, trium ferè palmorum: folijs Rutæ, circa imum caulem exiguis: cauliculi seminales, perinde quasi racemulis grandi, qui nunquam florem parit, odore nimoso, suau: radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & illinitur ea. Astringere humores, quin aliquam partem incumbunt.

AMbrosia in aruis & vineis prouenit cum notis quas ei attribuit Dioscorides. Repercutit & reprimit. Hac rusticis ad arcendum æstum coronaria est. Quam ostendunt non est Ambrosia, sed Polemonia.

Botrys.

Botrys. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βότρυς. *Lat.* *Botrys. Ital.* *Botri.* Gal. Pyremen. Offic. Ignota.

Botrys fruticosa herba est, lutea tota, & in multas alas sparsa: semen circa totos ramulos prouenit: folia Cichorio similia: tota

tis suauem odorem spirat: quare uestimentis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Potu orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces Ambrosiam uocant, alij Artemisiam.

Botrys Ruellio ea est, quam rustici in corbibus portantes, Pymen magno clamore denuntiant, probè adaptato nomine, nam si pragnans suo liquore premeretur, in gummi lentescret, ex se pigmentarij floris uice unguentum efficiens. In adsimilium racemulorum herbe, quantumuis summatim racemuli dependeant, non tamen in ramulorum omnium ambitu, vt in Botry, innascuntur.

Geranium. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Geranium. 1.

Geranium. 2.

Gra. γεράνιον. Lat. Geranium. Ita. Geranio. Gal.
Aguille de bergier. Off.
Acus pastoris.

GRanion foliis, Anemones, diuisuris longioribus: radice subrotunda, cum cortice dulci: Quæ drachmæ pondere in uino potæ, uulnerum inflationes discutit. Geranium alterum, caulibus minutis & pilosis sesquipedalibus: foliis Malueæ in summis alas sursum petalaque grumi capitula insunt, cum suis rostris, aut caninis dentes. Nullus in medicina usus.

TRes Geranij species, Vna Latinorum, duæ Græcorum. Plin. Latinorum, Geranium, est quæ Herbariorũ vulgus, Rostrum Gruis Rostrum Ciconia, & Acum pastoralem nominant. Primam Græcorum Geranij speciem vidit non semel Matthiolus, in valle Anania, quæ Trentinæ ditionis est, quam Acum pastoris dicunt, vt quæ radicem habeat rotundam satis, nec sit, vt est Anemones, diuisuris longioribus. At in totum similis est. Plinij, Latinorum Geranio. Quod tamen Myrrhinen non est, nam, e binis separatim meminit Plinius Libri vicesimi quarti sexto capite. Secunda est, Pes columbinus vulgaris.

Gnaphalium. CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Gra. γναφάλιον. Lat. Gnaphalium. Ita. Gnaphalio. Gal. Lin de pré. Off. Centumculum.

GNaphalij folijs mollibus minutis, pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriã. Gnaphalium quidam olim fuit herba, è qua ob molitiem & lanuginem cuncti ras sarciebant.

Typha. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. τύφη. Lat. Typha. Ita. Mazza sorda. Gal. L'herbe à masse. Off. non perinde vsitata.

Typha

Typha.

TYpha folium edit Cyperidi simile: caulem album, leuem, æquabilẽ: florem in acumine ambientem, densum, qui in pappos soluitur, quod Paniculam aliqui nominant. Huius herbæ flos, sullo adipe cloto exceptus, ambustis medetur. Gignitur in plaustribus & aquis stagnantibus.

TYpha nota est planta, paludibus, stagnis, lacubus innascens, Mazza sorda Italis dicitur, quòd surdos reddat quorum auribus indatur eius lanugo. Ex eius Lanugine postremæ sortis homines apud Italos, Materazia (vt vocant) conficiunt: vasa vinaria, nempe vulgares flascones, & muliebres cathedras, huius foliis contexunt & inuestiunt.

Circæa. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κιρκαία. Lat. Circæa. Ital. Circea.

Gal. & Off. ignota.

CIrcæa, quam & Dircæam aliqui uocant, foliis est hortensis Solani, agnatis crebris: flore nigro, pusillo, copioso: semine Milij, nascẽte in quibusdam uelut cornuculis: dodrantali

radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excelsa ciente. Nascitur in apricis saxis, & nemo perstatis. Radicis tusa pondo quatuor, in sextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem macerãtur, postea triduo uinum exprimunt. Semen in sorbitionibus datum, lactem mammas nutricum explet.

Circa aquosa nostro seculo plantas, A Circe nomen accepisse videtur, quod eius medicatus inficeret.

Oenanthe. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Gra. Οἰνάνθη. Lat. Oenanthe. Ita. Enanthe. Gal. non probatè Saxifrage rouge. Off. pari. Filipendula.

Oenanthe.

Oenanthe folia habet Pastinacæ: florem cãdidum: caulem crassum, palmi altitudine: semen Asriplicis: radicem magnam in multa rotunda capitula extuberantem. Nascitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulso uino pota, secundas ejiciunt, Radix è uino urinæ stillicidio commenit.

Oenanthe

OEnanthe nihilum amplius à nobis quam Circæa agnoscitur. Nec Filipendula in pratis nascens, & non inter saxa: & quod radicem magnam non producat, nec semen proferat Atriplici simile, quæ in Oenanthe requirunt Dioscorides & Plinius, eadem cum Oenanthe planta esse non potest.

Conyza. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κονυζα. Lat. Coniza. Ital. & Off. Pulicaria.
Gal. Herbes aux pulces.

Conyzæ duo genera: quæ parua uocatur, odore præstantior est: maior uerò frutice altior & foliis latioribus, grauiodore. Vtriusque folia Oliuæ similia, hirsuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat. Flos fragilis, lutei aut fului coloris, quum pappũ abit: radices supernacuæ. Suffitu substratúque frutex totus serpentes fugat, culices abigit, & pulices necat. Folia commodiùs illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. Flores & folia cum uino ad menses partusq; ejiciendos bibuntur. Item contra urinæ stillicidia, arquatum morbum, & torminа: comitiales pota ex aceto adiuuant. Decoctum in desessionibus medetur uuluæ malis. Impositus succus abortum facit. Ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Est tertium Conyzæ genus, caule crassiore, ac meliore, foliis quàm paruæ maiusculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & immundioris, sed ineffacior. Prouenit locis non riguis.

Coniza eiusque species non incognitæ, quæ magnitudo, solo ubi nascuntur natura, & odoris grauitas nullo negotio discrimināt. Coniza maior & minor pari, facultate & temperamento, gustu amarorem & acrimoniam præ se ferunt. Inexcalfaciendo & desiccando

classem sibi tertiam asciscunt. Tertia harum species, odoris grauioris, & virtutis ab alys minoris est.

Hemerocallis, siue Lilium syluestre.

CAP. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἡμεροκαλλὶς. *Lat. Hemerocallis. Ital. Giglio salvatico.* Gal. Lis sauuage. Off. Falsò Asphodelus siue Hyacinthus.

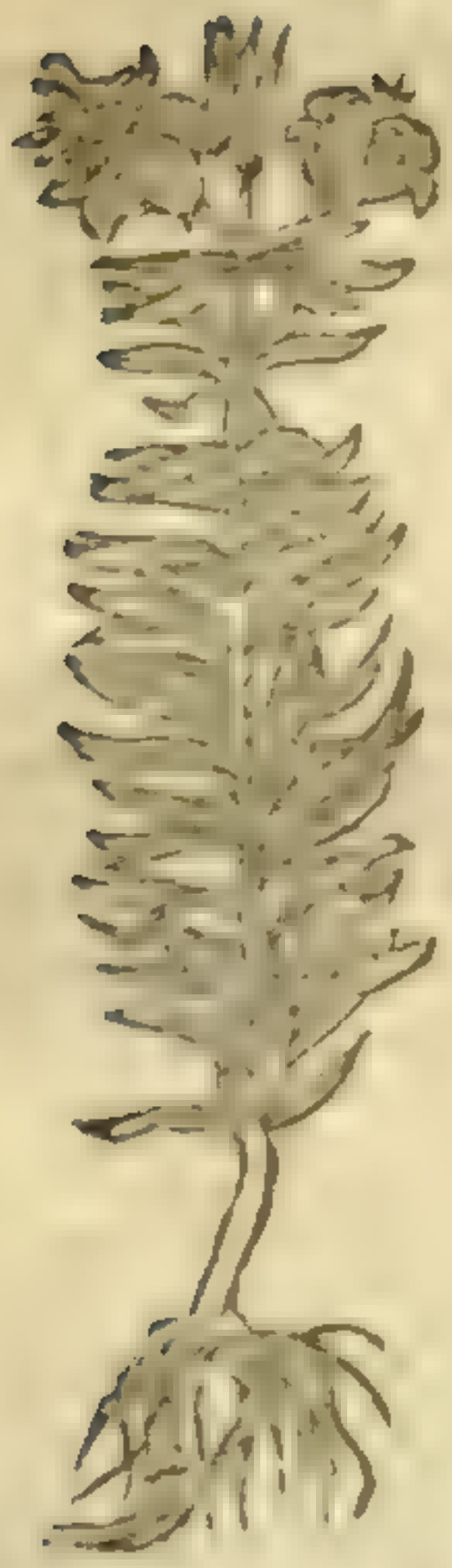

* Hemerocallis.

HEmerocallis folũ & caulẽ habet Lilij, porraceo colore, flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, Lilij dimensura, quoties debiscere cœperunt, colore perquam fallido: radix magna est atque bulbosa: quæ pota, aut cum Melle & lana in pesso apposita, aquam educit & sanguinem. Folia trita mammarum inflammationes à parturitione contractas, oculorúmque collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utiliter illinuntur.

HEmerocallis seu Syluestre Lilium nullibi non prouenit. Errant qui pro Hemerocalle, Lilium vocatum communiter accipiunt, nam nolle

nte non consentiunt. Nec sanius sentiunt, qui verum Asphodelum existimant, cum huius radix nec amara sit nec acris. Hemerocallis non virgue tantum, sed virtute etiam Lilium exprimit.

Leucoium, siue Viola alba.

CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λευκόιον. Lat. Leucoium. Ital. Viola bianca.
Gal. Girofflees. Off. Keyri.

Leucoium luteum.

Leucoium purpureum.

LEucoion vulgaris est notitiæ, sed in floribus differentiæ quædam: namque aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteum verò præcipuum in medicinæ usus. Humus ardi-

Leucoion Luteum.

Purpuraſcens.

aridi flores ſeruefacti in deſeſſionibus, ualent contra uuluæ inflammationes, & menſtrua expellunt: ſanant oris ulcera, cum Melle: cum cerato, rimas ſedis. Semen duum drachmarum potum dere ex uino potum, aut cum Melle inditum, menſes, ſecundas & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

VVlgares iam eſſe cœperunt Leucoïi ſpecies omnes à Dioſcoride enumeratæ, præter cæruleas, ſiquidem hæ nec in Italia naſcuntur. Lutea magis ad medicinales uſus accedunt. Viola omnes uirtutis ſunt abſterſoriæ, & tenuibus è partibus componuntur. In his flores deſiccatis uiridibus uirtute præcellunt.

Crataegonum. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ-

Græ. Κρατίγονον. *Lat. Crataegonon. Ita. Crateogo-no.* Gal. non probatè, Curaige. *Off. Persicaria.*

CRatægonum, siue, ut alijs placet, Cratæonon, foliis Melampyro simile est, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorum, semine Milij. Nascitur in opacis & fruticosis, summoperè acre. Traditum est quibusdam, hoc si bibat ieuno ore, ter die post menses purgatos, tribus obolis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo consimili, totidem diebus ante coitum hauriat, uirilis sexus partum futurum.

CRatægoni ignota est planta, nec secunda Persicariæ species est, reiectãtibus notis. Est etiam hoc nomine arbor Theophrasto, quem Itala Aquifolium vocat.

Phyllum. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. φύλλον. *Lat. Phyllum. Ita. Folio.* Gal. & Off. ignota.

PHyllum, quod Eleophyllon uocatur, in saxosis nascitur, duum generum est, quod autem Thelygonum appellant, uuas habet floribus oleæ similes, pallidiores tamen: foliis itidem oleæ est: caule tenui, breui: radice exili: florem album profert: semen papaueris masculum. Sed Arrhenogonon cætera huic simile, solo fructu distat: habet enim racemosum quiddam de florentibus oleis non dissimile. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut Thelygonon fœminei, proditur. Horum Crateuas author est. Sed huiusmodi historiã tenus mihi produxisse usum est.

Folium

*Folium, nullius herbæ peculiare est nomen. Atenim ingentinos mo-
lestia liberat, Theophrasti de plantarũ historia libri nono cap. 10.
Quo loci herbam ponit duarum specierum. Vnam Arrhenogonẽ, quod
masculos, alteram, Thelygonen, quod eporta fœminas cõpi faciat. Por-
ro cum Dioscoridis Phyllonia Arrhenogonon & Thelygonon et scripta
ne & viridia dari inficiatur, constat idem esse Dioscoridi Phyllon, quod
Theophrasto planta quam Arrhenogonon & Thelygonon dudatur.
Atenim cum Thelygonum habeat proprium genus, & tamen Arrhe
nogonon & Thelygonum vocetur, necesse est vt sub alio nomine lateat.
Quo clarum erit tum Mercurialis historiam & vires ab hoc ac-
curate descriptas, cum Theophrasti Arrhenogono et Thelygono conferat.
Si quidem una & eadem planta sint Arrhenogonon, Thelygonon, Phyl-
lon, et Mercurialis, cum duo sint sexus, vt postea suo patebit loco. Cre
tensis herbarius, cuius Dioscorides (è cuius scripto nobis hæc prodidit)
imposuit, nec tamen ob id de tanti hominis fide dubitandum.*

Testiculus. CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὀρχις. *Lat. Testiculus canis. Ital. Testicolo di cane.*
Gal. Couillon de chien. *Off.*

Latino nomine.

*Testiculus, quem Græci Cynosorchin uocant, folijs circa
caulem mollis Oleæ similibus, in terra stratis, lõgioribus
angustioribus, lauibus: caule dodrãtali: floribus purpureis, radi-
ce bulbosa, oblõga, Oliuæ modo angusta, duplici ordine: superio-
re, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Edunt
radices coctas, ut Bulbi: ex quibus si maiorem edant uiri, mares
generari dicũtur: si minorem fœmina, alterum sexũ. Addunt,
in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimu-
landos coitus: aridam uero, ad inhibendos: & alterum alterius
potu resolui. Nascitur in petrosis et sabuletis. Testiculus alio no-*

mine

Orchis.

Cynosorchis.

nime Serapias, Andrea autore, uocatur, quoniã radix ad mul-
tarum sit: foliis est Porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex
clarum sinu insiexis: caule palmeo: floribus penè purpureis: ra-
dice testiculis simili, quæ illita tumores discutit, ulcera purgat,
& serpere eadem non patitur. Abolet fistulas, & illitu inflam
mationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent: sanant q; putredi
nes, & oris ulcera, cacoëthe: aluum sistunt è uino potæ. De hac,
eadem quæ de Testiculo canis, prodiuntur.

Satyrium. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σατύριον. Lat. Satyrium. Ita. Satyrio. Gal. du Satyrion. Off. Lat. nomine.

Saty

Satyrium Trifolium.

Basilicum.

Satyrium aliqui Trifolium uocãt, quoniam tria fert folia, ad terram insracta, Rumici aut Lilio similia, minora tamẽ, ac rubra: caulem cubitalem, nudum: florem Lilij effigie, candidum: radicem bulbosam, Mali magnitudine, suluam, intus candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam: quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opistbotonũ. Vtendum ea dum concumbendi incessit cupiditas: siquidem ad frondes ad uenerem fieri affirmant. Est alterum Satyrium Erythronium siue Erythraicon, id est, rubrum, semine Lini, maiore, duro, leui, splendente, quod fertur nõ secus atque Scincus, libidinem excitare. Cortice radicis gracili, rufo: intus autem albã includitur. sapore dulci, non ingrato ori. In montosis & apricis emascitur. Venerẽ, ut produnt, si omnino manu teneatur radix,

stimu-

simulat: eóque magis, si bibatur in uino.

ERrant qui Testiculos canis & Satyriones pro eodẽ ducũt. Nam dissimili effigie, licet non admodum imparibus sint viribus. Veri Satyriones vix hodiè reperiuntur, sed horũ loco Testiculis canis vtimur, & in Italia nõ nasci Matthiolus testatur, idq; è radice cognosci, quæ in Testiculis canis bifida, cũ sui nominis effigie, in Satyrione vnica, mali in rẽ rotunda, fulua, intus vt ouum candida. Quinque Testiculus canis subsessiles cõtinet, præter eas, quæ, quod manubrijs similes, Palma Christi virgo dicuntur, & Anicema, Digiti citrini. Hæc planta duarũ est speciem, maior & minor: vtraque Sesamis cognata. Minoris flores desiccati præsentaneum dysenteria remedium asserunt, idem efficiet aqua ex eis per alembicum extracta. Radices Anicemæ calidæ & siccæ sunt secundo abscessu. Semen maioris, quatuor nucem contunus, granatum tritum in vino, & epotum, medetur morbo caduco. Idem efficiet radicis decoctio, si quis ea misericordia vino vtatur. Vtriusq; Testiculi canis radices virtutẽ habẽt calidã & humidã, et gustu dulcorẽ quẽpiã præferũt. Satyriõ tẽperamẽto est calido et humido, et ob id manifestè dulcis est gustu.

Horminum. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὁρμίνον. Lat. Horminum. Ital. Hormino.

HOrminum herba est, foliis Marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur: siquidem in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius est usus. Ad uenerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. Purgat cum melle argemas albugínésque. Illitum ex aqua tumores discutit: eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet: quare unguentis, præsertim Gleucino, permiscetur.

HOrminum domesticum nonnulli ea licitur esse planta, quæ admodũ colorata Sclarea aut Scarlea nomen accepit: Syluestre verò ea quã Galli richã aut Cĩtrũ galli nuncupant. At cũ videre sit huiusmodi

modi plitæ sæpè in duũ cubitorũ altitudinem subrigi, foliis Marrubio grãdioribus, siliquis in cymã, & nõ in radice spectãtibus, eos proculdubio errare, quum ea ẽsent nõ abs re scribit Matthiolus, maximè cũ dome stica & sylvestris Sclarea semẽ rotũdũ proferãt, & nõ vt vult Dioscoride, sylvestris sit rotundũ, alterius oblongũ. Adde hũ quod verosimilerũ est Dioscoride (siquidẽ ita sensisset) odoris fragrãtiã data opera prætermisisse, nã aspirat suauissimè Sclarea. Quo fit vt nostro sæculo depicta Dioscoride Horminum, nõ agnoscãtur. Plinius duarũ harũ vocum Prasion, & Prasion, proximitate deceptus, quarũ prima Marrubiũ, altera Porrũ designat, Horminũ Porri, & nõ vt debuerat, Marrubij foliis delinuit. Est enim Theophrasto, Plinio, et Galeno Horminũ inter frumẽti genera.

Securidaca. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Πελεκῖν & πέλυσκερ. Lat. Pelecinus hedysaron. Ital. Hedisaro. Gal. Febue de Loup.

HEdysaron, unguentarij Pelecinum, id est, Securidacam uocant: fruticosa est, foliis Ciceris: semẽ rufum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitẽ securim æmulatur: unde nomen accepit, amarum gustu. Stomacho utile in potu. Additur in antidota. Cum melle ante coitus sul ditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

HEdysaron seu Securidacam rustici Galli, Grauam vocant, quod tritico & hordeo cum quibus alitur, suo complexu molesta sit. Inimica Aparine, non Securidaca, vt putat Plinius: licet & ipsa Aphaca, quæ Vicia siliquis est, mortem inferat.

Onosma. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ονοσμα. Lat. Onosma. Ital. eodem nomine. Gal. & Off. Ignota.

ONosma, oblonga folia habet, ad similitudinẽ Anchusæ, longitudine quatuor digitorum & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, sine caule, sine semine, sine flore: radice nitã

mitur longa, tenui, infirma, rubescente. Gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans sicam supergrediatur, abortum facere dicitur.

NYmphæa palustris & lacustris herba vulgatissima, sub Nenuphar nomine notitiæ. Nymphææ semen & radix desiccant sine morsu. Valentior est quæ candidam radicem producit, vt in abstersoria facultate potentior, quæ nigra radice constat.

Nymphæa. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Νυμφάια. Lat. Nymphæa. Ital. Offic. & Gal. Nenuphar.

Nymphæa lutea.

Nymphæa alba.

NYmphæa nascitur in paludibus & stagnantibus aquis, foliis Fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, aliis

in summa aqua, alijs demersis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore Lilio simili, albo, & in medio crocos habente, cium defloruerit: semine nigro, rotundum Malum, aut Papaueris caput, exuberanti, rotundo semine, denso & lato, lenis gustus. Caulis est leuis, niger, minime crassus, ciborio cognatus: radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno siccatur. Sicca cum uino pota calculos, dysenteriaq; auxiliatur, lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur: mulieres ex aqua emendat: impetigini cum pice, alopecijs medetur: eadem contra ueneris insomnia bibitur, siquidem ea prorsus admit. Pota assidue aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. Plurima insemitur in Elide, in Anygro amne, & in Bœotiæ Aliarto. Est & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, foliis antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, Rosæ simili. Huius semen & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia, amne Peneo.

Androsaces. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνδροσάκες. *Lat. Androsaces. Ita. Androsace. Gal. & Off. ignota.*

Androsaces herba est amara, tenues stargens iuncos, sine foliis, folliculos in capitulis habens, in quibus semen continetur. Gignitur in Syria maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. Idem effectus est semini pota, & herbæ decocto. Podagris uiliter illinitur.

Nostro tempore Androsaces è Syria non affertur, quare inter incognitarum herbarum classem reponetur.

Asplenum. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασπλήνον. *Lat.* Asplenum. *Ita.* Asspleno. Gal. & Oif. Citerach.

Asplenum, aliqui Scolopendrion uocant, alij Splenion, alij Hemionium: foliis est mutis, scolopendræ animali simulibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; filiceis, & opacis: nec caulem, nec florem, nec semen habet. Folia Filiculæ modo diuiduntur, subter flauescentia hirsutaq;, supernè uiridia. Vim hanc habent folia in aceto fermentata, ut per dies quadraginta potu lienem absumant: quibus etiam contritis lienē ex uino illini oportet: stranguriæ & regio morbo prodest, singultum sedat, calculos in uesica comminuit. Conceptum adimere creditur, per sese, aut cum muli liene appensa. Tradunt nocte, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

OBtrita prisci sæculi barbaries, iamiam agnoscit cæpit, Asplenum, esse plantam quam Septisix Ceterach nominat, et non Linguam ceruinam, quæ Dioscoridis est Phyllitis, vt supra ostensum est. Nascitur in petris, parietibusque opacis, humidis. Laudatissima in Creta, vbi refertum Vitruuius affirmat circa Potcrum amnē, qui duas vrbes Gnosion & Cortynam interlabitur, parte quæ ad Cortynam spectat, pecoribus sine liene nuentis, quia herbam hinc roderent, altera parte quæ ad Gnosion est, lienem habentibus, quia ibi Herba illa non appareret. Scolopendria quantumuis subtilibus partibus constet, calida tamen non est: & ob id lapillos commuit, & lienem absumit.

Hemionitis. CAP. CXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ημιονῖτις. *Lat.* Hemionitis. *Ita.* Hemionite. Gal. & Off. non probatè, Lingua Ceruina.

HEmionitis, quam aliqui Splenion uocant, folium emittit Dracunculi, lunatũ: radicibus cohæret multis, tenuibus: nunquam flores, neque semen, neque caulem gignit: in petrosis nascens, austero sapore. Fa ex aceto pota lienem absumit.

PHyllitida linguã esse ceruinam, iam in capite de Phyllitide patet, & perinde Hemionitida non esse linguam ceruinã. Hemionitis à lingua ceruina diuersa, ea prola in territorio Romano nascitur, quod fide digni simplicarij Matthiolo confanter asseuerarunt, quã etiam postea inde transpositam, suis hortis implantarunt. Plinius Teucrium & Hemionitida, diuersas plantas, confundit.

Anthyllis. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνθυλλὶς. *Lat.* *Anthyllis. Ita.* *Anthillida.* Gal. & Olf. prima ignota. Secunda, non probatè, Iua non muscata.

ANthyllis duplex est. Quædam enim lenti simillima, foliis mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratus, non insulso gustu. Altera est foliis ramulisq; Ungæ similis, hirsutioribus tamen, breuioribus & asperioribus: flore purpureo, odoris admodum grauis: radice Cichorij. Potu drachmis quatuor, urinæ difficultati, renibusq; plurimũ prodest: tritæ uulnæ situatas emollunt, cum Rosaceo & lacte impositæ. Vulneribus medentur. Quæ autem Ungæ similitudinem refert, præter alia, potu cum aceto mulso: comitiales sanat.

NFutra Anthyllidis species quæ picturæ Dioscoridis responderet, se hauddum in Italia vidisse, homo attentus, & in Italia & medicinæ natus, Matthiolus testatur, quãuis Ruellius dicat vulgo Salsola vocari, quod ex casu fieri memoria proditum sit. Cordo, Anthyllis altera, Ungæ ramulis similis in apricis Hercinæ sylvæ locis nascitur, tam manifesto salis sapore, vt ex usta sal excoqui possit. Hũc salẽ Arabes Alkali vocãt. Parum desiccat virq; Anthyllis, attamen quã

Ungæ

Aluge similis est magis tenuium est partium, ideoq; in morbum cadu-cum proficit, & potentius abstergit.

Anthemis. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀνθεμὶς. *Lat. Anthemis. Chamæmelon. Ita. Camomilla.* Gal. Camomille.

Chamomilla satiua.

Chamomilla uulgaris.

Anthemidis genera tria, tantùm flore distantia: rami dodrantales, frutico si, alis multis concaui: tenuibus foliolis, parus, numerosis: rotundis capitulis: floribus in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis: magnitudine foliorum Rutæ. Nascitur in asperis, et iuxta semitas.

Colligitur uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq;. Potu & insessione, pellunt menstrua, partus, urinam, calculosq;: aduersus inflationes, & ilei tormẽta bibuntur, bilem suffusam expurgant, iocinorum uitia sanant. Decocto earum uesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florẽ purpureum habet, cuius amplexudo mansculæ est. Hanc propriè Heranthemon uocant. Ea cui Leucanthemo nomen est, item quæ Chrysanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. Aegilopijs illitæ medentur: commanducatæ ulcerum eruptiones in ore sanant: nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur. Teruntur in farinam, ad abigẽdos febrium cruciatus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri: radix quoque siccari, dumq; ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modo floris aut radicis pars una, modo cõtrà, floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato ponderc, alternis diebus: bibere autem oportet in uinò mulso, diluto.

INter Anthemidis genera tria, ad calculos efficacissimam facit Dioscorides, eam quæ florem orbiculata purpureũ habet: at pharmacopolæ id solum nouere genus, cuius flores in medio aurei, per ambitũ candidi. Siquidem id genus sequens, alia rara, & inuentu difficilia. Anthemis desiccantium & excalfacientium primæ est classis, tenuium partium coquit, emollit, rarefacit.

Parthenium. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Παρθένιον. Lat. Parthenium. Ita. Amarella. Gal. Matricaire. Off. Matricaria.

PArthenium, aliqui Amaracon uocant, foliis est Coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatũ, cum aceto mulso aut sale potum, non secus atq; Epithymum, & bilem & pituitam detrahit: splenosis prodest & melancholicis. Herba sine flore à calculosis & ambelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad

insidens

Parthenium.

insidendum in duritia vularum, & inflammationibus illinitur, sacro igni, & colectionibus cum flore.

PArthenium quod & Amaracum, Matricaria est, & secũda Artemisiæ species, ingrati odoris. Errant pariter qui id Cotulam esse putant. Nam huic folium feniculi, Parthenio Coriandri tribuitur. Sapor in Parthenio amarus est, in Cotula nõ item. Parthenij nuncupationem Plinius, Parietariæ attribuit.

Buphthalmum.

CA. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βούφθαλμον. *Lat. Buphthalmon. Ital. Occhio di bue.* Gal. & Off. non satis probatè. Cotula non fœtida.

Buphthalmon, quidam Cachlã uocant, tenues emittit caules, mollesq; folia Fœniculi: luteũ florem, Anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. Circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cum cerato triti, tumores duritiesq; discutiunt. Aiunt epotam post exitum à balneis, regio morbo correptis, colorem tractu temporis reddere.

DVæ sunt plantæ quibus Buphthalmi nomen sed falsò tribuitur. Vna cubitalis in pratis nascens, & circa sata, modica foliorũ inesura, flore intrinsecus crocco, forinsecus per ambitũ cãdido, longe quam Chamæmeli maiore. Altera Cotula est, non fœtida. Harũ vtraque licet croceo sit flore, ambiẽs per circuitũ habet valiũ, velut cãdicãs. Quo si sepiretur Buphthalmõ, qua est diligẽtia, nõ id prætermissurus erat Dioſco.

Pæonia. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Παιωνία. *Lat. Pæonia. Ital. Peonia.* Gal. Piuoesne. Off. Latino nomine.

Pæonia.

Pæonia siue Glycyside, Græcis aliquibus Pentoboron dicitur: sunt qui idæos dactylos, radicem Pæoniam uocant. Caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitãtibus multis stolonibus. Huius duo genera: mas, folia iuglandis habet: in fœmina uerò, smyrnij more diuiduntur. Summo caule siliquas emittit, uelut græcas nuces: in quibus, quum debiscũt, multa granula rubra, acinis punicorum similia inueniũtur, & in medio nigra, quinque aut sex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: fœmina radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhærent, ut in Hastula regia. Fœminis à partu non purgatis ficca radix datur: cui mensis nucis Græcæ magnitudine pota: sic uentris doloribus cum nitro auxiliatur. Valet contra regium morbum, & renum ac uesicæ dolores. Decocta in uino aluum sistit. Rubra grana rubentis

tis menses sistunt, decem uel duodecim pota in uino austero & nigro: stomachicis & erosionibus ea esse prodest: à pueris pota intra calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uuluæ strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino. Nascitur in altissimis montibus & præruptis.

INuentu antiquissima Paonia, retento Authoris nomine. Fœmina non infrequens. Mas non ita perspectus, siquidem paucis in locis refertur. Muliebris solia Myrrham redolent, & densiora sunt. Radix sex aut octo glandibus constans videtur. Mas glandosam quoque habet radicem per interualla torosam, palmi altitudine, digitum crassam & candidam, fœmina numerosiorem. Paoniæ radix leniter astringit cum quadam dulcedine, at si exactè commanducetur, acrem quampiam amaritudinem proferet: desiccatoria etiam est. Galeno pueri comitiali morbo correpti, hausto eius integrum conualescunt, modo radicem gestent à collo in pectus propendentem.

Lithospermum. CAP. CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λιθόσπερμον. Lat. Lithospermum. Ita. Gal. & Off. Milium solis.

LIthospermon à seminis duritia nomen accepit, foliis est Oleæ longioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quæ ab radice exiliunt: ramulis surculosis, rectis, tenuibus, fœnis, crassitudine acus Iunci, in quorũ cacumine bifidi exortus caulicolorum speciem exhibent: foliis longis, inter quæ parum semen, rotundum, Erui magnitudine, duritia lapidea Nascitur in asperis & editis locis. Vim hanc habet, ut semine cum

Lithospermon maius.

Minus.

uino albo poto calculos frangat, pellitque urinam.

Phalaris. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gre. Φάλαρις. *Lat. Phalaris. Ital. Phalaride.*
Gal. & Off. non vulgo nota.

PHalaris caulículos emittit Zeæ culmis símiles, minúsque nodósos, radícibus, multis, dirum palmorum, semínibus cinéreis, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblóngum, lentis magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino succus adhibetur cruciatus utilissimè bibitur. Semen cochlearis mensura primum ad eadem efficax est.

Sepia

Sylaſia duo Lithoſpermi genera oſtendunt, maius & minus. Naſcitur maro ſolo locis emunctis. Hanc inter omnes plantas admirat Plinius: Lithoſpermon maius Matri ſolo prouenit in multis Thebaidis locis, minus per totam paſim Italiam. Lithoſpermon minus Dioſcoridis poterat, ſi caulículos culmo ſimiles emitteret.

Rubia. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ἐρυθρόδανον. *Lat. Erythrodanum. Ita. Roblia.*
Gal. Garence. *Off. Rubea tinctorum.*

Rubia ſatiua. Rubia ſyluestris.

Erithrodanum radix rubra eſt, qua tinguntur lanæ. Vna ſponte prouenit, altera ſeritur, ut in Thebaida Galliæ, &

Rauen-

Panonia Italia: in Cariamter oleas, ut in aruis, solo creditur. Hanc non sine quæstu serunt. namque maximum ex ea sentiunt prouentum. Asperi caules & quadranguli, longi, Aparinæ dissimiles, robustiores, et multo prorsus maiores: foliis per internalla cerca circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, minimum nigrum, mox rubrũ, postea cum maturat, nigrum radix tenuis, longa, rubra. Primã aet: qua de causa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa: item ischiadicis & resolutis. Crassam, corrosamq; urinam pellit, nonnunquam & sanguinem: bibentes tamen quotidie luari oportet, & excrementorum quæ reddunturdifferentiam spectare. Aduersus serpentium morsus, ramulos cum foliis: uino bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasq;. Alba mulginis illita ex aceto medetur.

RVbiam domestica quam sylvestrem non ignota, in Galliis & in Thuscia nascitur, in territorio maximè Senensi, & patrimonio Romano. Italicæ semina foliis & caulibus nempè asperis & rudibus vasa stagnea perpurgant et expolunt. Amara est & acri radice Rubia. Reliquas vires è Dioscoride patent.

Lonchitis. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λογχῖτις. Lat. Lonchitis. Ita. Lonchite. Gal. & Off. non perinde nota.

Lonchitis folia habet rorri, latiora, rubentia, flauescentia, ad radicem circumstantia, nonnulla in terrã procumbentia, singulari caule, in quo flores, cum galericula, bractibus comitis persimile: semen nigrum, & è radice albam exeremes uelut lingua, quæ ad laborem inserunt pectet: semen immolucris clausum lanceæ similes, triangulum, unde sibi cognomẽ arrogant. Radix Dal-

ti. Nascitur in sitientibus & asperis. Radix exiimo pota urinam ciet. Altera est Lonchitis, quam aliqui asperam Lonchitin dicunt: folia scolopendrij emittit, sed asperiora maioraq;, ac multo magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest, in eisq; inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem absumit.

PRima Lonchitis species Ruellio cognita, ea esse dicitur, quam Galli apud nos, Nigros capetos vocant. Attamen eorum opinionem infirmat, qui secundam Lonchitis speciem, Bursam pastoris autumant, cum ista Eruca foliis, & non Scolopendry vtatur. Secunda hæc species Cordo non ignota, effigie est media inter Scolopendrum & Polypodium. Verum enim vero Matthiolus nullam mire rationem potuit, quale sibi perfecta essent, atque adeò vtramque inter incognitas herbas enumerat.

Althæa.

Althæa. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλθαία. *Lat. Althæa. Ita. Malvamisco. Gal.* Guimauue. *Hisp. Malvauisco. Germ. Eibisch.*

ALthæa, quam alij Ibiscum vocant, in hortis Malvarum genere est, cui folia ut Cyclamino, rotunda, lanugine canescūt: flore roseo: bicubitali cau-

le: ra

le: radice lenta, intus alba. Althæa appellatur, quòd inter primas sit mulis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in vino aut aqua mulsa, & per se cũ imponitur tusa, efficax est contra vulnera. Item ad suffusiones, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, fractis ossibus, inflationes, nervorũ rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. Coctum dictum est, adiecto suillo adipe, aut anserino, Terebinthinave, ut malagmatis tenor fiat, sanat ad nulux inflammationes, vvecligines, impetigines labia. Decoctum eodem fungitur vulnere, onera nulax reliquasq; à partu extrahit. Decoctum ex vino potum, succurrit urinæ difficultati, calculosorum accessibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis: dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen siccumq; tritum, utiligines in sole perunctas emendat. Eodem cum oleo & aceto perunctis, à venenatis non feriuntur. Valet cõtra dysenteriam & sanguinis rejectiones, aluiq; profluuium. In posca aut vino decoctum bibitur, contra omnes vesparum, apium, similiumq; aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morsibus, & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

Alcea. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀλθέα. Lat. Alcea. Ita. Malvauischio salvatico.
Gal. Guimauue sauuage. *Off.*
Herba Simeonis.

ALcea sylvestrium malvarum generi assignatur: folia habet dimissa, Verbenacæ proxima: caules tres aut quatuor cortice cannabino vestitos: florem Rosæ, parvum: radices albas, lævis,

* Alcea.

latas, quinque aut sex, cum plurimum cubitales: quæ cum uino aut aqua potæ, dysentericis ruptisq; medentur.

ALthæa quæ Latinis Hibiscum, græco nomine se medicam herbam esse profitetur, numerum ob ingentem in medicina vsum. Digerit partibus suis omnibus, laxat, phlegmonem leuat, mitigat & excoquit abscessus coctu difficiles, adipibus incocta & subacta. Radice & semine tenuium est partium, & bis amplius desiccat & detergit. Alcea bismalua est syluestris. Manardus eam esse putat, quæ Italis, herba Vngarica vocatur, à vulgari herbariorum, Alcea, diuersa. Hac Althææ locum supplet, vbi detergendi facultas requiritur. Huius speciatim non meminit Galenus. Paulus Aegineta pares ei cum Dioscoride vires attribuit.

Cannabis. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κάνναβις. Lat. Cannabis. Ital. Canape. Gal. Chanure. Off. Latino nomine.

CAnnabis satiua plãta magni in uita usus ad robustissimos funes factitãdos: foliis Fraxini, graui odore: caulibus fœminanibus semine rotũdo, q̃ largiore cibo genturã extinguit.

Siccus

Cannabis.

Succus ex ea recente, conuenienter auriũ doloribus instillatur. Syluestris Cānabis virgas fert Althææ similes, minores, nigriores & asperiores, cubiti altitudinẽ æquantes: folio satiuæ, nigriore et asperiore: flore Lychnitis, subrubro: semine & radice Althææ. Decocta radix, tum inflammationes mulcet, tum mores discutit, tofos articulorum dissipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

CAnnabis satiuæ nisi non cognita semen, diuersum quippiam in hominibus & gallinis operatur. Nam vt hominum genituram extinguit, ita vere à gallinis manducatum, generandorum ouorum miram facultatem tribuit: cum alias hyeme, ijs producendis penè inertes sint. Cannabis decoctum lumbricorum cauernas inedia, foras exire compellit. Perperam agunt mulierculæ, quæ seminis Cannabis decoctionem pueris epilepticis offerunt. Nam id eis non parum incommodat. In eligenda syluestri Cannabi studio & delectu opus est, siquidem paucis in locis vera prouenit.

Anagyris. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀναγυρις. Lat. Anagyris. Ital. Egelo. Gal. Boys puant. Off. Malua terrestris.

ANagyris, frutex est arboris instar, grauis odore: foliis Agni, virgisq; : flore Brassicæ: semẽ in corniculis nõ bre-

uibus

ribus gignit, subrotundum, firmum, uersicolori facie, simile rembus: quod durescit uua matureſcente. Terera folia trita tumores illitu reprimunt: si partus hæreat, & secundæ mensesq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo: sic & suspiriosis dantur, & contra capitis dolores in uino. Difficulter parientibus adalligantur, ita ut à partu statim auferantur. Radicis cortex concoquendis discutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum uomitiones uehementer ciet.

ANagyris in omnibus Tridentinæ iurisdictionis syluis prouenit, insta proceritatis arbor. Hoc lignũ intrinsecus propè medullam nigrum, forinsecus est luteum, in morem Guaiaci quod ex India affertur. Eo loci rustici vineaticos palos conficiunt, nam solidiorem materiam ob nervorum robur non reperiunt. Anagyris facultatis est maturantis & calidæ, folia vt potè humida minus acria sunt. Sicca incidunt & desiccant. Radicis cortices pari virtute præditæ. Semen tenuium est partium.

Cepæa. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κηπαια. Lat. Cepæa. Ital. Cepea. Gal. & Off. non probè cognita.

CEpæa Portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicæ scabie laborantibus opitulantur: maximè id præstat, si cum decocto radicum Asparagi eius, quem Myacanthon, hoc est, Corrudam uocant, bibatur.

CEpæa ab hortis nomine desumpto, in littoribus tamen arenosis nascitur, & hortensis non est, at potius littoralis Portulaca.

Alisma. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλισμα. *Lat. & Ital. Alisma.* Gal. non probatè, Plantain de riuiere. Off. eodem errore, Fistula pastoris.

ALisma, alij Damasonion appellãt: folia ei Plãtaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexaq; in terram: caule simpliciter tenui, cubito altiore: capitulis thyrsi: flore tenui, candido, pallescente: radicibus tenuibus ut Veratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus: aquosos amat tractus. Radix, ʒi drachmam una aut altera, bibatur, bis conuenit, qui leporẽ marinum deuorarũt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut Opium animinis Dauci, potui datur. Conuulsis, & contractis ulua prodest. Herba sistit aluum, menstrua pellit, tumores illita mitigat.

DAmasonium quidam fistulam pastoriam existimant, quidam Plantaginem aquaticam. Atenim cum Plantagine aquatica nota Damasonij non cõueniunt. Siquidem foliũ fert Arnoglosso angustius, terræ instratum, caulem vnicum & graulem: At plantago aquatica foliis est Arnoglosso grandioribus, quæ in lancem modum desinentia, sursum versus aspectant: caule non constat vnico, at pluribus, vnà è radice prodeuntibus. Fò fit vt in agnoscendo Damasonio inhibenda paulisper iudicium sit, donec certi quidpiam ab homine singulari & experientia & doctrina nobis obuenerit. Plura Damasonij genera se cognosse Cordus scribit, sed scribit tantum, & rem actum non deducit. Dissectionem Damasonij lapillos renum comminuere, ipsa experientia Galenum docuit, & ideo abstersorium est.

Onobrychis. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὀνοβρυχὶς. Lat. Onobrychis. Ital. Onobrichi.

Gal. & Off. non nota.

ONobrychis, folia habet Lentis, longiora paulò, caulem dodrantalem: florem purpureum: radicem farinam. Nascitur in uliginosis & inultis. Herba sumpta ui, si tritæ lumbrici, tubercula dissipat: cum uino pota, stranguriis sanat. Illita ex oleo, sudores mouet.

[Cnetarum plantarum classi Onobrichis adscribenda, quando quidem
solicite à Matthiolo perquisita, in Italia reperiri non potuit. Ej

Hypericum. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ὑπέρικον. *Lat. Hypericum. Ita. & Off. Perforata.* Gal. Mille pertuis.

HYpericum, alij Androsæmon, Alij Corion, alij Chamæpityn appellant: quoniam semẽ odore Resinam imitatur, surculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio Rutæ: flore albæ Violæ, luteo, qui digitis tritus, sanguineum succum remittit, qua ex causa Androsæmon cognominatur: subhirsuta siliqua, & tereti, hordei magnitudine: semine intus nigro, resinosi odoris. Gignitur in cultis & asperis. Vrinam cit: menstrua pellit appositum: tertianis, quartanisq; cum uino potum liberat. Semẽ quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant.

Ascyron. CAP. CXLVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἄσκυρον. *Lat. Ascyron. Ita. Asciro.* Gal. Espece de mille pertuys. Off. Hypericonis species.

ASCyrum siue Ascyroides, Hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens ramos, surculosiores, rubentesq; folia tenuia, flores luteos, & fructum resinosum, Hyperico non absimilem: cuius attritu digiti ferè cruentãtur, qua de causa Androsæmon uocauere. Ipsius semine ad ischiadicos, potum hydromelitis sextario: nam biliosa recrementa ampliss-ime detrahit: sed assiduè dare oportet, donec sanitati restituantur. Illinitur & ambustis efficaciter.

Androſæmum. CAP. CXLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ανδρόσαιμον. *Lat. Androſemon. Ita. Androſemo. Gal.* Autre eſpece de Mille pertuis. *Offic.* Hypericonis ſpecies.

Androſæmon.

Androſemon ab Hyperico, Aſcyro differt, quòd fruticet ramulis ſurculoſis, ac tenuibus: rubentibus virgis, & foliis rutæ, triplo aut quadruplo maioribus, quæ tritaminoſo lacte manant: complures alas habet in cacumine, utrinque expenſas, pinnatasq; : circa quas flores puſilli, lutei: & in calyculis ſemen Papaueris nigri, inſigne lineis. Hirſutius comæ tritæ reſinoſum odorem reddunt. Semen ſtiptum drachmis duabus foetum, biliоſa alui excrementa ſolit: iſchiadicis maximè medetur: ſed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambuſtis illita medetur: veneribus ſanguinem cohibet.

Cor

Coris. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόρις. *Lat. Coris. Ita. Cori.* Gal. Eſpece de Mille pertuis. Off. Hypericonis ſpecies.

CCoris, quod aliqui Hypericon uocant, frutex eſt folio Ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior dodrante, ſuauis, odoratus, acris. Potum ſemen menſes trahit & urinas: contra phalangiorum morſus, iſchiadicos & opiſthotonicos ex uino potum auxilio eſt: horroribus ex Pipere, ſed opiſthotonicis ex oleo, aptiſſimè illinitur. Radix uino decocta potaq́, defectis opem ferre creditur: ſed laborantem inter potandum quàmopti me cooperiri licet: ſiquidem corpus totum deſudabit, ex quare priſtinam agilitatem recuperabit.

HYpericum, Aſcyrum, et Andreſæmum eiuſdem generis ſunt, ſola caule & foliis eſt differẽtia, quatenus, aut caules & folia amplius de purpura & uirore participant, & ut ea magnitudo & paruitas diſcriminet. At quod Cori uocatur, minus ad Hypericum accedit, quam Aſcyrum & Andreſæmon. Cori id nomnis habuit, quod odoris ſuauitate odores imitetur. Baccas profert iuniperi baccis non abſimiles, minores tamen, quæ uuà cum ſolys attritæ, medium inter Iuniperum, Pinum, & cimices odorem remittunt, alioqui non ingratum. Hypericon, ut Plinius uult, ſemine cum hordeo matureſcat, ſiquidem huius ſub finem Maij, illius ſub initium Iulium maturitatem concipit. Hypericum excalfacit & deſiccat, & tenuium eſt partium.

Aiuga, ſiue Chamæpitys. CAP. CL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χαμαιπίτυς. *Lat. Aiuga. Ita. Chamepitio.* Gal. Iue Arthetique. Off. Iua Arthetica.

Chamæpitys. 1

Chamæpitys. 2

Aiuga herba in terra repens, incurue similis: foliis Semperuiui minoris, multis, multò tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis, odore Pinus: flore tenui, luteo, uel candido: radicibus Cichorij. Folia septem diebus in uino potata regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs: torminosis prosunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto contra Aconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. Trita in farinam, & cum Fico impulis sumpta, aluum emollit: excepta melle, cum æris squamis & Resina dejcit: apposita ex melle: uuluæ uitia extrahit: manum durities discutit, uulnera glutinat, ulcera quæ serpunt, cum

cum Melle illita, cohibet. Alterum est genus Aiugæ cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, comæ supradictæ: flore candido: semine nigro. Hæc etiam Pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula, foliis exilibus, albis, scabris: caule aspero, candido: luteis floribus, semine iuxta alas. Respit & hæc Pinum. Hæ duæ uim superioris obtinent, sed non usque adeò efficacem.

NOn dispari in errore versantur, qui Chamæpityn, quæ olim Latinis omnibus Aiuga, aut Abiga dicebatur, aut Chamæpeucem, aut primam sideritis speciem, aut Chamædrin esse contendunt. At reverà Chamæpytis illa est herba, quam Iuam cognomine Muscatam Seplasia nominant, non illa, quæ illis est, Chamæpytis. Tria eius habentur discrimina. Vnum sesquipedalibus surculis, flore Pinus & odore: Alterum breuius, & incuruum: tertium, foliis scabris, digitali caulis crassitudine. Mira similitudo inter Iuam, & verum Polium, sibi tamen non succedanea.

Finis Libri Tertij.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI De medicinali materia, Liber quartus, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

Adjunctæ annotationes doctæ & compendiosæ.

PRAEFATIO.

RIDIS antè libros, amantissime Aree, tradidimus aëramenta, olera, arbores, unguenta, animalia, fomenta, olera, radices, succos, herbas, semina. In hoc autem Quarto *differemus de radicibus, & eis quæ restant herbis.*

Betonica. CAP. I.

NOMINCLATVRA.

Græ. Κέστρον. Lat. Ital. & Off. Betonica.

Gal. Betoine.

Cestron Græcè nominatur, quoniam frigidis locis nascitur, Latini Betonicam appellant: herba est caulem [illegible] *serens, sublis admodùm, aut maiorem, quadratum: folia* [illegible] *Quercus, media, longa, in ambitu dimissa, odorata, prope radicē* [illegible] *minora, in summo caule semen recta Satureiæ specie. Radices* [illegible] *Decorticatas folia succosi plurimos ad usum: radicibus nitrum* [illegible] *ut veratri, similes, quæ extrahuntur in potu, vinitosam no-*

mitis

Betonica. 1

Betonica. 2

mitionem enocant. Folia dari debent ruptis, comulsis, mulieribus uulue malo opportunis, & ad laxãdos uteri strangulatus, denary põdere cũ hydromelite. Tres in uini sextario drachmæ, contra serpentium morsus bibuntur. Herba magna utilitate illatis à serpente uulneribus ibuntur: aduersus etiã semen drachma ex uino pota conuenit: præsumpta ea, si semen non bauriatur, nihil nocebit. Primam cicl, aliam: sal duæ, medetur comitialibus & insanis, pota ex aqua: & tocmoris, hemi, mitis, drachmæ pondere in aceto mulso, comotionem adiuuat, si quis eam Fabæ magnitudine secundam cænam in melle coctodeuorarit: modo consimili acidarum etiam bus præparatur. Stomachicus cum mandatum & succum demorsæ præbent, si prius adiuuans uinum sorbeatur. Datur sanguinem excreantibus, tribus

obolar, cum dilui in mulsa gallo, ischiadicis, renum & vesicæ dolentibus, ex aqua: atque inter cibum binis drachmis ex hydromelite, si febricitant: sin aliter, ex mulso: regio morbo laborantibus recreat, mensis pellit, drachmæ pondere cum mulso: aliquam purgant drachmæ quantitate, hydromelite decoctæ gallæ. Tussim cum melle alit tabem & purulentam excreationem. Folia sinapi trita quæ facilius vasa reconditum.

Antonius Musa Augusti Cæsaris medicus, scripsit de Betonica peculiare volumen, in quo præter cæteras illius virtutes explicat. Veterum, ut inquit Plinius, in hac fama eam numerique in Gallia, Betasium, Italia, in Italia Herculanea arte cuncta laudatissima. Effectus alexandri, hæc divertit, quam Paulus Ægineta vocat Psychotrophum, id est animæ gustu salvo, in scrofis ferendam. Inscriptæ virtutes est Betonicæ, amaræ, & molimentis.

Britannica. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βρεττανικὴ. *Lat. Mal. & Off. Britannica.*

Gal. Natiuum non habet.

Britannica aut Vetonica, folia habet sylvestris Lapathi, sed virgiora, & densiora, gustu adstringentia: radicem tenuem & brevem: caulem parvum emittit. Foliis exprimitur succus, qui igni aut sole coguntur. Vim habet adstringentem, privatim defluxionibus oris & tonsillarum ulceribus accommodatam. Valet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus.

Germanica, habet folia Britannicæ, quæ scis Romanis, omnibus Germaniæ regionibus gigni. Ideo remedium, ejusmodi compositionem postea commendat, quo dentes mira quadam decidant, comprimantur genibus noctu inter dormiendum. Ad morbos medetur, Stomacacen, & Scelotyrben vocant. Radix Britannicæ dicitur, quæ Matthiolo Italo bonum sequenti capite plantarum vulgatiori, laudatum ejusdem. Non omnes errant, qui hanc, & Britannicam, & Germanicam

Bistorta, folia producat Lapatho sylvestri similia, attamen nec nigra, nec pilosa sed laeta, & superiori parte purpurascentia, inferiori cana. Radice Britannica constat tenui & brevi: Bistorta crassa est, rubens, & serpentis in modum contorta. Britannica, cuiusque succus astringunt, cætera à Dioscoride patent.

Lysimachia.

CAP. III.

* Britannica.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λυσιμάχιον. *Lat. & Ita. Lysimachia.*
Gal. Lysimachic. Offic.
Salicaria.

LYsimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresue, frutticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim foliis, tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus, flore rufo, aut aureo. Gignitur in aquosis & palustribus. Foliorũ succus adstringente sua in sanguinis reiectionẽ supprimit: dysentericis potui datur, aut infunditur: mensiũ abũdantiã sistit, in pesso: sanguinis profluuio subuenit, si nares ea herba obturentur

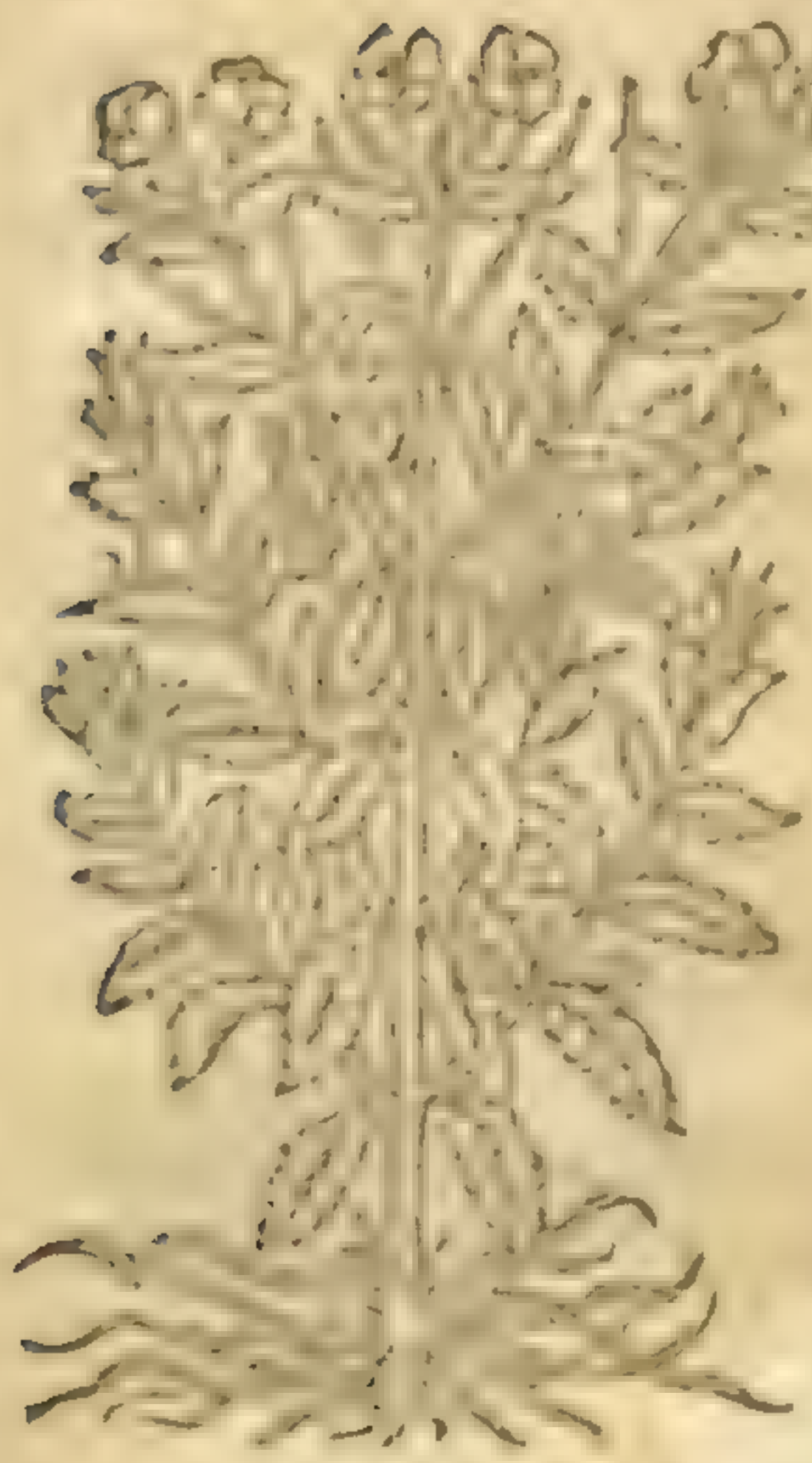

* Lysimachia. 1

Lysimachia. 2

*ter radicem cibi: acrimoniā dolorem suffiatel-
lit: ac grauedinem capitis, & musca interficit.*

L[illegible]

Glastum sit, nec Ysimachia. Lanata etiam numquam adhibetur, quæ in quadrangularem caulem assurgit, folijs valde asperis, et quasi in ma. lucata, nullam gustui gratitudinem exprimit, Ysimachiæ propè. His duabus rationibus Matthiolus Ysimachiam veram non hoc tempore, in Italia non reperiri concludit, nec Ieiss duobus Gallis Ruellio, Pellitorio, veraci Ysimachia.

Sanguinaria, siue Polygonum.

CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Πολύγονον. *Lat. Polygonum. Ital. & Off. Corrigiole. Gal.* Corrigiole.

Polygonum mas, ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos: qui per terrã, ut Gramen, repunt: folia Rutæ sed molliora longioraq; semine sub folijs tanquã racemi: unde marem appellari volunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vsu potus succi est stipare, ac refrigerare: prodest crudæ exercitum, choleræ, aluifluxionibus, et urinæ stillicidio: urinã aperiet, cum uino potus, contra serpentium morsus auxiliatur. Datur in febribus per horã ante significationes, Examinum profluuia impositu sistit: eadem succus paratus auribus instillatus: facit eximiè ad genitalium ulcera: cum uino, adiecto sale, decoctus, stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur. Sanguinaria femina prioribus similis, arundineæ teneræ simili, densis geniculis, et minutarum instar foliorum. Articulos in orbem mittit apices, folijs Pucæ similes, radices nullius usus. Nascitur in uigris. Hanc quoque sistendi refrigerandi natura, ad eadem malum, sed inefficacior.

Polygonum mas, campestris & uulgare plura, Polygonum femininon aquè passim frequens & copiosa. Nomen utrique à frequentia tenuiorum, aut seminis multitudine. Mas uulgò Centinodia: Femina

Gall

Calle, Aquatica sunt. Nascuntur in humidis fruticat, uno caule Arundinaceo crassi, densis geniculis in se tubarum modo sarctis, quorum summitates sunt, quos mox semen cingit, radice nullius usus. Vis vtriusque similis, sed imbecillior insunt.

Polygonatum. CAP. V.

NOMINCLATVRA.

Græ. Πολυγόνατον. *Lat. Polygonatum. Ita. Fraßinella.* Gal. La Genouillee. Offic. Sigillum Salomonis.

Polygonatum mas.

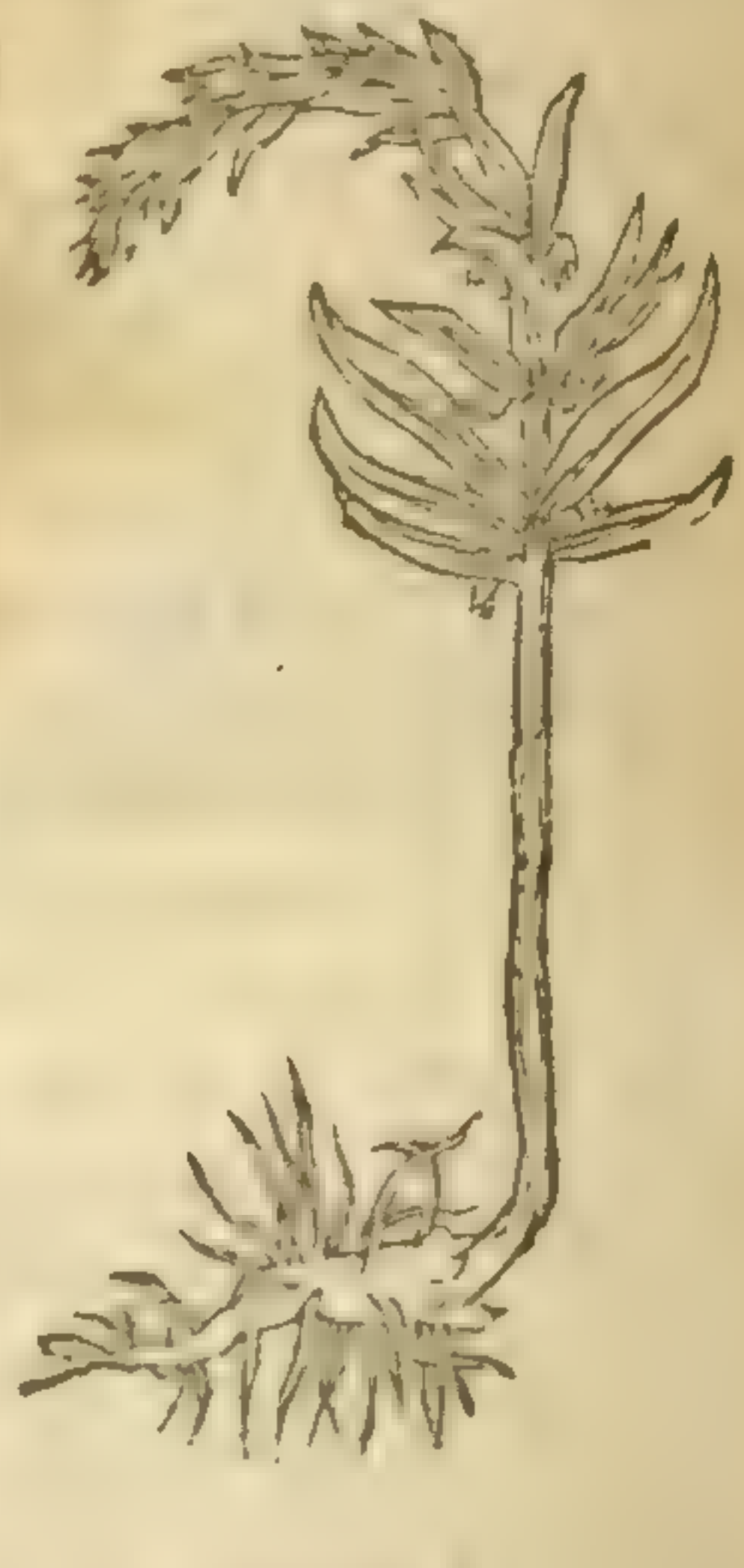

Fœmina.

Polygonatum nascitur in montibus, fruticat cubito altiore: foliis Lauri, latioribus & laxioribus, sapore mali Cotonei, aut Punici, cum quadam adstrictione. flores per singulos foliorum exortus promit, candidos, foliis numerosiores, incepta à radice sustentatione: radicem habet albam, mollem, longam, cre-

bra

brò geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craſſitudine æquantem: quæ vulneribus efficaciter illinitur: quæ etiam maculas in facie delet.

Polygonatum ſic dictum, quòd radix frequentibus geniculorum nodis per intermedia tumeat. Ex eius radice mulieres aquam, earũ leuius peculiarem, effingunt. Atenim Polygonatum, non eſt Sceaul. Nam quæ Serapio Sceaul deſcribens, nullam Dioſcoridis mentionem facit: eius moris eſt, cum quipiam ex hoc authore mutuatur. Ad hæc Serapio ſuo Sceaul, piſiformem, non laurifolia attribuit. Error ipſa vires non conſonant. Sagundum polygonatum, gracis, maculas in facie delet: cum Arabum Sceaul, ſemen, & venereas vires adaugeat. Polygonatum facultatis eſt miſtæ, hinc è modica aſtrictione & acrimonia: inde è faſtidiendo guſtu, quæ ne explicari quidem poſſit. Eſt hæc in planta mas & fœmina, è Valerij ordi induſtria. Errant tamen qui hanc cum Dictamno & Helleboro albo confundunt.

Clematis. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κληματὶς δαφνοειδής. *Lat. Clematis Daphnoides. Ital. Prouenca.* Gal. Petit Liſeron. Off. Vinca Peruinca.

Clematis humi ſerpit: lato, pinguiq; ſolo prouenit, uiticulas ſpargens craſſitudine unci, exiguas: folio Lauri ſignura & colore, multo minora. Ea cum caulibus in uino pota, alui profluuia & dyſenterias ſedant. Subdita in peſſo cum lacte & roſaceo, aut Cyprino, cruciatibus uuluæ medetur. Dolores dentium commanducata ſunt: impoſita ſerpentium morſibus, inuamentum præſtat: ferunt etiam contra aſpidum ictus ex accto pota opitulari. Gignitur in terrenis. Eſt & altera Clematis, quæ uiticuloſum emittit ramulum, rubeſcentem, lentum: folium guſtu admodum acre, ac exulcerans: reptat per arbores, ut Smilax. Semen trium, ſiliquam bilémque deterſum, in aqua aut hydromelite potum. Folia eius illita lepras purgant.

Cum

Clematis.

Cum Lepidio conditur ad cibos.

Clematis a Latinis, & ea quæ de prima ita scribit Dioscorides, ea proinde dulcior est, pus Vinea ferunt, & ejus dicitur. Nonnulli Hermuza. Clamadipse, Laureolinecer. quamnonnulli Lamc clematida, Clamadipsem Ilinus nonnulli secundà Clematis, nonnulli primà dicere, & quemadmodum dum è nostris quispiam, quæ Galli Viornam vocant, & Itali, Vitalbe, & Vitezze, Clematidem altera. Namque nihil refert, utrum quis rubentibus floribus, & ejus similibus folijs, quæ in admodum accedant, ac per arbores se sinuat, an per arbores se sinuet. Sunt autem ejus genera, quæ Latini Clematidem altera, Græci Clematidem heteran vocant, quam Dioscorides secundam Clematidis facit, Latini Clematidem secundam, Græci Clematidem deuteran vocant, quam Dioscorides tertiam facit, Latini Clematidem tertiam, Græci Clematidem tritan vocant, quam Dioscorides quartam facit, Latini Clematidem quartam, Græci Clematidem tetartan vocant, quam Dioscorides quintam facit, Latini Clematidem quintam, Græci Clematidem pentan vocant, quam Dioscorides sextam facit, Latini Clematidem sextam, Græci Clematidem hecten vocant, quam Dioscorides septimam facit, Latini Clematidem septimam, Græci Clematidem hebdomen vocant, quam Dioscorides octavam facit, Latini Clematidem octavam, Græci Clematidem ogdoen vocant, quam Dioscorides nonam facit, Latini Clematidem nonam, Græci Clematidem enaten vocant, quam Dioscorides decimam facit, Latini Clematidem decimam, Græci Clematidem decaten vocant, quam Dioscorides undecimam facit, Latini Clematidem undecimam, Græci Clematidem hendecaten vocant, quam Dioscorides duodecimam facit, Latini Clematidem duodecimam, Græci Clematidem dodecaten vocant, quam Dioscorides decimamtertiam facit, Latini Clematidem decimamtertiam, Græci Clematidem triscaidecaten vocant, quam Dioscorides decimamquartam facit, Latini Clematidem decimamquartam, Græci Clematidem tetradecaten vocant, quam Dioscorides decimamquintam facit, Latini Clematidem decimamquintam, Græci Clematidem pentadecaten vocant, quam Dioscorides decimamsextam facit, Latini Clematidem decimamsextam, Græci Clematidem hexadecaten vocant, quam Dioscorides decimamseptimam facit, Latini Clematidem decimamseptimam, Græci Clematidem heptadecaten vocant, quam Dioscorides decimamoctavam facit, Latini Clematidem decimamoctavam, Græci Clematidem octodecaten vocant, quam Dioscorides decimamnonam facit, Latini Clematidem decimamnonam, Græci Clematidem enneadecaten vocant, quam Dioscorides vicesimam facit, Latini Clematidem vicesimam, Græci Clematidem icosten vocant, quam Dioscorides vicesimamprimam facit, Latini Clematidem vicesimamprimam, Græci Clematidem icosprotan vocant, quam Dioscorides vicesimamsecundam facit, Latini Clematidem vicesimamsecundam, Græci Clematidem icosdeuteran vocant, quam Dioscorides vicesimamtertiam facit, Latini Clematidem vicesimamtertiam, Græci Clematidem icostritan vocant, quam Dioscorides vicesimamquartam facit, Latini Clematidem vicesimamquartam, Græci Clematidem icostetartan vocant, quam Dioscorides vicesimamquintam facit, Latini Clematidem vicesimamquintam, Græci Clematidem icospentan vocant, quam Dioscorides vicesimamsextam facit, Latini Clematidem vicesimamsextam, Græci Clematidem icosexten vocant, quam Dioscorides vicesimamseptimam facit, Latini Clematidem vicesimamseptimam, Græci Clematidem icosebdomen vocant, quam Dioscorides vicesimamoctavam facit, Latini Clematidem vicesimamoctavam, Græci Clematidem icosogdoen vocant, quam Dioscorides vicesimamnonam facit, Latini Clematidem vicesimamnonam, Græci Clematidem icosenaten vocant, quam Dioscorides tricesimam facit, Latini Clematidem tricesimam, Græci Clematidem triacosten vocant, quam Dioscorides tricesimamprimam facit, Latini Clematidem tricesimamprimam, Græci Clematidem triacosprotan vocant, quam Dioscorides tricesimamsecundam facit, Latini Clematidem tricesimamsecundam, Græci Clematidem triacosdeuteran vocant, quam Dioscorides tricesimamtertiam facit, Latini Clematidem tricesimamtertiam, Græci Clematidem triacostritan vocant, quam Dioscorides tricesimamquartam facit, Latini Clematidem tricesimamquartam, Græci Clematidem triacostetartan vocant, quam Dioscorides tricesimamquintam facit, Latini Clematidem tricesimamquintam, Græci Clematidem triacospentan vocant, quam Dioscorides tricesimamsextam facit, Latini Clematidem tricesimamsextam, Græci Clematidem triacosexten vocant, quam Dioscorides tricesimamseptimam facit, Latini Clematidem tricesimamseptimam, Græci Clematidem triacosebdomen vocant, quam Dioscorides tricesimamoctavam facit, Latini Clematidem tricesimamoctavam, Græci Clematidem triacosogdoen vocant, quam Dioscorides tricesimamnonam facit, Latini Clematidem tricesimamnonam, Græci Clematidem triacosenaten vocant, quam Dioscorides quadragesimam facit, Latini Clematidem quadragesimam, Græci Clematidem tetracosten vocant, quam Dioscorides quadragesimamprimam facit, Latini Clematidem quadragesimamprimam, Græci Clematidem tetracosprotan vocant, quam Dioscorides quadragesimamsecundam facit, Latini Clematidem quadragesimamsecundam, Græci Clematidem tetracosdeuteran vocant, quam Dioscorides quadragesimamtertiam facit, Latini Clematidem quadragesimamtertiam, Græci Clematidem tetracostritan vocant, quam Dioscorides quadragesimamquartam facit, Latini Clematidem quadragesimamquartam, Græci Clematidem tetracostetartan vocant, quam Dioscorides quadragesimamquintam facit, Latini Clematidem quadragesimamquintam, Græci Clematidem tetracospentan vocant, quam Dioscorides quadragesimamsextam facit, Latini Clematidem quadragesimamsextam, Græci Clematidem tetracosexten vocant, quam Dioscorides quadragesimamseptimam facit, Latini Clematidem quadragesimamseptimam, Græci Clematidem tetracosebdomen vocant, quam Dioscorides quadragesimamoctavam facit, Latini Clematidem quadragesimamoctavam, Græci Clematidem tetracosogdoen vocant, quam Dioscorides quadragesimamnonam facit, Latini Clematidem quadragesimamnonam, Græci Clematidem tetracosenaten vocant, quam Dioscorides quinquagesimam facit, Latini Clematidem quinquagesimam, Græci Clematidem pentacosten vocant, quam Dioscorides quinquagesimamprimam facit, Latini Clematidem quinquagesimamprimam, Græci Clematidem pentacosprotan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamsecundam facit, Latini Clematidem quinquagesimamsecundam, Græci Clematidem pentacosdeuteran vocant, quam Dioscorides quinquagesimamtertiam facit, Latini Clematidem quinquagesimamtertiam, Græci Clematidem pentacostritan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamquartam facit, Latini Clematidem quinquagesimamquartam, Græci Clematidem pentacostetartan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamquintam facit, Latini Clematidem quinquagesimamquintam, Græci Clematidem pentacospentan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamsextam facit, Latini Clematidem quinquagesimamsextam, Græci Clematidem pentacosexten vocant, quam Dioscorides quinquagesimamseptimam facit, Latini Clematidem quinquagesimamseptimam, Græci Clematidem pentacosebdomen vocant, quam Dioscorides quinquagesimamoctavam facit, Latini Clematidem quinquagesimamoctavam, Græci Clematidem pentacosogdoen vocant, quam Dioscorides quinquagesimamnonam facit, Latini Clematidem quinquagesimamnonam, Græci Clematidem pentacosenaten vocant, quam Dioscorides sexagesimam facit, Latini Clematidem sexagesimam, Græci Clematidem hexacosten vocant, quam Dioscorides sexagesimamprimam facit, Latini Clematidem sexagesimamprimam, Græci Clematidem hexacosprotan vocant, quam Dioscorides sexagesimamsecundam facit, Latini Clematidem sexagesimamsecundam, Græci Clematidem hexacosdeuteran vocant, quam Dioscorides sexagesimamtertiam facit, Latini Clematidem sexagesimamtertiam, Græci Clematidem hexacostritan vocant, quam Dioscorides sexagesimamquartam facit, Latini Clematidem sexagesimamquartam, Græci Clematidem hexacostetartan vocant, quam Dioscorides sexagesimamquintam facit, Latini Clematidem sexagesimamquintam, Græci Clematidem hexacospentan vocant, quam Dioscorides sexagesimamsextam facit, Latini Clematidem sexagesimamsextam, Græci Clematidem hexacosexten vocant, quam Dioscorides sexagesimamseptimam facit, Latini Clematidem sexagesimamseptimam, Græci Clematidem hexacosebdomen vocant, quam Dioscorides sexagesimamoctavam facit, Latini Clematidem sexagesimamoctavam, Græci Clematidem hexacosogdoen vocant, quam Dioscorides sexagesimamnonam facit, Latini Clematidem sexagesimamnonam, Græci Clematidem hexacosenaten vocant, quam Dioscorides septuagesimam facit, Latini Clematidem septuagesimam, Græci Clematidem heptacosten vocant, quam Dioscorides septuagesimamprimam facit, Latini Clematidem septuagesimamprimam, Græci Clematidem heptacosprotan vocant, quam Dioscorides septuagesimamsecundam facit, Latini Clematidem septuagesimamsecundam, Græci Clematidem heptacosdeuteran vocant, quam Dioscorides septuagesimamtertiam facit, Latini Clematidem septuagesimamtertiam, Græci Clematidem heptacostritan vocant, quam Dioscorides septuagesimamquartam facit, Latini Clematidem septuagesimamquartam, Græci Clematidem heptacostetartan vocant, quam Dioscorides septuagesimamquintam facit, Latini Clematidem septuagesimamquintam, Græci Clematidem heptacospentan vocant, quam Dioscorides septuagesimamsextam facit, Latini Clematidem septuagesimamsextam, Græci Clematidem heptacosexten vocant, quam Dioscorides septuagesimamseptimam facit, Latini Clematidem septuagesimamseptimam, Græci Clematidem heptacosebdomen vocant, quam Dioscorides septuagesimamoctavam facit, Latini Clematidem septuagesimamoctavam, Græci Clematidem heptacosogdoen vocant, quam Dioscorides septuagesimamnonam facit, Latini Clematidem septuagesimamnonam, Græci Clematidem heptacosenaten vocant, quam Dioscorides octogesimam facit, Latini Clematidem octogesimam, Græci Clematidem octacosten vocant, quam Dioscorides octogesimamprimam facit, Latini Clematidem octogesimamprimam, Græci Clematidem octacosprotan vocant, quam Dioscorides octogesimamsecundam facit, Latini Clematidem octogesimamsecundam, Græci Clematidem octacosdeuteran vocant, quam Dioscorides octogesimamtertiam facit, Latini Clematidem octogesimamtertiam, Græci Clematidem octacostritan vocant, quam Dioscorides octogesimamquartam facit, Latini Clematidem octogesimamquartam, Græci Clematidem octacostetartan vocant, quam Dioscorides octogesimamquintam facit, Latini Clematidem octogesimamquintam, Græci Clematidem octacospentan vocant, quam Dioscorides octogesimamsextam facit, Latini Clematidem octogesimamsextam, Græci Clematidem octacosexten vocant, quam Dioscorides octogesimamseptimam facit, Latini Clematidem octogesimamseptimam, Græci Clematidem octacosebdomen vocant, quam Dioscorides octogesimamoctavam facit, Latini Clematidem octogesimamoctavam, Græci Clematidem octacosogdoen vocant, quam Dioscorides octogesimamnonam facit, Latini Clematidem octogesimamnonam, Græci Clematidem octacosenaten vocant, quam Dioscorides nonagesimam facit, Latini Clematidem nonagesimam, Græci Clematidem enenacosten vocant, quam Dioscorides nonagesimamprimam facit, Latini Clematidem nonagesimamprimam, Græci Clematidem enenacosprotan vocant, quam Dioscorides nonagesimamsecundam facit, Latini Clematidem nonagesimamsecundam, Græci Clematidem enenacosdeuteran vocant, quam Dioscorides nonagesimamtertiam facit, Latini Clematidem nonagesimamtertiam, Græci Clematidem enenacostritan vocant, quam Dioscorides nonagesimamquartam facit, Latini Clematidem nonagesimamquartam, Græci Clematidem enenacostetartan vocant, quam Dioscorides nonagesimamquintam facit, Latini Clematidem nonagesimamquintam, Græci Clematidem enenacospentan vocant, quam Dioscorides nonagesimamsextam facit, Latini Clematidem nonagesimamsextam, Græci Clematidem enenacosexten vocant, quam Dioscorides nonagesimamseptimam facit, Latini Clematidem nonagesimamseptimam, Græci Clematidem enenacosebdomen vocant, quam Dioscorides nonagesimamoctavam facit, Latini Clematidem nonagesimamoctavam, Græci Clematidem enenacosogdoen vocant, quam Dioscorides nonagesimamnonam facit, Latini Clematidem nonagesimamnonam, Græci Clematidem enenacosenaten vocant, quam Dioscorides centesimam facit, Latini Clematidem centesimam, Græci Clematidem hecatosten vocant, quam Dioscorides centesimamprimam facit, Latini Clematidem centesimamprimam, Græci Clematidem hecatosprotan vocant, quam Dioscorides centesimamsecundam facit, Latini Clematidem centesimamsecundam, Græci Clematidem hecatosdeuteran vocant, quam Dioscorides centesimamtertiam facit, Latini Clematidem centesimamtertiam, Græci Clematidem hecatostritan vocant, quam Dioscorides centesimamquartam facit, Latini Clematidem centesimamquartam, Græci Clematidem hecatostetartan vocant, quam Dioscorides centesimamquintam facit, Latini Clematidem centesimamquintam, Græci Clematidem hecatospentan vocant, quam Dioscorides centesimamsextam facit, Latini Clematidem centesimamsextam, Græci Clematidem hecatosexten vocant, quam Dioscorides centesimamseptimam facit, Latini Clematidem centesimamseptimam, Græci Clematidem hecatosebdomen vocant, quam Dioscorides centesimamoctavam facit, Latini Clematidem centesimamoctavam, Græci Clematidem hecatosogdoen vocant, quam Dioscorides centesimamnonam facit, Latini Clematidem centesimamnonam, Græci Clematidem hecatosenaten vocant, quam Dioscorides ducentesimam facit, Latini Clematidem ducentesimam, Græci Clematidem diacosten vocant, quam Dioscorides ducentesimamprimam facit, Latini Clematidem ducentesimamprimam, Græci Clematidem diacosprotan vocant, quam Dioscorides ducentesimamsecundam facit, Latini Clematidem ducentesimamsecundam, Græci Clematidem diacosdeuteran vocant, quam Dioscorides ducentesimamtertiam facit, Latini Clematidem ducentesimamtertiam, Græci Clematidem diacostritan vocant, quam Dioscorides ducentesimamquartam facit, Latini Clematidem ducentesimamquartam, Græci Clematidem diacostetartan vocant, quam Dioscorides ducentesimamquintam facit, Latini Clematidem ducentesimamquintam, Græci Clematidem diacospentan vocant, quam Dioscorides ducentesimamsextam facit, Latini Clematidem ducentesimamsextam, Græci Clematidem diacosexten vocant, quam Dioscorides ducentesimamseptimam facit, Latini Clematidem ducentesimamseptimam, Græci Clematidem diacosebdomen vocant, quam Dioscorides ducentesimamoctavam facit, Latini Clematidem ducentesimamoctavam, Græci Clematidem diacosogdoen vocant, quam Dioscorides ducentesimamnonam facit, Latini Clematidem ducentesimamnonam, Græci Clematidem diacosenaten vocant, quam Dioscorides trecentesimam facit, Latini Clematidem trecentesimam, Græci Clematidem triacosten vocant, quam Dioscorides trecentesimamprimam facit, Latini Clematidem trecentesimamprimam, Græci Clematidem triacosprotan vocant, quam Dioscorides trecentesimamsecundam facit, Latini Clematidem trecentesimamsecundam, Græci Clematidem triacosdeuteran vocant, quam Dioscorides trecentesimamtertiam facit, Latini Clematidem trecentesimamtertiam, Græci Clematidem triacostritan vocant, quam Dioscorides trecentesimamquartam facit, Latini Clematidem trecentesimamquartam, Græci Clematidem triacostetartan vocant, quam Dioscorides trecentesimamquintam facit, Latini Clematidem trecentesimamquintam, Græci Clematidem triacospentan vocant, quam Dioscorides trecentesimamsextam facit, Latini Clematidem trecentesimamsextam, Græci Clematidem triacosexten vocant, quam Dioscorides trecentesimamseptimam facit, Latini Clematidem trecentesimamseptimam, Græci Clematidem triacosebdomen vocant, quam Dioscorides trecentesimamoctavam facit, Latini Clematidem trecentesimamoctavam, Græci Clematidem triacosogdoen vocant, quam Dioscorides trecentesimamnonam facit, Latini Clematidem trecentesimamnonam, Græci Clematidem triacosenaten vocant, quam Dioscorides quadringentesimam facit, Latini Clematidem quadringentesimam, Græci Clematidem tetracosten vocant, quam Dioscorides quadringentesimamprimam facit, Latini Clematidem quadringentesimamprimam, Græci Clematidem tetracosprotan vocant, quam Dioscorides quadringentesimamsecundam facit, Latini Clematidem quadringentesimamsecundam, Græci Clematidem tetracosdeuteran vocant, quam Dioscorides quadringentesimamtertiam facit, Latini Clematidem quadringentesimamtertiam, Græci Clematidem tetracostritan vocant, quam Dioscorides quadringentesimamquartam facit, Latini Clematidem quadringentesimamquartam, Græci Clematidem tetracostetartan vocant, quam Dioscorides quadringentesimamquintam facit, Latini Clematidem quadringentesimamquintam, Græci Clematidem tetracospentan vocant, quam Dioscorides quadringentesimamsextam facit, Latini Clematidem quadringentesimamsextam, Græci Clematidem tetracosexten vocant, quam Dioscorides quadringentesimamseptimam facit, Latini Clematidem quadringentesimamseptimam, Græci Clematidem tetracosebdomen vocant, quam Dioscorides quadringentesimamoctavam facit, Latini Clematidem quadringentesimamoctavam, Græci Clematidem tetracosogdoen vocant, quam Dioscorides quadringentesimamnonam facit, Latini Clematidem quadringentesimamnonam, Græci Clematidem tetracosenaten vocant, quam Dioscorides quingentesimam facit, Latini Clematidem quingentesimam, Græci Clematidem pentacosten vocant, quam Dioscorides quingentesimamprimam facit, Latini Clematidem quingentesimamprimam, Græci Clematidem pentacosprotan vocant, quam Dioscorides quingentesimamsecundam facit, Latini Clematidem quingentesimamsecundam, Græci Clematidem pentacosdeuteran vocant, quam Dioscorides quingentesimamtertiam facit, Latini Clematidem quingentesimamtertiam, Græci Clematidem pentacostritan vocant, quam Dioscorides quingentesimamquartam facit, Latini Clematidem quingentesimamquartam, Græci Clematidem pentacostetartan vocant, quam Dioscorides quingentesimamquintam facit, Latini Clematidem quingentesimamquintam, Græci Clematidem pentacospentan vocant, quam Dioscorides quingentesimamsextam facit, Latini Clematidem quingentesimamsextam, Græci Clematidem pentacosexten vocant, quam Dioscorides quingentesimamseptimam facit, Latini Clematidem quingentesimamseptimam, Græci Clematidem pentacosebdomen vocant, quam Dioscorides quingentesimamoctavam facit, Latini Clematidem quingentesimamoctavam, Græci Clematidem pentacosogdoen vocant, quam Dioscorides quingentesimamnonam facit, Latini Clematidem quingentesimamnonam, Græci Clematidem pentacosenaten vocant, quam Dioscorides sexcentesimam facit, Latini Clematidem sexcentesimam, Græci Clematidem hexacosten vocant, quam Dioscorides sexcentesimamprimam facit, Latini Clematidem sexcentesimamprimam, Græci Clematidem hexacosprotan vocant, quam Dioscorides sexcentesimamsecundam facit, Latini Clematidem sexcentesimamsecundam, Græci Clematidem hexacosdeuteran vocant, quam Dioscorides sexcentesimamtertiam facit, Latini Clematidem sexcentesimamtertiam, Græci Clematidem hexacostritan vocant, quam Dioscorides sexcentesimamquartam facit, Latini Clematidem sexcentesimamquartam, Græci Clematidem hexacostetartan vocant, quam Dioscorides sexcentesimamquintam facit, Latini Clematidem sexcentesimamquintam, Græci Clematidem hexacospentan vocant, quam Dioscorides sexcentesimamsextam facit, Latini Clematidem sexcentesimamsextam, Græci Clematidem hexacosexten vocant, quam Dioscorides sexcentesimamseptimam facit, Latini Clematidem sexcentesimamseptimam, Græci Clematidem hexacosebdomen vocant, quam Dioscorides sexcentesimamoctavam facit, Latini Clematidem sexcentesimamoctavam, Græci Clematidem hexacosogdoen vocant, quam Dioscorides sexcentesimamnonam facit, Latini Clematidem sexcentesimamnonam, Græci Clematidem hexacosenaten vocant, quam Dioscorides septingentesimam facit, Latini Clematidem septingentesimam, Græci Clematidem heptacosten vocant, quam Dioscorides septingentesimamprimam facit, Latini Clematidem septingentesimamprimam, Græci Clematidem heptacosprotan vocant, quam Dioscorides septingentesimamsecundam facit, Latini Clematidem septingentesimamsecundam, Græci Clematidem heptacosdeuteran vocant, quam Dioscorides septingentesimamtertiam facit, Latini Clematidem septingentesimamtertiam, Græci Clematidem heptacostritan vocant, quam Dioscorides septingentesimamquartam facit, Latini Clematidem septingentesimamquartam, Græci Clematidem heptacostetartan vocant, quam Dioscorides septingentesimamquintam facit, Latini Clematidem septingentesimamquintam, Græci Clematidem heptacospentan vocant, quam Dioscorides septingentesimamsextam facit, Latini Clematidem septingentesimamsextam, Græci Clematidem heptacosexten vocant, quam Dioscorides septingentesimamseptimam facit, Latini Clematidem septingentesimamseptimam, Græci Clematidem heptacosebdomen vocant, quam Dioscorides septingentesimamoctavam facit, Latini Clematidem septingentesimamoctavam, Græci Clematidem heptacosogdoen vocant, quam Dioscorides septingentesimamnonam facit, Latini Clematidem septingentesimamnonam, Græci Clematidem heptacosenaten vocant, quam Dioscorides octingentesimam facit, Latini Clematidem octingentesimam, Græci Clematidem octacosten vocant, quam Dioscorides octingentesimamprimam facit, Latini Clematidem octingentesimamprimam, Græci Clematidem octacosprotan vocant, quam Dioscorides octingentesimamsecundam facit, Latini Clematidem octingentesimamsecundam, Græci Clematidem octacosdeuteran vocant, quam Dioscorides octingentesimamtertiam facit, Latini Clematidem octingentesimamtertiam, Græci Clematidem octacostritan vocant, quam Dioscorides octingentesimamquartam facit, Latini Clematidem octingentesimamquartam, Græci Clematidem octacostetartan vocant, quam Dioscorides octingentesimamquintam facit, Latini Clematidem octingentesimamquintam, Græci Clematidem octacospentan vocant, quam Dioscorides octingentesimamsextam facit, Latini Clematidem octingentesimamsextam, Græci Clematidem octacosexten vocant, quam Dioscorides octingentesimamseptimam facit, Latini Clematidem octingentesimamseptimam, Græci Clematidem octacosebdomen vocant, quam Dioscorides octingentesimamoctavam facit, Latini Clematidem octingentesimamoctavam, Græci Clematidem octacosogdoen vocant, quam Dioscorides octingentesimamnonam facit, Latini Clematidem octingentesimamnonam, Græci Clematidem octacosenaten vocant, quam Dioscorides nongentesimam facit, Latini Clematidem nongentesimam, Græci Clematidem enenacosten vocant, quam Dioscorides nongentesimamprimam facit, Latini Clematidem nongentesimamprimam, Græci Clematidem enenacosprotan vocant, quam Dioscorides nongentesimamsecundam facit, Latini Clematidem nongentesimamsecundam, Græci Clematidem enenacosdeuteran vocant, quam Dioscorides nongentesimamtertiam facit, Latini Clematidem nongentesimamtertiam, Græci Clematidem enenacostritan vocant, quam Dioscorides nongentesimamquartam facit, Latini Clematidem nongentesimamquartam, Græci Clematidem enenacostetartan vocant, quam Dioscorides nongentesimamquintam facit, Latini Clematidem nongentesimamquintam, Græci Clematidem enenacospentan vocant, quam Dioscorides nongentesimamsextam facit, Latini Clematidem nongentesimamsextam, Græci Clematidem enenacosexten vocant, quam Dioscorides nongentesimamseptimam facit, Latini Clematidem nongentesimamseptimam, Græci Clematidem enenacosebdomen vocant, quam Dioscorides nongentesimamoctavam facit, Latini Clematidem nongentesimamoctavam, Græci Clematidem enenacosogdoen vocant, quam Dioscorides nongentesimamnonam facit, Latini Clematidem nongentesimamnonam, Græci Clematidem enenacosenaten vocant, quam Dioscorides millesimam facit, Latini Clematidem millesimam, Græci Clematidem chiliosten vocant, quam Dioscorides millesimamprimam facit, Latini Clematidem millesimamprimam, Græci Clematidem chiliosprotan vocant, quam Dioscorides millesimamsecundam facit, Latini Clematidem millesimamsecundam, Græci Clematidem chiliosdeuteran vocant, quam Dioscorides millesimamtertiam facit, Latini Clematidem millesimamtertiam, Græci Clematidem chiliostritan vocant, quam Dioscorides millesimamquartam facit, Latini Clematidem millesimamquartam, Græci Clematidem chiliostetartan vocant, quam Dioscorides millesimamquintam facit, Latini Clematidem millesimamquintam, Græci Clematidem chiliospentan vocant, quam Dioscorides millesimamsextam facit, Latini Clematidem millesimamsextam, Græci Clematidem chiliosexten vocant, quam Dioscorides millesimamseptimam facit, Latini Clematidem millesimamseptimam, Græci Clematidem chiliosebdomen vocant, quam Dioscorides millesimamoctavam facit, Latini Clematidem millesimamoctavam, Græci Clematidem chiliosogdoen vocant, quam Dioscorides millesimamnonam facit, Latini Clematidem millesimamnonam, Græci Clematidem chiliosenaten vocant, quam Dioscorides decimamsecundam facit, Latini Clematidem decimamsecundam, Græci Clematidem deuteradecaten vocant, quam Dioscorides decimamtertiam facit, Latini Clematidem decimamtertiam, Græci Clematidem tritadecaten vocant, quam Dioscorides decimamquartam facit, Latini Clematidem decimamquartam, Græci Clematidem tetradecaten vocant, quam Dioscorides decimamquintam facit, Latini Clematidem decimamquintam, Græci Clematidem pentadecaten vocant, quam Dioscorides decimamsextam facit, Latini Clematidem decimamsextam, Græci Clematidem hexadecaten vocant, quam Dioscorides decimamseptimam facit, Latini Clematidem decimamseptimam, Græci Clematidem heptadecaten vocant, quam Dioscorides decimamoctavam facit, Latini Clematidem decimamoctavam, Græci Clematidem octodecaten vocant, quam Dioscorides decimamnonam facit, Latini Clematidem decimamnonam, Græci Clematidem enneadecaten vocant, quam Dioscorides vicesimamsecundam facit, Latini Clematidem vicesimamsecundam, Græci Clematidem icosdeuteran vocant, quam Dioscorides vicesimamtertiam facit, Latini Clematidem vicesimamtertiam, Græci Clematidem icostritan vocant, quam Dioscorides vicesimamquartam facit, Latini Clematidem vicesimamquartam, Græci Clematidem icostetartan vocant, quam Dioscorides vicesimamquintam facit, Latini Clematidem vicesimamquintam, Græci Clematidem icospentan vocant, quam Dioscorides vicesimamsextam facit, Latini Clematidem vicesimamsextam, Græci Clematidem icosexten vocant, quam Dioscorides vicesimamseptimam facit, Latini Clematidem vicesimamseptimam, Græci Clematidem icosebdomen vocant, quam Dioscorides vicesimamoctavam facit, Latini Clematidem vicesimamoctavam, Græci Clematidem icosogdoen vocant, quam Dioscorides vicesimamnonam facit, Latini Clematidem vicesimamnonam, Græci Clematidem icosenaten vocant, quam Dioscorides tricesimamsecundam facit, Latini Clematidem tricesimamsecundam, Græci Clematidem triacosdeuteran vocant, quam Dioscorides tricesimamtertiam facit, Latini Clematidem tricesimamtertiam, Græci Clematidem triacostritan vocant, quam Dioscorides tricesimamquartam facit, Latini Clematidem tricesimamquartam, Græci Clematidem triacostetartan vocant, quam Dioscorides tricesimamquintam facit, Latini Clematidem tricesimamquintam, Græci Clematidem triacospentan vocant, quam Dioscorides tricesimamsextam facit, Latini Clematidem tricesimamsextam, Græci Clematidem triacosexten vocant, quam Dioscorides tricesimamseptimam facit, Latini Clematidem tricesimamseptimam, Græci Clematidem triacosebdomen vocant, quam Dioscorides tricesimamoctavam facit, Latini Clematidem tricesimamoctavam, Græci Clematidem triacosogdoen vocant, quam Dioscorides tricesimamnonam facit, Latini Clematidem tricesimamnonam, Græci Clematidem triacosenaten vocant, quam Dioscorides quadragesimamsecundam facit, Latini Clematidem quadragesimamsecundam, Græci Clematidem tetracosdeuteran vocant, quam Dioscorides quadragesimamtertiam facit, Latini Clematidem quadragesimamtertiam, Græci Clematidem tetracostritan vocant, quam Dioscorides quadragesimamquartam facit, Latini Clematidem quadragesimamquartam, Græci Clematidem tetracostetartan vocant, quam Dioscorides quadragesimamquintam facit, Latini Clematidem quadragesimamquintam, Græci Clematidem tetracospentan vocant, quam Dioscorides quadragesimamsextam facit, Latini Clematidem quadragesimamsextam, Græci Clematidem tetracosexten vocant, quam Dioscorides quadragesimamseptimam facit, Latini Clematidem quadragesimamseptimam, Græci Clematidem tetracosebdomen vocant, quam Dioscorides quadragesimamoctavam facit, Latini Clematidem quadragesimamoctavam, Græci Clematidem tetracosogdoen vocant, quam Dioscorides quadragesimamnonam facit, Latini Clematidem quadragesimamnonam, Græci Clematidem tetracosenaten vocant, quam Dioscorides quinquagesimamsecundam facit, Latini Clematidem quinquagesimamsecundam, Græci Clematidem pentacosdeuteran vocant, quam Dioscorides quinquagesimamtertiam facit, Latini Clematidem quinquagesimamtertiam, Græci Clematidem pentacostritan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamquartam facit, Latini Clematidem quinquagesimamquartam, Græci Clematidem pentacostetartan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamquintam facit, Latini Clematidem quinquagesimamquintam, Græci Clematidem pentacospentan vocant, quam Dioscorides quinquagesimamsextam facit, Latini Clematidem quinquagesimamsextam, Græci Clematidem pentacosexten vocant, quam Dioscorides quinquagesimamseptimam facit, Latini Clematidem quinquagesimamseptimam, Græci Clematidem pentacosebdomen vocant, quam Dioscorides quinquagesimamoctavam facit, Latini Clematidem quinquagesimamoctavam, Græci Clematidem pentacosogdoen vocant, quam Dioscorides quinquagesimamnonam facit, Latini Clematidem quinquagesimamnonam, Græci Clematidem pentacosenaten vocant, quam Dioscorides sexagesimamsecundam facit, Latini Clematidem sexagesimamsecundam, Græci Clematidem hexacosdeuteran vocant, quam Dioscorides sexagesimamtertiam facit, Latini Clematidem sexagesimamtertiam, Græci Clematidem hexacostritan vocant, quam Dioscorides sexagesimamquartam facit, Latini Clematidem sexagesimamquartam, Græci Clematidem hexacostetartan vocant, quam Dioscorides sexagesimamquintam facit, Latini Clematidem sexagesimamquintam, Græci Clematidem hexacospentan vocant, quam Dioscorides sexagesimamsextam facit, Latini Clematidem sexagesimamsextam, Græci Clematidem hexacosexten vocant, quam Dioscorides sexagesimamseptimam facit, Latini Clematidem sexagesimamseptimam, Græci Clematidem hexacosebdomen vocant, quam Dioscorides sexagesimamoctavam facit, Latini Clematidem sexagesimamoctavam, Græci Clematidem hexacosogdoen vocant, quam Dioscorides sexagesimamnonam facit, Latini Clematidem sexagesimamnonam, Græci Clematidem hexacosenaten vocant, quam Dioscorides septuagesimamsecundam facit, Latini Clematidem septuagesimamsecundam, Græci Clematidem heptacosdeuteran vocant, quam Dioscorides septuagesimamtertiam facit, Latini Clematidem septuagesimamtertiam, Græci Clematidem heptacostritan vocant, quam Dioscorides septuagesimamquartam facit, Latini Clematidem septuagesimamquartam, Græci Clematidem heptacostetartan vocant, quam Dioscorides septuagesimamquintam facit, Latini Clematidem septuagesimamquintam, Græci Clematidem heptacospentan vocant, quam Dioscorides septuagesimamsextam facit, Latini Clematidem septuagesimamsextam, Græci Clematidem heptacosexten vocant, quam Dioscorides septuagesimamseptimam facit, Latini Clematidem septuagesimamseptimam, Græci Clematidem heptacosebdomen vocant, quam Dioscorides septuagesimamoctavam facit, Latini Clematidem septuagesimamoctavam, Græci Clematidem heptacosogdoen vocant, quam Dioscorides septuagesimamnonam facit, Latini Clematidem septuagesimamnonam, Græci Clematidem heptacosenaten vocant, quam Dioscorides octogesimamsecundam facit, Latini Clematidem octogesimamsecundam, Græci Clematidem octacosdeuteran vocant, quam Dioscorides octogesimamtertiam facit, Latini Clematidem octogesimamtertiam, Græci Clematidem octacostritan vocant, quam Dioscorides octogesimamquartam facit, Latini Clematidem octogesimamquartam, Græci Clematidem octacostetartan vocant, quam Dioscorides octogesimamquintam facit, Latini Clematidem octogesimamquintam, Græci Clematidem octacospentan vocant, quam Dioscorides octogesimamsextam facit, Latini Clematidem octogesimamsextam, Græci Clematidem octacosexten vocant, quam Dioscorides octogesimamseptimam facit, Latini Clematidem octogesimamseptimam, Græci Clematidem octacosebdomen vocant, quam Dioscorides octogesimamoctavam facit, Latini Clematidem octogesimamoctavam, Græci Clematidem octacosogdoen vocant, quam Dioscorides octogesimamnonam facit, Latini Clematidem octogesimamnonam, Græci Clematidem octacosenaten vocant, quam Dioscorides nonagesimamsecundam facit, Latini Clematidem nonagesimamsecundam, Græci Clematidem enenacosdeuteran vocant, quam Dioscorides nonagesimamtertiam facit, Latini Clematidem nonagesimamtertiam, Græci Clematidem enenacostritan vocant, quam Dioscorides nonagesimamquartam facit, Latini Clematidem nonagesimamquartam, Græci Clematidem enenacostetartan vocant, quam Dioscorides nonagesimamquintam facit, Latini Clematidem nonagesimamquintam, Græci Clematidem enenacospentan vocant, quam Dioscorides nonagesimamsextam facit, Latini Clematidem nonagesimamsextam, Græci Clematidem enenacosexten vocant, quam Dioscorides nonagesimamseptimam facit, Latini Clematidem nonagesimamseptimam, Græci Clematidem enenacosebdomen vocant, quam Dioscorides nonagesimamoctavam facit, Latini Clematidem nonagesimamoctavam, Græci Clematidem enenacosogdoen vocant, quam Dioscorides nonagesimamnonam facit, Latini Clematidem nonagesimamnonam, Græci Clematidem enenacosenaten vocant, quam Dioscorides centesimamsecundam facit, Latini Clematidem centesimamsecundam, Græci Clematidem hecatosdeuteran vocant, quam Dioscorides centesimamtertiam facit, Latini Clematidem centesimamtertiam, Græci Clematidem hecatostritan vocant, quam Dioscorides centesimamquartam facit, Latini Clematidem centesimamquartam, Græci Clematidem hecatostetartan vocant, quam Dioscorides centesimamquintam facit, Latini Clematidem centesimamquintam, Græci Clematidem hecatospentan vocant, quam Dioscorides centesimamsextam facit, Latini Clematidem centesimamsextam, Græci Clematidem hecatosexten vocant, quam Dioscorides centesimamseptimam facit, Latini Clematidem centesimamseptimam, Græci Clematidem hecatosebdomen vocant, quam Dioscorides centesimamoctavam facit, Latini Clematidem centesimamoctavam, Græci Clematidem hecatosogdoen vocant, quam Dioscorides centesimamnonam facit, Latini Clematidem centesimamnonam, Græci Clematidem hecatosenaten vocant, quam Dioscorides ducentesimamsecundam facit, Latini Clematidem ducentesimamsecundam, Græci Clematidem diacosdeuteran vocant, quam Dioscorides ducentesimamtertiam facit, Latini Clematidem ducentesimamtertiam, Græci Clematid

recte vt erat ab authore, collocatam, ac processu à curioso quopiam, illi a stricturis Clematidis nullo indicio communicatam.

Polemonia. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Πολεμωνιον. Lat. Polemonia. Ital. eodem nomine. Gal. Sauge sauuage. Off. Behen album.

Polemoniam alij Philateriam, Cappadoces Chiliodynamin appellant, ramis exilibus, utrinq; pinnatis: foliis paulo quàm Rutæ maioribus, ac longioribus, Calaminthæ Sanguinariæ proximis, quibus in summis uelut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante, raduculæ simili. Nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino Radix contra serpentes & dysenteriam: & ex aqua, aduersus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmæ pondere lienosis: eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt, cum qui radicem gestauerit, à scorpione non ferri: eumq; si læsus sit, nihil molesti passurum: dentium dolorem mansa mitigat.

Videt Polemoniam Matthiolus in altioribus & asperioribus vallis Anxiæ montibus, gracili & quadrato caule, flore ferè Nepetæ, coma corymbacea, nigro refertam semine, radice longa & candida. Id tamen quæ est modestia, non affirmat. Atenim Rutam caprariam, quæ Galega Italis, non esse constanter per asseuerat, vt quæ omni, suæ effœtionum gracum referat, nec corymbos in coma producat, sed foliculos quis rubescens semen maturitur, & natales non conueniunt. Polemonia, quam Ruellius pro Polemonia profert, Cordo adhærentes videtur filus & radice oculata experientia diuersis. Polemonia tenuibus partibus constat, & materiæ virtutis est.

Symphytum, siue Alus. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σύμφυτον πέτραιον. Lat. Symphytum petræum.

Ital. Symphito petreo. Gal. Bugle & Sanicle.
Offic. Prunella.

Symphiton Petraon.

Symphyton petraon, idest, Alsines nascitur in petris: ramulis tenuibus, parvis, origano similibus: capitulis thymi: sarculosum totum, & amarum, gustu dulce, salinum circa: longa radice, subrufa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mista ex potum, pulmonis vitia purgat sanguinem rejicientibus, & rupturam mala, ex aqua datur: ad dysenteriam, rubra & flammarum prosunt, in vino decoctum: ad comitialem & rupta, ex acto multo bibitur. Cum & commendatum sum sedis, sanioses a pectore salvent: ulcera recentia intercludit, glutinat, & adglutinabet: carnes ante cum Symphyto decoctas coalescunt. Est & alterum Symphyton, quod alsine Petraon vocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, le-

uem, angulosum, ut Sonchi inanem, circa quem breui interuallante spatio: folia exeunt angusta, Bugloſſo proxima, oblonga, hirsuta: caule secũdum angulos quosdam striato: foliis tenuibus ex alarum sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei et circa caulem uelut Verbasci semina emicat. Tam caulis quàm folia, aspera lanugine horrent, taĕtuq́; pruritum concitant: radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ: quarum est usus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq́; prosiciunt. Recentia uulnera illitæ conglutinant: carnes quoque si concoquantur, cogunt additæ: inflammationibus præsertim sedis, cum Senecionis foliis utiliter illinuntur.

Symphytum Petræum in Italia nostro tempore non uiderit Matthiolus, nescio si in Gallijs: quamuis ita esse Ruellius asseuerat. At quod secundo loco ponitur Symphytum, nulli dubium est, quin illa sit planta, quam Consolidam maiorem uulgus herbariorum uocat. In pratis nascitur, floribus non croceis tantùm, sed rubescentibus etiam & candidis, uniformibus tamen. Errant qui Consolidam minorem, Symphytum Petræum esse contendunt, siquidem diuersissima sunt effigie. Nec saniori iudicio, erit Consolida media, quæ folia profert supramodum cærulea, et Italis Laurentina: Semensibus, Morandola dicitur. Duæ hæ plantæ Græcis & Arabibus ignotæ, præstantia modernis remedia proferunt, sed quæ sedulo præterco, ne prolixior, & quod in manus omnium uenerint, qui hæc ad unguem prodiderunt. Germani inter Consolidas Sanicula etiam reponit, quæ duorum est generum. Est etiam Consolida regalis, Italis, Sperone di caualiere. Empiricis hæ plantæ, earumq́; perspectæ uires. Symphyton excalfaciẽtium, desiccantium, & contrahentium ordinis est secundi.

Holostium. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Gra. ολόσ. Lat. Holosteum. Ita. Holestio. Gal. & Off. Agnota.

Holosteum quadrans dicitur, humi repens: foliis mentæ, caule spithamæo aut cubitali proximis: gustu adstringentibus: radice alba exigua, usque in capillamenti pecten, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terræ. Ejus cum radice, tum semine, vis adstringendi.

Holosteum humi repens quadrans dicitur, quod in Italia Matthiolus commemorat. Est autem (ut ipse refert) herbula cum viola Cretica, aut cum flore Coronopi similis, quæ folia habet pertenuia, mentæ proximia, quæ in Cretensi minora. Ejus radix alba, exigua, usque in capillamenti pectem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terræ, quæ cum radice, tum semine, vis adstringendi. Ejus decoctum ad ulcera oris, gargarizatum, prodest. Ejus cataplasmate, cum polenta, ulcera oculorum sanantur. Ejus decoctum, potum, & in cibo sumptum, fluxum ventris sistit. Valet in dysenteria, potum, & in cibo sumptum. Astringendi facultate præditum est, & ventrem sistit. Astringendi facultate præditum est: quidam a

Stœbe. CAP. X.

NOMENCLATURA.

Gra. Στοιβή. Lat. stœbe. Ita. stœbe. Gal. la Scabieuse. Off. Scabiosa.

Stœbe gallis est notissima, cujus semen & folia stringunt: quæ propterea decocta dysenteriæ infunduntur: aut bus quoque purulenta infunditur. Illius folia oculis abiecta cruenta profluvia, cruenta lachrymas sistere habent.

Stœbe quam Theophrastus describit, quæ est caule pentadactylo & flore Coronopi, semine & radice Cretica similis, cujus radix alba exigua, usque in capillamenti pectem, longitudine quatuor digitorum, vulgarem Scabiosæ speciem contendunt. Folia ejus, quadrata, pilosa, lanuginosa, pallescentia, non tamen flammis

tribus horis, hac lucd. fungitur corpus. Stabes folia & fructus, astringunt, & nihilum mordicant. Deficcat sub tertij ordinis initium.

Clymenum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Gra. κλύμενον. Lat. Clymenum. Ita. & Off. Saponaria. Gal. du Stego.

CLymenum caulem fert Fabæ, quadratum: folia Plantaginis, folliculos supra caulem in sese inflexis, ut in polypodium arrhis. Probatissimum est è montibus. E fructice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones in potu efficax est. Cæliacos, rubra, lienumq; scammonæ proluuia, refrigerando infrenat: sanguinem naribus erumpentem supprimit. Trita folia, aut siliquæ recentibus vulneribus impositæ, ea ad cicatricem perducunt.

IGnotarum plantarum classem imbit Clymenum. Poterat quidem videri, Saponaria, si ea vt solus Plantaginē, itidem caule, qui rotundus est & nodosus: & flore, qui dispar est, Clymenum referret.

Periclymenum. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gra. περικλύμενον. Lat. Periclymenum. Ita. Vinciboscо. Gal. Vinciboſque. Off. Caprifolium.

PEriclymenon, simplex fruticat, ex internallis parua folia habens ipsum amplectentia, subcandida, hederaceaque inter folia surculi exeunt, in quibus bacæ, hederæ similes: flos Fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quasi in solum procumbens: semen durum, & quod difficile enucletur: radice rotunda, crassa. Nascitur in arvis ac sepibus, cōuoluens se adminiculis propter assidentibus. Semen eius postquam cmaturuit collectū, & in umbra siccatum, si drachma pondere detur in vino quadragenis diebus, lienem absumit: lassitudinem discutit, sed urinam

ciet statim à sexto die cruentam, orthopnœx & singultui prodest, partum accelerat. Folia sunt eisdem uiribus prædita: quæ tussem septem dictus epota, sterilitatem facere prodūt. Pernicies ex oleo, febrium algores abigunt.

Quem locum crudelium cruciatuum confessus, Periclymenon & Matrisyluam, in unum & eundem plane usum explicant, à cæmantho-rum exortum, Caprifoliam, & Matrisylua segregant. Siquidem Caprifoliam, Dioscoridis verba à Fuchsio bene. Iamuero Chirurgicus è Galeni libro de simplicium facultatum nono, Matrisylua medicamen vicera commendat. Atqui vtex hoc loco patet, non scripsit Galenus.

Tribulus. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. τριβολος. *Lat. Tribulus. Ita. Tribolo.* Gal. Macres. Saligotz. Off. Tribulus marinus.

Tribuli genus unum terrestre, foliis ad effigiem Portulacæ, tenuioribus minutis, in terra stratis: fructus secundum folia rigidis pungentis. Iuxta amnes & rudera nascitur. Est & alterum genus, aquis familiare, quod in flammibus natum comam exerit: aculeos condens: foliis latis: & pedunculo longo: caule parte summa quam ima crassiori. Adstringit & capillamentum quadam præstat. semen durum, ab altero nō abhorrens. Viperæque repugnantis & in fauces ejus naturæ: ideo inflammationes omnes cataplasmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, parotides, gingivas, tonsillas persanat. Succus ex his collectus, alcedonium medicamen. Semen dum recens bibitur, calculos renum atterit. Dracl. una terrestris Tribuli potu, calculosis medicamentum affert. Dracl. una terrestris Tribuli potu, lienosis & hepaticis confert: contra serpentia cum uino aptissimè bibitur. Decoctum eius herbam potus necat. Fibras qui ad strymoma

Erynona amnem habitant, uirenti Tribulo equos saginant, & è dulci semine & esculento panem quo uescuntur faciunt.

TRibulus terrestris Dioscoridi, unius, Theophrasto & Plinio duum est generum. Vni Cicerculæ foliæ, alteri aculeata: hic & serius floret magnq; septa obsidet villarum. Semen ei rotundius, nigrum, in siliqua. Folium idem habet secundum spinam, alteri acanaceam, & Sesama figura. Aculeatum hoc tribuli genus, nostro sæculo planta est incognita. At qui solys Portulacam refert, Venetijs visitur propter diui Nicolai cathedram. Calcatreppa, quæ Italis Cacatrepola, uiticulos nullos, sed nec siliquam qua semen includatur, producens, cum Tribulo spinoso non admodum facit. Aquaticus tribulus in lacis Mantuano, & Ferrariensi nascitur, & Venetijs in lacunis, maritimis locis adiacentibus. Editur fructus, castaneæ similis, cineri calido incoctus. Tribulus componitur partim ex essentia humida, pauxillum frigida, partim è sicca, non modice frigida. In terrestri essentia, frigidum terrestri præualet, in aquatica, aqueum terrestre.

Limonium.

Limonium. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. λειμώνιον. *Lat. Limonium. Ital. Limonio.* Gal. Reparee de pré. Officinis Pyrola.

LImonium folia habet Betæ, tenuiora & longiora

longiora decem, sæpe plura: caulem tenuem, rectum, Lilio æqualem, seminibus rubris fœtentem, quæ gustata adstringunt. Semen trifolium, & exiguo acetabuli mensura epotum, dysentericis cibum præbet: rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

Lagopus herba fruticosa, Limonium in uino potum, aut in solu, ex aqua. Eadem imposita allinunt, inflammationes. Nascitur in segetibus.

Lagopus.

CAP. XV.

NOMENCLATURA.

Gr. λαγωπὸς. *Lat. Lagopus. Ital. Lagopo.* Gal. Pié de lieure. Offic. non nota.

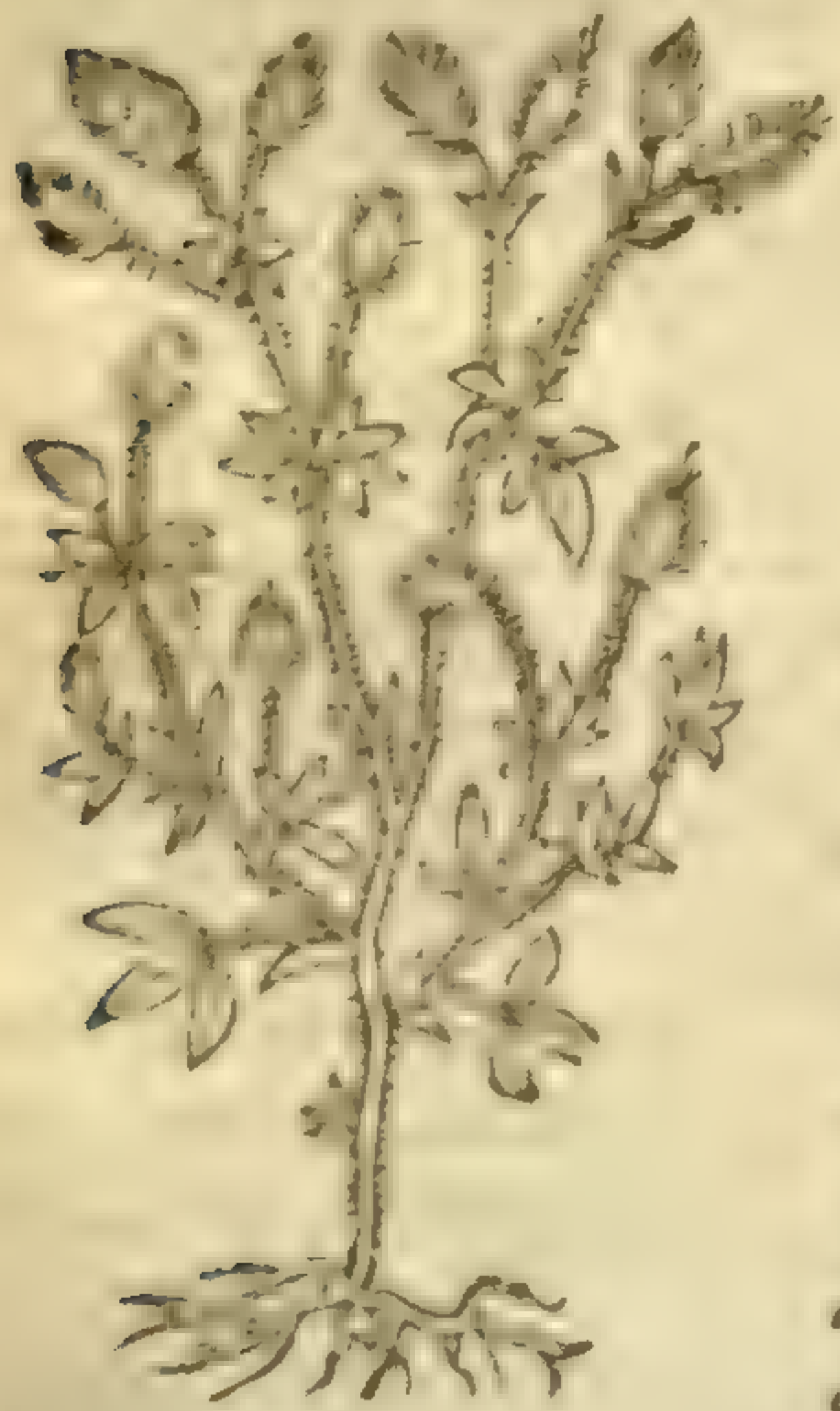

Lagopus.

NVllam Iacopi effigiem Dioscorides exhibet. Id nobis eius cognoscendi certum tollit argumentum. Matthæus Sylvaticus, Carpophyllatam esse putat. Sed eius optimo à nullo penè recipitur, quod eam montibus nascatur, non in segetibus & arvis. Ruellio exhibetur, quam Trimatam, vulgus vocat. Nempè humilis Trifolij genus, in segetibus & arvis natum. Germani pro Iacobæa herbam ostendunt, caulibus rotundis & hirsutis, folijs Lotis pratensis, semine in panniculis mundissimis lanuginosisq; , pedi leporino admodum similibus. Hæc gustu astringit, & exiccantis est facultatis.

Medium. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μέδιον. *Lat.* Medium. *Ital.* Medio.

Gal. & *Off.* ignota.

MEdion in saxis & opacis nascitur. Folia habet Iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: semine Cnici, minuto: radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex Melle decocta, rubros menses fœminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum, menstrua pellit.

EXemplarium diuersitas, in depingendis Medij solijs, cum hac Iridi similia, alia Seridi faciunt, satis extricari non potest. Plinius qui Iridi satiua similia depingit, Seridem intellexisse videtur. Nam Iris Theophrasto culturam non desiderat. Sed hac Delio natatore indigent. Medij radix, austera est, & resistenat fluxui, etiam muliebres. Contra fœmineos eluit, nempè tenuium partium & materiæ facultatis.

Epimedium. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐπιμήδιον. *Lat.* Epimedium. *Ital.* Epimedio.

Gal. & *Off.* ignota.

Epimedium, caulis est non magnus, Hederæ foliis, denis atque duodenis, neque florem, neque fructum ferens: radice tenui, nigra, graueolente, gustu fatuo. Nascitur in humidis, folia cum oleo trita, impositio cataplasmate, mammas increscentes sanat. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis diebus potui indita purgationes quinque diebus in uino potæ, prohibent mulieres ne concipiant.

Hic quidam herbam Epimedium, sed nec herba est, Trinitas vocatur Cordus. Non Trinitas, caulem & florem producit: Epimedium, caule & flore destituitur. Praterhac, notæ aliæ, & vires non conueniunt.

Gladiolus. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

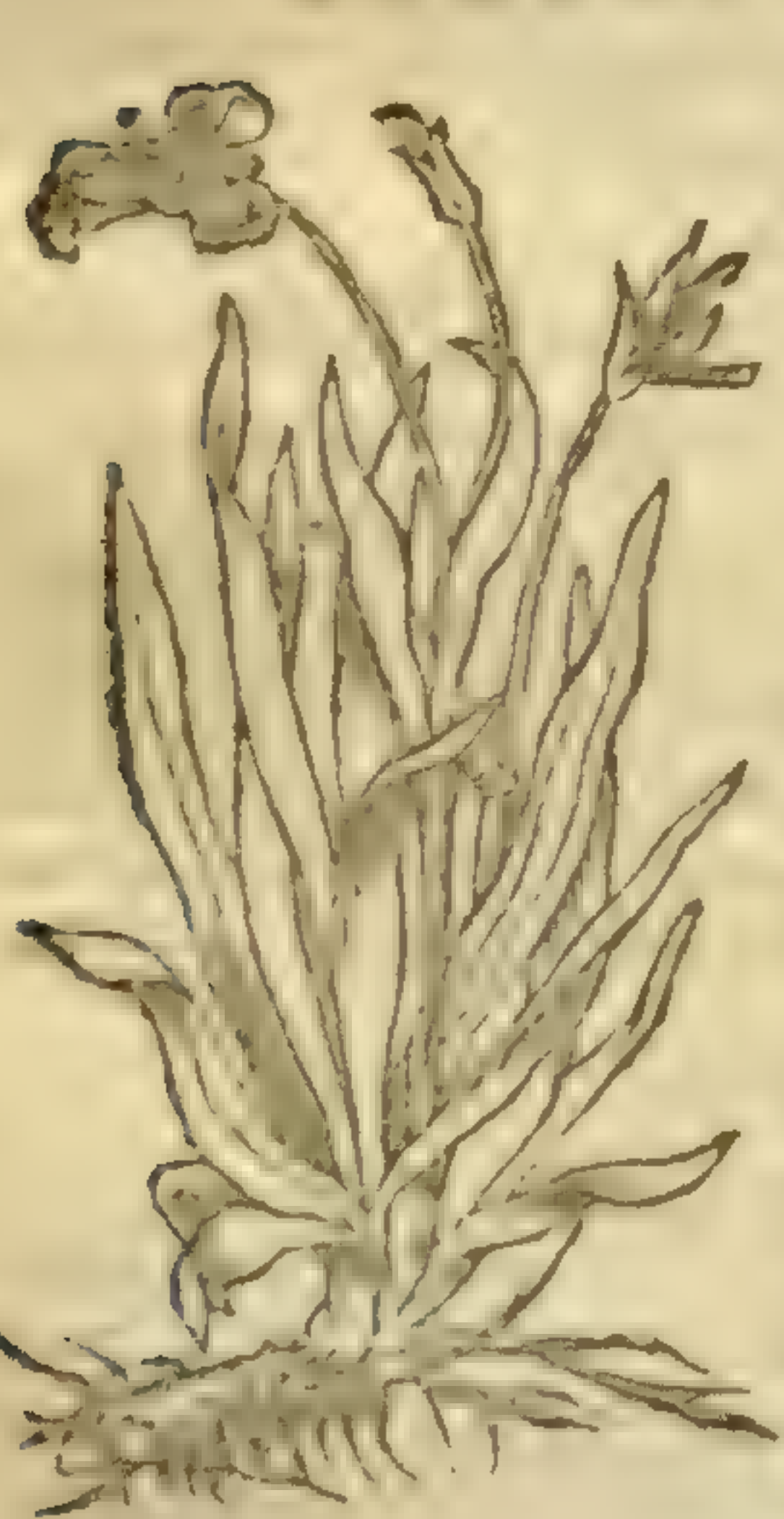

Xiphion.

Græ. Ξίφιον. Lat. & Offic. Xiphion. Ital. Gladiolo. Gal. Glaycul.

Xiphion, alij Ibasganon, alij Machaironion, Romani Gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd solum gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, minus & angustius uidetur, & gladij modo mucronatum, neruosumq; in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo

ndo semine: radicibus geminis, una, bulborum modo, super ateram insidente: quarum inferior gracilis est, superna uberior. Nascitur in arvis. Superior cum Thure illita, admisto vino, spicula & aculeos è corpore extrahit, panos cum Loli farina & hydromelite discutit: qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. Mensis imposita trahit. Superiori radice ex vino pota, venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. Superiorem quoq; utiliter infantum enterocelis, cum aqua potandari præcipiunt.

ETsi veteres omnes herbas, queis gladiolis simile esset folium, Gladiolos vocauere, vt Iris, Spargamum, Acorus, Xiris, & alia. Est tamen sui generis herba, Gladiolus, quem Græci Sphagamon, Xiphion, & Macheronion appellant. Hicne Thuscia inter segetes nascitur, nulla refragante nota. Flores Thuscos, Monacheccie, dicuntur. Pliny Gladiolus in humidis nascens, is Gladiolus esse videtur, quem pro Acoro, vulgus vsurpat. Rura Gallia verum Gladiolum, Spathan, aut Segetalem Gladium appellant. Radix Gladioli maximè superior, attrahit, concoquit, & desiccat.

Sparganium. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. σπαργάνιον. Lat. Sparganium. Italis Spargonio.

SParganium, aliqui Xiphidion vocant. Folia habet Gladioli, sed arctiora, & in terram magis procumbentia. In summo caule veluti pilulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis venena, radix cum vino datur.

SParganum non esse Cotulam fœtidam, hinc probatur. Spatula fœtida folia habet latiora & longiora Gladiolo, quæ in terram nõ procumbant. Ad hæc, Spatula fœtida pillulas in summo caule, indidẽ semine incluso, non profert. Ex Spatula fœtida succo (vt id obiter dicam) scabies, & impetigo medentur. Vidit Matthiolus Sparganium in territorio Romano, loco quem Tolpa vocant, vbi rupeum Alumen conficitur, ad radices montis, Rocome, nuncupant, consentientibus notis omnibus. Desiccatorium est Sparganium.

Xyris

Xyris. CAP. XX.

NOMINCLATVRA.

Gra. ξύρις. Lat. Xyris. Ita. Xiride. Gal. Spatula fœtida.

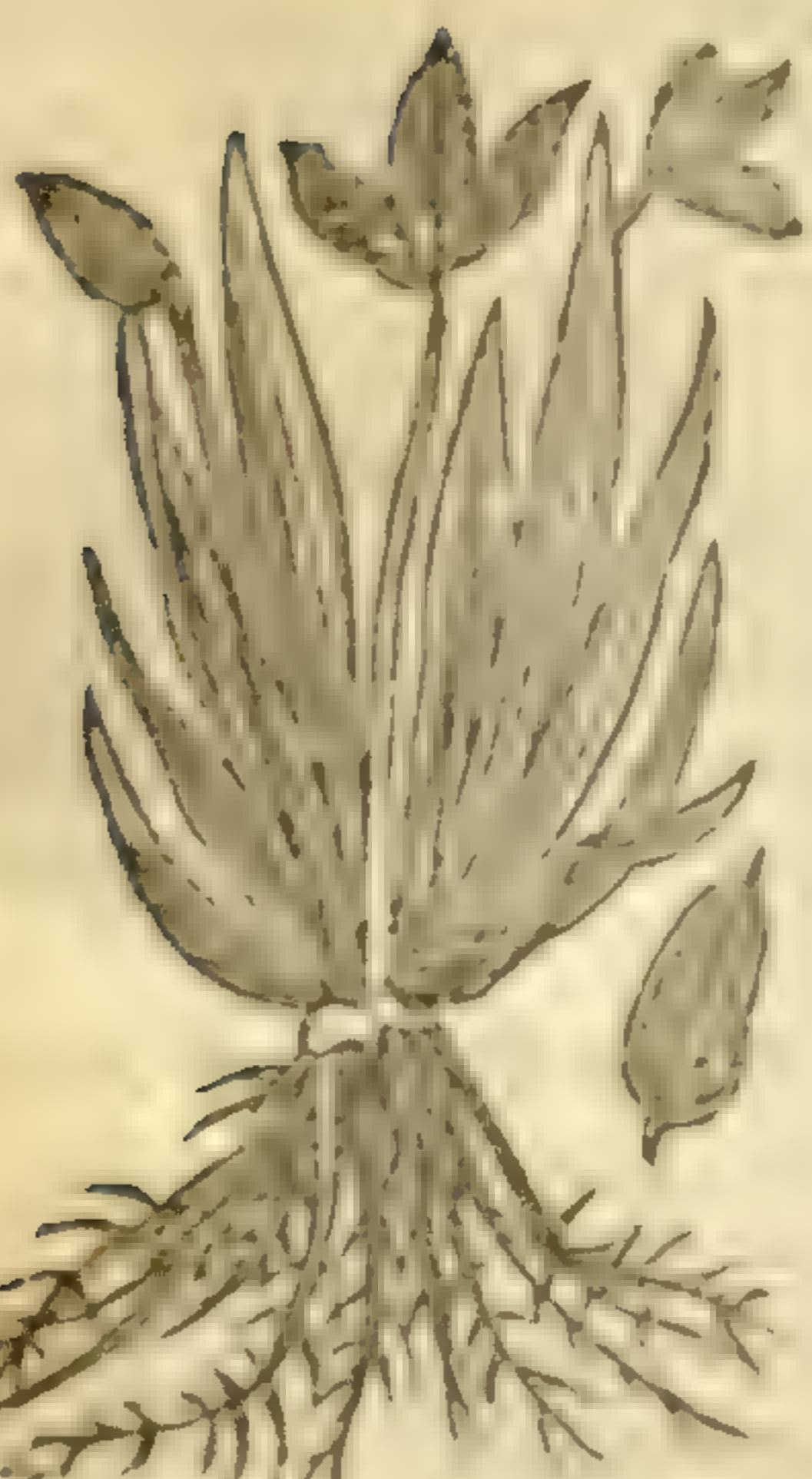

Xyris.

XYris folia habet liridis, latiora, & in terram procumbunt: quorum medio caules erumpit crassi, cubitales, ex quo filique triangulares dependent, in quibus semen fœtidum, rotundum, nigrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra caninas mulieru, fractas, efficax est: stranguriosis & ischiadicis omnia cum mellis tum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad conualescentes, conuulsionibus, strangurijs & alijs prodest. Semen bibitur ad lumbricos, lienem & alia.

XYris herba triticea, in Italia & Gallia provenit. Cæteris [illegible] Xyridis [illegible] Xyridis [illegible]

Anchusa. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀγχουσα. *Lat. & Ital. Anchusa. Off. Buglossa rubra.* Gal. Orchanette.

ANchusa, quæ alio nomine Calyx, aut Onocha appellatur, folia habet lactucæ, acumẽ fastigiata, hirsuta, asperа, nigra, multa, quorum sum humi fusa sunt hirsuta, radix crassitudo digitalis, quæ extus purpurea, ac manus inficit sanguineo colore. Lætos locos nascitur. Radix adstringit, ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo et cera efficax est. Igni sacro cum polenta medetur, lepris & mulierum uitiis illinitur ex aceto, partus extrahit, uulua indita. Ius decoctum renum uitijs, lieni, & tali suffusis datur: & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum tinctura. Est & altera, quam aliqui Glaladion, aut Onoclen appellarunt. Hæc a priore distat, quod minora habeat folia, sed simili modo aspera: ramulos exiles: florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras, oblongas, quæ medicis sanguineum succum fundunt. In saburrosis nascitur. Vis ei foliis ineſt, quæ contra uirus cum reliquorum serpentium, tum maximè uiperarũ, auxiliatur, siue cibo, siue potu, siue adigatur. Nam si quispiam manducet, in serpentis os incidat, cum necabit. Est & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis faucesm fuerit, eam interficiet. Radix acetabuli mensura cum Hyssopo & Nasturtio pota, latas uentris tineas excutit.

ANchusa quartũ genus facit Plinius, primò generi admodũ affine, quàm pseudanchusam vocat. Atenim hæc prima hirsutior est, longiorfior, & minus spissa, foliisq; constat gracilioribus & longioribus. Rue"o pseudanchusa arcus arenosis innascitur, & succum sanguineum humorem exudat. Matth. dos fe e lanchusa non va, cum

Anchu

Anchusa generatrix à Dioscoride descripta, in multis & variis Italiæ locis, tum sponte, tum quòd eorum radices per ætatem, rubentè extrahant. Anchusæ omnes folia per totum caulem producunt, è caso purpurascentia, prout firma, vel pinguia humore fuerint, rubent, & explicantur. Anchusæ omnium radices attractoriæ facultatis, & amaræ sunt, infrigidant, & alligant. Folia lactucarum more, deiecta tamen & sanguinem vomentium primantur. Ex ipsis in adstrictione. Oxodata lenitur. Alphadion aut Oxoleum, plus in remittendo potest, siquidem sit antiquum.

Lycopsis. CAP. XXII.

NOMINCLATVRA.

Græc. Λύκοψις. *Lat. Lycopsis. Ita. Licopside. Gal. Langue de chien. Hisp. Lengua canina.*

Lycopsis, quæ à nonnullis Anchusa nocatur, foliis Latinis longioribus, asperioribus, latioribusq́, crassis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis admodum, cubitalibus flore parvo, purpureo: radice rubra, & admodum crassa. Nascitur in campestribus. Cum oleo radix illitis admodum ueteribus medetur: & cum farina hordeacea, genibus sacris. Succus per cunctamenta, ad lecto oleo.

Echium. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. ἔχιον. *Lat. Echium. Ita. Echio. Gal. Buglosse sauuage. Hisp. Buglossa mulgaris.*

Echion folia habet prælonga, hirsuta, aliquantum tenuiora Anchusæ proxima, minora tamen, subrubra, & pinguia, similis tenuibus horridula: caulículos exiles, numerosos: minutaq́ue habere folia, expansa, pinnataq́, nigra, in summo caule

Echion domesticum.

Syluestre.

caule minuscula : flores secundum folia purpureos, in quibus semina capitibus viperarum similia insunt. Radix nigricat, digito tenuior, quæ non percussis modo à serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint, ferири non patitur. Folia & semen idem præstant munus. Lumborum dolores sedat. In uino aut sorbitione sumpta, lac extrahit.

ECHium inde nomine accepto, quòd semine sit viperarum capitibus Echion absimile, et posit in earum morsus. siquidem, Echis, græcis Viperam sonat. Alterius, dormiens in genua Viperæ demorsus, hausto Echij succo, applicatáque morsui herba quam expresserat, cum ex insperato conualuisset, quod planta huius esset remedium ostendit. Vtinodium est genera. Vnum Vulgo simile, coronatum foliis. Alterum, laruine distinguitur stimulis, cui capitula sunt aspera. Hoc proculdubio, herba Hircina est, quam si vocant, quod conjet, eius pabulo hircos catissq; delectari. Nascitur non in Italia tantum, sed etiam in Gallys.

Ocimi

Ocimastrum. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὠκιμοειδες. *Lat. Ocimoides. Ital. Basilico salvatico. Gal.* Basilic sauuage.

OCimoides, Latini Ocimastrum vocant, folia fert Ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos, siliquas Hyoscyami similes, semine ut Gith, nigro pragmanes. Vim habet semen suum potum, quamuperarum caterarumq; serpentium morsibus medetur. Datur ischiadicis cum Melle, uino, Myrrha, & Pipere. Radice nitrum tenui & superuacua.

OCimastrum, seu Basilicen sylvestre, ea est herba, quam vulgo Scutellariam nominant, quod siliquæ, poculorum quibus bibamus, imaginem quandam referant. Namque siliquæ Hyoscyami debiscunt capsulæ ventris sinu, arcte vasculi faucibus, & leniter per ambitum dentatis, in quibus Gith semen occultatur. In Ocimastro contentionis Matthiolo & Ruellio, Cordus notas disceptare contendit, at solus mihi videtur.

Erinus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἔρινος. *Lat. Erinus. Ital. Basilico aquatico. Gal.* Basilic d'eau.

ERinus nascitur apud fontes & fluuios, foliis Ocimi, sed minoribus, parte superna dentis, quinis, senisue, dodrantalibus furculis: flore candido: semine nigro, & acerbo. Folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus in quatuor cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure & Nitro instillatus, aurium dolores sedat.

ERinum, Echium vocat Galenus, prout etiam in antiquioribus Dioscoridis libris habebatur. Herba succo manat lacteo, tum odore, tum dulcedine, unde Lactaria nomen apud vulgus invaluit. Erinum semen tenuium partium, desiccat sine morsu.

Gramen

Gramen. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gre. Ἀγρωστις. *Lat. Gramen. Ital. Gragmina.*
Gal. Dent de chien.

Gramen.

GRamen geniculatis ſerpit ramulis, à quibus crebrò radices ſpargit dulces, articulis præcinctas: folia dura, & ut Arundinis parua, lata, in exilitatem faſtigiatur, eaq́ iumenta & boues paſcũt. Trita radix illitu ulnera cõglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculoſa etiam ueſicæ excremẽta comminuit. Eſt & arundinaceũ Gramen, priore multò maius, quod iumenta necare traditur, præſertim in Babylone: idq́ iuxta uias naſcitur. Quod in Parnaſo monte gignitur, denſius fruticat: foliis hederaceis: flore odorato, candido: ſemine paruo, non mutilis radicibus quinis aut ſenis, digitali craſſitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Succus ſi in uino cum Melle pari, & Myrrhæ dimidio decoquatur, adijciantúrque Piperis & Thuris tertiæ portiones, probatiſſimum erit oculorum medica-

mentum. Id in area pinsitur. Decoctum radicis eadem quæ herba præstat. Semen melancholicos animas pellit, alvum emollit, quo ad farcoptica vitia, & articulorum dolores utuntur: ideo Dalechampius affectibus quæ diximus adhibendum censet. Tertium genus Dalechampius, quod in fruticosis & tenuibus. Hinc caprea vocatur. Stirps virgas profert. Radix Cretensis tenera mandendo est. Hinc modicè stirpi & succo, parem vim habet, & similibus partibus constat, quæ dicimus.

Sideritis. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σιδηρῖτις. Lat. Sideritis. Ital. Sideride.

Sideritin alii Heraclean vocant: folia habet Marrubij sed longiora, falsa ad similitudinem. Lucretius aut Saturæ adeptus, vel Saturnalium, & aliis. Caules edit quadratos, pilosos, ramosa faga excedentes, non admodum crassos, aliquantumque

Sideritis.

in Marrubio, ſpectantur, & ſemen in eis nigrum. Naſcitur in petroſis. Illita ſolua, ſuppte ui, ſine inflammationis periculo ungunt. Altera Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus: ſolio Filicis, numeroſo, utrinq; per oras diuiſo: pediculo longo, prodeuntibus è ſummo alarum ſinu ſurculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aſpero, in quo ſemen continetur, quàm Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Humilis, foliorumq; ad ulnera præcipua eſt. Sideritim aliã eſſe tradunt, quam Crateuas Heracleam uocat, in macerijs & umeis naſcentem, foliis ab una radice multis, Coriandro ſimilibus, circa cauliculos dodrãtales, teneros, leues, ſubcandidos atque ſubrubicundos: flore puniceo, paruo, guſtanti amaro, & lento. Humus eius eſt, ni quamuis recenti ulneri impoſita, ſanguinem ſupprimat.

Sideritis generatria, Matthiolus vir in inueſtigandis plantis mirè diligens, & ingeny penè diuini, primam & tertiam Sideritis ſpecien in valle Anania, quæ ad Tridentum vergit, nõ ſemel vidit et collegit: ſecundam hactenus reperire in Italia potuit. Quod vero ad ſolium delineationem attinet, quam nunc Marrubij, nunc Quercus, nunc Saluiæ ſimilitudine Dioſcorides repræſentat, ita intelligendum: Quæ rotunda ſunt, ad Salui, quæ ſuperne hirſuta & candida, ad Marrubij: quæque per ambitum inciſa, ad Querci foliorum ſimilitudinem accedere.

dere. To explicatio non dissimilis erit, erit hæc genera secretim agnita le-
gere. cum quorum alia pro tumidulam genus, quæ spicatos flores in
tho caulium caccumine, & nonnulli caule, vt Narrubium produc-
Auicenna autem vtrasque, quæ perhibam Iudaicam, Erucam intelligit, &
succorum errorem conjecit, qui hanc sideritim esse contendunt. Quæ
super Herbam Iudaicam quam & Lagoniam vocant, ea planta intel-
ligitur, cum vulgus, Virgæ aureæ nomen imposuit, est Virga aurea cau-
liculi tenuis, cubitalis, & non nisi quinque, aut sex palmos alti, & cir-
cumdata foliis pro ratione caulis, & ramulis, quæ in summo caule flo-
rem profert in summo caule, & ramulis (cum ramulos habeat) amara colore, quæ vt maturescit,
in spicas & veluti alas se explicat, primum sidetis generis, tum
pallescit, subrubicundior, & asperior, ita maturo tamen ex parte lan-
data, & molli, quæ ei, ac antiquatium asperitas.

Achillea. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀχίλλεος. *Lat. & Ita. Achilles.*
Gal. Millefolium mains. Gal.
la grande Mil-
lefeuille.

ACHillea, quibusdam Achillea sideritis, dodrantales aut
maiores gerit scapos, fusorum effigie, quasi manipulos fo-
lys circumdatos, crebris in latere foliorum sectionibus, Coria-
dri similibus, subpallido colore, odore multo, non insuavi, me-
dicato & glauco. umbellam in cacumine rotunda. floribus ca-
dens, purpureis & aurum æmulantibus. Fronem lato solo. Ra-
dicem coma, sanguinolenta gluma, & ab inflammationum peri-
culo

Achillea.

culo tuetur. Erumpẽtem sanguinem inhibet, & cruentas uluæ prosluuia, in uellere. Decocto, quoque insident fœminæ, fluxione uluæ laborantes. Ad dysenteriam bibitur.

ACchillea inplantarum incognitarum classem relegabitur. Nam si notas, quas hoc in capite Achilleæ attribuit Dioscorides, cum eis quas Stratiote Millefolio (quod nostrum est vulgare Millefolium) idem author huiusce libri cap. 88. assignat, vel ocitanter conferis, nimirũ eandem plantam non esse cognosces. Errori ansam præbuit Plinius, qui 25. Libri, cap. 5. latinis Millefolium vocari scribit. Sed vt videtur, Achilleam eo locinũ descripsit, at Dioscoridis Myriophyllon. Quo apparet, quanã vera esset Achillea dubitasse Plinium, & adeo solidum ex eo argumentum auferri non posse. Serapio Achilleæ succum, qui rubens ab ea exprimitur (& cõstat è vulgari Millefolio similem non educi) Sanguinem draconis apellat, in cuius locum in seplasijs omnibus adulteratus habetur, cũ resina, hyrci sanguine, Sorbis siccis, & sexcentis alijs mixturis. Cordo Achilleæ Millefolio cognata planta Germanis, Feldtgarbe dicitur. hæc sit necne, Ossimarum Millefolium maius, planè affirmare non audeo.

Rubus. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βάτος. *Lat. Off. Rubus. Ita. Rouo.*
Gal. Ronce.

Rubus.

Rubus, notitiæ vulgaris. Vim habet siccandi et adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum sistit, & fœminarum profluuia: presteris morsui accōmodatissimum: gingiuas firmat. Oris vlcera folia cōmanducata medentur: cohibent ulcera quæ serpunt, ulceribus in capite manantibus, oculisq; procidentibus remedio sunt: condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur: cardiacis, & stomachi doloribus, tria conuenienter imponuntur. Caules cum foliis tunduntur, exprimiturq; succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quæ modo dicta sunt. Mori in Rubo nascentis quàm optimè maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. Sistitur aluus præmaturi cibo, recens flore in uino poto.

Rubus Idæus. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βάτος Ἰδαία. *Lat. Rubus Idæus. Ita. Ampomole.* Gal. Framboise.

Idæus

IDaus Rubus appellatus est, quoniam passim in Ida proueniat. Est autem longè tenerior priore, ac minoribus spinis horrens, quanquam & sine spinis inueniatur: insuper eadem præstat quæ supradictus. Caterùm flos cum melle oculorum collectionibus commodissimè illinitur. Ignem sacrum extinguit, stomachicisq; ex aqua bibendus datur.

RVbi tres maximè sunt species. Quidam, fructeta sepes & arbores inscendit. Alius humilis, cubitum vt plurimum altus, spinis horrente caule, non raro singularis est, fructu à Solstitio maturo. Tertius per arua & humi ramulis seu viticulis aculeatis repit, Ideoq; Græcis Chamabatos, & Theodoro Gaza, è Theophrasto, Humirubus interpretatur. Nascuntur in omnibus Tridento adiacentibus montibus, Rubi qui mora sine nucleis producant, quos rustici Ampomole vocant, Fragis similia, gustu, per æstatem admodum grato. Illos puto nostras esse frambosias. Idæus Rubus patriam designat, quidam frambosiam vulgarem existimant, quæ liberè in dumetis & sylvis sub vmbra crescens, Gallico nomine inde mutuato, siquidem Idæus erit hic Rubus, illò ab Ideo puero in coloniam deductus est. Rubi omnes vim habent astringendi. Folia tenera & recens nata, & gemmulæ, aqueum quiddam cum astrictione possident. Temperamento sunt hinc è frigida & terreæ essentia composito: indè ex essentia aquea tepida. Fructus cum maturuit, calidè temperatus, nempè dulcis: hocq; liquore, & astrictione modica gratus est gustui. Immaturus terrestre quippiam continet, nempè acerbus & desiccatorius. Flos eiusdem est virtutis. Radix astringit, & tenuium est partium.

Helxine. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ελξίνη. *Lat. Helxine. Ital. Elsine. Offic. Volubilis.*

HElxine cognomento Cissampelos, foliis est Hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus amplectitur, quodcunque contigerit adminiculum. Nascitur in sepibus, uinetis,

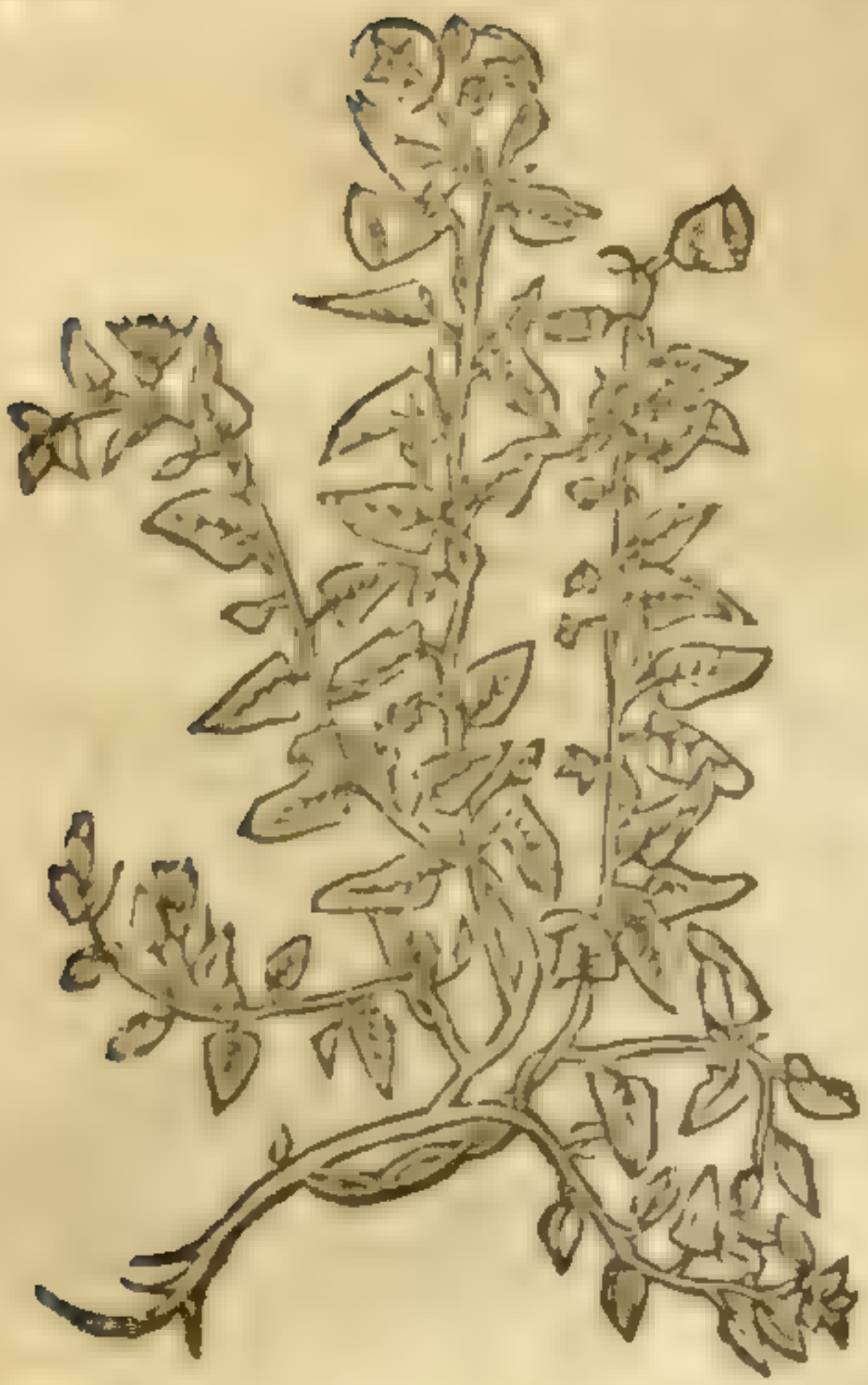

Helxine minus.

& segetibus: foliorum succus potu dejicit aluum.

HElxine Cyssampelos, siue Vitis Hederacea, Conuoluli aut volubilis est species, sed quæ, satis non stanti fortè est, nisi ea sit, quæ æstate candidas cãpanulas producit. Huius florem Seruius in Virgilium, Ligustrum perperam esse putant. Est & alia Helxine, quæ Parietaria, Muralium, & Perditium dicitur, in parietibus, muris, & sub stillicidijs nascẽs. Alsines, huius confinis quæ in syluis nascitur capite, non probè in secundum Helxinem à quibusdam transferri dicitur. Plinius in 21. libri, cap. 16. Carduum quendam describens, malè huic Helxines nomen indidit, quem è Theophrasto, Iximem reddere debuerat, hancq; Theodorus, Carduum pineam interpretatur. Helxine digerendi vim habet.

Elatine. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ελατίνη. Lat. Elatine. Ital. Elatine. Gal. Lierre terrestre. Off. Hedera.

ELatine folia habet Helxinæ, minora, rotundiora, pilosa: dodrantalibus ramulis, quinis senisue, à radice foliosis, gustu adstringentibus. Nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, foliis cum polenta

*Elatine.

polenta tritis & impositis. Eadẽ cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit.

RVellius dum Elatinem campestre Rapistrũ, rusticis nominari scribit, non id tamen cum Rapo sylvestri confundit, sed eo rura vt Rapo sylvestri in vernis acetarijs vti. Elatine modicè desiccat & infrigidat.

Eupatorium. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Εὐπατόριον. *Lat. Eupatorium. Ital. Eupatorio.* Gal. Aigremoine. Off. Agrimonia.

EVpatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem, foliis per interualla Quinquefolijs aut Cannabis magis similibus, quinquepartitò amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis: semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum uestibus inhæret. Contra huius folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur. Herba aut semen in uino

Eupatorium.

potum dyſenteria, iocinoris uitijs, & ſerpentium ictibus liberat. Nec deſunt qui abernantes, Argemonem hanc appellarint, cum tamen longe alia ſit, uti expoſuimus.

NVnc tandem verum Eupatorium in Agrimonia priorique ſaeui aberrans barbaries cepit agnoſci. Planta quæ olim pro Eupatorio utebantur, ipſiſſimum eſt Auicennæ Eupatorium. Meſue Eupatorium, ab Agrimonia, & Auicennæ Eupatoria diuerſum. Enim vero eſt planta, quam herba Giuliæ uocant. Hanc Italæ mulieres per noctem in uino albo infuſam, manè (ad occidendos vermes) infantibus lubendam offerunt. Mentes ſuas, oculosque dimidios cum mirando effectu. Naſcitur in campeſtribus. Hinc ſubmonendi Arabum ſectatores, ut in compoſitionibus Meſue, pro Eupatorio, herba Giuliæ utantur: in Auicenna uero eadem Eupatorium Græcorum, Agrimonia. Eupatorium tenuium eſt partium, & extenuandi ui exſiccatoria, mundat, & emundat.

Quinquefolium. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πεντάφυλλον. *Lat.* *Quinquefolium.* *Ital.* *Quinquefoglio.* Gal. Quintefueille. Oſt. Latino nomine.

Quin

Quinquefolium.

Quinquefolium ramulos fert surculaceos, tenues, dodrantales, in quibus semen: folia Menthæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata, florem ex luteo pallescentem, auri amulum. Nascitur in riguis, & aquarijs ductibus: subrubram habet radicem, oblongam, Vera-tro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. Putrida oris ulcera, collutione sistit. Arteriæ scabritias, gargarizatu leuigat. Contra alui profluuia, et dysenterias auxiliatur. Itẽ articulorũ coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, serpentia ulcera cohibet: strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit, ignes sacros, reduuias, cõdylomata, psorasq; sanat. Tenera radicis succus, contra iocinoris pulmonumq; uitia prodest. Item aduersum uenena. Cum hydromelite autẽ uel diluto uino, & Piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternum ramulorum: in tertiana uerò, ternum: in quotidiana, unius. Ea quoque folia, tricenis potа diebus, comitialibus prosunt. Foliorũ succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum Melle et sale, tam uulneribus, quàm fistulis remedio sunt, enterocelicis auxiliũ præstant.

Quin

Quinquefolium sanguinis profluuia, & potu, et illitu sistit. Ad excoriationes, cæsimenta, & incamenta inciditur.

VIam nec amplius Dioscorides Quinquefolij speciem facit, cum viam publicam rectis finibus à Italia persequatur, depingat Matthiolus. Quamobrem ex Dioscoride Quinquefolium. Secundæ, crassiori radice, lactescenti, folijs circum Goritia fissam collecta, multifida, & Helleborum refert, Matthiolum dicit. Et peraque verum Quinquefolium Tormentillam non esse. Nam Tormentilla, rarissimè minus, quam septem vno pediculo folijs Quinquefolium insequenter quina excedere reperitur. Quinquefolium radice, licet crassiori, refert Helleborum: Tormentilla breui, macra, crassicula, & nodosa. Nascitur Tormentilla montibus, & altissimis montibus: Quinquefolium in planis, & montosis pratis. Germani Chirurgi, quarta specie Quinquefolium in plagis nutrientibus, fistulas, & vlcus que consolidato est opus, pro mundificatiua natura arbitrio, commendant. Verum id Quinquefolium, non illa est Samicula, quæ multo maiora, crassioraque in nodum radicibus, & longè ab Helleborum, Matthiolum dicit. Quinquefolij radix valenter desiccat, nempe tertio ordine, sine mordacitate, communium est partium, calida ad sensum vsque.

Phœnix. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græc. φοινιξ. *Lat. Phœnix. Ita. Loglio salvatico.*
Gal. Yuraye sauuage.

PHœnix folia Lolij, sed breuiora, & angustiora, spicam Lolio similem: calamos digitorum seu, radicatos

uolutos: ſeptenas octonáſue ſpicas. In aruis tectisq; recenter illuis naſcitur, harum uirium compos, ut in uino auſtero pota, alui profluuium, & emanantem uulua ſanguinem ſiſtat, urinæ impetus infrenet. Sunt qui adalligatã in puniceo ueliere & ſuſpenſam, ſanguinem ſupprimere prodant.

PHœnix quæ herbarijs, Auena ſterilis, dicitur, cognitu non perindè difficilis, Plinio, Murum Hordeum vocatur.

Idæa radix. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰδαία ῥίζα. Lat. Idea radix. Ita. Radice Idea.

IDææ radici folia ſunt ea quæ Ruſco: adhærent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. Radix ſiſſandi naturam habet, his conueniens quibus adſtrictione opus eſt. Pota, citam aluum, menſes, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit.

IDea radix incognitarũ plantarum cõturiam ſubibit. Plinius Idæam herbam nominat: ei folia ſunt Oxymyrſina. Adhærent eis veluti pampini, in quibus flos.

Rhodia radix. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥοδία ῥίζα. Lat. Rhodia radix. Ita. Radice Rhodia.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, Coſto ſimilis, leuior, inæquabilis, quæ contrita, roſas redolet. Vtiliſſima capitis doloribus, ſi madefacta fronti & temporibus cum Roſa cerotomento imponatur.

RHodia radix, quantum è ſobolis enaſcentia, quæ Goritiæ in horto ſuo profilyt, è miſſo Petri Salicetti medici, deprehendit Matthiolus, his notis quæ, vt Dioſcorides, hîc cæteri ſilentio præteriere, noſci ari poteſt. Radix Rhodia, caules producit rotundos, quadantenus cauos,

palmum

Rhodia radix.

palmum aut cubitum altas, è quels folia prodeant longiuscula, acuminata, crassa vt Portulaca, minutim; per ambitum incisa: ex media, situr m caulium cacumine umbella viridis, vt Tithymali, sed hac à flore rubescit. Radix est inæqualis, grossa vt Consili, lævis, & quæ recens, secunda est foris, intus candida, siccata pallens, lenis, intus rubēs, & sqūmosa fuit. Commanducata autem tritu, Rosas odore sumitate promittit, vnde et Rhodia nomen. Hac omnium radicum vinacissima. Nam è terra educta, simul cum nox admodum siccum reperitur, à multis mensibus denuò plantata, regerminat. In editissimis montibus nascitur, saxosis, et præruptis præsertim in Alpibus circa Saltzburgum, terra tantum per amplitum exigua, vt vix alendæ satis sit. Cerebrum roborat odore grata, tenuium est partium: in digerendo & excalfaciendo secundo ordine est desiccat, aut tertio mediocriter. Rhodia dicuntur quidem nonnulli (quam vocant) orbiculatum, tritum vel in orbem dissum, rosarum suauiolentiam exprimit, quæ cum dicerent & iucunditate vincit. Hoc pretio orbiculi fiunt.

Equisetum. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Ἱππουρις. *Lat.* Equisetum. *Ital.* Coda di cauallo.
Gal. Queue de cheual. *Off.*
Cauda equina.

Equi

Equisetum in riguis & scrobibus nascitur. Cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se farcti, rubescentes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublime Equisetum attollitur, uicinos arborum caudices scandens, obuolutumq; defendet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. Radix lignosa, dura. Vis herbæ stiptica: quare sanguinem naribus crumpentem succus ipse sistit. Prodest dysentericis in uino potus. Vrinam ci. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis foliis, & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopnœam, ruptaq; adiuuat. Foliis in aqua potis, dissectiones uesicæ & intestinorum, enterocelaq; in unum coalescere, cogiq; feruntur. Alterum Equisetum canus est rectus, cubitalis, aut maior, inanis, comis per internalla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, uulneribus remedio est, eademq; fungitur facultate.

Equseti genera duo à Dioscoride descripta, non incognita sunt. Nam primò quod Itali Asprella nominant, eius regionis mulieres, stagno splendorem & nitorem conciliant, hacq; materiarij fabri ligneam pectinum, & aliorum minutorum operum scabritiem eradunt & expoliunt. Ex altero quod cauda equina proprie dicitur, penè statim vt emergit, germen enascitur grossum & tenerum, à Senensibus maritimis Paltusa nuncupatum. Illot quadragesima in cibos vtuntur, primum elixo, post farina inducto, ac demum patella infricto. Equisetum vim habet cum amaritudine astrictoriam: hacq; de causa valenter, & sine morsu desiccat.

Coccum infectorium. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόκκος βαφική. *Lat. Coccus Baphica. Ital. La grana. Gal.* Vermillon. *Off.* Grana tinctorum.

Coccum quo infectores uiuntur, frutex est surculosus, tarnus, cui grana seu Lentes adhærent, quæ electa conge

congeruntur. Optimum fignitur in Galatia & Armenia, deinde Asia & Cilicia, vltimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic fictandi, vulneribus vernis & præcisis, conuenienter exacto vltimum illinitur. Nascitur quoque in Cilicia, è Quercubus, cochlearium exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coccum vocitant.

QVamuis Coccum cochlearium, res sit non incognita, ipse tamen fructus, quem producit, non satis perspectus. Namquod habent sepius, rotundum prosert granum, & intrinsecus vacuum. Vidi postea, quod vocant, quod illud in ipsa & Attica arce, celerrime vernans semina, quæ illi Coccum vocabant, improbabant, veræ parua similia. Regione Narbonensi provincia, vbi frequens ejus Vermiculum vocant. Gallia tarque Clermes Arabum, grana spinæ, quæ simpliciores vulgares radicibus affixa nascuntur. Signum Serapis per Clermes, grana quæ Græci Coccum vocant, intelligit, vt quæ latum lumen capiat ex hac Dioscoridis excerpserit. Et sanè nostri temporis Cremesinum, ex eo etiam fit grano, quod in pimpinella radice frumenti, verum id non concludit, Clermes Coccum esse insectorum. Id sacultatis est astringendi, & amara, mordicantis.

Tragium. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gra. Τράγιον Lat. Tragium. Ital. Tragio. Gal. & Off. ignotum.

TRagium nascitur in Creta tantùm insula, Lentisco simile, folio & ramis simile, singulis tamen minoribus: semine, folio & lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymas cum ipsius radice corpore ejiciunt, omnia quoque corpori insuetis vocant, pota stranguriæ medentur, calculos vesicæ frangunt, menses trahunt. Modus in sumptione est, drachmarum. Fames silvestres capræ sagittis confossas, cum herba pabulo sticula exciere. Est & alterum Tragium, quod Tragoceros aliqui vocant, folia Scolopendrij habet, & radicem silvestris Raphani, semini

lenuem, candidam, quam crudam uel coctam esse dysentericis prodest, folia autumno hirci uirus olent: exinde sibi Tragij, nomen adoptauit. Prouenit in montibus & præcipitijs.

CVm Tragium, *quod hic primo loco à Dioscoride pingitur, in sola Creta nascatur, nullâque plantæ, à secundi generis Tragio, Scolopendrij folia proferat, ambæ non inuria inter incognitas plantas referentur.*

Tragum. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τράγος. *Lat. Tragos. Off. Vermicularis. Ital. Tragio.*

Est etiam herba Tragos, quam aliqui Scorpion aut Traganon uocant, maxime in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine foliis, pusillis circa ramos acinis, rufis multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multum adstringente. Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uulua laborantibus auxiliantur. Tunduntur à plerisq;, & in pastillos digesti asseruantur, quibus utuntur cùm opus est.

TRagos Plinio, *quibusdam Scorpion dicitur, semipedè alta, fruticosa, sine foliis, pusillis racemis, rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, & ita in maritimis nascens. Hæc indidem ab herbarijs eruitur iunco marino similis, & ob id ab eis non aliter quam Iuncus marinus appellatur. Cordo Italis, Pegnola dicitur, quod oblongi eius acini, quos pro foliis habet, pineis nucleis similes sint. Huius vocabuli noiam meminit Matthiolus, attamen sub Argentei montis radices, in maritimis Senensibus, nasci scribit iuncum pusillum, consentientibus cum Plinio & Dioscoride omnibus notis.*

Iuncus. CAP. XLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σχοῖνος. *Lat. Iuncus. Ital. Giunco.*

Gal. Ionc.

Iunci duo genera. Vnum leuis nominati, alterum acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiam duo assignantur genera, unum sterile, reliquum fert semen nigrum, rotundum, crassiore constat calamo, carnosioreq;. Tertius est Iuncus qui uocatur Oloschœnos, prioribus carnosior, asperiorq;, is similiter supradicto fructum in cacumine parit. Semen utriusque tostum, ex dilutо uino potum, sistit aluum, & rubra fœminarum profluuia, urinam ciet, capitisq; dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduersus Phalangios rum morsus. Aethiopici Iunci semine somnus alicitur: sed modus in potione seruandus est, ne sopor fiat.

TRiplex est iuncus. Est Iuncus molli acumine, in aquosis nascens, hunc Græci, Schœnon Leian, vocant. Alius in maritimis nascitur, fastigiato, & infligendo vulneri aptato mucrone. Oxyschœnos, dicitur. Tertius grandior, in lacubus & stagnis prouenit. Græci, Oloschœnon: Latini, Mariscum nominant. Iunci temperamento constant, partim ex essentia terrena, modicè frigida, & partim ex aquea, leuiter calida. Oxyschœni secundæ speciei semen somnum prouocat, minori tamen efficacia quàm Oligoschœni, nam id etiam mentem alienat.

Lichen. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Λειχην. Lat. Lichen. Ital. Pulmonaria.

Gal. Hepatique. Off. Hepatica.

LIchen qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur: aspergino sis petris adhæret, ut muscus. Is illitus sanguinis profluuia sistit, inflammationes arcet, impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum Melle illitus: oris & linguæ defluxiones inhibet.

LIchen inde nomine acepto, quòd Lichenas & impetiginem sanet. Aspergino sis hæret saxis, vt muscus, solio singulari, semper perennante familiariter incumbente. Matthiolo cauliculos è saxis profert, vnde pusilla quapiam acetabula exeunt, & præsertim è mense Iunio: hinc non admodum dissimilis quam Pulmonariam, & à similitudine quam habet

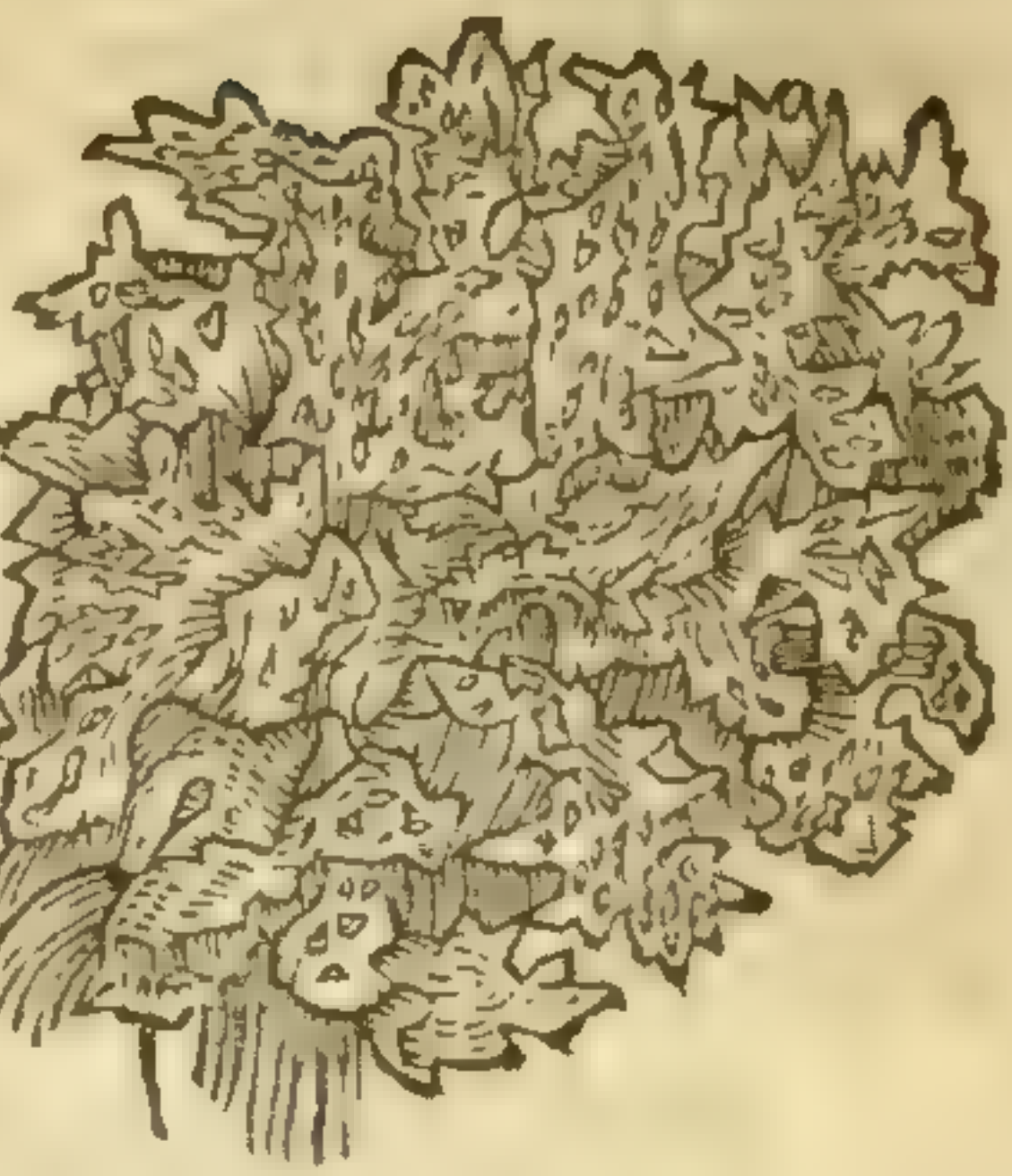

Lichen. Pulmonaria.

bet cũ humano pulmone, & è remedijs quæ huius vlceribus, & sanguinis reiectionibus affert, nominauere. hæc admodũ ſicca et aſtrictoria eſt.

Paronychia. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Παρωνύχια. *Lat. Paronychia. Ita. Paronychia.*

PAronychia exiguus frutex, in petris naſcens, Peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus ſolijs. Illita paronychijs atque duritijs, remedio eſt.

PAronychiam vidit Matthiolus, in ingẽti illa ſylua, quæ è Lubianæ Goritiam itur, ſaxis imminentem, & ſiccis arborum truncis, Paronychia virtus, tenuium eſt partium: deſiccatq; ſine morſu.

Chryſocome. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χρυσοκόμη. *Lat. Chryſocome. Ita. Chriſocome.*

CHrysocome palmi altitudine fruticat, coma specie corymborũ, Hyssopo simili: radice hirsuta, Veratri nigri modo, tenui, Cyperum æquãte: gustu non iniucundo, ex austero dulci. In petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit, & adstringit, hinc cõueniens, quos iccur aut pulmonis inflãmatio malè habet. Contra purgationes mulus, decocta cum hydromelite assumitur.

CHrysocome in Naturæ hortum relegandæ, ne si nos opum suarum dominos effecerit, nihil sibi peculiare possideat. Cordus tamen Sardomnos racemicam Menthã, quam Græci recẽtiores, Costum herbam vocant, vt Chrysocome cognatam expromit, ob aureos, qui summis caulibus insident, corymbos, & accedentes ad veratrum nigrum radices, & odoratam cum planta radicem. Ruellio ad eam accedit Pulegium, quod herbam montanum vocant. Sed è neutra, vera nobis Chrysocome patet.

Chrysogonum. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κρυσογονον. *Lat.* Chrysogonum. *Ita.* Chrisogono. *Offic.* Caryophyllata.

CHrysogonum densè fruticat, quernis foliis: flore corcnarij Verbasci: radix ut Rapũ extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atque imposita, muris aranei morsibus auxiliatur.

HAec etiam planta, in secretissimo Naturæ horto, nostro saltu delitescit, non secus ac aliæ complurimæ.

Elichrysum. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ελίχρυσον. *Lat.* Elichrysum. *Ita.* Elichriso. Gal. Stichadis citrin. *Off.* Stichas citrina.

ELichrysum quidam Chrysanthemõ, nõnulli & id Amaranton uocãt, quo deorum simulachra coronant. Ramulum habet candidum, urentem, rectum, firmũ: folia intercedentibus spatijs angusta, abrotano similia: comã aureæ lucis, in orbem

Elichryſum. 1

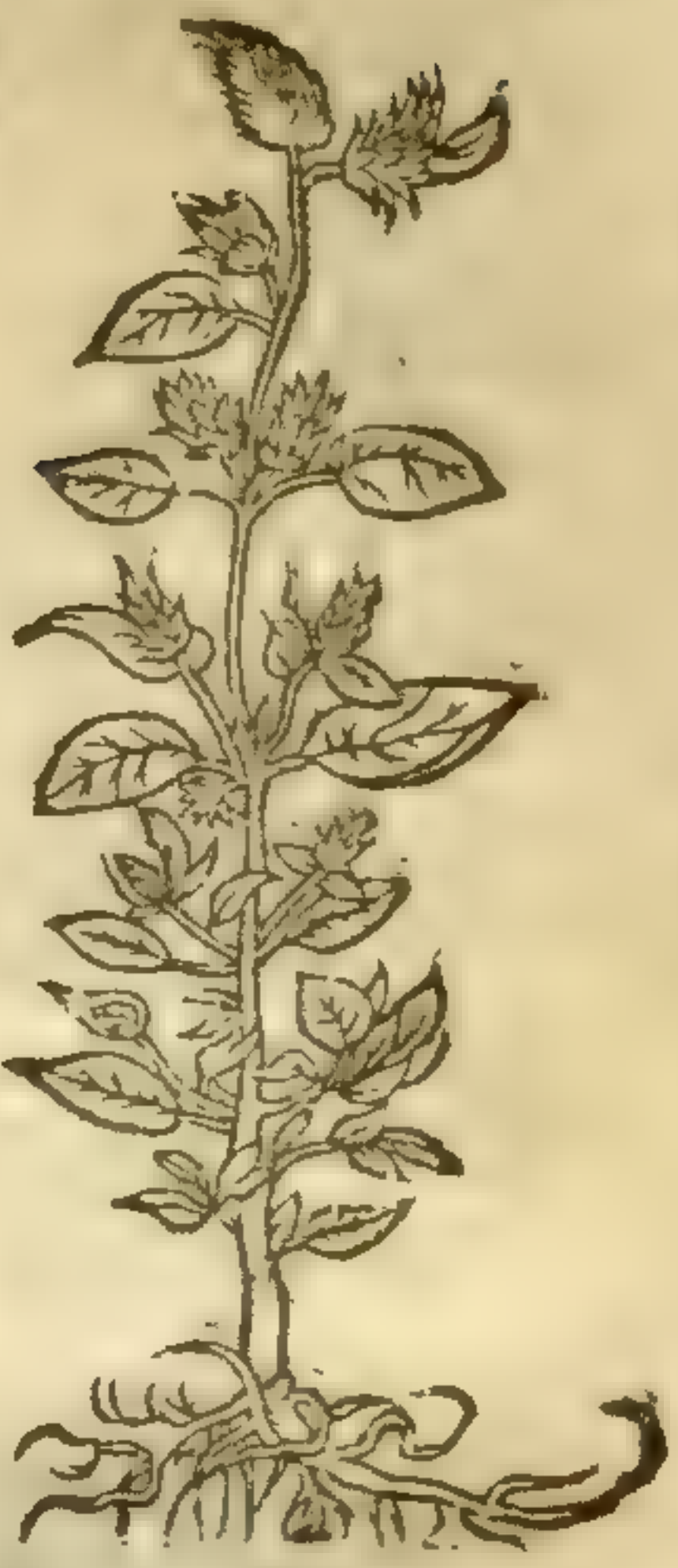

Elichryſum. 2

Lem, umbella rotunda ueluti ſiccis corymbis dependentibus: radice tenui. Naſcitur in aſperis, & torrentium alueis. Contra ſerpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ ſtillicidia, ruptaq́, ma è uino potá opitulatur. Ciet menſes. Sanguinem concretum uentris ac ueſicæ abſumit, pota cum mulſo, ieiunis, trium obolorum pondere, ſiſtit deſtillationes, dato in uino albo diluto: ueſtibus inſeritur, ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

HElichryſon Matthiolo in Thuſcia naſcitur, notis omnibus quas ei aſſignat Dioſcorides, nihilum euariantibus. Flos in longum tempus aſſeruatur, & ideò vere cum flores deficiunt, flore Helichryſi ſiccato utimur, vt Amaranthi, quem Fioreuelluto, Itali vocant, Porro Helichryſon, Stechas eſt citrinum officinarum, & Paulo Amaranthus vocatur. Ruellio ruſticis Gallis, Chameſum maius vocatur.

Chryſanthemum. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χρυσανθεμον. Lat. Chrysanthemum.
Ital. Chrysanthemo.

* Chrysanthemum.

CHrysanthemõ aut Cal
tha (nonnullis Buph-
thalmos) herba est tenera,
fruticosa, leues proferens cau
les, & multifida folia: flores
supra modum splẽdentes: lu-
teos (orbem oculi imitantes,
unde Buphthalmi nomẽ tra
xit) propter oppida nascitur.
Cuius caules oleris uice man
duntur. Flores cum cerato tri
ti, steatomata discutere pro-
duntur: Regio morbo corre-
ptis, colorem breui reddunt,
si sequente longo balnei usu,
post exitum ebibantur.

VAlerius Cordus Chrysan
themon cum Buphthal-
mo confundit. Sed Matthiolo ambas eandẽ esse plantã nõ placet, his ra-
tionibus. Dioscorides diuersis capitibus de Buphthalmo & Chrysanthe
mo nõ fuerat tractaturus, nisi diuersas censuisset esse plantas. Siquidem
Buphthalmon, folia fert similia Fœniculo, quæ capillacea sunt: Chrysan
themon, multifida. Chrysanthemi caules, oleris vice mandũtur, quod de
Buphthalmo tacuit. Buphthalmon flores habet Anthemidis, nõ ideò ta
men Chrysanthemo similes. Chrysanthemon herba est tenera & fruti-
cosa, & id in Buphthalmi descriptione præterit. Quantũ verò ad virtu-
tes & effectus attinet, flores dicit Buphthalmi, tumores & abscessus
discutere (in genus & certũ loquẽs) cũ cera tumores & abscessus discute
re: de Chrysanthemo verò, cum cerato tritos, steatomata discutere: parti
culatim & dubiè perscribens. Id causa fuit vt veteres quidã Græci, qui
Buphthalmon & Chrysanthemon vnã & eandẽ plantã existimarẽt,
quicquid de Buphthalmo tertio libro scripsit Dioscorides in hoc caput
tran-

transportarint. Quod factũ eodẽ est pacto, in Ruta syluestri, & Hypericó: nec secus, in Asaro, & Bacchare. Ea de re id caput obelo distinxi. Matthioli censuram sequens, Chrysanthemon copiosum idem vidit, in Montis nigri territorio, quod Illustrissimæ Senensium est ditionis, in totum simile picturæ huius emendati capitis, hæc ab indigenis editur, vt Betæ, Spinacia, Brassicæ, cùm Buphthalmon in Italia non viderit. Atenum ex eo patet errare eos, qui Chrysanthemon eam Ranunculi speciem faciant, quæ in pratis nascens, folia profert Apij, & luteos flores.

Ageratum. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀγήρατον. Lat. Ageraton. Ital. Agerato.

AGeraton fruticosa herba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, Origano maximè similis: umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, Elichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissimè flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. Huius ustæ nidor urinam ciet, & uluæ duritias emollit.

AGeratum per totam Thusciam nascitur, caule & floribus Origani, umbella tamen minutis & aureis floribus referta. Inflammationes leniter concoquit & digerit.

Verbenaca. CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Gr. Περιστερεών ἐπίθ. Lat. Verbenaca recta. Ital. Verminacola.

PEristereon, siue Verbenaca, nascitur in aquosis. Nomẽ ex eo duxisse uidetur, quòd columbæ circa hanc perquàm libenter uersari soleant: dodrantis altitudine, & interdum amplius adolescit: folia è caule prodeunt incisa & subalbida: ea singulari ramo, radiceq; sola constare sæpius inuenitur. Folia cũ suillo adipe recenti, aut Rosaceo imposita, uluarũ dolores finire putãtur. Ignẽ sacrũ illita ex aceto reprimit, putrida ulcera cohibet, uulnera glutinat, ueteraq; ex Melle, ad cicatricem perducit.

Sacra herba. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἱερὰ βοτάνη. *Lat. Verbenaca supina. Ital. Berbena femina* Gal. Consolc. Off. Consolida media.

Sacra herba.

SAcra herba, quæ & Peristereõ nominatur, ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia Quercus, sed minora angustioraq́, eisdem diuisuris in ambitu, colore dilutiore quatenus cæsio: radix longa, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitáue, aduersus serpentes pollent. Eadem drachmæ pondere cũ Thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. Veteres tumores & inflammationes mitigant, sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonsillarum crustas abrumpit, oris nomas gargarizatu cohibet. Aurt si aqua spargatur trioris nomas gargarizatu cohibet. Aurt si aqua spargatur trioris nomas gargarizatu cohibet. Aurt si aqua spargatur trio

bus, & folioſa: nec aliud foliorum aut florum eſt diſcrimen, quamuis quibuſdam Verbenaca recta, florem croceum producat, quod nec Dioſcorides dicit nec Plinius. Quin & hic in communi vtrique pictura, cærulei floris meminit.

Aſtragalus. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀστράγαλος. *Lat. Aſtragalus. Ital. Aſtragaló.* Gal. Cices ſauuages.

Astragalus, paruus à terra frutex, foliis & ramis Ciceri ſimilis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, Raphani modo, grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Naſcitur in uentoſis, opacis, & in niualibus, eo Memphis Arcadiæ ſcatet. Aluum ſiſtit radix in uino pota, urinam mouet, uetuſtis ulceribus, ſicca efficaciter inſpargitur, ſanguinem ſupprimit, egrè, propter duritiam, tunditur.

Astragalus in vallis Ananiæ montibus naſcitur, & in comitatu Goritiano, quo loci radicibus vtuntur ad prouocandam vrinam. Aſtragali radices aſtringunt, & valenter deſiccant, Gallis è Ruellio. Ruſticum eſt Cicer: quibuſdam, ſylueſtris Cerra.

Hyacinthus. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὑάκινθος. *Lat. Hyacinthus. Ital. Cipolle canine.* Gal. Vacier. Offic. ignotus.

Hyacinthus folia habet Bulbi: dodrantalem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris: comam procumbentem, florum purpureorum plenam, incuruam: radicem bulbaceam, quæ, ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere: ſiſtit aluum pota, & urinam

Hyacinthus. 1

Hyacinthus. 2

nam impellit, phalangiorúmque morſibus auxiliatur. Semen adſtringẽtius eſt, theriacis expetitum. Regium morbum emendat, cum uino potum.

HYacinthus flore & radice bulbacea, in campeſtribus, interſegetes, & in nemoribus enaſcitur, & ea cauſa ſunt Gallis nemoralem aut agreſtem cepam nuncupandi. Floret cum violis ſub finem Martij, & Aprilis initium. Longiuſculè perdurant flores, antequam emarceſcant. Thuſcis, Cipolle canine, aut, ſaluatiche dicuntur. Hic tamen Hyacinthus, non ille eſt poetarum, qui è ſanguine Aiacis editus, literam etiammum huius nomen refert. Namq; (vt eorum habent fabulæ) rubente eſt flore, Lilio adſimili. Hyacinthi radix primo deſiccantium eſt ordine, & infrigidantium ſecundo deſinente, aut inchoante tertio. Frigus leniter abſtergit & aſtringit, deſiccatq; tertio ordine intercalidatem & frigiditatem fere medius.

Fuit

Hyacinthus. 3

Hyacinthus. 4.

Papauer erraticum.

CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Μήκων ἡ ῥοιάς. *Lat. Papauer erraticum. Ita. Papauero ſaluatico.* Gal. Coquelourdes. Off. Papauer rubrum.

Papauer erraticum, quod Rhœada uocant, uere quidem in aruis cum hordeo naſcitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. Folia Erucæ, aut Origano, aut Cichorio, aut Thymo ſimilia ſpectantur, ſed longiora, diuiſa, ſcabra: inceus ei caulis, rectus, cubitalis, aſper: flos ſyluestris Anemones, puniceus, interdum albus: oblongum cap

Papauer erraticum.

caput, sed quam Anemones minus: semen rufum: radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinq; aut sex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis quibus somnus excitandus est. Semina acetabuli mẽsura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emollunt. Ad idem præstandum melitis placentulis, & dulciarijs libis admiscentur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant. Eorundem fotu & perfusione, somnus allicitur.

Papauer satiuum. CAP. LV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μήκων ἥμερος. *Lat. Papauer satiuum. Ita. Papauere domestico.* Gal. Pauot. Off. Papauer.

Est satiui Papaueris genere, quod hortense est, semen in fabinem densatur, qui sanis in usu sit. Eo etiam ex Melle pro Sesama utuntur, Thylacitin uocant: capitulum habet longum, & semen candidum. Syluestre uerò, caput insidens demissum, &

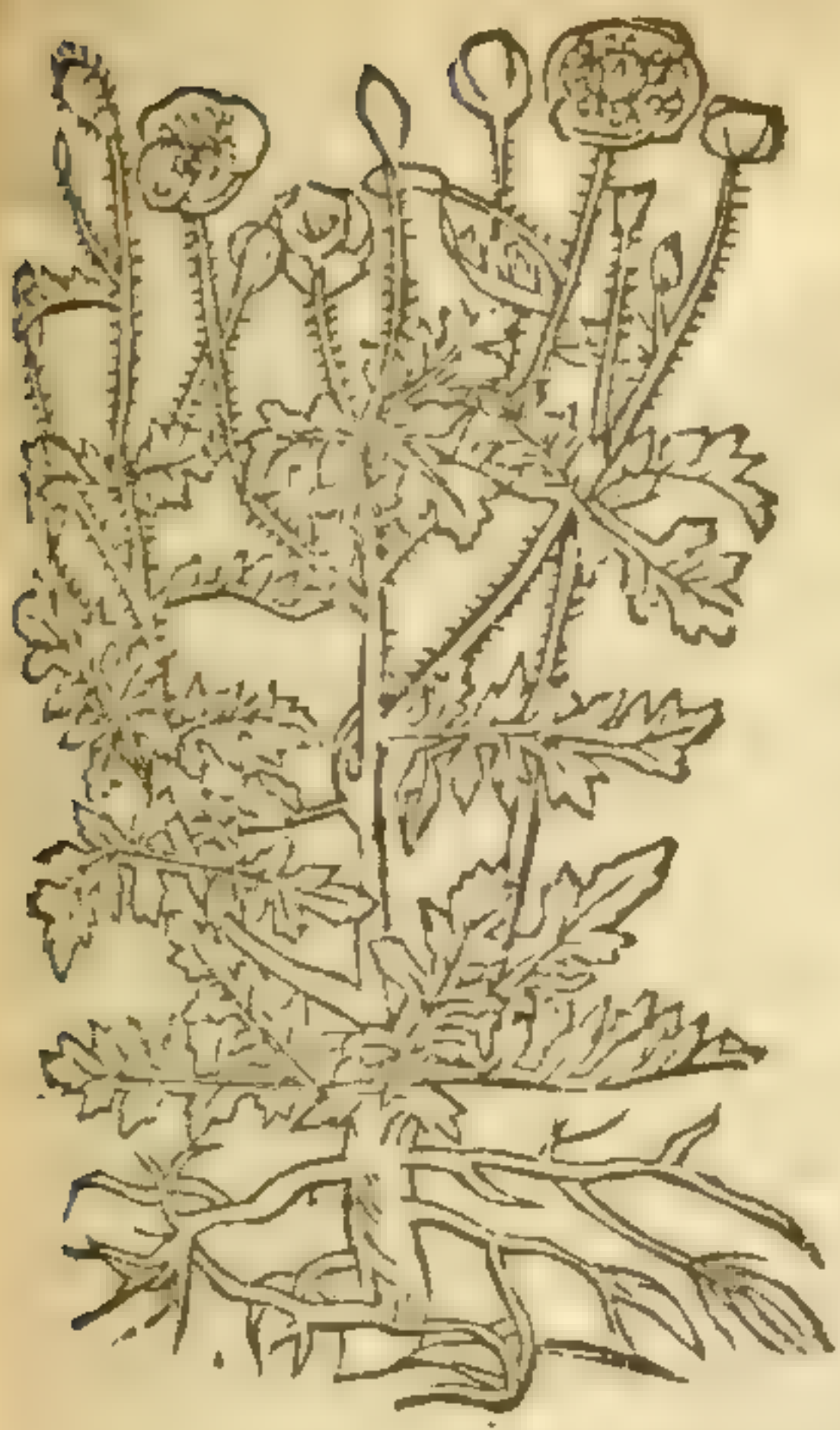

Papauer satiuum.

& nigrum semen, quod Pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipsum, Rhœas dicitur, quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertium magis sylueſtre, & ad medicinas ualentius, multò his longius, productiore capitulo. Omnium in commune natura refrigeratrix. Quare si capita ipsa & folia decoquantur in aqua, somnum sotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatis admisti, ignibus sacris, & inflammationibus prosunt. Tum dantur quoque uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum reconduntur. Capita quoque per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto Melle, dum humor coeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriæ fluxionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamentum præbet: efficacius tamen redditur, addito Hypocistidis succo & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra citam aluum, & fœminarum profluuia. In perugilijs fronti temporibusq; illinitur, ex aqua. Oleum eius magis refrigerat, inspissat, siccatq;. Sumptum Eruis magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit, tussi atque cœliacorum ualetudini auxiliatur. Verùm si copiosius hauriatur, nocet, cùm lethargicos efficiens interimat. Ad dolo-

dolores capitis cum Rosaceo persusum efficax est. Aurium dolori, cum Amygdalino, Myrrha, & Croco instillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto ouo luteo proficit: igni sacro & vulneribus cum aceto: podagris, cum lacte mulieris & Croco. Somnum accersit, subditum sedi pro balan. Optimum habetur graue, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferum, quod facile aqua diluitur, laue, candidum, neque asperum, neque grumosum, quod inter colandum non ut cera cocat, & in sole diffundatur: dein admotum lucernis, non aliter luceat flamma: exinctum denique odoris suum conseruet. Sed Opion Glaucio, gumi, aut syluestris Lactucæ succo, adulterant. Verum Glaucio fucatum, in dilutione Croci colorem reddit: Lactucaceo succo fictum, exiliter spirat, & asperius spectatur: gummi uitiatum, splendescit, & infirmum est. Nec desunt qui eò dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiscerent. Fictus non torretur ad oculorum medicamenta, dum mollius atque rarius appareat. Diagoras, ut Erasistratus autor est, usum eius damnauit, oculorum lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans: quoniam uisus aciem hebetaret, & soporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo protinus excæcari, si non adulteraretur. Nos idem usum duntaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum somnum conueniret, alioqui nobis ut noxio interdicit. Quæ commentitia esse, experimento deprehenduntur: siquidem effectus, uirium huiusce medicamenti fidem faciunt: quare non alienum fuerit scriptis mandare, quonam modo is excipiatur succus. Aliqui capita ipsa soluta tundunt, & prælo exprimunt, terentes q; in mortario, digerunt in pastillos. Id minus commune nocatur, multum Opio ignauus. Porrò Opij faciendi ratio hæc est: Cùm ros in eo exaruerit, culiro decussum in stellas, penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam ca-

ius

tem incidere oportet, lachrymam exeuntem digito in concha abstergere, nec multò pòst redire, ut concreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut postero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne uestibus succus deradatur.

NOn ignotum est Papauer erraticum, in campis & segetibus innascens. huius flores sicci in puluerem redacti, pectoris dolores sedant quos Pontia, Itali vocant. Probè succedens experientia, medicos Syrupi ex eo conficiendi rationem docuit, ex horum nempè nunc succo, nunc infusione, quod bellissimè ægris cessit. Tridentinæ rustica herba Papaueris erratici in cibum abuntur. Quod vsitatum fuit Theophrasti tempore. Enimuero hoc in capite deprauatus est locus, qui de foliorum figura agit. Nam Rhœadis folia, perperam Origani & Thymi conferuntur. Habet enim Rhœas, Erucæ siue Chicorij modo incisa, à quibus longissimè absunt Thymi & Origani folia. Error eorum, qui id Papauer, Papauer cornutum, & Glaucion existimant, satis, non respondentibus notis, apertus est. Papauer satiuum, in hortense & sylueſtre, cuius duas facit species, à Dioscoride diuiduntur. Tres tamen hæ species, domesticæ sunt. Siquidem & olim Plinij tempore serendo erant, & nunc altum, quod ipsum est Papauer satiuum ingenti copia in Tuscia nascitur: duásq; nigri species, quas ille sylueſtres vocat, in Lombardia & Tridentinis montibus, spacioſis aruis, fabis insertæ seminantur. Ex eorum semine pulmentaria ab incolis fiunt, quæ Pauerete, nominant. Hacũ ad saturitatem ederint, nihilum somnolentiores euadunt. Quod Matthiolo, vt lacte, quod eis incisis manat, cum aqua hordei in ardentissimis febribus quies permolesta vigilia, vteretur, pauore defunctus, qui et à medicis ingerebatur. Id lac, liquor est Papaueris, & Opium vocatur: succus vero, Meconium. Opium quantumuis quarto ordine frigidum statuatur, si tamen è sapore temperamentum, & effectus agnoscuntur. Opium (quantum deprehendere potuit Matthiolus) gustu amarum est, & ore retentum, linguam exulcerat. Quod manifestè ostendit, non mediocrem illi caliditatem inesse, & id ipsum coarguit, qui ex eo prodit acris & grauissimus odor. Hac tamen in re quisque & suam aliquam, tum eruditionem, tum iudicium consulat. Siquidem ea facultas

magna

magna ex parte adulteratur cum Glaucio, Opium, poterit accidere, quod è dilutione nascatur, nam tum in aqua croceum refert. Papaueris omnia refrigerandi naturam habent.

Corniculatum papauer.

CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μήκων κεραλίτις. *Lat. Papauer corniculatum. Ital. Papauere cornuto.* Off. Papauer cornutum.

Corniculatum Papauer.

PApauer Cerat. id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, uerbasco similia, in ambitu syluestris Papaueris more serrata, caule non dissimili, flore pallido: iliculo Fœnugraeci, in cornuculorum modum uncinato, unde nomen meruit: semine Papaueris, sed sillo, nigróque: radice per summa cesserit nigra, crassa. Nascitur in maritimis & asperis, Radicem ex uino potam, ut in aqua decoctam ad dimidias, coxendicum & iocinoris affectus iuuat. Prodest his qui in somnis. Prodest his qui

crassa quædam; aspera, aut arenosa cum lotio reddunt. Semen lenuiter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas

emargi

emarginant, illita ex oleo folia: floresq;. Argema ac nubeculas lumentorum perunctas abstergunt. Sunt qui Glaucium, hoc Papaueris genere facilitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

Spumeum papauer. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μήκωνος ἀφρίας. Lat. Papauer spumeum. Ital. Papauero spumeo.

ALiud papaueris genus Aphrodes, id est, spumeum uocatur, ab alijs Heracleum, caule dodrantali: solijs admodum paruis, Radiculæ similibus: fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cum integrè adolenit, deciditq; exiccatum. Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitione expurgat: priuatim huiusmodi purgatio comitialibus prodest.

PApauer Cornutum *magna copia in maritimo Senarum tractu nascitur, nempè in territorio Grossèti, Orbetelli, & Herculis portu, & præcipuè in pluribus montis Argentai locis, & sub Triestinam urbem, quæ non admodum à littore maris distat, uere magna abundantia saxis implantata cernitur. Seruntur in alijs Italiæ locis ad publicum spectaculum, ut in raris & non admodum uulgaribus simplicibus facilitari consueuit. Papauer Cornutum, uirtutis est incisoriæ & absterſoriæ. Papauer spumeum nostro ævo incompertum, incognitarum plantarum centuriæ adscribetur. Plinius dum in Papauere spumeo Theophrastum reddit, è libri nono cap.* 13. *perperam Papaueris folia, speciem passerum repræsentare describit, ac de suo addidit, quo ampliorem fidem faceret. Siprocul intuearis: Nam Papauer id, Struthij barba folijs comparandum: imoque per æstatem splendorem non addit, quod Struthij, seu Lanariæ proprium est. Error hinc fluxit, quod pro Struthio, quod Radiculam sonat, Struthon, qui passer est, intellexerit.*

Hypecoum. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Υπήκοον. *Lat.* Hypecoon. *Ital.* Hipecoo.

HYpecoon, aliqui Hypophcon uocant. Nascitur in segetibus arui, foliis Rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ Papaueris sylui.

HYpecoon Matthiolo ostensum, sub Rutæ sylvestris centuriam (nam non uni plantæ id nominis herbarij indidere) palmum altæ plantæ, foliis fere Rutæ, caule tenero & læui, croceis & pusillis floribus. Insignium autem ordinis est tertij, paululum à Papauere differt.

Apollinaris, siue Hyoscyamus.

CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Υοσκύαμος. *Lat.* Hyoscyamus. *Ital.* Iusquiame. Gal. Hanebane. Off. Iusquiamum.

HYoscyamus, frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta: flores è latere caules orientes producunt, tanquam Tunicorum cytini, scatulis septi seminum plenis, ut Papaueris. Tres eius differentiæ: una semine nigro: floribus pene purpureis, Smilacis foliis, cytinis præduris & spinosis: altera semen subflauum, ut Iridis, flores luteos, folia & siliquas simplicium. Ambo insaniam gignunt & soporem, ideo in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod maximum effici, mediu teneros, pingue, lanuginosum, molle, candidis floribus semina, in maritimis rudericibus nascens. Cuius occasione sanum adsit, rursus usurpari oportet. Niger, ut deterrimus, improbatur. Recens semine, caulibus foliis, tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usque præseruatur. Facile corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex ficco semine pa-

rarium

Hyoscyamus.

paratim in aqua calida suso, & expresso. Liquamentum autem, succo lacteo præstantius est, & magis dolores finit. Contusa herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & recondutur. Liquamentum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyrijs quæ doloris sensum auferũt, commodissimè inseri solent. Contra acutas calidasq; fluxiones, dolores aurium, atq; ulcera mala, prosunt: cum farina autem aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq; partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. Tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. Contra mensium abundantiam, & erumpentem alunde sanguinem, oboli pondere cum Papaueris semine, & aqua mulsa, bibitur. Podagris subuenit. Testibus inflatis, mammisq; tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur: alijsque cataplasmatis, quæ doloris lenamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta, utilissimè imponuntur. Recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur. Cum uino terna, quaternáue pota, sanant algidas febres quas Epialos uocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manducentur, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si, colo

ulcus sentiente, infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

Rvellius sic Hosyamum distinguit, vt qui in Dioscoride primi est generis, Insquiamum nigrum vocatur herbariis. Qui secundi est generis, Insquiamum flauum. Qui tertij, album. Is Corido in radicibus, fibris, & circa ipsa pappis quæ nascitur. Matthiolus in Italia, ad solum genus refert, quod secundo loco, a Dioscoride, insciamo fœmine, & flaui ipsius interpretatur, duo quæ restant, quantumuis solerter indagarit, quæ ostenderet, nemmem inuenit. Id in eo fœmine rum, quæ crudum et dulcem, nil veritus herbariorum imperitiam & audaciam imperitiam, qui tria hæc genera sine delectu, ignarus & audus ostentat.

Psyllium. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ψύλλιον. *Lat. Psyllium. Ita. Psilio.* Gal. Herbe à pulces. Off. Pulicaris.

Psyllium foliis Coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus: sarmentosa sæpe modo, in totum herbula: ramis dodrantalibus: coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conoidibus in cacumine capitulis: in his semine duro, nigro, pulicum simili: unde & nomen. In aruis & mollibus nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & mollendum conuenit. Arthriticorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, malis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum Rosaceo, aqua, aut aceto. Intercelis inflammationi, & prominentibus umbilico, datum ex aceto medetur. Tenuat aceto bibi mensura, & in aqua sextario maleficium, ubi concretum epi-

Psyllium.

aqua, illinitur: siquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit. Contra ignes sacros efficax est. Fama est, si uirens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Cum adipe tussum, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculosis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest.

Psyllium seu Pulicaris, vbiq; prouenit, & nota est planta, nomine à Latinis indito, è semine, cuius color & magnitudo pulici similia sint. Psyllium, ea lege sumptum, quam ei tribuit Mesue, proculdubio venenum erit, nimirum quarto ordine calidum & siccum. Galeno, summè prosicuum est semen, secundi infrigidantium gradus, in humectando & desiccando temperatum.

Hortense Solanum.

CAP. LXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄγρυχος κήπαια. *Lat. Hortense solanum. Ita. Solatro Hortolano.* Gal. Morelle. Off. Solatrum.

Hortense Solanum, frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quàm Ocimi, & latiore: fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigri-

Solanum Vesicaria.

cat, aut fulueſcit. Herba innocẽtis guſtus. Natura eſt refrigerandi. Quare ſolua ulceribus quæ ſerpũt, & ignibus ſacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. Aegilopia, capitis q; dolores, trita & impoſita per ſe ſanant, aſtuanti ſtomacho admixtum, parotidas, cum ſale detrita, illitu diſcutiunt. Valet ſuccus eius aduerſus ignem ſacrum atque ulcera quæ ſerpunt: cum ceruſſa, roſaceo & argenti ſpuma, ad aegilopas: cum pane, inflammationum aduſtionũ, quam ſyrmata ſim uocant, cum Roſaceo perfuſus proficit. In collyrijs, aquæ mel omnium optimum exhibet, contra acutas fluxiones illitus. Aurium dolori inſtillatus prodeſt. Menſium abundantiam ſiſtit, in uulnere ſubditus. Succus ſuluo gallinarum coctarum fimo ſubactus, & linteo appoſitus, aegilopijs præſentaneo eſt remedio. Eſt & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabon, id eſt, Veſicaria, aut Alkekengi uocant, folijs antecedẽtibus latioribus: caules, poſtea quam adoleuerunt, prona terram ſpectant, folliculis orbiculatis, ſuluo intus acino, nucleis ſimilibus, rotundo, lacus quo coronarij utuntur, corollis interquentes. Vim uſumq; herbæ ſolam habet, uerum cibus nequaquam expetitur. Regium morbum purgat, ſemine poto, & urinam pellit. Ex utraque herba ſuccus extrahitur, qui ſiccatus in umbra, reconditur, ad eadem ualens.

Solanum

Solanum somniferum.

CAP. LXII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Στρύχνον ὑπνοτικόν. *Lat. & Off. Solanum somniferum. Ital. Solatro somnifero.*

Solanum somniferum, aliqui etiam Halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, candicosis, fructu contumacibus, pinguium foliorum, Cotoneæq; mali similium plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice longa, subrubro cortice uestita. Nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, Opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctum in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur: radicis succus cum Melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

Manicum Solanum. CAP. LXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Στρύχνον μανικὸν *Lat. Solanum furiosum. Ital. Solato furioso.*

Solanum manicon, aliqui Persion, alij Thryon appellauere. Huic folium Erucæ simile, minus aliquãto, satis Acantho, quẽ Paderota uocãt, accedens. Caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolescentes: caput in cacumine

cauliculo oblonga figura, folia ut platani pilula, hirsutiora, nervis ramisque latioribus, flore purpureo nigrante. Effigiem eo exuitur, racemum emittit rotundum, niger, denos aut duodenos acinos constans, similes uvis ursinis (vocant) rubris, ut nuces mollibus. Radice formatur candida, crassa, carnosa, cubitali. Gignitur in montibus, vento perflatis & planitiis. Radix decoctione unius ponderis potui exhibetur, sanat ischiadicos mane, vino cocta. Si non minuendas observari: sed duplicatas bibi modum adiecto usque dies nonis alienationem affert, singulis duplicatis, interimit. Remedio est aqua multa copiosa pota, & vomitione reiecta.

EX his quatuor Solani generibus, duo prima tantum nempè hortensia, & quod Halicacabum, seu Physalida vocant, nota sunt. Tertia descriptio magis, quam veritati allaturæ. Herba Belæ Dominæ obsolescens fruticulosum, Solatri genus, antiquis incognitum. Effigiem: dium genus, in territorio Tridentino reperit Matthiolus, frutescens, longum, spithamæum, caulibus candidum, flexile, quod Perdymonium vocant pro more: folia quibus illud insidens, Solani, nisi minoribus, crassioribus, laxioribus, & plus in margines dissectionibus: flos albus, pentapetalos, in racemum digestus, longiusculi, rubentes, adstringentes, capsulæ magnitudine: lucens succus valenter infrigidat & obstupefacit. (quod in pueris ob Mandragoræ) malignæ vicem, & plagæ frontis inflammationem. Aliud ejusdem generis, quod Hortorum cognominant, caule, & ramis aspero, folia longa & acuta, flore candido, pentapetalo, in quem fructus succedunt rotundum, malum, quod mature pomi colorem effingens, colore nigro. Hæc omnia quod vocant Halicacabum effectum communicant. Vulgatissimum hortis Solanum. Solanum vulgatissimum hortis Solanum. Solanum vulgatissimum hortis Solanum. Solanum

Dorycnion Cratevas Halicacabon, aut Caleã nocat. Frutex Oleæ prodeunti similis. Nascitur in petris, nõ procul a mari, ramis cubito minoribus, foliis Oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris, flore candido: siliquis in cacumine, ceu Ciceris, densis, rotundis, quinis intus aut senis seminibus, exigui Erui magnitudine, lævibus, firmis, versicoloribus. Radix ad digiti crassitudinẽ & cubiti longitudinẽ adolescit, id somniferum esse cõstat. Copiosius haustum mortem affert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

Dorycnion Cordo, illa est halicacabi species, quem superius, in semine cordis effigiem repræsentare diximus. Id tamen non novit Matthiolus, non præteriturus si ita putasset.

Mandragoras. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Mandragoras.

Græ. Μανδραγόρας. *Lat. Mandragoras. Off. Ital. Mandragora.* Gal. Mandegloyre.

Mandragoram aliqui Antimalum: alij Circæam nocãt, quoniam inducatur radix ad amatoria cõducere: Duo eius genera: niger, qua fœmina existimatã Thridacias appellatus, angustioribus foliis, ac minoribus quã Lactucæ, graucolentibus, in terra sparsis. Mala gerit Sorbis similia, pallida, odorata, in quibus semen veluti Pyrorum. Radicibus inhæret be-

ris magis, binis, ternisue inter se connolutis. Nigris foris, intus albis, crasso cortice arctis: verum in Mãdragoras caule minus est. Alter candidus, quem mas dicitur, nonnullis Morion nominatus. Folia magna, alba, lata, lanata Betæ: mala quam altera duplo maiora, colore in Crocum inclinante, mediocri grauitate quadam olentia. Horum priorem cibo, aliquantum epithymo superantur. Radix, altera similis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tusæ, & pressæ pubescentis: qui insolatus ubi concreuerit, sic liquescit. Radix quoque sicca deprimitur, sed aliquanto ignauior. Celebratur radix, & trochiscis huic cortex, ad usum suffitur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defecatum seruant: cyathoq; uno utuntur in perigilys & doloribus, & ante febrium accessiones, ne sentiantur. Succus duobus obolis cum passo potus, ut Veratrum, per uomitiones bilem atrã pituitamq; extrahit, uerum potu largiore, uita adimitur. Medicamentis oculariibus, & his quæ dolores sinunt, pessis quoq; emollientibus, admiscetur. Semiobolo pondere inditus, per se menses & partum expellit. Subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix Ebur emollire fertur, quæ semihorio cum eo decocta sit: & ad accipiendam, quam effingere optauerit, formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & cõtusionibus quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duritias omnes, suppurationes, strumas & tubercula discutiũt, stigmata sine exulceratione delent, si quinis semissue diebus sumpsim perfricetur. Folia seruantur in muriis eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex Meconio oleo, medetur: strumas atque tubercula, cum aqua discutit: articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit extractio medicamenti e cortice radicis, ad hunc modum: Succi mine in uini dulcis heminam cortices

turi aut amburi debent, ut antè dictum est: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed ueterno quodam pressi, torpescunt. Mala sapore afferunt olfactu, et etiam si mandantur, ité expressus ex eis succus: nimio tamẽ odore percussi, obmutescunt. Semen Malorum potum, uluas purgat: appositumq; cum sulphure, ignem nõ experto, rubra seminarum profluuia sistit. Scarificata pumẽtisq; multifariã aperta radice, erumpens lachryma cauo uase recipitur. Liquamẽtum autẽ succo lacteo præstantius est: sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succũ delachrymant. Alium tradunt esse Mandragoram, nomine Morion, in opacis iuxta specus enatũ, foliis albi Mãdragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, palmo maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradũt eam in pane, offa obsoniõue, drachmæ pondere deuoratam, usum rationis intercipere. Obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisue, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur, cùm scindendi, urẽdiq; necessitas adest. Antidotum esse uolunt radicem, cum manico Solano potam.

MAndragoræ prima & secunda, spõte multis in locis Italicorũ mõtiũ nascuntur, & maximè in Apulia & monte Gargano, quod S. Angeli uocãt, & inde herbarij cortices & poma in alias Italiæ regiones exportant. Visitur & in hortis Neapolitanis, Romanis, Venetis, & nunc etiam in Gallicis. Mandragoræ tertia species in umbrosis nascens, Morion uocant, nostrum sæculum non agnouit. Tertio ordine infrigidat Mandragora, caliditatis tamen & humiditatis particeps. Radicis cortex ualentissima, non infrigidat tantum, sed etiam desiccat.

Aconitum. CAP. LXVI.

Græ. Ἀκόνιτον. Lat. Aconitum. Offi. Vna uersa.

AConitum, aliqui Pardalianches, alij Cãmoron, alij Thelyphonon, alij Myoctonon, alij Theriophonõ uocant. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta. Caule palmo altũ, radix Scorpij caudã æmulatur,

* Aconitum.

tur, & Alabastri modo splendet. Torpescunt, si cruda est, scorpiones admota radice, serpentes: quin ursum Helleborí contactu excitantur. Oculorum medicamentis leuādi doloris gratia adiicitur. Necat pantheras, suis, lupos & feras omnes in carnibus obiectum. Est & alterum Aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant. Huius genera sunt tria: Vnum quo utuntur venatores, alia duo in usum uertere medici. E quibus tertium, quod Pontici cum nominatur, plurimum in Italia, montibus Insubriæ exilit, à priore distans, quoniam folia facit effigie Platani, crebriore diuisura, longiora, & multo nigriora: caulem Fœnum, leuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem: semen in siliquis oblongis recondit. Radix ei nodosa. Squilla marina cum herbarum nigrescunt, quibus alia animalium luporum ætuntur. Inserta siquidem crudis carnibus, & demorate, lupos enecant.

ACONITUM Pardalianches, quod Leopardos et Pantheras perimat, vulgo & collegij Matthæus, in promontoriis Tridento imminentibus vocatur, qui Roma & Neapoli complures lupos singulares occidunt. Qui in V. Aconiti genere radices varias esse putant, quod hæ radices lupos varijs modis perimant. Non tamen hæ radices varias species faciunt, quas tertia Aconiti est species, scilicet Pontica, quæ et Tri-

dens

intinis, herba della Volpe, quod vulpes, qui hanc carnibus intritam gustarint, perimat. Hæc folia habet pluribus quam Platanus incisuris diuisa, caulem Filicis, luteum florem, Ranunculi figura, radices nigras. At quæ præstant radices, è candido flauescunt. Verum enim ver tertia Aconiti species, non ea est planta, quam vulgò, herba Paris vocitant, quod ex huius herba notus liquet, maximè cum hæc radice emittat capillari, è candido flauescens, nullaq; canda scorpionis forma, aut Alabastri splendor in ea videatur. Nam id in Aconito requirit Dioscorides. Adhæc Aconiti folia è Thesphæsio, Cucumeri & Pampino similia, non in medio caule enascuntur, quod in herba Paris accidit, sed longiùs statim a radice prodeunt. Semen tritico adsimile, nec spinis inclusum, plurimum ab herba Paris distat. Auicenna itidem Napellus, Aconitum non est. Siquidem is author secundo libro de duobus Aconitis tractat, & horum vnum, strangulatorem Adip, alterum strangulatorem nominant Leopardi, eodem illi significato, quo Græci, Pardalianches & Pardaliandres, & postea proprium caput Napello attribuit, ab illo diuersum. Et quod ad Napelli confectionem attinet, id adeò commodum esse potuit, vt extra detrimentum fuerit. Vel Napelli nomine multum intelligit, qui è radice Napelli vescitur, in altis Anamic montibus non semel à Matthiolo perspectum, quique verum est antidotum non Napelli tantum, sed totius etiam veneni.

Cicuta. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κώνειον. *Lat. Off. & Ita.* Cicuta.

Gal. Cigue.

Cicuta caulem edit geniculatum, ut Fœniculi, grandem, in cacumine ramosum: folia Ferulæ, angustiora, grauiodoratum, mox umbellam in summo prodeunt: flores quoq; albicantes, & semen Aniso candidius: radice non alta, concaua. Cicuta letale venenum est, suaq; in refrigeratoria necat. Remedio est vini meracioris potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus priusquam semina & coma succescant: qui sole densatur in trochiscos. Multus ad medendi rationem usus est aridi. Commodè confectur collyrium, quæ leuandi doloris gratia temperatur. Igneis sacros,

Cicuta.

sacros, & ulcera quæ serpunt, illinc restinguit. Herba cum comamita, & testium circumlita, libidinem magnam in somno compescit: sed genitale resolui. Illita puerperarum mammis apposita extinguit: in virginale mammas coercet, & intumescere non patitur. Pueros facit ut eorum testiculi eiam non sentientes, intabescant. Efficacissima ius Cretensis, integrandis, mox Attico, et in Chio & Coo insequenti.

Cicuta [illegible] tenuibus [illegible] tuberculis [illegible] pulchrius Apium [illegible] semen [illegible] Cicutæ [illegible] radicibus & reptantibus & lacteum [illegible] Cicutæ [illegible] quadrifidum crassitie, Caules. Asinum & Magnum [illegible] Asinum [illegible] semen [illegible] semini [illegible] radicibus [illegible] pallida [illegible] Cicutæ [illegible] radicibus [illegible] Cicutæ [illegible] Cicutæ [illegible] Cicutæ

Smilax à Græcis, Taxus à Latinis appellatur, arbor Abietis magnitudine, & foliorum eiusdem figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ Taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui edérint easdem homines, alia prosunio corripiuntur. Narbonæ, tam præsentis est uenenu, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumerò moriantur. Quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

TAxus mortifera arbor, multum differt à Smilace aspera, & læui, de quibus superius diximus, hancque ideo in venenatas plantas Dioscorides ait, quo qua eiusdem naturæ, suo more, etiam ea permisceret. Ex hac arbore materia fit in quotidianos vsus elegantissima. Frondium fumus mures enecat.

Apocynon. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀπόκυνον. *Lat.* Apocynon. *Ital.* Apocino.

APocynon, siue Cynocrambe, Brassica canina, frutex est auriculis constans, male olentibus, lentis, utilium si modo obsequiosis, fructu serè inutilis: folio Hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, grani odore: ad lutco succo turget. Siliquæ, cui Fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur: semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes cocta, canes, lupos, vulpes, & pantheras enecant, cibo data, & protinus eorum conendices resoluunt.

APocynon, Cynocrambe, aut Brassica canina, nominata, & iuxta inscripta picta, Cibum non canes tantum, sed etiam lupos, & homines tollit. Granis eius adorem fert, & ob id admodum calida, etiamsi non peraque ficus, quo sit vt humani naturæ

Nerium,

Nerium, seu Rhododendrum.

CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Νήριον. *Lat.* Nerium. *Ital.* Oleandro. *Gal.* Roſagine. *Olf.* Oleander.

Nerion.

NErio aliqui Rhododaphnen, alij Rhododendron vocant, frutex eſt vulgaris notitiæ, longo-ribus, quàm Amygdali ſolijs, craſſioribuſq; : flore in Roſam conformato : ſemine Graca ſimili, cernículato, qui paruſculis quibuſdam lanoſam naturam oſtendat, ſeminum pappos repræſentãtem : radice longa, acuta, lignoſa, ſuccum ſalſa. Naſcitur in arenoſis maritimis, & ſecus amnes. Flores & ſolia mouis, canibus, aſinis, & quadrupedum plurimis venena ſunt. Inuenitur uero contra ſerpentium morſus præſidia, è uino pota : eo magis ſuta addita. Imbecilla uiuam animantes, ut pecora, cum & capræ, ſi aquam biberint in qua ſolia ea maduerint, moriuntur.

NIgrum. Matthiolus in Lari Veneti ripis inter Myrteta et Lauretas nascitur, & in montis Argilla uiridi maritimis Senensium. Planta ejus altitudine grauissimum maxime, ſuum cum ſuccum. Nerium Gallis

Galeno, extra illita, vim habet digerendi, per os sumpta, venenum est, non homini tantum, sed etiam brutis. Id quod Dioscoridi & Plinio non innotuit, nisi dicamus Nerion, serpentium morsibus medicari, haud secus ac Cantharides, canis rabiosi morsibus prosunt, Euphorbium scorpionis ictibus, quin & pleraque venena, diuersi generis venenis medicandis inseruiunt, vt in sexto libro patebit.

Fungi. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μυκης. Lat. & Off. Fungus. Ital. Fongho. Gal. Champignon.

FVngorum differentia duplex: aut enim manducantur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur, ubi uidelicet clauis ferreus, in quo sit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam, arborésue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentum, concretámque pituitam, terráque eruti, quam celerrimè computrescunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent: largius tamen sumpti nocent, et ægrius concocti strangulant, aut choleram morbum ciant. Remedio est Nitri potus, aut luxiuum cũ acida muria, aut seruefactæ Saturejæ, aut Origani usculum: debellantur etiam gallinacei fimi potu ex accto, aut eiusdem delectu cum Melle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cùm excrementis alui rejiciantur.

FVngorum non malus est cibus, sed si temerè mandantur, in discrimen adducunt: nam & nocentium, & probatorum multa, & diuersa sunt species. Horum plus præ tota Italia ferax est Thuscia. Siquidem singulis a primo Aprilis imbre emergunt, odore eximio, gustu gratissimi, & innocui. Hos Prugnoli incolæ vocant. Sulli primo insequuntur aqua, post figuntur. Venenati colore nigrescunt, cum dilutus ruber apparet, ramulus aspectus, lividus intus color, rimosa stria, pallidum per ambitum labrum. Tutissimi qui rubent calo, minus di-

luto quidem Robiis rubore, & quàm rubis & carduis vere nati, rotundiore cuticula. Eos Spinulos, Pruinulos, & Cardeolos appellant, Merulos, Fusos, Campestres, Crepitus lupi. Fungi innocentiores arborum ramis transfumantur. Inuenti Neapoli lapides, qui desissi, & terra aliquantum operti, cum superstilla aqua tepida intra quatriduum fungos produxerunt. Ij quum ob tantam summa diligentia asseruantur. Fungus vt pote frigidus & humidus, non tam habet facultatem venenatam & mortiferam, quàm ne quidem cruditas est.

Colchicum. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κόλχικον. *Lat. Colchicum. Ital. Colchico. Gal.* Tuechien. Off. Hermodactylum.

Colchicum. 1.

Colchicum. 2.

Colchi

Colchicon, aliqui Ephemeron, sunt qui agrestem Bulbum uocant, autumni exitu florem edit Croci, candicantem: ab eo tempore folia Bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atque gustatu dulcis inuenitur. Bulbus eius mediam habet rimam, fissuramq́, qua flos erumpit. Plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, Fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depimximus, ne à quoquam impudenter pro Bulbo deuoretur: mirum enim in modum saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt cadē quæ Fungis, bubulū etiam lac potum auxiliatur. Itaque cùm adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

Ephemerum. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐφήμερον. Lat. Ephemeron. Ita. Iride saluatico. Gal. Lis sauuage.

Ephemeron, aliqui syluestrem Irim appellant, folia habet Lilij, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum, semē molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, astringentem, odoratam. Nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. Folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

Ephemerum Colchicum, è Colchide, Ephemeri inde nomen sumpsit, quòd præsentaneo adeò sit veneno, ut infra unius diei spatium hominem enecet. Porro Ephemerum Colchicum, ipsum est Officinarum Hermodactylum. Officinarum dixi, quoniam uerum non sit Hermodactylum: quodque uerum Colchicum, id uero Hermodactylo

longissimè dissideat. Errori fundamentum præbuit Serapio, qui confusè de Ephemero & hermodactylo eodem capite pertractat, hunque titulum indit, de Hermodactylo. Contra Græci, quos extractà Ephemeri et Hermodactili nomina, diuersis de eis capitibus tractauere.

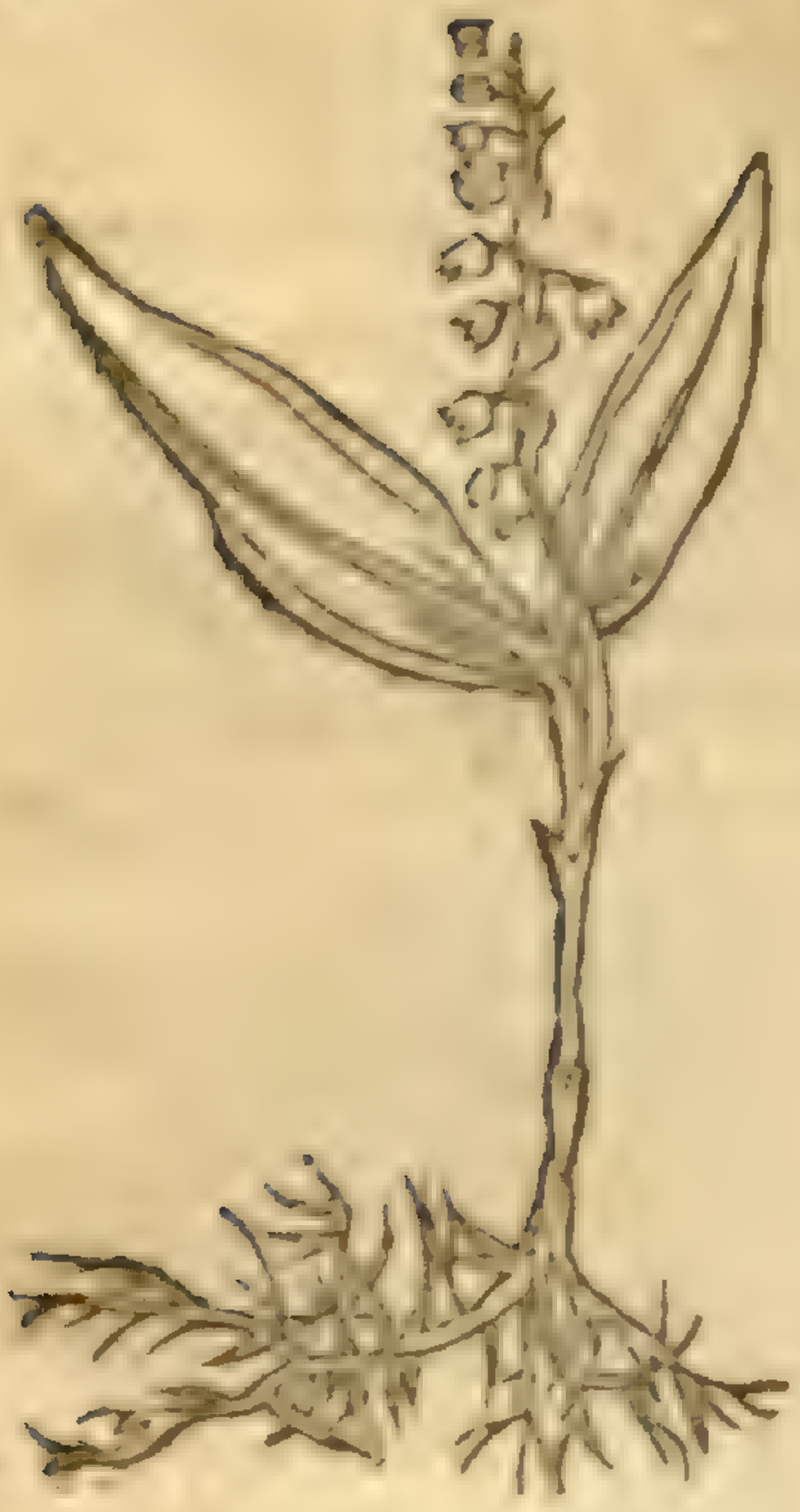

Ephemerum.

Helxine, id est, Muralis herba. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ελξίνη. *Lat. Helxine. Ita. Vetriola. Gal.* Paritoire. Off. Parietaria.

HElxine nascitur in parietinis, scrobibus & macerijs. Folia ei Mercurialis insunt, hirsuta: caulicula subrubentes, & circa eos veluti semina aspera, adhærentia vestibus. Folia refrigerandi sistandiq; naturam habent, qua ex causa sanant ignes sacros, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq;. Succus eius cum Cerussa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, commode illinitur, imponitur; polenta cum hæmo adipe, aut cerato Cyprino. Veterem tussim emendat instar cyathi hausti. Tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur: auritum dolorem cum Rosaceo instillatus leuat.

Absinthium.

Alsine. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Gre. Αλσίνη. *Lat.& Off. Alsine. Ita. Centone.* Gal. Mouron.

Alsine. Alsine minor.

ALsinen, aliqui Anthyllion, nonnulli Myosota uocant, quoniam masculorum aures folia imitantur. Lucis opacisq; gaudet, unde Alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ Helxine, nisi humilior esset, & foliis longioribus, nec hirsuta: cũ teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emẽdat omnia quæ

Helxine, id est, muralis herba.

De hac Helxine, quæ Muralis & Parietaria, ab Helxine, Cyperide atque ipsarum nomine differentiam producat. Namque similia multa sunt. Helxine Vitreolaria abstergendi astringendique virtute valet, humiditatis usu gradum communicat. Alsine plures sunt species, quæ omnes humectandi facultatem habent. Dioscorides. Eandem est cum Helxine facultatis.

Lens palustris. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Φακὸς ἐπὶ τῶν τέλμάτων. Lat. & Off. Lens palustris. Ita. Lenticularia. Gal. Lentille de mer.

Lens palustris invenitur in aqua non fluente, muscus Lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod commiscetur collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & polenta. Glutinat & procidentia puerorum intestina.

Lens palustris aquis stagnantibus & resedibus innatat cum muscus, pusillus & astrictus foliis, semine lentem referens, infrigidandi secundi est ordinis.

Semperuiuum, seu Sedum.

CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Αειζωον μεῖζον. Lat. Off. Semperuiuum maius. Ita. Sempreuino maggiore. Gal. Ioubarbe.

Semperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia mittant: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, utentes. Charaua Tuberosa modo insecti: folia pingua, carnosa, longitudine pollicari, in cacumine longa similia, alia in terra com-

Semperuiuum.

Paruum.

lia, alia in capite stantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Nascitur in montibus, & testaceis. Supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & astringere: medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum polenta aut Rosaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. Tertes tineas potus in uino excutit. Subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. Succus oculorum tunicis, sanguinis ictio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, parietinis, & macerijs, necnõ scrobibus locis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebrò foliatis: exilibus foliis, rotundis, pinguibus, mucronatis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosq; flores &

Aizoon maius. Minus.

tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. Tertium uidetur Semperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agrian, aut Telephion uocauerunt, Romani Illecebram: pusillis, crassibúsque foliis, hirsutis, Portulacæ proximis. Nascitur in saxis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia strumas discutit.

SEmperuiuum maius & minus omnibus nota sunt. Maius tamen speculariter Semperuiuum vocatur: minus, Vermicularis. Huius duæ sunt species: Vna, quæ florem præfert luteum, folia pusilliora & duriora: hæc pro mare habetur. Altera, foliis constat longiusculis, raduiusculis, & crassiusculis, flore candido, hæc fœmina ducetur. Tertia Semperuiui species non omnibus cognita. Hanc cognouisse videtur Cordus, quam & solam ex omnibus Aizoi generibus, calidum habere temperamentum nec esse Vermicularem asseuerat. Matthiolo nondum in Italia demonstrata, quamuis Semperuiuum maius & duas Vermicularis species nullibi non perspexerit.

Vmbili

Vmbilicus Veneris. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κοτυλη δών. *Lat. & Off. Vmbilicus Veneris. Ital. Ombilico di venere.* Gal. la Rondelette.

Cotyledon, siue Vmbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato, imeuidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice Oliuæ modo rotunda. Succus cum uino circunlitus, instillatúsue, conteSta genitalia nudat: inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitus auxiliatur: stomachi ardorem refrigerat. Folia cum radice cocta, calculos frangunt, urinam cient, hydropicis ex Melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Est & alterum genus eiusdem, Cymbalion aliqui uocant, pinguibus foliis, latioribus, lingularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, ut in maiore Semperuiuo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores & semina Hyperici: radice minuscula. Facit eadem quæ Semperuiuum.

VMbilicus Veneris copiosè per omnem Thusciam muris vetustis & saxis inascitur, huius folia, quod operculis vasculorum similia sint incolæ Cupertiouale vocant. Hãc docti quipiam Cymbalariam putant, sed falso. Namq; hæc coma modo è parietibus dependet, caule tenui, folio hederaceo, plurimum per ambitum mucronato. Cotyledonis alterum genus, Cordus Crassulam maiorem putat, crassis & carnosis est foliis, Aizoo maioribus, quæ per hyemem simul cum caule exarescunt. Vmbilicus Veneris infrigidat, repercutit, absterget, & discutit.

Vrtica. CAP. LXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀκαλήφη. *Lat. Vrtica. Ital. Ortica.* Gal. Ortie griesche.

Vrtica. 1.

Vrtica. 2.

DVo Vrticæ genera: sylvestris, asperior, latioribus, nigrioribus q; foliis: semine Lini, sed minore: altera non aspera, minuto semine. Folia utriusque illita, canis morsibus, addito sale, medentur. Gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoethe uocãtur, item luxata, panos, tubercula, rara, & quæ cacoethe uocãtur, item luxata, panos, tubercula, rotundas, suppurationes q; sanãt. Lienosis cum cerato imponuntur. Faciunt ad profluuia narium, cum succo trita, & naribus inita. Menses cunt eadem, detrita cum myrrha, & imposita, pretia. Menses cunt eadem, detrita cum myrrha, & imposita, pretia. cidentes ulnas, recentia contactu resilire cogunt. Semen potum ex passo, uenerem stimulat, ulnæ ova parefacit. Cum Melle delinctum, orthopnœæ, lateris & pulmonum inflammationibus prodest, thoracem expurgat. Vrodentibus medicamentis admisectur. Cocta cum conchis salsa, alvum emollunt, urinas mo-

uent

*tinflammationes discutiunt, decocta cum prisana, nitra pe-
tras extrahunt, Menstruorum mensas ciocant, cum Myrrha mo
pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarizatus sue-
stringunt.*

Vrticæ genera duo facit Dioscorides, quæ satis nota sunt. Præter hanc in Italia nascitur & tertium genus, foliis parietis, & caule rubro. Hæc quam aliæ duæ, vehementius adurit. Est etiam inter Vrticas quæ quam Cardiaca vocant. Vrtica semen excalfacit, & tenuium partium, concoquit, & expurgat.

Galiopsis. CAP. LXXX.

Galiopsis.

NOMENCLATVRA.

Græ. γαλίοψις. *Lat. Galiopsis. Ita. Ortica fœtida.* Gal. Ortics mortes. *Off. Vrtica mortua.*

Galiopsis frutex imo tum caulem & folia habet Vrticæ, leviora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. Nascitur circa sepes, ædificiorum areas, ac semitas ubique. Folia, caules, semen, succusq́, duritias & carcinomata dissipant: strumas, panos, & parotidas discutiunt. Oportet bis die

die topicum ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. Ad putrefactiones, gangranas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

GAlliopsin item Vrticam fœtidam vocãt, siquidem attrectata pueris manibus malum, folijs & caule Vrticæ similis, non aduersi horrescunt. Vocant qui Galliopsim, Verfularia, aut Millemorbiam existimant, quod flores habeat, humeri nubilla persimilem. Siquidem folia non admodum ad Vrticam accedunt, nec odore est ingrato. Nodosa radice, quæ manu nobis tractata à Dioscoride, subrubra esse dicitur, Verfularia caret. Natales etiam non cõmemorat. Nam cum sepe de Verfularia mentio fiat. Natalis etiam non cõmemorat. Nam Verfularia circa aquarum fossas, & rivulorum ripas nascitur, non circa Apennini montium arcas, ac summitates. Ruellio, Galliopsis, Agripalma, ex veteri fossantium singulare remedium.

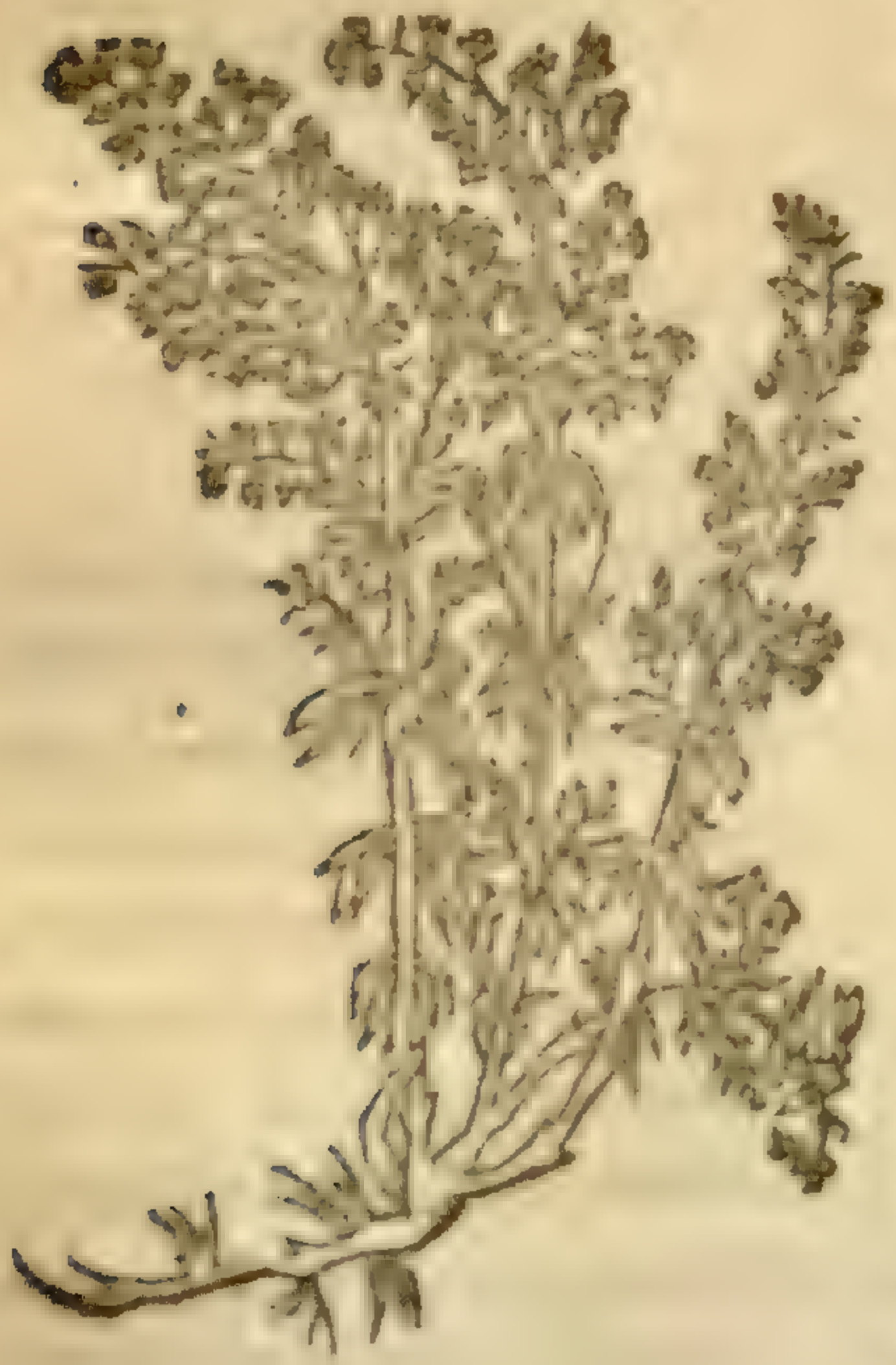

Gallion.

Gallion. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. γάλλιον. *Lat.* Gallion. *It.* Gallio. *Gal.* Petit muguet.

GAllion nomen extraxit, quòd in contrahendo lacte, coagulum impleat: ramulum foliumq; habet Aparinæ similem, rectum: florem in cacumine luteum

dum, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni admo-
ti lanitur. Sanguinis profluuia sistit. Cerato Rosaceo Gallion
admiscetur, insolatum usque dum albescat, lassitudines resicit.
Fidx uenerem concitat. Nascitur in paludibus.

GAllion, Aparine, aut Rubia minoris similis, ubique circa pub-
cum uer nascitur, flore nunc candido, nunc luteo. Ad stratum,
prouocato est. Hoc in locum herba, quam, Vrsina, Itali uocant, ui
sunt qui caseum dulce conficiunt. Vim habet desiccandi, cum ad-
stringendi acrimonia.

Senecio. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Senecio.

Grx. Ἡεμίγραφ. *Lat.* Senecio. *Ital.* Cardoncero. *Gal.* Senecon. *Off.* Scutum cali.

SEnecio caulículo est cali stali, subrubro: foliis continuis, diuisura Erucæ, sed minoribus multò: luteis floribus, qui celeriter dissecti nascuntur in pappos. Nomen uero sibi uendicant, quoniam flores capillorum ritu, uere canescant: radice superuacua. Nascitur maxime in macerijs, & circum oppida. Folia cū floribus refrigerant. Quæ re illita cum uini modico, uel per sese, testium & sedis inflam-

flammationes sanant. Quin & ex manna Thuris medentur cum reliquis vulneribus, tum ijs quæ nervi acceperunt. Illud per se cum aceto pappi, idem minus præstant: verùm recentes epiphlegmas strangulant. Totus caulis, si cóctus in passo potus detur, stomachi dolores à bile contractos persanat.

Sunt, vbi etiam in veteribus muris nascitur, nec cognitum diu fuit. Nemo est (ita me iuuent) qui vere complectatur, facultatis ejus minores ignoranti, & perquàm quadantenus degerentis.

Thalictrum. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. θαλίκτρον. Lat. Thalictrum. Ita. Argentina. Gal. Argentine. Offi. Cotula fœtida.

THalictron folia Coriandri habet, pinguiora paulò, tenuiora Rutæ, in quo folia. Quæ trita, illatu antiqua vulnera ad cicatricem perducunt. Nascitur maximè in campestribus.

THalictron Argentinam ne fit, nec asserare, nec impugnare ausim. Matthiolus at Cordus herbam Germanis dictã Megsblat, ab eorum prementiat. Hæc rusticum Saxonia maxima curant vulnera nullo alio uti ore medico. Nascitur in campestribus & pratis nostris humentibus. Trium eius generum differentia, deprehensu facilis. De Thalictrum sine morsu.

Marinus muscus. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἅλιον βάλανος. Lat. Muscus marinus. Ita. Corallina. Gal. Coralline.

MArinus muscus nascitur in scopulis, testaceis, humi cul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipuè ijs abstinendum, & collectiones colubendi, & podagræ, frequentare opus sit.

Cor-

Coralina, qua ad conficiendos in infantibus vermes vtuntur, verus est Muscus marinus. Nam rupibus & testis adhærens, & circumplicitus corallo, haud aliter quam muscus cortici, & arborum ramis innexus, reperitur. E terrea & aquea substantia componitur, vtraque frigida, quod gustum in eo astringentium parit.

Fucus marinus. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Φύκος θαλάσσιος. Lat. Fucus marinus. Ital. Fuco marino. Gal. Fueille de mer.

Fuci marini generibus, quoddam latum, & alterũ sublongius, & rubens: tertium candidum, nascens in Creta, fœtidum valde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia tum habent refrigerationem, non podagræ modò, sed etiam inflammationibus, tum cataplasmatis efficaciter miscem. Verum ijs in humidis conuenit, priusquam exaresant. Nicander, punicum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam putant mulieres suum colorem mentiri, cùm tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant.

Fucus marinus, Alga nobis incognita genus. Nempe non illa est Alga, quæ Venetijs, vitris, ne rumpantur, interseritur. Fucus ita vi humidus est, è mari extractus, leuando ordine desiccat & infrigidat, & acrimoniam in se continet.

Potamogeton. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ποταμογείτων. Lat. Fontalis. Ital. Potamogeto.

Potamogeton, folium Betæ simile, humilium, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & mitigat: pruriginibus utile, & contra veterum ulcerum noxas. Nomen ex eo indium est, quòd palustribus & aquosis nascatur.

Potamo

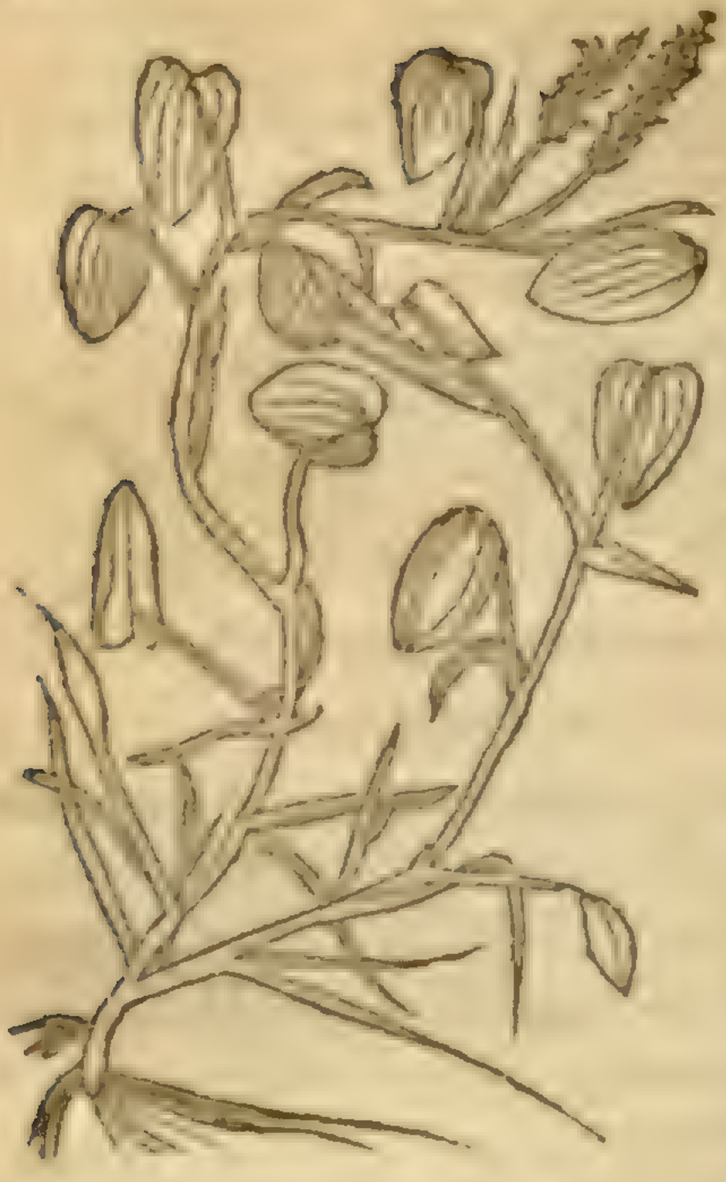

* Poramogeton.

POtamogeton lacis & paludibus innatans, folia Betæ visitur. Id in Anania vallis lacubus, & vidit, & egit suis manibus Matthiolus. Restringit & infrigidat Polygoni modo, essentia tamen, quam polygonum, crassiore.

Stratiotes. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Στρατιώτης. *Lat.* Stratiotes. *Ital.* Stratiote.

STratiotes in aquis nascens, ijsdem supernatat, & sine radice vivit: unde cognomẽtum traxit. Herba Sempervivo similis, sed maiora haberet folia, quæ refrigerant: sanguinem qui defluit à renibus, potæ sistunt: vulnera quæ inflammationem minantur, intumescere non sinunt: ignibus sacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

STratiotem aquaticum qui referente Plinio libri 24. cap. 18. in Ægypto tantum non latone Nili nascitur, huc in locis perquam superfluentem fuerit. Arzeo similis planta folys, licet majoribus.

Stratiotes millefolium. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr.

Gr. Στρατίωτης ὁ χιλιόφυλλος. Lat. Stratiotes Millefolium. Ital. Stratiote Millefoglio. Gal. Millefueille. Off. Millefolium.

STratiotes Millefolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit, foliis auicularum pennas imitantibus, breui admodum dissectoq; foliorum exortu. Folia syluestre Cuminum simulant, præsertim breuitate atque scabritia, breuiora paulò, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum Anethi: flores parvos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipuè circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recentiáque, profluentem sanguinem, & fistulas.

STratiotes Millefolium, incultis innascens, dubiò procul ea planta, quam nullibi non Millefolium vocant, nimirum nulla est quæ refugetur nota. Nam Asininum Daucum, Ferulacea & vmbellifera herba, nihilum ad Stratiotem Millefolium accedit. Aquaticus Stratiotes, frigidus est & humidus, terrestris leuiter astringit.

Verbascum. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Φλόμος. Lat. Verbascum. Ital. Tasso barbato. Gal. Bouillon. Off. Tassus barbatus.

VErbascum differentias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt Brassicæ, pilosiora multò, & lanora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Verbascũ, quod mas appellatur, oblongius, albis foliis, & angustioribus, tenui caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore lanugine cõstaret folio. Syluestre folia fert Saluiæ, altas urgas & lignosas, & circa eas ramulos quales Marrubiũ: flores luteos,

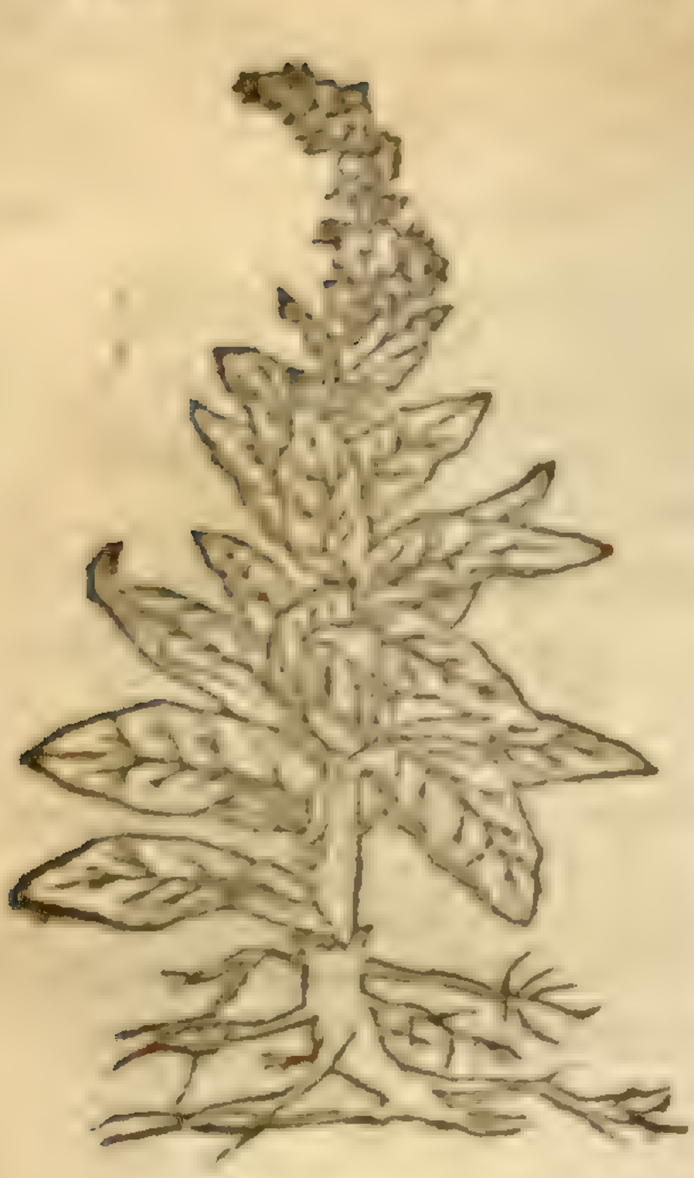

Verbascum. 1.

Verbascum. 2.

auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ, hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab aliis autem Thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulo pluribus, asperis, crassis, pinguibúsque, apta ad lucernarum lumina. Radix priorum duarum adstringit: quare quod magnitudine luderum talum æquet, in alui profluuio commendatur ex uino datur. Decoctum capiti, comitiali, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbasci cui flos aureus, capillos nigros. & quocunque aliquatur, blattas in se contrahit. Cocta ex aqua folia aduersus tumores, inflammationes oculorum, suffusiones, ex uino & melle illinuntur, cum aceto quæ serpentium, ex uino & melle illinuntur, cum aceto quæ serpentium uulneribus medentur. Contra scorpionum ictus sunt auxiliosa. Sylueſtria folia ambusta igni sunt cataplasmata. Aurium fo-

Verbascum. 3

Verbascum. 4

lys eius, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

VErbasci genera tria: *duo domestica, & vnum sylvestre, quod foljs constat Saluiæ, floribus aureis, omnibus nota sunt, Phlomides duas, & Lychnitis in Italia hauddum à Matthiolo perfecta. Is Ruellij opinionem infirmat, consentis Phlomides, duas illas esse plantas, quæ Brachæ cuculi, & Primula veris dicuntur. Nam foljs, quæ rotunda vni, alteri longa sunt. Verbascum non exprimunt: eorundem labor, cum hirsuta esse debuerint, Dioscoridis delineationi compugnat. Porrò de flore illo, herbæ Paralysis, aureo, verisque ineuntis nuncio, nulla à veteribus mentio facta est, non praeteriturí si cognoscant. Verbasci astringunt, desiccant, & absergunt. Thryallis Cordo hortulana est planta.*

Aethiopis. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἰθιοπὶς. *Lat.* Aethiopis. *Ital.* Aethiopide.

AEthiopis folia habet Verbasco simila, perquàm hirsuta, densa, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similem Aparagro, aut Arctio, multis in ramulis alis: semen Erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, glutinosas gustu, quæ siccæ nigrescunt durantur, ut cornua possint videri. Plurima nascitur in Idamante Troadis, & in Messenia. Auxiliatur purulentis excreationibus, ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabritiis, decoctæ radix & pota: quin et cum Melle, cataplasmatis vicem præbet.

AEthiopis hæc apud nos enascitur, necex Aethiopia adfertur, nec in Ida Troadis aut Messenia, ideoque ignotarum plantarum ejus semi subiecta.

Arction. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρκτίον. *Lat.* Arction. *Ita.* Arctio. *Gal.* Bardane. *Offi.* Lappa.

ARction, aliqui potius Arctium vocant, simile est Verbasco folijs, nisi quod hirsutiora & rotundiora sunt: caule longo, multi: semine Cumini, parvo: radice tenera, additi dulcij. Decocta cum semine radix in vino, dentium dolorem mulcet, si continuatur ore decoctum. Combusta pernones sanat, & frangentur eodem. Bibitur adversus coxendicum dolores, & strangurias, & sanat.

ERrant qui Lappam minorem (quæ verum Dioscoridis est Xanthium) pro Arctio accipiunt. Quæ si vt ignota sit planta, Arctij semen tenuium est partium, mediocriter desiccat & absterg.

Ipso

Perſonata, ſiue Lappa. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αρκειον. *Lat. Perſonata. Ita. Lappa maggiore.* Gal. Gloteron. Off. Bardana maior.

Perſonata ſiue Lappa.

PErſonata folia habet Cucurbitæ, maiora et hirſutiora; & craſſiora: caulem albicantem, quanquàm & interdum uidua caule reperiatur: radice intus cãdida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extuſſientibus auxiliatur: trita dolores à contorſionibus artuum contractos, illitu ſedat. Foliã utiliter antiquis ulceribus illiuntur.

ARction, Perſonata, & Bardana idẽ eſſe, ipſe Dioſcoridis cõtextus indicat, hæc tamen alia maior eſt, quã ruſtici Itali, cum ſub ardentem canicula fruges aut demetunt, aut triturãt, pileos quo æſtum fallant, mentiuntur. Aparinem herbam, Rubia (quam vocant) ſimilem, et quæ Speronella vulgo Italico dicitur, ac inter lentes naſcitur, Lappam non eſſe, ſatis liquet. Arcion digerit & deſiccat, & modicè aſtringit.

Petaſites. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πεταστης. *Lat. Petaſites. Ita. Petaſite.*

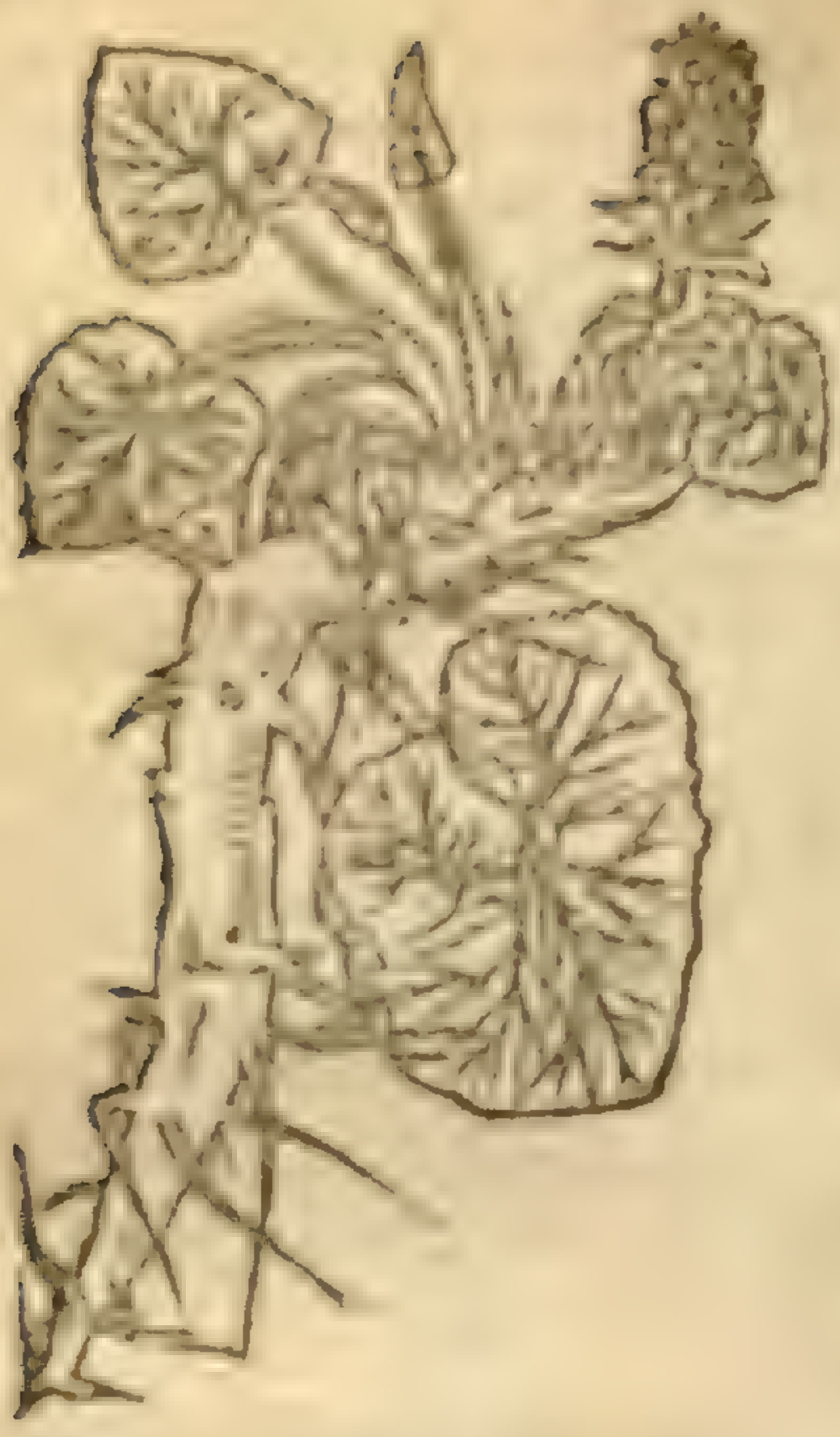

* Petasites.

Epipactis. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Ἐπιπακτὶς. Lat. Epipactis.
Ita. Epipactide.

Epipactis ab aliis Helleborine, parua herba, frutticosa, exiguo folio. Tricnoris nigris mollis, & contra venena fortis.

Petasites pediculus caule maior, crassitudine pollicis, à quo fragrande folium, galeri modo amplum, cui fungus dependet. Contra Phagedenas, et ulcera quæ cacoëthe nocant, efficaciter illinitur.

Petasites, non est ea Lappe maioris species, quæ in fossis ripis nascitur, sicut mihi Italia à Matthiolo reperta, ubi Fuchsius dicat sibi in Gallia visam, & rusticis, Bardanam esse nominari.

Historiæ Epipactidis, in Dioscoride, brevitas, ignotam penè hanc herbam facit. Atenim non dubitat Matthiolus, quin in Goritano comitatu copiosè nascatur, quod mihi pusilla quædam herba nascatur, quæ omni sua effigie, Epipactidis historiam repræsentet. Catenum Plinio, Elleborina, quod Elleborum nigrum referat, dicitur.

Capnos, seu Fumaria.

CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καπνός. *Lat. Fumaria Ital. Capno.* Gal. Fumeterre. Off. Fumus terræ.

Capnos, seu Fumaria.

FVmaria fruticosa herbula est, prætenera, Coriãdri similis: foliis candidioribus, undique numerosis, cineracei coloris: flore purpureo. Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq; : unde nomẽ traxit. Illitus cum gummi, cuiusvis palpebras renasci prohibet. Commanducata herba biliosam urinam trahit.

CApnos, Fumariæ nomen accepit, quod huius succus claritatem oculis faciat. Ver opportunum legendæ Fumariæ tempus, & eluendo succo. Ad calidum temperamentum inclinat, quod tamen frigiditas insideret, dominetur licet in exterioribus partibus frigiditas: verum in sicco, secundam classem subin-

erat. Lauat, conforiat, & præparat. Qualitatis est amara, & pauxillum astringens, & nullatenus acerba.

Lotus vrbana. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λωτὸς ἄγρι. & Ἥμερος &. Lat. Lotus urbana. Ital. Lotodomestico. Gal. Trefle odoriferant. Off. Trifolium odoratum.

LOtum urbanam, alij Trifolium uocant. Nascitur in hortis. Extractus succus, addito Melle, oculorum argemas, nubeculas, caligines discutit.

Sylucstris Lotus. CAP. XCVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. λωτὸς ἄγρι. & . Lat. Sylucstris Lotus. Ital. Lotosalmatico.

SYlucstris Lotus, quam Trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alas multas: folijs Trifolij pratensis: semine Fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter astringendi obtinet. Tritus cutis in facie, maculasq;, cum Melle permista expurgat. Trita per sese aut cum Malua semine, in uino aut passo bibitur aptissime contra dolores, qui uesicam male habent.

Et alia satiua sterilior, præstantissimum & iuxta expertissimum sit clementis in latus corpora & præsertim sanitudinarium dolores, & calculum uesicæ, quod Arabes uocant & Berbam, Arabes uocant. Sylucstre Lotus genus, hoc semen uulgatum, siquidem excelsum est: nempe in Lybia magnum. Lotus satiua mediocri digerit, & desiccat, temperatè calida

Et

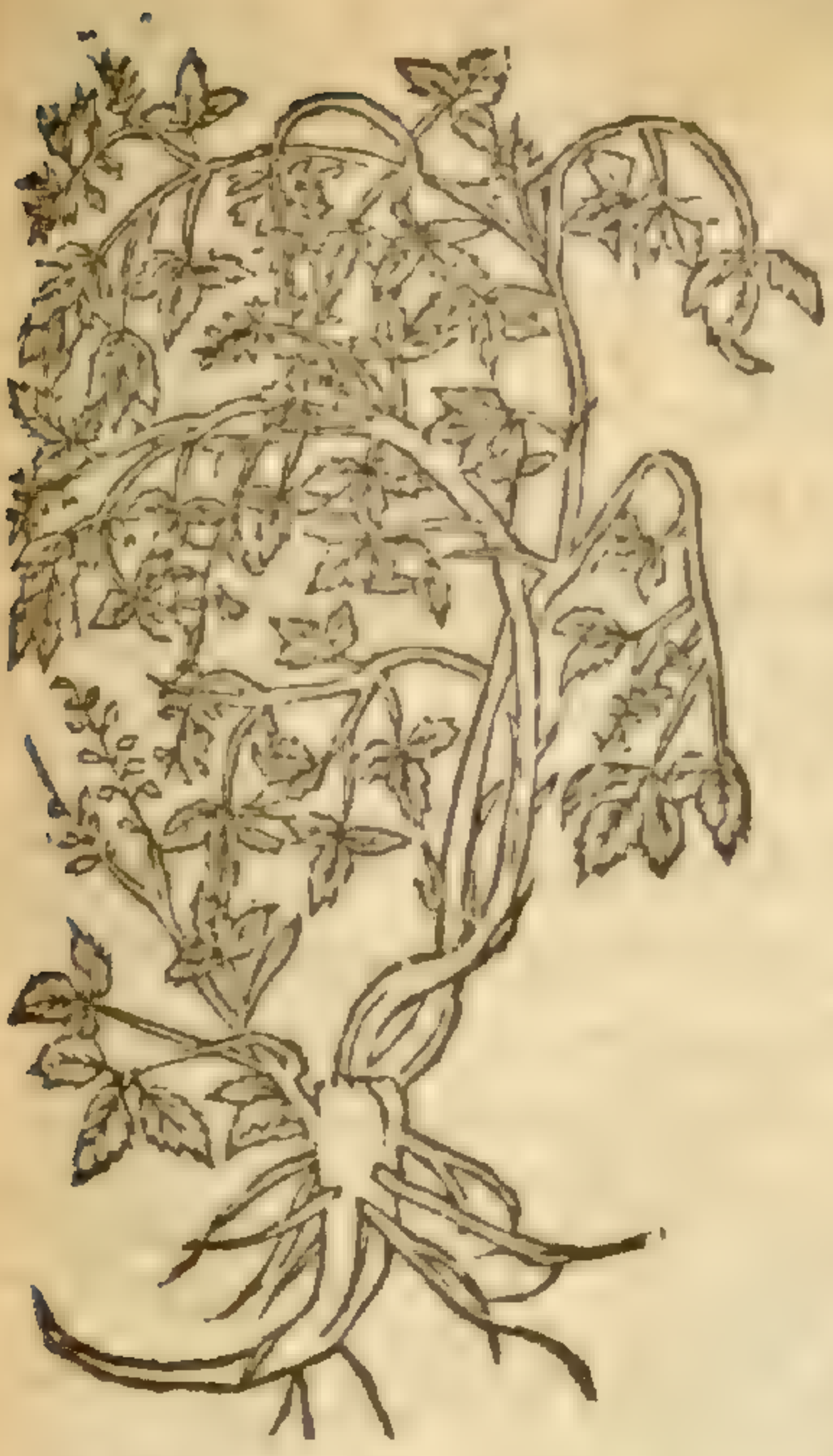

* Syluestris Lotus.

& frigida. Lybica semen, calidum est secundo gradu, & aliquantum abstersorium. Hac Lotus, Officinarum est Melilotus.

Cyticus. CAP. XCVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυτίσος. Lat. Cytisus. Ital. Trifoglio cauallino.

CYtisus, *frutex est albus in totum, ut Rhamnus, ramos spargens cubito longiores, in quibus folia Fœnigræci, aut Loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita Erucam olent, gustatáque Cicer sapiunt. Folia refrigerant. Tumores inter mitia discutiunt, si cum pane trita illinantur. Decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia serunt.*

CYtisus copiosissimè in Italia nascitur, effigiem referens picturæ Dioscoridis & Plinij. Italorum quidam, Trifoglio cauallino: alij. Tribolo nominant. Surculos profert frutex cubitales aut maiores, queis folia superemunent, veri Trifolij similitudine, dorsulo in medijs prominente. Ijs color candidus, & tritis Eruca odor subolet: & commanducatis, sapor prosilit cicerum recentium. Flores incani & muscosi propendent racemorum forma, quibusdam lutei, alijs candicantes. Is in Gallijs etiam prouenit, in segetibus præcipuè hordeaceis. Satio autumno vel

vere fieri potest. Semina serbalio solo, & in aceto digesto. Si desit, cucumeris: dysenteriam tollit, si ex quatuor pedum spatia detur. Terram sterilem desiderat. Si plumea non inveniri, rigandum erit.

Lotus Aegyptia. CAP. XCIX.

NOMENCLATURA.

Gra. Λωτὸς Αἰγύπτιος. Lat. Lotus Aegyptia. Ital. Loto d'Egitto.

Est & in Aegypto Lotus, quæ in campis flumine inundatis provenit, caule Fabæ: flore parvo, candido, Hyoscyami, quem in ædibus occidentem sole comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri: addúntque caput ipsum vesperâ aquis obtectum, & ad exortum solis emergere. Caput quale Papaveris, maximum: & intus grana cum Milio, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotus hæc habet malâ Cotonei forma, lanugine, quæ cruda coctáque manditur: decoctáque lutei odoris qualitatem exhibet.

Lotus Aegyptia peregrina & nostro cœlo incognita planta, à Serapione cum duabus supra descriptis Lotis, Andracea nominatur. Ex hujus semine usu oleum exprimitur, quo Arabum sectatæ in delitiis inunctionum vtuntur. Id tamen cum quæ è floribus seu semine Lotis urbana dicitur, virtutem non exæquat, probato hactenus succo.

Millefolium. CAP. C.

NOMENCLATURA.

Gra. Μυριόφυλλον. Lat. Millefolium. Ital. Millefoglio. Gal. Millefueille.

Myriophyllum, sive Millefolium, caulis est tener, singulari, unica minus radice: plurimis foliis, lanibus, Feniculi

tulo similibus: unde nomen accepit. Caulis flauescit uarius, ac ueluti ex industria deliniatus. Nascitur in palustribus. Vulnera recentia ab inflammatione uindicat, siue uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. Præcipitatis in potu, cũ aqua & sale datur.

Millefolium hoc, admodum à Stratiote Millefolio dissidet. Nam Millefolium vulgare in asperis agris, & circà semitas nascitur, non in palustribus, vt Myriophyllon. Adde his, quod illius folia nihil ad faniculum accedunt.

Myrrhis. CAP. CI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυῤῥίς. *Lat. Myrrhis. Ita. & Offic. Cicutaria.*
Gal. Persil d'Asne.

Myrrhis similima est Cicutæ, caule, foliisq; longa, mollis, rotundi, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, Phalangiorum morsibus auxiliatur. Cit menstrua, & partus secundos, purgatq; à puerperio fœminas. Subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoque eandem bis die téne potam, ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

Myrrhis Cicutaria apud herbarios nomen sumpsit, quod figura proximè ad cicutam accedat. Nascitur inter arbusta, ideoq; summoperè cauendũ, ne eius loco, palustris Cicuta, quæ mortifera est, accipiatur. Atenim fallũtur qui Angelicam vulgò dictã, plantã pro Myrrhide accipiunt. Siquidẽ Angelica, folia fert Pastinacæ domesticæ similia, Myrrhis, Cicutæ. Nec verò simile est, si Dioscoridi Myrrhis Angelica fuisset, eximium illum & Aromaticum, quem Angelicæ radix exhalat, odorẽ silentio prætermissurum. Cæterum cum Charephyllon supra demonstrauerimus esse Gingidion, falluntur qui illud Myrrhidem existiment.

Myagrum. CAP. CII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μύαγρος. *Lat. Myagrum. Ita. Miagro.*
Gal. Carmeline.

Myag

Magram, alijs Melamagram uocant, herba est surculis tenuibus, foliis subrubris, pallidis, crispulanea. Semen oleo simile, Fœnugræco simile. Quod cum uino sumptum igni torrent, perunctisq; cum oleo illitis, ex aduersis locis uenas sanguinis sistunt. Hoc pingui, scabritias corporis leuigat, ulcera explet, conflat.

QVidam Camphoratam Cretensium Gallica quadantenus Myagrum referre scribunt, quam de loc dulcare, quam praeterea tenuibus foliorum crispis profert. Virgines olus Camelinæ parando, non indecens, dicunt esse, quod uocant Laserpitium.

Onagra. CAP. CIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Ὀναγρα. *Lat.* & *Ital. Onagra.*

ONagra, siue Onothera, aut Onuris, frutex est arboris instar, spragrandis, Amygdalino folio, sed latiore, Lino non dissimili flore Rosaceo, magno: radice candida, longa: cum sicca est, uinum olente. Nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & ciures facit. Illum quoque ferra ulcera mundat.

ONagra quadrat omnia ad mitigandas et ciurandas feras summam habentia uim. Radix autem siccata fortis odoris est, uinum quod condatur.

Cirsium. CAP. CIIII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Κίρσιον. *Lat. Cirsium. Ital. Cirsio.* Gal.

La Bugloſſe. Offic.

Bugloſſa.

CIrsium, caulis est teres, duorum cubitorum, triangulo simile, alterno foliolo, Rosæ spinosum referentia: angulis spinosi, per inter nulla molles: folia Bugloſſo similia, maiora, subcandida, mordere hirsuta, spartilus extremis dentata. Cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ foliuntur in lanugines. Radicem Imus, loco Laboranti adhi-

gunt

* Cirsium.

gatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

CYrsion, *simpliciariorum bona pars, vulgarem Bugloſſam exiſtimant, ſed obſtat, caulis rotundus, qui in Cirſio quadrangularis eſt: Sicut nec foliola ab imo, Roſarum ſpecie, ſpinoſis angulis producit, verum longa & continua: nec flores in lanuginem ſoluuntur, ſed integri ferè decidunt, ſuccidaneo in folliculis ſemine. Præſtabit igitur hanc aut ignotam, aut Sepiaſtam Bugloſſam ducere.*

Aſter Atticus, ſeu Inguinalis.

CAP. CV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀστὴρ ἀττικὸς. *Lat. Aſter Atticus. Ita. Aſter Attico.* Gal. La petite Aſpergoutte.

Aſter Atticus caulículus lignoſus, florem in cacumine habens purpureum, luteúmue, & in ambitu diuiſum, Anthemidis modo, capitulum: ſed ea quæ caulem ambiunt folia, ſtellæ modo radiata, oblonga, burſuia. Fernelii ſtomacho, oculo-

rum

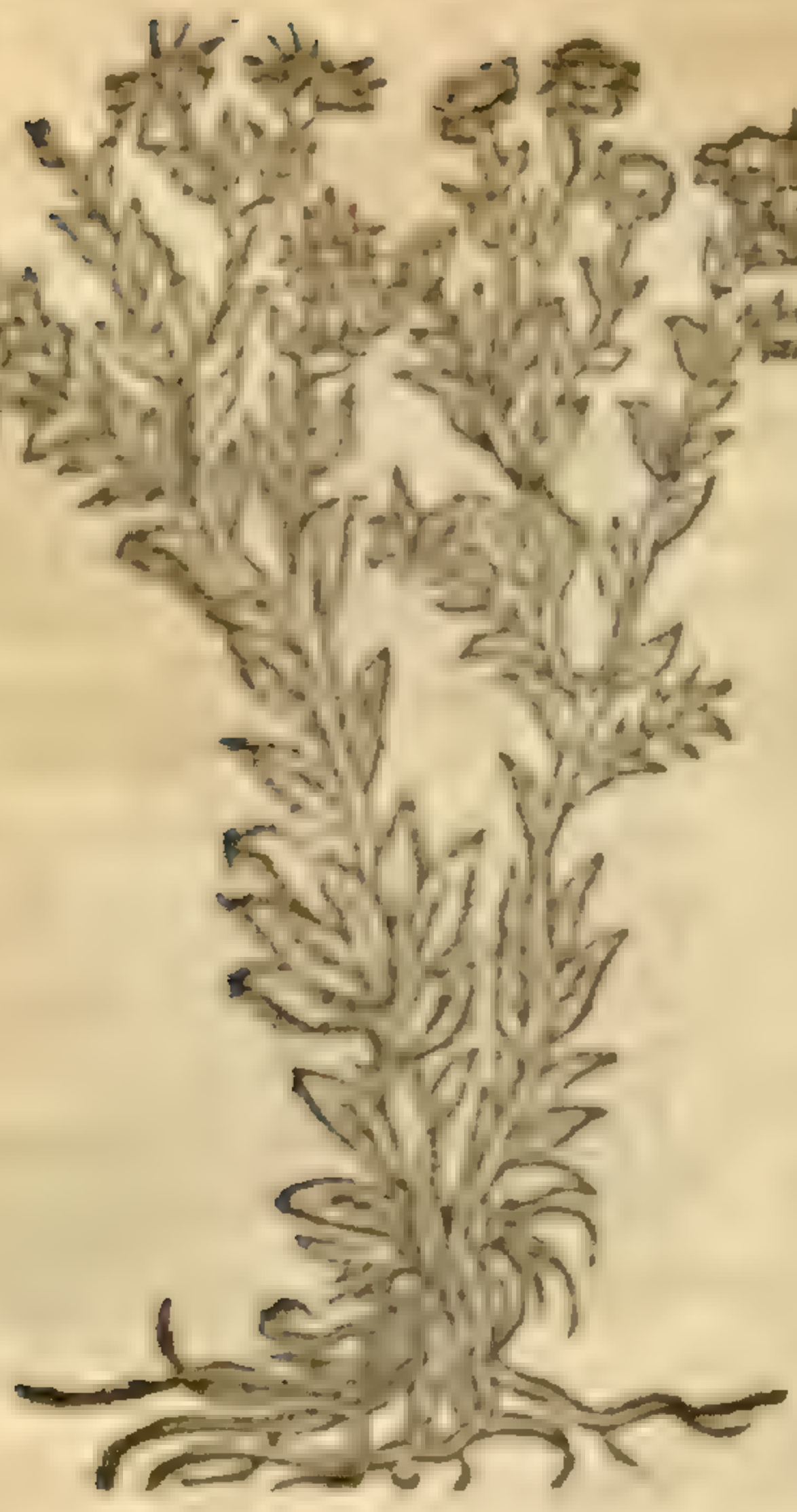

Aster Atticus Inguinalis.

rum inflammationibus, præcipuus sedi, ac inguinibus illum auxiliatur. Tradit purpureum florem, sic exaltatur, angit, & fauces comitiale malum sentientes, aperiatur. Inflammationes recentes discutit. Stridulosis similia dolentia manu decoquatur, & inguinibus adhibeatur, dolore liberat.

Asterem Atticum inuenio apud Theophrastum, ut capite de Erysimo, & Eupatorio uidimus, nec cognoui unquam plantam. Aster dicitur, quod in ipsa capitula stellas simulans folijs sit pro ambitum. Nonnulli stellatum uocant. Stridulosis similia dolentia manu decoquatur, & inguinibus adhibeatur, dolore liberat.

Asterem Atticum inuenio apud Theophrastum, ut capite de Erysimo, & Eupatorio uidimus, nec cognoui unquam plantam. Aster dicitur, quod in ipsa capitula stellas simulans folijs sit pro ambitum. Nonnulli stellatum uocant. Stridulosis similia dolentia manu decoquatur, & inguinibus adhibeatur, dolore liberat.

Hopyrum. CAP. CVI.

NOMINCLATVRA.

Græc. ἱόπυρον. Lat. Hopyrum. Hisp. Hopyro. [illegible]

Sopyron aliqui Phasiolon ob similitudinem uocant, quoniam folium quod est Anisi simile in pampinos torquetur. Capitula sunt in summo caule tenua, plena seminis, Melanthij gustum imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris uitia semen ex aqua mulsa bibitur: hepatis, & sanguinem excreantibus utile.

Sopyrum hodie incognitum, natura sui horti sepibus inclusit, hicque nisi ea prodente, actutum deperisset.

Viola purpurea. CAP. CVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ion. *Lat. Viola. Ital. Mammola. Gal. Violettes.*

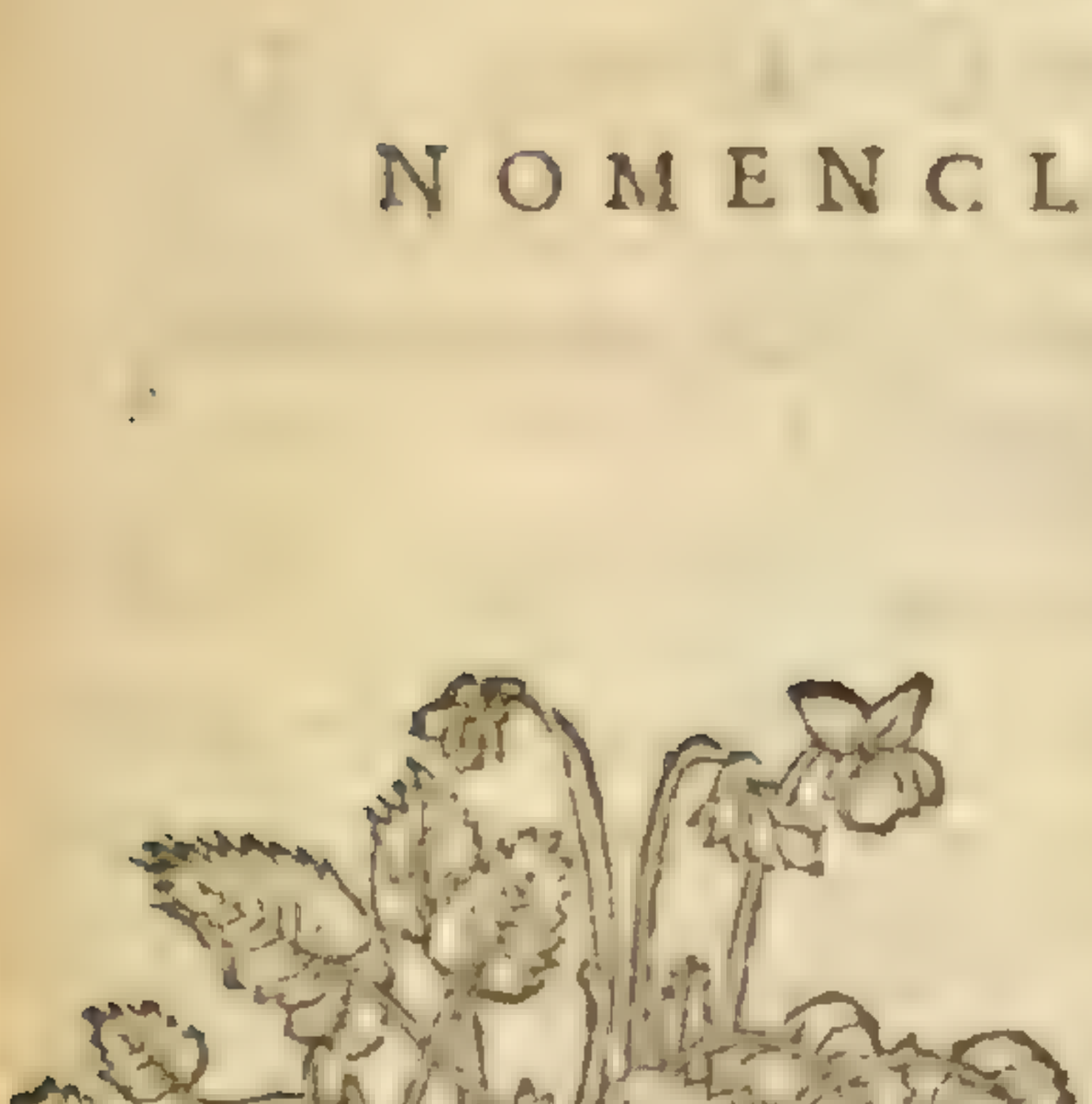

Viola purpurea.

Viola alba purpurea folium habet Hederæ minus, tenuius, ac nigrius, nec multò dissimile. Cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus suauiter olens purpureus. Opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se & ex polenta illiuntur aptissimè stomacho æstuanti, & oculorum

inflam-

inflammationibus, foliis pro cataplasmate.

[illegible]

Cacalia. CAP. CVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καικαλία *Lat. Cacalia. Off. Libanum coronarium.*

Gal. Muguet.

*Cacalia, quæ Leontice nonnullis, folia fert magnitudine: è quibus medius caulis exurgit, rectus, altus, floreus ferens album aut olens simplicem. Nascitur in montosis. Facultas ei similis, sed frigidior, aut Fragariæ, aut Solani hortensis, aut Portulacæ, aut Lactucæ, aut Endiviæ, aut Plantaginis, aut Solani furiosi, aut Cynoglossi, aut Hyoscyami, aut Cicutæ, aut Conii, aut Apii, aut Petroselini, aut Scandicis, aut Myrrhidis, aut Thlaspeos, aut Cardui, aut Cnici, aut Cichorii, aut Lactucæ agrestis, aut Sonchi, aut Hieracii, aut Scariolæ, aut Rapi, aut Napi, aut Raphani, aut Brassicæ, aut Cucumeris, aut Cucurbitæ, aut Melonis, aut Pepones, aut Citrulli, aut Malorum, aut Persicorum, aut Cydoniorum, aut Pyrorum, aut Prunorum, aut Mespilorum, aut Sorborum, aut Ficorum, aut Uvarum, aut Granatorum, aut Cerasorum, aut Mororum, aut Nucum, aut Amygdalarum, aut Pinearum, aut Castanearum, aut Glandium, aut Fabarum, aut Lupinorum, aut Pisorum, aut Cicerum, aut Phaseolorum, aut Lentium, aut Ervorum, aut Orobi, aut Ocimi, aut Porri, aut Cæparum, aut Allii, aut Asparagi, aut Rutæ, aut Menthæ, aut Origani, aut Thymi, aut Satureiæ, aut Hyssopi, aut Calaminthæ, aut Nasturtii, aut Sinapeos, aut Piperis, aut Cardamomi, aut Nardi, aut Amaraci, aut Majoranæ, aut Cunilaginis, aut Abrotoni, aut Absinthii, aut Centaurii, aut Chamædryos, aut Chamæpityos, aut Polii, aut Hyperici, aut Ruscorum, aut Myrti, aut Lauri, aut Cupressi, aut Pini, aut Abietis, aut Juniperi, aut Oleastri, aut Oleæ, aut Cerasi, aut Persicæ, aut Cydoniæ, aut Pyri, aut Prunæ, aut Mespili, aut Sorbi, aut Ficus, aut Vitis, aut Granati, aut Cerasi, aut Mori, aut Nucis, aut Amygdalæ, aut Pineæ, aut Castaneæ, aut Glandis, aut Fabæ, aut Lupini, aut Pisi, aut Ciceris, aut Phaseoli, aut Lentis, aut Ervi, aut Orobi, aut Ocimi, aut Porri, aut Cæpæ

Bvnion caulem edit quadrangulum, procerum, digiti crassitudine, in quo ramuli minutis foliis ac floribus scatent: folia proximè radicem, Apio similia, longe tenuiora, Coriandrum proxima: flores Anethi: semen odoratum, Hyoscyamo minus. Vrinam ciet, excalfacit, secundas enocat, lieni, uesicæ, renibus utile. Tam humidi quàm sicci, expressúmq; succi caulibus, foliis, radicibusq;, usus malunt ex aqua mulsa. Pseudobunion palmi altitudine gignitur in Creta, folia ramulosq; Napi ferens, acri gustu. Tormina, atque stranguriam, laterumq; dolores, sanat quatenus ramuli eius potui in aqua: illiti quoque cum sale & uino, serpentes, strumas discutiunt.

Bvnium in arvis multis nascitur, præcipuéq; in locis frigidis. Pseudobunium Græcè peculiaris planta, nihil mirum si nobis ignota est.

Chamæcissus. CAP. CX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χαμαί κισσος. Lat. Chamæcissus. Ital. Chamecisso. Gal. Lierre terrestre. Off. Hedera terrestris.

Chamæcissos folio est Hederæ, tenuiore, longiusculo, ramulis à radice quinis senisue, dodrantalibus, foliosis: flore Violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro: radice tenui, candida, inutili. Nascitur in cultis. Bibum conuenientissimè ischiadica folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadragenisue diebus. Eodem pota modo, senis aut septenis diebus, regnum morbum purgant.

Chamæcissos aut humilis Hedera, non ea est planta, quæ Sepiasia eodem nomine, Hedera terrestris, appellatur, maxime cum de ea tacuerit Dioscorides, & notæ sibi minimè non resplendeant.

Chamæleuce. CAP. CXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χαμαπίτυν. *Lat.* Chamapeuce. *Ital.* Chamapeuca.

Chamapeuce lumborum doloribus propria est, herbam fert incurvis foliis, furculosa, flore Rosaceo.

Chamapeuce (nam ita, & dulci Virus legendum) & non Chamæleon, folio constat Pini simili, pinguibus aspero, infexis & ramosis, flore rosaceo, non tamen in quinis eiusmodi, inter Cardui Germanici genera numeranda. Frondi folia similima parumper de cæruleo rubentia.

Buglossum, seu Lingua bubula.

CAP. CXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Βούγλωσσον. *Lat.* Buglossum. *Ital.* Borragine. *Gal.* Borrache.

Buglossum.

Buglossum nascitur in campestribus, & fabulosis. Iulio mense colligitur. Annua caulis quatuor vel plures emittit: cum semine & radice tritam, potámque, contra tertianas horrores ἀ δεῖξε: quæ quatuor, ad quartanas. Ea in vino decoquitur. Herbam absectis foliis nihilo esse nocuum. Herba similis est folium in terra iacens, magnum, asperum, bubulæ linguæ. Quod in vinum decoctum, animi vexatos lætificat.

Buglossum

Bvglossum per Apuleium Lucanis, Corrago dicebatur, B. in, C. metathesi. Et id verum est, Borraginem vulgarem, ipsissimum esse Buglossum. Huius Borraginis species est, quam Officinæ Buglossam vocãt. Seritur nostro hoc tempore in hortis Italicis, Buglossi genus allatum ex Hispania, quod Buglossum domesticum vocãt, magis ad Dioscoridis descriptionem accedens, quam Borrago hortulana. Buglossum temperamento est calido & humido, & vino iniectum animo lætitiam & voluptatem parit.

Cynoglossum. CAP. CXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυνόγλωσσον. Lat. Cynoglossum. Ita. Cynoglosso.
Gal. Langue de chien. Offic.
Lingua canina.

CYnoglosson folia latifoliæ Plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa: caule uacat, & humi sternitur. Prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe uetere, medentur morsibus canum, alopecijs, & ambustis. Emollit aluum, decoctum herbæ ex uino potum.

CYnoglossam videre est in macris per Gallias, & arenosis locis, multum a Seplasia dissidentem, ramusculis bicubitalibus, flore purpureo, semine in lappaceis umbilicis russo, & exili. Errant qui Lycopsin & Cynoglossam, pro eadem planta accipiant.

Phytcuma. CAP. CXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Φύτευμα. Lat. & Ita. Phytcuma.

PHytcuma folia habet Radicula, minora: copiosum semẽ, perforatum: radicem paruam, tenuem, per summa terræ rallentem: quam ad amatoria conuenire, nonnulli scriptum reliquerunt.

Pilysterema amatoria apta lenocinia nobis ignorabitur, nisi hanc Venus quispiam, vel Cupido pronunciarit.

Leontopodium. CAP. CXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. λεοντοπόδιον. *Lat.* Leontopodion. *Ita.* Leontopodo. *Gal.* & *Off.* Cruciata.

Leontopodium duum digitorum herbula est, folia serens angusta, longitudine ternum quaternúmue digitorum, hirsuta, quæ iuxta radicem lanosiore flocco canescunt, capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usque adeo spissa lanugine involutum est, ut sæpe fallat: radice parua cohærente, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

Leontopodium, suis artubus sufficiens Cupido, ab hominis notione fistulæ. Siquidem ego Cupidines nolunt, ducere assues.

Hippoglossum. CAP. CXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἱππόγλωσσον. *Lat.* Hippoglossum. Buslingua. *Off.* Vmularia. *Gal.* Langue de vilain.

Hippoglossum frutex est folia habens Rusci tenuis figuræ & lanosam comam, & in summo, ceu linguas e foliis exeuntes. Capitula dulcem coronam ex comis imposita mimant. Radix gustui admiscetur.

Sunt qui [illegible] Hippoglossum, & Italorum Bonifacium eandem esse plantam. At Dioscoridis et Alexandrini Laurum aliter se habere plantam, in capite de Lauro Alexandrina animaduertimus. Commendatur Hippoglossum valentissima in matrices affectus planta. Foliorum radicisve pulvis cubitalem mensuram præbentes, matrix suffocationem præ-

sentit

* Hippoglosson.

sentaneum est remedium. Hæc hernix, intestino in scrotum decidente, eximiè subuenit, hausto sub orientem solem, huius cum carnium iure puluere, verum intestinũ primis diebus ex hernix erupturum videtur, sed postea consolidatur, & in pristinum statum redit, idcoq; braccis hæc exterior eruptio coercenda. Blæsis etiam auxiliatur.

Antirrhinum. CA. CXVII.

NOMENCLATVRA.

Gra. ἀντίῤῥινον. Lat. Antirrhinum. It. Anturrhino.

Gal. L'Oeil de chat.

ANtirrhinon, alij Anarrhinon uocant, herbam caule & foliis Anagallidi similem: flore albæ Violæ, purpureo: ideoq; syluestris Anagallis nominata est: semine nituli narium simili. Tradunt perunctos ea, cum oleo Lilino, nemustiores fieri, nec ullo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet.

ANtirrhinon maioribus est quàm Anagallis foliis, catera simile, in campestribus & asperis nascitur. Facultate Asteri Attico, licet inefficaciori, propinquum.

Catanance. CAP. CXVIII.

NOMENCLATVRA.

Grā. καπνάγχυν. Lat. & Ita. Catanance.

EX eo genere una, folia Coronopi habet, longa, radicem, lumbricis modo, protensam: capsula sena, septenáue, in qua semen simile mentastro. Arescens in terram fundit, & se conserabit ad speciem muscarum multa examinati. Altera multo parua magnitudinem explet, radice exigua. Omne magnitudine: folijs quoque omne colore, & figura, mollibus, diuisis, lanuginosum semen, ut Cicer, minutum in virgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Vtrāque narrant in amatoria expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur.

THessalicis in amore, vemssimis vsurpata Catanance vtraque pe
cundum refert fama nullam inuenisse. Nam id iuris in lumi
ni Capilo exeret, vt herbarum nihil necessium habeat auxilijs vti.

Tripolium. CAP. CXIX.

NOMENCLATVRA.

Grā. τριπόλιον Lat. Tripolion. Ita. Tripolio. Gal. & Off. Turbith.

TRipolium in marinis nascitur locis, quæ alluit unda, recedens deinde dimittit, neque in mari, neque in sicco: folio Glaucæ, crassiore, palmeo caule, in mentone diuiso. Flos, ut tradunt, fo-
ris colorem ter die mutans, mane candidi, meridie purpurei, se-
ro puniceo consummatur: radice alba, odorata, calidi gustus.
Quæ in salsis duabus in mixta aqua, urinam & per alvum
excitabit. In medicamentis digeruntur, quæ lumenta arcent.

Seraphio

Serapionis & Auicennæ Turbith: (quod ipsum est Tripolium) non est Turbith Officinarum. Nam licet hoc candidum sit & solutiuum, nullam tamen odori fragrantiam, nec gustui acrimoniam reddit. Mesue Turbith, ex Actuario, Alypi est radix, atque adeò ipsum Turbith, quo hodie Seplasiæ vtuntur. Quod verò ex S. Angeli monte Turbith affertur, Thapsiæ, & per actuarium, Pityusæ est radix. Proinde verum Dioscoridis Tripolium & perinde Serapionis & Auicennæ Tribith, nobis erunt incognita. Attamen Tripolij radix, temperamento est tertio, ordine acri & calido.

Adiantum. CAP. CXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀδίαντον. Lat. Adiantum. Ital. Adianto.
Off. Capillus Veneris.

Adiantum.

Polytrichon.

Adiantum, Polytrichon, pusilla gerit folia: similia Coriandri, in summo incisura densa cauliculi, quibus exorunt nigro colore insint, graveolens, palmum alt. radice supernatans, nec cauliculum, nec florem profert. Decoctum herba potum, prodest spirandi difficultati, suffocationi, iecori, & splenis suffusio, & urinæ difficili, calculos frangit, alvum sistit, serpentium morsibus auxilio est. Contra stomachi fluxiones in potu habetur. Secundas cient, & menstrua. Sanguinis rejectiones quibuscunque. Contra serpentium morsus cruda herba illinitur, alopecias densat, strumas discutit, fissuras, & manantia capitis ulcera sanat, lentigines emendat. Defluentes capillos continet, cum Laserpitio & Myrtino, & Suffino, aut Hyssopo, vino ℥j. Decoctum eius cum lixivio, & vino infusum, idem præstat. Coturnices & gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Servat gratiam nitidiorum pecorum: circa ovilia. Frmbrosis, et palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

Filicula, seu Trichomanes.

CAP. CXXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τριχόμανες. *Lat. Trichomanes. Ital. Trichomane.* Off. Polytrichon.

Trichomanes nascitur eisdem in locis, quibus Adiantum. Filici simile, sed exilius: foliis Lenticulæ, tenuibus, incertum utrinque digestis, adversis in se, in ramulis tenuibus, asperis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & Adiantum præstare posse constat.

Quæ hæc plura de capillo dicentur tertium, libri de Historia plantarum septimi legenda: Plinij libri vndecimi secundi capite vicesimo primo, ubi de perlendo capillo, quod Adianton, quod in eodem ancipiti est genere. Trichomanes, seu Filicula facit, quæ sepissime est Polytrichon. Atque Adianton nigrum Theophrasto, illa est planta, quæ sepissime

ſplaſie pro Capillo Veneris, & vſu & nomine producunt. Nigrum autem, quod nigro colore caulículi ſplendeſcant, dicitur. Album vero, quodam Trichomane, & vulgari officinarum Polytricho, veteribus ruris, & fluuiorum cauernulis & humentibus tumulis innaſcitur, foliis in viridi obſcuris, minutim inciſis, & per lutea in inferiori parte maculas diſtincta, caule gracili, in viridi candicante, firmo & flexili. Id quidam Rutam muriariam, alij Saxifragiam vocant. Nec ob id tamen erit Saxifragia, quæ inter ſaxa erumpit. Siquidem Epithymo ſimile, capillaceæ in totum eſt fronde, quod multum à candido Adianto diſtat. Adiantum medio eſt inter frigidum & calidum temperamento, deſiccat tamen, diſcutit & digerit. Filicula, guſtu eſt, ex acri, dulci, & amaro permixto, & in radice acerbo.

Xanthium, ſiue Lappa. CAP. CXXII.

NOMENCLATVRA.

Xanthium.

Gr. Ξάνθιον. *Lat. Xanthion. Ital. Lappola minore.* Gal. Glouteron. Off. Lappa inuerſa.

Xanthium naſcitur læto & pingui ſolo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloſo, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet, inſecta, Naſturtium odore imitantia: fructum grandis Oliuæ modo, rotundum, & ut Platani fabula, ſpinoſum, qui contactu veſtibus adhæreſcit. Is antè collectus quàm perfectè ſicceſcat, tunditur, &

& fœtidi medicamenti ordinantur. Folium autem facit capillos, si accedat humor cum sale. Radix autem cocta facit capillos, si accedat humor cum sale. Folia autem cocta farinæ hordeaceæ, & cocta & assa, ventris fluxiones sistunt. Semen autem potum, & in cibo sumptum, & illitum, ventris fluxiones sistit. Semen autem potum stomachi & lienis vitia emendat.

Aristolochia pulmonis vitia emendat, & lumbos exiccatis medicamentis. Rhizæ autem Cotyledonis vires, & eius folium similes habent, & ulcera sanant.

Aegilops, siue Festuca. CAP. CXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αἰγίλωψ. Lat. Aegilops. Ital. Egilopa.

Aegilops herbula folia ruscis habens, sed meliora, in summo capite semina duo vel tria rubra, quibus arista grandis capillacea inest. Folia cum farina herba, aegilopis medetur. Semen potum dysenteriæ medetur. Succus farinæ admixtus siccatur, & cocitur. Semen potum ventris fluxiones sistit. Succus herbæ Aegilopi similis eundem usum habens, decoquitur cum sua radice ut aqua adstringat, & inde calato post modum Mellis adjicitur: ruptas inveterationes, & marcores inducunt, contra grandedinem adsciti efficaces sunt. Aliqui eruptas adeps addunt, & cocto admiscent. Cum sale & Resina vellam animo, grandem oris habitum emendat.

Aegilopi similem quidam Festucam vocant. Atticis autem hæc, & Romanis ignota. Folia ejus ruscis similia, & radix dulcis, quæ decocta ventris fluxiones sistit. Semen potum stomachi & lienis vitia emendat. Succus herbæ Aegilopi similis.

Gigus. CAP. CXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gig.

Græ. γλαυξ. Lat. Glaux. Ita. Glauco. Gallicum nomen non habet.

GLaux Cytiso & Lenticulæ foliis similis, quæ superne uirent, auersaq; candidiora spectantur: ramuli à terra exiliunt quini senue, tenues ab radice, dodrantem alti: flores cæruleæ albæ, purpureæ exemunt, minores tamẽ. Nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, adrenocandam extincti lactis ubertatem.

GLaux, Ruellio, vt apparet, & Cordo cognita, huicque non in maritimis tantum nasci, sed in siccis etiam, & apricis montibus, & abruptis vijs inuenitur. Sed cum neuter vernaculum nomen proferat, è Ruellio conijcit Matthiolus, illum de herba quam Itali, Galegam, & Rutam caprariam vocant, intelligere. At flores obstant & ramuli, qui non raro bicubitales sunt: & natales differunt: Glaux in maritimis nascitur, Galega abundè vbique prouenit.

Polygala. CAP. CXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. πολυγαλον. Lat. & Ital. Polygala.

POlygala palmi altitudinem petit: foliis Lenticulæ, gustu ad striclo. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

POlygala, nisi aliquo prodente Mercurio, incognita in Lacteo orbe delituisset. Nam Dioscoridis & Plinij in ea describenda breuitas, omne iudicium sustulit.

Osyris. CAP. CXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οσυρις. Lat. Osyris. Ita. & Oss. Limaria.

OSyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fragiles, contumaces: & in his folia, quaterna, quina, semine, cum Lini, nigra in imbo, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum, iuuat arquatos.

Osyris,

Quæ propriè quidem & per se, Lævia exprimit, Aspera vocantur: & quæ plura mala habet, nocentiora. Dioscoridis, in tenues surculos ejecto, & ramis asperi, & lævis.

Aspera Smilax. CAP. CXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σμίλαξ τραχεῖα. Lat. Smilax aspera. Ital. Salsa parigla.

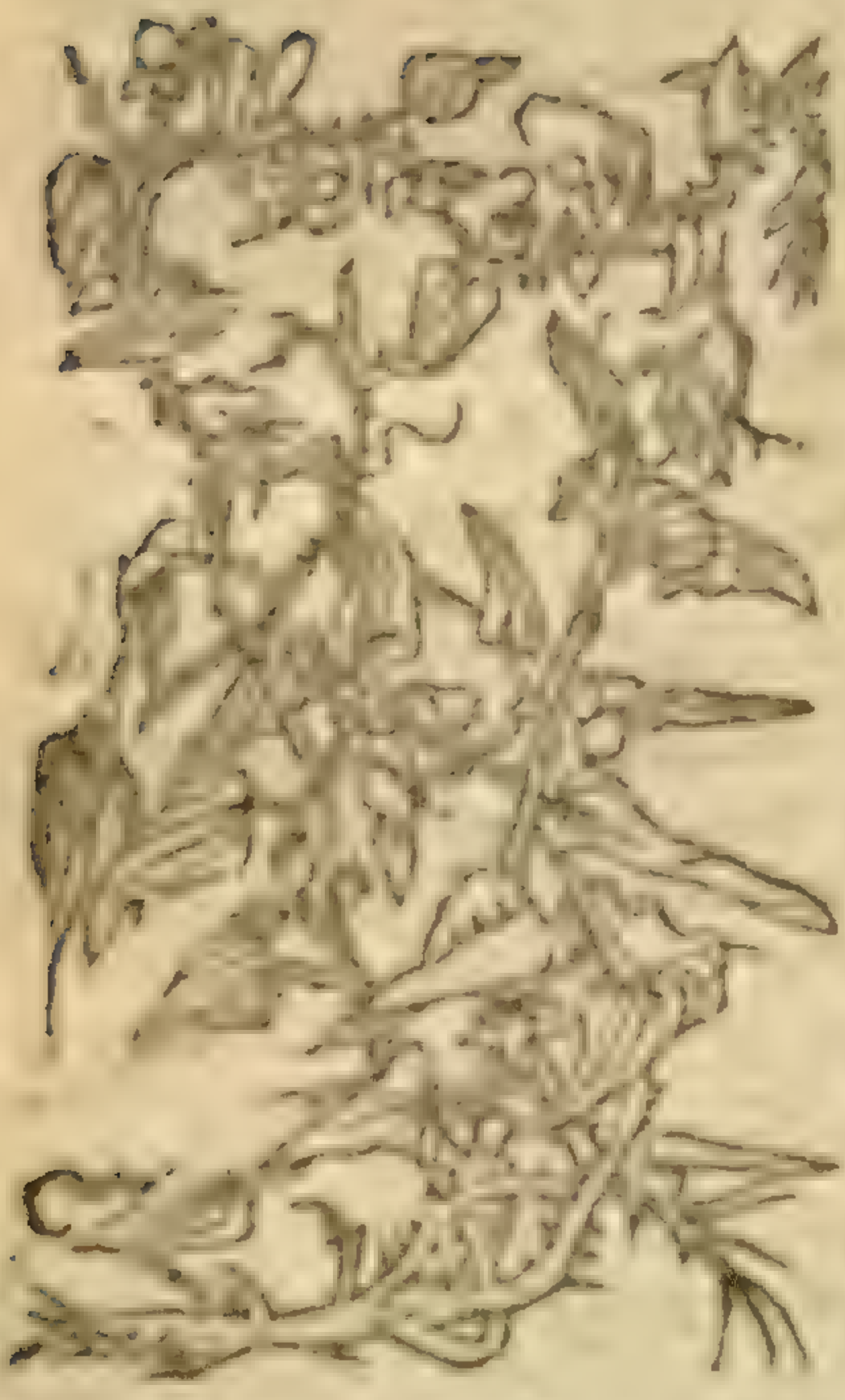

Smilax aspera, folia habet Periclymeni, sarmentosa tenuia, multa, Rubi modo ad terram, multis Palmiti aculeata, arbores scandit, ab imo ad summa perreptans, se convolvens ea, Ferit raccemos exiles, quæ multis uvæ rubescentis, quæ ferunt semen nigrum mordens. Nascitur in paludibus & asperis: radice dura, crassa. Folia & accipitris, & asparagi propè spinosis, sed magis acutis & pungentibus similia sunt. Vtuntur ea per tres dies cocta, quæ mollia propinantur, multa profluvia sistunt. Inunctum cum vino ad alvum. Inunctum cum cimino ad alvum, epiphœnicas, id est, ad ea medicamenta, quibus humores ad cutem

Smilax aspera.

Latis

Lævis Smilax. CAP. CXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σμιλαξ λεια. *Lat. Lævis Smilax. Ita. Vilucchio maggiore.* Gal. Pommes de merueilles.

Similax lævis.

Lævis smilacis folia Hederæ similitudinẽ habent, molliora, læviora, tenuiora. Huius sarmenta nullis horrent spinis. Conuoluuntur arboribus, ut prior: fructum parit. Lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace, quadam topiariorũ arte, tentoria contra æstus molestiam factitãtur. Folia per autumnum decidua. Semine cum Doryenio poto, ternis singulorum obolis, uaria & immultuosa in somnis obuersari traduntur.

SMilax aspera, Hederæ genus est, Cilicia cognomine, importata ex ea terra in Græciam. Abundè in Thessalia nascitur, & in syluis frequens arboribus circumplicata cernitur. Nec minori abundantia Smilax lævis in Thessalia prouenit. Hac officinarum est Volubilis. Hic admonendi lectores, ne Dioscoridem & ex eo Galenum erroris insimulent, quod duas has diuersas cum vna sint, plantas faciant. Nec de temperamenti æqualitate contendant, aut Galenum in eo cauti esse existiment. Vt vero

longius

longum rotundum Pisi fere, laeve, fragili putamine vestitum, candidum, albumen, lutei, & dulcis saporis calorisque. Candidum quam rubrum grandiusculum legumen more per campos crescit. Rubrum laete, & variegati grani ubertim. & ad fruticum. & alterum ante Hordeum in Thessalia, quod dixerunt colorem continere, & ab his fragmenta Tragacanthi, nominantur, verba sunt. Similia harum, quae Dioscorides sub secundo libro florem descripsit, nec aliud a Dulcis Theophrasto & Nicandro. Verba dumtaxat ab eodem, similia a flore, quae Hordeum florida. & a maculatum Plinius. Videlicet magnum. Hactenus Plinius. Lupinum modo nigrum, flore candido & circulato, modo flavum, Lupinum modo nigrum, flore candido & circulato, modo flavum, ad similitudinem hordei, quae aliquas proferit segetes, semine variabile colore, magna tamen ex parte flavescente. Cerasum pendulum figurat in Dioscoride & Galeno alba, quae non in ipsum lucem emittit, cum lucrate, pelle & nec pulmonis medella rem sibi magnam, aliis haec imperatam facere.

Ruscus. CAP. CXXIX.

NOMENCLATURA.

Gra. μυρσίνη ἀγρία. Lat. Sylvestris Myrtus. Ita. Pongi topo. Gal. Houx. Hisp. Brusco.

SYlvestris Myrtus, aliquibus Oxymyrsine, aut Myrtacantha, Latinis Ruscus appellatur. Folium fert Myrti, latum, formā Lauri, ex mucronatum. Radice per multas fibras reptante. Caule rotundo, a medio folia deponente, osseo intus nucleo. Cacumen ramuli ab radice exeunt, mitibus modo lenti, fragilibus contra, foliosi: radice Graminis simili, acuta, & fibrosa. Semen, Baccae in medio positum ovatum, cum ipsis pericarpiis, medicinae frangunt, flatibusque urinae movent, dolores capitis & vulnera sanant, & recentia morbum. In aqua & praecipue loco fumare, & recentium morbum. In aqua & praecipue loco fumare, & recentium morbum. In aqua & praecipue loco fumare, & recentium

Rvscum spinosam plantam, Italiab effectu, Pongi topi vocant, quod fibulis carni falsa circumpansilis, foliorum aculeato mucrone ab ea mures abibeat: hac planta similem sui arborem habet, & Gracis Syluestris Myrtus, à foliorum similitudine dicitur. Iampridem is explosus error, qui Cubebas, Oxycedri fructus putaret.

Laurus Alexandrina. CAP. CXXX.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δάφνη αλεξανδρεια. *Lat. Laurus Alexandrina. Ital. Lauro Alexandrina.* Gal. Laurier d'Alexandrie.

LAurus Alexandrina folio est Rusci, maiore, molliore, & candidiore: semine inter folia rubro, Ciceris magnitudine: ramos spargit in terra, dodrantales, interdum longiores: radice Syluestri Myrto simili, maiore, molliore, odorata. Inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci, & sulcudio urina auxiliatur: sed sanguinem extrahit.

SIquidem Laurus Alexãdrina & Hippoglossum, vnam & eandem plantam duxisset Dioscorides, nihil necesse fuerat secretis & adeò propinquis capitibus tractasse. Addebis quod quamus vtriusque folia Ruscomaiora duxerit, Hippoglossum tamen pingit semela coma, & in summo cen ligulas è foliis emergentes. At in Lauro Alexandrina nullam ligularum è foliis prodeuntium mentionem facit, cum eam dicat folijs esse Ruscomaioribus, mollioribus, & candidioribus, & ramos per terram spargere dodrantales, interdum maiores. Verò primatum Lauro Alexandrinæ, radicẽ tribuit Ruscomaiorem, teneriorẽ, & odoratã, partus acceleratio propriam, quod diuersas esse plantas, Hippoglossum & Laurum Alexandrinam ostendit. Matthiolus qui Hippoglossum in montibus Gortinæ montibus vidit, Laurum Alexandrinam veram cõmonstrantem non inuenit. Hæc alula, gustu acris, & amarasct.

Daphnoides. CAP. CXXXI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Δαφνοειδες. *Lat. Daphnoides. Ital. Laureola.*

Daphnoi

Daphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus obsequiosis, multis, inde sursum versus foliosis: cortex supra modum viscosus ramos vestit: folia Lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu os, & fauces incenduntur: flores candidi: bacca, cùm maturuit, nigra. Radix multis. Nascitur in montosis. Pituitas extrahit folium recens vel aridum in potu, menses ciet, & vomitus: caput manducatum, sternutamenta movet. Bacca quindecim pota, alvum resolvunt.

Chamædaphne. CAP. CXXXII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χαμαιδάφνη. Lat. Chamedaphne. Ital. Laureola maschio. Offic. Laureola mas.

CHamedaphne virgas emittit cubitales, singulari ramulo constantes, rectas, tenues, leves: folia Lauri similiora, leviora multo, ac viridiora: semen rotundum, rubens, annexum foliis. Minuuntur capitis doloribus: trita folia, stomachi ardores mulcent: ad sedanda tormina, cum vino bibuntur. Potus cum vino succus, menses & urinam ciet. Idem facit pesso appositum.

LAureola notissima Italiæ planta, in vallis Ananiæ montibus magna abundantia nascitur. Errant tamen qui Laureolam, Mezereon esse putant. Nam Mezereon Chamelæa est, de qua hoc in libro scribit Dioscorides. Chamedaphne, Laureola est non absimilis, præterquam quod illa singulari ramulo constat, cui folia per ambitum inserit, & in cyma rotundum umbellam efficiunt, qua demeps semen, Laureola similiter profert. Et ob id eam nonnulli Laureolam maschio nominant. Chamaidaphnen, primo libro a Dioscoride descriptã, quæ & Pruenica est, Chamædaphnem existimant Plinius, quod plerosq; induxit ut crederent Pruenicam, veram esse Dioscoridis Chamædaphnem. At virtutes [illegible]

Vincaperuinca tribuit Plinius libri 21. cap. 11. cum eis collatæ, quas idem, Dioscoridi concinens, libri. 24. cap. 15. veræ Chamadaphnæ assignat, diuersè de ijs sensisse reperiat, nec foliorum Lauri similitudinem, nihilum de differentia detrahere.

Veratrum album. CAP. CXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐλλέβορος. *Lat. Veratrum album. Ital. Elleboro bianco.* Gal. Veratre. Offic. Elleborum album.

Helleborum album.

HElleborum album, Latini Veratrum album uocant, fert folia Plantaginis, aut Betæ syluestris similia, sed breuiora, & nigriora, rubescentia: caulem cauum, quadrantalem, tunicis cõuolutum cum arescere cœpit: radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo & exiguo capite exeuntibus, Ceparum modo fibratis. Nascitur in montibus et asperis. Radices messibus colligendæ. Optimum habetur candidum, friabile, carnosum, modicè extensum,

sentium, nec tamen iunci modo mucronatum, quod frangendo pulucrem emittit, & tenuem habet medullam, gustu non admodum feruens, neque saliuam subinde ciens, huiuscemodi autem strangulat. Primatum Cyrenaicum tenet. Galaticum autem & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodam obsita, celerius strangulatus mouent. Vomitione autem uarios excitat humores: collyriis admiscetur, quæ caliginem oculorum discutiunt: partus impositum necat, menses pellit, sternutamenta excitat: mures interficit, cum Melle & polenta subactum: absumit carnes, si coquatur unà. Datur per se tenuat, & cum Sesama, aut Ptisanæ succo, aut Halica, aut Lentis cremore, cum aqua mulsa, aut pulte, aut quauis alia sorbitione. Cogitur cum pane, & ita massatur. Præparatio corporum, ad cuius ratio, diligenter tradita est, cùm ab his qui de medica eius potione scripsitarunt, tum maximè à Philoxide Siculo Ennensi, cui nunc assentimur. Quippe longum nimis esset, in hac præsertim editione de materia simul medicam curandi ratione exponere. Dant nonnulli in pultis sorbitione, aut copiosa Halicæ cremore: aut paucum antea cibum dari præcipientes, statim Veratrum offerunt, ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut ualetudo corpus infirmat. Hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur, quòd cibo munitis, non intempestiuè medicamentum corporibus offeratur. Vomitiones concitant subdita ex eo balani, cum aceto.

Veratrum nigrum. CAP. CXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἐλλέβορος μέλας. Lat. Veratrum nigrum. Hisp.

Veratrum nigrum.

Album.

Ita. Elleboro nero. Off. Elleborus niger.

HElleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam caprarum pastor, nomine Melampus, furentes in se Prœtidas, primus purgasse, et sanasse fertur. Folia ei uirida, Platani similia, minora, foliis Sphondylij proxima, subaspera, nigriora, pluribus diuisuris incisa: caulis asper: flores purpurei, candidi, racematim cohærentes: semen Cnici, quod in Anticyra Sesamoides uocãt, quo deiectiones moliuntur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à capitulo Cepæ simili confibratis, quarum est usus. In collibus, asperis, & sitiẽtibus locis enascitur. Optimum est quod ex huiusmodi petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimũ gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, fervensq;, cuiusmodi est in Heli-

come, Parnaso, & Aetolia natum, attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat nentrem, detrahit bilem pituitam, flatum per se, aut cum Scammonia, & tribus obolis, sine drachma sale. Decoquitur cum Lente & ruscis, quæ purgationis causa sumpta tantur. Prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus, & resolutis. Item sesi inditum trahit, partus necat, purgat fistulas impositum, & tertia die detractum. Item contra graveolentem auditus in aurem demittitur, ubi in alterum aut etiam tertium diem esse sinitur. Scabiem sanat, illitum cum Thure, aut cera, & pice, & Cedrino oleo: nitiginibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur: dentium dolorem collutione mitigat, erodentibus medicamentis commiscetur. Hydropicorum ventri nitissime imponitur: Elum ex eo, farina hordeacea, & mino, cataplasma. Confirmat proximè radices nitium, nimium purgandi facultate donat. Hinc rursus domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq; precantur, ac nitant aquissimè Lanuolatus, adnolare enim non sine periculo tradunt. Namq; si dam effossionem Hellebori consexerit, moriturum qui succedit augurium est. Celeriter effodiatur oportet, quoniam habitu cafumi accendant. Quapropter, ad id arcendum, fossuri Allium sumere, & vinum bibere consueverunt: nullius noxæ operi tumredduntur. Veratri albi modo emedullatur.

VEratrum album & nigrum, Italiæ notissimæ plantæ. Attamen alba Veratri vim habet cum nigro tres diversas sint species. Vna quæ (ut Theophrasto placuit) flore constat purpureo. Secunda, quæ candido. Tertia ex viridi luteo. Tres hæ species, ut flore, itidem & virtute & operationis diversa sunt. Nam præterquam quod nullus pene reperiatur, qui ista deprehenderit Macedonibus, cum ex alba purpureum decoquunt, vitiatur. At purpureo, post longam quartanæ laborantium potionem, vomitus promptissimus, multo & fœtidissimo rore, perfectam sanitatem restituit. Nec mirum unde falsus est, quæ pro suo more præparantur (nempe ex infusione) quamvis quatriduana, sinon frumenti

Sesamis

secundariè sanaret. Nec aliter in melancholicis, per albi infusionem successit, nullo tamen emergente incommodo. Quod Tridentini fortassis vt frigidi, cœli causa contigit, & quod probè correctum, florent tres hæ nigri species mense Martio, purpureus maximè, in sylua, quæ è Goritia in Carniolæ Lubianam itur. Huius radices, nigriores, carnosiores, & solidiores, alijs quæ cæruleæ, & subalbidæ sunt. Veratrum nigrum quadrupedes conficit, albo eis innocuo. Veratrum statim è terra erutum, purgandum est primum, & quicquid est caulium eradendum, tum in vmbra siccandum & seponendum. Puluis valentior infusione, sed non nisi robustis offerẽdum. Dosis, Actuario, tres oboli, plus aut minus, pro ægrotantium habitu. Veratrum album & nigrum excalfacientium & desiccantium tertij sunt ordinis, cùm nigrum, gustu caliditatem ampliorem, album amarorem maiorem præferat.

Sesamoides magnum. CAP. CXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σησαμοειδες. Lat. Sesamoides magnum. Ita. Sisamoide maggiore.

SEsamoides magnum, in Anticyra Helleborum nocãt, quoniam albo Veratro in purgationibus misceatur. simile est Senecioni aut Rutæ: longo folio: flore candido: radice gracili, ignaua: semen gustu amaro, cætera Sesamæ simile. Ventrem detrahit, datur tritum ad bilis pituitæq; dieciiones, quantũ tribus digitis capitur, addito Veratri albi sesquiobolo, ex aqua mulsa. Sesamoidi paruo caulículi sunt dodrantales: folia Coronopi, minora, hirsutiora: & in caulículorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: semen Sesamæ, fuluum, amarum: radix tenuis. Detrahit bilem pituitasq; semen ex aqua mulsa potum dimidio acetabulo. Illitum ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in asperis.

CVm Sesamoidis vtrũque genus in sola Antycira nascatur, nihil mirum si hoc careamus, ac ideo incognitorum simplicium ordine

ceu feliter. Quamuis Cordo, Sesamoidis minoris, vires, & radicem deuellentem referre putet, quam seplasij Agyrtae, pro Veratro vitrendunt. At natales obstant.

Syluestris cucumer. CAP. CXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gra. Σικυος ἄγριος. *Lat. Cucumis syluestris. Ita Cocomero saluatico.* Gal. Cocombre. sauuage. Osf. Cucumis Anguinus.

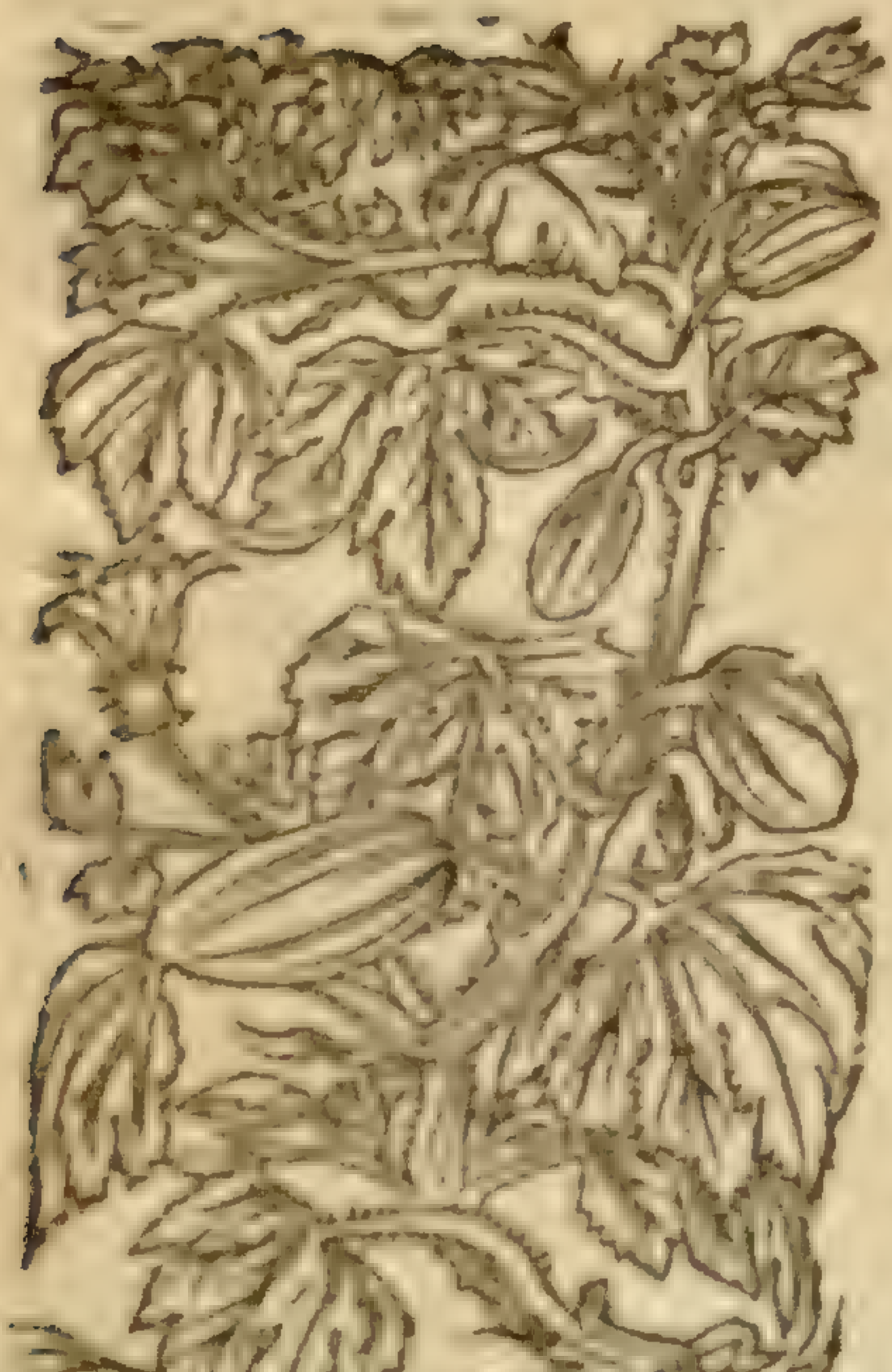

Cucumer syluestris.

Cucumis syluestris fruticulo solo distat à sativo Cucumere, quem longè minorem parit, oblongis glandibus non dissimilem. Folia atque sarmenta sativi refert: radice candida, magna. Nascitur in sabuletis, & rudera, fruticè in totum amaro. Instillatus foliorum succus, aurium dolori conuenit, illita ex polenta radix, veterem omnem tumorem discutit: imposita cum resina Terebinthina, tubercula ani, & ischiadicis infunditur, podagras discutit, decocta ex aceto, & illita. Fructus decocto dites in dolore colluuntur. Arida farina impetiginē, lepras et mutiginesabsterget, nigris cicatricibus colorē reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sef-

quinā

quioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præsertim in hydropicis: (deiectiones autem citra stomachi iniuriam mouet) radicis selibra, in uini præsertim Libyci hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. E fructu humisce Cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum: Decerpti Cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una: postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisque manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum uersus aciē habente, finduntur: atq; per cribrum humor in subiectum uas exprimitur: simulq; carnosum quod hasit cribro, quò facilius excidat, elicitur: quod ita pressum est, residere sinitur, atque in uicinā pelum demittitur: coacernata autem in cribro, semina, dulci aqua perfunduntur, & denuò pressa abijciuntur: humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur, dumq; steterit, tota supernatans aqua cum humore concreto, effunditur: hoc uerò idemidem fieri solet, donec existēs aqua liqueſcat: qua stillatim exhausta, sedimentū mortario suscipitur, & contrendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendam protinus succi abundantiā, cribratos cineres humi inspargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendant, per quod elaterium cum sua humiditate diffundātur, siccatumq; in pila, ut dictū est, cōterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eruunt. Alij in nouissima lotione mulsam aquam respergunt. Elaterium optimum esse constat, leue, non ponderosum, cum cādore leniter humectū, gustu amarissimum, quodq; lucernarum luminibus obiectum, facile flagret. Porraceum tamen scabrumq;, si turbidum spectetur, atq; Eruc cineriscq; plenū sit, graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui Cucumis succo Amylum immisceāt, ut candorē ipsum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est.

Integer modus, obolus est: minimus, semiobolus: pueris, chalcus: siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam utraque parte extrahit. Optima suffitionis est purgatio. Quod si in animo sit deiectionem mouere, adicito salis duplo, & subinde gargarizare sufficiat, ex aqua Arui magnitudine catapotia, dato, postea cyathus unus aquae tepidae sorbeatur. Adcitandus tamen nonnisi aqua diluens Elaterium, subiectas linguae partes penitissimè penna oblinito. Quod si quisquam dissicilius euomat, oleo aut unguento irino resoluto, somnum inhibeto. Porrò hi qui eximiè naturantur, continuò unum & oleum desiderant, etenim nomendo restituuntur. Quod si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quae stomachum densando corroborant, offerenda sunt. Ciet Elaterium menses: partus enecat, in pessu subditum. Morbo regio medetur, cum lacte maribus infusum, & diuturnis capitis doloribus liberat. Efficacissimè anginis illinitur, cum uetere oleo, felle, aut felle tantum.

CVcumer Anguinus A nonnullis satis cognitus. Elaterium verò Cucumeris syluestris est succus exiccatus, et in pastillos redactus. Porro istum, quem praestantiorem Elatery deiectu legitur, Quidque Lucretius, idque Theophrasti auctoritate. Qui Elaterio tantum humoris inesse describit, ut quinquaginta amygdalas lucrinas cui admouetur, extinguat. Quidipsum & Plinius testatur. Elaterium tenuium calidiusculae est partium, salsum amarorum, calorem imbecillis, eique decoctis digestorium. Radix & folia rum Cucumeris agrestis sinestris, eadem quae Elaterium, sed imbecillius potest. Attamen radix proximis accedit, nempè abstersoria, digestoria, & emolliens. Cortex magis desiccat.

Staphis agria. CAP. CXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Gre. Στάφις ἀγρία. Lat. Staphis agria. Ital. Vua salua-tica. Gal. l'Herbe au poulx. Off. Pituitaria.

Staphis

Staphis agria.

STaphis agria, siue herba Pedicularis, folia habet Labruscæ, diuisa: & caulículos rectos, molles nigrosq;. Fert florem Glasti: & folliculos uirides, similes Ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum: ex nigro subsuluescentem, intus album, gustu acrem. Grana quindecim, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per uomitum purgant, sed qui hauserunt, ambulare debent. Prudenter tamẽ attendere oportet, et aquam mulsam continuò potui quoniam pericula strangulationis infe-

runt, & fauces adurunt. Trita, & ex olco illita, phthiriasi prodest: item prurigini & psoris. Cit plurimam pituitam commanducata: cocta in aceto, dentium dolori colluto ore, subuenit, rheumatismum gingiuarum sistit. Vlcera oris manantia, cum Melle sanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

STaphis agria, qua & Pedicularis, & Pituitaria, in Apuleia Calabria, Istria, & Sclauonia, nascitur. Hoc in apophlegmatismos & unguenta pediculoria, utuntur septasiæ. Staphis agria è summa acrimonia constat, & absterso ria est, verum exulcerat.

Thapsia. CAP. CXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Θάψια. Lat. Offic. Ital. Thapsia.

THapsia vomendi vim accepit, quod in Thapso, eiusdem nominis insula, primum inuenta fit. Tota uero natura Ferulæ similis est. grandiore caule: folijs tenuioribus: umbella Anethi in cacumine, e singulis foraminibus erumpit flore luteo: semine quale Ferulæ, latum, sed aliquanto minus. Radix fere nigra, intus candida, longa, aspera, crassore libro instita. Lacteus extrahendi radicis hic est modus. in ambitu scrobe, cortices incidūtur: aut radice in fornacis speciem in se excauata coquitur, quo merus succus consluat. reliquus illius sequenti die se consolidat, & congestum succum extrahere. Tundituretiam radix in pila, & succus organo cum per quadam expressus, fictilibus crassis inspissatur. Aliqui solum radicem terunt. sed imbecillior huiusmodi succus. Hoc autem intereß, quod ea quæ ab radice manant, grauius olet, & humidus pergummans: quæ ab folijs autem extractus exiccatur, atq; terebinthinam imitatur succum. Qui succum colligit, stare debet no obuersus uento: tum enim pessimus, cum dies aprimus est, & à flatu silet: quem ob humanæ pestis acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq; corpora rubentibus pustulis: ob id prius liquido cerato & adstringente, rubentes partes illinunt, & sta mumis accedunt. Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi uim habent. Lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinque bilem extrahit. Radicis modus, quatuor obolis, cum tribus seminis Anethi drachmis: succi, semi obolo. Lacteus, obolus unus, quod eo amplius assumitur, periculosius est. Eiusmodi purgatio conuenit suffusis, & diuturnis lateris doloribus, rectis humoribus, datur in cibis aut obsonio, quibus difficile sit nomere. Tam radix quàm succus omnium maxime, quæ partes cum ex uetere adepta sunt, uim habent extrahendi. Ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum est, aut meatuum laxitas alio transferenda est: unde succus illitione, aut radix recens affricta, aspera explent. Radix succum ℈j cum aqua cerae Thasiæ portionibus, fugillata lauores ℈ij tollunt: sed non plus binis horis dimit

dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus succus, lepras tollit, tubercula discutit, perunctus cum sulphure, in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq; ualetudinibus utiliter illinitur: ualet ad integendam colis glandem, ijs qui natura, non circunci sione, curti sunt: tumorē enim excitat, qui pinguium fotu emollus, præputij iacturam resarcit.

THapsia herbæ nomen indidit Thapsus insula, vbi primum reperta est. Hac nostro tempore Italiæ non ignota, non in Apulia tantum, quo loci ferulaceæ plantæ nascūtur, prouenit, sed in maritimis etiā Senensibus. Paduæ & Venetijs in hortis visitur, Ferulæ adsimilis. Qui quotannis ex Apulia veniunt herbarij, Thapsiæ radices elibrant, ac posteà Turbith vice hos cortices euendunt. Ij ad eadem quæ Turbith valent. Thapsia acris & potenter calida, & perinde humida est, siquidem citò corrumpitur.

Spartium. CAP. CXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. σπάρτιον. *Lat.* Spartion. *Ita.* Genestra. *Gal.* Genest.

SPartion frutex est longus, ferens uirgas, sine foliis, firmas, fructu cōtumaces, quibus utes uinciuntur: semē Lenticulæ, in folliculis Phasiolorum modo nascens: florem, ut albæ Violæ, luteum. Purgant per superna uehementer, Hellebori uice, citra periculum flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen dereclionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tussis, extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clysteres: strigmenta autem elicit cruenta.

Spartum

Sparton.

Sparton seu Genista notissima planta, duum est generum. Nam una in fruges turquetur, & hac corbes texuntur, Vestes & funibus asseruatur. Altera vallis horribus constat virgis quæ quam vt ex his simile quid dam sit intexitur. Semines & virgulta Genistæ succus astringendi vim habet.

Silybum. CAP. CXL.

NOMENCLATVRA.

Græc. σίλυβον. Lat. Silybon. Ita. Silybo.

Silybon lata planta est, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc succum cum sale oleoq; coctæ edunt. Radicis succus dentium dolores sedat, nonnullos cacl.

Illustrissimum Silybum in Natura Insectum, cum sui similibus plantis adhibetur, dum illa vellentur, inspectandum.

Glans unguentaria. CAP. CXLI.

NOMENCLATVRA.

Græc. Βαλανος μυροθήκη. Lat. Glans unguentaria. Ita. Ghianda unguentaria.

Glans

GLans unguentaria, fructus est arboris Myricæ similis, magnitudine Auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa unguenta pro oleo utuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur plena, recens, candida, quæ facilè delibretur. Ea drachmæ põdere pota, lienem absumit. Cum Lolij farina & aqua mulsa, podagricis illinitur: Psoras lepraſq; decocta in aceto: mitiligines & nigras cicatrices cum Nitro, emẽdat: & cum lotio, lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. Vomitiones mouet, aluum cum hydromelite resolut: stomacho aduersatur. Oleum quod ea expri mitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adstringit, uerum tusæ & expressæ succus abstergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduersus prurigines & scabritias idonea sunt.

NVx vnguẽtaria, quam Græci Myrobalanon, & Balanon Myrepsicon vocãt, nostro tempore copiosè in Hispania nascitur, apudq; vnguentarios visitur, Ben nomine. Fructus in totum Pistacijs similis, fragilior tamen, cortice candido, farcto admodum nucleo, crasso, & oleo fœcundo, quod Ben vocitant extrahitur, nulli senio aut mucori subditum. Id maximè ducitur ab vnguentarijs, ad distemperandos odores. Ostenduntur nostro sæculo radices, Been rubentis, & candidi cognomine, quas sophisticæ medicinas cordiales vsurpant. Sed neutra, vera Been est radix. Nam Serapioni Been radices, Pastinacæ minoris similes, contortæ, odoratæ, & commanducatu viscidæ, ex Armenia asseruntur. Nostræ & calo & vi distant.

Narcissus. CAP. CXLII.

NOMENCLATVRA.

Græ. νάρκισσος. Lat. Narcissus. Ita. Narciſſo.

NArcissum sunt qui ut Lilium, Lirium appellarint, folia Porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora: caulis nacuus, & sine foliis supra dodrantem attollitur: flos albus,

minus

ximus croceus, in quibusdam purpureus: radix intus alba, rotunda, bulbosa: semen subest in tunica, nigrum, longum. Probatissimum nascitur in montibus, suauis odore. Caeteri Porrum imitantur, atque herbas cum iuris olent. Radix cocta, siue estur, siue bibatur, stomachica est. Ambusta igni prodest, cum exiguo Melle trita. Praecisos nervos illita glutinat. Luxatis malleolis, diuturnisq; articulorum doloribus trita ex Melle & imposita, subuenit. Pilos cutis in facie, suffusiones, cum semine Ervi et aceto auferat. Cum Ervo & Melle, aliorum sordes expurgat. Abstersa rumpit concoctionem repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum Lolij farina & Melle.

THEOPHRASTVS in Narcisso commentatus est, adolescentem Narcissum fertur amore capiatum, ipsius nomini florem consecrasse. A narce, id est, torpore, dictum censet Plinius, quoniam caput grauet, nonnulli a bulbo puero, flore ij, constare vel purpureo, vel herbaceo. Faciem duabus tantum reperiri. Et reuera Narcissi diuersa sunt species, & coloribus in flore variis. Alba Regis magnitudine simulos, Venetijs spectandi in horto praeclarissimi medici D. Raphaelis Mapheo. Narcissi radix, detergit, abstergit, & attrahit.

Hippophaës. CAP. CXLIII.

NOMENCLATVRA.

Gre. Ἱπποφαὴς. Lat. Hippophaës. Ita. Hippophaë.

HIppophaës, quo sullones nebles interpolant, in sabulosis maritimisq; nascitur, surculaceo fruticc, nodis denso & largo, foliis Olex, longioribus, molioribusq; inter quae cadentes spinas emicant, fistulosa, angulosa, interstitio quodam distantibus: flores Hederae corymbis similes, racematim cohaerent, minusculi, candidi, & molles, ex parte rubescentes. Radix lactea succum, & molles, candidi, ex parte rubescentes. Radix lactea succum mordet, crassa, mollis, amara gustatu. Ex qua perinde ac

Theophra-

Thapsia, succus eximitur, qui per se, & cum Erui farina subactus, siccatur, & ad usum reconditur. Sincerus pituitas, bilem, aquásque detrahit, oboli pondere: Erui uerò farina subactus, quatuor obolis, cum aqua mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentum depromitur, uti in Thapsia. Huius in purgationibus modus est drachma.

DVabus plantæ nobis incognitæ, ad Chironis centauri palingenesiam, remanebunt. Nam ipsum nomen, equorum naturæ accommodatas ostendit.

Hippophæstum. CAP. CXLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἱππόφαιστον. *Lat. Hippophæston. Ital. Hippopheſto.*

HIppophæston, id quod aliqui Hippophaës appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophaës, estq; spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore: manibus tantum capitulis: foliis paruis, spinosis: radiculis habens molles, crassas. Succus radice, foliis & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cuiuoles, tribus obolis, in aqua mulsa, aquam simultasq; detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnææ conuenit huiuscemodi purgatio.

Ricinus. CAP. CXLV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κρόταων. *Lat. Ricinus. Ital. Fagiuolo Turchesco.*

Gal. & Off. Palma Christi.

CIci, aut Croton, nomen accepit à Ricini animalis similitudine. Arbor prouenit paruæ Ficus altitudine, folio Platani, maiore, læuore, & nigriore: ramis, candicibusq; cauis, in Arundinis morem: semine in uuis asperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræsentat: ex quo oleum, nomine Cicinum, exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplastrisq; utile. Grana triginta numero purgata, trita potu, pituitas, bilem, aquamque

Ricinus.

que per alvum extrahunt, vomitiones mouent, sed inucunda admodum est, & molesta purgatio: siquidem stomachum uehemẽter subuertit. Tusa & impositum, uitia cutis in facie, uaresq; expurgat. Folia cum polenta tria, inflammationes oculorum, tumoresque lauant, rigentes mammas cohibent: eadem ex aceto illita, ignes sacros reprimunt.

RIcinus inde dictus, quod semen habeat Ricino insecto simile. Id animalibus, caprarum, boum, equorum & caeterorum animalium deorsum inharens, non prius à sorde soluitur, quam rumpatur. E. semine oleum fit ad lucernarum lumina. Id purgat, mundat, & digerit. Quod ex eo exprimitur oleum, communi calidius & humidius est, eique de causa ualenter digerit.

Tithymali. CAP. CXLVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Τιθύμαλλος. Lat. Tithymallus. Ital. & offic. Ipula. Gal. Herbe à lait. Tithi

Tithymalus. 1

Tithymalus. 2

Tithymali genera sepiẽ, quorũ masculus, Characias appellatur, ab aliquibus Amygdaloides: alter, Myrtites, qui fœmina existimatur, eumq; Myrsinitem aut Caryitem nocant: tertius, Paralus, quem Tithymalida appellarunt: alius, Helioscopius: quintus, Cyparissias: sextus, Dendroides: septimus, Platyphyllos dicitur. Characis caules supra cubiti altitudinem attollunturs, rubri, lacteo succo atque acri mademes: foliis Oleæ circum ramos, angustioribus, & longioribus: radice crassa, lignosa: pendet in cacuminibus caulium, coma iuici, sub qua calculæ foliolis balnearum similes, in quibus semen continetur. Nascitur in asperis & montibus. Succus alvum purgat: trahit pituitam bilemq;, binis obolis in posca sumptis: & cum aqua mulsa, nomitiones mouet. Appetente undemiarum tem-

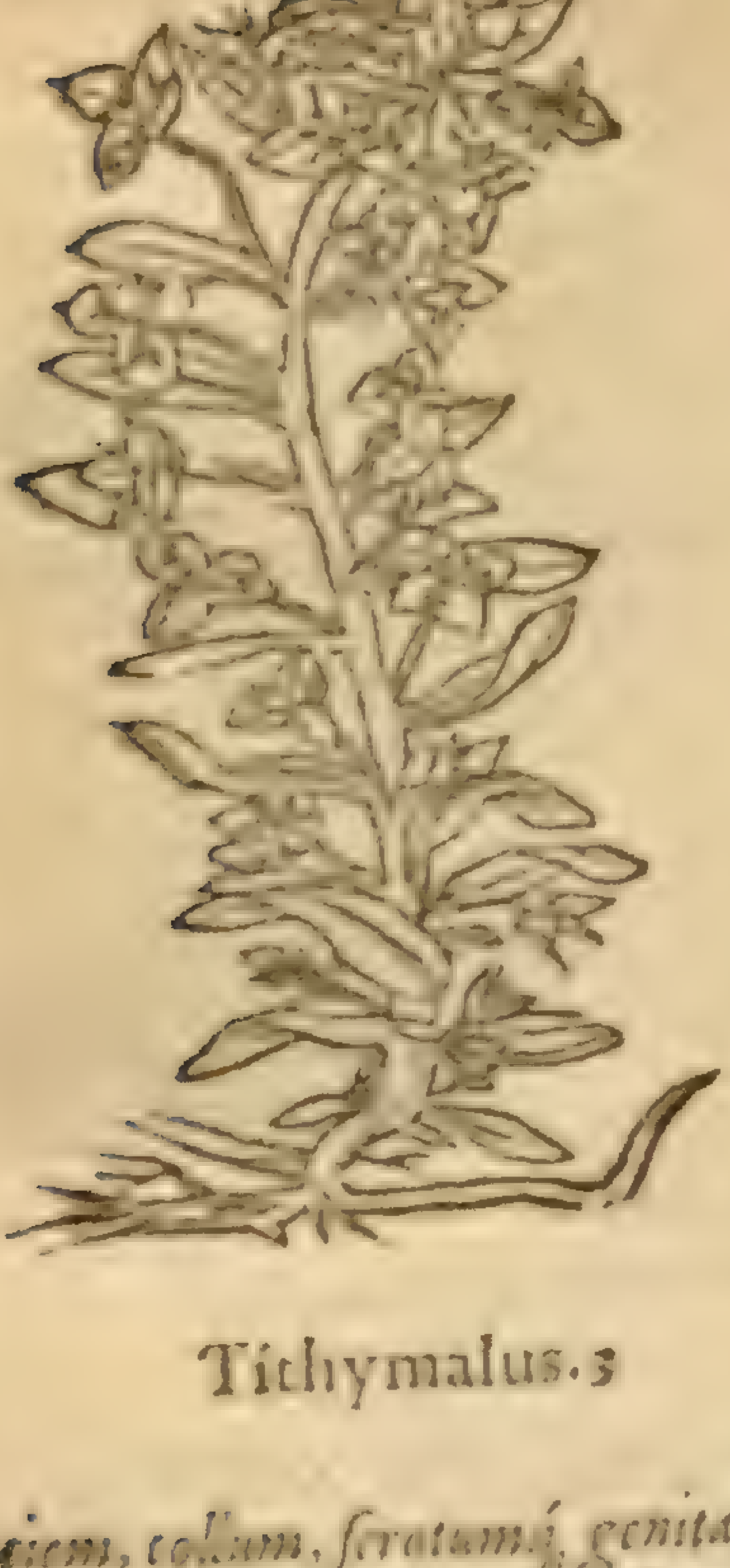

Tithymalus. 3

fore, succus congestis ramulis, mox defectis, & vase conclusis, excipitur. Aliqui adjecunt farinam Erui, & in pastillos digerunt, qui Eruum magnitudinem implent. Alij in aridas ficos, ternas quaternásue guttas instillant, ut cum his marescant: quas ad usus recondunt. Per se etiam tusus in pila, & in pastillos coactus reponitur. Porro cũ extrahitur his neque quo ventus differ stare quenquam, neq; manus oculis admouere conueniat: sed antequam comedas, corpus, præsertim ab ejem, collum, scrotumq; genitalis, adipe aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exasperat: quapropter catapotia crassa de cocta stelle oblimi par est, & hoc modo dari: binas tantum ternásue ficus, pro gustus gratia sumpsisse, satis est. Reliquis ex oleo, permelos in sole capillos emolit, renascentesque fouet & oculos offert. denique omnes perimit. Dentium caninum inflammationem, lunat dolores: sed cera dentes oblinendi, ne suo damno fauces & linguam uiret: tollit item impetigines, formicas, verrucas, pensiles, & quæ Thymi formam repræsentant. Valet aduersus perrigia, carbunculos, plagedænas ulcerum, gangræna, fistulasque. Legitur semen anisi modo, & siccatum molitur tunditur, cernuq; eluitur, & loco mundo reponitur. Bibitur

lutem ſiccantur. Semen & folia lactei ſucci effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui mueterant, admiſto cum lacte Lepidio, caſeo cõtuſo. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam Myrſyniten, aut Caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura Daphnoidi: foliis Myrti, ſed maioribus, firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales: fructum fert alternis annis, Nuci ſimilem, mordaci guſtu. Naſcitur in aſperis. Succus, radix, ſemen, folia, conſimilem antedicto ſortuntur facultatẽ: ſed ad citandas nomitiones malidior hæc eſt. Aliud Tithymali genus dicitur Paralios, quem Tithymalida, aut Necona aliqui appellauere. Naſcitur in maritimis, ramis ſubrubentibus, palmum altis, quinis ſeniſue à radice exeuntibus: foliis Limi, anguſtis, paruis, oblongis, in uerſus quoſdam digeſtis: capite in cacumine orbiculato, in quo ſemen ut Erum, uario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cum radice lacteo ſucco turget. Similes ad uſus reconditur. Helioſcopius dicitur, foliis Portulacæ, tenuioribus, rotundioribusq;: ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis: capite Anethi, ſemine uelut in capitulis incluſo. Helioſcopij nomen accepit, quoniam comas cum ſole circumagat. Circa oppida naſcitur, potiſſimum in ruderibus. Colligitur ſuccus ſemenq;, ut aliorum. Eædem quæ ſuperioribus uires, non tamen uſque adeò malidæ. Cypariſſias in caulem exit dodrantalem, uel maiorem, ſubrubrum: ex quo ſolus Piceæ ſimilitudine exoriatur, molliora tamen, & tenuiora: & in totum naſcentem Piceam æmulatur, unde nomen traxit: candido ſucco madet, cui eadem uis quæ ſuperioribus. In petris naſcens, Dendroides cognominatur, ſimpliciter opacat: in cacumine frondoſam ſpargens comam,

succo lasteo pregnãs, caulibus rubentibus. Foliis Myrti tenuio
ribus, fructu Thuiacia. Eiusdem effectus, cuius superiores, similis
modo recondit in lanuginosis, herbaceo similis est. Radix sue-
cus, & folia, per universa trahunt aquas. Pisces necat, tusus, &
aquae iniectus. Reliqua Tithymalorum genera quae supra scri-
bantur, eadem efficiunt.

Pityusa dicta de Tithymalis scribit Dioscorides. Quod autem
Arabes nostri sequuti Myrsine & Amaracina nomine Agricola
Alexandrinus vertit Linum sylvestre, Lobelius vero et Lonicerus
prima cum altera sylvestre, quia altera Tithymalus Characias Lin. Valliaris, nostro saeculo
vocabulo. Pityusa Tithymalus Characias Lin. Valliaris, nostro saeculo
sequentium. Myrsinoides vero forsitan, quae Myrti similis fo-
lia, sed tenuiora habet, nempe Tithymalus Paralias Lin. Paralius seu maritimus
(nam illo nomine quae vulgo Sepulgia vocatur, recte haec Cyparissias
Lobelio recentiori et Lugdunensibus Botanicis dicitur. Tithymalus Characias Lin. Valliaris
Italis Lobelio recentiori et Lugdunensibus Botanicis dicitur. Tithymalus Characias Lin. Valliaris
plagulae Italorum latitudine, ita crassitudine ramos et Thymi pinnatim
disposita habet ramulos, quae Tithymalus Paralias Lin. Paralius
Lobelio recentiori et Lugdunensibus Botanicis dicitur. Tithymalus Characias Lin. Valliaris
Italis

uelut purpureo: semine instar Lenticulæ, lato: radice crassa, candida, succo referta. Qubusdã in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa: item seminis drachma. Succi cum farina subacti, cochlearium in catapotio datur. Modus foliorum drachmæ tres.

Pityusa nihil aliud est, quàm Officinarum Esula maior. Huius radices herbarij quiè monte Gargano prodeunt, pro Turbith venditant, nõ aliter quam de Thapsia superius diximus. Ea causa fuit Actuario scribendi, Turbith album, Alypi: nigrum vero, radicem esse Pityusæ. Quo intelligit interiorem omnem substantiam, & nõ tenuem & exteriorem illam pellicula, quæ rusa, nigrorem siccando contrahit. Porro manifestum præbet argumentum Serapio Pityusam, Esulam esse maiorem quæ Alsebram & Sebram Mesue & Auicennæ dicitur, vt qui integrum de Pityusa Dioscoridis, in Sebram caput transposuerit. Quare Alsebram maior Arabum, Tithymalus latifolius esse non potest. Nascitur in Italia Pityusa, Esulæ minori (hæc Cyparissias est Tithymalus) in totum similis, nisi quod longè maiorem profert caulem, ramos, folia, umbellam, semen, & radicem. Multis in locis, vt in Apulia, arborescit. Visitur ingenti copia in planitie Veronẽsi, in qua tamen quod macrum & aridum sit solum, non admodum excrescit. Pityusa vulgò vocatur, Turbith de monte S. Angeli, & à medicis vsu repudiatur, nisi in corpora vel rustica vel robusta. Ea ob succum cum Tithymalis parem, eorum generis ducitur. Et sanè purgat, & ijsdem virtutibus est prædita.

Lathyris. CAP. CXLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λαθυρὶς. *Lat. Lathyris. Ita. Cataputia minore.* Gal. Expurge. Off. Cataputia minor.

Lathyris, quã aliqui Tithymalũ appellant, camq; Tithymalorũ numero adscribunt, caulẽ emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanẽ. Gignũtur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & leuora. Quæ autẽ in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, Aristolochiæ, aut oblongæ Hederæ figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici loculamẽto insignem,

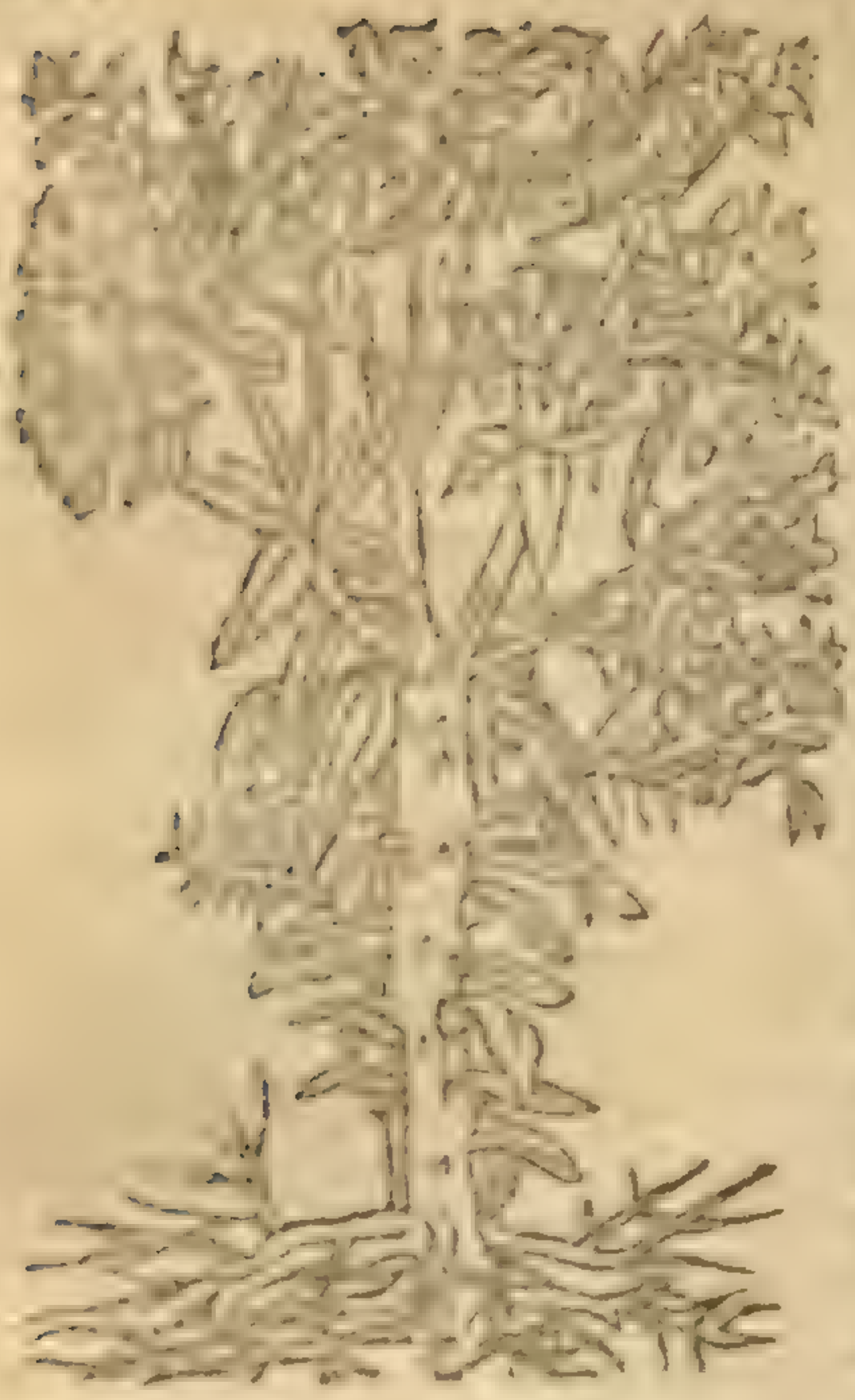

Lathyris.

rotundum, ceu Cassiam, in quo grana tria intercursantibus membranis inter se distincta continentur, Ervi magnitudine, rotunda: quæ dum cortice exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus. Totus frutex lacteo succo turget, ut Tithymalus. Grana sex aut septem in catapotio, aut cum caricis aut palmulis devorata, alvum purgant: sed aquam frigidam postea sorbendam: trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. Succus Tithymalino modo exceptus, eandem effectum præbet. Cum gallinaceo aut alteribus solis dicoquuntur ad eosdem effectus.

Peplus. CAP. CXLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πεπλος. *Lat. Peplus. ita. & Off. Fsula rotunda.*

Gal. Reueille matin de vigne.

PEplos frutex est lactei succi plenus, foliis parvis, ut Exulæ, paulo latioribus, rotunda coma fere duodenali, humore ferè sexfemine foliis rotundo, minore quam candida Papaueris, flaccidus, fatet auxilio: unam radicem habet, superuacuam, ex qua frutex nascitur inter vites, & in hortis, colligitur messibus. Siccatur in umbra, & cautè uersatur. Fructus ipsius & semen fastidium cibatur. Folia ac primum detrahuntur, acetabulo eius in lyde cum tis cyathis quatuor. Oleoque insperso: cibus datur: mutua cibus.

Peplis

Peplis. CAP. CL.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πεπλις. *Lat. Peplis. Ital. Peplio. Ignota.*

PEplis, quam aliqui syluestrem Portulacam uocãt, Hippocrates Peplion, in maritimis maximè nascitur, latè opacò frutice, candidi succi pleno: foliis satiuæ Portulacæ, rotundis, infernè rubentibus: semine sub foliis rotundo, uti in Peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui. Colligi, & reponi ac dari, uti Peplos, & sale condiri solet. Eadem habet uires.

Chamæsice. CAP. CLI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Χαμαισυκη. *Lat. Chamæsice. Ital. Chamesice. Ignota.*

CHamæsicem aliqui Sycem nominãt. Ramos emittit quaternum digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos: folia Lentis, parua, Peplum planè referentia, tenuia, quæ à terra non attolluntur: semine sub foliis rotũdo, ut in Peplo: neque caulem, neque florem promit, radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores sedant, in pesso appositi. Tollunt tumores ac uerrucas omnium generum illiti. Decocti ori cibo aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. Illitus contra scorpionis ictum auxiliatur, aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum Melle inunctus. In squalidas petrosis q; nascitur.

Scammonia. CAP. CLII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκαμμονία. *Lat.* & *Ital. Scammonia.*

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferãt: foliis Helxinæ, aut hederaceis, molioribus tamen, hirsutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo,

grauolente: radice prælonga, cra ſſundine cubitali, candida, grauis odore, ſuco grauida. Legitur ad hunc modum ſuccus: Capite exempto, radix in iſſudinis ſpeciem cultro excauatur, quo ſit ut in cauum confluat ſuccus, qui conchis demum excipitur. Alij ſerobes in terra cōcamerato ſinu faciunt, in quos, ſubiecta inglandium folyi, profundum ſuccum, ſiccatumq; extrahunt. Laudatur autem Scammonium leue, mundum, rarum, & colore quam ſimillimum taurino glauco, ſungoſum, tenuiem fiſtulas, quale ex Myſia regione Aſia deportatur. Nec attendere ſolum par eſt, ſi lingua tactu albeſcat (hoc enim euenit adulterato, quod admiſto ſit Tithymali lacte) ſed longè magis anteratio, quod adhæſit Tithymali lacte. Item ſi non uehementer linguam exurat, id quod ſuo narratu. Item ſi non uehementer linguam exurat, id quod miſti Tithymali argumentum eſt. Natione autem Syriacum & Indicum deterrima habentur, grauia, denſa, Erui farina & Tithymalo mixta. Succus drachma unius aut quaternum obolorum pondere hauſtus, ex aqua pura uel mulſa, per inferna biles & pituitam extrahit. Ad reſoluendam alui bonos obolos cum Seſama, alioue ſemine, ſumpſiſſe ſatis eſt. Dantur efficaciorū purgationis cauſa, ſuccitres oboli, cum duobus Veratri nigri, & Aloës drachma una. Fiunt purgatorij ſales: drachmis ſuccis Scammoniæ, in ſemis ſalis cyathos adiectis: Hermogenis ſuccus Scammoniæ, in ſemis ſalis cyathos adiectis: Hermogenis proportione minimus: integer quidem, tria cochlearia, medium duo, minimus unum. Radicis drachma una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, caſſiæ ſuccinato iſſudatis mili. Partus enecat ſuccus, nullæ in luna ſublatus: tubercula diſcutit, cum Mellc aut oleo illitus. Decoctum aceto, pernella lepræ aliguntur: diuturna capitis dolores ex aceto & roſaceo perfundentur.

Scammonia, quæ ex Alexandria, Venetijs et inde per omnes Europæ regiones importatur, ſolerti magna adhibita diligentia mihi cognita & approbata ingeſſi, primum adulterata, deſcripturus, ſi ita dicam, eam

camelorum onus. Nec mirum, cum hæc quæ à mercatoribus emitur, Syriaca, & Iudaica sit, grauis, densa, Frumentaria, & Tithymalo vitiata, quam deterrimam Dioscorides asserit. Id parũ animaduertentes pharmacopolæ, Scammoniam probatam existimant, quæ salua temperata, confestim lacteſcit, Dioscoridi non concordes, quiid genus è Tithymali lacte adulteratum existimat, eo deprehensum, quod vehementer linguã exurat. Eapropter Medici si probè & sanè sua functione vti velint, pro viribus, suum quisque pharmacopolam purgebit, vt selectiorem, & è Dioscoridis figura (quo planius dicam) qualificatam apud se habeat. Nam cum Scammonia solutiuorum electuariorum basis sit et fundamentum, qui hanc perperam & adulteratam immittunt, multis exitij causa sunt. Porro Scammoniam adulteratam & Tithymalo immixtam hinc patet. Decem, aut ad minus quindecim grana, aluum soluũt quàm sæpissimè, cũ syncera, eo operi, vix vnadrachma sufficeret. quinetiam si, per Dioscoridem, ad vnicam purgationem, Veratri albi dux, & Aloes vna adderentur. Scammoniæ plantam Neapoli pharmacopolæ quispiam, sibi ex Apulia Gargano allatam, Matthiolo commonstrauit. Huius nullam mentionem facit Galenus. Mesue solutiuam medicinam furiosam nominat, ac quinque eius nocumenta recenset, cuuis medicinæ candidato non ignota. Porro cum Dioscorides, Scammoniam, Helxines foliis depingat, non Parietariæ, sed Cyssampeli, aut Conuolvuli foliis collatam, existimandum.

Chamelæa. CAP. CLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Χαμελαία. *Lat. Chamelæa. Ital. Chamelea.*

Gal. Boys gentil. Off. Oliuella.

CHamelæa surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. Foliis Oleæ similitudinem habent, tenuiora & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemque, foliis præsertim in catapotia denoratis: namque duæ Absinthij partes, adiecta Chamelææ una, hydromeli te excipiuntur, & in catapotia coguntur: ea autem in uentre non liquescunt: siquidem quotquot fuere denorata, regeruntur. Foliis cum Melle tritis, sordida ulcera et crustosa repurgantur.

Thymelæa. CAP. CLIIII.

NOMINCLATVRA.

Gr. Θυμέλαια. Lat. Thymelæa. Ital. Fegnerino. Gal. & Herbarijs, Lin laurage. Ol. Mezereon.

THymelæa est, quæ granum Cnidium, quod est semen ipsius vulgatur. Hoc rubet, aliqui nominant, aliquæ Linum, quoniam fatuis similes, longæ naturæ sunt, ramos extendunt per humida loca, multos, teneros, impudentes folijs Chamelææ, angustioribus, & pingvioribus, mixtos, quibus modis & hæc diuidantur: flore candido: semine nigro, medium rotundo, qui inter initia uret, & tandem rubescit: innominatum paucis diebus, sero nigrum, minus album. Hoc per vesicam bibens, pituitam, aquasque deturbat, si gravis gravedo per interna debeatur: nervum fauces aduris. Itaque cum farina aut polenta, aut in mulsa aceto dari debet, aut Mole cocto obtundere. Quæ agre dissolant, trito semine cum Nitro & Elaio demuntur. Quæ facile, trito semine cum Nitro & aceto, inunguntur. Faba quæ peculiariter Cnecorum appellantur, per mensis colligi debent, & siccata in umbra condi. Quidam dare libras, antea tundere, & nervos eximere consueverunt. Inde sumitur modo cum dilutæ mulsi potione, aquam extrahit. Medetur purgat, addita Lentis cocta, aut contritis cortibus Thymelææ farinæ una herba sueo excipitur, & impositis discutitur. Herba stomacho infesta. Partus imposita necat. Nascuntur in montibus & asperis. Hallarmantur qui Coccon Cnidium pro illum esse Chamelææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

Chamelæam & Thymelæam. Arabes confusè Mezereon vocant, illum generum. Herbam vocant, Mezereon illi, alteri Mezereon nigrum. Arabum Laureola amygdalis, dissimilibus mutatâ nervosa, et mista Dioscoridis naturæ cortices non gessit. Arabs la planta nocens

apertisque venarum oribus. Quod ad natales attinet, vtraque magna abundantia, in vallibus Annuis qui Tridentina sunt inrisit lienis morbis eximitur, ambaq; (id licet in Chamelea preterierit Dioscorides) fructum Myrtino similem producunt, quamuis Chymelea fructus, aliquantum longior, & magis ad Oliuæ figuram accedat. Fructus bi primo exortu virides, rubentes dum maturescunt, postremum nigri sunt. Iis digesta rursus, Viper montanum, vocant, quo sumpto dum medicis & secandæ negotium (vt putant) successit, è suis sibi, non aliis, medicinæ percunt. Eo satium vt non absre, Mezereon, remedio proximum Mesue inducet, quod præcipuis & vitalibus membris nocet. Quare ab huius vsu abstinendum, non insenata, quæ superfluit acrimonia, & alienata, frigidiorum mixtione simplicium, quemadmodum optimè tradit Mesue.

Sambucus. CAP. CLV.

NOMENCLATVRA.

Sambucus.

Græc. Ακτὴ. *Lat. Sambucus. Ita. Sambuco. Gal. Sucau.*

SAmbuci duo genera. Vnum in aborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, cauos, candicãtes, proceros, folia uglandis terna quaternaue, exiguis ternullis circa ramos exeunt grauia odore, minutim in ambitu secta: & in ramulorum cacuminibus caulicu-lisq; circinata umbellæ, quæ florem

florem candidum parunt, mox autem rotundo similem, in quo semen subpurpureum, varium, succo madentem, vino simile, alterum genus, Chamæcissum vocatur, Romanis Herbam longe humilem est, magis herbacea, circa stigmadem, candidi quadrangulo, granulata, folijs Amygdalæ, ex internallo locis positis, geniculatum exporrigit, pomum, & granis plenum, amplius fere unciæ magnitudine, candidum, florem & acino eiusdem radix multa longa, ex fibrosis digitali. Eadem uis quæ, & ipsum exucans, alui deturbens aquam, stomacho inutilis. Folia alterum mane cum pane, ad pituitam bilemq; detrahendã. Cum lentis tosta in patinis cocta, eadem efficiunt. Radix in uino decocta & in cibo data, hydropicos adiuuat. Prodest uiperarum morsibus eadem potu modo, & aluus emollit: infusionis decoctio: pessum datum sputa mouet, & uitia corrigit. Acini in uino potui dati sanguinis mictum: denigrant capillos illiti. Folia sinceræ ac mollia ex polenta illinuntur, inflammationem mitigat: ambustis & canis morsibus illita prosunt. Vlcera quæ diu sinus fistulæ, agglutinant: ea quæ putida gratentantur, cum semine sua aut lactuca prosunt illita folia.

SAnitatem cum arbore, cum herba nulli non notam sunt. Aqua semen, semel, si quis applicata, dolori capitis sedat, & cohibentem profluuium, & cum uino potum ruptis, magnaq; uomitum prouocat, & hydropicorum aquam expurgat. Vbera prodigiosa & lactis plena, si quis humanis manibus tractet, & bene fomentis & magis dolentibus potum, & salsum pulsum, sic una deambulauerit, sedabit, & ex illis mulierum & Galli mordi desinunt mitigari. Exprimuntur & ex illis & radicibus succus, qui sunt ex digestione in pessimis. Cæterum subtilissimum succum, qui sunt ex digestione in pessimis. Cæterum subtilissimum succum ad dolores frigidos, & stomachi pedes ab ipsa dentium natura, & ad ipsum stomachum frequenter, & ad uesicæ debilitatem conferunt. Lactucæ & arbor & herba, desiccant, astringunt, & alui fluxiones cohibent.

Picnocomum. CAP. CLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. Πυκνόκομον. *Lat.* Pycnocomon. *Ita.* Picnocomo. *Ignota.*

Picnocomon constat erucæ foliis, acrioribus, scabris et crassis: caule quadrangulo: flore Ocimi: semine Marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis. Semen grana somnia & tumultuosa facit, drachmæ mistar potum. Tumores discutit, illitum cum polenta sticula, adactosq; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panosq; discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duum drachmarum pondere, aluum soluit & bilem extrahit.

Picnocomum ignota planta, Naturæ horto colenda, & dignoscenda relinquetur, quando & is eas cohibet quas perfecta arbitramur.

Apios. CAP. CLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἄπιος. *Lat. Apios. Ita. Apio.* Gal. nomine ignota.

Apios iuncos duos siue tres spargit, rubros, tenues, qui à terra parum attollantur: foliis Rutæ, oblongioribus tamen, & angusti

gustioribus, herbaceis: semine parvo, radice Hastulæ regiæ informam Pyri turbinatæ: rotundiore tamen, succi fœcunda, intus habet corpus candidum, extrà cortices nigros. Superior pars eius vomitione bilem pituitasq; extrahit: inferior per alvum. Tota utrunque purgationes movet. Succum si libet eximere, tusa radix in fictili mergitur, & agitata aqua, quod supernatat spissatum, exiccatur. Purgat utraque parte is succus, sesquiobolo potus.

NAscitur in Italia Apios, minutis foliis, Hyperici proximis, cum primo vere prodeunt, processu verò temporis è linea candida, filiformibus: caule rubente, inneo, et lacte candido turgenti. Porro radix tota & vomitione stomachum, et purgatione alvum inquiens, profectò haud benè cum eis ageret, qui ea pro cibo vterentur.

Colocynthis. CAP. CLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κολοκυνθὶς. *Lat. Colocynthis. ita. Coloquintida.* Gal. Coloquinte. Off. Coloquintida.

Colocynthis sarmenta foliaq; satiui cucumeris emittit, per terram repentia, dimissa, fructum in speciem mediocris pepones conglomeratum, uehementer amarum: quem lœue oportet, cùm cœperit in pallidum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam uim habet, si quatuor oboli cum aqua mulsa, Melle cocto, Myrrha & Nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefacta pila teruntur, & infusæ clysteribus prosunt nervorum resolutioni, coxendicum doloribus, et columbis: ut quæ bilem, pituitam & strigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ necant. Dentium dolorem tollit, si rem eluciant. Fœtus admotæ necant. Dentium dolorem tollit, si ora repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferuescat, aq; ore decocti dentes colluantur. Si aqua missa aut passum in eadem incoquatur, & sub dio refrigescat, potu crassum humorem & strigmenta alui detrahit. Stomacho supra modum

Colocynthis.

dum aduersatur. Subdita ex ea balano, alui excrementa eiiciuntur. Virentis succo utilissimè ischiadici perficantur.

Colocynthis, vulgaris notitiæ planta quantumuis in diuersos morbos pol leat, cordi tamen, iocinori, & stomacho aduersatur. Et *sane gustu amara est, at epota, amarorẽ illum manifestò prodere non potest, ob purgatoriæ virtutis robur, quæ è corpore ante humores secedit, Viridis succus ischiadicos iuuat.*

Epithymum. CAP. CLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Επιθυμον. Lat. Epithymum. Ital. Epithimo.
Gal. Teigne de Thyn.

Epithymon, flos est è Thymo duriore Satureiæ simili, capitula habet tenuia & lenta, et in eis cauliculas, quasi capillamenta. Totum cum Melle detrahit pituitam, bilem & atrã, per inferna. Priuatim prodest melancholicis, & insanis, aceti cubi mensura, ad quatuor drachmas, cum Melle, sale, & aceti exiguo. Plurimum in Capadocia & Pamphilia gignitur.

Epithy

Epithymum, non Thymi flos, siquidem is iampridem detectus erat. Est sed Cuscuta Thymo innascens. Quæ Thymbra adnascitur, Epithymbrum vocatur. Epithymum eiusdem cum Thymo virtutis, tertia classe desiccat & excalfacit.

Alypum. CAP. CLX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αλυπον. Lat. Alypum. Ital. Alypo.

Alypon surculosa herba est, subrubra, gracilibus ramulis, tenuibus foliis: flore molli, leui, & copioso: radice Betæ, tenui, referta, acri succo, semine Epithymi, Gignitur in maritimis, maximè Lybiæ, quam largissima: quanquam alibi quoque plurima prouenit. Semen, atram bilem deijcit, si mensura Epithymo pari cum sale & aceto sumatur: uerùm alterandæ lienter exulcerat.

Alypi ex Actuario radix, Turbith est album, quod ex oriente affertur, quóque vulgo vtuntur officina. Iam superius descriptarum radicum cortices, quæ pro Turbith vendantur.

Empetrum, seu Calcifraga. CAP. CLXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Εμπετρον. Lat. Empetron. Ital. Calcifraga.

Empetron aliqui Phacoides uocant. Nascitur in montibus & maritimis, salso gustu: sed quo propius terreno successerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromele.

Empetron herbæ effigiem non describens, Oedipi scalpitandi materiam præbuit. Hac se molestia exolunt, qui Empetron cum Pastinaca tam arbitrantur, quam herbarij fœniculum marinum: & Italici herbam di S. Pietro nominant. Porro hæc verum est Dioscoridis Crithamum, quidem præter notas quæ concinunt, quantumuis copiosè educat, tam tamen & aquam non educet.

Pitis

Vitis Sylvestris. Cap. CLXII.
Vitis alba. Cap. CLXIII.
Vitis Nigra. Cap. CLXIV.
Filix fr. Cap. CLXV.
Drÿopteris. Cap. CLXVI.
Cnicus. Cap. CLXVII.
Mercurialis. Cap. CLXVIII.
Brassica Camina. Cap CLXIX.
Heliotropium. Cap. CLXX.
Caltha. CLXXI.
Scorpioides. CLXXII.

De his quia omissa sunt
a Matthiolo.

Dioscoridis Lib. quintus.

Caput I.
De
Vite Vinifera.

Cap. II. De
Labrusca.

Cap. III. De
Uva Passa

Cap. IV. De
Sendanthe.

Cap. V. De
Omphacio — et de
Natura Olei —

Dioscoridis Anazarbei de Medica Materia

Omnia tamen adstringunt, & pulsus renocant. Faciunt aduersus uenena quæ exulcerando necant, ex oleo pota, & uomitionibus reddita. Contra cicutas, Meconium, Pharicon, Toxica, & concretum in grumos lac: Item cõtra renum, ac uesicæ pruritus, rosiones, exulcerationes. Inflant tamẽ, & stomacho aduersantur. Pituitam prodest Melampsithiũ: si uenter rheumatismum sentiat: album, magis cæteris emollit aluũ. Gypso conditũ, neruis offecit, caput aggrauat, & incẽdit, ac uesicæ aduersatur: contra uenena cæteris aptius. Picata, aut resinata, excalfaciunt, cõcoquunt, sanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò Aparachyta uocant, ni quæ admistam Sapam recipiunt, caput implent, temulentiam gignunt, ægrius in balnium exprant, stomachum male habent. Inter Italica uina Falernum principem locum obtinet, quod inueteratum perquàm facile coquitur: pulsus excitat, aluũ adstringit, stomacho utile, sed uesicæ nocet, atque ijs qui uisus hebetudinem sentiunt: & ad potus crebros minimè idoneum. Albana crassioribus constant partibus, dulcia, stomachum inflant, uentrem emolliunt (sed concoctionem non æquè adiuuant) & neruosa minus infestant: uetustate, eadem austerum saporem concipiunt. Cecubum, cùm sit dulce, est & Albano crassius. Corpus & colorem alit: ægrè tamen coquitur. Surrentinum, ualde austerum est: quare intestinorum & stomachi fluxiones cohibet, & cùm tenue sit, caput minus tẽtat: inueteratum suauius redditur, & stomacho utile. Adrianum & Alamertinum in Sicilia æquè crassis partibus gignuntur. Modicè adstringunt, & ocyssimè inueteranur, minus ob suam tenuitatem, neruos tentant. Paretypianum, quod ex Adriatico sinu defertur, odoratũ ac tenuius est: quare liberaliter epotum fallit: diu seruat ebrietatem, & soporem adfert. Istricum Paretypiano simile est, sed urinam uehementius pellit. Clusinum tamẽ antedictis mollius, & aptum potu est:

Bene alit, & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis utile. Lesbium facile membra subit, Chio lenius, & aluo idoneum. Ephesium eandem uim habet, quod Phygelites nominatur. Verùm Asianum è Tmolo monte, Mesogues appellatum, capitis dolores ciet, & nervos ledit. Commixtò & Clazomenium, quoniam multam sibi maris aquã uendicant, facilé corrumpuntur: flatus mouent, aluum turbant, nervis officiunt. Vinum omne (ut reliqua in commune dicantur) merum ac syncerum, & sua natura austerũ, excalfacit, facilè in membra distribuitur: stomachum adiuuat, appetentiam ciborum immutat, uires alit, ac robur auget, somnum conciliat, & commendat colorem. Potum liberalius auxilio est cõtra assumptam Cicutam, Coriandrum, Pharicum, Ixiam, Meconiam, Argenti spumam, Taxum, Aconita, Fungósue: contra serpentium morsus, & omnium ictus quæ refrigerando necãt, aut stomachum in uomitiones effundunt. Facit ad longas inflationes, rosiones q̃ præcordiorum, ac distentiones, stomachi resolutionẽ, & si uentribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, maxime alba, uetera, & odorata. Quæ tamen uetustate dulcescunt, renibus ac uesicæ accõmodatiora redduntur. Vulneribus, inflammationibusq̃ in succida lana imponũtur. Tetra ulcera & phagedænica, & fluxionibus obnoxia, commodè perfunduntur. Quæ mariam non receperunt, austera, & alba, ad sanorum uictus usurpantur. In his, præstant Italica, Falernum, Surrentinum, Cecubum, Signinum, & permulta Campaniæ, & Patræ typianum ab Adriatico sinu, & Siculum quod Mamertinum appellatur. Ex Græcis Chium, Lesbium, & Phygelites ex Epheso. Crassa verò & nigra, stomacho negotium exhibent, inflationem pariunt, corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt, & minus carnes alunt. Vetera valde tenuia,

& cal-

& candida uehementius urinam ciunt, & dolores capitis mouent, neruosq; largius pota tentant. In media ætate, ut à septimo anno, potui saluberrima sunt. Modus autem pro ætate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate uini definiatur. Non sitire, & modicè cibos prolui, optimum est præceptum. Nocet ebrietas omnis, & maximè assidua, siquidem obsessos neruos quotidie remittit: largiorq; potus, acutorum morborum adfert initia. Mediocris tamẽ uinolentia, aliquot diebus, maximè post aquæ potus, utilis: namque modo quodam ex alto euocat, sensilisq; expurgat excretus, & per cæca corporis ducit spiracula: sed aquam post uinolentiam bibere oportet: siquidem ualetudinis alicuius gratia factæ temulentiæ, remedium affert frigida. Omphacites nomine peculiariter fit in Lesbo, siccata sole acri Vua, paulo ante maturitatem decerpta, triduo aut quatriduo, donec racemi in rugas contrahantur, expressumq; Vinum cadis insolatur. Vim adstringendi habet. Prodest dissolutis, stomacho, & ilei dolore laborantibus. Item prægnantium malaciæ, & crudis. In pestilentia quoq; sorptum auxiliari dicitur. Huiusmodi Vina non nisi post multos annos bibi possunt. Lora, quam Deuteriam, alij Potimon appellant, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ, in uimacea, quibus triginta Vini metretæ extractæ fuerint, calcatis uinaceis, expressoq; decocto ad tertias parteis, additis in singulos congios modi eius qui remansit, binis salis sextarijs: post hyemem transfunditur in nasa. Lora intra annum utendum: etenim celeriter exolescit. Conuenit ægris quibus timemus noxam Vini, coacti sæpe desiderijs eorum obtemperare. Item à longa ualetudine se recolligentibus. Fit & uinum quod Adynamon uocant, Loræ uires habẽs hoc modo: Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur molli igne, donec absumat̃ aqua: quod, ubi refrixerit, elutriatũ, picato nasc recõditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis et musti pares miscẽt por-

tionem, detrahatur, & quadragenta diebus insolent, quo adamantem mitiorem ad omnia reddant. Vinum è fylueſtri Vua nigrum adſtringit. Tradit ſi alui & ſtomachi fluxionibus: & cæteris quibus conſtrictione opus eſt.

Vinum melitites. CAP VI.

NOMENCLATVRA.

Græc. Μελίτης. Lat. Melitites. Ital. Vino melato. Gal. Vin faict du mouſt de gros vin, & de Miel.

Melites datur in longis febribus, qua ſtomachum infirmarunt. Vtitur qua alvum leniter emollit, urinam ciet, ſtomachum expurgat. Prodeſt articulario morbo, renum vitijs: imbecillo capiti, & mulieribus abſtemijs. Odoratum ſiquidem eſt, & corpus alit. Diſtat à Muſſo quod ſit è vino tetro, auſtero, & ſtolido confecto. Melites autem admodum ad quinque congios auſteri Muſti, Mellis congio, & ſalis quarto, coctum mixtum, quia magis ad efferuescendum locus patet, fieri oportet, ſenſim aſperſo ſale. cum efferuere deſierit, in alia naſa tranſfundatur.

Muſſum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græc. Βυσσὸς. Lat. Muſſum. Ital. Vino Muſſo. Gal. Mixtion de gros vin vieulx & de Miel.

Muſſum è tetro vino auſtero, & bono Mellefactum, præſertim proximum cruori inflat ac celeriter id genus in humorem vertit. Vrinam, corpus alit: mediocriter alvum ducit, urinæ pellit: ac ſtomachi cibo ſimul ſumpti inopiam. Et Muſſum dulcius fit, dum appetente æſtate vinum vocant. Fit Muſſum dulcius fit cum mixtum, adhuc mixta cum Melle. Alij vero, qui celerius præ-

ripos

ri possit, Mel cum Vino coquunt, & ita transfundunt. Alij uti litatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum Mellis adij cunt, & ubi ferbuerit, uase recondunt: dulce autem permanet.

Aqua mulsa. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μελίκρατον. Lat. Aqua mulsa.
Gal. Mixtion d'Eau & de Miel.

AQua mulsa easdem quas Mulsum uires possidet. Cruda utimur, cùm moliri dejectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauserunt, ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elanguescentis pulsus, quos illi dixere microsphyctos: tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum cõditiumq;, quod aliqui Hydromeli propriè uocant, media ætate Adynamo Vino, aut Loræ in recreandis uiribus respondet, & similem uim adipiscitur. Quare inflammationibus alicuius membri plus quã Lora prodest. Inueterati tamen usus damnatur inflãmatis, aut constrictis, sed laboranti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribúsue conuenit. Fit duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unã Mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adjciũt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec desunt qui Hydromeli appellent, quod à Melle elutis aqua fauis conficiatq; seruari soleat: sed meracius confieri conuenit. Aliqui id coquunt. Ægrotantibus noxium est, quoniam plurimum ceragi nis sibi uendicat.

Aqua. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὕδωρ. Lat. Aqua. Ita. Acqua.
Gal. Eau.

DE Aquis in uniuersum decernere, propter locorum proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile est. Magna tamen ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omnino qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam, nec inflationes creat, & minimè computrescit. Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur, aluum enim conturbat. Vitiatam expellit: si uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit. Neruorum uitijs, & pernonibus, ante ulcera prodest. Miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur, ad tormina: calida, psoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile est. Liuores fotu discutit. Ad uenenatos ictus, qui tremorem & refrigerationem adferunt, salutaris intelligitur, maximè scorpionum, phalangiorum, aspidúmque. Etiam si quis in calidam descendat, auxiliatur: & malo habitu confectis iamdiu corporibus, neruísque, balneæ ex ea utiles: hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates, feruentis uapor leuat. Syncera, & sine potabilis aquæ mistione reposita, urinas deponit. Sunt qui etiam præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca, aut cum Vino, aut Melle: uerùm post deiectionem, dant gallinæ aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

Thalassomeli. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Gr. θαλασσόμελι. Lat. Thalassomeli. Ital. Thalassomele.
Gal. Mixtion d'eau de mer & de Miel.

QVod Thalassomeli uocatur, uehementer purgare constat. Temperatur autẽ aquis portionibus, maris, Mellis, &

lis, & imbris ex alto, defæcatis, & picato uase per canis æstus insolatis. Alij ad binas marinæ coctæ singulas Mellis adijciunt, uase cōdūt. Huiusmodi moderatius est aqua marina, & mitius.

Acetum. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὄξος. *Lat. Acetum. Ital. Aceto.*

Gal. Vinaigre.

ACetum refrigerat, & adstringit. Stomacho utile, appetentiam excitat. Erumpentem undecunque sanguinem, potu insessúue sistit. Prodest alui fluxionibus coctum cum cibis. Cruentis uulneribus inditur. Inflammationes arcet, in succidis lanis aut spongia impositū. Reprimit procidentia sedis, uuluæq; item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. Ad nomas, & ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. Phagedænas ulcerum, nomasq; potu continuo cohibet. Podagricis calido fotu, cū sulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum Melle illitum. Contra capitis ardores cum Rosaceo in succidis uelleribus, aut spongia imponitur. Ad aquam inter cutē, grauitatem aurium, & sonitus, sibilosq;, feruentis uapor proficit. Instillatum quoq; auriū uermes necat. Panos coërcet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admouecatur. Pruritus permulcet. Contra uenenatos serpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum commodè fouetur: & frigidum, ijs quæ exurens uirus eiaculantur. Calidum potum atque uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, præsertim contra Meconium, & hausta Cicutam, conglobatum in uentre sanguinem, Lac coagulatum, Fungos, Ixiam, Taxumq;, cum sale hausta noxatas Hirudines, si sorbeatur, ejicit, tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. In orthopnœa calidum commodè sorbetur. Gutturis fluxio-

nes gargarizatum inhibet. Anginis & uuæ procidenti conuenit. Contra dentium dolorem, calidum colluitur.

Acetum mulsum. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὀξύμελι. *Lat. Acetum mulsum. Ital. Aceto melato.*

ACetum mulsum: quod Oxymel uocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinque salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinque pariter coquito, decies effernescente cortina: atq; ubi refrixerit, diffundito. Sumptum crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo confectis prodesse creditur. Contra morsum eius Viperæ, quam Sepa uocant, haustum meconium, ixiámue, auxilio est. Anginis utiliter gargarizatur.

Acida muria. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὀξάλμη. *Lat. Acida muria. Ital. Salamoia acetosa.*

ACida muria, quam Græci Oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluxiones post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus injiciatur. Prociduam sedem retrimit. Dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. Oportet autem ex lacte instillare. Hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. Furfures & manantia capitis ulcera exterget.

Thymoxalme. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Θυμοξάλμη. *Lat. Thymoxalme. Ital. Thimoxalme.*

Thimo

THymoxalme veteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate ſtomachi, ternos, quaternóſue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Craſſos humores, atroſq; trahit. Hoc modo factitatur: Thymi trii acetabulum, ſalis idem modus, Rutæ, pulegij, polentæ, ſingulorum exiguæ portiones in uas conjiciuntur, aquæ terni ſextarij, & aceti terni funduntur, & circumpoſito linteo ſub dio madeſcunt.

Scillinum acetum. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκιλλίτικον ὄξος. Lat. Acetum ſcillinum.
Ital. Aceto ſcillino.

SCillinum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectáque lino ſegmenta modicis interuallis ne ſe contingant, ſiccantur in umbra quadraginta diebus. Mina eorum in aceti boni ſextarios duodecim immergitur, & uaſe diligenter operto ſeptenis diebus in ſole madeſcit. Poſt eum numerum dierum, Scilla eximitur, & expreſſa abjicitur. Defæcatum acetum transfunditur, & reponitur. Aliqui Scillæ minam, quinque aceti ſextarijs miſcent. Alij citra exiccationem repurgantes, parem menſuram adjiciunt, & ſeniensibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentias digerit, gingiuas humore prægnantes collutione ſtringit firmátque, & motos dentes ſtabilit, putredines oris, & graues halitus tollit, durat fauces ſorbitione, & calloſas facit, uocem expedit, & lympidam canorámque reddit. Datur ſtomachicis, ægrè cibum concoquentibus, melancholicis, comitialibus, vertiginoſis, mente captis: item uulnarum ſtrangulationibus, lienis incremento laborantibus, iſchiadicisq;. Imbecillos admodum recreat, corpus ſanum reddit, & bonum colorem præſtat.

Oculorum aciem exacuit, tarditatem quoque aurium infusione purgat. In summa, ad omnia efficax. Cauendum tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorum nitijs. Datur quotidie ieiunis sorbendum, inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum usque. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

Scillinum vinum. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σκίλλητικὸν οἶνον. Lat. Vinum Scillinum. Ital. Vino Scillino.

Scillinum uinum fit hoc modo: Dissectam, iti dictum est, Scillam, & sole siccatam contundito, minam eius tenui cribro incernito, et linteo raro illigatam, in urceos sextarios musti recentis ac boni demergito. Vbi trimestri spatio maduerit, elutriatum uinum, obstricto diligenter uase, recondito. Licet quoque sic humida Scilla uti: In orbiculos, Rapi modo, dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & ualde inueterascere. Alia parandi ratio. Scillae dissectae & repurgatae tres minas, in Italicam metretam musti demittito, & senos menses in uase obstructo macerari sinito: post id tempus defecatum & excolatum uinum recondito. Vtile est contra crudilates, & ciborum corruptiones: item iis qui reuomunt cibum, & si pituita in uentre, aut stomacho coierit. Prodest lienosis, male habitis corporibus, aquae inter cutem, regio morbo, difficili urinae, torminosis, inflationibus, resolutioni neruorum, horroribus longis, uertiginosis, & uulsis, menses pellit: minime neruos infestat. Hoc unum uetustate sit melius. Cauendus in febre usus: aut si interanea ulcera sentiant.

Marina. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Gra-

Græ. θαλαττία οἶνοι. Lat. Vina marina. Ita. Vini misturati con acqua marina.

Marina uariè faciunt. Aliqui enim statim quũ decerpta sunt uuæ, aquam maris admiscent. Alij in areas sole siccãt: quibus calcatis, marinam adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. Id magis passi generibus adscribitur. Quæ tamẽ austeriore gustu temperantur, contra febrium aduentantium indicia ualent, si modò meliora non adsint. Aluum subducunt, prosunt purulenta extussientibus, aut si dura aluus exerceat. Quæ ex Arminijs uuis fiunt, caput tentãt, stomacho aduersantur, flatus creant. Verùm quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre, non quòd frequens eorum aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorum rationem attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia, minoris curæ ac impendij, quæ cadunt in usus: uti quæ ex Cotoneis malis, Pyris, Silis quis, item Myrti baccis componuntur.

Cydonites. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κυδωνίτης. Lat. Cydonites. Ita. Vino delle Mela Cotogne.

Cydonites, nomine alio Melites appellatur, & ita fieri cõsueuit: Mala Cotonea exemptis seminibus, frustatim Rapi modo scinduntur, & duodecim minarum pondo, in musti metretam, triginta diebus macerantur, postea defæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: Oportet ad singulos Mellis sextarios, denos succi Cotoneorum tusorum pressorúmque adijcere, &

& ita recondere. Vinum hoc adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum uitijs, & urinæ difficultati. Melomeli, quod & Cydonomeli nommant, sic fit: Cotonea mala seminibus suis castrata, in quāplurimum Mellis, quo penitus demersa contegantur, conjciuntur. Id post annum mitescit, mulso non dissimile. Præstat eadem quæ superior compositio.

Hydromelum. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑδρόμηλον. Lat. Hydromelum. Ita. Hydromelo.

FIt Hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sydus insolatæ, additis ad unam Melomeluis, facti ex Cotoneis. Vis huius eadem est.

Omphacomclites. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Omphacomeli. Lat. Omphacomelites. Ita. Omphacomole.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc est: Acerbæ mæ adhuc immaturæ, & tribus diebus insolatæ exprimuntur, & ad ternas succi partes, Mellis optimi despumati singulæ partes adijciuntur: & insolatur in uase transfusum. Vim reprimendi ac refrigerandi habet. Stomachicis cœliacisq; conuenit. Vsus post annum est.

Apijtes. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀπίτης. Lat. Apijtes. Ita. Apijte.

Fit

Fit & è Pyris, perinde atque Cotoneis, uinum, Apijtes nomine, sed ita ut Pyra non magnoperè matureſcant. Ex Siliquis etiam, Meſpilis, Sorbis, ſimili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba ſunt, & adſtringunt. Stomacho utilia ſunt, atq; inteſtinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἰναν θῖνον. *Lat. Oenanthinum. Ita. Enanthino.*

Fit è feraci uite ſyluestri, quod uocatur Oenanthinum: Sicci flores minis duabus musti cado macerati, poſt triginta dies mutantur, mox colatum uinum reconditur. Facit aduerſus ſtomachi imbecillitatem, cibi faſtidia, cœliacos & dyſentericos.

Rhoites. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥοίτης. *Lat. Rhoites. Ita. Vino de Melagrani.*

Fit è Puniceis malis maturis, quod Rhoiten nominant ſucco expreſſo ab acinis eorum, quibus lignoſus nucleus abeſt, Apyrena uocant, ac decocto ad tertias, & ita repoſito. Efficax eſt contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. Stomacho utile. Adſtringit aluum, & urinam mouet.

Rhodites. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ῥοδίτης. *Lat. Rhodites. Ita. Vino Roſado.*

Rhodites ſic fit: Roſarum ſiccarum tuſarum ℥j, minam linteolo deligatam, in ſextarios octo musti demergito, & poſt tres menſes, defecatum uinum transfundens recondito. Tales qui febri carent, & ad ſtomachi coctiones, & dolores à ci-

bo

bo potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo Rosarum, addito Melle, quod Rhodomeli uocant, quod arterie scabritijs conducit.

Myrtites. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Gre. μυρτίτης. Lat. Myrtites. Ita. Vino delle bacche del Mirto.

MYrtites fit, baccis nigris, quæ maturitatem excesserint, tussis, & organo expressit. Alqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torrent, & quaternis sextarijs contusa-rum, ternas aquæ heminas adijciunt, & ubi uteris partem mo-dum postea exprimunt, & seruãt. Magnoperè astringit: stoma-cho utile: fluxionibus uentris ac stomachi prodest: & contra in-testinas ulcerationes, & profluuia. Denigrat capillos.

Myrsinites. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Gre. μυρσινίτης. Lat. Myrsinites. Ita. Vino Mirteo.

MYrsinites sic tẽperatur: Rami nigræ Myrti cum suis Bac-cis & foliis tusi, decem minarum põdo, in tribus uasis uitreis congijs feruescunt, donec duo supersint, aut certè dimidium. Id uinum colatum ad usus recondatur. Contra furfures, ulcera in capite manantia, eruptiones papularum, gingiuas, tonsillas, & pirulentas aures efficax est. Sudores sistit.

Lentiscinum & Terebinthinum.

CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Gre. σχίνινον καὶ τερμίνθινον. Lat. Lentiscinum & Terebinthinum. Ita. Vino del Lentischo, & del Terebintho.

Len

Lentiscinum similiter ut Myrsinites temperatur, nec secus Terebinthinum. Nanque bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. Adstringunt, stomacho accommodantur, & defluxionibus intestinorũ, uesicæ, & stomachi, & sanguinis profluuio. Vlcera omnia fluxionibus obnoxia, futh ad cicatricẽ perducunt. Fluxiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

Palmeum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gra. Φοινίκης. Lat. Palmeum. Ital. Vino de i Dattoli.

Palmulas maturas, quas uocant Chydæas, in urceolũ imo pertusum, & obstructum picata arundine, demittito: imo foramen sit obturatum, & quadragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. Quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinque congios infudisse satis est. Post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinũ crassum & dulce, & reponito. Suaue illud quidem, sed capiti noxiũ. Contra fluxiones: propter adstrictoriam uim, efficax. Stomachicis, cœliacis, sanguinem expuentibus conuenit. Aliqui dẽ addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextóue facunt, quod tãdem acore uitiatur.

Catorchites. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Καλοφύτης. Lat. Catorchites. Ital. Vino de Ficchi secchi.

Catorchites, aliquibus Sycites uocatur, in Cypro fit: ita ut Palmeum. Sed hoc interest, quoniam pro aqua tantundẽ humoris adjicũt, in quo recẽter pressa unacea maduerint. Carica quæ Cheludoma aut Phœnicea appellantur, præsertim nigra macerantur, uti diximus, & post decem dies, humor exprimitur: atque iterum aut tertio, idem modus aquæ in qua unacea maduerint infunditur. Simili modo intercedente spatio, quarto aut quinto assumitur. Demaceratarum liquor, non secus

acorem

acorem contrahit, & acetu usum præbet. Id tenue est. Flatus gignit, stomacho aduersatur, fastidium parit, alui tamen prodest, urinam ciet, menses trahit, lactis ubertatem facit, uitiosum sanguinem creat, & elephantiasin adfert, ut potio quem Xython appellamus. Aliqui sex amphoris, decẽ sãlis sextarios adijciunt. Alij muriæ amphoram, quod non facilè uitiatur, & alio idoneum fore censent. Alij Thymum & Fœniculum imo subijciunt, & Caricas superponunt: & ita uicissim, donec uas expleuerint. Fit & è Sycomoris eodẽ modo unum, sed in acetum acre degenerat, quoniam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere possit.

Resinatum. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ρητινίτης. Lat. Resinatum. Ital. Vino resinato.

RESinatum uinum populatim factitari solet. Copiosum in Galatia: quoniam uinum illic coacescat, nisi non maturescente, ob cœli algorem, nisi Picea resina temperetur. Resina autem cum cortice tunditur, & amphoræ dimidiatæ huiusmodi permiscetur. Aliqui ubi efferbuit, excolant, separãtes resinam: alij relinquunt. Hæc uina uetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorem, & uertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant, urinam cient, tussientibus, ac destillatione uexatis conueniunt. Item cœliacis, dysentericis, & hydropicis, & seminis fluxione uiluæ laborantibus. Alijs exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans, magis albo constringit.

Strobilites. CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Στροβίλιτης. Lat. Strobilites. Ital. Vino delle Pine.

strobili

Strobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractis, præbetq; resinati effectus. Si quis madefactas nuces pini musto decoquat, potum assatum conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

Cedrinum. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Gre. Κεδρίνον. Lat. Cedrinum. Ital. Vino del Cedro.

CEdrinum, Iuniperinum, Cupressinum, Laurinum, Pineũ aut, Abiegnum, simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos, cùm fructum ædunt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti consudent, congioq; uniuminam unam permiscere, & post duos menses transfundere, & antequàm recondantur, insolare. Faetitiorum uinorum uasa impleri debent: namq; non plenis uasis, una in acorem corrumpuntur. Medicata autem uina, recte ualentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient, & substringunt. Laurinum tamen uehementius excalfacit. Fit quoque è fructu Cedri maioris unum, congio musti adiecta tusa unc baccarum selibra, diebus quadraginta insolari debet, & defecatum in uasa transferri. Fit etiam unum è baccis Iuniperi, non aliter quàm Cedrites, & ad eadem ualẽs. Cedrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & singulas amphoras singulis cyathis diluunt, & ita musto replent. Hoc genus unum excalfacit, extenuat. Tussi antiquæ utile sine febre, pectoris lateriumq; doloribus, tormunibus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uluæ causarijs, hydropiscq;. Facit aduersus uentris tineas & horrores. Contra uenenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Aurium doloribus instillatum medetur.

Picatum. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πισσίτης. Lat. Picatum. Ital. Vino impeciato.

PIcatum ex liquida pice & musto temperatur. Picem alitem primum marina aut muria tantisper eluere oportet, dum malluerit, et syncera maris aqua desuat, mox aqua dulci proluenda. Congijs octo musti, uncia picis una aut altera adijciatur. Vbi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abstergit. Vtile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri tussiri, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

Absinthites. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἀψινθίτης. Lat. Absinthites. Ital. Vino d'Assenzo.

ABsinthitæ faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextarijs Italicarum amphorarũ, adminstam Absinthij Pontici libram decoquunt ad tertias: & ubi infuderint sex aceti sextarios, & Absinthij selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas: dumque conquieuerit, defecant. Alij Absinthij minam in amphoram demittunt, tudam, & rario linteo deligatam, in cado musti macerant, binis mensibus. Alij Absinthij quadrantem, & Nardi Syriacæ, Cinnamomi, Casiæ, floris Iunci odorati, Calami, Elatæ, Palmarũ, singulos sextãtes injciunt in metretã musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis terníue mensibus demittunt: postea defæcatum unum transfundant ad usus. Alij addunt in musti cadum, Celticæ Nardi drachmas quatuordecim, & Absinthij drachmas quadraginta, linteo involutas, & post quadragesimum diem eluriant, Alij in senos sextarios

rios musti, Absinthij libram, & siccæ Pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recõdunt. Vsus est stomacho. Vrinam cit, tardam concoctionem accelerat, hepaticis, regio morbo, et renum uitijs auxiliatur, fastidia discutit. Ijs prodest quibus stomachus negotium exhibet. Valet contra longam præcordiorum distentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. Contra hausta Ixiæ uenena quamplurimum potum, & uomitionibus redditum, auxiliatur.

Hyssopites. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Υσσωπίτης. *Lat. Hyssopites. Ita. Vino d' Hissopo.*

Hyssopites è Cilicio hyssopo maximè laudatur: fitq; similiter, foliorum Hyssopi tusorum libra in amphoram musti coniecta, linteolo raro, cum quibusdam lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus pondusculo fasciculus sidat. Vinum post quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. Vrinam cit. Torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. Menses mouet.

Ex diuersis plãtis facta. Ca. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνοι ἐξ ποικίλου φύτου πεποιημένοι. *Lat. Vina ex diuersis Plantis facta. It. Vini fatti di diuerse piante.*

Similimodo Chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. Conuulsis, regio morbo, uluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueteraſcens melius redditur. Stæchadites non secus temperatur. Congijs sex

Stœchadis minam addere oportet. Crassitiem, inflationem, la-
terum, neruorum ℈ cruciatus, & perfrictiones discutit. Camma-
libus cõmodè datur cum Pyrethro & Sagapeno. Fit ad eadem
acetum è Stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macera
to, quod eosdem implet effectus. Fit unum è Betonica, quã Ce-
stron Psychotrophon appellant. Herbam semine maturo præ-
gnantem, cum suis ramulis minæ pondo, congijs duobus uini ma-
cerant, & post septimũ mensem transfundũt. Ad multa inte-
riorum uitia, ut frutex ipse, pollet. Et ut in uniuersum dica-
tur, factitia uina sibi misturarum uires adsciscunt. Quare non
difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires cõ-
iectura quadam consequi. Verumtamen uinorum usus febrican-
tibus abdicandus. Fit etiammũ è Betonica acetum ad eadem ui-
tia utile. Tragoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis
linteolo colligatis, in quaternos musti sextarios coniectis, &
post tertium mensem transfusis. Prodest tormnibus, uulsis, ru-
ptis, laterum doloribus, spirituum discursationi, ægris concoctio
nibus. E Napis fit uinũ, nomine Bunites, drachmis duabus tusi
Napi in sextarios duos musti additis, & cæteris eodem modo
factis. Prodest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu
fatigatis, Dictãmi drachmas quatuor, macerato, quaternis mu-
sti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia: menses, & purga
mẽtũa parit: subducit. Marrubij adulti folia tundito: & sexta-
rios octo in musti metretam demitito, & reliqua consimiliter
facito. Commendat hoc uinum pectoris uitijs, & omnibus quibus
Marrubium. Thymi tusi & cribrati uncias centum linteo colli-
gatas, in amphoram musti adjecto. Valet contra ægras coctio-
nes, fastidia, dysenteriam, neruorum & præcordiorum dolores,
hybernos algores, & uenenata animalia, quorum morsus fri-
gus insequitur, aut putrescit locus. Simili modo è Satureia uinũ
fit, quod eadẽ quæ Thymites præstat. Sic quoque Origanites ex

Her

Heracleotico Origano conficitur similiter cum supradicto. Facit eadē quæ Thymites. E Calamintha, Pulegio, & Abrotono una fiunt eodem quo Thymites modo. Prosunt stomachicis, cibū fastidientibus, et regio morbo, quòd urinam moueant. Fit item è Conyza unum, contra uenenata ante alia efficax.

Aromatites. CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ, Ἀρωματίτης. Lat. Aromatites. Ita. Aromatite.

ARomatites ita fit: Palmæ, Aspalati, Calami, Nardi Gallici, singulorum quatuor sextarios sumito, postquam cōtrueris, passo subigito: coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti dejectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere sinito: deinde ubi face expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio: Calami uncia, Phu drachmæ septem, Costi drachmæ duæ, Nardi Syriaci drachmæ sex, Casiæ uncia, Croci drachmæ quatuor, Amomi drachmæ quinque, Asari drachmæ quatuor: omnia simul trita & linteo colligata in cadum musti demerguntur, & postquā uinum defœrbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores. Difficili urinæ, horroribus, retardatis mēsibus, atque iis qui per frigora iter faciunt, potum cōuenit pituitæ crassitiem extenuat. Colorem alit, somnum conciliat, dolorem finit, renum & uesicæ uitijs auxiliatur.

Ex diuersis odoramentis facta. CAP. XXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. οἶνοι ἐξ ποικίλων ἀρωμάτων. Lat. Vina ex diuersis odoramentis. Ita. Vini di diuersi odoramenti.

Fit & vinum ad destillationes, crudit ates, tussim, inflationes, et si humor in stomacho coijt. Myrrhæ duæ drachmæ, Piperis candidi drachmæ una, Iridis drachmæ sex, Anisi drachmæ tres, omnia pleniss trita & linteolo inuoluta in sex uini sextarios conijciuntur: tertio post triduum colatur, & in lagenam recondatur. Datur post deambulationem, meracum, cyathi unius mensura. Fit quoque Nectarites ex Helenio herba, radice sicca pondo quinq; drachmas in linteolo colligata, & in congios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris uitia. Primam pellit. Et Spica Nardo, & Celtica, Malabathro ana unum fabricatur, hac ratione: Singulorum selibras in binos musti congios mitto, post menses duos colato. Datur cyathus unus cũ tribus aquæ. Hoc unum efficax est contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. Prodest stomachicis, atque ijs quos pallor decolorat. Alij unciam aut sextantem Acori, & Celtinæ Nardi quadrantem, in musti amphoram adijciunt. Asari quadrantem in senos musti sextarios itidem demittito. Id unum genus urinam ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, ischiadicisq; conuenit. Radicis siluestris Nardi recentis & tritæ cribratæq; bessem in congium musti conijcito, duos menses quiescere sinito. Vtile est hepaticis, difficili urinæ, inflationibus stomachicis.

Ex diuersis herbis facta. Ca. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græc. Ἔκ διαφόρων ποικίλων βοτανῶν. Lat. Prima ex diuersis herbis. Ita. Prima di diuersi sorti d'herbe.

Radicis Dauci contusæ drachmas sex, in musti amphoram impono, et simulter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. Menses pellit, ructus ciet, & urinæ

rinam. Prodest tussi, ruptis, uulsisq;. Saluiæ unciã in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet cõtra renũ, uesicæ, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos mẽses. Panacis unciã in musti congiũ mittito, & trãsfundito. Prodest ruptis, uulsis, cõtusis, orthopnœæ, lienis crassitiem extenuat. Cõtra tormina, coxendicũ dolores, efficax est: tardius cõcoctiones accelerat. Menses & partus extrahit. Aquæ inter cutẽ, & serpentiũ ictibus auxiliatur. Vina ex aceto & dulci radice cõsimili modo fiũt. Oportet enim singulorũ uncias octo in senos cõgios mittere: tribus mẽsibus macerare, mox in uas trãsferre. Faciũt ad pectus, & latera, et urinã mouent. Seminis Apij recẽtis, maturi & cribrati unciæ nouem in linteo colligatæ in musti amphorã demittantur. Appetitũ excitat. Stomachicis, et difficili urinæ auxiliatur. Faciles spiritus facit. Ex Fœniculo, Anetho & Petroselino, uina eodẽ modo fiũt & ad eadẽ efficacia. Fit & è flore salis uinũ, multò ad purgandum efficacius, quàm uinũ aqua marina tẽperatũ. Fauces uesicã renes & stomachũ infestat: quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine prodest. Fit etiã uinũ quod Plathoriũ uocant, quoniã partus necat, et abortus facit, Veratro aut Scãmonia, aut syluestri Cucumere, iuxta radices uitiũ sato: siquidẽ uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinũ partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ antè uomuerũt, cyathorũ octo mẽsura dilutũ. Ramorũ Thymelææ cũ suis foliis & fructu triginta drachmas mittito in congios tres musti, & leni igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatũq; recõdito. Aquosa purgat excremẽta, & lienẽ absumit. Chamelæa dũ floret, cũ foliis tusa & cribrata deẽ drachmarũ põdere in musti cõgiũ addit. Post duos mẽses, uinũ in uas trãsfertur. Aquæ inter cutẽ, hepaticis, & lassitudine cõfractis: efficax est. Iterũ mulieribus: quæ à partu ægrè purgantur. Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens: urinam

quoque ciet. Libram radicis Mandragoræ concidito, segmenta Lino trajcito, quod ſelibram æquat in muſti cadum demitto, ibiq; eſſe ſinito ad mẽſes treis, deinde transfundito. Media potio, heminæ dimidium. Bibitur, paſſo in duplum addito. Aiunt he-minam uni congio miſtam, potu ſopore adferre. Cyathus unus cũ ſextario uni potus, enecat: Mediocris uſus eius, doloris ſenſum aufert, luxationes incraſſat. Olfactu, potuq;, & cùm indi-tur, idem præſtat. In congium muſti aquæ marinæ diluti, drach-mas duodecim nigri Veratri triti in linteo mundo, mittito: dũq; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quinde-cim, ubi pleniuſcule fregeris, injcito. Poſt aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua balnei in potu, ad alvum ſoluẽdam ijs qui euomuerunt à cœna. Alia ratio: Veratri dra-chmas uiginti, Iunci odorati uncias duodecim, ſpicæ Syriacæ un-cias tredecim, cribratas & linteo colligatas, in ſeptem urni Coi ſextarios, diebus quadraginta macerandas indito, poſtmodum colato. Dabis in potu ſeſquiheminam. Aliter: Decoctæ marinæ aquæ ex alto petitæ ſextarios duodecim, Veratri candidi libras ſex, in muſti amphora quadrageſimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio: Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in ſenis muſti ſextarijs, diebus quinquidenis macerato, mox colato: & ſemeſtri exacto, utitor. Id unum genus abortus facit, & partus necat. Aut unas in ſole ſiccatas, impo-nito in muſti metretam (implet autẽ metreta cõgios duodecim) & gypſum, in unum mitto, pondo drachmarum uiginti, & biduo reſidere ſinito, conjcito Veratri nigri drachmas trigin-ta, Iunci odorati, Calami: ſingulorum drachmas triginta, bac-carum Iuniperi ſextarios duos & trientem, Myrrhæ & Cro-ci ſingulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadra-ginta appendito, poſtea colato. Dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat à partu & abortu fœminas. Fœtus extrahit.

Con

Contra strangulatus uuluæ efficax. Scammonites sic fit, Radicis Scammoniæ per messes effossæ, tritæ, & linteo colligatæ drachmas quinque in musti cõgium mittito: ad dies triginta. Alvum purgat, bilem & pituitam extrahit.

Diuersa pro cœli & soli ratione vitis differentiæ. Has recensere non alienum ab re fuerit, & ex Plinio & Theophrasto potent curiosus lector haurire, quo vel morosæ cupiditati satisfiat. Labrusca eadem cum vite est, nisi quod non colatur, solo hoc discrimine ab illa differens. Vuas passas, Galenus & veteres omnes, non pusillas has tantum vuas intelligit, quæ ex Oriente & Græcia ventitys asseruntur, sed omnes pusillas aut grandes, quotquot insolatæ, farina, ficuum more condiuntur. Siquidem solus eadem gustus differentiam prodit: xibit Damascenum, Candiacum, Cyprium vua passa numerum subibit. vua passa, esa, cum acino astringit: bis privata, lenit, xixib quæ nil penè præter corticem & acinum habet idonea tantum restringendo corpori & roborando stomacho. Quod si lenitudo ex his molienda, ægris suadendum vt acinos expuant, quin & huius vuæ passæ præscribendus vsus, quæ sine acinis assitur. Hoc tamen in negotio caueudũ, ne vua passa acerbæ aut austeræ sit, quod ex, & um, & sine acinis, frigidiores sunt, corpus astringunt, stomachum roborant, & parum nutriunt. Oenanthe, secundi Labruscæ generis, flos, pulchrè & absolutè à Dioscoride describitur. Vbasia aut Amineæ loco, nunc vuis immaturis ad Omphacium conficiendum vtamur. Vini natura, & vsus tum commodus, tum incommodus satis ab hoc authore & alijs multis descriptus. Hoc tantum dixisse sufficiat, Galenum vinum per æstatem, arte profrigefactis vsum reprobare. Nam quamuis in iuuenum corporibus lasio manifesta non appareat, ætatis tamen processu, subuentem senectutem sequitur malum, ac mederi immatura. & interiora lasionem sentiunt, quæ aut nullatenus, aut ægrè admodum curatur. Vinum Melitites, & Mulsum raro et paucis in locis paratur. Melicraton, seu Aqua mulsa, ex tempore fit, ex melle & aqua mulsa, ex tempore fit, ex melle & aqua simpliciter. Hydromeli vltra aquam & mel, addunt quæ diuturnitatem cõciliet. Aquarum natura cuius patet, è cœli, soli, fluxus, bonitate vel malitia conceptæ. Idetiam indigenarum vultus coargunt. Qui supersunt capitum contextus, de Aceti & vini varia confectione, clari sunt, et sanè magna pars nostro tempore non paratur, quæ tamen si pararentur aut priuatus in domibus aut seplasijs, ad maximum in medium ægris proficeret. Quapropter ea Matthioli, epinio est, vinum è ligno sancto frigidis mor-

bis magna facilitate ægros exoluere, perpetuo in complurib⁹ sanitati redditis successus argumento.

Metallica omnia, & primum Cadmia.

CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Gr. Πασ λίθ⊖ μεταλλικ⊖, καὶ πρῶτ⊖ καδμία. *Lat. Metallica omnia, & primum Cadmia. Ital. Tutte le Pietre Metallithe & primo della Cadmia.*

EX Cadmiæ generibus optima est Cypria, Botryis nomine, densa, modicè grauis, & in lenitatem magis declinãs, rubicunda facie, colore spodij, quæ fracta cærulea est, & succosa. Proxima habetur fortis cærulea, intus cæsiorem, intergim

Quæ cùm ſpiſſius inſident, in corpus concreſcunt, & modo genus unũ eius, modo duo, modo omnia perficiũt. Extrahitur & Cadmia in Cypro è monte qui Solis incumbit, cremato lapide cui Pyritæ cognomen eſt, in quo etiam monte quædam quaſi uenæ Chalcitis, Miſyos, Sorcos, Melanteriæ, Caruleæ, Chryſocollæ, Atramenti ſutorij, Diphrygiq; inueniuntur. Nec deſunt qui Cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant, falſi quadã lapidum cognatione. Qualis inuenitur & apud Cumas lapis, nullam ſui uim oſtendens. Ii eo deprehendũtur, quòd ſunt Cadmia leuiores, nullumq; alienum mãdentibus ſaporem exhibent. Cõmanducatus item lapis, dentes offendit, Cadmia, utpote cùm cedat, eſum non reſpuit. Alio autem diſcerni poſſunt argumẽto: Cadmia in farinã detrita, & aceto ſubacta, atque inſole ſiccata, coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appoſitus lapis, proſilit, & fumum igni ſimilem eiaculatur: Cadmia uerò quieta manet, fuliginemq; luteo colore aut æreo ſplendentem expuit, uario Zonarum diſcurſu. Inſuper lapis ignem expertus, atque refrigeratus colorem mutabit, ac lenior multò fiet: ſed Cadmia nihil euariat, niſi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti formacibus candidior, ac minus ponderoſa: ſed uiribus nequaquam comparanda æraria. Vritur Cadmia ſuperior carbonibus obruta, donec translucida ſpectetur, & ferrei ſtercoris modo luceat. Mox extinguitur uino Aminæo, quæ ad emplaſtra præparatur: ſed quæ ad pſorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo exuſtam conterunt in uino, rurſumq; fictili crudo torrent, donec pumicoſa uideatur: iterumq; tritam ex uino, tertio urunt, donec prorſus in cinerem redigatur, nihil ſcabritiæ retinens. Hac ſpodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effuſa ſubinde aqua, dum ſordidum nihil emergat. Dein cocta in paſtillos reponitur.

CAdmia duplex. Factitia, & natura fodinis innascens. Factitia, in fornacum, vbi as eliquatur, summo, in massas nunc racemosas, nunc crustaceas, alias lineares, aut testaceas, eo quo Dioscorides perscribit artificio & lapide, inspissatur. Quo vero, hunc Cadmia, modo conficitur, nihil interest terram an lapidem voces. Fit & ex Argentifodinis, secretis materiarum partibus. Natiua siue fornace, olim in Cypro reperiebatur, hacq; impunè vocari lapis potest. Id lapidis genus, à Galeno Cyprium agente, in montibus & torrentibus inuentis, peritiorum tũ temporis indicio, præcateris Cadmijs palma tulit. Cremata Cadmiæ vna Botrytis, quæ tenuioribus, Altera Placites, ponderosioribus partibus constat. Tridentinæ formaces in Perzene (sic locum fusorium vocat) & in Shozzo Germaniæ, vbi ingens aris copia, excolatur. Haec eadẽ est cum Tbutia Alexandrina, quæ falso pro vera Tbutia habita, ipsissima Dioscoridis est Cadmia. Nec mirum si nomen illi suũ deperierit, cùm Dioscoridis sæculo Spodij vicem suppleuerit, quod & ipsum Tbutiæ est imperfecta, & præterea nihil.

Pompholyx. CAP. XLI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πωμφόλυξ. *Lat.* Pompholix. *Ita.* Pompholige.

POmpholyx specie sola, non genere, à Spodio distat. Siquidem Spodos nigricat, & plerunque ponderosior est, filorumq; plena quasi purgamentum quoddam, quod ab erariarũ officinarum pauimentis & fornacibus euerritur: Pompholyx uerò pinguis est, & candida, usqueadeo leuis, ut in auras enolare possit. Cuius duo fluxerunt genera: Vnum ad æris colorem uergens: subpingue: Alterum magnoperè candidum, summãq; lenitatem nactum. Candida fit Pompholyx, quoties in perflatum do ære, fabri præstantiorem facere uolẽtes, detritam Cadmiam cumulatius instarserint: nãque tenuissima fauilla, quæ effertur, in Pompholygem coit. Cæterùm Pompholyx non ex æris modo materia & fabrili industria fluctuatur, sed ex Cadmia quoque, ad gignendam ipsam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est: In domo, gemina contignatione operta, formax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra ad tabulatum à

ſupnis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem uſque perforetur, ad excipiendam follis narem. Oſtium mediocre habeat pro exitu ingreſſuq; artificis fabricatum. Domuncula altera huic conuncta ſit, in qua & folles & flator ſuo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino ſuccenſis, aßidens artifex Cadmiam particulatim fractam inſpargit, à locis ſupra inſurnibulum extructis. Idem negocium obit inferne artificis miniſter, ſimulq; carbones adijcit, uſq; dum indita Cadmiæ copia prorſus abſumatur. Itaque egeſta ſuffitu, tenuis pars & leuis materiæ, in ſummam domum euolat, & parietibus, tectis, fornicique adhæreſcit: conflatum autẽ inde corpus, inter mitia erumpentibus aquarum bullis ſimile prodit, poſtea minus incrementum capeſſens, glomuſculis uellerum ſimile redditur, ponderoſius autem in ima loca ſe recipit. Sed hoc fornacibus offunditur, illud domus paumẽto coheret: quod tenuore deterius exiſtimandum eſt, ideo quod multum terræ colliegerit, & ſpurcitia in aceruatione refertatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri Spodium arbitrantur, de qua antedictum eſt. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halũ æris præſtat, colore aliquantum piceo, ſapore cæni horrido, & ſi fraudem nõ experta flagranti carbone inferueſcit, aereum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum eſt, Siquidem à nonnullis adulterat̃, taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis groſſis, & quibuſdam coſimilibus. Quod facile cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta ſunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq; raro, aut ſiccam, aut aqua reſperſam, in labellum demitito, quod imbrem cõmeat, & huc atque illuc faſciculum deferens, immergito: ita enim limoſa pars eius ac inutilis effluet, & omne ſedimentum in linteolo remanebit. Poſtea reſidere ſinens, aquam cum cinere colis incer-

nito,

nito, & nouam infundens, agitato: & effundito: mutata tantisper aqua, & colata, dum arenosi nihil sidat. Demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij quantum maximè fieri potest siccant, & manibus in aqua conterunt, dum Mellis crassamentum imitetur. Deinde linteo faucibus exceptum nasis obtẽto, aut laxius illigato, colant, & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerẽ conturbant. Flox spumosum, quod traiectum est: & supernatat nasi, concha excipiunt: & fictili nouo ad usus recondunt. Quod uerò resedit, sensim cribratũ, in alium us transfundũt, relicto arenoso quod pessum ierat. Rursus lapidosa sidere patiuntur, & in us alium excolant. Hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arena expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergũt, arbitrati arenas lapillosq; suo põdusculo degrauatos, pessum ire, pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. Cæterùm cinerem medium separant, & in pilam cõiectum, ut Cadmiam, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marina diluto, modis quos suprà diximus: & ita redditur adstringentior, quàm aquis elota. Vis Põpholygis astringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquãtũ exiccare: inter medicamẽta numeratur, quæ leniter crustas obducũt. Quòd si Spodiõ torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua coliges in pastillos, fictiliq; nouo, subiectis leuibus primis, orbiculos continuò uersabis, dum assiccati fuluescant. Neque ignorandum, ex auro, argento, plumboq; fieri Spodion: uerùm post Cyprium plumbeum maximè commendatur. Quoniã Spodios sæpenumero desideratur: necesse est ostendere, quæ simili uirtute polleant, ut in Spodij locum suffici possint. Antispodia uocãt, quorũ modo sumi debẽt. Folia itaque Myrti cum floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo continua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figulinum percoquatur. Iterum in

fictile

fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi perassatum fuerit, exempta lauantur ad usus. Idem quoque fit e termite sylvestris Oliuæ, si habeatur: sin secus satiuæ cum suis floribus, aut malis Cotoneis dissectis, & detractis ossibus, aut Gallis, aut laceratis linteolis: item ex Moris immaturis, id est candidis, in sole prius arefactis, aut Terebintho, aut Lentisco, Oenanthe, aut mollibus Rubi foliis, uel è Buxi coma, uel Pseudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in sole antea siccatas, eodem modo parant. Alij taurinum gluten. Alij succidas lanas asperas, pice aut Melle irrigatas. Quæ omnia in Spodij uicem usurpantur.

THutia vulgaris, quæ eadem cum Cadmia est, Lapidis duritiem contrahit: pompholyx leuissima faulla est. Porro in ipsis Aeris fusionibus atque adeo Cadmia fornaci mista, bulla emergentes tenuissimarum ac leuissimarum faullarum effigiē, quæ summis fornacum cacuminis adhærent, pompholygem faciunt. Spodium verò, pompholygis extincta faulla est, quæ pondere denuo decidit, & circa fornacem pauimentúmque colligitur. Caterum vera Thutia, Quod antispodium vocamus, vim parem cum Spodio obtinet, neutrum tamen intra corpus sumitur, & peraquè aralium Spodium, hepati non est confortando. Elota pompholyx valentissimum, inter ea quæ sine morsu desiccant, remedium est, & ideò phagedænis & malignis vlceribus conuenit. Collyrijs inditur, in oculorum fluxus & pustulas. Sedis & genitalium vlceribus summè prodest.

Aes vstum. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κεκαυμενον χάλκος. *Lat. Aes ustum.*
Ital. Rame abbrusciato.

AEs ustū probatur rubrū, & quod cōtritu colore Cinnabarum imitetur. Nigrū uerò plusquā deceat exustū est. Fit autē è clauis solutarū nauiū, fictili crudo cōpositis: subiecto sulphure cum sale pari, omnibus uicissim insparsis: fictile, circulito figulari creta stramento, fornacibus inditur, donec figulum percoquatur. Quidam pro sulphure & sale Alumen

inſpargunt. Alij ſine ſulphure ac ſale, fictili multos dies urunt. Alij ſulphure ſolo uiuntur. Fuligmem tamen excutiunt. Alij oblitos ſcyſili Alumine clauos, cum ſulphure & acto, fictili crudo crem̃at. Alij in ænea olla acto reſperſos urunt, & iterũ ac tertio idem efficiunt, poſtea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combuſtum: proximum, in Cypro. Adſtringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit, uitia oculorum emendat, excreſcentia in carne conſumit, nomas cohibet. uomitus ciet, Cum hydromelite potum, aut cum Melle delinctũ, illitúmue. Lauatum ut Cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla prorſus ſordes emergat. Aeris recrementum, ſtercúſue, quam Scoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, ſed imbecilliorem, habet.

IMprobatum duci poterit Aes uſtum officinarum, quod nigrore nimiam uſtionem repræſentet, ſitque non rubens, vt poſtulat Dioſcoridis. At id erroris emendabit diligentia, quæ Dioſcoridis præſcriptionem ſequetur. Et huic conficiendo, vetus quodlibet Aes, cuprúmue ſuffecerunt. Nam noſtro ævo nauium claui, quo longius perdurent, è ferro conficiuntur. Aes uſtum acre eſt, & adſtrictorium: at elotum, perpulchrè cicatrices inducit, quod etiam antelotionem maximè in carnibus duris efficiet: elotum tamen in carne molli præſtantius operabitur.

Flos. CAP. XLIII.

NOMENCLATVRA.

Gr Αὖ͂ος ἄνθος. Lat. Flos æris. Ital. Fiore del Rame.

FLos æris, quem nonnulli clauorum ueterum ſpegma, quaſi reſegmen aut ſegmentum nominarunt, optimus eſt friabilis, in aerugin ſulneſcens. Aliij effigie, & numero, breuis, ponderoſus, modicè ſplendens, atque conſtringens, quod limaturam æris ſcabram nõ recipit, qua ſæpe adulteratur. Sed ut facilè deprehendatur, cùm dentium illiſu, dilatantur ramenta. Fit autem, cùm æs fornacibus fuſum, in receptacula dilabitur: per cola ſiſtulares ad ea pertinentiũ. Tum huic negotio addicti miniſtri: ſordes ex

des expurgantes, aquam clarissimam infundunt, refrigerandi proposito. Itaque repentino concretu, ac addensatione, uelut exsuitur & erumpit antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coërcet. Offusam oculis caliginem emendat, sed magnoperè mordet. Quaternum obolorum pondere datus, crassum humorem extrahit. Carnosa narium & sedis uitia absumit: eruptiones papularum cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellitur. Tuam, tonsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota.

FLoris Aeris à se collecti, hanc rationem tradit Matthiolus. *Statim à percolato Aere, in receptacula illi excipiẽdo præparata, priusquam in se coaleſceret, lympidæ & gelidissimæ aquæ situlam ingentem superinjiciebat, ac inde confestim ingenti cum fragore ex Aere prodeunti prædenso fumo, tantisper dum hic vapor & fumus perdurant, palam super Aes, aqua affusum, continebat. Hæc cum desissent, palam supernè totam minutissimis & rubentibus grans, Aes colore cum quodã splendore referentibus factum comperit. Ideò factum est, quòd per vaporem pertracta in sublime tenuiore metalli parte, cum ob aeris frigiditatem in minutissima grana congelasceret, in inferiora decidens, palæ ferreæ superincumbebat. Hoc semper apud se retinuit: quòd seplasijs eius vice Aerugo, & non flos Aeris venerant. Aeris flos subtilioris, quam Aes ustum, aut Aeris squamma, essentiæ est.*

Squamma æris. CAP. XLIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Λέπις, Lat. Squamma æris, Ital. Squama del Rame.

SQuamma æris, excussa ex Cyprijs Officinarũ clauis, crassa quidem ipsa, præstantior, quæ Helitis, id est clauaris, nominatur: sed ex uili promiscuoq; ære, aut candido, uitiosa intelligitur: quam, ut potè tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbãtes crassam, ruffam, præsertim si aceti resperſu, aruginem contrahat. Prim habet adstrictoriam, extenuantem, re-

primentem, & erodentem. Nomas coërcet, ulcera ad cicatricem perducit. Pota ex aqua mulsa, aquam trahit. Aliqui farinam subactam, dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum scabritiam absumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris squammæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousque pessum ierit. Abijcitur quod subsidit, & effusa aqua, hemina cœlestis imbris adijcitur, & distenta manu, squamma quasi destringenda sit, uehementer confricatur, dumq; lento- rem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usque superinfunditur, terendo ualidè. Squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. Quo facto, expressus humor pyxide, ex ære rubro facta, excipitur. Hoc est enim uelut flos squammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax. Inutile imbecillumq; quod supereſt, lauatur donec nullam prorsus lentitiam excernat, & linteo opertum biduo conquiescere sinitur, effusaq; extante aqua, ubi siccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut Cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ, ex acie, aut mucronibus decussæ, quam uocant stomomæ, eadem uis. Lauatur modo simili, & reconditur: sed ad molliendam alui deiectionem, inefficacior est.

Squãma Aeris, quæ ex tuso & detrito Aere prosilit, medicinalis est. Reperitur & ferri squamma, & Stomomatis. Omnes potenter desiccãt, quamuis diuersè prosint quoque modo. Squãma Aeris alijs potentius desiccat, quod essentiæ sit tenuioris, ac in se aliquantum æruginis contineat. At enim ferri squamma magis astringit, & ab ea Stomomatis squãma. Eo fit vt duæ hæ posteriores in ulcera medicatu contumacia plus polleant, quam Aeris squãma. Hæc carnem consumit & diquat, & maximè Helute. Squamma omnes, magna uehementia mordicant. Qui liquet quæ constituuntur essentiam, non tenuem esse, sed ponderosam. Stomoma non ex Aere aut ferro prodit, sed ex Chalybe, quẽ Acerem vocant, tum maximè cum mulco super inude tunditur, conficiendis armis bellicis, & rusticis instrumentis. Ex Actio, & Aëtuario patet

Stomo

Stomoma non ferrum, sed Chalybem sonare.

Aerugo rasilis. CAP. XLV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰὸς ξύσμ. *Lat. Aerugo rasilis. Erugine rasile.*

AErugo rasa fit ijs modis: In cadum, aut aliud consimile uas acetum quam acerrimum infunditur. Superponitur inde inuersum æneum uas, præsertim concameratum: sin minus, planum: sitq; obstructum, nullúmque habeat spiramentum, exempto, quo deliolum obturaueris operculo. Decimum post diem insidens Aerugo deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum attingat, & totidem post dies raditur. Aut massula æris, aut lamina una plurésue, uinaceis non recentibus, sed iam accescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiam ex delimata æris scobe Aeruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri conclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec Aeruginem contrahant. Tradunt Aeruginem in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus, quibus Aerugo efflorescit: addúntq; per canicule æstus è quodam specu manare: sed illam paucam & optimam esse: hanc spelunicis effluentem, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitiosam, quod lapides multos collegerit. Pluribus autẽ modis adulterant aliqui Pumice admisto, alij Marmore, alij Atramento sutorio. Sed deprehendemus Pumicem aut Marmor, dum pollice sinistræ manus madefacto, Aeruginis portiunculam altero atterimus: siquidem eam diffundi constat. Marmoris autem pumicisq; partes coëunt nõ dissipatæ, demumq; tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt, quin & dentium appressu: siquidem syncera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramẽtum uerò sutorium igne coarguitur. Namque si fictile, aut lamina adulterata Aerugine illinatur, & fermẽti cinere aut carbonibus incale

incalescat alterutrum, mutabitur, rubescétque id quod Atramentum sutorium acceperit, quòd id ustum, suapte natura talem sortitur colorem. Aeruginis quam uocant Scoleciam, duo sunt genera. Quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij æris dimidiam heminam aceti albi acris q3, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmam unam, cùm salis fossitij, translucentis, aut marini quàm albissimi, solidiq3, aut certè cum Nitri pari põdere, terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sydus caniculæ, donec colorem Aeruginis contrahat, & concretu strigmentosum fiat. Vbi autem se in uermiculorum Rhodiacis similium speciem coëgerit, recondito. Efficax, & valde boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris, cum una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt, peregeris. Sunt qui Aeruginem rasilem, quæ in apparatu non respõdit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. Quod genus, ut uitiosum, improbatur. Fit & quædam Aerugo ab aurificibus, mortario & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta Aeruginum genera, usto æri ommino respondent, sed magis effectu ualent. Sciendum fossilem Scoleciam præstantissimam esse: derasam sequi, postremo loco factiam, mordacissima tamen est hæc, & magis adstringens. Aurificum autem æruginis rasæ respondet. Aerugines omnes adstringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorum cicatrices emendant, lachrymas cient, nomas sistunt, uulnera ab inflammatione tuentur, ulcera ex oleo ceraq3 ad cicatricem perducunt, callos & sordida ulcera purgant. Cum melle coctæ, callum fistularum erodunt, cum Ammoniaco, collyrij modo, in eas adactæ. Adgiuarum autem excrescentias, & exuberationem utiles. Magnoperè extenuant genarum crassitiem, cum Melle illitæ. Verùm post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est.

Resina

Resina terebinthina exceptæ, cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur Aerugo, quacunque uelis minutissimè fracta, comminutaq́, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: uersaturq́ donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. Postea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est: sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

Rubigo ferri. CAP. XLVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰόσιδηρος. *La. Rubigo ferri. Ita. Rugine del Forro.*

RVbigo ferri restringit. Sistit fœminarum profluuia admota: potuq́ præstat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. Perquàm utilis ad scabritias genarum, reduuias, & pterygia. Condolymatis prodest, gingiuas firmat, podagras illita lenit, alopecias replet. Vinum aquáue, in qua candens ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur. Stercus ferri, quam Scoriam uocant, eadem potest quæ Rubigo, sed inefficacius. Aconito, ex aceto mulso potum, opitulatur.

AErugo, quæ Aeris rubigo est: vt in ferro ferrugo, seplasijs & recentibus medicis, viride Aeris, magna abundantia in omnibus pharmacopolijs habetur, licet syncera sit parum, adulterata ingens copia. Nam cum Aerugo, aut fossilis sit, aut factitia: fossilis quòd sodinis innascatur, & quòd non raro vermiculorum speciem contrahat, Græcis, Ios scolex nominatur. Hæc ex Cypro nostro tempore in Italiam non affertur. factitia præparandæ multi sunt modi. Nam & è Laminis æreis deraditur, & derasa in massas formatur, acinde Græcis, Ion xiton dicitur. Hodiè cum optimi copia non sit, mediocri vtimur, quod cum aceto fit & vinaceis. Nam Scolecia nostro ævo hauddum in vsus recepta, sicut nec Germanica fossilis Aerugo. Errant qui Aerugine, pro squama Aeris vtuntur, sed iam detectus error, & in totum tollendus. Ferrugo, seu ferri rubigo, & stercus ferri, seu scoria res notissimæ sunt, cauent tamẽ imperitiores, ne squammam ferri, quæ tusione excussa, in massam unde

exilijt rursus indi potest, cum stercore seu recremento confundant, quæ spuma est, è ferro ignito exiliens.

Plumbum elotum. CAP. XLVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. πεωλύμενϴ μόλιβδϴ. Lat. Plumbum elotum. Ita. Plombo lauato.

LOtura Plumbi sic fit: In mortarium plumbeum aquã injiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & limi modo crassescat, aut lutulenta reddatur. Linteolo deinde colato, aquam superinfundens, quo facilius quicquid est resolutũ incerni possit. Hoc iterum facito, usquedum satis tibi habuisse uideatur. Vbi consederit, priore aqua effusa, nouam adijciens, ut Cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia. Postea in pastillos cogens, reponito. Quidam scobem mundi Plumbi lima quæsitam, mortario pistilloq; lapideis terunt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigrescat, mox ubi id pessum ierit, effusa aqua, colligunt in pastillos. Nam tritum uehementer, Ceruſæ simile redditur. Alij elimatæ scobi modicam Plumbaginem adijciunt, affirmantes ita elotum Plumbum præstantius esse. Potest refrigerare, adstringere, inducere, mollire, extenuare, implere cana, sistere oculorum fluxiones, & ulcerum excrescentia. Sanguinem supprimit, prodest contra sedis ulcera, condylomata, & hæmorrhoidas, ex rosaceo. Item, ad ea quæ ægrè cicatricem ducunt: & in totum Spodij effectus præbet, nisi quod nõ obducit crustas. Syncerum Plumbum, astrictu, marini scorpionis draconisq; plagis auxiliatur.

Plumbum vstum. CAP. XLVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μόλιβδϴ πεπαύμενϴ. Lat. Plumbum ustum. Ita. Plombo abbruciato.

Vritur

VRitur Plumbum sic: Super quàm tenuissimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, sulphur inspargito: additisq; alijs rursus laminis, interiecto semper sulphure, usque dum uas expleueris, succendito. Flagrante autem Plumbo, ferrea rude uersato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq; è Plumbo non ustum hæserit: tum demum, obstructis naribus, eximito: alioquin halitus plumbi noxius sentitur. Aut elimatam plumbi scobem in olla sulphure urito. Alij laminas in fictili crudo, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, & circumlimentes operculum, dato exili spiramento, urunt. Alij pro sulphure Cerussam aut Hordeum inspargunt. Alij integras laminas imponentes, acrigine uruntur, & rudicula ferrea continuè mouent, dum in cinerem soluantur. Sed difficilis huiusmodi ustio, & si uehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem, Magis tamen nobis placet prima urendi ratio. Plumbū ustum lauatur ut Cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos Plumbum elotum, sed multò acriores. Recrementum Plumbi, quod Scoriam uocant, optimum est, densum, fractu contumax, Cerussam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ Plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteum colorem duxit: idq; sæpius, dum recrementum absumatur. Dein ubi cōsederit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos. Molybdoites lapis à Plumbi similitudine dictus, respondentem recremento um habet, & eodem modo lauatur.

Stibium. CAP. XLIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Στίμμι. Lat. Stibium. Ital. Stibio.

Stimmi optimum, quod splendidissimum est, modoq; nitedulam emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarunt, alij Platyophthalmon. Vis eius adstringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescẽtia in carne cohibere, ulcera ad cicatricẽ perducere: sordes & ulcera oculorum expurgare. Sistit & sanguinem è cerebri membrana profluentem. Et ut in universum dicatur, usus usto plumbo similis est privatim, ambusta igni, in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum, crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera & exigua Cerussa. Torretur pinsita farina circumlitum, et carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta, exemptumq; restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret. Si enim paulo magis concremetur, Plumbum fit. Lauatur, ut Cadmia & æs. Sunt qui et Plumbi recrementum eluant.

Molybdæne, seu Plumbago.

CAP. L.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μολιβδαίνα. Lat. Plumbago.

Ital. Piombagine.

Molybdæna optima est flaua, argentea spuma emula, modicè splendens: cùm teritur, rufa. Decocta cum oleo iecinoris colorem trahit. Vitiosa est, quæ ærem aut colorem Plumbeum refert. Gignitur ex Auro & Argento. Est etiam quædam fossilis, ad Sebastiam & Corycum inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ Argenti, aut recrementi Plumbi similem. Vritur Lauaturq; eodem modo. Miscetur conuenientissime medicamentis quæ Lipara uocant, atque emplastris

stris minimè mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. Glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

PLumbum nigrum est, & candidum. At elotum Plumbum, è nigro fit tantum. Porrò Plumbi retrimentum seu scoria, non id est quod cum liquefit plumbum, imo vasis insidit cũ nihil aliud sit quam Plumbum, quod (vt ita dicam) calcinari incipit, & facile in plumbi naturam rediret, vt misto Lithargyrio fit: sed spuma illa, quæ supernè expuitur, tum cum in fornace ingens fossilis Plumbi massa percolatur. Hæc densa est, dura, rubescens, vitri transparentia, visiturque è Tridentinis & Germanicis fornacibus magnis aceruis à metallicis iecta. Plumbarius lapis, si Marquesita vulgaris non est lapis, est profectò, vt bonæ simpliciariorum parti videtur, è quo Plumbum excoquitur. Est etiam argenti simul & plumbi serax vena. Stibium, quod Arabum sectarijs Antimonium in Germanicis maximè fodinis, in Italicis & Gallicis etiã reperitur. Stibium cum quo lubuerit metallo in vasculo fusorio permixtum, etiamsi ferrum sit aut chalibs, celerius eliquandi materiam præbet. Laudatur scintilans, fragile, quod in longas fissuras rumpitur, non in rotundas particulas. Id fœmina vocatur. Mas verò, aridius & magis est scabrum, minusque ponderosum & scintillans, & arenosius. Plumbago factitia est, & natiua. Factitia in fornacibus procreatur, in queis Aurum & Argentum eliquantur, nempè cum fodinæ non tantum in se Plumbi contineant, quantum eis percolandis sufficiat, vbi eis vena Plumbi, aut Plumbum purum adijcitur, nunquam non in fornacis fundo Plumbum calcinatum, simile Lythargyrio reperitur. Natiua, ea planè est vena, quæ Argentum simul & plumbum continet.

Argenti recrementum. CAP. LI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Αργυρου σκέρια. *Lat. Argenti recrementum.*
Ital. Scoria d'argento.

REcrementum Argenti, quod Scoriam uocant, aut Helcysma, aut Encauma, Molybdænæum habet. Quare emplastris quas phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, ut potè cùm adstringat, extrahátque.

ARgenti scoria seu recrementũ, factitio, Esmalto, è vitro (sic dictũ) simile, ac diuersorum est colorum. Quod euenit vbi argentifodinæ adiacentes habeat aliorum metallorum fodinas, maxima tamẽ ex parte nigra est, cæruleis & viridibus lineis distincta, quamuis & quædam in totum cæruleæ, quædam virides sint, vt Esmaltum, perlucida.

Spuma argenti. CAP. LII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἰθαγρυς. Lat. Spuma Argenti.
Ital. Lithargirio.

SPuma Argẽti quædam gignitur ex arena, quam Molybditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfectè igni incandescat. Altera ex argẽto, Tertia ex Plumbo. Probatissima est Attica. Secunda Hispaniensis. Has sequitur quæ fit Dicæarchiæ, id est Puteolis, Baijs, in Cãpania, & Sicilia: plurima enim hisce locis è flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, Chrysitis appellatur, omnũ optima: quæ in Sicilia, Argyritis: quæ ex argento, Calabritis. Vis autẽ adstringere, mollire, explere cauа, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argẽti spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, prunæ superpositis: ita accẽsa follibus, ut cõflagret, absterguntur insidens spurcitia, & recondítur. Aliqui ter aceto aut uino restinguentes, rursus urunt, & eadem prosequuti, reponunt. Lauatur ut Cadmia. Vt Argyritidi nominatæ, aut, si desideret, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum cõfracta, chænicis atticæ mẽsura, fictili nouo superfusa aqua, addito cãdidi Tritici pari pondere, priuatimq; pugillo Hordei, linteolo puro, raro, ansulis uasis alligato, coquitur, donec Hordeũ fractum dissiliat: deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. Triticum abijcitur, spuma Argẽti uehementer manibus affricando infusa aqua lauatur, assiccataq; in Thebaico mortario teri-

risiue

vitur, affusa feruẽte aqua, donec soluta satisfat. Excolata aqua, iterũ tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua simẽ. Manè celis excernitur, alia misundatur, atq; ter die excolatur. Id septẽ diebus fieri solet. Postea additis ad singulas minas spumæ Argẽti, quinis salis fossilis drachmis, infusaq; calida aqua, ter die teritur, & addita aqua excolatur: cumq; malluent, calida infusa, idẽ facito, dum nullã prorsus salsedinẽ resipiat. Demũ ardentissimo sole siccata, electo prius humore, reconditur. Sin minus, minas spumæ Argyritidis diligẽter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouũ conijcitur, aqua misunditur, ita ut superemineat. Mouetur quotidie manè & uesperi, aquaq; superfundi priore nequaquã effusa. Hoc fit triginta diebus: nãq; nisi moueatur, crassescit, usque in duriticm testæ. Post hæc effusa leniter muria, in Thebaico mortario spuma Argẽti teritur, cõiectaq; in fictile aquã cõtinẽs, manibus diligẽter agitatur, muta ta subinde aqua, donec nullũ salsuginis indicũ præbeat. Deinde quod ex argẽti spuma cãdidũ apparet, in uas aliud transfertur, & redactũ in pastillos, plũbea pyxide cõditur. Alij spumã Argenti in fabarũ magnitudines cõfectã, in uentre sulco crudo ex aqua coquũt, dum uiscus eliquescẽs cõtabescat. Exemptamq; cũ sale pariter terũt, & ut suprà dictũ est, lauãt. Sunt qui salis libram spumã, & spuma Argẽti tantundẽ, in sole terãt, aqua cõtinuè mutata, dũ cãdor ei detur. Alia ratio: Sumito quãtumuis Argẽti spumã: ubi lana cãdida inuolueris, fictili nouo indita aqua, cũ pugillo fabarũ recẽtiũ repurgatarũq; decoquito. Cũq; fabæ dissipatæ debiscẽt, lanaq; nõ denigret, exceptã Argẽti spumã, et altera lana inuolutã, iterũ coquito, cyathũ aquæ & parẽ fabarũ modũ adijciẽs. Eadẽ tertio, quæ suprà, facito. Insuper transfundẽs in mortariũ, ad singulas salis fossilis libras, adijcito octogenas spumæ Argẽti drachmas Atticas, et terito: intermittẽsq;. Nisi quã albissimi cũ aqua du-

luis

luti drachmas quadraginta-septem indito : iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. Ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi cõsidere desierit, colato. Tum nouam superadiciens aquam, manibus probè uersatam, sinito ut considat, ac rursus per colum adjcito. Alternis eadem prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullã salsedinem præ se ferat. Postremò in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus sub canicu læ sydus exponito, & siccata utitor : Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq;, & maculârum plenas.

ARgenti *spuma aut* Litharg*yrium fit in fornacibus vbi* Argẽtum *depuratur, è plumbo nigro, à coctionis diuturnitate, & metallorum aliorum exhalatione ea forma concepta.* Porro color *quo obducitur aureus vel argenteus, non ex Auri vel Argenti spuma prosilit, vt sepla sijs visum est, sed vt plus, minúsve* Aeris, *desecando* Argento, *immittatur. Nam si maxima pars* Aes *sit, aureo colore* Litharg*yriũ imbuetur, sin modicum, aut nihilum sit* Aeris, *argenteo inducetur.* Et *re uera* Litharg*yrium, nihil aliud est, quam* Plumbum Aeri, *aut aliquando* Argento, *depurantium indiligentia permixtum.*

Ceruſa. CAP. LIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ψιμμιθιον. *Lat. & Ita.* Ceruſa.

CEruſa *fit hoc modo : Infuso in urceum oris lati, aut fictile labellum quàm acerrimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculum, subiecta prius arundinea tegete, firmato: superiectisq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq; deciderit, humorem purum ad summa delatum colato, crassamentumq; transfundito. Debet quoque siccari in sole, mox trusatili mola teri, aut alias tritum cribrari. Postea quod supereſt duri, in tenues partes redigendum cribrandumq;.*

Vicis

Vicissim eadem tertio quartoq; facienda. Melior, quæ primò cribrata est, & medicamentis oculorum assumenda. Secũdum locum tenet sequẽs, & reliquæ suo ordine. Nec desunt qui ligneas rudes in medio uase appendant, & deraso ceu situ imposito, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinẽtes dimittunt. Post dies decem, laxato obturamento utsunt. Cumq; resoluta materia fuerit, reliqua, ut suprà diximus, exequuntur. Si autem quis in pastillos uelit digerere, aceto acri subacta, diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Aestate tamen supradictum opus obeundum est: ita enim candida atque efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urceis supra furnos, balnea, aut fornaces impositis: ascendens enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedæmone, proximam Putcolis. Torretur hoc modo: Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam Cerussam imponito, & assiduè uersato, cinnq; cinereum colorem traxit, eximens refrigerato, & utitor. Est & aliud urendi genus: Trita patinis nouis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec colore similis Sandarachæ fiat: extraq; ad usus ministratur. Quæ uerò ita parata est, Sandyx à quibusdam dicitur. Lauatur Cerussa Cadmiæ modo. Vis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareq; que: insuper excrescentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. Miscetur ceratis, & emplastris quæ Liparæ uocantur, pastillisq;. Est autem letalis eius potus.

Cerussa, plumbum est acerrimi aceti halitu in crassamentum, post in trusatili mola tritum, denuò cribratum, in pollinem resolutũ. Ea exusta, donec rufum colorem imbuat, Scandicem facit. Officinarum Minium, & Scandix, una & eadem res sunt.

Chrysocolla. CAP. LIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ.

Græ. Χρυσοκόλλα. *Lat. Chrysocolla Ital. Borrace.*

CHrysocolla laudatissima Armeniaca, colorem Porri quã simillimè reddens. Secundum locum sibi mẽdicat Macedonica, & proximã Cypria, quo in genere præfertur pura: damnatur, quæ terram, aut calculos collegerit. Ratio laudi hæc est: Tusam infusa aqua, mortario expassa manu ad pilam usque teritur fricato, & statim quàm consederit, colato. Alteram insuper siccato, & statim quàm consederit, colato. Alteram insuper siccato, & statim quàm consederit, colato. Alteram insuper sicc

ARmenius lapis præfertur lauis, colore cæruleo, perquàm æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chrysocolla præstat, sed inefficacius. Quinetiam usum habet ad pilos in palpebris alendos.

ARmenius Lapis colore Chrysocollam refert. Selectissimus est qui summè viret, & propè ad casium accedit. Qui in pluribus Germaniæ locis reperitur lapis, conficiendo colori quem propriè, è viridi casium vocant, Matthiolo verus esse ducitur, Armenius lapis. Nec obstant natales. Siquidem manifestò videre est, seplasijs Cadmiam, Thutiæ: Spodij, diuersa Antisspodia: & floris æris, viride æris vicem referre: cum tamen hæc singula in fodinis reperiantur. Porrò si is lapis in officinis non reperitur, non statim sequitur in metallicis fodinis non reperiri. Lapis armenius per Tralianum humores melancholicos expurgat, impunè, nec dispari ab Elleboro albo virtute. Per Actium pueris confert quibus strictum est pectus, prouocandóque vomitui peculiaris. In epilepsia sine noxa ad tertiam vnciæ partem offertur, cum decocto Centaurij minoris. Galeno lapis armenius virtutis est abstersoriæ cum leui quadam acrimonia, & leuissima viastrictoria.

Cœruleus. CAP. LVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κυανος. *Lat.* Cæruleus. *Ital.* Lapis Lazuli.

COeruleï origo ex ærarijs metallis in Cypro, copiosior ex arena littorali: secundum quosdam sub cauatos stecus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut Chalcitis. Lauatur ut Cadmia. Vim habet reprimentem, & modicè erodentem. Crustas gignit, & exulcerat.

COeruleus, siue Lapis Lazuli, probatissimus qui scintillis aliquot aureis emicet. Arabū sectarij Cerulēū, & armeniū lapidē quod quadantenus cognati sunt, viribus & specie cōfundunt. Et sanè in Germanicis fodinis inuenem & in vna saepenumero massa adnati reperiuntur, ab eāq; coloris propinquitate, eādem & vim & pretium apud plerosque obtinere. Attamen Lapis Lazuli venenatus non est, sed per Manardū diligēter elotus, purgat innoxiè, humores præsertim melancholicū,

quantum

quantumuis Auicenna putrefactorium dicat. Siquidem acrimonia putrefacit, quam lotio commoda emendat. Porrò Germanica fodina, auro notatum non procreant, namque sic distinctum in aurifodinis tantum, & è quibus argentum simul & as extrahuntur, & alibi nascitur nusquam. Quocirca bonitate & pretio præcellentissimus Lapis Lazuli, qui ex aurifodina educitur, quoque vltra marinum (sic vocant) Azurum fit. Maritimis littoribus innascens, inspissata arena non absimilis, vix, aut nullatenus, nostro ævo reperitur.

Indicum. CAP. LVII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἰνδικὸν & λίθος. Lat. Indicum. Ital. Indico.

INdici duo genera. Vnum sua sponte nascitur, tanquam spuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ: & est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimum existimatur, quod cæruleï speciem præbet, succum suum sorbet, & leue. Inter medicamenta est quæ leuiter adstringunt, & inflammationes, tumoresque rumpunt. Purgat & reprimit ulcera.

PLinianum Indicum, quod in infectorijs officinis è Purpura spuma confici scribit, aliud est à nostro, quod ex Isatide, seu Glasto fit, quoque pictores vtuntur inducendo (sic loquuntur) cæsio colore, aliisque coloribus, & quod Auripigmento permixtum, colorem viridem pulcherrimum facit: & perinde à Dioscoridis Indico discrepans, quod spumam facit, ex Indicarum arundinum germinatione.

Ochra. CAP. LVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ὠχρα. Lat. & Ital. Ochra.

OChram leuissimã, & omnino luteam eligere oportet, saturatam, nõ lapidosam, friabilem, natione Armeniam. Vritur hæc, & lauatã Cadmiæ modo. Vis eius adstringere, credere, collectiones & tubercula dissipare. Excrescentia in carne repri

reprimit, cauacum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

OChra lutei coloris terra in pictorum vſus cadens, è cauernoſo fodinarum plumbi vapore, eiuſmodi colorem imbuit. Nam Athenenſis Ochræ memoria periit.

Cinnabaris. CAP. LIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κιννάβαρι. Lat. Cinnabaris. Ital. Cinabro.

HAllucinantur qui Cinnabarin Minio eandem eſſe exiſtimant. Minium enim in Hiſpanijs ex lapide quodam argentæ arenæ permiſto, temperari ſolet, alioquin non dignoſcitur. Fornacibus autem in florentiſſimum flagrantiſſimumq; colorem permutatur. In metallis uerò ſtrangulantem halitum eructat, itaque facies incolæ ueſicis obuelant, ut per illas ſpectēt, nec reſpirando noxium aërem attrahant. Eo pictores ad ſumptuoſa parietum ornamēta utūtur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno conſtat. Hactenus inuenitur, ut uix uerſicoloribus pictorum lineis ſatisfaciat. Intento colore nec diluto præditum: quare quidam ſanguinem eſſe draconis exiſtimauerunt. Vim habet Cinnabaris Hæmatitæ lapillo eandem. Conuenit ad oculorum medicamenta, uerùm efficacius, magis enim adſtringit, & ſanguinem cohibet. Ambuſtis igni, & papularum eruptionibus cerato excepta, medetur.

CInnabaris quo ſeplaſia & pictores vtūtur, longè diſtat à Dioſcoridis Cinnabari. Nā noſter & factitius eſt, & foſſilis, venenatus, & exitioſus. At Dioſcoridis Cinnabaris ex Africa affertur, modica quātitate, vi eadem qua lapis Hæmatites, nō ſoris tantū applicitus, ſed etiam intra corpus ſumptus. Quod vulgari noſtro Cinnabari non conuenit, nempè erodenti, exulceranti, venenato, oculorum ac interiorum inimico. Plinius ſanguinem putat eſſe draconis in pugna cum elephante contuſi. Sed id falſum eſt. Per Cadamoſtum in affricanæ nauigationis

historia cap. 4. Sanguis Draconis, lachryma est gummosa & liquida. quæ ex Africana arbore distillat, colore purissimi & summè naturalis sanguinis. (Hic hodie Italis dicitur, *Sangue di Drago in lagrime*) *Incolæ quo maior sit copia, corticem ferro incidunt, & collecto liquore, abeunt igni incoquunt, & sanguinem Draconis vocãt. Liquor hic ex Africa allatus, pauca quantitate, in pictorum vsus inducendis vmbris, & deliniendo rubro claro,* (vt votitant) *adde hic quod experientia cognitus est Hæmatiti virtute consimilis, & astrictorius, non dubiam fidem facit,* Dioscoridis *Cinnabarin, idem esse cum hoc Africano liquore. Cæterum Cinnabaris fossilis, rubens est lapis, non extrema duritie, at ponderosissimus, & non rarò argento viuo intantum farctus vt sponte exsudet, haud aliter, quàm arte & vi ignis educitur. Factitius fit ex Argento viuo & sulphure per viam sublimationis. Minium quod hoc capite scribit* Dioscorides, *noster est Cinnabaris fossilis. Minium vulgare, nihil aliud est, quam* Sandix.

Argentum viuum. CAP. LX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ὑδράργυρος. *Lat. Argentum viuum.*

Ital. Argento viuo.

ARgentum viuum fit ex Minio, quod abusiuè Cinnabaris dicitur, patinis fictilibus, imposita ferrea concha Cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. Siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in Argentum viuum coit. Quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis, stillatim concretum. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis: siquidem aliam materiam omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet: suo enim pondere interna exest. Remedio est lac multum subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum Absinthio, aut Apij decoctum, aut semen Ormini, aut Origanum, uel Hyssopum cum uino, Auri limati scobs, id est, ramentum quàm tenuissimum, epotum, mirabili est auxilio.

Argenti

Argenti viui vena, & sola, et cùm marmore reperitur. Montes aliquot qui à Goritia vnius diei interuallo distant, cauezs habent minerales, vbi abundatissima copia reperitur. Huius conficiendi facilis est ratio. Cinnabaris fossilis, longè amplius Argentum viuum exudat. Id philosophi alchimistæ metallorum omnium semẽ & originem fecere, eamque causam esse cur condensari non possit. Attamen contra eorum opinionem, argento & auro, quàm omni alio metallo citius vnitur. Siquidem metalla omnia quæ Argento viuo immittuntur, imitatant, præter aurum quod illicò fundum petit, quod ei cæteris citius implicetur.

Rubrica Sinopica. CAP. LXI.

Græ. μίλτος σινωπικὴ. Lat. & Ita. Rubrica Sinopica.

Rvbrica Sinopis maximè probatur grauis, densa, ad iocinoris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, cùm diluitur impendio fusilis. Effoditur in Cappadocia, spelunc is quibusdam, expurgataq; defertur in Sinopem urbem, in qua uenditur: unde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriã, quasi inducendo obstruentem & adstrictoriam. Quapropter ulnerarijs emplastris, & pastillis exiccãtibus, & adstrictorijs commisceri solet. Aluum sistit, in ouo sumpta aut clystere infusa. Datur iocinoris uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. CAP. LXII.

Græ. μίλτος τεκτονικὴ. Lat. Rubrica fabrilis.
Ita. Rubrica fabrile.

Rvbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia & Carthaginensis, lapidum expers, friabilis. Gignitur etiam in Iberia, quæ ad occidẽtem spectat, Ochra exusta, & degeneranie in Rubricam.

Rvbrica Sinopica, vt ex Dioscoride apparet, olim è Cappadocia asserebatur, Nunc verò, eius vsus periit. Rubrica fabrilis rusa est gleba, quam Bolum nostro ævo nuncupant.

Lemnia terra. CAP. LXIII.

Græ. λημνία γῆ. Lat. & Ita. Terra Lemnia.

LEmnia terra, cuniculoso in specu nata, è Lemno insula, pa lustri loco defertur, imbi electa, & caprino sanguini permista: quã incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant unde & Sphragida ægos, hoc est, Sigillum capræ, appellauere. Vim antidoti habet contra pernicioſa uenena singularem. Pota cum uino, & præsumpta, enomi uenena cogit. Cõtra ictus morsuq; animalium, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. Antidotis familiaris. Sunt qui hac ad sacrificia utantur. Est & dysenteriæ utilis.

LEmnus insula, vnde terra Lemnia olim exportabatur, vulgo hodie Stalimene dicitur. Quæ nostro tempore sigillo impressa Turco, Terra sigillata ad nos affertur, vera non est & impermixta terra Lemnia, cum hæc supramodum sit rubens, terra vero sigillata dilutius rubeat, quod cum alia terra mistionem coarguit. Porro è doctorum hominum censura, quem Bolum armenium Orientalem vocant, infucata & maduterata est, Lemnia terra. Non enim ex armenia, vbi verus & sincerus Bolus reperitur, is Bolus affertur, sed ex Lẽno insula. Siquidem Bolus armenius Ochra in morẽ palleſcit, nõ rubet. Id Lemniensiũ mercatoriũ fit dolo, qui quo res diuersas mentiantur, ex vna & eadem Lemnia terra cum pura est, in armenium Bolum quæstum faciunt: hac vero mista & adulterata, in terram Lemniam compendium faciunt.

Atramentum sutorium. CAP. LXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαλκανθος. Lat. Chalcanthum. Ita. Vetriolo.

ATramentum sutorium genere quidem, unum & idem est mole & concretum: sed in specie differentias treis habet. Vnum namque humoribus stillatum in cuniculos quosdam colatis, concrescit; quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, Stillatitium appellatur. Petesius ipsum Pinarion uocat, alij Stalacticon, id est, stillatitium. Alterum simplici ratione fit in specum cis: postea transfusum in excauatos scrobes, concrementum ca-

pessit

pessit, quod Pecton, id est, cõcretitiũ, propriè nominatur. Tertiũ dicitur coctile, & in Hispania fieri solet: sed inutile ac mualidissimum esse constat. Ratio parandi hæc est, Aqua madefactum decoquunt, mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. Hoc certis diebus coalescit, in complureis formulas digestũ, tesserarum speciem reddentes, quæ racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cæruleum, graue, cõcretum, translucens: cuiusmodi stillatitium est, ab alijs Lonchoton nominatũ. Proximum, concretitium. Coctile uerò ad infectus & denigrationes, aptius cæteris esse compertum est. Sed ad medicinæ usum inualidius esse, experimẽta docent. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. Latus uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. Vomitus ciet: aduersus hausta fungorum uenena, ex aqua potum auxiliatur. Purgat caput, aqua dilutum, & in nellere naribus instillatum. Vritur ut paulò pòst in mentione Chalcitis ostendemus.

CAlcãthum, quod Atramẽtum sutorium est, & vulgo Vitriolum, duum est in Italia speciemum. Vnum natiuum, quod Coppam rossam vocant, id validius est. Alterum, factitium. Istud è fodinis, & natiui loci natura, plus minusue robustius est. Romanum, quantumuis luidius, factitiorum validissimum est. Secundum ab eo locum obtinet Cypriacum. Nam Germanicum, colore licet sit pulcherrimo, cæruleo, oculisq; magis adblandiatur, attamen cum ex eo, aut educenda aqua fortis, aut inficiendi panni, re ipsa inualidius proditur. Vitriolum essentia fossili cum alumine conuenit. Mordet gustu, asperum est, pungit, & astringit, operatione, alumen: acrimonia. Salnitrum, siccitate sal exprimens. Huius fodinæ non longè absunt à Massa, maritimæ Senensium, vrbe. Huius minera terram potius, quam lapidem refert, coloris in cæsio liuescentis, & maculis aliquando crugineis, aliquando viridibus, viridis æris in morem. Ex hac subterranea, fœtidissimus & acerrimus odor exhalat, sulphuri similis, ob idq; cauea aperta effoditur, alioqui breui perituris metallicis operarijs. Recens conficiendi vitrioli ratio à Galenica differt. Ista è Galeno patet, illa quotidiè visitur. Id tamen sciendum, Cyprium Galeni Calcanthum, materiam esse coalitam, eque subtilioribus

bus Chalcitis, Miſi, Pſorici, & Aeris partibus compoſitam, Quod, vt cõuenit, intellectum, Galenum ſatisſuperque ab maduertentia tuetur. Coppa roſa quam natiuum Chalcantum diximus, ſæpenumero ſuprà montes fodinæ Vitrioli congelata reperitur, corticis criſtallinæ effigiem referens. Acerrimũ, quod per alembicum, à vitriolo, oleum extrahitur, & pariter Coppa roſa, præparata aut diſſoluta in aqua roſata, colata, ter quatérue inſpiſſamento repetito, valent in multos in medicina vſus, quos myſta norunt. Nam myſtis ſacra prodere neſas.

Chalcitis. CAP. LXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. χαλκῖτις. Lat. Chalcitis. Ital. Chalciti.

CHalcitis præfertur ſimilis æri, friabilis, nec lapidoſa, nec inueterata, intercurſantibus oblongis uenis, ſplendentibuſq; Huic abſterſoria uis ineſt, & excalfaciens, & cruſtas ulceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. In genere leuiter exedentium eſt. Adignẽ ſacrum, & ulcera quæ ſerpunt, efficax eſt. Sanguinem è nulua & naribus erumpentem, cum ſucco Porri ſiſtit. Gingiuarum uitia, depaſcẽtia ulcera, tonſillasq;, eius farina compeſcit. uſta, & cum melle trita, oculorum medicamentis longè utilior redditur. Callum genarum & ſcabritiam abſumit, abſtergetq;. Fiſtulas tollit, collyrij modo in eas adacta. Fit ex Chalcite medicamentum, quod Pſoricon uocant, duabus eius partibus cum una Cadmiæ additis & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili obruere ſimo, diebus quadraginta, per caniculardores: ſic enim fit acrius. Idẽ quod Chalcitis poteſt. Alij pares utriuſque portiones in uino terunt, & eadem proſequuntur. Vritur Chalcitis fictili nouo, uuis carboribus ſuperpoſito. Modus autem uſtionis in humidioribus eſt, dum ipſa Chalcitis bullas excitare deſierit, & perfectè inaruerit: in reliquis uerò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & ſanguinem aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda eſt: inſidens autem ſturcitia, flatu expellenda, mox reponenda.

nenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus, usquedum luteo colore pallescat: aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec igni conflagret, & colorem mutet.

Misy. CAP. LXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μισυ. Lat. Misy. Ital. Misi.

MIsy assumendum natione Cyprium, Auri simile, durum, quod friando Auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet & ustionem cum Chalcitide eandem, præterquam quòd Psoricum ex eo non conficitur, excessus defectúsque ratione tantùm differens. Aegyptium autem cæteris præstat, utpotè quod efficacius habeatur, sed ad ocularia medicamenta multò supradicto inferius.

Melanteria. CAP. LXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μελαντηρια. Lat. & Ital. Melanteria.

MElanteria geminæ est originis. Quædam in faucibus cuniculorũ, quibus æs eruitur, salis modo concrescit. Alia uerò in summa facie supradictorum locorum coit, quæ terrena est. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibusdam regionibus, fossilis quædam. Præstat, quæ sulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis, & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam eam obtinet, quam & Misy.

Sory. CAP. LXVIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σῶρι. Lat. Sory. Ital. Sori.

SOry existimarunt aliqui Melanteriam esse, aberrantes. Siquidem sui generis est Sory, ei non absimile. uerum Sorei

uirus ineſt graue, & nauſeam mouẽs. Inungitur etiã in Aegypto, & aliis quibuſdam regionibus, ut in Libya, Hiſpania, & Cypro. Præfertur Aegyptium, quodque friãti nigrius apparet, in multa foramina dehiſcens, ſubpingue, inſuper adſtringẽs, & olfactu deuorationéque magnum uirus olens, ita ut ſtomachus in uomitiones effundatur. Quod autem friatum ſcintillas Miſyos modo non emittit, & alterius generis eſſe, & inualidum cenſendum eſt. Vim & uſtionem ſupradictis ſimilem habet. Dolori dentium cauernis inditum medetur, eosq; labantes firmat. Iſchiadicis ex uino infuſum auxiliatur. Illitum cum aqua, uaros extinguit. Medicamentis admiſcetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ uſtionem experta non ſunt, peruſtis ualidiora eſſe exiſtimantur, præter ſalem & uini facem, Nitrum calcem, & cõſimilia, quæ cruda remiſſiora ſunt. combuſta enim, uiribus efficaciora redduntur.

CHalcitis, Miſy, Sory, *in Italiam, & proinde in Galliam non afferuntur. Quin Matthiolus aſſerit, ſe in fodinis Germanicis uide Aes effoditur, his reperiundis plurimum laboraſſe, ſed fruſtrata opera, non ſuccedente effectu, nulloque ſeſe promente veſtigio. Melanteriam uerò in cuniculorum faucibus & cauernis ſæpe vidiſſe, quam tamen metallici operarij non animaduerterent. Porrò iam detectus eorum error, qui Miſy, vitriolum Romanum putauere. Siquidem vitriolum colore aureo non conſtat, nam friatum non in aurum, ſed in vitrum ſcintillat. Porrò è Galeni teſtimonio, Miſy minerale eſt, quod à ſeſe ſponte terræ viſceribus innaſcitur, nec factitium eſt. Idemq; de Chalciti & Miſy eſſe ex eiuſdem libri noni, De facultate ſimplicium, capite de Chalcanto, ſub finem, intelligitur. Item Chalcitim in Miſy transformari, nõ Miſy, in Chalcitim. vitriolumq; Romanum vetuſtate in Chalcitim tranſire, ob idque Miſy eſſe non poſſe, ſed potius ad Sory naturam accedere: quod quemadmodum Chalcitis in Miſy transformatur, ita Sory in Chalcitim conuertitur. Tria hæc medicamenta Sory, Chalcitis, & Miſy, eiuſdem in genere facultatis & naturæ ſunt, eſſentiæ tamen tenuioris aut craſſioris differentiam ſortita. Sory omnium craſſiori eſt eſſentia, Miſy tenuiori, has inter media Chalcitis. Ad hæc Miſy in corporibus duris Chalciti (nempè ob tenuitatẽ partium) plus mordet, cumque ambæ in*

decoctio

decoctionibus dissoluantur, magis tamen Chalcitis, quam Misy. Sory non eliquatur, vt quod compactius, plus ad saxi naturam accedat: Haud aliter quam Misy, per natiuum calorem extenuatum, ob idque Chalcitis siccius non facilè liquefit.

Diphrygcs. CAP. LXIX.

NOMENCLATVRA.

Gr. Δίφρυγες. Lat. Diphryges. Ital. Diphrige.

Diphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola gignitur. Lutosum nanque extrahitur, ex luto cuiusdam inibi specus: extractum, sole siccatur, mox circumpositis sarmentis uritur. Diphryges ideo uocatum est, quòd & à sole & à sarmentis uratur, arescat, & fermè torreatur. Alterum perfecti æris, quasi subsidens fæx est. Siquidem post frigidæ aquæ effusionem, ut suprà retulimus, cùm de flore æris differeremus, sublato ære, fornacũ ima parte cohærens id genus inuenitur, & adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit: Lapidem Pyriten, ut calcem multos dies cremant in camino: cumq; colorem Rubricæ contraxerit, eximentes recondunt. Quidam tradunt hoc, ex sola materia, quæ lapidem æris gignit fieri quando in dictis areis assata, & in scrobes trãslata perunitur: tunc enim ambientem scrobis locum comprehendit, & exemptis lapidibus nihilominus inuenitur. Præfertur quod saporem æris reddit, eruginisq;, adstringens, & uehementer exiccans linguam. Quod sibi exusta Ochra non uendicat, quæ cremata Diphrygis uice uenit. Vis eius adstringere, siccare excrescentia: consumere, ulcera serpentia, & quæ cacoëthe uocant, ad cicatricem perducere. Suppurationes, Terebinthina aut cerato exceptum discutit.

Metallicum & Cyprium Diphryges, nostro tempore nec affertur, nec ostenditur. At secundum genus, quod perfectioris æris fornacibus

nacibus ab eo percolato sedimentum est, in Italia in Perzene fodinis reperitur, & in pluribus per Germaniam locis. Quod ex lapide Pyrite fit, aut ex sola materia quæ Aeris lapidem procreat, nobis est inogni-tum. Gosiaria per Cordum, Exilit è terra cuniculis materia quæpiam luti æmula, figulinæ cretæ effigie, lenta & glutinosa substantiæ, sed licet paulatim expuatur, eo tamen emergit impetu, vt etiam lapillos prodiens sursum attollat, natura & facultate Misy respondens. Hanc natiuum & Cyprium ille Diphryges existimat.

Auripigmentum. CAP. LXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀρσένικον. Lat. Auripigmentum.
Ital. Orpigmento.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus Sandaracha, gignitur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in squammas fissile: quale in Misya Hellesponti nascitur. Huius duo genera fluxerunt. Vnum supradictum est: alterum glandis effigie, pallidum & colore Sandarachan imitans, glebosum, ex Ponto & Cappadocia defertur: quod etiam secundum locum tenet. Torretur in testa noua uinis carbonibus subiectis, assiduoq; uersatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum, tritúmque recondi-tur. Vim habet adstrictoriam, & erodentem. Crustas cum uehementi uredine, & uiolento morsu excitat. Reprimit quæ exrescunt, & capillos euellit.

Sandaracha. CAP. LXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σανδάραχα. Lat. & Ital. Sandaracha.

SAndaracha probatur russa, & saturatior, & aliena materia uacãs, friabilis, Cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadem & ustio, quæ Auripigmento. Explet alopecias, resina excepta. Scabros ungues cum pice eximit. Contra

phthi-

phthiriasin ex oleo efficax est. Tubercula cum adipe discutit. Prodest ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo: item condylomata. Datur ex mulso, purulentæ extussientibus. Suffitur quoq; cum resina, aduersus ueterem tussim, rapto per fistulam nidore. Vocem expedit, cum Melle delinsta, suspirios cum Resina in catapotio optimè datur.

AVripigmentum & Sandaracha minerala, eiusdem virtutis & naturæ sunt, nec alio differunt, quã quod vnum magis excoctum est, alterum minus, peraquè vt facultate vnum altero subtilius. Proindè Sandaracha, nihil aliud est quam Auripigmẽtum, quod in terræ visceribus ampliorem & coctionem & colorem contraxerit. Quod eò patet. Auripigmentum in testaceo vase super carbones incoctum, summè rubens & flammeum apparet, qualis reuerà est Sandaracha, eoq; magis, quo maiorem artificio colorem imbuit, quam naturà, Sandaracha. Venetijs inter Auripigmenti portiunculas, Sandaracha summè rubens inuenitur. Quam Vernicem scriptorum vocant, gummi est Iuniperi, nõ Sandaracha. Errorẽ fecit, dictio Sandarax, quæ Arabibus istud est gummi. Ea propter vbi apud Arabes Sandaracha legitur. Vernix scriptorum intelligenda, vt in Græcis authoribus, id, de quo agimus, minerale. Sandaracæ & Sandicis nomina, quidam pro Ceruſa vsta, quòd admodum rubida sit, accipiunt, & hæc nihilominus, ipsum est Serapionis Minium, & maxime eius pars, quæ hodie sophistæ vtuntur. Caterum Arsenicum crystallinum & album, non ex Auripigmento fit, per sublimationem, vt aliqui opinantur, at eisdem ex sese queis Auripigmentum & Sandaracha cauteis imascatur. Risagallum per sublimationem fit, æquis ex Arsenico & Auripigmento partibus.

Alumen. CAP. LXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. στυπτηρια. Lat. Alumen. Ita. Alume.

OMne Aluminis genus ferè in Aegypto, & in eisdẽ metallis inuenitur. Etenim scissile quoddã, quasi flos glebosi intelligit. Gignitur & in alijs quibusdã locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phrygiæ, Africa, Ardonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phrygiæ, Africa, Armenia, et pleriq; alijs regionibus. sicut et Rubrica. Plurimæ eius species. Verũ ad medẽdi usũ, scissile, rotũdũ, et liquidũ expetunt.

Opti-

Optimũ eſt ſciſſile, præſertim recens, candidiſſimũ, guſtu per quã adſtringẽs, grauè olens, calculorũ expers, nec glebulosè aut aſſulosè cõpactũ, ſed ſigillatim in capillamẽta quædã caneſcẽtia deliſcens, quale eſt quod Trichites, quaſi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic Alumini perſimilis, qui guſtus iudicio dignoſcitur, quòd non adſtringat. Damnatur in rotundi genere, quod manu confictum eſt: ſed ex figura deprehenditur. Aſſumendum autem ſuapte natura rotundum, bullis turgens, albo propius, atque ualidius adſtringens, præterea nonnihil palloris cum quadã pinguitudine præſeferens, ſine arenis, friabile, natione Aegyptium, aut ex inſula Melo. Liquidi probatio, ut ſit lympidum, lacteum, æquale, & ſemper ſucco madens, ſine lapidibus, atque quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi, ſtringendi, & expurgãdi, quæ caliginem pupillis oculorum offundunt: genarum carnem, cæteraq; excreſcentias extenuãt. Sciſſile rotundo efficacius intelligitur. Vri & torreri Chalcitidis modo debent. Putreſcentia ulcera compeſcunt. Sanguinis fluxiones inhibent, gingiuas humore prægnãtes comprimunt, motus dentium cum aceto & melle firmant. Proſunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularũ, & fluxionibus aurium, cũ Sanguinalis herbæ ſucco. Lepris cõueniunt cum Braſſicæ foliis aut Melle cocta. Item pruritui, & unguium ſcabritijs, pterygijs, & pernionibus, aſperſa cũ aqua. Valent cum aceti face, & Galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerum, & cum ſalis duabus partibus, ad mala quæ paſcunt. Furfures cum Eruo & pice illita abſtergunt. Ad lendes, pediculos, ambuſta, cum aqua illita auxilio ſunt. Contra tumores, & graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. Ex Melo autem adiectum, mulieribus præſtat ne concipiãt, ante coitũ ori uuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis, ſi caro excreuit, mire ac tonſillis accommodantur. Ori, auribus & uerendis

dis cum Melle illinuntur.

TRia tantum *Aluminis genera recenſet* Dioſcorides, *noſtro verò tempore compluribus vtimur. Nempè alumine rupeo, alumine plumæ, alumine ſcis, alumine catino, alumine ſquamoſo, alumine zuccherino. Horum omnium nullum ad* Dioſcoridis *deſcriptionem attingit, præter alumen plumæ, quod ipſum eſt* Dioſcoridis, *omnibus conſentientibus notis, alumen ſciſſile, nã alumen rupeum, id non eſt, quod alumẽ rupeum vulgò dicitur. Id enim non è terra fit liquida, ſed praduro ex lapide, quiq; quò magis rubeſcat, eo durior ſit. Quod ex eo fit alumen plus alijs rubet, maiori acrimonia præditum. Fit etiam è lapide eximio candido, primo friabiliori & teneriore, quoque alumen ſit candidum, cryſtalli morem tranſparens, minori a priore acrimonia. Vnius vſus ad intingenda ſerica, & ſubtiliſſimas lanas & pannos. Accedit ad hæc, alumen rupeum ſucco Mali Punici imbutum, nigrorem non contrahit: ſed lucidior, clarior, & tranſparentior euadit, magisq; cryſtallum refert. Alumen zuccherinum, fit ex alumine rupeo crudo, albumine oui, & aqua roſacea. alumen Catinum, cuius in vitreis fornacibus eſt vſus, quò perſpicuum vitrum exeat, è cinere herbæ, quæ Tbuſcis, Soda, dicitur, & in Sena maritima naſcitur, et loco qui extrà venetias, Lio vocatur. Ex hac etiam fit Sal alchali, nam iſtiuſmodi herbam Chali arabes vocant. alumen ſcis, è face fit vini peruſta, primum in globis, ad candorem vſque, inſolata, deſiccatáque. alumen ſquamoſum, è ſquamoſo & tranſparente fit lapide, (Specchio D'aſino Tbuſci nuncupant) ambuſto igni, aut ſupraignitas ferri laminas.*

Sulphur. CAP. LXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Θεῖον. *Lat. Sulphur. Ita. Solfo.*

SVlphur optimũ exiſtimatur unum, *quod* Apyron *vocant, nitedulæ modo ſplendidum, perlucens, minimè lapideſum. Probatur in genere Sulphuris ignem experti, quod uret, ac præpingue ſpectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum Sulphur calfacit, diſcutit, et celeriter concoquit. Prodeſt tuſſibus, ſuſpirioſis, purulenta extuſſicũbus, in ono ſumptũ, aut ſuffitum. Præterea partus, uſti nidore extrahit. Lepras, lichenas, ſcabros ungues, cum reſina Terebinthina miſtum, aufert.*

Cum

Cum autẽ illitum, ad lepras efficax est. Vitiligines tollit: scorpionis ictibus, addita resina, medetur. Cũ aceto verò, draconis marini scorpionisq; plagas sanat. Pruritus toto corpore erumpẽtes, cum Nitro detersum sedat. Regium morbum emendat, inspargsum fronti cochlearis mensura, aut in sorbili ouo sumptum. Facit ad grauedinem, & destillationes. Sudores quoque consperſum inhibet. Podagricis, cum aqua & Nitro illitum, conducit. Grauitatem auditus, suffiti nidore raptim per fistulam hausto, sanat. Lethargicos suffitu excitat. Erumpentem undecunque sanguinẽ sistit. Contusis auribus, cum uino aut melle illitum, medetur.

Sulphur, fossile est notissimum, ex essentia procreatum terrestri, vnctuosa, valdè calida, igni adprimè consimili. Natura sic in caliditate & siccitate prapotenti, vt tamen in mistione alia humiditate nil ei sit opus. Sulphur vim habet attractoriam. Temperamento est calido, & tenuium partium essentia.

Pumex. CAP. LXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. κίσσηρις. Lat. Pumex. Ita. Pumice.

Pumicis probatio, ut magnoperè leuis, spongiosus, scissilis nec arenosus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantissimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino restinguitur odorato: iterumq; incensus extinguitur: et tertia ustione exemptus & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. Purgat cum calsactione, quæ caliginem pupillis offundunt: explet ulcera, & ad cicatricem perducit. Excrescentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori crustam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophrastus autor est si quisquã in bullientem urceum uini, Pumicem iniecerit, feruorem statim sedari.

Pumex, nulli non notus, ambustus est lapis, è vapore flammæ à monte Aethna, & Vesuuio Campaniæ prosiliens. Hic mons noſtro, non aliter

aliter quam Plinij tempore, totus arsit, ingenti Puteolanorum incommodo. Pumex mari propter substantiæ raritatem innatat, & à prætereuntibus, sed falsò, spuma maris creditur.

Sal. CAP. LXXV.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἅλς. *Lat. Sal. Ital. Sale.*

SAl fossilis efficacior est. Cõmuniter, si est candidus, calculis similis, & perspicuus, densus, æquali cõpage. Peculiariter Ammoniacus natione laudatur, si modò findi facilè possit, & in recta segmẽta diduci. In marino Sale eligendus est candidus, æqualis, densus. Probatissimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia et Aphrica. Sed inter dicta Salis genera lacustris præfertur: sed multò validissimus est Phrygius, nomine Tapeus, aut Tritæus, aut Gantæus. Salis natura in commune perquàm utilis est. Adstringit, absterget, expurgat, discutit, reprimit, extenuat, & crustas inducit. Sed hoc interest, quod alius alio sit præstantior. Quin & à putredine uindicat. Admiscetur medicamẽtis psoras abstergentibus, excrescentia in oculis reprimunt, & pterygia cõsumit, caterasq; carnis exuberationes tollit. Clysteribus infundit. Discutit lassitudines ex oleo illitus. Cõtra hydropicorũ tumores auxiliat. Dolores in sacris fotu mitigat, et pruritus sedat, ex oleo et aceto infrictus ad ignẽ, donec sudet. Itẽ lichenas, lepras, psorasq;. Anginã ex Melle, aceto, et oleo illitus leuat. Tõsillis uuæq;, cũ Melle tostus: ulceribus in ore manãtibus, gingiuis quas humor nexat, et phagedænis ulcerũ, cũ poletæ cremutus illinit. Aduersus scorpionũ ictus, cum Limi semine: cõtra serpẽtiũ morsus, cũ Origano, Melle, Hyssopo: aduersus Cerastẽ, cũ pice, aut Cedria, aut melle auxiliat: contra scolopẽdræ morsus, cũ Melle & aceto: aduersus uestarũ ictus, et teredines, albidasq; capitis pustulas, thymos & tuberculas, cũ suo unguine: furũculos cum uua passa, aut sullo adipe, aut melle discutit. Testium tumo-

res

res cum Origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorum morsibus auxiliatur, tritus, in linteo, & intinctus aceto, ita ut unculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in facie, ex Melle. Contra haustum Opium & Fungos, cum aceto mulso bibitur. Luxatis imponitur cum farina & Melle. Ambustis igni cum oleo impositus, pustulas eruumpere non patitur. Podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto. Ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, cum aceto aut Hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, conditusq; primis, usquedum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline oblinunt, & carbonibus subijciunt, usquedum eius crusta exuratur. Solet & Sal communis hoc modo uri: Aqua semel abluitur, & siccatus in ollam coopertam mittitur, subdito igne, mouetur q;, donec iam non exiliat. Spuma salis, spumosi maris lanugo siue ramentum est, in exilibus petris inuentum, cuius eadem quæ Sali.

Muria. CAP. LXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλμη. Lat. Muria. Ital. Salmuoia.

MVria effectus Salis præbet, abstergitq;. Dysentericis infunditur, etiam si nome intestina corripit: & ischiadicis ueteribus. Ad fotus, aquæ marinæ usus præstat.

Flos Salis. CAP. LXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλὸς ἄνθος. Lat. Flos Salis. Ital. Fior del Sale.

FLos Salis flumine Nilo defluit. Lacubus tamen quibusdam innatat. Assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. Interdum longè magis uirus olet, gustuq; mordacior, &

& pinguiter lentus. Fucatus autem Rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Præterea syncerus non nisi oleo resolutur: adulteratus nonnulla ex parte, etiam aqua, diluente factitium colorem. Ad ulcera quæ cacoëthe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, essicax est. Oculorū hebetudines, cicatrices, albugines q; tollit. Emplastris unguentis q; coloris causa, ut Rosaceo, miscetur. Sudorem cit. Aluum turbat, in uino aut aqua sumptus. Stomachum male habet. Additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in unuersum acris est, & feruentis naturæ, ut Sal.

Nitrum. CAP. LXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Νίτρον. Lat. Nitrum. Ital. Nitro.

PRæfertur Nitrum leue, roseo colore, aut candido, in foramina debiscẽs, perinde quasi spongiosum quiddã, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, qui in alto cõcreuerunt. Spuma Nitri optima esse putatur leuissima, gleboſa, friabilis, colore pene purpureo, aut spumosa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: secunda est Aegyptia. Quin & in Magnesia Cariæ gignitur. Vim & ustionem Salis habet, tam Nitrum quam spuma eius: præterea Nitrum tormina sedat, si tritum cũ Cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, uti Ruta, uel Anetho. Febribus circuitu recedentibus illinitur, ante suspectã accessionem. Miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cum aqua autem calida, aut uino infusum, inflationes, purulentas aureis, & somnus earundẽ sanat. Sordes expurgat, cum aceto instillatũ, canum morsibus ex asinino adipe aut suillo medetur. Resinæ Terebinthinæ admistum furunculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatẽ mi-

sus cum Melle succurrit: & uenenis Fungorum, ex pesta potum: aut si Buprestis momorderit, ex aqua: ys uerò qui tamnium sanguinem biberint, ex Laserpitio: ysq; qui cibum non sentiunt, utiliter obducitur: opisthotonisq; tam remissionibus, & luxatis, cum cerato. In resolutione linguæ, fam commode permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus uruunt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

NItrum & spuma Nitri, *quarum apud ueteres amplissimus fuit in medicamentis usus, nec ignoscuntur, nec asseruantur hodie. Salnitrum, quo in bombardarum pulueres, utuntur, & confortandam aquam fortem, ad disgregandum ab auro argentum. Nitrum meum est, quod Theophrastus, Dioscorides, Galenus, & Plinius de scripsere, uti ea qui bos diligenter legerit, facilè dijudicet. Atenim quod nec quidquam partibus, Nitro sit simile, eo tamen audacius prouocandum, ut uera Nitri in medicina succedaneum faciamus.*

Fax. CAP. LXXIX.

NOMENCLATURA.

Græ. Τηξις. *Lat. Fax. Ital. Fuoco.*

ELigenda Fax *maximè à nimo acuto, subtilissimo, ab alio consimili. Fax acuti nimbus longè acrior est. Crematur ut Alcyonium, antè diligenter siccata. Sunt qui nouacula secent, digni largo urant, usq; ad ossa penitus incendatur. Alij nimis carbonibus Facis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, si cerio mixto nullo tactu, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem uirenda Facis accuratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. Vlcera adducit: cicatricem perducit: adstringit, uehementer excalfacit: siccatque. Sed recenti utendum est: quoniam celeriter exarescit. Proinde non nisi in reconditorio, & nisi aliquo repositi debet. Lauatur, ut Temphelyx. Quæ ustioni experia non est, tumores & per se fit, & cum Myrrho cohibet. Ventris stomachiq; fluxiones illita sistit. Mulieb re profluuium, imo uentris aut genitalibus imposita, restringit.*

tigat. Panos discutit nondum exulceratos, & tubercula. Rigentes mammas. suiq; lactis impatientes, cum aceto perunctа extinguit. Cremata uerò, ungues scabros cum Resina aufert, addito Lentiscino oleo, illita nocte tota, rufat capillum. Elota oculorum medicamentis, ut Spodos, adiscitur. Cicatrices eorum & caligines eadem absterget.

FAex Vini, nulli non, cui Vinum, perspecta. Fit ex ea, quemadmodũ suprà commonstrauimus, Alumen Facis. Porro resina hæc quæ vasis vinarijs adglutinatur, quam Itali Greppola vocant, soluit aluum. Ea in puluerem redacta, cum modica quantitate Mastiches, & Sacchari, uri gallinæ insumpta leuem subductionem mollitur. Potentius operatur Sennæ infusio, si in eam, Facis puluis indatur.

Calx viua. CAP. LXXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασβεϛος. *Lat. Calx uiua. Ita. Calcina uiua.*

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum Buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerint. Deinde in aquam frigidã immersæ fuerint, in fictile nouũ conjcito, & exactè pannis operiens, noctẽ unà conquiescere sinito, manè eam extrahens. Vbi perfecto omni opere elaborata fuerit Calx, recõdito. Fit & è lutoralibus calculis igne crematis, nec non è uili & fusaneo marmore: quæ cæteris præfertur. Vis omni Calci in cõmune ignea, mordẽs, aurẽs, et crustas inducẽs. Quibusdã alijs immista, ut adipi, oleo, concoquẽdi uim assumit, mollit & dissipat. Vlcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recẽs, nec aspersa aquis.

CAlx vulgò agnita. Priuatim fit è Purpurarum, Buccinorum, Cochlearum, Ostraceorum, & Ouorum testis, variante operationis modo. Publica & priuata ædificia, id genus Calce fiunt, in tota Germania maritima. Quæ vero ex albo lapide fit, seu marmore quopiam viliore, primum extincta, post sæpius aqua frigida elota, & postremum cum aqua Rosacea, mirum in modum prodest immissa unguentis vlce-

rum malignorum, ſine morſu, deſiccatorijs. Proindè Vnguenti de Calce vſus erit, in vlcera genitalium, & maximè Gallica, aliſq; ad eum modum malignis.

Gypſum. CAP. LXXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γύψος. *Lat. Gypſum. Ita. Geſſo.*

GYpſum habet adſtringendi, obſtruendi. ſanguinis eruptiones ſudoresq; cohibet. Sed potum, ſtrangulationis modo iugulat.

GYpſum & Italia & Gallijs notiſſimũ, trium est generũ. Vnum in lamminas foſſile, quod non aliud plane eſt, quam Aphroſelinus. Alterum, in pectines oblongos ſciſſile. Tertium, in ingentes coaleſcens glebas. Huius minera lapis eſt albus, ſquamoſus, conficiendiq; ſatis nota eſt ratio.

Sarmentitius cinis. CAP. LXXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τέφρα κληματῖτις. *Lat. Cinis Sarmentitius. Ita. Cinere de ſarmenti.*

SArmentorum cinis urendi ium habet. Cum axungia autẽ uel oleo illitus, fractis neruis, articulorum colliſionibus, & neruorum nodis prodeſt. Cum Nitro & aceto, excreſcentias carnis in ſcroto reprimit. Serpentium canumq; morſibus illitus ex aceto medetur. Cruſtas obducentibus medicamentis admiſcetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & Fungorum uenena cum aceto, ſale & Melle.

SArmentorum cinis non ignota ſunt. Horum lexiuium & Cinis varijs in medicina ſunt vſus. Cinis è contrarijs qualitatibus & ſubſtantijs conſtat. Nam quadam eius partes terrea ſunt, quadã fuligimoſa. Ea tenuis ſunt eſſentia ſiquidem cinere aqua madefacto poſtea colato, cum aqua ſecedunt, & reſtat in cinere terreſtris eſſentia, cui facultas omnis calida, & ſubtilis deperyt. Lixiuius omnis, tartaro nitrum ſimilis, naturam ſequitur materiæ è qua prodyt.

Alcyo

Alcyonium. CAP. LXXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αλκυόνιον. *Lat.* Alcyonium. *Ita.* Alcionio.

ALcyonij quinque esse genera compertum est. Vnum enim spissum, acerbi saporis, spongiosa facie. Item tetri odoris, ponderosum, & picé olens, quod plurimum in littoribus inueniatur. Alterum pinnulæ oculorum aut spongiæ simile, fistulosum, & leue, odorem algæ referens. Tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Milesium quidã uocant. Quartum succidis uelleribus non dissimile, multis manitatibus hians, leue. Quintum figura Fungi, sine odore, asperum: parte interna quodam modo pumicosum, foris læue, acre, quod plurimum in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine Halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum smegmata assumuntur. Contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium iis qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est. Item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. Vstũ autem, & ex uino illitum alopecias replet. Postremũ dealbandis dentibus aptum est. In alia smegmata, psilotraq; assumitur, cum sale mistum. Si quisquam Alcyonium cremare uelit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, in fornace mandet, & cùm figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usus recondat. Lauatur ut Cadmia.

ALcyonium spumæ marinæ genus, multiplex vt ex Dioscoride patet. Huius primum, & postremum tantum genus in Europam asportantur. Alcyonij omnes emundant & digerunt. Calidi sunt & acres, plus minúsue, quatenus tenuioribus constant partibus.

Adarces. CAP. LXXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αδάρκης. *Lat.* Adarces. *Ital.* Adarce.

FIt in Cappadocia quod Adarces appellatur. Est autem tanquàm concreta salsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens: & arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Asij similis, & omni forma molli Alcyonio, & aliquantum cauo proxima, ut uideri possit lacustre Alcyonium. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & similia, accommodatur. Et in summa, uis ei acris. Humorem euocat qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest.

ADarces *salsilaginis concreta genus, Cordo idesse ducitur, quod Itali Pallam marinam vocant, cum hanc doctissimus vir Matthiolus, & Italus, nullum qui in Italia Adarces commonstraret, repererit.*

Spongiæ. CAP. LXXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σπόγγος. *Lat. spongia. Ita. Spugna.*

ESpongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarum duriores Tragos nominarunt. Fœminas autem quæ contrarias dotes habent. Viuntur eæ ut Alcyonium. Recentes sine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimunt. Resine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimunt. Recentia uulnera ex aqua poscáne conglutinant. Veteres sinus excocto Melle iungunt. Vetustæ autem inutiles. Aridæ ligatæ lino, si penicilli modo adigantur, occlusa ulcera, callosá, laxant. Siccæ recentes & uacuæ sensim ulcera, quæ fluxione laborant, aut cuniculatim exedunt, impositu siccant. Sanguinis profluuium sistunt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Vtilius, in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candidæ

tura fiunt, è molliſſimis recentes, per æſtus tinctæ ſalis ſpuma, quæ petris cohæret: inſolantur inuerſæ, hoc eſt, parte cana ſurſum ſpectante, & qua abſciſſæ, fuerunt, deorſum. Si uerò æſtiua ſerenitate ad lunam ſternantur, perfuſæ ſalis ſpuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

Spongiæ aut raræ ſunt, aut denſæ & compactæ, aut quæ vocantur Achilleæ. Lapis qui in Spongijs reperitur, renales lapillos commi-nuit. Is diſſolutus, lacti ſimilem ſuccum emittit. Quo patet eum ſine ca-lore manifeſto extenuare.

Corallium. CAP. LXXXVI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Κοράλλιον. Lat. Corallium. Ital. Corallo.

Corallium, quod aliqui Lithodendron appellarunt, marinum eſſe fruticem conſtat, qui alto extractus, duratur ſtatim atque emergit, tanquam offuſo aëre protinus concreſcat. Plurimum inuenitur ad Syracuſas, in promontorio cui Pachy-no nomen eſt. Laudatiſſimum, rubens, colore Antherici aut Sandycis ſaturatæ, nec ſecus terenti facilè cedens, æquabili ſuſ-que quaque concremento, rurſus algæ aut fuci marini odore, quàm ramoſiſſimum, forma fruticis, Cinnamomi æmulum. Quod autem in lapidis duritiam coit, ſcrupuloſum, inane, & lacunoſum, uitioſum exiſtimatur. Adſtringit, & refrigerat mediocriter. Excreſcentia coërcet, oculorum cicatrices abſter-git, ulcerum cana, & cicatrices explet. Contra ſanguinis reie-ctiones magnoperè efficax eſt. Vrinæ difficultati auxiliatur, quin & potum ex aqua lienem abſumit. Quod antipathes no-cant, Corallium eſſe arbitrantur, ſpecie tantùm diſtans. Eſt au-tem colore nigro, arboris figura, ramoſum magis. Vires ſupra-dicti habet.

Corallium marinus & lapideſcens frutex, piſcatur in quibuſdam maris thyrreni tractibus, non rubri tantum, & nigri, ſed etiam

candidissimi coloris, verũtamen quod tale est, rubro minus & ponderosum, & intus constipatum, spongiosum magis & leue, quinetiam. Id causæ vt eo potius vtantur medici, cum infrigidandi sese offert occasio. Corallium cum ex aqua extrahitur muscosum est totum, nec rubrum cernitur, at artificum industria perpolitur & nitorem acquirit. Fragmenta innumera candidi & nigri Corallij Neapoli visuntur. Occultæ quapiam vi epilepsiæ medetur, medicina est cordialis, siquidem ingentem in animis letitiam parit.

Phrygius lapis. CAP. LXXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λίθος φρύγιος. Lat. Phrygius lapis,
Ital. Pietra phrigia.

PHrygius lapis, quo infectores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit, nascitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modicè grauis, non solida corporis compage, interceptis albis segmentis, ut in Cadmia. Vritur autem uno optimo perfusus, unius ʒ carbonibus obrutus: perflatur assidue follibus, donec mutato colore rufescat. Rursus extractus eodem modo restinguitur. Hoc iterum & trimis uicibus faciendum. Attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuligmem euanescat. Vis crudo ustóque adstrictoria, expurgans. Vlceribus crustas quadantenus inducit. Ambustis cum cerato medetur. Lauatur ut Cadmia.

LYcnis lapidis nomine seplasijs duo lapides prostant. Primus longus est & teres, in mucronem desinens. Alter, effigie terræ glebam refert, mediæ inter lapidem & terram essentiæ fusci in pallido coloris, notis ac situm contraxisset, candidis distinctus. Hunc Phrygium lapidem Cordus existimat, Matthiolus vero, Italiæ testificatur incognitum.

Asius lapis. CAP. LXXXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ασ. Λίθος. Lat. Asius Lapis.
Ital. Pietra Asia.

Asius

Asius lapis assumi debet Pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum actas habens. Eius flos, salsugo subsalsa est, summo lapide insidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in alijs Pumici simili, ad luteum uergente. Admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterque adstrictoriam, & modice erodentem. Admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Longè ualidior flos existimatur. Decætero siccatus flos, uetera ulcera & cicatrici repugnantia sanat. Excrescentia cohibet, tetra ulcera & fungis similia, cum Melle expurgat. Vlcerum caua explet, & expurgat cum Melle: depascentiaq; cum cerato sistit. Fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis, ex aceto & uiua calce. Prodest flos ex Melle phthisicis linctu. Podagrici iuuantur, pedibus in solio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoque pulueres, qui corpora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporum crassitiem absumũt, cum uice Nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, Cadmiæ modo lauatur.

Lapis Asius in Naturæ mineram amandabitur, non prius agnoscendus, quam per Plutonem prodetur.

Pyrites. CAP. LXXXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πυρίτης. *Lat. Pyritis. Ital. Pietra Pirite.*

Pyrites lapidis genus est, à quo æs conflatur. Eligi debet æris similitudine, facilè scintillas ædens. Vritur sic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus, donec rufescat. Alij in multos carbones igni candentes, lapidem copioso Melle perfusum dejciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: effiatoq; cinere, rursus madefactum cremant, donec æquabiliter assicatus, friabilis reddatur. Siquidem sæpe facies summa solum uritur. Ita crematus, siccatusq;, reconditur. Si clossum opus sit, lauari debet ut Cadmia. Tam crudi quàm usti uis

est, excalfacere, abstergere, offusam oculis caliginem expurgare, duritias concoquere, & concoctas discutere. Resina excepta excrescentia in carne cohibet, sed calorem quendam & adstrictionem parit. Ita ustum nonnulli Diphryges appellant.

Pyrites lapis non alius est quam Marchesita vulgaris. In metallorum fodinis diuersa effigie & colore reperitur. Raro tamen, quæ metalli magnam partem contineat, eaque causa est, vt è caueis fodinarum in Germania, res velut inutilis ejiciatur, quantumuis hæc aris, illa auri, ista argenti quippiam in se contineat.

Hæmatites. CAP. XC.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αιμαῖτης. Lat. Hæmatites. Ital. Pietra Hematite.

Hæmatites optimus habetur friabilis, saturato colore niger, durus & suopte ingenio æqualis, nulla sorde admista, nulloq; zonarũ discursu. Vim habet adstringentẽ, et excalfactoriam aliquantum, extenuantemq;. Oculorum cicatrices & scabritiam cum Melle purgat: cum lacte autem muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore suffusis cõuenit. Bibitur contra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum in uino. Et ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. Fiunt ex eo coticulæ & collyria, oculorum uitijs apta. Vritur ut Phrygius, sine uino duntaxat. Modus ustionis est, ut modicè leuis fiat, & bullis quibusdã intumescat. Sunt qui Hæmatiten ita adulterant. Densam glebam rotũdamq; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ eius radices uocantur, in urceum figlini operis, qui feruẽtem cinerem contineat, cõdunt, paucaq; interiecta mora eximunt, experiunturq; si trita ad cotem Hæmatitæ colorem reddat. Quòd si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterũ obruunt, & subinde conficientes, periculum faciunt, siquidẽ in cinere diu dimissus,

ſus, colore mutato diffunditur. Coarguitur malè conflictus, primum ſcißilibus uenis: quippe in rectos uenarum diſcurſus refringitur. At Hæmatites longè ſecus ſe in colore habet: namque hic floridum reddit: Hæmatites uerò ſaturatiorem, atque Cinnabarin imitantem. Inuenitur in Sinopica Rubrica. Fit & è Magnete lapide, uehementer ambuſto. In Ægypto ſponte naturæ cum metallis enaſcitur.

HAematites *lapis in* Italia *maximè &* Germania, *vbi naſcitur* Magnitus. *Siquidem* Hæmatitis *ſpecies omnes à* Plinio *deſcriptæ: præter vnã* (per Cordum) *in* Hercinia Saxoniæ *montibus reperiuntur.*

Schiſtus lapis. CAP. XCI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σχίστος. *Lat.* Schiſtos. *Ita.* Pietra Sfeſſa.

SChiſtos *lapis in* Iberia Hiſpaniæ *gignitur. Probatur maximè qui* Croci *colorem æmulatur, friabilis, ſuapte naturâ fißilis, concremento & alterno cohærentium uenarum diſcurſu. peſimum modo.* Ammoniaco *ſali ſimilis. Vim exhibet Hæmatitæ, ſed ad omnia infirmiorem. Quin & cana replet mulieri lacte perfuſus. Ad procidentia, rupta, item genarũ craſſitiem, & uuas oculorum, magnoperè efficax eſt.*

CVm Schiſtus *hodie non habeatur: pariſque cum* Hæmatite *ſit vſus: ſubſtitui eius loco ſine noxa* Hæmatites *poteſt.*

Gagates. CAP. XCII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γαγάτης. *Lat.* Gagates. *Ital.* Pietra Gagate.

IN *Gagatarum lapidum genere, præcrendus qui celeriter accenditur, & odorem Bituminis reddit. Niger eſt plerunq; & ſqualidus, cruſtoſus, perquã leuis. Vis ei molliendi, & diſcutiendi. Deprehendit ſontium morbum ſuffitus, recreatq; uul-*

ue strangulationes. Fugat serpentes odore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Alij plures lapides. CAP. XCIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πολλοὶ ἄλλοι λίθοι. *Lat. Plures alij Lapides.*
Ita. Molte altre pietre.

LApis Thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei Gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui: quod in Bitumine accidit. Magnes lapis optimus est, qui ferrum facilè trahit, colore ad cæruleum uergente, densus, nec admodum grauis. Datur cũ aqua mulsa, trium obolorum pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui Magnetem crematum pro Hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoso ebori similis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur, quòd lacteũ succũ resudet: cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorum fluxiones, ad ulcera conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plumbea reconderc, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia Galactitæ similis. Hoc tantùm interest, quod dulciorem succum remittit. Eiusdem ut Galactites effectus. Morochthus, lapis quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida uocauerunt, in Ægypto nascitur: quo, utpotè molli, & facilè liquescente, lineones dealbandi uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, conueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus cum aqua potus. Itidem fluxionibus uulnæ, & impositus ueteri. Mollibus oculorum collyriis miscetur. Explet enim cauas, atque delachry-

malia

mationes sistit. Idem cerato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabastrites uocatus Onyx, crematus, resina aut pice assumpta duritias discutit, stomachi dolores cum cerato leuat, gingiuas comprimit. Lapis nomine Thytes, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore Iaspidē imitatus. Cùm diuiditur tamen, lacteum succum reddit. Vehementer mordet: tenebras, quæ pupillis obuersantur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudæa nascitur, glandis effigie, candidus, scitamodū cōfiguratione, lineis æqualiter inter se distātibus quasi industria detornatis, Solutus nullam qualitatē manifestam gustui repræsentat. Potest Ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in uesica comminuere. Amianthus lapis in Cypro nascitur, scisso Alumini similis: quo, utpotè flexili, telas & uela tantùm spectaculi gratia texunt, quæ ignibus iniecta ardent quidem, sed flammis inuicta splendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percussis à scorpione, potu prodesse existimatur. Contra intestinas exulcerationes bibitur. Excrescentia in oculis muscq; & pustulas inhibet, & ruptas membranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Memphim inuenitur, calculorum magnitudine, pinguis, uersicolor. Tradunt trito & illito, quæ uren da aut secunda sunt, sine periculo obstupescere, ita ut non sentiant cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui Aphroselenon appellarunt, quoniam noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decrescit. Nascitur in Arabia, candidus, translucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. Eo cen gestamine ad amuleta mulieres utuntur. Arbores adalligato eodem frugiferæ reddumtur. Iaspidum quædam Smaragdum imitatur, alia Crystallum, colore similis putuæ: alia non dissimilis æri, ob id uocatur Aerizusa: alia uelut fumo infecta, quæ Capnias ex argumento uocatur. Quædam

dam lineis albis & resplendentibus præcingitur, Assyrios appellata. Alia Terebinthinæ similis quæ Terebinthizusa dicitur, alia colore Callaida gemmam æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partū fœmoribus appensæ. Aetites lapis est uelut pregnans, cum quatitur, alio in utero sonante: Grauidis continet partus, cùm lubricæ sunt uulnæ & parum tenaces, sinistro brachio alligatus. Sed parturientibus è brachio amoueatur, & fœminibus alligetur, ut sine doloribus pariant. Furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat, fur enim mansum deuorare non poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cum eo, deuorare non poterit. Tritus, & cerato exceptus. Cyprino, aut Glaucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. Quidam pon derosus & niger. Alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. Tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes alligati contra capitis dolores, & serpentium ictus prosunt. Ferruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in spongijs inueniuntur, qui uesica calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniungunt. Conflatur autē ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotum: incommodos oculis pilos replicare. Ostracites testæ similitudinem habet, crustosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Aiensis drachmæ pondere potus ex uino, sistit. Si quatuor diebus à purgatione bibitur sicilici pondere, fœminis præstat ne concipiant: cum Melle autem impositus, mammarum inflammationes lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis est, quo annularij sculptores lapides expurgant, ad crodendum & terendum utilis. Gingiuis, quas humor uexat, prodest. Dentifricio cōmēdatur. Arena è littoribus sole feruefacta, hydropico rū tumores exugit, si capite tenus in ea obruant. Torreri solet ad arid

aridos fotus, pro Milio aut ſale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. Virginum mammas cohibet, nec increſcere patitur. Potum ex aceto, lienem abſumit, & comitialibus prodeſt. Geodes lapis aſtringit, ſiccat, caligines oculorum diſcutit. Illitus autem ex aqua, teſtium mammarúmque inflammationes ſedat.

GAgates & Thracius lapis vi & eſſentia admodum cõſimiles, hoc inter ſe diſcrimen habent. Gagates, cruſtaceus: Thracius quaquauerſum ſibi æqualis eſt. Germaniæ montes Gagatis ſpeciẽ producũt, quo fabri ærarij & ferrarij pro carbone vtuntur. Vires, odor, forma, eſſentia, Gagatem repræſentant. Thracius lapis, ipſum eſt Succinum nigrum. Magnes vi attrahendi ferri præditus, vulgo notus eſt, & in Germania naſcitur, in Miſnia montibus, & Hercinia Saxoniæ, propè Harzibur-gum, arcem miliare Germanicum à Goſlaria diſtantem. Arabicus Galactites, Melitites, Marochtus, ignoti noſtro æuo ſunt lapides. Galactites tamen, Cordo, Hildenhemij naſcitur, ſubſtantia, forma, & viribus nihil à Dioſcoride diſcrepans. In eiuſdem territorij montibus Arabicus inuenitur, maculis & candore ebori perſimilis. Alabaſtrites, huius notus eſt omnibus qui magnificis ſignis & ædificijs inſueuere. Thyites noſtro æuo eſt incognitus. Iudaicus ſeplaſijs omnibus ſummè eſt familiaris ſcilicet ad cõminuendos in renibus lapillos, amiantus è Cypro aſſertur, aluminis ſciſſili ſimilis (ſuperius demõſtrauimus ipſum eſſe alumen plumæ) cãdore tamẽ inferior. ab igne, quantumuis in eo perſiſtat, integer exilit. Venoſus eſt adiantus, ad ligni formã accedẽs. Nec deſunt qui flexilem producãt, nẽpè è quo fila & tela cõtexi queãt. Impoſtorũ eſt pilos Salamãdræ dicere. Nã mõtanus eſt lapis. Profertur & in laminas fiſſilis amiantus, ſed à Dioſcoride præteritus. Sapphirus noſter, nota gemma, nõ is aureis non ſplendeſcit vt vult Plinius, nullumq; aliud diſcrimẽ habet, quã azurrum (vt ſic loquar) coloris reſplendentiã. Porro cũ vſitatũ ſit in medicinis cordialibus, inſtauratrũbus pretioſisq; electuarijs, quæ in peſtẽ, venena, & ad vigorẽ cordi excitãdum componũtur, non Saphiros tantum, ſed etiam Smeraldos, Rubinos, Granates, & Hiacinthos immitte-re, & pauca ſeplaſia vera apud ſe gẽmarum fragmẽta habeant. Medicorũ hac in re negotiũ erit ſuæ artis peritos, & probatæ fidei gẽmarios cõſulere, ac demum minutiſſimũ puluerẽ ſuper Porphyrio lapide reducere. Siquidem eorum non toleranda ignorantia, ſeu potius ſtoliditas, qui Corallium in æris mortarijs molitum, in vſus medicos tranſferunt,

neſcij

neſcij brutum hominum genus nihil eſſe quod aris & ferri naturam & ſubſtantiam magis in ſe contrahat, quam Corallium, quod miſerandis agris aut maturam, mortem, aut moleſtiam ampliorẽ importat. Memphites, & Solemites, *lapides nobis abſtruſi, hic in Arabiam, ille in Memphim relegabitur, niſi dicamus hunc* Specularem *eſſe lapidem, vt Cordus ſentit.* Iaſpidum *diuerſum colorati ſunt. Quidam candidi, rubens notus variegati, quidam toti rubent, alij in maculis ſanguineis viride ſunt, alij diuerſorum ſunt colorum, vt apud gemmarios videre eſt. Aetites diuerſorum hodie colorum inuenitur, magnitudine, modo ſingulari, modo exigua. In Aquilæ quidem nido reperitur, non ibi naſcens, ſed in præcelſis montibus, & rupium aditiſſimarum commiſſuris.* Ophites *noſter, duriſſimus eſt lapis,* Porphyrij *penè modo, colore nequicquam nigricante & candido, quod in ſuo* Ophite *requirit* Plinius, *at totus in viridi obſcurus, maſculis diſcriminatus in viridi perſpicuis. Quo patet noſtrum, ab antiquorum* Ophite *diſcrepare.* Spongiarum *teſtacei lapides, renalibus lapillis effringendis idonei, in coloris lacteꝰ colorem reſolutione. Quocirca incidunt ſine manifeſta caliditate. Clarum quid ſit Lithocolla.* Naſcitur Oſtracites *apud Hildens hemium, teſtarum laterumq; ſubſtantiam, & aſpretudinem referens.* Pulſus *non diſſimilem ſonitum edit, plana, quæ ſibi ipſi interſertos cementatione lateres habet, coagmentatione coalitus.* Smyris *mira cum Adamante proximitatis, ſiquidem vtreque & gemmæ & arma poliuntur.* Vitrum *etiam* Smyris *findit. Olim nunc eſt* Naxia. *In Miſnia gignitur, haud procul à* Dreſola, *& in Saxonum* Hildenshemma.

Terra. CAP. XCIIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Γῆ. *Lat. & Ital. Terra.*

OMnis terra *ad medendi uſum recepta, ſummam et primam uim habet refrigerandi, meatuſq; obducendi, occludendiq; : ſed ſpecie diſtat: cum alia, adiunctis quibuſdam, ad alia ſit utilis.* Eretriades *duæ ſunt. Vna, uehementer alba eſt, altera* Cimolia. *Optima habetur ad cinereum colorem uergẽs, perquam mollis, quæ ſi per æramenta tractim ducatur, lineam molaccã refert. Lauatur ut* Ceruſa, *ad hũc modũ: Teritur ſeorſum, & cũ aqua, & ubi peſſum uenit, humor leuiter excolatur, ſicca*

ſiccata ſolibus, mox teritur interdiu, adiecta aqua ut neſſere conſidat antelucanis colo excernitur, & demum in ſole trita, ſi fieri poteſt, digeritur in paſtillos. Quòd ſi roſta deſideretur, paſtilli magnitudine Ciceris in ſictile perforatũ conijciuntur, oreq; naſis diligenter obturato ſupra carbones candentes continenter ſolibus perflantur. Vbi uero cinis in ſamias ſe conuertit, aut æreum colorem contraxit, excepti reconduntur. Vim habet adſtringentem, & refrigeratoriam, leuiter mollientem, cauſa expleti, & ſanguinolenta conglutinat. Samia præfertur candida, lenis, tangenti lingua glutinis modo adhærescens, mollis, ſuccoſa, friabilis, cuiuſmodi eſt, quam aliqui Collyrion uocant. Duæ earum ſpecies eſſe: Vnam antè diximus: Altera Aſter appellatur, cruſtacea, & cotis modo præduraſa. Vritur ac lauatur ut Eretria, uimq; conſimilem habet. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Faminis fluxione uulnus laborantibus, cum flore ſylueſtris Punicæ datur. Teſtium & mammarum inflammationes, illita ex Roſacco & aqua, refrigerat. Sudores arcet. Contra ſerpentium morſus et uenena, pota ex aqua auxiliatur. Samius lapis in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro, ut reſplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adſtricloria, & refrigerans. Prodeſt ſtomachicis potus. Senſus hebetat. Verùm ad fluxiones oculorum & ulcera, cum lacte efficax eſt. Partus, ut tradunt, adiugatus accelerat, & cœptus foeminarum cuſtodit. Chia eligi debet candida, nitens ad cinereum, Samiæ ſimilis. Eſt autem cruſtoſa, alba, ſed ſicluſis formis differens. Vis eadem quæ & Samiæ. Extendit faciem, & erugat, atq; ſplendidam reddit, colorem in facie & corpore toto commendat. In baineis pro Nitro detergit. Eadem præſtat Selinuſia: Maximè laudatur, quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis, et humore dilui celerrima. Cimolia duo genera, candida, & ad purpureum melinans. Optima exiſtimatur, quæ mnatam habet pin-

guitudinem, tactúque frigida sentitur. Vtraque aceto dilutà, parotidas, & alia tubercula discutit. Ambusta igni, si statim Cimolia oblinantur, pustulas non sentient. Testium duritias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni sacro imponitur. In summa, utraque multum in medicina commendatur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur. Quæ pinguis dicitur, colore ferè Eretriæ similis est, grandioribus tantum glebis: manum si quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ usque adeo glutinosa, ut pensilis hæreat. Cui effectus idem qui Cimoliæ: paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro Eretriade uendunt. Formaceæ testæ uehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt: quare prurigini & papularum eruptionibus medentur. Podagricis prosunt, strumas discutiunt, cerato exceptæ. Fornacum terra quæ retorrida fuluescit, eiusdem cum testa effectus. Melia colore cineream Eretriam imitatur, aspera tactu. Ea digitis friata, derasi Pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. Modicè linguam siccat, purum corpus reddit, & colorem commendat, pilos extenuat, utiligines & lepras abstergit. Pictoribus usum præbet, aut colores diutius perennẽt. Emplastris uiridibus, quæ chloræ dicuntur, efficaciter inseritur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cùm humorem attigerit, facile resoluatur. Ex Ampelitide terra, quæ Pharmacitis nomine, in Seleucia Syriæ nascitur, laudatur in primis nigra, Picea longos carbones referens, modice assulosa, æquabili splendore, quæ detrita, accepto oleo, stadium eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in litorem non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. Ad calliblepharа additur, tingendis capillis idonea. Vsus eius ad illinendas uites sub germinationis tempus, utpotè cùm innascentes uermiculos enecet,

Fulig-

Fuligo pictoria. CAP. XCV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αοβολη. *Lat. Fuligo. Ita. Fuligine.*

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad adstringendum & erodendum efficax. Fracta cum Rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. CAP. XCVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μέλαν ω γράφομεν. *Lat. Atramentum librarium. Ita. Atramento librario.*

ATramentum quo scribimus. Fuligine è Tedis coacta colligitur. In singulas libras gummis, ternæ Fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è resinarum & pictoria Fuligine, de qua paulò antè diximus. Assumitur autem Fuliginis mina, gummis sequilibra, glutinis taurini, Atramenti sutorij, singulorum sequuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamẽtis ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur: sed non antè soluatur, quàm cicatricem induxerit. Sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes, amicissime Aree, scrè quæ tradenda duximus pro operis modo quem destinauimus, & materiæ auxiliorumq; medicinalium copia.

OMnes hæ terrarum species, vt veteribus cognitæ, & in medicamẽta vsurpatæ, ita harum, à patrum nostrorum memoria, & vsus, & notitia deperijt. Cordo tamen, Melia Hildensheimij inuenitur, forma & viribus cum Dioscoride conueniens. Itidem Ampelitis, Zuccaniæ, in Missiæ finibus, ex montibus eruitur, et in inferiori Germania Aquisgrani, à fabris lignarijs, Nigra creta appellatur. Caput 95. & 96. è scripto Dioscoridis satis nota sunt.

Finis Quinti Libri.

PEDANII DIO-

SCORIDIS ANAZAR/bei, De Venenis, Quoq́ modo arceantur, vitenturq́, Liber Sextus, Ioanne Ruellio Sueſsionenſi interprete.

Adpunctæ annotationes doctæ & compendioſæ.

PRAEFATIO.

VPERIORIBVS, amiciſsime Aree, libris, tradidimus de Aromatibus, Oleis, Vnguentis, Arboribus, & earundem fru Etibus, Lachrymisq́: item Animalibus, Melle, Lacte, Sanguine, Frumentis, Oleribus, Herbis, Radicibus, Liquamẽtis, Vinis, Metallisq́. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recenſebimus, quæ prodeſſe nobis, aut officere poſſunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus inſtitutum proſequamur. Huiuſmodi autem tractatus, cùm bifariam diſtributus ſit: In partem Venena præcauentem, ita ut ne fallant ſumentes: Aut ſi quando per imprudentiam dentur, ut tum quoque innoxia fiant, irritaq́: Et in rationem ijs ſuccurrendi, qui iam noxiam ſenſerunt: Primúm diſſeram de præcauẽdi modo, Quem eſſe difficillimum, pleriq́ maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm Venenum,

nena, ita insidias temperant, ut peritissimum quẽque decipiant. Siquidem Venena, sua amaritudine, permistis dulcibus spoliãt: & graue odoris uirus, mistura odoramentorum eximunt. Ad medicamenta immiscent, quæ tuendæ sanitatis gratia dari putantur: & præsertim in ualetudine, ut Absinthium, Tragoriganum, Satureiam, aut Hyssopum, quinetiam Thymum, Irim, origanum, Abrotonum, Castorium, Aut si quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur: aut potionibus inserunt: ut uinis asperis, uiribus, passo, mulsæ aquæ, musto, succis, ut in cremore lentis, polentis. Aut medicaminibus, aut alijs, quæ assumuntur, edulij speciem referẽtibus. Quare qui in ea suspicione sunt, conditos cibos uitare debent, omniq3 insolo sapore, dulcium, aut salsorum, aut acidorum, abstinere: nec situbundi affatim bibere, aut esuriẽtes uoraciter comesse, semperq3 ad saporem horum diligenter attendere, præsertimq3, potu, frigidam aquã præsumere. Satiato enim appetitu, qualitates ægerrimè postea concoquantur. In ægris quidem, facilè cauemus potiones, auxilij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi ueneficiorum artifices: Itaque ob id, laborantes morbo, non perinde audentium muris patent. Et hæc quidem, ne facilè incauti seductiq3 homines, capiantur dolis neficiorum, ratio est & facultas. Sed alia superest expeditior, ut suspiciosi aliqua præsumãt quæ Venenorũ uires hebetent, & inefficaces irritasq3 reddant: Cuiusmodi Caricæ sunt cum nuglandum nucibus mãducatæ, et quæ Cedromela uocant, id est, Citria, seminisq3 Napi drachma cum uno, itẽ folia Calaminthæ, aut Creta, quæ Lẽnia Sphragis appellatur, pondere pari cum uino: Aut Rutæ folia & nucis uglãdis nucleũ, aut Caricas duas, & salis callũ icium sumãt, & nullo Veneni genere lædẽtur. Antidota ex uino sumpta, eundẽ effectum præbent: inter quæ intelligitur magnũ Mithridatium: & quod Sinco, & quod sanguine temperatur. Quin & sæpe

Venenis obſiſtunt peculiares quidã corporũ affectus, certo quo-
dã modo conſtitutorũ, cùm quadã cibi potusq; qualitate, tũ uini
copia ita tẽperatorum, ut cũ Venenis diſſentiant. Siquidẽ ingeſti
Veneni uires frangunt, atque iam priore alimento farctis pra-
cluſisq; meatibus, obſtãt ne mẽbratim per digeſtionẽ inſinuetur.
Vera enimuero, quoniã fortunæ neceſſitas interdũ ſimilia diſcri-
mina peregrè agẽtibus affert, abſque ullis inſidijs hominũ, non-
nihil diſſerendũ mihi, de hac re neceſſariũ duco. Iam primũ igi-
tur, culinã apparare loco ſubdiali conuenit, cibosq; & potus in
huiuſcemodi loco ſtruere. Si id fieri commodè nequit, ſecunda
erit conditio hæc, apparandi apponendiq; ſub tecto. Sed tum dili-
genter laquearia animaduertenda. Frequenter enim à ſuperio-
ribus contabulamẽtis animalia decidunt, exigua quidẽ, ſed quæ
nõ modicã perniciẽ moliãtur, ut Phalangia, Stelliones, & alia
quædam reptilia. Porrò uinaria uaſa diligenter intueri oportet:
Nanque reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdũ ſorbẽdo, no
xiũ uirus eructarũt, interdũ uerò delapſa immerſaq; expirarũt,
& exitij cauſas, hauriẽtibus attulerũt. Sed hæc hactenus dicta
ſint, ne cauti & prouidi inſidijs pateant. Quòd ſi qui ſua ſponte,
aut quorundã inſidijs ſumpſerunt, auxiliari primo quoque tem-
pore oportebit. Siquidem dum comites ſingulorũ uenenorũ notæ
expectãtur, immedicabile fit uenenũ, & pauliſper neglectum,
medicamẽtis ægrè cedit. Quare ſi qui pro comperto ſe uirus ſum-
pſiſſe intelligant, & fateantur: aut eorũ qui aderãt, teſtimonio
conſtet, protinus ad idonea remedia tranſeuntes, facilè pecculiari
nati æq; conſtitutioni reſtituemus. Neq; enim ijs aſſentimur, qui
prorſus auxilia, in huiuſcemodi, fruſtra adhiberi cõtendũt. Quo
enim modo morbi, quorum cauſa cæca, latẽtesq; corporibus in-
ſidẽt, medicinã admittũt, & quæ forinſecus incurrũt venena,
medẽdi ratione aſſernãtur? Aeque uerò omnes morbi, pro cau-
ſarũ ingruẽtiũ magnitudine, proq; antecedẽtibus adfectionibus,
qualitatibusq;, quibus ſit opportunum corpus, uel medicabiles ſunt,

uel nullis cedũt medicamẽtis. Quod si qui forsan obtumescẽtes, aut temulenti, aut nolentes alioqui Venenum à se egeri, nullam nobis eius cognitionẽ præbeant, tũ protinus accedendum ad ea, quæ cõmuniter epotis qbuscũque Venenis, opitulari cõsueuerũt. Alioqui nullũ magis in omnia ualẽs auxiliũ dari potest, quam, ut proximo loco, Virus foras exhauriatur, priusquã imalescat. Quare sine mora, calidũ oleũ ex aqua, aut seorsum, ut nomitare cogãtur, dari conuenit. Aut si oleũ natura loci negat, butyrũ cum aqua calida, aut Malua, aut Lini semine, aut Trago, Vrtica, Fœnogræco, aut Halicæ decocto, uicem eius exhibebit. Hæc enim non modo uomitionibus exigent, ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluũ quoque subducẽt & corporũ inamitione, ita aduersabunt, ut acrimonias Venenorũ hebetent. Id quod euidenter huiusce modi argumento deprehendere licet: Esto, ut quisquã uina calce, uel face, aut Cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit: is si ipsum oleo leniter illinat, exulcerationẽ non accipiet. Atqui neque uehemẽter adstringi corpus, neque refrigerari poterit. si antea perungatur. Quinctiã uomitus, nõ ob id modò quòd nauseet, & noxiũ humorẽ excernat, iuuamentũ adfert: sed quòd assumptum Virus nõnunquam odore, coagulatis grumis, aut colore, prodat: Quippe cũ odore, et amaritudine, Meconiũ: colore, Cerusam, Gypsumue: grumis, lac, aut sanguinẽ, animalis recẽs iugulati, ostendat. Nam grauis odor regestorũ, Leporis marini, aut Rubetæ ueneficia deprehendit, ita ut nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeũtibus. Oleo etiam, Maluæ decoctũ admiscetur, aut Glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguũ carnium iura, lixiuũ lignorum cinere factũ. Vbi uerò uomitus diligẽter citatus fuerit, ne quid in uentre coierit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ, clystere acri deuocentur. Facit & Nitrum tritum, & cũ hydromelite sumptũ, uina uetera liberalius opota, gallinacea

iura præpingues pisces, uetustæ carnes pinguesq́, & quæ adipe aut recenti butyro parantur: aluum nãq́ subducũt, uti diximus: Et stomachũ resolentia proniorem ipsum ad uomitionẽ reddũt, & Venenorum acrimonias hebetãt: Atq́ meatus obstruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quametiam medicamenta dantur, quæ communi dote prosunt: ut Lemniæ terræ, Agaricum, Abrotonum, Irio, radix Eringij, semen Pastinacæ & calaminthæ, Nardũ Gallicum, Castorium, Ferulæ uirentis medulla, flos Rhododendri succus Marrubij, Laser aut Laserpitium, Sagapenum, Peucedani succus: aut panacis, & radix, quã Magudarim appellarunt, Aristolochia longa, Sylueſtris Rutæ semen, & Betonicæ, quam Cestron nominant, folia. Singulæ cum uino, drachmæ pondo sumi debent. Effectum præbet Polij decoctum, & Seseli, & liquida pix liquida. Magnificè ferunt opem antidota, quæ in calce scripta operis reliquimus. Communis ratio præstãdi auxilij ita se habet. Cæterum ab ijs, quæ consueuerunt euenire, communia remedia sumptitari possunt. Ferè enim, uires Venenorum quàm plurimorum, in affectus consimiles corpus tãdem redigunt. Quam ob causam plerisque communia conducunt auxilia. Varia etenim sunt Venenorum genera: communes tamen, nec multi, ijdem affectus oriuntur. Nec fieri potest, ut omnes concurrentesq́ casus, quæ symptomata uocant, unum Venenum sequantur, alioquin supernacanea fuisset Venenorum singulorum traditio, cum suis remedijs ab authoribus descripta. Neque uerò in uno eodemq́ prõptum est inuenire, ut quis stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renum, & uesicæ dolore uehementer crucietur, ut singultiat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuelatur, pulsus elanguescat, spiritus difficilis fiat, ueterno prematur, uertigo obuersetur, caligent sensus, stranguletur, sitiat, sanguis crumpat, febre confletur, ægrè lotiũ reddat, torminibus uexetur, crebrò uomitet,

nauseã

nausea prematur, rubescat, luore sugilletur, pallescat, desipiat, stertat, uiribus deficiat: & pleraque alia faciat, patiaturq;. Singula enim in generales affectus deducta, pauca numero, et communia, ea demonstrãt, quæ euenire cõsueruũt. Quare in singulis quæ suprà diximus, non facilè fuerit deuoratũ Virus cognoscere. Nam oris & linguæ crosio, stomachi, uẽtris, uesicæ acrenum inflammatio uehemẽtis urinæ difficultas, et interdũ cruoris cum eo exitus lancinatio, & in plurimis partibus quidam adustionis sensus, non in Cantharidibus modò potis reperiuntur, sed in Erucis quoque Pinorũ, & Bupreste, & Salamandra. Porrò non modò eos qui Meconium hauserũt, ueterno aut sopore premi, stertere, luore sugillari, torpere, refrigerari, stupescere, toto corpore pruritum sentire, sensu priuari constat: sed eos etiam qui mandragorã aut Cicutã deuorarunt. Delirium nõ Hyosciamus tantũ infert, uerumetiam quæ Toxica appellantur. Itidẽ Aconitum, & Mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in Fũgis, quàm in sanguine taurino, lacte, Aconito, Ceruſa, gypso conspicitur. In summa, difficile unũ uni Venenо proprium inuenire signum, quod haustum gustatumq; Virus prodere possit: maximè, quod hæc cæterorũ etiam uitiorũ, quæ in corpore exoriuntur, communia sequi solent. Cæterùm in his quæ celeriter enecant, noxam signis forsitan indicare possis, si ad ea respexeris quæ sumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines spectant, nihil ad medendi rationem difficile, duntaxat quod pertineat ad indicia noxæ, ut potè cùm Venena, statim, atque præsentaneam uim illam perdiderunt, transmutata in longos affectus, cõmunia reliquorum uitiorũ remedia, compositionesq; flagitent, cũ Venefica proprietas non amplius insit. Si uerò longa sit affectio, in aliquod diuturnorũ morborũ genus recidet, à quibus facilè fuerit medendi ratione assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliãtur, hactenus. Consequẽter quæ pri-

uatim singulis ꝓsunt, scriptis mãdabimus, si prius sigillatim exposuerimus: quæ ex singulis ordinibus exitialem aut maleficam sortiũtur, ut medicinæ studiosi ea cautè obseruẽt, quæ ad rationẽ salutis scripta muniunt, quòd nõnulla eorũ quibus uiunt, uenenis sint commista. Incuria enim magnas adfert noxas, & sæpe continuo usu eorũ, homo in perniciẽ agit. Proinde animalia quæ exitiosam uim habẽt, hæc sunt: Cantharides, Bupresis, Salamãdra, Pinorũ Eruca, Lepus marinus, Tubera, & Ranæ lutis mutæ, deuoratæ Hirudines. Semina sunt: Hyoscyamus, Coriandrũ, Cicuta, Gith, Psyllion. Liquamẽta: Meconiũ, Opocarpason, Thapsiæ succus, Elateriũ, Mãdragoras. Radices, quas mittit Chamæleo, Aconitũ, Thapsia, Veratrũ, Ixia, Agaricũ nigrum, Ephemerum, quod aliqui Colchicum uocant, quod in Colchide nascitur. Herbæ oleraq́: Smilax, quam aliqui Tithymalum appellãt, Romani Taxum, solanũ manicum, quod & Dorycniũ dicitur: Sardina herba, quæ Ranunculi genus est: corniculatum Papauer, Pharicum, Toxicũ, Ruta syluestris, Fungi. Ab animalibus taurinus sanguis recẽs, coagulatũ lac, mel Heracleæ in Ponto genitũ. Metalla, Gypsum, Ceruſa, Calx, Auripigmentum, duo Sãdarachæ genera, spuma Argẽti, Adarce, Plũbũ, & ꝙ Argẽtũ uiuũ dicit. E liquoribus domesticis: uinũ abũdè post balneas potũ, aut passum, & frigida aqua similiter.

VEnenũ omne aut per os sumitur, aut ui extrinseca noxiã adfert. Qd̃ p os sumitur, omni sua operatione cibo alimẽtari cõtrariũ est. Nã cibus, in sanguinẽ cõuertitur: partes suas oẽs, mẽbris quæ priuatim nutrit, similes efficit, locũ subit essentiæ, quæ ingiter in nobis resolutur. Cõtra venenũ: corpus et mẽbra omnia in quæ subintrat: in sibi peculiarẽ venenatã naturã trãsmutat, quouis loco sese indiderit, deperditam non supplet essentiã: sed eã quæ restat & integrã, resoluit & corrũpit: haud aliter quã ignis, memẽto, omnẽ paleæ essentiã in se conuertit & cõsumit. Siquidẽ totius corporis coalitio, & cõsistentia veneno destruãtur. Porro venenũ omne trium est generũ. Aut enim è plantis, aut ex animalibus, aut ex mineralibus. Vnumquodq; eorũ ab ea, quam cũ cibo habet, dis-

rentia discernitur. Id in plantis videmus, Elleboro, Aconito, Napello, Cicuta, Sardonia herba, Nerio. In animalibus: Viperis, Aspidibus, Basiliscis, Lepore marino, Scorpione: Phalangio: Tarentola: rabidis animalibus: piscibus & carne tostis: & statim in escario vase: praclusa exhalatione: suffocatis: morticinis: a fulgure: aut à venenatis & rabidis animalibus occisis. In mineralibus Argento vivo, Arsenico: Sandaracha: Auripigmento: Magnete: & similibus. Venenatorum animalium morsus: ictus: sibilus: contactus: visus: morsura. Modi & transitum occidunt, Aspides: rabidi canes: Scorpiones: Phalangij: Tarentola: Pastinaca marina: & consimilia. Visu & sibilo Basiliscus. Est & quod contactu perimat: vt ex Auicennæ scriptis apparet: qui militem dicat: cũ lancea strenuè bestiam transfixisset, proserpente per hastile veneno, congelata primum manu, deinde & toto perfricto corpore: mortuum. Id peraquè nostri sæculi experientia clarum in Tridentino cane. Venena etiam odoratu perimunt. Venenorum et venenatorum variant effectus, pro cali & soli ratione: & quemadmodum sumentes illi aut percussi: in se totus: & in particularibus suis & affectibus & qualitatibus coaluerint: vtq; aut calida: aut frigida: aut sicca: aut humida fuerint. Calida duobus modis cõficiunt. Aut enim sumpta per os: excalfaciunt & corrodunt ad ipsum cor: quod ex Euphorbio: & Veratro contingit: aut extrinsecus applicata: exedunt carnẽ: ad ossa vsque: quod in Lepore marino fit. Frigida duplici itidem ratione necant. Nam aut ex nimia sua frigiditate: stupidum ad cũ modum corpus reddunt, vt cor etiam ab eis congelascat, qua Opij operatio est: aut anhelitum comprimunt: suffocant: & strãgulant, quod Plumbum vstum, & Fungi malefici conficiunt. Sicca duplicitèr mortifera. Aut enim quæ in corde est, humidam sanguinis qualitatẽ absumunt: quod calx viua conficit: aut partes corporis ab invicem segregant & dispertiuntur: ad integram omnium membrorũ separationem. & insecabilem diuisionem: ad cor vsque: quod Risagalli proprium est. (Id per sublimationem fit: cui quis partibus ex Arsenico & Auripigmento) Humida: quãuis persuasum sit temperamentum nullum esse: quarti in humido excessus: eius tamen exemplo: cui (referente Gilberto Anglico) brachio à familiari quopiã (quò plus iustò dormientem excitaret) valentius percussio: caro in terrã putrefacta recidit: ossibus interim: in totum carne mutatis: extrema humiditatis venenũ esse docebimur: qua natura praditus serpens ille nocturnus fuit: qui miserandũ illũ cõsecat. Dioscoridi, potus Salamãdræ paluis: idem operatur. Morsus item Cerui serpentis. Quinetiam Argentum viuum: summa sua humiditate: naturalem non raro cordis humiditatem absumit: vt in eis liquido conspicitur, quã

huius vnctu vtuntur in morbum Gallicum percurandum. Atenim anti dota totam hominis consistentiam, in bonam habitudinem alterant, vt venena in prauam & exitiosam. Sed præsumpta magis iuuant, quam si à luc contracta sumantur. Siquidem venena quædam, & occultis suis et manifestis qualitatibus noxent: haud aliter quam illorum quidam, vni membro, alij alteri noxia sunt, & non omnia priua sua operatione nocent cordi, itidem vt inter medicamenta, alia cor speciatim confortant, vt Crocum & Hyacinthus: alia cerebrum, & caput, vt Smaragdus, Stachas, Betonica: alia stomachum, vt Corallium, Cinnamomum, Gingiber, & alia itidem, alia corporis membra. Smaragdus, Hyacinthus, Gagates, Sapphirus in tenuissimum puluerem moluti, à morte quidem, qui venena hauserunt, tuentur, quod natura cordi subueniant, sed si gestantur tantum, eadem vis non est. Arabes in venena valere scribunt, Castaneas, Mespila, Pistacia, Alium, Raphanum, Auellanas, optimam Thericen. Caterum quæ calidi excessus sunt venena, breui membra omnia interiora inflammant, feruentissimam sitim inducunt, flammeos oculos reddunt, maniam perpetuam, & continuum sudorem excitant. Quod si vltrà illum caloris excessum, corredant etiam & putrefaciant, vt est Arsenicum, Auripigmentum, & Rietiam sagallum, punctiones & dolores intolerandos, in stomacho & intestinis, cum totius corporis murmure procreant. Hæc accidentia sequuntur sæpenumerò vomitus, nauseæ, sudores modo frigidi, modo calidi, & variæ subindè colorum formæ. Quæ frigida sunt, profundissimum somnum inducunt, vt vix excitentur: Alias cerebrum ad eum stupefaciunt modum, vt ægri sexcentos extraneos motus indicant, nunc toto corpore, nunc oculis, nunc ore, nunc alijs membris, vt simpliciter insanire, aut ebrij videantur. Ab his summum toto corpore frigus exoritur, sudoresq; frigidi, faciei color liuidus & horrificus, totius hominis stupor. E siccis venenis, ingens in lingua siccitas prouenit, sitisque, quæ extingui non queat, guttur occupat, fit stipticum corpus, siccitas in omnibus membris, & longissimæ vigiliæ excitantur. Humida, sequuntur tandem profundissimi somni, corporis fluxus, luxantur inclurę, laxantur nerui, vt deductis aliquando oculorum musculis & neruis, foras exiliant à seipsis pensiles, nec rarò extrema corporis mẽbra putrefiunt. Quod verò ad victus & medendi, in genere rationem attinet, è Dioscoride patet. Antidotum tãtum Matthioli, in omnia venena præstantissimum & iuxtà nobilissimum in medium producam, tum Quintam essentiam, quæ ex eo componitur, postremò Oleum, mirandæ in venena, maximè serpentium & animalium, virtutis. Porro Antido-

tum

tum sic habet: Reubarbari, Ciperi, Quinquefolij, Tormentillæ, Aristolochiæ rotundæ, Pæoniæ, Reupontici veri, Radicis valerianæ, Acori (Calamum aromaticum vocant) Inulæ, Costi, Iridis, Chamæleontis albi Singuiorum. ʒ. 3. Galangæ, Imperatoriæ, Dictamni albi, Angelicæ, Millefolij, Filipendulæ, Doronici, Zedoariæ, Zingiberis. Singulorum. ʒ. 2. Agarici. ʒ. 3. Seminis Cedri, Viticis, Iuniperi, Granifini, Fraxini, Acetosæ, Pastinacæ syluestris, Napi, Nigellæ, Pæoniæ, Basilici, Irionis, Thlaspi, fœniculi, Ammi Singulorum. ʒ. 2. Baccarũ lauri, Hederæ, Smilacis asperæ, Iubebarũ, Singulorum. ʒ. 1. ß. Frondium Scordij, Chamædryos, Chamæpytios, Centaureæ minoris, Stachadis, Spicæ Celticæ, Calaminthæ, Rutæ, Menthæ, Betonicæ, Verbenæ, Scabiosæ, Cardui Benedicti, Melissæ, Singulorum. ʒ. 1. ß. Dictamni Candiaci, ʒ. 3. Maioranæ, Hyperici, Iunci odoratæ: Marrubij: Rutæ caprariæ: Sabinæ: Pimpinellæ: Singulorum. ʒ. 2. Ficuum siccorum, Nucis communis: Pistatiorum Singulorum. ℥. 3. Myrabalanorum embellicarum. ʒ. 4. Florum cordialium: Rosarum: Laudulæ: Saluiæ: Rorismarini. Singulorum. ℈. 4. Croci. ʒ. 3. Casiæ odoratæ (Cinnamomum hodie vocant) ʒ. 10. Caryophyllorũ: Nucis moschatæ: Macis Singulorum. ʒ. 1. ß. Piperis nigri: Piperis longi: Santalorum omnium: ligni Aloes: Singulorum. ʒ. 1. ß. Cornu Cerui crudi. ʒ. 4. Vnicornis. ʒ. 1. Ossis cordis Cerui: Scrobis Eboris: Virgæ Cerui, Castorij: Singulorũ. ℈. 4. Terræ Lemniæ. ʒ. 3. Opij. ʒ. 1. ß. Margaritarum Orientalium: fragmentorum Smaragdi, hyacinthi: Corallirubri, ʒ. 1. ß. Camphoræ. ʒ. 2. Mastichis: Thuris: Styracis: Gummi Arabici: resinæ Terebinthinæ: Sagapeni: Opopanacis: Laserpitij. Singulorum. ʒ. 1. ß. Musci odorati: Ambræ griseæ. Singulorum. ʒ. 1. Olei Vitrioli. ʒ. 4. Specierum cordialium temperatarum: Diamargariti: Diamuschi: Diambræ: Electuarij gemmarum: Trochiscorum Camphoræ: Viperæ: Scillæ: Singulorum. ʒ. 2. ß. Succi Acetosæ: Cucurbitæ: Scordij: Echij: Boraginis: Melissæ. Singulorum. lib. ß. Hypocistidis, ʒ. 2. Theriacæ electæ: Mithridati optimi. Singulorum. ℥. 6. Vini veteris odoriferi: lib. 3. Sacchari de Madera: aut selectissimi Mellis, lib. octo & dimidia. Omnibus his perquisitis & delectis vt quæ diligentissimè: artificio fiat electuarium: eo quo Theriaca & Mithridatum componuntur modo. Antidotum hoc, diuina quapiam operatione in venena confert quæ per os sumuntur: in mortiferos animalium morsus: & in pestem mirandè operatur, & præcipuè ad præseruandos sanos. Quod si cui in animo fuerit: vt præsentaneè operetur: sic agat. A sumpta libra vna superioris Antidoti, vna Syrupi corticum Citri: & quinque Aquæ vitis, cum electissimo vino confectæ, & toties

alam

alambicata. vt Quintæ essentiæ speciem inducat, omnia hæc in vas vi-
treum indantur, capacitatis à rebus medijs duplæ, obturatoq; sedu-
ore, summa dexteritate aqua cũ electuario tandiu in vase agitetur, do-
nec totum id corpus simul confundatur, ac tum in mensem integrũ vas
seponetur, agitando tamen bis in ebdomada diebus, vt antea dictum
est. Quo fiet vt electuarium perfacilè summam petat, et exacto tempore,
colorata aqua electuario supereminens inueniatur, vi illius omni in se
contracta. Tum aperto vase, in vas aliud limpida à pua paulatim sum
detur, cuius os cum cera & membrana accuratè obturabitur. Aliquo
dem spacio apertum, omnis in fumum euanescet. Habet hæc aqua tam-
tum virium, vt quatuor drachmarum pondere cum parum quanti-
tate, aut cum stillatitia qualibet aqua, quæ huic negotio conueniat, aut
per se sumpta, a demorso aut ictu à furente veneno animali (quãtum-
uis nihil sentiat aut loquatur) ægrum a longo velut somno ingentissi-
morum copiam educet. Siquidem momento in omnes corporis venas per-
meat, adeo subtilis, efficax, & peruadens est. Valet & in alios morbos,
quæ prudens medicorum doctrina cõsebit. Verrò Oleo miscendo, istius-
modi temperamentum obseruabitur. Sub ineuntem mensem Maium sum-
mentur Olei communis centum amorum, aut si maius fuit sacculi reti-
stissimi, lib. 3. Hyperici recentis in herba, M. 3. Oleum in vas vitreũ inde
tur, duplæ à contento capacitatis, in hanc Hypericum infundetur, paulũ
antea contusum, tum opertum vas medium in subtilissimam arenã con
detur, loco aprico & diem totum insolato, ac nibi sinetur ad d. cem ant
duodecim dies, busq; transactis in Maria balneum ad viginti quatuor
horas immittetur, quibus transactis oleum ab aqua exprimetur. Hoc
facto, sumetur Hyperici, Chamædryos, Calaminthæ, Cardui benedicti,
Singulorum Manipulum vnum. Tundantur, infundantur, & immit-
tantur in balneum continuo triduo, extrahantur postea, colãtur, & vt
dictum est, exprimãtur. Sumantur dein flores Hyperici manipuli tres,
hi à caulibus prolè repurgati, et tusi infundantur in iam dicto oleum,
ac iidem balneum triduo continuo repetantur, postea extrahantur,
exprimantur, vt primum, ad eunque modum ter aut quater fiet florum
repetita infusio, quousque oleum rubidum euadat, vt sanguis. Hoc fa-
ctò sumatur ex Hyperico quod iam defloruit, sublatisque à cyma gra-
nis illis viridibus, quæ Hordei granis similia, grana in se cõtinẽt, mani-
puli ex eis tres cõferti efficiendi, quæ tusis & vino albo aliquãtum suf-
fusis, in oleum productum infundantur, & cum assueto vase insolanda,

sepe

sepeliuntur in arena diebus octo continuis, & ab his tridui spatio in balneum immittuntur, post colantur, & exprimuntur, vt primum dictum est, tertium vel quartum reiterata simili cum dicto semine infusione, ad integrè imbutum colorem qui sanguineus est obscurus. Ab hoc sumenda, Scordij recentis, Calaminthæ Centaurij minoris, Cardui benedicti, Verbenacæ, Dictamni Candiaci, singulorum medium Manipulum. Tundantur, infundantur, immittantur in balneum per biduum continuum, dein colentur, & exprimantur vt supra. Post sumenda Tedoariæ, radicis dictamni albi, Gentianæ, Tormentillæ, Aristolochiæ rotundæ, Singulorum. ʒ. 3. Scordij recentis Manipulum vnum. Tundantur, infundantur, immittantur in balneum per triduum continuum, colentur, & exprimantur. Infundantur demùo Styracis Calamitæ, Belgoini (Laserpitium Græci vocant) singulorum. ʒ. 6. Baccarum Iuniperi. ʒ. 4. Nigellæ, ʒ. 3. Casiæ odoratæ. ʒ. 9. Santali albi. ʒ. 4. Squinanthi, Cyperi, Singulorum. ʒ. 1. ß. Tundantur, infundantur, per triduum continuum in balneum immittantur, colentur, exprimantur, quo dictum est modo. Ab his sumantur trecenti scorpiones vini, diebus caniculatibus collecti, calido cineri in vase vitreo superponantur, & cum è calore sudarint & contraxerint sese, superinjce omne iam dictum oleum, calidum, præcauendum tamen ne nimio calore vas disrumpatur, & confestim obturato vasis ore, in balneum per triduum continuum immittatur, coletur, exprimatur, projciantur scorpiones cocti, ac itera-to in oleum infundantur, Rheubarbari selectissimi, Myrrhæ communis, Aloes hepaticæ, Singulorum. ʒ. 3. Spicæ Nardi. ʒ. 2. Croci. ʒ. 1. Theriacæ electæ, Mithridati perfecti. Singulorum. ʒ. ß. Tundantur, infundantur, in balneum immittantur per continuum triduum, demum non colando deinceps, asseruetur ac si esset Balsamum, nimirum mirandi in venena remedij. Antidota Mithridatium, è Stinco, & è Sangune, ideò non ascripsimus, tum quòd è Galeno pateant, tum quod quorundam & eorum selectissimorum simplicium penuria, exactè conficiendorum viam præluserit, doctorumque in medicina hominum diligens industria ad nostri sæculi cautionem, modum, sympathum, & naturalem nexum attemperare poterit. Caterum noscitandi veneni in genere, præcauendi, ferendique auxilij rationem, satisque superque hæc Dioscoridis præfatio indicat. Proinde ad particularia prodeundum.

Cantha

Cantharydes. CAP. I.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κανθάριδες. *Lat. Cantharides.*
Ital. Cantarelle.

Quibus datæ sunt Cantharides, signa eueniunt grauissima. Ab ore enim ad uesicam usque cuncta erodi sentiuntur. Picẽ, aut simile quiddam cedriæ resipiunt. Dextra prætuntur. Picẽ, aut simile quiddam cedriæ resipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægrè reddunt, & subinde cum lotio sanguinem emittunt. Strigmenta non secus atq; dysenterici, aluo deferũtur. Fastidia urgent, animo linquuntur, abortaq; cis, aluo deferũtur. Fastidia urgent, animo linquuntur, abortaq; ucrtigine concidunt. Postremò mente abalienantur. Ergo antea quàm tale nõnihil accidat, dato oleo, aut supradictorũ aliquo, quàm tale nõnihil accidat, dato oleo, aut supradictorũ aliquo, uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerũt, Hali-uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerũt, Hali-cæ aut Orizæ, Tragi aut Ptisanæ cremor, ad decoctum Maluæ, cæ aut Orizæ, Tragi aut Ptisanæ cremor, ad decoctum Maluæ, aut seminis Lini, aut Fœnugraci, aut radicũ Althææ, quã Lati-aut seminis Lini, aut Fœnugraci, aut radicũ Althææ, quã Latinus sermo Ibiscũ appellat, clysteres infundatur. Præterea Nitrũ nus sermo Ibiscũ appellat, clysteres infundatur. Præterea Nitrũ eisdem dandum, ex hydromelite, ut quæ stomacho adhuc aut eisdem dandum, ex hydromelite, ut quæ stomacho adhuc aut intestinis adhærent, eluendo excernantur, ac descendant. Quæ intestinis adhærent, eluendo excernantur, ac descendant. Quæ nisi sic discutiantur, ingesta in aluum ex Nitro aqua mulsa, nacuari debent. Detur deinde unũ aut passum, in quo pineoli nucuari debent. Detur deinde unũ aut passum, in quo pineoli nuclei, aut Cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte, aut mulsa, clei, aut Cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte, aut mulsa, aut anserinus adeps in passo liquefactus. Inflãmatæ autẽ partes, aut anserinus adeps in passo liquefactus. Inflãmatæ autẽ partes, Hordei farina cum mulsa decocta perungantur. Ab initio admota cataplasmata nocẽt, quòd citatus ab eis calor, illapsum nimota cataplasmata nocẽt, quòd citatus ab eis calor, illapsum nirus ita remoratur, ut in principes se parteis insinuet. Ipsa tamenrus ita remoratur, ut in principes se parteis insinuet. Ipsa tamen interiecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulatur, interiecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulatur, utpote quæ dolores & permulceant & leniant. Tum ubi corutpote quæ dolores & permulceant & leniant. Tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in solium descendere oporpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in solium descendere oportet, ac lauare, ut per cutem summã, quæ corpori noxia imbibetet, ac lauare, ut per cutem summã, quæ corpori noxia imbiberunt, etiam excernãtur, & deiectiones multifariã moliri oportet,

tet, ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus & hœdinis, aut suillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis, ac cum Lini semine coctis uesci debent: siquidem aluum cient, atque uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodest Thuris cortex, & Samia terra, quæ Aster appellatur, si quaternæ singulorum drachmæ cum passo sumantur. Item Palegium ex aqua tritum. Irinum aut rosaceum, cum Ruta decocto. Recentes uitis ramuli, cum passo detriti. Longè omnium potentissimè antidota auxiliantur, cum aqua mulsa, drachmis quatuor pota.

Pinorum Erucæ. CAP. II.

NOMENCLATVRA.

Græ. Πιτυοκάμπαι. *Lat.* Pinorum Erucæ.

Ital. Brucho de Pino.

IIs qui Erucas pinorum hauserunt, illico dolor in ore & palato exoritur. Vehemens alui linguæ ac stomachi inflammatio torquet. Intestina dolor excruciat, ita ut priginem sentire uideantur. Corpus totum exæstuat, fastidium urget. Quibus est succurrendum remedijs, quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro simplici oleo & Irino, Melinum, quod è Cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Buprestis. CAP. III.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βούπρηστις. *Lat.* Buprestis. *Ital.* Buprestro.

QVi Buprestin biberunt, non dissimile Nitro uirus sapiunt. Stomachi uentrisq; uehemens dolor insequitur. Tam uenter quàm stomachus mirum in modum, ut in aqua inter cutem, diffiatus inturgescit. Vniuersa corporis facies contunditur, urina supprimitur. Quibus eadem quæ potis Cantharidi-

bus auxiliantᷤ. Priuatim post uomitus et uacuationes, quas cly-
steribus molimur, aridæ ficus prosunt. Itē earū decoctū, ex uino.
Vbi uerò iam ferè pericula inclinantᷤ, Thebaicarū palmularum
cibo, aut earūdē tritarū, in mulso, aut lactis potu, inūatur. Pyro-
rum etiamnū omne genus esse, & lac humanū bibere cōuenit.

Cantharides, quòd excalfaciētiū quarti, & desiccantiū secūdi sunt
ordinis, venenatæ, exulceratricis, & erodētis sunt naturæ. In spe-
ciem urinæ nocēt, & urinarijs meatibus. Nec tātum cū per os sumūtur,
sed etiā extrinsecus, partibus uesicæ propinquis in uesicarijs (sic nomi-
nant) ut in sciatica, applicatæ. Et quod ad primū accidentium attinet,
quo perpetuā ab ore ad uesicā erosionem pariant, id eò fit, quod exulce-
ratrices sint & uenenatæ, quæ ui maligna nte, exulcerant, pustulas in-
ducunt, quacunque permeant, erosionē suscitant, quæ sanguinem eroſis
uenis urina reddit, & subindè abscessus in uirga testiculis, imo ventre,
uesicæ, collo, submascuntur, ac ex eo urina difficulter, nec nisi guttatim
redditur, tormēto & dolore nō tolerādo. Cedriæ odor, ex adustis, in sto-
macho & iocinore nimia caliditate, humoribus, prouenit, quorū cōfusio
saporē primum, deinde gustum & odoratū inficit. Dextræ praecordiorum
partis inflāmatio, inde oritur quod in iecur, nō in lienem operentur. Dy-
senterici affectus oboriuntur, quod è stomacho in intestina prolabentes,
quacunq; permeant, exulcerāt, & erodunt. Fastidia & animi deliquia
pariunt. Dolor, ardor, intolerāda inflammatio, quæ facultate in eis ue-
nenata prodeūt, resoluto fiunt, & insecto uitali spiritu, & proinde ui
cordis dilapsa. Vertigo & mentis abalienatio, ex uenenatorū humorū
abūdantia, quorū fumus dissolutis inferioribus membris, cerebrū insce-
dit, eoque pacto sensus, intellectū, & rationem inficiunt. Iam è præfa-
tione didicimus eliciendū (uenenatorū ingens remedio) uomitum, &
acri clystere deiectionē mouendā, queis uenenū è corpore eluatū, expedi-
tiorem accidentiū medicādi uim proferat. Porro exterioribus membris
& maximè uesicæ, exulceratis, inflammatis, & eroſis, prosunt frigida,
uiscoſa, & uncluoſa. Frigida inflammationes restinguunt, & dolores se-
dant. Vncluoſa, ueneni acrimoniam obtundunt. Viscoſa, quod interaneis
agglutinētur, non remediorū tantum uirtutē in locis affectis colubent,
quin & tuentur membra, in quæ nondum uis ueneni penetrauit. Hoc
in negotio lac humanū ex ipsis māmis suctum probatur, butyrum rebus
deglutitum. Mucilagines semmis Psyllij, mali Cotonei, & Maluæ. Sy-
rupi, Violatus, Nenupharinus, Papauerinus. Succi, Portulacæ, Cucur-

bitæ

bitæ Lactucæ, Citrij Staches Papauerini seminis, Melonij, Citrini, Cucurbertini, Lactucæ extracti cum aqua Violarũ radicisue Althææ, aut Halicacabi. Huius itidem semina numero decem aut duodecim, deuorata, præsentaneum remedium asseruntur, tantum si primum in aqua Portulacæ, aut Hordei macerentur. Oleum Amygdalarum dulcium potum dimidiæ libræ pondere. Eo potentius Oleum è Strobilis recentibus: potẽtissimum, si duobus his permistis, conficiatur. Nam hoc posterius prater innatam crassitiem, speciatim inflãmationes, & veneni acrimoniã reprimit, dolorem omnem acutum sedat. Aquæ radicis Althææ, florum Maluæ, Cucurbitæ, confectæ in balneo, vi propria vrinæ ardorem infrenant, & interiores inflammationes tollunt. Dysentericis affectibus medicantur iura crassa, sænum hyrci & corui, in clysterem immissa, pari ratione oleum Omphacinum, elotum cum aqua Plãtaginis, aut Portulacæ. Atenim Cordiales & Thericales medicinæ, per os sumptæ, sumo cerebrum inscendenti medicantur, siquidem sua vi humorum putrefactionem cohibẽt, ad eũque modum succi & emplastra frigida, commissuræ capitis: quem coronalem vocant, & fronti applicata. Extrinsecus verò, pectem inungere oportet, testiculos, virgam, si quà inflammatione vexentur, Nempe Rosaceo & Omphacino Oleis, Violato & Nempharino, illoque qui è fructibus conficitur, quos Itali, Balsamini, & Caranzi vocant. Prodest etiam cum syringa per virgæ canalem immittere ouorum albugines multum ante rudicula agitatas cum supradictis oleis, aut cum eo qui è semine Papaueris exprimitur, aut cum succo Portulacæ, aut Sẽperuiui, aut lactucæ. Iuuat etiã ægrũ immittere in balneũ decoctionis radicũ Althææ, foliorũ Maluæ, florũ Violarũ, seminis mali Cotonei, Psyllij, Fænigræci, Hordei, frondũ Insquiami, huicque per tres horas insideat. Caterũ quò penitus malũ id eradicetur, lassique mẽbris pristinũ robur & natiuus vigor subinsinuent sese, hoc electuario vtemur. Strobilorum emũdatorũ lib. 3. Nucis Indicæ recẽtis, ℥. 2. Pistatiorũ, ℥. ß. Seminis Melonis, Cucurbitæ, Citrij, Cucumeris, Papaueris, Maluæ. Singulorũ, ʒ. 4. corticis Thuris, ʒ. 3. Margaritarũ, Coralij, Santali albi. Singulorũ, ʒ. 1. ß. Succi liquiritiæ, ʒ. 2. Baccarũ Iuniperi. ʒ. 1. Gũmi Arabici, ℥. ß. Terræ Lẽnix, ʒ. 6. Succi halicacabi, Portulacæ. Singulorum, ℥. 6. infusionis Violarũ, ℥. 8. Mucilaginis seminis Cotonei, cũ aqua Violarũ confecti, ℥. 4. Sirupi Violati, Nemupharini, Papauerini. Singulorum, ℥. 10. Ex his omnibus fiat electuariũ artificio diligẽti & probato. Eo cũ lacte muliebri Asinino, aut Caprino dissoluto, in longum tempus æger vtetur, his quotidiè, vncix in singularem vsum pondere, Pinorum & Buprestium venena, ijsdem quibus Cantharides, remedijs curantur.

Salamandra. CAP. IIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. σαλαμάνδρα. Lat. & Ita. Salamandra.

SI Salamandram hauserunt, linguæ inflammatio consequitur. Mens & sermo præpeditur. Tremor cum torpore, aut horrore quodam ac exolutione accedit. Paries nonnullæ corporis liuoribus circumquaque sugillantur: sæpeq́, diutius immorãte ueneno, putrescentes defluunt. Quibus præstabimus cuncta, quæ potis Cãtharidibus. Peculiaria uerò remedia, resina Pinus, aut Galbanum ex Melle linctum, & Aungæ decoctum, in quo nucleæ Pinei conterantur: Vrticæ quoque folia, cum Liliis & oleo decocta. Prosunt etiam oua Testudinis marinæ aut terrestris, eo decocta: item Ranarum ius, cum quibus Eryngij radix incocta sit.

SAlamandra cibo, morsu, saliua, spuma, muco quod ei è toto corpore resudat, conficit. Siquidem & totæ emortuæ familiæ, quæ panem esi tarint furuo incoctum, qui ligneis ea infectis concaluisset. Actio Salamandræ, præter Dioscoridis signa, candidis maculis totum corpus inspergit, quæ breui rubent, & demum nigræ, integrum hominem deglabrant. Quod uero Dioscorides eadem facit Salamandræ (quæ frigidissima & humidissima est) cum Cantharidibus, (quæ calidissima & sicca sunt) medicandi remedia, de generalibus intelligendum: Nempè de eliciendo, è stomacho & intestinis, per uomitum, & acrem clysterem, ueneno, de Theriaca, Mithridatio, aliisque antidotis, quæ cor à lue illa tuentur. Quum & generalis methodus in capite primo tradenda fuit, ne eadem traditio, singulatim tradita, fastidium pareret. Anicenna in Salamandram & Opium (nam eiusdem temperamenti sunt) præter supradicta, laudat resinam Terebinthinam, Styracem, Cupressi frondes, & Vrticæ semen. Incedunt Salamandræ in Germania, uia, per syluas palude sas, publica, superiori parte in Oloserici formam nigræ, inferiori rubræ, quæ admodum in quibusdam Italiæ lacubus Stinci uisuntur, parui et nigri, ab his admodum diuersi, qui ex Alexandria asseruntur, & lacertæ in Arabia cubitum longæ, & in India monte Nisa, diuersicolores, uiginti quattuor pedum longitudine. Et in Fortunatarum insulis, ea, quam Caprariam uocant, ingenti magnitudine & copia uisuntur.

Epheme

Ephemerum. CAP. V.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἐφήμερον. Lat. Ephemerum. Ita. Ephemero.

SVmpto *Epheniero, quod aliqui Colchicon, aut syluestrem Bulbum appellant, pruritus in toto corpore excitatur, non secus atque ijs qui Vrtica aut Scilla lacessuntur: Internā rosionē sentiunt: Stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. Cæterùm inualescente morbo, cruor strigmentis admistus, per aliuum exigitur. Quibus, ut ijs qui Salamandram hauserūt, uomitione aut clysteribus auxiliari conueniet. Sed antea quàm uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium Quercus, aut glandiū, aut Malicorij. Lac bibere prodest, in quo Serpyllium sit decoctū. Item succum Sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut Rubi, aut medullæ recentis Ferulæ, aut Myrti cum uino: Baccæ autem Myrti tusæ tritæq́, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. Media Castanearum tunicula, similem effectum præbet, si cruda in aliquo suprà dictorum succo sumptitetur. Organum quoque cum lixiuio epotum. Eximiè iuuantur asinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam si in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.*

EPhemeri remedia plenè describit Dioscorides. *Post vomitus itaque & clysteres, descriptis particularibus vtendum, maximè asinino & vaccino lacte, generalibusque quæ iam tradita sunt antidotis.*

Dorycnium. CAP. VI.

NOMENCLATVRA.

Græ. δορύκνιον. Lat. Dorycnium. Ita. Doricnio.

DOrycnion, *quod aliqui manicon Solanum appellarunt, epotum, lactis saporem in gustu refert: contimentes sin-*

gulius ciet, humor linguam uexat, sanguis confertim reiscitur. Mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaque antequam aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quæcunque potum uenenum expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cũ Amso bibatur, Amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta, quinetiam Cõchylia omnia tam cruda quàm tosta esse salutare est. Conueniunt & Locustæ marinæ, & Gammari, & pota eorundem iuscula.

EPhemeri remedia planè describit Dioscorides. Post vomitus itaque & clysteres, descriptis particularibus vtendum, maximè asinino & vaccino lacte, generalibusque quæ iam tradita sunt antidotis.

Aconitum. CAP. VII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ἀκόνιτον. Lat. Aconitum. Ita. Aconito.

AConitum statim in lingua inter bibendum, cũ astrictione quadam dulcescit, & subinde, potissimùm cùm exurgere conantur, uertigines offendit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori, & præcordijs adfert, simulq; creberi spiritus desiantur. Quare Venenum uomitione abigi, aut clystere per aluum egeri opus est. Vtimur inter propinãdum, Origano, Ruta, Marrubio, uel Absinthij decocto, cum uino Absinthite, uel Semperuiuo, uel Abrotono, uel Chamelæa, aut Aiuga. Prodest etiamnum Opobalsami drachma, cum Melle aut lacte, cum Castorio, Pipere, & Ruta, æquis ponderibus ex uino. Coagulũ hædi, leporis, aut hinnuli, cum aceto. Ferri quoque stercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentúmue candens restinguatur, potum. Lixiuiaq; cum gallina & uino decocta, aut carnium bubularum præpinguium iura, cum uino sumpta. Fertur & Aiuga primum ipsis subuenire.

Aconi

Aconiti, Pardalianches, Licoctonos, & Cinoctonos specie diuersa, idem tamen in genere remedium expostulant. Actio prater Dioscoridē insignis, Potum Aconitū à dulcore & aspretudine, amaror pariter in lingua sensus oboritur, astringūtur postcà maxillæ, subsequuntur morsus & erosiones stomachi, hisq; si non confestim succurratur, caliginosi fiunt oculi & sanguinei, tremores, inflationesq;, hydropicis similes, toto corpore excitantur. Medicandi ratio in Dioscoride perbellè tradita. Praterhanc Petrus Abanus remedium proponit, Terram sigillatam, drachmarum duarum pondere, aquæ calidæ impotam, deinde curandum vt æger vomat. A vomitu, Theriacum drachmarū duarum pondere bibendum in vino, cui Gentianæ radix incoxerit. Atque adeò Aconiti præcipuum esse antidotum, longæ Aristolochiæ radicem.

Mel Heracliæ. CAP. VIII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Μέλι τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ. *Lat.* Mel Heracliæ *Ital.* Mele Heracliotico.

MEl in Heraclia Ponti ubi Aconitum gigni solet, inuenitur, quod qui edunt, bibúntue, non secus afflictantur, quàm qui Aconitum ebiberunt. Ijs eadem quæ poto Aconito conueniunt. Adiuuantur in primis continuo uini mulsi potu, cui Rutæ folia sint adiecta.

MEl Heraclix ad nos hodie non affertur, & eo proinde medicando curæ minimum impendendum, maximeq; quòd eandem cum Aconito venenatam naturam sortiatur.

Coriandrum. CAP. IX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κόριον. *Lat.* Coriandrum. *Ital.* Coriandro.

COriandrum ob odorem latere non potest. Epotum autem uocem exasperat. Insaniam adfert, à temulentijs non abhorrentem. Qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totumq; corporis odore, uenenum fatentur. Quibus post uomitionem Irino oleo concitatam, uti retulimus, merum & per sese, & ex Absinthio potum, auxiliatur, itē oleum. Nec secus oua in eodē

exinanita, si liquefacta in muria sorbeantur. Et epota muria, & ius salsum ex gallina & anſere. Passum quoque cum luxuria sumptum.

ARabum sectarij, magno errore, & à Dioscoridis opinione diuerso Coriandri semen Saccharo conditum, ad inhibendum vaporum in cerebrum inscensum, idque roborandum, deludi cupidis, miserando delectu obtrudunt. Siquidem nec sicco semini, viridis vires depereunt, quod in Papauerino, Iusquiamo, & Cicuta semine videre licet: nec itidem præparandi modus cum aceto Coriandri seminis virtutem enervat, acrimoniæ quidem aliquantum & malignitatis deponunt, cum suam ipsorum immutare naturam non queant. Præter Dioscoridis prascripta. Theriaca cum vino optimo epota prodest, estq; huius antidotum, cognitum & vulgare, Vincetoxicum: Ad raucedinem, gargarizatus protrij, & pectori proficua. Ad cerebri lasionem, species Diamuschi, Diambræ, aliaq; capitalia, cordiq; conuenientia.

Psyllium. CAP. X.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ψύλλιον. Lat. Psyllium. Ital. Psillio.

PSyllium epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum despondeant, cui omnia quæ ex hausto coriano auxiliantur.

PRæter Dioscoridis in Psyllio indicia, fit anhelitus compressior, & corpus intumescit, ab his tanta cordis anxietas, vt non raro sudore frigido agri commoriantur. Eadem quæ in Coriandro medicandi ratio.

Cicuta. CAP. XI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Κώνειον. Lat. & Ital. Cicuta.

CIcuta pota uertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita ut ne minimum cernatur. Singultus ciet. Mentem turbat. Extremi artus gelantur. Denique conuulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, Cicutam uomitu excutiemus. Postmodum deiectionem molie-

mur

mur ut quod ad inteſtina prolapſum ſit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo eſt auxilio, deuenie-mus. Repetendum per interualla: in quibus proderit lac aſinum, aut bubulum potui datum, aut Abſinthium cum Pipere & uino, caſtorio, Ruta, Mentha cum uino, aut Amomi, Cardamomi, aut Styracis uncia, aut Piperis cum ſemine Vrticæ & uino, aut Lauri folia. Item Laſer ex oleo & paſſo, & paſſum per ſeſe largius potum proficit.

PEtrus Abanus laudat in Cicutam Theriacam ſumptam ad drachmarum duarum pondus, epotamq; in Dictamni decoctione, aut in uino, in decoctione paris ponderis Gentianæ.

Taxus. CAP. XII.

NOMENCLATVRA.

Gr. Σμίλαξ. *Lat.* Smilax. *Ital.* Taſſo.

SMilax, à quibuſdam Tithymalum, à Latinis Taxus appellatur: frigus uniuerſo corpori, ſtrangulatus, & celerem interitum infert. Cui eadem quæ Cicutæ conueniunt.

DIoſcorides Taxum cum Cicuta temperamento comit, nempè quæ eiſdem remedijs curẽtur, at obſtat frondiũ & corticis Taxi amaritudo, perpetuo virore frondeſcit, pinorum & abietum in morẽ ad quæ plurimum accedit. Tum baccarum in guſtu is dulcor & acrimonia, vt aues ab eius eſu nigreſcant, proculdubio oſtendit, Taxum calidi eſſe exceſſus. Idque conſpicuum eſt qui Taxi fructus ederint, ob ſpirituum & ſanguinis inflammationẽ, in febres & ventris profluuia decidere. Quod ſanè ex putrefactione prodire non poteſt, quemadmodum his accidit qui æſtiuos aut autumnales fructus auidius eſitarint. Porrò auium illa in nigrorem tranſmutatio, aduſtionem, vt in æthiopibus, deſignat, non ſigus: quod proculdubio, niſi mortificatis membris, nigrorẽ nõ pareret. Hæc cum Matthiolo, academica diſputatione alijs excutiendũ relinquo.

Carpaſi ſuccus. CAP. XIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οπὸς καρπασου. *Lat.* Carpaſi ſuccus.

Ital. Succhio del Carpaſo.

Epotus Carpasi succus soporem, citámque strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ Cicutæ remedijs.

CArpasus Galeno, mortiferum venenum, vnde & Opocarpasus, quo de hic agit Dioscorides, vtrunque tamen nobis incognitum, & expropter nil remedio opus.

Sardonia herba. CAP. XIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σαρδόνιον & πόα. *Lat. & Ital. Sardonia herba.*

SArdonia Ranunculi herbæ generi assignatur, quæ nescentibus mentem adimit, & quadam nervorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant: à qua quidem affectione, de Sardinio risu adagium, in vulgus infausto omine manauit. Post vomitum peculiariter conuenit, aqua mulsa & lac, liberalius epota, irrigatio, perunctioq; à pinguibus medicamentis, totum corpus excalfacientibus. In calidam aquam, oleúmque descendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in summa, curam omnem, quæ convulsionum nervorum adhibetur, exequi oportet.

PEtro Abano Apij risus, seu Sardonia herba medicandæ ratio sic instituetur. Vinum dulce & potens ægro, ad ebrietatem, bibendum offertur, quo prolixius dormiat. Porrò verum & singulare Sardoniæ herbæ antidotum, Melissa in aceto epota. Quod ad nervorum in rictu (risum appellant) distentionem attinet, balneum recens, lignea in totum materia, paratum prodest, cum simplicium decoctione, quæ excalfacientium & desiccantium sunt classis, & quæ prima facultate nervos & confortent & refocillent. Hæc istiusmodi sunt, Stœchas, Hyssopum, Saluia, Ruta, Betonica, Hypericum, Chamæpytis, Mariolana, Origanum, Camæmelum, Pulegium, Dictamnum, Candiacum, Camomilla, Thymbra, Acorus, Spica Celtica & Syriaca, Asarum, Valeriana, Cyperus, Rosmarinus. Vngenda etiam est posterior pars capitis & nucha (Latinis est occiput) cum Liliorum oleo, è Castoreo, è lumbricis, è Costo, ex Hyperico, è Vulpe: cum vnguento Arragonio, Agrippio, & similibus.

Hyo-

Hyoscyamus. CAP. XV.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑοσκύαμος. Lat. Hyoscyamus. Ital. Hiosciamo.

HYoscyamum potum aut comesum, similem ebrijs abalienationē mouet, sed facilè medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiosè data, lacq́, præsertim asininum. Si id desideratur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinci, aut Cucumis semen ex passo sumptum, & unum salsum cum adipe suillo recenti, passoq́; itidem Vrticæ semen, aut Nitrum ex aqua, & Intubus eraticus, & Sinapis, & Nasturtium, Radix, Cepa, & Allium. Et hæc singula cum uino sumantur: postea sinendi quiescere, quemadmodum qui unum biberunt, ut excoquant.

PRæter Dioscoridis signa ex Actio, ab epoto, manducatóue Hyoscyamo, sequitur membrorum erosio, cordis debilitas, oculorum rubor, pruritus & totius corporis tremor, sese lancinant ægri, ac præ dolore pulsatos arbitrantur, siquidem emolescunt iunctura, lingua in abscessus transit, spumat os, comprimitur anhelitus, hacq́; ab Hyoscyamo albo noxia. A nigro, extrema perfrigescunt, caligant oculi, ratio deperit, occluduntur anhelitus meatus, spasma, & suffocatio. In hunc, post vomitus & clysteres, prodest sæpius meracum bibere, lac Vaccæ, Thus, Piper, Castoreum, Ruta, Mentha, Belzuinum, Lauri folia & baccæ, sapa, Vrticæ semen, Laserpitij radix, Cardamomum: Styrax, sigillatim præbita cum vino. Prodest & decoctio corticis radicis Mori, Balsamum cum lacte epotum, farina tritici vino informata stomachoq́; & ventri illita. Recentiores Piper longum bibendum præbent duarum dragmarum pondere, & in peculiare Hyoscyami Antidotum. Pistacia copiosè esitanda.

Mandragora. CAP. XVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. μανδραγόρας. Lat. & Ita. Mandragora.

Man

Mandragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens uetternus, nihil temerè distans à lethargo. Cui, antequàm aliquid ex ijs accidat, nomitus & aqua mulsa proderit. Postea Nitrum & Absinthium, ex uino dulci aut passo sumantur. Caput rosaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio, & motus corporis, & olfactus Eupatorij, & Piperis, Sinapis, Castorij, & Rutæ, trisorum in aceto: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exustione et extinctu. Quod si ægrè ij reuocentur, sternutamenta mouere, aliisq; cõmunibus auxilijs uti conuenit.

Mandragora vix fallere edentem aut libentem potest, siquidem hæc coarguitur odore graui supramodũ & ingrato, gustu amaro & abhorrenti. Ad hæc intolerandè vexat, vt quæ non nisi temporis diuturnitate conficiat. Incam laudatur semen Coriandri aut Fœniculi tritum, & in aqua potum, laxatéve corpus cum medicinis conuenientibus. Quòd si à vomitu ager non excitetur, offerendum in potu Origanum, cũ aqua frigida. Acres clysteres, frictiones per totũ corpus cũ fasciis grossis cucurbitula occipiti, humeris, & natibus impositis, ligaturæ dolorosa in cubitis manuum & pedum, pulus Veratri albi pro atriplicis maximo naribus inditus, emplastra pustulatricia, occipiti & auribus applicata. Diuertunt nempè hæc omnia quæ cerebro nocent. Mandragoræ poma, matura & sine semine, innocuè eduntur: immatura, & cũ semine, mortifera. Ardor intolerandus omnem corporis superficiẽ adurit, os, & linguam siccitas ingens obtinet: & ob id aperto ore, ægri desidẽt. frigidum interim aerem attrahentes, et nisi eis illico succurratur, cõuulsi pereunt. Eo mali valentissimum remedium Andromachi Theriaca, cum aqua apota, siquidem momento ab omni molestia liberat. Petrus Abanus, in radicem, poma, & succum Mãdragoræ laudat, si æger integrum diem sine cibo persistat, ac subindè bibat selectissimum vinum, edoreq; acetum cum Castoreo: Caterum horum verũ antidotum esse, Rhaphanum domesticum (priuatim Radix vocatur) per triduum cum pane & sale manducatum. Sed ad id quod præscribit Dioscorides caput rosaceo & aceto perungendum, id non maximè agetur Castoreo aut quouis alio calido medicamento non addito, maximè cum Galenus qui istiusmodi in Lethargo infusionem tolerat: ita censet, modo si cum humore flauo aliquanta pars humoris bilioſi tenuis reperiatur.

Siccò

Meconium. CAP. XVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μηκώνιον. Lat. Meconium. Ita. Meconio.

EPoto Papaueris succo, quem Meconion uocant, consequitur ueternus cum perfrictione & pruritu uehementi: ita ut sæpe inualescente ueneno, tanta erumpat prurigo, ut hominẽ excitet. Corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo nomitionem, acres clysteres auxiliantur, aceturnq; mulsum cum sale potum, aut Mel cum Rosaceo calido, meriũ cum Absinthio aut Cinnamomo copiosum, aut calidum per sese acetum, Nitrum ex aqua, & Origanum cum lixiuia aut passo, & Rutæ syluestris semen cum Pipere, uino, & Panace: Piperq; cum Castorio & aceto mulso, uel cum Satureiæ aut Origani decocto cum uino. Hi olfactibus excitandi. Ob enatam prurigínem in balneas descendãt, & foueantur. Post lauacrum prodest iuuum pinguium usus, cum uino aut passo. Medulla etiam ex oleo pota.

Corniculatum Papauer. CAP. XVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. μήκων κερατῖτις. Lat. Corniculatum Papauer. Ita. Papauere cornuto.

QVod corniculatum Papauer appellant, & potu & cibo eadem inferre consuenit, quæ Papaueris succus: nec alijs expugnatur auxilijs.

ODor ingratus Opium, peraquè ut Mandragorã prodit, ideoq; rarum ex eo solo ueneficium conficitur, ne maleficium pateat. Notæ fuere ex quas ascribit Dioscorides, pallet facies, et tumescit, rubent labra, deducuntur inferiores maxillæ, perpetuus singultus redditur, intorquetur nasus, pondus in lingua sentitur, liuent labra, præcordia contrahuntur, frigus oberitur, comprimitur auditus, uisus impeditur, cæcol-

mutitur

uuntur: oculi, ad extremum cõuulsio mortifera subsequitur. In Opium, Auicennæ, Castoreum & Belzuinum prodest, Theriaca singulare remedium, Mithridatium cum vino: errhinorum vsus frequens: excutandi itidem ægri barba & capillis pertractis: percellendúq;: Musci: Castorij: Belzuini: & Ambræ odoratu: totumq; eorum corpus inungendum cũ oleo Lilino: Costino. Præterea Quinta essentia Theriacalis Matthioli suprà descripta: huic negocio summè & Æsculapiè proficit.

Pharicum. CAP. XIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. φάρικον. Lat. Pharicum. Ita. Pharico.

QVod Pharicon uocant, sapore syluestre Nardum imitatur. Resolutionem neruorum potum affert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post nauationes unum Absinthiten potui dare, cum Cinnamomo, aut Myrrha, aut Nardo Gallico, quod Serimen aliqui uocauerunt: aut spicæ Nardi duas drachmas, et Myrrhæ totidem obolos, cum passo, aut Irim cum Croco ex uino, derasumq; caput illinire hordacea farina cum aceto, & trita Ruta.

INcertum: sit ne planta Pharicum: an venenum diuersis è rebus cõpositum. Quidam id nominis à pharico scelestissimo venefico deriuant, alij ab Arcadiæ et Laconix pharide, alij à phara Thessaliæ. Verum consilium non est in re incerta diutius immorari.

Toxicum. CAP. XX.

NOMENCLATVRA.

Græ. τόξικον. Lat. Toxicum. Ital. Tossico.

TOxicum ex eo nominari uidetur, quòd barbarorũ sagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. Incoërcitus furor uarius ijs imagines obuersat. Quare nix medicina locus est: rarò q;, qui hauserunt, euadent. Vinulis ergo colubendi, ut unum dulce cum Roſaceo

bibe

bibere, & reuomere cogantur. Rapi semen bibendum cum uino. Priuatim ijs conuenit, Quinquefolij radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. Roboris, Fagi, aut Ilicis cortex cum lacte tritus. Malaq; trita esse, aut cum Pulegio & aqua bibere, conueniet. Amomum & Balsami semen ex uino. Sed qui periculis defuncti sunt, dum lectulis decumbunt, & ubi surrexere, stupidi reliquum tempus degunt.

TOxicum à Taxo aliqui deductũ putant, literarum a, in o, metathesi, quasi Taxicũ primigenia origine, post Toxicum dictum sit. Sed cum antiquorũ Græcorum aut Latinorum nullus author id priuatim proferat: nihil causæ est: cur huic opinioni assentiamur potius: quam refragemur. Enimuero multa sunt quæ eorum sententiam infirmẽt: qui Dioscoridis Toxicum cum Arabũ Napello idem esse contẽdunt. Sed licet per Auicennã Napellũ veneno sagittas inficiat: linguam & labra inflammatione diserucier: huicq; medicãdo Rapi semẽ cum vino: succiq; radicis Roboris: Fagi: Ilicisq; conueniant: sunt tamen alia indicia: & notæ: quæ Toxicum à Napello vehementer diserimient. Nam id experientia compertũ: in his qui Napellum sumpserint: nõ incoercitus cũ varijs imaginibus inesse furias: quæ Toxici propria sunt. Ad hæc Napellũ: Auicenna: oculos à propijs sedibus abstrahit: præcipitem virium lapsum: vertiginem: & pedum imbecillitatẽ inducit: quorũ symptomatũ nullum in Dioscoridis Toxico reperitur. Deinde Auicenna: qui ex Napello reualescunt: in hectica: phthisim aut epilepsiam desinere præscribit: Dioscorides stupidos reliquũ vitæ tempus degere. Differũt etiã Toxicum & Napellum in medicãdi ratione. Nam Toxicũ: Dioscoridi: curatur epoto cũ vino dulci Rosaceo: Quinquefolij radice: hyrcino & caprino sanguine: malo Cotoneo: Amomo: & Carpobalsamo: At Auicenna Napello medicatur cũ vino: butyro: muscho: Capparis radice: & cum eo Mure: qui ex ipsius Napelli radice vescitur. Hæc propalam eiiciunt diuersa esse Napellum & Toxicũ: summaria hæc etiam præter supradicta ratione quod in venenorũ remedijs Auicẽna: Dioscoridẽ penè ad verbũ reddiderit. Et eò fit vt ille Toxicũ Dioscoridis: nõ in Napello, sed in eo quod Tusam nominat expresserit: nẽpè in quo & notas & medicãdi rationẽ: nihilũ ab eis quæ de Toxico tradit Dioscorides: dissidẽtes: in medium producat. In Toxicum: Napellum: quoduisque aliud venenum modo erodens non sit: in ictus: & animalium quantũuis venenatorũ morsus summè efficax est. Olaum de scorpionibus Matthioli in præfationis annotatione descriptũ: sic*

si eo in acutissimis venenis horis singulis, & in minus acutis, semel ternis horis, non in regione tantum cordis, subtus sinistram mammillam vrgatur æger, sed in temporum etiam, manuum & pedum pulsibus.

Ixia. CAP. XXI.

NOMENCLATVRA.

Gr. Ἰξίας. *Lat. Ixia. Ital. Issia.*

IXia, quæ Vlophonon appellatur, inter potandum aliquid Ocimo simile gustu & odore redolet. Vehementem linguæ inflammationem excitat, mentem mouet, omnes excrementorum exitus supprimit. Strepitum cum animi deliquio ciet. Ijs intestina latrant, nec egeritur quicquam. Post nomitionem alumꝫ resolutam, auxilium præstat aqua, in qua Absinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso pota. Rutæꝫ ʒʃ) lue- stris semẽ, aut Laseris radix. Item Tragorigani decoctum, cum aliqua supradictorum, aut lacte, aut resina Terebinthina, aut Nardo, aut Castorio, aut Laserpitio, quorum singuli obeli conueniunt. Quin & nuces inglandes ex uino, cum resina, Castorio, & Ruta tritæ, ita ut singulæ drachmæ pondus æquent. Item eiusdem Chamelææ aut Thapsiæ aut Absinthij succi siclicus cum aqua mulsa, & aceti calidum potum.

IXia, viscosus est humor, qui mortifer & pernitiosus, in Chamæleontis nigri radice adglutinatus reperitur. Huius remedia, præter ea quæ à Dioscoride describuntur, Theriacæ vel Mithridatij potio cum Thuris aut Santonici decoctione, cataplasmata cordialia, cordi regioni applicanda, Conserua Borraginis & Bugloßi, cum margaritis, coralijs, gemmarum fragmentis, speciebus cordialibus & muscho confecta, primisq; diebus epithema commissuræ capitis imponendum, è Linteo, quod Rosaceo & aceto simul agitatis, immaduerit.

Ceruſa. CAP. XXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ψιμμύθιον. *Lat. & Ital. Ceruſa.*

Ceruſa

CErusa suo colore proditur. Sumpta enim, mox palatum, gingiuæ, lingua, & commissuræ dentium, candore quodam inficiuntur. Singultus, tussim, ac linguæ ariditatem excitat. Ijs extrema frigescunt, mens labat, membra torpescunt. Quibus dare conuenit aquam mulsam, aut ficuum, aut Maluæ decoctum, aut lac calidum, aut Sesamam ex uino tritam, uel liximam ex sarmentis factam. Amaracinum oleum aut Irinum. Persicorum ossa cum Hordei decocto. Columbina oua cũ Thure, aut Hordei decocto, aut Prunis, aut gummi quod Vlmus plorat aut, aut humor quem Vlmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quoque uomant. Conuenit etiam Thapsiæ succus, aut Scammoniæ, cum aqua mulsa potus.

CErusa præter Dioscoridis signa, subitum virium lapsum inducit, linguæ aspretudinem, stomachi & corporis morsus, inflationem laterum, anhelitus compressionem, strangulationem, totius corporis aldinem, vrinam modo nigram, modo sanguineam. Huic veneni prodest Scammonea cum Hydromele pota, vrinam prouocantia, ægrum à somno arcere, vomitum elicere cum aqua Melli incocta, cumq; Narcissino & Lilino oleis, aliis magis probatur, vomitus cum atriplicis & Raporum decoctione cluitus, clysteres è iure Brassicæ & oleo, sine sale confecti. In vino bibenda offerre, Mithridatium & Theriacam. Prodest & vini albi meraci liberalior potio.

Fungi. CAP. XXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Μυκῆτες. Lat. Fungi. Ital. Fonghi.

FVngorum alij genere, alij copia lædũt. Omnes tamẽ strangulatus suspendio similes concitant. Quibus confestim succurrendum. Communiter ex oleo uomere cogendi. Mirifice iuuat liximia ex sarmentis aut Pyrastri surculus, epota cum sale, posca & Nitro. Fructus, aut folia Pyrastri cũ Fungis decocta, strangulantem illam uim auferunt, esitataq; eisdem auxiliantur. Aduersus Fungos gallinacea oua cum posca proficiunt, ad-

iecta aristolochiæ drachma. Item absinthium cum uino mel-léque sumptum, & ex aqua potum. Apiastrum ex Nitro. Pa-natis radix & semen in uino. Fex uini cremata cum aqua atramentum sutorium ex aceto. Radix, uel sinapis, aut nastur-tium cum sit prosunt.

FVngi qui natura sunt malefici, & venenati, intestina exulcerant, singultus excitant, & morsus, totum corporis colorem in luteum permutant, urinam cohibent. Ab his sequitur, frigus, tremor, pulsus deperditus, perfrigidus sudor, & postremum mors. Huic incommodo præsentaneo est remedio vomitus, è potu succi Raphani, foliorum Rutæ tritorum, Origani: & Mellis. Vti deinde oportet Theriaca et Mithridatio cum fortissimo aceto, Oximelle Scillino, aut aqua vitis. Mirè etiamnum proderit. Quinta essentia Theriacalis suprà descripta. Vini optimi cui incoxerit Piper latior potio: & ab ea Allium crudum manducare.

Gypsum. CAP. XXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Γύψος. *Lat.* Gypsum. *Ital.* Gesso.

LApidescens Gypsum strangulationem creat: quare eadem proferenda sunt, quæ mãsis fungis, auxilia. Adhæc Maluæ decoctum, quod etiam olei uicem pensat. Vtpotè cùm pingue sit, euomendóque lubricas mas & faciles reddit, deradi corpora non sinit. Quod, ubi duratur in lapidem, Gypsum efficit. Quinetiam prodest oleum ex aqua mulsa, aut ficorum decocto. Liximia è ficulneo cinere, aut sarmentis facta, cum uino copiosiore pota. Origanum aut Thymum cum liximia, aut aceto, aut passo. Hique decocto Maluæ proluendi.

AEger à sumpto Gypso, aqua calida cum butyro potandus, deinde vomitum prouocandus, deinde aqua calida cum melle ofierenda, ac iterum eliciendus vomitus, hoc peracto Mithridatij drachmas duas cum optimo vino ebibat. Ducenda aluus clystere, ex anatis adipe et oleo. Corpus oleo Ricini inungendum: peculiareq; huius antidotum, murium stercus in puluere potum, cum uino, drachma pondere. Aurigo purgationem è Scammonia laudat, cum alijs solutiuis cognitionibus.

Sanz

Sanguis taurinus. CAP. XXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Αἷμα ταύρειον. *Lat. Sanguis taurinus. Ita.*
Sangue del Toro.

TAuri recens iugulati sanguis, epotus, spirādi difficultatē strangulatumq; concitat. Faucīm tonsillarūq; meatus cum neruorū distentione præcludit. Lingua rubescit. Dentes inficiuntur. Quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum commissuras restant. Quare uomitum uitabimus. Sanguinis enim globi attractu illo in sublime relatu, magis gulæ inculcātur. Dari ergo opus est quæ concretū sanguinem discutiunt: aluīm & subducunt. Grossi lacteo succo turgentes ex posca, & Nitrū per sese, auxiliantur. Nec secus coagulum omne cum aceto & Laserpitij radice, aut Lasere. Itidem & Brassicæ semen, & è cinere siculneo lixiua. Conyzæ folia cum Pipere, & Rubi succus ex aceto. Alvus resoluenda. Ijs qui seruantur, stercorosa & fluida per sedem egeri consueuerunt. Stomachum aluumq; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

TAurinus sanguis nisi recens & ante coagulationem bibatur, nō supramodum est nocuus, nec nisi à desperatis bibetur, siquidem crassioris essentiæ, quam vt non perceptus hauriri vel offerri possit. Remedia ex authore patent.

Lac coagulatum. CAP. XXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἐμπυλιασθὲν γάλα. *Lat. Coagulatum Lac. Ita.*
Latte mescolato col caglio.

EOs qui Coagulatum Lac hauserunt, frequens illico strangulatio inuadit, quòd in globulos quosdā Lac coalescat. Quibus mundis pro antidoto, coagulum ex aceto damus, & bibere sæpius cogimus. Damus & Calaminthæ folia arida, item succū, aut Laserpitij radicē, aut Laser cū posca, Thymi ℥ ij. ex mi-

no, & cum luto ſuo liximiam. Sed nulla ſalſilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caſeum denſaretur. Neque illos nomere conuenit: ſiquidem concretum lac ſeſe in gulæ anguſtias inſinuans, ſtrangulat.

IN coagulato lacte, Dioſcorides, id ſolummodo Lac intelligit, quod cũ ipſo bibitur coagulo, tantiſper dum temperetur: & antequam planè coaleſcat. porrò quod iam coagulatum editur, ſeparatur confeſtim: nec deinceps comitur. Quod vero imperfectè coaluit, cum aliquantum in ſtomacho moram duxerit, indidem coagulatur, tum ex ratione impedita & inuerſa concoctione hominem ſuffocat & ſtrangulat, non ſecus ac Tauri ſanguis. Siquidem hic, non coagulatus, nullam noxiam parit nẽpè ſe non venenatus, ſed ex coalitione, quam in ſtomacho eſſicit: haud aliter operatur Lac coagulaſcens, cum, aut, ſine coagulo ebibitum, aut alia quauis ratione ſeſe conſpiſſans. Quod nõ raro accidit, vbi Lac groſſa ſe ſubſtantiæ, ſtomachum & iecur offendit naturæ ſupramodum calidæ & ſiccæ. Nam membrorum illorum caliditas & ſiccitas, breui cõſumpta omni illa humiditate, quam in Lacte repererit, quod craſſæ eſt ſubſtantiæ condenſat & inſpiſſat. Id etiam à membrorum illorum nimia frigiditate procreatur, nimirum compreſſo quod tenuium eſt partium, quod reſtat craſſioris eſſentiæ congelaſcit, haud ſecus quàm de glacie & nive tradit Ariſtoteles. Ea de re ſapiens eſt Galeni conſilium, Lac non epotam dum non immiſſo prius ſale aut Melle, quo nõ in ſtomacho congelaſcat. Nec frustra Dioſcorides præcipit, vt à Lacte nec ſal, nec ſalſa edantur. Nam quemadmodum coagulo Lac primum coagmentatur, ita in iam coagulatum Lac immiſſum: diuerſam rationem inibit. Eo pacto ſal nec coagulationem inditum: coalitionem impediet, & ab hac iam confecta in duritiem Lac conuertit. Quod in caſeo recente videmus: cum ſaletur. Cæterum coagulaſcenti Lacti epoto medetur ipſamet coagula miſoria: acetum purum: & liximium.

Argenti ſpuma. CAP. XXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἀργύρου ἀφρός. Lat. Argenti ſpuma. Ita. Spuma de l'Argento.

SPuma Argenti pota, ſtomacho, uẽtri, & interaneis grauitatẽ cũ magnis torminibus adfert, & nõnũquã põdere ſuo inteſt

intestina uulnerat, urinam supprimit. Corpus intumet, plumbeamq; deformitatẽ concipit. Quibus subuenit, secundum uomitionẽ, potum syluestris Herminj semẽ; Myrrhæ drachmæ octo, Absinthium, Hyssopum, Apij semen, aut Piper, aut Ligustri flos ex uino, aridum palumbis fimum, cum Nardo & uino.

Argentum viuum. CAP. XXVIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. ὑδραργυρος. Lat. Argentum uiuum. It. Argento uiuo.

ARgentum uiuum potum eadem quæ Spuma Argenti infert, eisdemq; utendum auxilijs. Lac copiosè potum auxiliari constat. Sed postea euomant, qui hauserunt.

ARgenti spumæ, præter supra descriptas, notæ sunt: Ardor, iunctu-rarũ incẽdiũ, urinæ detẽtio, corporis cõpressio et oppilatio, corporis ex accidẽti solutio coli exitus, suffocatio, strãgulatio et mors. Porro Mirrhæ drachmarũ octo in Dioscoride præscriptũ, cũ Auicẽna et Aetio nõ cõuenit, quorũ hic drachmas tres, ille tres obolos non excedit. A vomitu, efferendi clysteres, cũ hydromelite, & Gallinæ aut anatis adipe. Prodest etiam oleum amygdalarum dulcium epotum, ficus recentes in cibo sumpti, stomachum cum succo Apij, & ventrem cum butyro perungere, protriumq; huius mali antidotum Cheruæ semen, quæ Ricinus est, potum drachmarum duarum põdere. Porrò Argentum viuum, excessu summè frigido & humido, cordis naturalẽ humiditatẽ putrefacit, eoq; sanguinem vitales species, ipsamq; cordis essentiã congelat. Enimuerò id in Argento viuo animaduertendum, Sit ne Purum: Extinctum cum saliua, aut quouis alio liquore: Cum aqua forti, & sine: Sublimatum cũ Arsenico, vt moris est, vel sine Arsenico. Nam vnum alio pernitiosius, singulare quodlibet remedium expostulant. Lethalius, Sublimatum, ab hoc Præcipitatũ, tertium locum obtinet saliua, aut alio liquore extinctum omni in pestifero excessu innocentius simplex, & purum viuum Argentum est. Nam cum substantia sit fluidum & graue, non difficulter à corpore per clysteres eruitur: quod in alijs venenis non accidit, qui erodendi & dilacerandi virtute præditi sunt. Argentum viuum Extinctum, & Præcipitatum, eadem quæ argenti spuma accidentia pariunt, cum intolerando anhelitus fœtore, quemadmodum eo perunctis in morbo Gallico contingit, siquidem frigiditatis excessu stomachum & vicina

membra putrefacit, A Sublimato lingua & fauces extrema aſpretudine torquẽtur, æquè ac ab immaturi ſorbi eſu. Iá mali lenitur auferturq; abſterſoriorum gargariſmatu. Quod ſi non ex prompto remedio, aut inuria, in ſtomachum deſcenderit, imbi agglutinans ſeſe exulcerabit, erodetq;, cũ inextinguibili ſiti, & intolerãda anguſtia. Aſſequetur linguæ tumor, virium lapſus, vrinæ retentio, cõpreſſio anhelitus magnique; in ſtomacho et viſceribus dolores, tam vehementi eroſione vt quãdoq; per intima viam ſibi ad exitum conficiat. Curatur vt Argẽti ſi uma. Nam teſtina niſi magna quantitate non confiat, per inferiora proſiliens (adeò fluidum & graue eſt) antequam longam in ſtomacho moram duxerit.

Calx, Sandaracha, Auripigmentum. CAP. XXIX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Τίτανος, σανδαράχη. ἀρσένικον. *Lat. Calx, Sandaracha, Auripigmentum. Ita. Calcina, Sandaraca, Orpimento.*

Calx, Sandaracha, & Auripigmentũ, pota aluum & teſtina cum uehementi eroſione excruciant. Prædicta cuncta, quæ ſuo admiſtu, illorum acrimoniam hebetant, ac ſolumta, & facilem lubricamq; aluum reddunt, cuiuſmodi Ibiſcus & Malue ſuccus eſt. Natura enim utrinque perlubrica. Dandum decoctum ſeminis Lini, uel ſemen Tragi herbæ, uel Orizæ lacq; cum aqua muſſa copioſum, iura pinguia, & boni ſuccI.

PRæter Dioſcoridis notas, à Calce, Sandaracha, & Auripigmento ſumptis, ſitis ingens prouenit, aſſretudo in gutture, tuſſis, anhelitus & vrina retinentur, fluxus oboriuntur dyſenterici ſanguinei. Huiuſmodi malo vncuoſa medicantur & lenientia, è præſcripto in Cantharidibus annotato.

Lepus marinus. CAP. XXX.

NOMENCLATVRA.

Græ. Λαγὼς θαλάττιος. *Lat. Lepus marinus. Ita. Lepre marina.*

QVi Leporem marinum biberunt, piscium uirus olent: procedente tempore, aluus dolore afficitur. Vrina sistitur. Etsi quando eam reddere contingat, purpureum colorem referet. Omne piscis genus aduersantur & odio habent. Fœtido ac graui sudore manant. Biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus, subsequitur. His dandum lac asininum, uel passum continuè, aut radicis Maluæ foliorúmque decoctum: aut trita Cyclamini radix cum uino, aut Veratri nigri, aut Scammonij succi drachma, cum aqua mulsa Punicíq; mali acinis. Cedriæ cõtrita cũ uino efficax est. Anserinus sanguis, ut tepebit, potus. Sed cùm pisces omnes respuant, aspernenturq;, solis fluuiatilibus cancris uesci possunt, bibuntq; eos admisto uino, adiutiq; ab his, percoquunt: cumq; appetere & comesse pisces cœperint, suæ salutis indicium habent.

LEpus marinus iterum inducit sumptus totiusq; corporis habitum in luteum aut aureum commutat, vultum tumore distendit, pedum bases incendit, pectus, pulmo, & status obsidentur oculis interim subrubentibus. Hæc assectatur tussis arida, sputum sanguinis, renum dolor, tumor genitalis, salus ab his in phthisim procedere. Prima potentia Lepus marinus pulmoni nocet. Inid mali à quibusdã laudatur humanus sanguis calidè epotus. Lac muliebre ex ipsis suctum uberibus, tosta uulpis caro, & Theriaca Diatesseron per triduum sumpta.

Rubeta & palustris rana.

CAP. XXXI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βάτραχος. Lat. Rubeta. Ital. Botta.

RVbeta aut Rana palustris assumpta, tumores ciet. Pallor corpus uehementer decolorat, ut planè bucceum spectetur. Spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq;. Inuita interdum genituræ profusio cõsequitur. Adiuuantur secundum nomitionẽ multo meri potu, & arundinis radicis

binis drachmis, aut Cyperi totidem. Breuiter, cogendi sunt ut uehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem quo corripiuntur. Quinetiam quotidie lauandi sunt.

RVbeta Ranis syluestribus nocentiores sunt: & inter eas magis: quas frigidioribus & plus opacis locis victitent. Eæ morsu saliua, sudore vel stercorario vel vrinario vicina quæque & deperdunt et infi-ciunt, eosq; qui ab eis attacta gustarint, miserè interimunt, proinde nõ mirum si earum puluis in cibo aut potu sumptus, remedium non admittit, ardorem nempè & siccitatem excitant in linguæ, spasmum, dysenteriam, nauseam, vomitum: syncopin: mentis abalienationem, herbæ: fructusque ab eis infectæ potusque earum sanguis. Medicamentum à vomitibus, Theriaca & Mithridatio quæ per triduum in vino sumuntur testudinum marinorum sanguis cum Cumino, capræ coagulo, & vino. Quinta essentia Theriacalis Matthioli mirum in modum eo in negotio prodest. Smaragdi scrupulus in vino epotus. Intret æger in recens exemteratum mulum, ac imbi desideat ad cadaueris defernescentiam: & toties sic præparatum mulum aut equum permutet: donec discussa senserit cum morbo accidentia. Vetus est præscriptum, clibano se credere quã tolerari poterit calidissimo. Balneum artificiale, vt hydropicis Reubarbarum: Diacurcuma: Dialacca: & maximè: lapis qui in Rubetarum capite reperitur.

Hirudo. CAP. XXXII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Βδέλλα. Lat. Hirudo. Ital. Magnate.

DEuoratæ cum aqua Hirudines, si ori uentriculi adhærent, tractione partiũ nõnullã suctionis imaginẽ præbẽt: eo enim argumento hausta Hirudo deprehenditur. Has murra sorbitione excutit, & Cyrenaicus succus, aut Laserpitij folia, aut Betæ, cum aceto, aut potæ niuis glebula, cũ posca. Nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreãt, iniecta Lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur, & ad eam Hirudines exilient. Prouidendum etiã ijs, quæ etsi ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris uenenis pericula sæpius adferãt. Qualia sunt album Ve-

ratrum

ratrum, Thapsia, Elaterium, Agaricum nigrum: siquidem ea strangulatus concitant, aut immodicas deiectiones mouẽt. Quibus ea medentur quæ in Fungorum mentione, & similibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamẽtis quæ excrementa supprimunt, coercebimus. Neque negligenda, quæ parum quidem nocere uidentur, interim uerò uitam in discrimina agunt. Quo in numero sunt sylueſtris ruta, nouæ glacies, Gith, pappi recẽtes: flores autem sunt eius spinæ quæ Cactos dicitur. Eos qui sumpserint, sola uomitio recreat.

Affixus in ore ventriculi Hirudinibus, muria conuenit leniter epota: assa fœtida lexiuium cum sale & aceto. Raphani succus cum aceto. Olei crudi cibus, qui solus eas conficit earúmve rerum quæ vermes occidunt. Quod si guttur medium ab Hirudine obsideatur, proderit lexiuio forti gargarizare, aqua aluminis: aceto, modica Vitrioli portione aqua salsa: & sinapi. affixa Hirudo gutturis radici: sic vt os attingat: instrumento chirurgico: quod Rostrum gruis vocant: extrahi poterit: probatus modò & expertus sit artifex.

Domestica nobis. CAP. XXXIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Οἰκεῖα ἡμῶν. Lat. Domestica nobis. Ita. Cose que sono in uso cotidiano.

Aqua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut passum, præsertim à balneo, aut cursu, aut uehementi exercitatione. strangulatus & dolores infert. In quibus sanguinis missio proximus, & uacuatio, imminentia soluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum, ac remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta sint. Subiungeremus etiam antidotaria nec pauca, quæ præclare auxiliantur, quibus utimur, quale Mithridaticum est præsertim, & quod sanguine, & quod

Scinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentißimè ſcripta ſunt, hic ab eorum deſcriptione ſuperſedemus.

NOn aqua tantum & vinum, eo quo Dioſcorides ſcribit modo, accidentia mortifera pariunt, ſed carnes etiam & pisces cocti, locisq; frigidis & humidis diu aſſeruati, ipſa quæ Fungi maleficij conciunt, quantumuis ſæ noſcitanda labis in biduum argumenta præſeferant. Toſtæ etiam carnes venenatorum claſſem ſubeunt, ſi calida inter duo vaſa ſuffocentur, ac linteo, vt exhalare non queant, obuoluantur: morticina, quæ morbus, ſerpentes, rabidi canes aut fulgura exanimarint. Iſtiuſmodi melancholicos in corpore humores, & animi mœſtitiam progenerant, ventris defluuium, phreneſim, lethargum, & mortem. Quinetiam vitanda oua Barbi (is piſcis eſt vulgaris) nam venenata ſunt & admodum mortifera. In piſces locis vdis aſſeruatos, Pyra ſylueſtria conueniunt. In ſuffocatas (vt diximus) carnes, vomitus, clyſteres, optimum & odoratum vinum, cum Cotonei vino epotum. A vomitu terra Sigillata, cum Agallocho & Maſtiche in vino epota.

Venenata. CAP. XXXIIII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἰόβολα. *Lat. Venenata. Ital. Venenoſi animali.*

DE beſtijs quæ virus eiaculantur, & exitialibus Venenis, ideo ſcribere aggredimur, ut tota curationis rationis que ratio ad umbilicum perducatur. Siquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, neceſſaria eſt ijs qui artem medicam exercẽt, utpotè cum adminiculo corũ quæ mihi traduntur, doloribus, periculis, et cruciatibus, plurimisq; alijs malis hominesliberari conueniat. Hæc autem in ſumma faſtigia duo, ſicuti ab initio relatũ eſt, diſtribuitur. Nã qui de feris Virus inſuentibus ſermo diſſerit, Theriacus dici ſolet: qui uero de amoliendis Veneficijs, alexipharmacus: quo prius tradito, ſimul quæ ſe-

quẽ

qui signa consueuerunt, prænostralimus: tum quæ nonnihil auxily ferũt. Omnia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgentem sæpenumero necessitatem. Siquidem pauca è Venenis & virulentis animantibus, tarda & grassantia sensim pericula cient, ita ut dilationẽ admittant: plerąq; uerò, præsentaneam perniciem asserunt. Hominum autem partim malè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita temperant, ut spacium curanti liberum non relinquant: partim sceleris admissi conscientia, aut tristi alijquo euentu oppressi, hausto sponte ueneno, mortẽ sibi consciscere conãtur, qui postea deprehensi: aut resipientes, & uitæ cupidi, præsentaneam opem poscũt. Non desunt qui hostiles sagittas illuentes, fontes aquasq; puteanas hac labe polluentes, certam & ineuitabilem aduersarijs perniciem moliuntur: in quibus ipsis etsi maleficiũ non subitò, sed aliquanto post grassari natura sua comparatum est, tamen nisi primo quoque tempore coerceatur, & remedijs subinde excipiatur, frustra tandem succurritur, occupatis iam corporibus exitiali ui Venen. Proinde non uulgari industria diligentiąq; in ea re utendum est, ut quod in alijs incommodis ars consuenit, in his quoque salutem mortalibus præbeat. Quin & apud priscos genus hoc unum existimabatur esse eius partis, quæ medicamentis pugnat: sed recentiores ad ipsum discreuerunt, nomnantes, præcautionem, & medum præcauentem, salubris sanantisq; medum statuentes, parua & leui supramodum persuasione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus constitutiones esse contendunt. Vnam, qua sani degimus: alteram, qua sinistra ualetudine corpora laborant: Tertiã, quæ medũ inter utrasque locũ sibi uendicat: in qua positi sanitatẽ specie mentiũtur, facileq; in morbos & pericula cocidũt, ob unum corruptricẽ, quæ corporibus nostris incubit. Quẽadmodũ in ijs uidere licet, quos exacerbescens rabie canis momorderit, necdũ tamen

aquam

aquam horrent: in ijs quoque, qui Cantharidas hauserunt, sed nondum urinæ tormento cruciantur. Tripartitò igitur artem digeri, triplicique corporis constitutioni, meritò respondere tradunt. Salubrem partem esse volunt, quæ sanitatem tuetur. Præcautionem, eámque Prohibentẽ, quæ obstat quo minus in morbos incidant: & Sanãtem, qua mala discutiuntur. Quibus ita respondere potest. Quod primum, ex ista ratiocinatione, non tres corporis tantum, sed quatuor haberi constitutiones fatendum esset. Quippe ut aliqui, sunt, qui necdũ morbo laborãt morbo tamen maximè obimpẽdẽtẽ causam sunt obnoxij: ita sunt qui iam prio re morbo defuncti, nondũ tamẽ secũdæ valetudini restituti sunt: id quod in ijs, qui à morbo proximè sese recolligunt, cernere licet, qui virium recreationem & robur desiderant. Sed quemadmodum Curandi ratio ad partẽ medicamentariam pertinet, ita Præcautionem eidem subijci par est. Ad arcendas enim valetudines vehemẽtibus vtimur auxilijs, altiore scarificatu, vstionibus, amputatione, derodẽtibus epithematis, potionibus perniciei occurrentibus, & plerisq; alijs. Verumenimuerò sunt usque eò rudes nonnulli, vt ne remedia quidem appellent, quæ morbos arceant. Cuius sententiæ inire rationem haud promptum est: etenim cum verbum ipsum, Præcauere, tum agẽdi modus, omnino auxiliarẽ remediariamq; vim præse ferunt. Virum verò nisi etiam sua illa distributione partium, eos complectuntur, qui in pestilenti cœli statu morbo nondum correpti sunt, pesti tamen, propter obuersantis aëris occasionem, opportuni, & in morbũ proni reddantur. Dicere forsitan quis posset, salubris institutionis præcepta non aliud esse, quàm arcendorum morborũ rationem: Quippe cùm firma reddere corpora, & minus vitijs obnoxia nitamur, vt inoffensa valetudine degant, nec morbis conflictẽtur. Neq; id silentio prætereundum, quod maximè præcipuũ, & tanquã caput rei est, non oportere medicinæ partium distribution

bitionem, totidem corporis constitutionibus respondere, sed naturas singulorum suis notis seorsum scrutari ac explorare, ut suis locis ostendimus. Cum ijs igitur non pluribus agendū. Illud magis adnotare conuenit, affectus qui à uirulentis animalibus venenisq; contrahuntur, uocari cæcos, id est, quorum ratio minime iniri potest. Quin & ea quæ eisdem auxiliantur, nulli pariter sunt addicta causæ. Quapropter quæstionibus obseruationiæ artis, & eius quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neque prorsus uerū deprehenditur, affectus huiusmodi cæcos esse. Nam quod semper se protrahit, & nullū in quibusdā necessarijs usum exhibet, haud facili coniectura colligi potest: Et si naturæ proprietate prorsus cæcos eos effectus cōcedimus, qui ab exitialibus Venenis, & animantibus quæ Virulento morsu sæuiunt, contrahuntur. Nam quod ad opus nonnullum usum præbet, datq; medendi occasionem, neq; imperceptibile, neque cæcum, nullius causæ obnoxium reputatur: Sed magis ab ipso quis impulsus, demonstrationē se habere, & opinionem, de abditorum cognitione, cōfirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt, quàm ut sensibus percipiantur, euidenter tamē ex ipsis inter se collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Plistarcho dicauit satis modos perstrinxit, ad uerbū ita scribēs: Nosse quis hoc potest cùm in alijs non paucis, tum in Viperis & Scorpionibus, & reliquis id genus, secum animo reputans, ut quāuis exiguo sint corpore, uixq; conspectui subijciantur, magnorum tamē discriminum ac dolorum causas inferunt: quorum nihil præter quandam corporis exiguitatem, nimiq; præ cæteris animantibus datam illis, facile fuerit spectare. Quanta enim ea moles corporis est, quæ à Scorpij ictu, & aliorū id genus Venenatorū quæ nos morsu conficiunt, attingitur? quorum aliqua uehemētes cruciatus excitant, alia erodūt, & putredines cient, nec desunt quæ præsaneā perniciē moliantur. Aut quantulū est quod à Phalang

langij morsu ingeritur, & uniuersum corpus excruciat? Neque enim quis magnitudinẽ ipsorum deprehẽdere posset, cũ prorsus exigua mole constent. Ergo quòd hæc ad affectus referantur, constat inter omnes: Verum quod exacte deprehensum sit, una quandam ipsis inesse, mortiferam, quæ insinuata corporibus, molestiarum quæ exoriuntur, nobis causa sit, in confesso est, & omnũ consensu persuasum. Nec quisquã inuenietur usqueadeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias asseueret, quàm à materia mortifera, partem corporis attingente. Porrò id erat, quod inter multa artis opera in omni opere dicere oportuit, Quænam res opus hoc efficiat, ut nihil prorsus nos lædat, in comprehensa communis causa esse, quæ propriis inest, ratio: Quandoquidem tum euidenter indicari possit, cum deprehensa est. Ideo Erasistratus Empiricorũ pertinaciam grauiculatio-ne incessens, cæcis affectibus causas assignant, inficiatus, his, cõmunem & suprematã morborum causam, incomprehensibilem esse: & hanc meo, quem de causis scripsit, commentario, artissimè prodidit, candido signatam lapillo. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut in uenenis, serpentium ictibus, & cæteris id genus, trita medendi ratione cõtentos esse: Neque satisfacturam sibi obseruationem eam, quæ, à causarum comprehensione separata est. Primum enim genere comprehendi facile possunt. Quòd autem sit letiferas, corporaq; permutans, ita ut perimat, ex ijs quæ per genus non per speciem magantur, curationem indicat, qua hæc debetare, & prorsus expugnare liceat. Cùm uerò subiungit. Aliquam dulcẽ & potu iucundam uenit quis, & ante obseruationem, ad nonum, ad undecimum ueris dilutionẽ, ad demorsæ paris fœtum, cucurbitulas adfixit, partem incidit, uirentia medicamenta, aut ea quæ uim eandem obtinent admouit, postremo partem amputauit: secum reputauit medicamina, quæ per summã cutem ferre & applicari soleant,

lita,

lia, immissæ ad intima perniciei repugnarẽt. Hæc itaq; quæ dis-
serunt Erasistratus, ueritati cõsentanea sunt, nec arti resragãtur.
Sed methodicos demirari licet, qui mortiferam uim, corporibus
illapsam, negotiorũ, quæ ipsa facessit, esse causam diffiteant. Ve-
rùm rudiusculè nomini attẽdunt. Nã apud ipsos palàm immissa
uis φθοροποιὸς, id est, mortifera nominatur: φθοροποιὸν, autem
nullius officij alius esse potest, quam causæ. Aiunt hæc nomina,
μόρσιμον & εἰ ἀναναλύπτῳ, esse reliquis omnibus similia, in
quibus partes quasdã dictionũ, nõ pro uirtute, sed nuda enuncia-
tione cõprehenduntur. Enumerò quemadmodũ in his uocibus
μόρσιμον & εἰ ἀναλύσῃ, partes neque certos neque principes
retinẽt significatus: sic in hoc uerbo, φθοροποιεῖ, partes productio
nis gratia, nõ pro uirtute coaluerũt. Hinc ad causarũ differẽtias
transeũt, affirmãtq; causarũ aliquas Euidẽtes esse, quæ dum ad-
uersam ualetudinẽ creariũt, separant. Cuiusmodi sunt frigus, la-
bor, æstus, & similia: quasdã Cõtinẽtes, quæ manẽt postquàm
morbũ excitarũt, hoc est, quibus præsentibus, et affectibus eorũ
adsunt: increscẽtibus, affectus augent: decrescẽtibus, minuũtur:
& cùm desinũt, ydẽ faciunt: quibus solis ac per se manentibus,
affectus quoque ipsi manẽt. Talia quidẽ receptissima sunt causa-
rum discrimina, quorũ nulli Philoropæõ subijci potest. Euidens
enim causa nõ est, quoniã morbus ipse permanet, nec ipsa à cor-
pore separatur. Nec continens causa dici potest, cùm magna ex
parte huic adsit. Quemadmodũ accidit ijs, qui à rabioso cane sunt
demorsi. Quod si neque Euidẽs causa, neque Cõtinẽs fuerit, ne-
que ipse, neque alterius cõsortio causa erit quæ si à nulla causarũ
differẽtia Philoropæõ deducere possimus, cõsequitur, ut neque
causam esse fateamur. Quod autẽ asserũt, uocabula quædã in se
nõ habere partes rerũ significatrices, sed nuda & simplici pro-
nunciatione fieri esse, fatendum necesse est. Verùm non omnia, sed
perpauca talem nancisci conditionem existimandum est. Neque

enim

enim πσιειν, in hoc nomine, φθαρποιὲν, perinde atq; assumptitia proferur, sed longè principe obtinet significationē. Quemadmodum enim φθορᾶς, id est, corruptionis, nomen, mutationem in peius significat, sic hoc uerbum ποιειν sumi debet, ut nihil amplius ex eo, quod hanc dictionem; φθορᾶ, secum habeat, declaret. neque prorsus id significat, quod omnes palàm audiūt, & huic simile redditur, πασι ἔχειν δι↓Θ. Si dant, à corruptione, sanis, fieri morbum, concedunt nisque, uim in huiusmodi uerbo ποιειν subesse, siquidē aliquid est, quod corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per singulas causas quæ corporibus subijciuntur, idque tam in levibus recenis, quam in ijs quæ corporibus ingeruntur. Verùm nonnihil subiacere causarū differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, non exactam diuisionem assumentes. Qui uerò se Dogmaticos profitentur, causam esse partim Præparantem, partim Continentem asserunt: ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, & quæ affectui tum adsistat, tū etiā separetur, ut à fractis præcipitatio. In summa quoties quippiam suapte natura causa fuerit nec ulla diuisione comprehēditur, utiosum est, neque causæ adscribitur, eorum quæ idem genus sortiuntur. Sed quod Diboropæon, causa sit, nomen ipsum argumēto est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud causa arbitramur esse, post impressum à serpentibus ictum, quàm exanimatum, & illapsum in corpora uirus? Neque enim frigus, neq; æstum, neq; sectionem corporis, neq; crudilatem, neque aliud quicquā simile causari possunt. Verùm quoniam causarum differentijs gaudent, & aliquas Continentes, alias, Euidentes appellant, ipsis dicendum, utroque istorum modorum Euidentem quidem causam esse, quod affectū præcedit, & quod corporis substantiam præoccupat: Continentem uero, quod morbis præsentibus adest, quia separata, recedunt, quæ cum ipsa enenerant. Sed de ijs

hactenus

hactenus. Statuendum itaq; mortiferam uim intrinsecus manifestissimam esse causam, ipsamq; principem facere scopum oportet. Et antequam ad ima decumbāt morbi, uarijs modis est certādum donec uis tota corporibus excutiatur. Modò enim reuocari debet ea parte, qua pestis intrauerit, modò aliqua alia, præsertim principatum non obtinente, ante coërceatur, quàm altius irrepens uiscera tangat. Aut eius pernicies eluatur, retūdaturq;, cùm iam membratim peruagatura est. Itaque Venena si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumscriptione, nōnunquam amputatione extrema partis euocantur. Retinentur uerò infusione: & impositu medicamentorum acrium, cohibentur. Hæc simul utique arcere uirus, & eluere possunt. Restinguntur & extinguntur meraciore potu, aut passo nulla aqua diluto, uel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædita. Postremò deiectio alui, euocatus sudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonstrabimus, auxiliantur. Verumenimuerò non letiferam modo materiam, sed & magnitudinem, & tempus, proscopo considerare oportet: Etenim ab ijs remedia quamplurimum discrimen capessunt. A magnitudine quidē, Cum nonnulla ex Venenis, & Virosis animalibus pericula minantur. Alia putredines altas, aut exteriores excitant. Alia, uehementissimos dolores, aut cæcos cient: Alia uix medicamētis cedunt, & magis minúsue molestias excitāt. Oportet autem ea, quæ pericula ferunt, pertinacioribus auxilijs expugnari: & minus infesta, mitioribus. Quippe absurdum fuerit in grauioribus, segnioribus medicamentis homines in discrimen adducere: in mitioribus uerò, uehementium auxiliorum iniuria corpus lacessere. Finitio à tēporibus in promptu est. Hoc enim, subitò in pericula & præsentes molestias adducit: Illud uerò, sensim, & dilatas in diem, longam aut breuorem, producit. Itaque in acu-

tis quidem confestim, multa simul auxilio repræsentari oportet: reliquis, paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita sint. Iam membratim rem prosequamur.

Signa rabiosi canis, & demorsorum ab eo. CAP. XXXV.

NOMENCLATVRA.

Græ. Σημεῖα λυσσοδήκτων. Lat. Signa rabiosi canis, & demorsorum ab eo. Ital. Segni del cane rabioso, & di coloro, che sono stati morsi da quello.

DE rabiosi Canis morsu sermonem aliis præposuimus, quòd id animal domesticum ac frequens esse consueuit, & in rabiem sæpius agitur, ac perit, ab eóque cauere difficile. Inde periculum ineuitabile hominem manet, nisi multis utatur auxilijs. Canis plerũque flagrantissimis æstibus, in rabiem efferatur: interdum, quoties frigora incesserunt. Rabiosus autem, potum & escam auersatur. Largam, spumantémque pituitam, naribus & ore proijcit. Torue & soluto tristius intuetur. In omnes passim sine latratu irruit. Aequè feras hominésque, tam familiares quàm ignotos mordet. Nec protinus infestum quidquam infligit, nisi, ut uulnus, dolorem. Exinde morbus ille, qui ab aquæ metu, Hydrophobicus, græa est uoce appellatus, contrahitur. Euenit autem cum distentione neruorum, totius á corporis rubore, præsertim facici, cum sudore & languore quodam

Aliqui auræ splendorem fugiunt, alij sine ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canum more latratus ædant, & obuiam factos, morsu adoriuntur, ac mordendo simili utio labefactant. Proinde ex ijs, qui hoc utium senserint, neminem seruatum uidimus, nisi forsitan ex historia, unum aut alterum, euasisse audiamus. Siquidem Eudemus superasse quendem affirmat. Themisonem aliqui, demorsum in hunc furorem incidisse, & euasisse fatentur. Alij ipsum, cùm amico aquam expauescenti morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia, similem contraxisse affectum: sed post multos tandem cruciatus, seruatum extitisse. Molestissimum itaque genus morbi, à quo multos, antequam ipsam experirentur, uindicauimus, & complures, ab alijs medicis seruatos, nouimus.

Remedia demorsorum à cane rabioso. CAP. XXXVI.

NOMENCLATVRA.

Græ. Θεραπεία τῶν λυσσοδηκτῶν. Lat. Remedia demorsorum à cane rabioso. Ita. Rimedi con cui si curano i morsi del cane rabbioso.

RAtio medendi duplex. Vna communis, qua utendum in omnes morsus, quos Virulentæ animantes impresserunt. Alia peculiaris priuataq; eorum duntaxat, quos rabiosi Canes momorderint: quæ nonnullis quidem, summam opem ferre cõsueuit: alijs uerò inutilis, maximè, qui ex multo iã tẽpore, ictũ ac ceperũt. Quæ ad hãc pertinẽt, primũ exponemus: deinde cursim ẽstringemus, quæ ad cõmunẽ medẽdi rationẽ pertinẽt. Cancros ita dictos fluuiatiles, in sermẽtis albæ uitis, cremare oportet, & cinerẽ

eorum, quàm minutissimè tritum, habere reconditum. Itidem Gentianæ radicem tusam cribratamq; reponere. Quoties autem Canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci uini bina cineris cancrorum cochlearia, unumq; Gentianæ conijciantur. Hæc in polentæ dilutioris modum subacta, quatriduo bibantur. Inter principia, medicamentum hoc modo detur. Atqui si ab illato morsu, bini termine dies fluxerint, curationem auspicabimur à triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimum hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & plerisque, unum satisfecit, eoq; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs, contra meritabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multò fuerit, etiam si in unum recidat, medicamẽtorum inhumanos tolerare cruciatus, quàm per inertiam ac desidiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis à rabioso animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia. Quippe maiori uulnere confertim copiosius sanguis emanans, potest nonnihil uiru lenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à minoribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scalpella circunscribere, & prehensam hamulo, aut uulsella, carnẽ amputare oportet. Utrisque circunstantia loca, altioribus ulcusculis sacrificanda, ut copiosior sanguinis uacuatio arceat, ne uenenum membratim insinuetur. Cucumis ulula cum multa flamma agglutinata, id unamenti præstant, ut uenenis extrahatur. Cõtra uirulentos ictus, ustio expeditissimum est auxilium, utpotè cũ ignis cætera uiribus præstet, simul quòd uirus domet, & ferri penitus non patiatur: simul quòd pars ignem experta, & postea nõ uulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione. Animaduertendum ex eo tempore cùm crustæ decident, ne ulceris ora coalescant, & cicatrice obducantur, sed si fieri potest ad multum, idq; præstitutum tẽpus,

ulce

ulcerationes & sordidus adhuc & inflammationẽ minantes, prorogari cõuenit. Quod inditum ijs salsamentum optimè præstabit, & syluestre illũ detritum, item Cæpe, succusq́, præsertim Cyrenaicus, aut qui Medicus, aut Parthicus appellatur. Tritici grana tam mansa, quàm non mansa imponantur. Siquidem subacta pistáue à perfusione ulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiunio, sibi aliquid asciscere arbitrentur, quòd suapte natura resistat. Verùm id certum non est: cæterùm tempestiuus eorum usus, minimè est contemnendus: Si uerò, quod per sæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committerentur q́ manum postulabunt: namque eas diducere, carnemq́ scalpello circinare, aut iterum inurere, expediet. Vbi uerò propositum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem ducendum, & emplastro, quòd è salibus conficitur, locus comprehendendus, nec multò pòst Sinapismo utendum.

Ratio victus in morsu rabiosi canis.

CAP. XXXVII.

NOMENCLATVRA.

Græ. Διάιτη τῶν λιαυσθέντων. Lat. Ratio victus in morsu rabiosi canis. Ital. Reggimento del uiuere di coloro, che sono stati morsi del cane rabbioso.

QVæ ad partem istam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterùm victus rationem ex ijs quæ Veneno aduersantur, coniectura quadam colligere oportet, simul ut Veneni uires hebetet restinguatq́, simul ut arceat, quo minus ad intima pernicies illabatur. Etenim assumpta, perniciosarum uirium penetrationi resistunt. Quorum utrumque præstare potest uini meracioris, pasti, et lactis potus. Quippe qui hæc omnia capiunt ad

curam, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnem eius acrimoniã obtundat. Simili modo Alliorũ, Porrorum, Caparumq; cibus, quòd ea difficulter conficiantur, uixq; abolcantur. Nam multos dies huius cibi qualitates remanent, quo tempore, nec eunctur, nec permutantur à mortifera ui, sed contrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum usus accõmodatur, & Theriaces, Mithridatij, & eius quod Eupatorio temperatur, denique omnium quæ magnam aromatum partem sibi uendicant. Quippe Aromata omnia uiribus & substantijs ægrè permutantur: Quare in corporibus euncunt. Victus ratio hoc modo habet: Nosse conuenit, pauorem aquæ non statò definitoq; tempore exoriri, plurimum tamen ad quadragesimum usque diem neglectis differri consueut. Post semestre etiam nõnullos inuadit. Quendam post annum aquam horruisse constat, quæ nobis uisa compertæ fuere. Narrant & aliquos post septennium aquæ metu fuisse tentatos. Inter principia, demorsorum à cane rabioso, curandi ratio talis est. Verum enimuerò si ea quæ retulimus auxilia, primis diebus prætermissa fuerint, nec scalpro carnem circiare, nec ustionem experiri operæ pretium est. Non enim quod iam pertransijt, satis euocare possent. Nulla inque istius rei occasio aut utilitas sed incassum corpora doloribus sternãtur. Alter uerò curationis modus accedat. Dejectio magnum præbet iumentum, utpotè cùm mouendo, corporis habitum transmittet. Et quæ Colocynthidem recipit Hiera, item hac Solutiua, quod simul dejectionem moueat, & Venenum domare possit, cibi acres, & meraculi potus, quibus uis Veneni uehementer retunditur, quotidie sumi debent, Caterum sudores ante cibos, & post etiam ciendi. Dropacismi Sinapismiq; alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficacissimum auxiliũ Helleborismus cognoscitur, quo cum fiducia non semel atque iterum, sed frequentius ante quadragesimum diem, uel post hoc tẽ

pus,

pus uti licet. Tantam enim uehementiam hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iam aquæ metum sentirent, sumpto Helleboro simul ac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam uitio tentatos, nemo unquam seruare potest. Itaque primum, curam contra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. Iam ad alia, quæ Venenatis morsibus seruire consueuerunt, transeundum: notas uno contextu, deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus, cursim deinceps subiũgemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Postremò subnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

CAnes caldissima æstate, aut frigidissimo vere in rabiem aguntur, nempè quod tum tẽporis æstus aut frigus intensum, supramodum exusto, quo abundant, melancholico humore, eum etiam obiter condensat & inspissat, qui fit vt melancholici & rabiosi euadant. Rabidi canes demissis auribus & lento passu incedunt, ea capitis forma vt stupidi videri possint, obuios quosque nullo delectu, non homines tantum, sed etiam animalia demordent. Atenim non ob eam tantum causam in rabiem aguntur, sed etiam à putridarum esu carnium, à venenatis belluis aut fulgure cõfectarum, quin & iusculorum exserbilatione, quicis acria aromata Piper Gingiber incocta sint. Porro in canis rabiosi demorsus effert Galenus, Cancrorum fluuiatilium cinerem cum Thure, vel Gentiana inspissatam, & illitam, quamuis Gentiana efficacior sit. Prodest & Alissi puluis, continuis quadraginta diebus cum hydromelite potus. Prodest & Lapathi acuti decocto plagam eluere, illita postea herba huiusque puluere insparso. Iuuat & Potamogeton cum sale morsui impositum. Ficus siluestris cortex tritus, & in aqua potus. Atenim hac in re laxare ventrem solutiuisue medicinis uti nõ bonum. Proficit plagam diducere, laniatamq; per ambitum carnem auferre, scalpello subindè profundius immisso, unde postea sanguis humorque, cucurbitulis validis & hirudinibus detrahantur. Quinetiam summè salutiferum remedium est, cauterium actuale, ignitum, ferreum, argenteum, vel aureum, ea effecta plaga, quæ breui cõmitti non queat. Quod si timidus quispiã id actuale cauterium recuset, causticò mortuo vtendum: quo in negocio nõ

aliud præstantius Sublimato, cum vnguento quopiam frigido, inspissato, siquidem ab hoc prodiens crusta in bilium decidit, modò assiduè butyrum supra teneatur. Quod nullum aliud cauterium efficiat. Quod si cum actuali aut potentiali cauterio operari non possit, diligenter prouidendum, vt plaga diducta perduret, applicatis supra emplastris & cerotis validè attractorijs, è resina gummi, & similibus materialibus compositis. Item ne crusta citò obducatur, quo & via fiat educendo veneno & ne obducta plagæ crusta, detrimentum nō mediocre producat. Torrò & ne obducta plagæ crusta, detrimentum nō mediocre producat. Torrò cauterij actualis crusta decidet, illita cum Vernice liquida, cum oui vitello, & butyro: aut si glamus integrum diem in butyro liquefacto temperetur, ab hoc salutifero remedio, plagæ quotidie superinducendus. Præcipitati puluis infrenati & præparati cum Semperuiui succo, stillaticia Rosacea & postremum ad lentum ignem desiccati. Siquidem eximium id remedium cum eo quod plagam diu ne occludatur colubet, etiã è profundo ad superficiem potenter attrahit. Quod si vim suam in puluere excercere non potest, vnguento indatur aut emplastro attractorio suprà plagam contineatur. Siquidem nihil aquè de profundo extrahit & quamuis diducenda plagæ tempus in quadragesimum (ex vsu) nec amplius diem producatur, non aberrabit tamen qui diutius reliquerit quo consummatè quicquid inest malignitatis id omne foras prosiliat. Quod ad victus rationem attinet fluuiatiles Cancri peculiari naturæ vi prædita & canas in id veneni parabunt Gammari & Herinj marini reliquique carnis tenerimbula pisces. Extremitates animalium, vitulinæ reliquique carnis tenerimbula pisces. Extremitates animalium, vitulinæ num aromatite ex Melle vel Saccharo Arundo montana que facilè diuturnum aromatite ex Melle vel Saccharo Arundo montana que facilè diuturnum gerantur & corpori laudabile alimentum subministrant. Vinum dulce gerantur & corpori laudabile alimentum subministrant. Vinum dulce in quo ferrum aut chalibs extincta sint. Præfixum tempus non habet in quo ferrum aut chalibs extincta sint. Præfixum tempus non habet aquæ timor. Oritur quandoque primo alias septimo aliquando quaaquæ timor. Oritur quandoque primo alias septimo aliquando quadragesimo in alijs etiam ab anno & in quibusdam nõ ante septennium dragesimo in alijs etiam ab anno & in quibusdam nõ ante septennium se prodidit. Id mali non à canis tantum morsu contagiosum est, sed ab se prodidit. Id mali non à canis tantum morsu contagiosum est, sed ab hominis etiam rabidi consuetudine: siue canis spuma nudam carnem inhominis etiam rabidi consuetudine: siue canis spuma nudam carnem inficerit. In ægris salutis signum est sua in speculo effigies nositata aut in vrina reddita carnis portiunculæ catulorum adformatione. Cerussa & Sanguinea manibus donec incalescant attrectata in rabiem agunt à cane demorsos. Quod superest remedij è practicis patet. Nam simplicia in Dioscoride perquisita & ingenium & solubatem exactum.

Notæ corum, qui à venenatis demorsi sunt. CAP. XXXVIII.

Nonnulli

NOMENCLATVRA.

Gra. Σημειώσεις τῶν ὑπ' ἰοβόλων δηχθέντων Lat. Notæ eorum qui à uenenatis demorsi sunt. Ital. Segni de i morsi, & de le punture de gli animali uenenosi.

DE morsis à Phalangijs locus quidem ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed mediocriter humescit: Vbi uerò contrariorũ occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones popliteum & inguinum, conuulsionibus non dissimiles. In lumbis collectio exoritur. Perpetua urinæ libido lacessit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. Vniuersa cute frigidus sudor emanat. Collachrymant oculi, offusisq; nebulis caligant. Si Scolopendra aut dicta Ophioctene, morsum imulit, locus per ambitum liuore suffusus, & computrescit: interdumq;, licet rarò, faculentus atq; ruber cernit. A morsu ipso exulcerari locus incipit. Vlcus id negotium exhibet, seu è remedijs inuectum. Præterea toto corpore prurigo sentitur. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, maximoq; dolore premitur. Modo siquidem exæstuat, modo frigore occupatur. Labor repentè fatigat. Aliquando meliusculè habet, aliquando recrudescit. Consequitur sudor, horroris sensus & tremor. Extrema corporis paries refrigescunt. Inguina extolluntur; per sedem flatus exeunt. Capilli eriguntur. Pallor membra decolorat. Dolor, tanquam expungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Si marina Pastinaca percussit, protinus accidunt mœsti dolores, assidua conuulsiones, lassitudo, & imbecillitas. Oculi perculsis labat, postea obtumescunt. Oculi caligant. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. Hunc si quis premat, nigra sanies, crassa & male olens cernitur. A muræ ara-

neo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigrá pustula, diluta sanie turgens, exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta pustula, depascens ulcus, nõ ei dissimile quod serpit, occupat. Intestinorũ quoque tormina, difficultas urinæ, & frigidæ aspergines offusio consequuntur. Si Vipera momordit, corpus intumet, uehemẽter arescit, subalbidumq; dolorem concipit. Sanies à uulnere profunditur, primùm subpinguis, mox cruenta. Pustulæ adustis similes erumpũt: & antea depascẽs ulcus, quod in proxima repens, non summa modò corporis, sed intima quæque corripit. Gingiuæ ijs cruore suffunduntur. Inflammatio circa os erumpit. Tormina & biliosi uomitus sequũtur. Sopor, trecur, & urinæ difficultas accedit, et frigidus sudor effunditur. Consimilia eueniunt ijs qui à Cæcilia nomine, aut Amphisbæna demorsi sunt, eademq; ferè auxiliantur. Quare hoc uenenũ priuatá descriptionem sortitum non est, neq; usum est dignum, quod alio genere cõprehẽdatur. A Dryino morsis pustulæ molestiæ dolores incidunt, præsertim quà diluta sanies emissarium subest. Quanetiã erosio, torminaque cõsequuntur. Ab Hamorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui angusta contrahũt, & quæque corpora ex continuo dolore reddũt. Ex plaga, copiosus cruor effluit, & quacũque parte corporis cicatrix nulla fuerit, ea sanguine emanat. Excremẽta per aluum cruẽta ejiciuntur, profluẽsque sanguis in globos coit. A pulmone sanguinẽ extussiunt, & in uomitiones effusi, sine remedio cõmoriuntur. Quos Dipsas percussit, solutus, ac nõ cõstrictus tumor premit, sitisque usque eò pertinax, ut satiari nõ possint, ac sine ulla intercapedine excruciet: & si potũ pleno ore affatim traxerint, illico in eandem sitim relabuntur. Proinde toto habitu similes sunt ijs, quos antea potus nihil hauserint. Quare propter cõtinuam sitim, & Præster, & Causon, aut Dipsas appellatẽ. Ab Natrice demorsis ulcus dilatatur, & luridum ac ingens emanat. Sanies ex co

mul

multa, & atra, & malè olens, non secus atque ijs quæ serpunt ulceribus, expuitur. Cerebri morsum, qui Viperino ictui similis est, putridū ulcus sequitur. Carnes anteà, ut in aqua inter cuē, præmundæ, desiuunt. Lethargo corripiuntur, & æterno pressi somnos captāt. Erasistratus eos iocinore, intestino, ieiuno coleq; confligi autor est. Quippe dissectis ipsis, oēs ferè partes corruptæ reperiuntur. Cerebro percussis locus attollitur, cum duritia pustulosus. E plaga sanies profluit, modò atra, modò pallidior, sed toto corpore uaricosus intumescit. Genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, denique rigore distenti commoriuntur. Ab Aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab acicula acu citra tumorem conspicitur. Sanguis exiguus ille quidem, sed ater destillat. Caligo uelox oculis obnubit, labor in totum corpus multiplex, omnino leuis & non sine uoluptate cō sequitur. Ideo Nicander perpulchrè cecinit: At uir perit absque labore, uirens atque discolor. Mediocris stomachi dolor afficit. Frons perpetuò reuellitur. Genæ cōtremiscunt, quasi sine sensu in somno uacillēt: hos mors tollit, ad diei triētē non dilata. Erasistratus in libro, quē de Medicamentis et Venenis cōdidit, de uocato Basilisco sic ita refert: Cū basiliscus momorderit, uulnus ad aurū colorē efflauescit. Itaq; in plurimis, q̄ Virus eiaculantur, comites notæ ita se habēt. Transeuntes uriq; ad medendi rationem, primū, ut fieri poterit, de communibus differemus.

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. CAP. XXXIX.

NOMENCLATVRA.

Gra. Τίς κοινὴ τῶν ἰοβόλων θεραπεία.

Lat. Communis curatio in omnes ictus uirulentos.

Ita. Cura generale de le ferite de gli animali uelenosi.

Adhuc

ADuersus quidem omnẽ animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit: sugentem uero oportet reuinũ non esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os ablusisse. Postea cuiusquum oleum in ore continens, plagam exugat. Locus ipse fomentis fouendus, deinde scarificandus. Sed uiperina alius inquirere expedit, quo uirosa materies profundo euocetur. Crematio autẽ carnis, & sectio, scarificatione longè potentius operantur. Nam ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt: Vnum, quod uirus è loco tollitur: Alterum, quòd eius uenenum pars, quæ ad interiora grassatur, cum multo copioso ꝑ sanguine excernitur. Quòd si locus sectionem non admittat, circa bubulæ cum largiori flammula adsigendæ sunt. Sed iam de ustione supra in rabiosorum morsu disseruimus. Si uerò icta pars, utpote extrema, cum sectionem commodè non recipiat, præsertim in omnibus Serpentium ictibus, aut Aspidis, Ceraſtæ, similiumq; proculdubio amputandi est. Cõuenientiora suprædictis auxilia sunt, quæ Epithemata uocant. Imponatur sarmẽtitius cinis, aut ficulnus, cum baccifero oleo latitio subactus, garo, & acri salsamẽto. Porri, Cepæ, et Allia modo minutissimè cõtrita illinuntur, modo cremata uulneribus inspargantur. Quinetiam dissecti gallinarum pulli, cum maxime tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt quæ buſe, tanquam discordia quadam naturali pugnãtibus, uideantur. Verum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura præditæ sunt, argumento, quòd deuoratum insigne uirus conficiunt, & aridissima quæque semina consumunt. Ità nõnunquã arenas lapillosq; inglutiendo deuoratos, dissolunt. Ita quæ uulnerum admoto calore, adunatis spiritus, abiecta parte impetũ capessens, exiliensq;, secum uenenum exigit. Nec mirum fortasse quibusdam Aegyptio fieri soleat. Cũ ſæminas Aegyptij metuant, ollis picis partem tam habent, & appensam fœminam: nec enim masculinè serpentium iniurias expauescunt, tum propter ſecundæ temporis, tum quòd ſacræ

opacis simul abditæ speluncis & cauernis, densoq; arborum cessitie delitescunt. Molestissima enim animalia, & uirus crudelitatis, aegrius in campis ferre cõsuerunt. Vbi ergo aut impedem, aut partem aliam, morsum intulerunt, qui adsunt, fasciam in ollam picis conijcũt, & semel aut iterum brachium aut crus paulum supra uulnus obligant, & arctissimè duo è præsentibus distringunt, locumq; secantes, qua circumactus est laqueus, picem instillant, cumque uulnus satis excepisse uidetur, laqueum resolunt, & Corpus aliisq; supra memoratis illinunt. Præterea pix liquida cum sale trito, & feruente illita, præsentaneo est auxilio. singulariter iuuatur. Conuenit & Cedria, & fimum caprarum ex uino decoctum. Locum aceto calido, Calamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, fouere salutare est. Quinetiam non desunt emplastra uehementissima, & calidissima, quæ Venenum elicere, expugnare, & discutere possunt, Cuiusmodi sunt, quæ ex sale, aut Nitro, Sinapi, & Cauliye cõponuntur. De quibus consequenter erit tractandum. Erasistratus autẽ nõ iniusta reprehensione eos incessit, qui incognitas ad hũc usum facultates conscripserunt, ut Elephãti fel, Crocodilinũ sanguinẽ, ouaq; Testudinis, & consimilia. Nã cũ animalia quædã lesa tradidisse uidentur, plane in hæc sola incidentibus imposuerunt. Quare talia demandanda sunt: cum difficile, nisi regia facultate, perscrutari possint: neq; quo nostra fides ijs obstringatur, frequenti obseruatione, sufficiens experimentum præstiterint. Quæ aũt ad communem omnium usum pertinent: quæq; facile suppeditari, & omnibus à Serpente percussis, auxilium ferre queunt, subiungenda uidentur. Inubus itaque, & Erica, & Astragalus, cum aceto pota, contra oẽs serpentiũ morsus auxiliantur. Item Bitumen, & uncties Plantaginis folia in uino dilutæ coctæ, et Palmæ decoctum, radix Aristolochiæ, et Eryngij, decoctum Laurinæ baccæ, & Amomum, Piperq; longum efficaciu-

tum,

tum, Ruta, Anethum, & Cyclaminus coma Porrorum primatum ex pane, aut Allium, aut Cæpe salsamentaq; quam acerrima. Origani decoctum cum uino potum, Fœnicum, Pulegij, Calaminthæ, Porrorumq; succus, cum melle desorptus. Hæ quidē à plantis conquiruntur. Ab animantibus uerò quædam minùs peti solent. Gallinaceorum cerebella in cibo, Leporinum coagulum cum uino, itidem Castorij sextans. Testes marinæ Testudinis sumpti multum prodesse traduntur. Mustela sale mueterata inter auxiliaria medicamenta est. Commendatur imprimis exenterata, quæ sale siccescens mueteratur: ex qua binæ drachmas cum uino bibisse satis est. Sed de simplicibus, quæ dari solent hactenus. Percussis à Serpente prodest alui ductio, diffluēs sudor, urina copiosè reddita. Sunt & compositæ quædam potiones, quæ mira remedia polliceri traduntur, ut & Opij & Myrrhæ singuli oboli, Piperis scrupulum. Ea Mollè exemptantur, & instar Aegyptiæ fabæ dantur cum uino. Item albæ Rutæ seminis, Gith, Cumini Aethiopici, Aristolochiæ, Galbani singulorum pares portiones tritæ, & cum Ericæ succo subactæ, digeruntur in pastillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex his terni cyathi cum uino. Hæc habui de communibus auxilijs quæ dicerem. De peculiaribus remedijs contra bestias, quæ uenena inbrant, consequenter est dicendum.

Peculiaria remedia virulentorum ictuum. CAP. XL.

NOMENCLATVRA.

Græ. Ἴδια θεραπεία τῶν ὑπ' ἰοβόλων δηχθέντων.

Lat. Peculiaria remedia virulentorum ictuum.

Ita. Cura speciale de i morsi de gli animali velenosi.

Inter

INter ferientium Venenatorũ notas nihil de Vestis & Apibus articulatim congessimus, quòd cõspicuæ omnibus forẽt, & nihil excellens aut notatu dignum in his obseruaretur: inter remedia tamen, earum meminisse non fuit alienum. Igitur aduersus utrarumq; istius prodest illita Malua, & Hordeacea farina cum aceto, Ficulneum lac in ulnus instillatũ: à muria, aut maris aqua fotus. Phalangiorũ ictibus Ficulneũ cinerẽ, adiecto sale trito et uino, imponere oportet, aut radicẽ syluestris Punicæ quàm tenuissimè tritã, aut aristolochiã, cum Hordei farina & aceto subactam. Vlcera aqua maris proluẽda, aut Apiastri decocto: foliaq; eiusdem illinenda. Lauacris perpetim utẽdum, & proximandum Abrotoni semen, Anisum, Aristolochiam, Cicer sylustre, Cummum Aethiopicum, Cedrides tritas, Platani corticem, & Trifoliæ herbæ semen. Priuatim autem, singulorum ex ijs binas drachmas dare, cum uini hemina conuenit. Item Myricæ fructus, & Chamæpityos, & uiridium Cupressi pillularum decoctum, admisto uino. Sunt qui simiantis Cancri expressi succum, cum lacte, assumpto Apij semine, confestim molestijs liberare prodant. Si Scolopendra morsum infixit, sal quã lenissimè tritus ex aceto uulneri inspergẽdus aut Ruta sylueſtris superponenda. Locus acida muria est fouẽdus, Danda in potu Aristolochia cũ uino, aut Serpillum, aut Calamintha, aut Ruta sylueſtris. Percussis à scorpione, ẽsenti est auxilio Ficulnũ lac in ulnus instillatũ. Scorpius ipse qui ictũ ulbraut, tritus, & percusso loco impositus, sua plaga remedio est, ob eam quãdam naturarũ (ut cõstat) discordiã, quæ Antipathia appellat. Præterea tritus & impositus cũ sale, Limi semine et Althæa, Scorpius cõcoct. Sulphur ignẽ nõ expertũ, resina Terebinthina exceptum, & emplastri modo adiectũ auxiliat: itidẽ Galbanum ad spleniẽ formã ductũ, & Calamintha quæ trita illinatur, & farina hordei in uino parata, in decocto Rutæ. Semen Trifoliæ herbæ

herba tritum, & vulneri iniectum opitulatur. Hæc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendũ. Cum sumo sunt Aristolochiæ, præsertim cortices binæ drachmæ cũ mero, tusa Cetiana, & Pulegium decoctum, & baccæ Lauri pauco numero tritæ, & Calamintha cũ posca in qua magnoperè discoqui debet. Cupressus cum uino, & Ruta, nec secus Ficulneum lac, Laserpitium, si adsit: sin desideretur, Peucedani succo utendum. Efficax est potus Trifolij, & Ocimi semen. Horum autem omnium uicem pensat, iugis lanacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones. Et qui marina pastinaca icitur, omnia, quæ de Viperarũ morsu paulò pòst referemus, simili modo cõueniunt. Peculiariter autem ictus à marino Scorpione, & Dracone inferuntur, qui molestos cruciatus cient: interdum autem, sed rarò nomas excitant. Quibus absinthij, Salsa, aut sulphuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinacæ dimulsa, & ulneri imposita sui ictus medela est. Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex Galbano Splenium, per se ulneri externus impositum, ut medicamenti modo aceto tritũ, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. Quinetiam mus ipse qui morsum inuulit, si dissectus apponatur, ictus sui uenefica lut. Restitum quoque acini dulcis punici decocti, & illiti, item Porri, & Abia contrita, necnõ aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locum pertinẽt. Prodest potum Abrotoni decoctum, maximè si in uino detur, præterea Serpillum, & Galbanum, & Eruca uino madefacta, recentes Cupressi pilulæ cũ aceto, & Cyclaminus ex aceto mulso, & Pyrethrum cum uino & Chamæleonis herbæ radix. Nec desunt qui luce arum monumentis tradiderunt, tritum murem araneum contra suos ictus commode bibi. Quam historiã apud alios inuentam, dignam duxi quæ annotaretur. Alij asseuerant demorsum non aliàs exulcerari, nisi pregnans Mus araneus fuerit, tum sanè auxiliari ferunt. Si Viperæ mor-

sum

CHALCOGRAPHVS Lectori. S.

EN tibi Lector, plantarum quasdã Icones, numero triginta, quas vltra priores omnes, ad natiuam effigiem proximè accedẽtes, summa fide ac diligentia, nunc primùm cælauimus. Earum exemplar nacti sumus opera Iacobi Dalechampij, Lugdunensis medici doctissimi, qui non segnem in ea re operam dudum nauauit. Hæc te ideo monitum volumus, vt si quid ex his commodi retuleris, ei soli gratias agas, nósque tui studiosos esse cognoscas. Vale.

ICONES, NVMERO TRIGINTA, STIRPIVM NONDVM DELINIATARUM, QUARUM VIRES IN HOC DIOSCORIDIS LIBRO EXPRESSÆ SUNT, VT EX LIBRIS & CAPITIBUS ANNOTATIS PATEBIT.

MEVM.

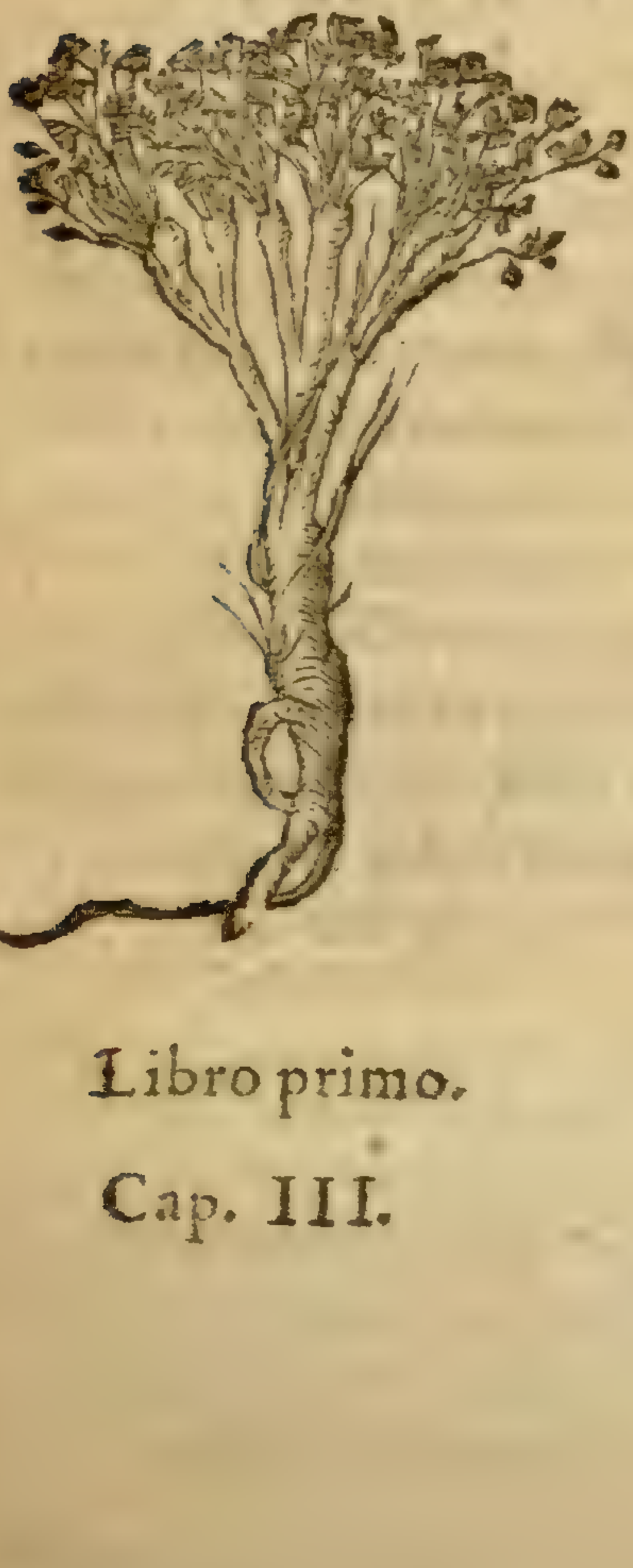

Libro primo.

Cap. III.

TEREBINTHVS.

Libro primo.

Cap. LXXV.

CISTVS.

Libro primo.

Cap. CIX.

HYPOCAMPVS.

Libro secundo.

Cap. II.

ASTACVS MARINVS.

Libro secundo.

Cap. IX.

ORNITHOGALON.

Libro secundo.

Cap. CXXXVIII.

PTARMICA.

Libro secundo.

Cap. CLIIII.

CYCLAMINON vnico folio.

Libro secundo.

Cap. CLVII.

TRAGACANTHA.

Libro tertio.

Cap. XX.

RVTA SYLVESTRIS.

Libro tertio.

Cap. XLIIII.

PVLEGIVM.

Libro tertio.

Cap. XXX.

SESELI AE-thiopicum.

Libro tertio.

Cap. LI.

AMBROSIA.

Libro tertio.

Cap. CIX.

HEMEROCALLES.

Libro tertio.

Cap. CXVII.

PHYLLON Thelygonon.

Libro tertio.

Cap. CXX.

HEMIONITIS.

Libro tertio.

Cap. CXXIX.

LIBANOTIS STERILIS.

Libro tertio.

Cap. LXX.

LONCHITIS PRIOR.

Libro tertio.

Cap. CXXXVIII.

CHRYSOCOME.

Libro quarto.

Cap. XLV.

ARCTION.

Libro quarto.

Cap. XCI.

HELLEBORINE.

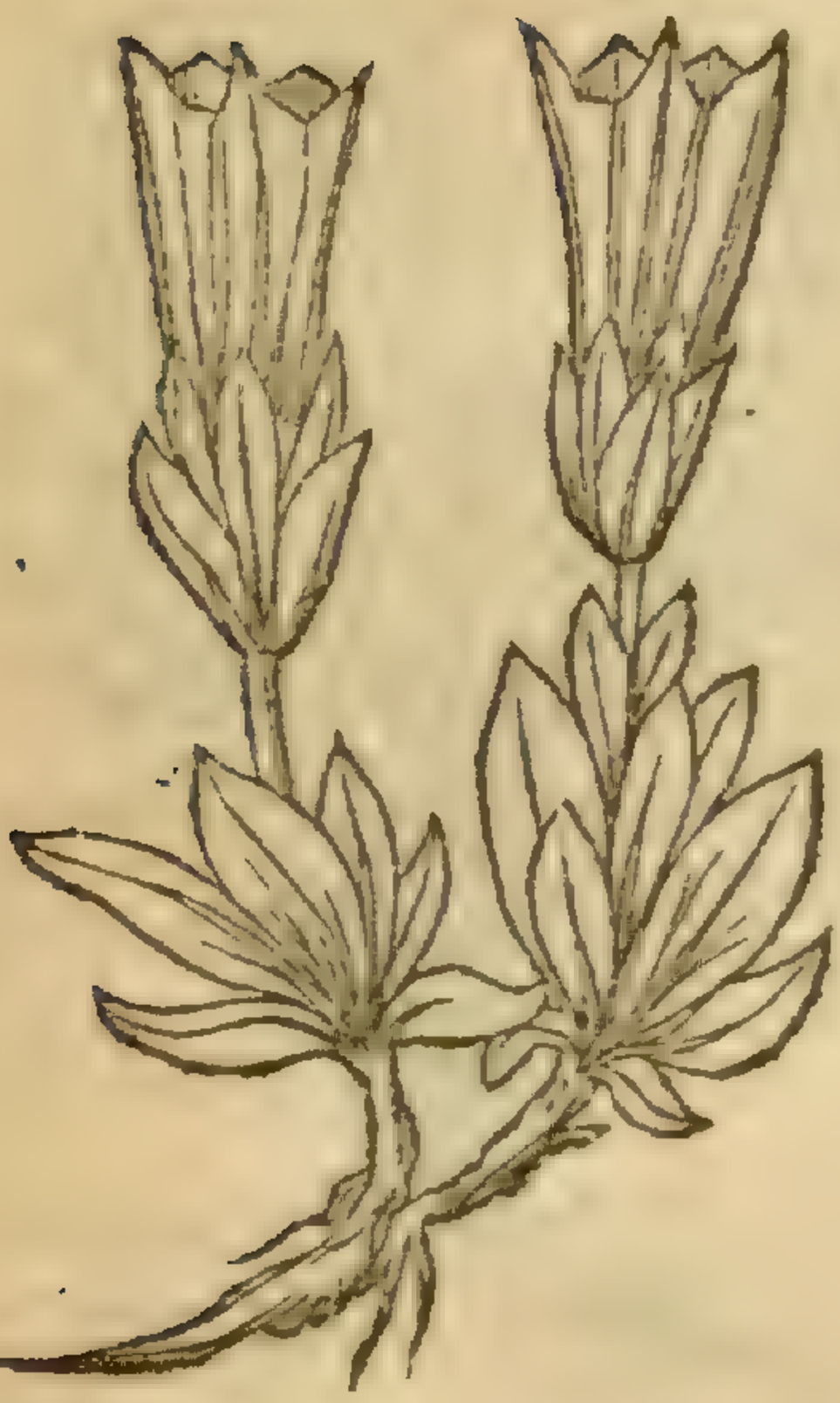

Libro quarto.

Cap. XCIIII.

CACALIA.

Libro quarto.

Cap. CVIII.

NARCISSI duo genera.

Libro quarto.

Cap. CXLII.

NARCISSVS Luteus.

Libro quarto.

Cap. CXLII.

CHAMESICE.

Libro quarto.

Cap. C L I.

CHAMELEA.

Libro quarto.

Cap. C L I I I.

THYMELEA.

ARVNDO SACCHARATA.

Libro quarto.

Cap. CLIIII.

GRAMINIS
1.genus.

Libro quarto.

Cap. XXVI.

GRAMINIS
2.genus.

Libro quarto.

Cap. XXVI.

sum impreſsit, finum caprinum cum uino, ſtudiosè impoſitum opitulatur. Item Laurus, & Abrotonum, & Galbanum Splenij loco ſuperiectum, & Origanum uiride inditum. Pulli gallinarum diſcerpti, & cõfeſtim admoti. Eru farina uino ſubacta. Radicis cortex uſque eò tuſus, ut in puluerem ſolutus abeat, & Scilla toſta, detritum Chamæmelum, Hordeaceæ farinæ cataplaſma in aceto mulſo præparatum: ſed locus antè eo calido foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra Viperinos ictus Rubus cũ uino prodeſt, Aliqui Anchuſam tenui folio conſtantem auxiliari produnt. Leporini coagula in uino terni oboli bibuntur, & Porracei ſuci hemina in mero, & foliorũ Aſpaſtri ſuccus & Syluestris Ruta, Hæc in uino potari debent. Vinum frequẽter bibendum, Allia mandenda, & Capæ, & Porri recentes, ſalſamenta acerrima, & opipara. Simplicia hæc ſunt. Percuſſis à Vipera præclarè auxiliatur medicamentum, quod Myrrhæ, Piperis, Caſtorij, floris Portulacæ ſeminisq; dimidio acetabulo conſtat. Hæc omnia in Cretico paſſo teruntur, aut in alio probato. Eraſiſtratus in eo libro, περὶ δυναμέων, id eſt, de uiribus, inſcribitur, pleraque alia tradidit, quæ ictis à Vipera auxilium ferre poſſunt. De Amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniã ferè remedijs ad Viperas ſcriptis, percuſſi ab ea adiuuari ſoleãt. A Dryino ictis, conuenit Ariſtolochia cum uino pota, trifoliũ herba, radix Haſtulæ regiæ ſimiliter aſſumpta, & fructus ex omni Quercus genere. Tuſæ illicis radices, & illitæ parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi Dipſadis q; morſus, uelut immedicabiles, à pleriſque maiorum deplorati relinquebantur. Quare ſi peculiaribus contra Dipſadem remedijs egeamus, cõmunia experiri operæpretium erit, protinus autem ſcarificatione uti, uſtionem facere, & ſi locus patiatur, extremorũ amputatione opus erit: conſequenter quàm acerrima cataplaſmata admouere, de quibus ſæpenumero diximus. Nec me fugit, acres cibos, maximè

à salsamentis, utiles esse, Meracæ potiones & lauacra prosunt, quæ subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusquàm morbi genus emerserit, quo semel irrumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu Hæmorrhoi eadem prosunt. Insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificationes, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in Dispade definimus. Quinetiam decocta iuris folia, & cum Melle trita. Si morsum Natrix adegit, prodest Origanum tritum, & aqua subactum, lixiuia cum oleo indita, aut Aristolochiæ cortex, aut Querna radix minutim contrita, & Hordei farina, cum aqua & Melle colliquata. Bibuntur etiam binæ Aristolochiæ drachmæ, in potione poscæ, cyathis duobus, deinceps Marrubij succus, uel decoctum alterius cum uino. Fauus recens datur in aceto. Morsis à Cenchridio auxiliatur Lactucæ fructus cum Lini semine illitus, & Satureia trita, & syluestris Ruta, & Serpyllum cum duabus Hastulæ regiæ drachmis, & tribus uini cyathis, aut Aristolochiæ radix. Item Cardamomum et Gentiana. Si Ceraste percusserit, cita partis amputatio suffragatur. Quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circumidere: & ijs similia consequi oportet. Virentia insuper reliquis admouenda, siquidem Virus hoc ueneno Basilisci simile est. Ius qui ab Aspide feriuntur, quæ de Ceraste scripta sunt, auxilia dari debent. Nam uenenum hoc, quemadmodum Basilisci, aut Sanguis bubulus celerrimè in arterijs sanguinem cogit. Ad Basilisci morsum, ut Erasistratus author est, auxiliatur Castorij drachma in uino pota, item Papaueris succus, ictuum remedia ita se habent.

Tria

TRia hæc capita nihilum separanda duximus, quod notæ, commis nisque curatio demorsuum seu virulentorum ictuum, in idē spectare videantur. Porrò venenum omne, aut est summè acutissimum, & desperati proinde remedij, quodq; in duas vel tres horas hominem conficiat, quale est Aspidis surdæ, & Cerastæ venenū. Secundū ab hoc gradum obtinet, quod mortem, ad summum, in biduum protelat. Tertium, quod è sui vel sumentis natura, perniciem producit. Id autē multas ob causas obuenit, eis qui naturas rerum nouere, non ignotas. Et in genus, vt venenata, vel homines, ab anni tempore, cali tēperie, corporis habitudinem sumpserint, mortem, & illa, subitam vel tardam inferēt: & isti, patientur. Siquidem inter Aspides, fœminæ maribus nocētiores: iuuenes, quàm senes: grossi, quàm graciles. Qui in siccis, montibus, spinetis, & saxosis habitant, velocius occident, ijs qui in humidis, palustribus, & littoralibus degunt. Qui orientem & meridiem incolunt, septentrionibus perniciosiores: famelici, quàm saturi: irritati, quā quieti: æstate, quàm vere. Non secus venenum, non perindè in hominem penetrauerit, qui strictus sit meatibus & venis, atque in eum, qui largas habeat & apertas. Enimuero id serpentium frigiditatem non coarguit, quòd vere in cauernis reperiantur, & subter saxa, vt viperæ, ad immobilitatem & sensus priuationem congelatæ. Nam vt frigus, quod in demorsis corporibus prouenit, ab alio non existit, quàm ex emisso calore naturali, qui à veneno victus est: pari ratione, serpentes frigidi natura non sunt, quantumuis vere immobiles cernantur: siquidem id non aliam ob causam contingit, quàm quod frigus, eorum naturæ, quæ calidissima est, aduersetur. Nec dissimili occasione, pisces natura frigidi, extracti ab aqua congelascunt, nempè quod suæ contrariam, aëris naturā tolerare non queant. Ideoq; fit vt Vespæ, quæ calidæ & siccæ sunt, vere moriantur. Enimuero cum oris suctio ad venenati & ictum & morsum prosit, ea tamen cautio adhibenda, ne qui sugent, quoquo pacto os exulceratum habeant, Modernū est Gallinæ podicem morsui insuctum apponere, & subindè in defectæ locum recentem substituere. Quinta essentia Theriacalis Matthioli, oleumq; inuentionis eiusdē, præcellenter, vel ad nictum oculi, veneni naturā & potentiā exigūt. Prætereà summoperè arcendus à somno æger, inq; omnes venenatorū morsus, demptæ Aspide, prodest calx viua, oleo & melli indita, ad emplastri formam. Recētiores Ellebori nigri radicibus frustulatim incisis, frusta in morsum infigunt. Serpentaria cochlearis mensura epota, & in cibū sumpta, quibusuis venenatorum morsibus auxiliabitur. Quæ è Malta affertur terra, & Lemnia, in venena proficiunt. Caterum prudens & eruditus me-

dicus ſimplicium quæ in hanc rem quinque ſuperioribus de medicinali materia libris, præſcripta ſunt, delectum non ignorabit, quáq; arte & ingenio antidota, catapotia, ſotus, epithemata, & id genus cætera, pro loci, regionis, cœli ratione, anni tempeſtate, ægri habitu, venenati naturam attemperari, confici, & confundi, & poſſint, & debeant. Proinde iam ad particularia digredior. Ad Veſparum aut Apum ictus, proderit lutum aut boum ſtercus ſuperpoſitum cum hydromelite. Terra Cimolia cum Malua, aceto, & aqua ſimul inditis, aut Siſamum cum aceto. Mucum Malua, aceto, & aqua ſimul inditis, aut Siſamum cum aceto. Muſcæ tritæ, & ictui illitæ, dolorem tollunt, Idem operatur Thymbra, Melliſſophyllum, Syſimbrium. Phalangiorum remedia è præcedentibus libris lopendras Ophioctenes, eas intelligit, quæ veneno adeò lethali ſunt, vt eo etiam ſerpentes conficiant. Ea totos populos (tanta copia increuerant) è ſuis ſedibus exegerunt, quod Arietis contigiſſe ſcribit Theophraſtus. Diſſectæ mediæ, viuæ permanent, vnaque parte, in anteriorem: aliæ in poſteriorem partem incedunt. In huius morſum prodeſt cinis cum aceto illitus, Scilla, Pulegium epotum, Ruta item & Mentha cum vino. In Scorpionem iuuat, potum Serpylli decoctum, radicis Althææ, & Elaphoboſci, quod etiam ipſum recens & crudum (in potu) ſupramodum ſuccurrit. Dolorem præſentaneè leuat, Cochlea hortenſis trita cum teſta, ictuiq; impoſita. Idem operantur lumbrici. Cancri itidem in vino epoti cum Laſerpitio. Verbenaca trita, & viridis plagæ illita, puluiſue illius epotus. Puluis itidem (æquis portionibus) Cumini Melanthij, ſeminis Viticis drachmæ pondere in vino. Paſtinacæ ſemen. Oleum ſcorpionum. Folia Lauri in vino epota ad drachmæ pondus. In Viperas auxiliatur Allium copioſè aſtum, ab eoq; meraci lætioris potus. Archigeni oleum eſitare, & meracum bibere. Eamet quæ momordit Vipera, cauda & capite præciſis, cocláque anguillæ in modum, eſitata, ægrum eximiè ſubleuat. Venenum vipera pariter attrahet, ſi præciſum caput, parsq; ea quæ collo adglutinatur, plagæ applicentur. Id etiam eliciunt deglabratæ gallinarum ſedes, ad ſuctionemque vt dictum eſt ſuperpoſitæ. Prodeſt per ambitum inciſa ſcalpello plaga, in ea foliorum Fraxini ſuccum indere, eundémque ægro potandum offerre, Item Echij ſuccus ipſaq; herba morſui ſuperpoſita. Amphisbænarum ictus haud multum à Veſparum ictibus diſtat, ideoq; paribus ineas remedijs vtendum. Dryini radicum Quercuum accolæ, bicubitales ſunt, farcti, inceſſus tardi: ſquamis aſperrimis toto corpore armati. Eadem quæ Viperis remedia, ſeruata accidentium proportione. Hæmorrhois, quod nomine exprimit: ex ſe percuſſis per os, per nares, per totum hominem, ſanguinem extrudit.

Huic

Huic malo medicantur ante sanguinolentam vrinam, copiosus Allij esus, vuæ passæ cum pane, largior lymphati vini potio, quam subditus subsequatur vomitus. Morsuræ *locus frigida eluitur, vesicáque spongia calida intincta fouetur.* A Dipsade *emorsis, eadem quæ à* Vipera *conueniunt.* Chersydræ *inde nomen accepit, quod primum in aqua viuens:* Hydræ & Natricis *nomen habeat, cum in terram prodit, iam* Chersydra *vocatur. In salsis veneni natura infrenatur, eóque amplius crescit, quo magis id animantis in terra degerit.* Effigies Chersydræ *haud alia, quàm pusillo* Aspidi terrestri, *nisi quod gracilius habet collum.* In Chersydram *communibus vtendum remedijs: theriacalibúsque antidotis, in* speciem Cupressi & Myrti *baccarum vtriusque drachma vna, fiat potio cum* Mulso, *aut* Melle Rosaceo. Oleum *calce viua & similibus inspissetur, & plagæ immittatur.* Cenchridium, *ita nuncupatum, quod luteis maculis, granorum* Milij effigie (*id* Cenchron Græci *vocant*) *ac si minutæ essent punctiunculæ, distinctum habeat corpus.* Ceraستes Africanum *virulentum: & præsentaneæ mortis morsu, duobus in fronte* (Cochlearum *figura*) *cornibus armatur: vnius & duorum aliquando cubitorum: ventre squamis compactilibus infarcto, queis serpendo perstrepitat, follis in morem: transuersum graditur.* Aeger *in nonum diem in tormentis: & expetita morte, quam tandem assequitur, perdurat.* Eadem *in nondum confirmato malo, quæ in* Vipera remedia. Aspidis *tria sunt genera.* Ptyas, *à sputo quod in hominem spiris conuoluens sese eiaculatur.* Chersæus *quod terræ adglutinetur: non alibi viuens:* Chelidonius: *quod hirundinum in morem: suprà nigricans sit, infernè albescat. In aspide salutis signum, si* Centaurea epota *non euomatur. Siquidem vomitu reddita, mortis indicium est.* Veneno *iam totum occupante corpus conueniet* Allium *tritum cum zitho, ad nauseam & vomitum epotum, aut* Opopanacum *cum vino lymphato sumptum.* A vomitu, *antidota* Theriacalia, *& nihil non agendum, quo æger à somno arceatur.* Basiliscus *hominem, ac omne animantis genus, viuus, solo visu & sibilo conficit: mortuus, attactu interimit.* Sibilo *serpentium omne genus exigit: non serpit, at subrectus media via graditur. Quocunque loco degat, plantas & herbas omnes desiccat, non solo tactu: sed etiam afflatu. Lapides vi natiua comminuit.* Cum *hoc tamen tam pestifico animali* Mustella *confligit: hostéque confecto fœtoris tabe, ipsa commoritur.* Hactenus *pestrinximus quod compendio in* Dioscoridem *perscribendum visum est.* Eo *in negotio si argutulo lectori stillum depressisse videor sciat me rudioribus non consummatis doctrinæ viris, hæc scripsisse. Nec puduit quo me illis aptarem: & ad legendum atque adeò memoria di-*

ſcendum Dioſcoridem accenderem craſſiuſculè vinum mellatum: & Aquam mellatam: quopiam loci præſcribere: cùm Latinis Mulſum, & Aquam mulſam potuiſſem diſcernere: ſimile quidpiam nutricibus factitans: quæ mutilata & defracta alumnorum vocabula procacius obgarriunt, quo ad integra & ſolida proloquenda conſuescant. Hæc æquè bonique conſulito, maiora auſuro, ſi tantula hæc iatrices initiorum perplacere ſenſerit.

Finis Libri ſexti Dioſcoridis.

Excudebat Viennæ
Balthazar Arnoullet.

fam.
alvus il, ūs; purgatio alvi; pl: alvum purgare, solvere, exonerare, inānire; id. adstringere a. pl: a. cohibere, comprimere, supprimere, sinere — lapsi, excrementa: a. varia, liquida, nigra, pallida etc —

cière alvum pharmacō, pl cière urinam, menses —